

หนังสือจดหมายเหตุ

THE BANGKOK RECORDER.

เล่มที่ ๒

จุลศักราช ๑๒๒๗ - ๑๒๒๘

๑หนึ่งลือจตหมายเหตุา

THE BANGKOK RECORDER.

เล่ม ๒ บางกอกเดือนสี่แรมค่ำหนึ่ง รุศศักราช ๑๒๒๗ เดือนมกราคม วันที่ ๑ ฤศศักราช ๑๘๖๖, ใบที่ ๑

เรื่องโสกันต์ต่อไป

๑ ก็แต่ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยนั้น, ซึ่งพระบรมราชวังมีการโสกันต์๒ครั้ง, คือโสกันต์พระองค์เจ้าพงษ์อิศเรศวร ครั้งหนึ่ง, ในเดือน๔ปีชอกจันทวาศ ศักราช๑๘๗๘. ทรงกับเดือนมกราคมปีมีศุศศักราช๑๘๑๓. อีกครั้งหนึ่งมีการโสกันต์พระองค์เจ้าผอยนฤมลในเดือน๔ปีจอศศศักราช๑๘๗๖ ทรงกับเดือนมกราคมปีมีศุศศักราช๑๘๑๕. ในครั้งหลังนี้ชาโกลาสก้วย, แต่ยอมกว่าในพระบรมมหาราชวัง การนั้นก็คล้ายกับโสกันต์เจ้าฟ้า. เพราะทรงนับถือว่าองค์เจ้าสองพระองค์นั้น, ประสกรแก่พระมารดาเป็นธิดาในกรุงธนบุรีแต่เพราะเหตุนี้. จึงทำให้ไปรักให้เป็นเจ้าไม่ได้ว่าก้วยการโสกันต์ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยสิ้นเท่านั้น.

๒ ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น, ปีชวศักราช๑๘๘๘, มาจนปีชวศักราช๑๘๙๐, คือเป็นปีมีศุศศักราช๑๘๒๖ ๑๘๒๗ ๒๘ นั้น. เจ้าอนุวงศ์จีนทิศาบท, บ้านเมืองมีกบฏทัพ, ไม่เป็นปรกติ. พระบรมสพสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินีอยู่พระที่นั่งสุทโธมปราสาทถึงสองปี, ครั้นการพระบรมสพแล้ว. พระที่นั่งสุทโธมปราสาทชำรุดต้องรื้อทำใหม่ในปีชวศักราช๑๘๙๐. พระชนมายุสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้าฯอาภรณ์ถึงกำหนดโสกันต์. พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว, มีพระราชโองการดำรัสว่า, บ้านเมืองมีราชการทัพศึกอยู่หาสุบายไม่. พระมหาปราสาทต้องรื้อทำใหม่, ไม่มีที่ตั้งพระราชพิธีโสกันต์, ทำแต่พิธีบูชาเถิด. จึงตั้งพระราชพิธีโสกันต์ที่พระที่นั่งสุทโธมปราสาทใหม่ไม่มีชาโกลาสก. แต่การเท่านั้นก็

คล้ายกับกระบวนพยุหยาตราโสกันต์ในวันที่๔. แล้วเวลาบ่ายแก่ทรงเครื่องต้นสมโภชเวลาเด็วเป็นเสวยการ. การโสกันต์สังเขปครั้งนี้เป็นอย่างดังแล้ว, ก็เมื่อโสกันต์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้าฯอาภรณ์ก็ดี. สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้าฯอภัยก็ดี, ในปีเถาะตรีศกศักราช๑๘๙๓ และปีมะเมียศศศักราช๑๘๙๖, มีพระราชโองการดำรัสว่า, เมื่อโสกันต์สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าอาภรณ์, ทำเพียงเท่าไรก็ทำแต่เพียงเท่านั้นเถิด. ก็มีการแต่หนึ่งนั้น, เช่นแต่เปลี่ยนไปโสกันต์แต่สมโภชที่พระที่นั่งสุทโธมปราสาท, งาน๔วันเลิกเหมือนกัน, ก็การสามครั้งนี้มีคนบ่นชบชิบอยู่มาก, ว่าการเป็นเช่นนั้นเพราะไม่มีเจ้าของ. ในพระบรมราชวังในแผ่นดินนั้น, มีการโสกันต์สามครั้ง, แต่เป็นพยุหยาตราเจ้าที่โสกันต์นั้น. ก็เป็นแต่พระองค์เจ้ามีใช้เจ้าฟ้า. กรมพระราชวังนั้น, มีพระราชบุตรพระองค์หนึ่งแต่ชวรคชยา, ทรงพระนามพระองค์เจ้าดาวดึงส์, เป็นพระราชธิดากรมพระราชวังในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์. พระราชบุตรพระองค์นี้ตามศักดิ์ที่มีในกฎหมายอย่างธรรมเนียม, ก็ควรเป็นเจ้าฟ้า, แต่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวหาได้โปรดไม่, เรียกพระนามแต่ว่าพระองค์เจ้าอิศราภงษ. ๗ นั้นมีพระชนมายุสมถึงกำหนดโสกันต์, กรมพระราชวังก็สวรรคตก่อน. แต่พระองค์เจ้านี้ยังไม่ได้โสกันต์. เมื่อโสกันต์มาโสกันต์ในพระบรมมหาราชวัง, ด้วยพิธีไม่มีแต่แทนเหมือนพระองค์เจ้าสามัญ. ก็มีคนกระซิบกันว่า, เป็นอย่างนี้เพราะไม่มีเจ้าของเหมือนเรื่องก่อนนั้น.

๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว, ได้ทรงรับหม่อมเจ้าหญิงเป็นธิดาพระองค์เล็กชื่อนุคุณ, ที่มีพระบิดาสืบพระชน, พระชนมายุได้เจ็ดเดือนมาเลี้ยงไว้ในพระ

ราชวัง. โปรด ปราบปราม มาก ยิ่ง กว่า พระราชบุตร พระราชธิดา. พระราชทาน พระสุพรรณบัตร เลื่อน ที่ ให้ เป็น พระองค์เจ้า โสมนัส วัฒนาวดี, ทำ ทวง ที่ เหมือน จะ ให้ เป็น เจ้าฟ้า. ด้วย พืช เมื่อ เวลา เลื่อน ม่อมเจ้า ให้ เป็น พระองค์เจ้า นั้น, คล้าย กัน เมื่อ เลื่อน พระองค์เจ้าหญิง ให้ เป็น เจ้าฟ้า กุณฑลทิพยวดี, ใน แผ่นดิน พระบาท สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์ นั้น. ครั้น พระองค์เจ้า โสมนัสวัฒนาวดี ทรง พระเจริญ ชนมายุสมถึง กำหนด โสกันต์, ใน ปี มี เมษ อัฐศก ศักราช ๑๒๐๘, ทรง กับ ปี มี คฤสศก ศักราช ๑๘๕๖, ให้ ตั้ง การ พระราชพิธี โสกันต์ เป็น การ ใหญ่ คล้าย กับ โสกันต์ เจ้าฟ้า. เป็น แต่ ไม่มี เขา ไกรลาศ. ปลุก พระ เบญจา ที่ สรวง แล พลับ พลาง เป็ดลิง เกรือง บน ชลา พระมเหสา ปราสาท แขน. การ อื่น ๆ ก็ เหมือน กัน กับ เจ้าฟ้า, แต่ ถึง ทกวัน. แต่ วัน ที่ เจ็ด ไม่มี แห่ พระเกษา. ก็ โสกันต์ ครั้ง นี้, อย่าง ว่า แห่ พวก อื่น เลย, ถึง พระเจ้าลูกเธอ ฝ้าย ใน ของ พระบาท สมเด็จพระนั่งเกล้า เจ้าอยู่หัว ก็ บัง, ว่า พระองค์เจ้า โสมนัสวัฒนาวดี มี บุญ มาก ไป กว่า พระเจ้าลูกเธอ ทั้ง บ่วง อื่น. การ โสกันต์ ใน แผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว สิ้น เท่านั้น.

๑) ครั้น ล่วง แผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ใน ปี กุน ศิวศก ศักราช ๑๒๑๓, ทรง กับ ปี มี คฤสศก ศักราช ๑๘๕๑, จึง พระราชวงษ แล ข้า ราชการ ผู้ ใหญ่ ผู้ น้อย ทั้ง บ่วง พร้อม ใจ กัน เชิญ เสกข์, สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ามงกุฎ, ขึ้น เสด็จ ถวายราช สมบัติ วัช พระบรมราชาภิเศก ใน พระบรมมหา ราชวัง, แล เชิญ เสกข์ สมเด็จพระเจ้า น้องยาเธอ เจ้าฟ้าอิศ วรศจุพามณี ใต้ วัช พระบรมราชาภิเศก ใน พระบรมราชวัง, ตาม อย่าง ยศ พระเจ้า แผ่นดิน สอง พระองค์ อย่าง แต่ ก่อน. เพราะ เห็น ว่า สมเด็จพระเจ้า น้องยาเธอ เจ้าฟ้า สอง พระองค์ นี้, มี พระ ยารมี. เสาฎก ขา ปรางค์ เช่น ที่ นับถือ ของ คน ไกล แล ใกล้ เป็น อัน มาก. ด้วย ได้ มี การ ลงสรวง, แล โสกันต์ เป็น การ ใหญ่ ใน แผ่นดิน, พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, ถึง สาม ครั้ง ตั้ง กล่าว มา แล้ว. แล้ว พระราชวงษานุวงษ ผู้ ใหญ่ ผู้ น้อย ฝ้าย ฟ้า ฝ้าย ใน, แล ท่าน เสนาบดี ปกษา พร้อม กัน ว่า, พระองค์เจ้า โสมนัสวัฒนาวดี, ได้ เป็น พระองค์เจ้า มี ยศ ใหญ่ ได้ มี การ โสกันต์ อย่าง เจ้าฟ้า ใน แผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว. มี พระ นาม แล เกียรติยศ ฎา ขา ปรางค์ สม ควร จึง ได้ กราบ ทูล

ถวาย, ทั้ง เป็น สมเด็จพระนางเธอ เป็น เจ้า เป็น ใหญ่ ช่าง ใน สมเด็จพระนางเธอ พระองค์เจ้า โสมนัสวัฒนาวดี, ทรง พระ ครวญ ได้ ๗ เดือน, ประชวร ลง ประสูติ พระราชธิดา ใน กำลัง ประชวร. พระราชธิดา นั้น เป็น สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้า ภาย, เรียก พระนาม ตาม พระมารดา ว่า เจ้าโสมนัส. มี พระชนม อยู่ เพียง ๓ นาฬิกา, ก็ สิ้น พระชนม เพราะ พระกำลัง ยัง อ่อน นึก. สมเด็จพระนางเธอ นั้น, ก็ ประชวรหนัก ลง พระ อากว หา คลาย ไม่, สิ้น พระชนม ภาย หลัง พระ ไรศ ๕. วัน, คือ ใน วัน อาทิตย เดือน สิบเอ็ด แรม สิบสอง ค่ำ ปี ชวด จัหวาศก, ศัค ราช ๑๑๑๔ ทรง กับ ๑๐. ออก ทบขจร ปี มี คฤสศก สักราช ๑๘๕๒. ครั้น ภาย หลัง มา พระราชวงษานุวงษ ผู้ ใหญ่ ฝ้าย ฟ้า ฝ้าย ใน. แล เสนาบดี พร้อม ใจ กัน ถวาย พระองค์เจ้า ว่า เพลย ภมวภิรมย, ผู้ เป็น พระธิดา ของ พระเจ้าลูก ของ สมเด็จพระ นางเธอ ซึ่ง สิ้น พระชนม แล้ว นั้น, ให้ เป็น สมเด็จพระนางเธอ สืบ ถานันทร นั้น ต่อ ไป.

๑) สมเด็จพระนางเธอ พระองค์เจ้า ว่า เพลย ภมวภิรมย, ประสูติ พระราชบุตร ใหญ่ พระองค์หนึ่ง, ทรง พระนาม สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ, ใน กลาง บัณฑิตู เบญจศก ศักราช ๑๒๑๕ ทรง กับ เดือน เสบเตม ขจร คฤสศก ศักราช ๑๘๕๓. แล้ว ประสูติ พระราชธิดา อีก พระองค์หนึ่ง, ทรง พระนาม สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้า จันทรมณฑล, ใน ปี เกาะ สัศต ศก ศักราช ๑๒๑๗, ทรง กับ เดือน เอปวิไล ใน ปี มี คฤสศก ศักราช ๑๘๕๕. แล้ว ประสูติ พระราชบุตร อีก พระองค์หนึ่ง, ทรง พระนาม ว่า สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้า จาตุรนต์รศมี. ใน ปลาย ปี มีโรง อัฐศก ศักราช ๑๒๑๘, ทรง กับ เดือน ยันนุวารี ปี มี คฤสศก ศักราช ๑๘๕๗. แล้ว ประสูติ พระราชบุตร อีก พระองค์หนึ่ง, ทรง พระนาม สมเด็จพระเจ้า ลูกเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษี. ใน ปลาย ปี มีแม เอกศก ศักราช ๑๒๒๑, ทรง กับ เดือน ยันนุวารี, ใน ปี มี คฤสศก ศักราช ๑๘๖๐.

๑) สมเด็จพระนางเธอ พระองค์เจ้า ว่า เพลยภมวภิรมย นั้น, ประชวร พระโรค ใน พระทรงวง มา ปี เสก สิ้น พระชนม ใน เดือน สิบ บัรภาตวิศก ศักราช ๑๒๒๓, ทรง กับ เดือน เสบเตม ขจร คฤสศก ศักราช ๑๘๖๑. แล้ว สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้า หญิง จันทรมณฑล, ก็ สิ้น พระชนม ลง ใน เดือน ทก ปี กุน เบญจศก

ศักราช ๑๒๒๕. ทรง กับ เดือน เม ศกศก ศักราช ๑๘๖๓ ยัง คง สมเด็จพระเจ้า ลูกเธอ เจ้าฟ้า สาม พระองค์.

๑ ก็ใน แผ่นดิน ประจุบันนี้, เมื่อ ปี ชวด จัตวาศก ศักราช ๑๒๒๔ มี การ โสกันต์ ในพระ บวรราชวัง ครั้ง หนึ่ง. มี เขา ไกรลาศ แล การ แห่ การ เล่น ใหญ่ กว่า ปกติแต่ ไม่ เคม ตำรา. การ คล้ายกัน กับ เช่น เคย มี ใน พระบวรราชวัง แต่ ก่อนมา. ภายหลัง แต่ ครั้ง นั้น มา, ใน พระบวรราชวัง เมื่อ โสกันต์ พระองค์ เจ้าควา ไท, ก็ มี การ แห่ เครื่อง สูง กลองชนะ ทุก ครั้ง. แต่ ทำ การ นั้น ใน พระราชพิธี สัมพัจฉร ชิน, ไม่ได้ ทำ เป็น การ ใหญ่ ไม่ได้ ตั้ง เขา ไกรลาศ แล มี การ เล่น นึก ประชุม. ถึง กระนั้น การ อย่าง ลง ใน การ โสกันต์. พระองค์ เจ้าแผ่นดิน ประจุบันนี้, แต่ ฝ่าย ใน พระบรมราชวัง, พระเจ้าลูกเธอ ที่มี พระชนมายุ เจริญ, จน ถึง กำหนด จะ โสกันต์ ยัง ทว่ามี ไม่, จน ถึง ปี รัตศักราช.

๑ ครั้น มา เมื่อ ปี รัตศักราช ศักราช ๑๒๒๓, ทรง กับ ปี มี ศกศก ศักราช ๑๘๖๒ พระเจ้าลูกเธอ พระองค์ ใหญ่ยิ่ง ยาวลัดข, มี พระชนมายุ เจริญ ถึง กำหนด ควร จะ โสกันต์, พระราชวงษา นวษ แล ท่าน เสนาบดี ถวายทูล พระกรุณา, ว่า การ พระราช พิธี โสกันต์ เป็น การ ใหญ่ เว้นว่าง มา นาน หา ได้ ทำ ไม่ ถึง ๕. ปี เสก มา แลแล้ว. ผู้ ที่ ได้ เคย เห็น การ ใน ครั้ง ก่อน ก็ มี น้อย ตัว แลแล้ว, ถึง ได้ เห็น จะ จำ การ ไม่ ถนัด. แต่ ผู้ ที่ ไม่ได้ เห็น นั้น มาก กว่า มาก. ขอ พระราชทาน ได้ ตั้ง การ พระราชพิธี โสกันต์ เป็น การ ใหญ่, ใน การ โสกันต์ พระเจ้า ลูกเธอ พระองค์ เจ้า เป็น ประชุม, ใน พระบรมหาราชวัง เพื่อ จะ ได้ เป็น แบบ อย่าง ต่อ ไป ใน ภาย หน้า. ครั้ง นั้น จึง ได้ มี พระบรมราช โองการ คำ รัสสั่ง ให้ ตั้ง การ พระราชพิธี โสกันต์ เป็น การ ใหญ่, มี กระบวน แห่ แล มี นาง เชิญ มยุรฉัตร, นาง เชิญ เครื่อง นางสระ. แล การ เล่น อื่น ๆ แต่ ไม่ มี เขา ไกรลาศ, แล ได้ มี การ พระราช พิธี รับ พระสุพรรณบัฏ เสด็จ พระนาม พระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้า รุฟาลงกรณ์, ขึ้น เป็น สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพยมกฏ มหามุขยวรัตนราช วิวัจนวพงษ์ บวรพิทักษ์ วิวัฒน์ราชกุมาร. แทน พระราชพิธี ลงสรง. แต่ ไม่ มี พระ มณฑป บน แผ่นดิน ตั้งสรง.

๑ การ พระราชพิธี ทั้งสองนี้, ได้ มี ใน เดือน ๔ ปี รัตศักราช ศักราช ๑๒๒๓ ทรง กับ เดือน มาร์ช ใน ปี มี ศกศก ศักราช ๑๘๖๒ เมื่อ การ พระราชพิธี โสกันต์ ได้ มี ลง เป็น อย่าง ถึง นี้ แลแล้ว, ครั้น มา เมื่อ ปี จอจัตวาศก, พระเจ้าลูกเธอ สาม พระ องค์. คือ พระองค์ เจ้าหญิงทักษิณธรา, พระองค์ เจ้าหญิง โสมา วดี, พระองค์ เจ้าหญิง ประภัสสร, มี พระชนมายุ เจริญ กำหนด ควร จะ โสกันต์, จึง ได้ โปรด ให้ มี การ แห่ โสกันต์ เป็น การ ใหญ่ อย่าง ครั้ง ก่อน อีก ครั้ง หนึ่ง, ใน เดือนนี้ ปี จอจัตวา ศก ศักราช ๑๒๒๔ ทรง กับ ปี มี ศกศก ๑๘๖๓.

๑ แล ใน เดือน ๔ ปี จอจัตวาศก นั้น, ใน พระบรมราชวัง ได้ มี การ โสกันต์ พระองค์ เจ้าอีก ครั้ง หนึ่ง เป็น การ ใหญ่. มี การ แห่ แล การ เล่น แล เขา ไกรลาศ น้อย. คล้าย กับ เมื่อ ปี ชวด จัตวาศก โนน แล

๑ ภายหลัง มา เมื่อ ปี ชวด ฉศก, พระเจ้าลูกเธอ สอง พระ องค์, คือ พระองค์ เจ้า ภักทรา พิมลพรรณ, พระองค์ เจ้า มณฑลภาธร มี พระชนมายุ เจริญ ถึง กำหนด ควร จะ โสกันต์, จึง ทรง พระราชดำริ ว่า, ครั้ง ใน แผ่นดิน สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระวามาธิเบศรมหาราชปราสาททอง, ได้ มี การ โสกันต์ พระเจ้าลูกเธอ พระ องค์เจ้าอิน, ณ ที่ ประทับ เคะ ม้านเลน เป็น อย่าง มา. ก็ ครั้ง นี้ พระราชวัง ที่ ประทับ เป็น ที่ ประภาค ก็ มี หลาย ท่า บล, จึง โปรด ให้ มี การ แห่ โสกันต์ เป็น การ ใหญ่ อย่าง ครั้ง ก่อน. ที่ พระนคร คีรี ณเมืองเพชรบุรี ตาม อย่าง ซึ่ง เคย มี ใน โยธาณ นั้น อีก ครั้ง หนึ่ง, ใน ปี ชวด ฉศก ศักราช ๑๒๒๖ ทรง กับ ปี มี ศกศก ศักราช ๑๘๖๔.

พงษาวดาร อังกฤษ บท ๔ ตอนที่ มี ใน หน้า ๑๒๖

๑ ศกศก ศักราช ๑๘๕๕ ปี. แอชลอสสะแคน ผู้ เป็น พระราชโอรส ของ ภิรมย์ทวแอชลอสสะแคน ขึ้น เสวยราชสมบัติสืบไป. ใน แผ่นดิน ภิรมย์ทวแอชลอสสะแคน นั้น มี คีตก สงคราม มาก, ได้รบ พุ่ง กับ พวก เคน อยู่ เหนือ ๆ มิ ได้ ชาติ. ครั้ง นั้น มี เจ้า ใน พวก เคน องค์ หนึ่ง ทรง พระนาม แอนเดบ, เสด็จ มา ทำ สงคราม กับ ภิรมย์ทวแอชลอสสะแคน. แอนเดบ จึง ดำริ ให้ เป็น กล แผลง คน เป็น คน ตีตก กระจับปี เลียง ชีวีทว. เข้า ไป สอดแนม ดู ใน คำของ แอชลอสสะแคน. แอชลอสสะแคน ได้ ทรง

พี่เพลง กระจับ ของ แอนแลบ ภอ พระไทย นิก, จึง พระราชทาน เงินค่า แก่ แอนแลบ, ด้วย เจ้า พระไทย ว่า เป็น คน เลี้ยงชีพ ด้วย การ คัด กระจับ จิ้ง, มิได้ สง ไลย. แอนแลบ นั้น ครั้น จะ ไม่ รับ พระราชทาน, ก็ เกรง เกลือก กระษัตร จะ สง ไลย. ครั้น จะ รับ พระราชทาน ก็ อดาย พระไทย นิก. แสง พระไทย รับ พระราชทาน แล้ว, กลับ ออก ไป จาก ค่าย. ภอ ลับ คน แล้ว ชุด หลุม ผั่ง เงิน นั้น เสีย. ขณะ เมื่อ แอนแลบ ออก ไป จาก ค่าย, ทหาร คน หนึ่ง เค็ม เบ่น ทหาร ของ แอนแลบ, แต่ หนึ่ง มา อยู่ กับ แอ็คเฮลสเสแทน, เหน จำ ใต้ แน่ ว่า, แอนแลบ หนึ่ง เสีย มิได้ ทัก ตาม ประการ ไท ให้ รู้ ทวี. ครั้น แอนแลบ ไป ไกล ลับ แล้ว, จึง เข้า ไป ทราบ ทูล ความ นั้น แก่ แอ็คเฮลสเสแทน, ๆ ทรง พระกริ้ว ทวี สัก ว่า, เหตุ ไฉน ทวี พย สัก ๆ ของ เรา แล้ว ปล่อยให้ ไป เสีย มิได้ จับ ไว้. ทหาร นั้น ทราบ ทูล ว่า, เค็ม ข้าพเจ้า ไท ให้ สัก สามาล ไว้ แก่ แอน แลบ, ตุฯ ข้าพเจ้า ไท ทราบ ไว้ แก่ พระองค์.

๑ ถ้า ข้าพเจ้า เสีย สัก ประทุษร้าย ต่อ แอนแลบ แล้ว, พาย หน้า เหน เราย พระองค์ จะ วาง พระไทย ใน ข้าพเจ้า. กระษัตริย์ ไท ทรง พัง ครั้น, จึง ยก ย่อง สรรเสริญ ว่า, เป็น คน สัก ซื่อ ควรวะชอบ เลี้ยง. แล้า ทรง คำไว้ ว่า, วัน นี้ แอนแลบ ปรอดม เข้า มา คุด ทับ กลับ ไป, เหน จะ ยก มา คัด ค่าย เหว ใน ค่าย วัน นี้ เป็น มั่น คง. คำไว้ แล้ว จึง เลื่อน ทับ หลวง ออก ไป ตั้ง อยู่ นอก ค่าย, คอย คัด กระหนาบ ทับ แอนแลบ. ฝ่าย แอนแลบ กลับ มา ถึง ค่าย. ก็ กระ เกรียม ตรวค ตรา พล ทหาร พริ้ม เสวง. เผลอ คัก ก็ ยก เข้า มา ปล้น คัด ค่าย แอ็คเฮลสเสแทน, สำ ติญ ว่า แอ็คเฮลสเสแทน ยัง อยู่ ใน ค่าย นั้น, หมาย มั่น จะ จับ กระษัตริย์ ปลง พระชน เสีย ให้ ได้. ทหาร ใน ค่าย รบ สู้ เข้ม แสง, กระษัตริย์ แอ็คเฮลสเสแทน, ก็ วิโยบ กระ หนาบ ทับ แอนแลบ เข้า ไว้, รบ สู้ กัน เป็น ยามารถ, คิน หนึ่ง กับ วัน หนึ่ง. แอนแลบ ถูก ทับ กระหนาบ เสีย ทแกล้ว ทหาร เป็น ฮัน มาก, ก็ แศค พ่าย ไป. ฝ่าย แอ็คเฮลสเสแทน ได้ ไซยชนะ แล้ว ปราย ปรวม พวก เหน ใน เมือง นั้น, ให้ ราช คาบ เป็น ปรกติ. คฤศต สัก ราช ๔๔๑ ปี, กระษัตริย์ แอ็คเฮลสเสแทน สวรรค์ คต. แอ็คเฮลสเสแทน ดำรง อยู่ใน ราชสมบัติ ๑๖ ปี.

๑ แอ็คเม้น พระราช อนุชา ไท้ ครอง ราชสมบัติ ต่อ ไป. กระ

ษัตริย์ แอ็คเม้น องค์ นี้, ทรง พระศกษัตริย์ ญา กล้า หวาน นิก. วัน หนึ่ง เสด็จ ออก ทรง เลี้ยง โตะ ขุนนาง อยู่ ณ ที่ อัง พระโรง. ขณะ นั้น มี คน หนึ่ง ชื่อ ลือฮย, เป็น โจร ที่ ต้อง จับ ไล่ เสีย จาก พระนคร นั้น แล้ว, เข้า มา ใน ที่ นั้น. ทอด พระเนตร เหน แล้ว ก็ จับ ไล่ ให้ ออก ไป เสีย, โจร นั้น หา ออก ไป ไม่. จึง เสกจ จาก พระที่นั่ง ไป จับ มม โจร ถูก กระชาก ลาก ออก ไป. โจร ซัก ใจ ซัก กัน ยอ้น แสง ถูก กระษัตริย์ สิ้น พระชน ใน ที่ นั้น. กระษัตริย์ แอ็คเม้น อยู่ใน ราช สมบัติ ได้ ๕ ปี จึง สวรรค์ คต. มี พระ ราชบุคคสอง องค์, องค์ ใหญ่ พระนาม ว่า, เขกวี, องค์ หนึ่ง ชื่อ พระนาม ว่า, เขกเกอ. พระราชโอรส ทั้ง สอง พระองค์ นั้น ทรง พระเขาว นิก, จะ ครอบ ควรง ว่า การ แ่่น ดิน ยัง หา ควรง ไม่. เสนาบ คัด ผู้ ใหญ่ ปกาษา พริ้ม ยอม กัน, เชิญ เอ็คเว็ค ผู้ เป็น พระอนุชา ของ กระษัตริย์ เอ็คเว็ค นั้น ขึ้น เป็น กระษัตริย์ สืบ ไป. ใน แผ่นดิน กระษัตริย์ เอ็คเว็ค นั้น เกิด ทุง เกือบ แ่ง แ่ง กัน, ด้วย การ สาคณา นั้น เหนอง ๆ. เพราะ เติม นั้น ผู้ ประกาศ สาคณา มิได้ เป็น คน บวช, จะ มี ภรรยา ก็ ไท้, ไม่ มี ก็ ไท้, ไม่ ห้าม ตาม แต่ ชอบ อิตถยา ไลย. ครั้น นั้น สันต ป่า ป่า ใหญ่ ใน เมือง โรม คิค เหน ว่า, ถ้า ผู้ ประกาศ สาคณา เป็น นิก บวช ไม่ มี ภรรยา แล้ว, เหน จะ ประสสิขุ บวิสุทท์ นิก ทนา, เพราะ มิ ไท้ มี ขูร เกียว ของ ขวณ ขววย ใน การ ที่ จะ เรียง บุตร แล ภรรยา, แล จะ ได้ เป็น ที่ คำพ ย่า เกรง หนี กับ ของ คฤศตุ ทั้ง ปลวง. จึง ประ กาศ ไป ทัว ทั้ง เมือง, ให้ ผู้ ประกาศ สาคณา บวช เสีย ทั้ง สิ้น, มิ ให้ มี ภรรยา เหนอง กัน. แต่ ผู้ ที่ ไม่ ยอม บวช นั้น ก็ ยัง มี อยู่ มาก. ครั้น นั้น เสนค เต็น สะแทน เป็น บาด หลวง ใหญ่ ใน เมือง อัง คฤศ, มี อำนาจ มาก. เหน ผู้ ประกาศ สาคณา ไม่ ยอม บวช ยัง เป็น คฤศตุ อยู่ เป็น ฮัน มาก. จึง ทูล ยอง ให้ กระษัตริย์ เอ็คเว็ค เข้า แ่่น ดิน นั้น, เบียด เบียน ช่ม ชู่ ซึ่ง มิ ได้ บวช ให้ ได้ ความ เกือต วัณ ด้วย เหตุ ต่าง ๆ. แล กระษัตริย์ เอ็คเว็ค นั้น เกียจ ครวัณ ใน กิจ ราชการ, จึง ให้ เสนค เต็น สะแทน, บัง คับ บัญชา ว่า ภาล่าว ราชการ บ้าน เมือง ต่าง พระองค์. กระษัตริย์ เอ็คเว็ค สวรรค์ คต ใน คฤศต สัก ราช ๔๕๕ ปี.

การ สัดดี รว่าง ยู่สถาน

๑ ข้าพเจ้า ไท้ ทราบ แต่ ลูก คำ พา นิษ ว่า, เว็ช บัน ทุก หน้า

ศาลลำนี้. ย่อมเมืองเพชรบุรี. มีชายลกร้างสามคน, หมิงเจ้าของเรือหนึ่ง, เกอบุตรเจ้าของเรือหนึ่ง, เป็นห้าคน, บินตกน้ำศาลมอเข้ามาชายนครกรุงเทพฯ. จำหน่ายน้ำศาลแล้วกลับออกไป. พอขยับปากอ่าวเมืองสมุทรสงครามกับเพื่อนเรือหลายลำ. ฌวันขึ้นแปดค่ำเดือนสามปีฉลูสัปตศกนี้, เพลาเที่ยงคืนออกจากปากอ่าวเมืองสมุทรสงคราม. ใช้ใบเลื่อยฝั่งไปเมืองเพชรบุรีด้วยเพื่อนเรือหลายลำ. เรือกุและสามวาสองสองพ่วงท้ายเรือนั้นไปลำหนึ่ง. เรือจีนสี่ตะประสมสองเสาลำหนึ่งใหญ่. ใช้ใบคล่องไป. ไต่ย่นเสียงผู้หญิงพูดแลเสียงกระຈັบยี่สี่ของอยู่ในเรือนั้น, เหมือนเรือค้าขาย. ถึงหว่างยี่สามข้างกระຈັบ, จีนเรือใหญ่เห็นเรือน้ำศาลนี้ล้าหลังห่างเพื่อน. ไต่ที่ก็แล่นตัดทวงเข้าไปใกล้แล้วลทใบเสาหน้าเรือลงเสียง, ออกมายื่นถือได้แลเครื่องอาวูต่างๆพร้อมกันอยู่ข้างสี่ตะเรือประมาณยี่สิบคนเสก. พวกชาวเรือเหล่านั้นเห็นก็ตกใจกลัว. คนในเรือกุและพ่วงมานั้น, ตกเรือออกพ่วงออกเสียจากกัน. จีนพวกโจรเอามือเพลิงตั้งถูกคนท้าย. ตกน้ำหนีไปจีนเรือกุและลำนั้นได้. พวกโจรเอาขอเกี่ยวท้ายเรือเหนียวให้ซัด. แล้วลงไปได้เจ้าของเรือแลลูกจ้างโคตลงน้ำหนีไปแล้ว. กันเก็บเอาพัคคู่สิ่งของเงินตราผ้าเสื้อสิ้นเชิง. ตั้งไว้แต่เรือหาเขาไปไม่. แล้วใช้ใบแล่นออกข้างทะเลลึก. คนที่โคตน้ำไปทะเลนั้น, อย่างถึงบ้างไม่ถึงบ้าง, เหนื่อยอ่อนแล้วเรียกให้เพื่อนเรือช่วย. เรือกุและลำนั้นช่วย, ไต่รอดชีวิตไป. เรือของตัวจึงกลับไปบ้านได้.

การ ร้าย ทาง สี่ตะกระบือ

๑ มีคนพูดจากันว่า, คนเป็นผู้ร้ายที่แย่งชิงเอาทรัพย์สินของไทยจีน, ที่บินตกเรือลงไปมาทางคลองสี่ตะกระบือเสมอทุกเดือนมิได้วัน. เขารู้จักตัวคนเป็นผู้ร้าย, ชื่ออ้ายแก้ว, อ้ายซุนหนน, อ้ายขาว, อ้ายเสื่อ, อ้ายซุนอิน. บ้านอยู่ริมวัดไชย แขวง กรุงเทพฯ. อ้ายอินเป็นมอนบ้านอยู่ริมวัดกก, แลอ้ายจันโตบ้านลกร้างตัวผู้ร้ายเหล่านี้หมด. คนที่ถูก ร้ายแย่งชิงรู้จักตัวระมาฟ้องที่กรมเมือง, ก็ต้องลงทุนเสียเงินแล้วไต่ไม่คุ้มทุน. อ้ายผู้ร้ายก็ชว่นไม่

ถึงเดือนก็หลุดไป. เพราะเช่นนี้ผู้ร้ายกำเวมหนักกลางวันก็แย่งได้. ถ้าจะชำระเอาผู้ร้ายพวกนี้คงเข้าคุกจนตายแล้ว. สืบถามข่าวบ้านบางบอนดู, ก็รู้แน่ที่เคียว, ว่าคนเป็นผู้ร้ายแย่งชิงกลางวันตามบ้านนั้นอยู่ที่ไหนเขาก็รู้แน่. แต่ข่าวบ้านนั้นก็กลัวว่า, บอกรจริงแล้วจะต้องมาเป็นความกับผู้ร้าย. อย่างหนึ่งผู้ชำระจะเรียกเอาเงิน, คนที่ตีก็กลัวหนีเอาตัวรอดไม่เป็นฐานะ.

๑. ข่าวทางๆ มาทาง เทลิดแครวฟ ภาวะ

๑ ว่าเมืองลอนดอนเมื่อเดือนยี่แรม ๑๕ ค่ำ, เจ้าพนักงานได้คิดบัญชีเดิมที่เมื่อคราวคิดไว้ว่า, จะต้องใช้เงินในการเมืองจนตลอดปีนี้. ครั้นคิดเข้าบัญชีเงินซึ่งได้ใช้ไปนั้น, กลับน้อยไปกว่าบัญชีเดิมที่คิดคะเนการไว้เงินใช้น้อยไปกว่าถึงล้านปอนด์สเตอร์ลิง, คิดเป็นเงินเหรียญประมาณ ๕ ล้านเหรียญ. แลเงินซึ่งขึ้นแก่ท้องพระคลังในนั้นก็มากกว่าเงินที่ได้คิดว่าจะรับในปีนั้น, มากไปกว่า ๒ ล้านปอนด์สเตอร์ลิง.

๑ หนึ่งในเดือนยี่แรม ๑๓ ค่ำ, ราคาฝ้ายที่เมืองลอนดอนฝ้ายหย่างที่เรียกว่าคอลลิตา, กำลังขายมาก, ราคาปอนด์ ๑๗ เป็นซีเสก, คิดเป็นปอนด์ ๗๕ เซนต์. ราคา นั้นยังคงอยู่, ฝ้ายอย่าง บิงกะลาขายปอนด์ ๑๓ เป็นซีเสก, คิดเป็นปอนด์ ๗๗ เซนต์

๑ หนึ่งในเดือนยี่แรม ๑๒ ค่ำ, มีข่าวมาถึงเมืองลอนดอนว่า, ทางเทลิดแครวฟทุกแห่งที่รวมกันณะเมืองลอนดอนนั้นเสียไป, เพราะหิมะตกลงมาหนัก, หิมะตกทับลวดขาดไป.

๑ หนึ่งในเซนนิเวล ปริมแม่ทัพฝ่ายซบดใน เมือง สเปน, ไต่รบกันกับเซนนิเวล คองกาแม่ทัพเมืองสเปนได้ไชชนะแม่ทัพฝ่ายซบด.

๑ หนึ่งในเดือนยี่แรม ๑๐ ค่ำนั้น, เขาเอาเงินและทองคำลงกำปั่นไฟที่เมืองลอนดอน, เพื่อขายทั้งที่เมืองบ่าใบได้ใช้สอย. แลเงินนั้นนับได้สี่แสนสามหมื่นปอนด์สเตอร์ลิง, คิดเป็นเงินเหรียญ ๒ ล้านกับแสนห้าหมื่นเหรียญ. ทองคำนับได้สามแสนหกหมื่นเจ็ดสิบห้าปอนด์สเตอร์ลิงคิด

เงิน เหยื่อ ถิ่นหนึ่ง แปรแสนสามหมื่นห้าพัน *over* เหยื่อ.

๑) หนึ่งข่าว การศึกที่เมืองซลิ, ว่าทัพเรือเมืองซลิ ได้รบกัน กับทัพเรือเมืองสะเปน, ทัพเมืองซลิชนะได้เรือรบของเมืองสะเปนไว้.

๑) หนึ่งผู้ที่ขึ้นเป็นเจ้าแผ่นดินเบลเจียใหม่ นั้นชื่อ ลีโอโปลด์ที่สอง, ได้มีรับสั่งเป็นราชการซึ่ง อังฤกษ์ เรียกว่า เมทเซซี. คำที่ท่าน คริสตินั้น, เป็นคำคนทั้งปวงสรรเสริญว่าดี.

๑) หนึ่งโรคกระษัยที่เมืองอังฤกษ์นั้น มากขึ้น.

๑) หนึ่งสถานที่ยุโรปิกที่เป็นบุตรของสถานที่ยุโรปิกผู้ซึ่งมาจัดแจง ทำคำสัญญา กรุงปารีสซึ่งนครกรุงสยาม ครั้งก่อนนั้น, บุตรนั้นเป็นโทษต้องจำขุดทะเล, เพราะเขาช่วยคนที่ฆ่าคนตาย. คนที่เขาฆ่าตายนั้นชื่อ เอ็ม.อิตโต.

๑) หนึ่งในแขวงเมืองอังฤกษ์ที่ตำบลเมอเทอโถด์วิล เกิดเหตุที่คนกำลังขุดถ่านหินใต้ดิน, เพราะมีลมอย่างหนึ่งเกิดขึ้นในที่ที่เขาขุดถ่านหินนั้น, ที่ดินเป็นไฟแตกเหมือนดินขึ้นติดไฟ, ถูกคนตาย ๓๐ คน ๆ ที่ป่วยเจ็บล้มตายอยู่เป็นอันมาก.

๑) หนึ่ง ทองคำใหม่

๑) ที่เมืองมณฑลนาแขวงเมืองยูนิคิเทศ, เขาได้พบแร่ทองคำเมื่อเดือนสิบสอง. แร่ทองคำนี้มีเนื้อทองมากกว่าแร่ทองคำที่มีในประเทศทั้งปวง. มีคนหนึ่งชื่อ ไคโลเน็น อินซาลี, เขียนหนังสือฝากมาเล่มหนึ่งว่า, หินที่มีทองคำติดอยู่นั้นแทบจะมีเนื้อทองคำทั้งนั้น. แลคนที่ไปถลุงแร่ทองคำนั้น, ชื่อมีศเตอบราร์เป็นชาติเยอรมัน. เมื่อกำลังจะเอาหินไปหลอมไป ๑๒๐ ฟุตเห็นไม่ได้ถลุง, จึงจะเอาหินรุ่งเข้าไปอีกสิบฟุต, ถูแร่ทองคำมีเนื้อทองมากนัก, ไม่เคยมีทองคืออย่างนั้นเลย. เป็นที่อดใจใหญ่ๆเป็นเงาไป. เขาก็อึ้งรวบใจแล้วก็ยึดความเสียไม่ให้ใครรู้. ได้อุสาค์ทำการนั้นไปอีกสองขอมอาทิตย์, ก็ได้ถลุงแร่เป็นอันแล้วด้วยทองคำ. ขุดได้ทองคำเต็มกระสอบใหญ่หลายกระสอบ. ความนั้นก็ถูกไปยึดหาผิดไม่. คนอื่น ๆ ก็พากันไปขุด. เขาจึงบอกหนังสือมาใจความว่า, เมื่อเขาไปถึง

แล้ว, เห็นเป็นทองคำทั้งนั้น. ทั้งเบื้องบนและเบื้องต่ำต่างทำร้ายต่างหากก็เป็นเงาจับแสงไฟ. ในช่องที่เจาะนั้น, เหมือนจะเป็นทองคำทั้งนั้น. แลที่อดใจแล้วหินที่มีทองนั้นกว้าง ๕ ฟุตยาวหกวาเสศ. ในที่ ๕ ฟุตนั้น, มีเนื้อทองคำสามส่วน หินส่วนหนึ่ง, แลหินภายนอกในที่กว้างเพียงฟุตหนึ่ง, ตอนหนึ่งหนักหินสิบเจ็ดทอน, ได้ทองคำในรวางถึงสี่ร้อยเหรียญ แลสองพันเหรียญ. ผู้ที่ขุดข่าวนี้ เป็นคนควรที่จะเชื่อได้. เขาว่าทองที่ได้ถลุงแล้วยาวหกวาเสศ. แลจะมีทองที่ยังไม่ได้เจาะเข้าไปนั้น, ก็เห็นจะมีมาก.

ข่าวมาแต่เมืองอเมริกา

๑) หนึ่งคนชื่อนายแรม คำว่า, คอนแตรคได้ประชุมใหม่ที่เมืองวิกซิงทอน ฌวัน ฌันทรเคื่อน นายแรม คำหนึ่ง. เปเรศซิเคนต์ ยอนซัน ได้กล่าวคำราชการเรียกว่า เมทเซซี, กล่าวว่าเป็นคำดี, คนทั้งปวงสรรเสริญมากว่า, เป็นคำที่จะชักชวนให้เมืองอเมริกาฝ่ายเหนือ, แลเมืองอเมริกาฝ่ายใต้ที่แต่ก่อน ๆ รบกันให้สมัคสมานกัน, แลเป็นที่จะให้เมืองอังฤกษ์แลฝรั่งเศสสันสงบ, ว่าเมืองอเมริกาแลเมืองอังฤกษ์ฝรั่งเศสจะปรองมอดกัน. แต่หัวเมืองฝ่ายใต้นั้นที่แต่ก่อนเป็นขบถเมื่อขุนนางสำรับว่าราชการที่คอนแตรค, ในหัวเมืองนั้นมาประชุมกันที่วิกซิงทอน, ห้ามมิให้ฝ่ายขบถว่าราชการก่อน ๆ สาบานทั่วว่า, จะประพฤติตามกฎหมายคอนแตรคทุกสิ่งทุกประการ, แลให้สาบานว่าจะไม่ช่วยคนชาติอาฟริกาที่เป็นคนค้าทาสไปอีก, แลจะยอมให้คนชาติคามีสันติภาพ ความชอบของทวีป, จะไม่ใช่เป็นโทษเหมือนแต่ก่อนมาเลย. ถ้าจะพวกขุนนางฝ่ายใต้จะยอมสาบาน, ก็อตามคอนแตรคได้, จึงจะได้ว่าราชการด้วยกัน. คอนแตรคว่าแขวงแวงทั้งนี้, เพราะเห็นว่า, ขุนนางที่ฝ่ายใต้ถึงยอมแพ้แก่ฝ่ายเหนือแล้ว, แต่ในใจหลายคนคงจะมีความขัดเคือง. ถ้ามีโอกาศเมื่อใด, ก็เห็นจะคิดการขบถ, ด้วยเขากำลังหยอกจะได้ชาวอาฟริกาถล่มมาเป็นโทษอีก.

๑) หนึ่งข้อใหญ่ที่คอนแตรคจะประชุมกันคราวนี้, คือข้อที่ประชุมว่าจะให้ชาติอาฟริกา, มียศศักดิ์เข้าในการที่เลือกเจ้าเมืองและขุนนาง, ประชุมว่าจะได้ฤกษ์ไม่. คอนแตรค

นั้น แบ่งกัน เป็น สองพวก, ๗ หนึ่ง จะ ยอม. พวก หนึ่ง จะ ไม่ ยอม. พวก ที่ จะ ยอม นั้น. ดู เหมือน จะ มี กำลัง มากกว่า ฝ่าย ที่ ไม่ ยอม. ข้าพเจ้า ผู้ เจ้า ของ จกหมายเหตุ นี้, ก็ เข้า ด้วย ผู้ ที่ ยอม นั้น, เห็น ว่า คน คำ นั้น, ที่ ได้ เข้า ใน การ ช่วย วย คือ ปรายปราม ขบถ ใหญ่ นั้น ควร ที่ จะ ได้ ยศศักดิ์, กอ ที่ เข้า ใน การ เลือกลงนาม ใต้ เหมือน คน ชาว. ถ้า ไม่ ยอม แล้ว เห็น ว่า คน ชาว ที่ เคย เป็น นาย มา แต่ ก่อน, ก็ จะ มี กำลัง ขึ้น อีก, แล้ว จะ กลับ ช่ม ชี้ คน ชาว คำ ได้ ทาง ๗. ฝ่าย ประเทศ ยศยศ ยอนชั้น, เห็น ควร ที่ คอนเตรต จะ ผิด ชะ นั้น ไว้ แก่ หวัง เมือง ฝ่าย ใต้, ้วย เข้าใจ ว่า, ไม่ เข้า ไม่ นาย หวัง เมือง ฝ่าย ใต้ ก็ คง จะ ยอม ให้. แต่ ข้าพเจ้า นี้ ไม่ เห็น ้วย เลย. แล คอนเตรต พวก ใหญ่ ก็ ไม่ เข้า ้วย ประเทศ ยศยศ ยอนชั้น ใน ข้อ นั้น. บัด นี้ คอนเตรต ก็มี อำนาจ ที่ จะ ยก ให้ ชาติ อาฟริกา ให้ มี ยศศักดิ์, เหมือน ชาว เมือง อะเมริกา แท้ ใต้. และ ข้าพเจ้า นี้ เห็น เห็น ว่า ควร นี้, คอนเตรต คง จะ ทำ. จกหมายเหตุ นี้ โย่น ประโยชน์ แก่ ชาติ อาฟริกา คง นั้น.

ราคาสินค้าที่เมืองฮ่องกง คติ จากจกหมายเหตุ เมือง ฮ่องกง

๑ เมื่อ ณ เดือน ตาม ขึ้น คำ หนึ่ง ใน สิบห้า วัน นั้น ราคา เข้า ขึ้น หาบละ ๒๐ เซนต์ ราคา ยัง คง อยู่ จะ เป็น ชีไร ค่อ ไป ค้าง นำ หารู้ นี้ ไม่ ถ้า เข้า เข้า มา แต่ ต่าง ๗ ประเทศ ไทย มาก ราคา เข้า ก็ คง จะ ถอย ลง ใน สิบห้า วัน นั้น ขาย ใต้ แปด หมื่น ห้า พัน สาม ร้อย หาบ คือ เข้า บังกลา ห้า หมื่น สี่ พัน แปด ร้อย หาบ เข้า ่าง กัง สอง นั้น ห้า พัน หาบ เข้า ถยาม สอง พัน หาบ เข้า ึ่ง ออน สาม พัน ห้า ร้อย หาบ ราคา เข้า ใน วัน พฤษศมี คี่ เดือน ตาม แรม คำ หนึ่ง นั้น คือ เข้า บังกลา หาบละ สอง เหรียญ เก้า สิบ เซนต์ แล ตาม เหรียญ สิบห้า เซนต์ เข้า ก่อ กัง ถยาม หาบละ สอง เหรียญ หก สิบห้า เซนต์ แล สอง เหรียญ เจ็ด สิบห้า เซนต์ เข้า ถยาม อย่าง กต่าง หาบละ สอง เหรียญ แปด สิบ เซนต์ แล ตาม เหรียญ ห้า เซนต์ เข้า ขาด ถยาม หาบละ สาม เหรียญ ห้า เซนต์ แล ตาม เหรียญ สิบห้า เซนต์ เข้า ึ่ง ออน หาบ ละ สอง เหรียญ เก้า สิบห้า เซนต์ แล ตาม เหรียญ ถ้วน เข้า มะนิลา หาบละ สาม เหรียญ แล ตาม เหรียญ ยี่ สิบห้า เซนต์

เข้า ก่อ กัง ่าง กัง หาบละ สอง เหรียญ เจ็ด สิบห้า เซนต์ แล สอง เหรียญ แปด สิบห้า เซนต์ เข้า ก่อ กัง ขาว กัง หาบละ สอง เหรียญ หก สิบ เซนต์ แล สอง เหรียญ หก สิบห้า เซนต์

๑ น้ำตาลทราย ใน สิบห้า วัน นั้น ราคา ขึ้น ไป หนึ่ง เพราะ มี น้ำตาลทราย น้อย น้ำตาลทราย ขาว ใหม่ คง จะ มี สัก เดือน หนึ่ง แล น้ำตาลทราย แดง ใหม่ คง จะ มี ประมาณ ตาม เดือน ใน สิบห้า วัน นั้น น้ำตาล ขาว ขาย ไป ได้ แต่ ร้อย หาบ เท่านั้น น้ำตาลทราย แดง ขาย ใต้ พัน สอง ร้อย หาบ ราคา ใน วัน พฤษศมี คี่ เดือน ตาม แรม คำ หนึ่ง นั้น น้ำตาลทราย ขาว ที่ หนึ่ง หาบละ เก้า เหรียญ แล เก้า เหรียญ ยี่ สิบ เซนต์ อย่าง ที่ สอง หาบละ แปด เหรียญ หก สิบ เซนต์ แล แปด เหรียญ แปด สิบ เซนต์ อย่าง ที่ สาม หาบละ แปด เหรียญ แล แปด เหรียญ ยี่ สิบห้า เซนต์ น้ำตาลทราย แดง หาบละ ห้า เหรียญ สิบ เซนต์ แล ห้า เหรียญ ห้า สิบ เซนต์

๑ ผืน ราคา ใน วัน นั้น อย่าง ที่ เรียก ว่า บัดนา หีบ ละ หกร้อย ห้า สิบ เจ็ด เหรียญ ครึ่ง แล หกร้อย หก สิบ เหรียญ อย่าง ที่ เรียก ว่า บินาเรจ หีบ ละ หกร้อย สี่ สิบ สอง เหรียญ ครึ่ง แล หกร้อย สี่ สิบ ห้า อย่าง ที่ เรียก ว่า มดระดา หีบ ละ แปด ร้อย หก สิบ ห้า เหรียญ

๑ ราคา ฝ่าย ใน สิบห้า วัน นั้น คง อยู่ เหมือน แต่ ก่อน แต่ ฝ่าย กำถัง ขาย เรอ เพราะ ขาด มา เมือง ถอนคอน ว่า ฝ่าย มี ราคา ขึ้น ที่ นั้น ฝ่าย บังกลา ขาย เบด ยี่ สิบ สอง เหรียญ แล ยี่ สิบ สี่ เหรียญ ฝ่าย เมือง จัน ขาย เบด ยี่ สิบ หก เหรียญ แล ยี่ สิบ แปด เหรียญ ฝ่าย ที่ ยัง ค้าง อยู่ เมือง ฮ่องกง เป็น สี่ หมื่น ห้า พัน เบด

๑ พริก ไทย คำ หาบละ หก เหรียญ ห้า สิบ เซนต์ แล หก เหรียญ หก สิบ เซนต์

๑ หมากแห้ง หาบละ สาม เหรียญ แล สี่ เหรียญ

๑ ผ่าง ถยาม หาบละ สอง เหรียญ นยี่ สิบ เซนต์ แล สอง เหรียญ สี่ สิบ เซนต์

๑ ไปดง หบละ เจ็ด เซนต์

๑ ราคา สินค้า กรุงเทพ

๑ เข้า ก่อ กัง อย่าง ก่า เกี้ยนละ ๖๕ บาท ๗๐ ถึง. เข้า

กลอง อย่าง ดี เกวียนละ ๖๘ บาท. เข้า ขาว อย่าง ท่า เกวียน
ละ ๗๗ บาท. เข้า ขาว อย่าง ดี เกวียนละ ๘๐ บาท. เข้า
เปลือก เกวียนละ ๖๔ บาท.

- ๑) เมล็ดงา เกวียนละ ๑๐๔ บาท.
- ๑) น้ำทานทราย อย่าง ที่ หนึ่ง หาบละ ๑๐ บาท ๒ สลึง. อย่าง
ที่ สอง หาบละ ๑๑ บาท.
- ๑) พริกไทย ท่า หาบละ สิบ บาท.
- ๑) หนึ่ง ควาย หาบละ สิบแปด บาท.
- ๑) เขา ควาย หาบละ สิบ สอง บาท สอง สลึง.
- ๑) หนึ่ง วัว หาบละ ๑๕ บาท สอง สลึง.
- ๑) กำยาน ที่ ระคน ปนกัน อยู่ หาบละ ๒๑๐ บาท.
- ๑) ท้าว เกรียบ หาบละ ๓๘ บาท.
- ๑) บ้าน กลีบ อย่าง ที่ หนึ่ง หาบละ ๒๒๒ บาท ๒ สลึง. อย่าง
ที่ สอง หาบละ ๒๐๐ บาท สอง สลึง.

- ๑) ไหม โคราช หาบละ ๓๓๒ บาท.
- ๑) รง หาบละ ๕๖ บาท.
- ๑) ครั่ง หาบละ สิบ สาม บาท สาม สลึง.
- ๑) เว้า หาบละ ร้อย แปดสิบห้า บาท.
- ๑) กระวาน หาบละ ๓๕ บาท.
- ๑) ฝาง ที่ สาม ต้น สี่ ต้น เป็น หาบ ๆ ละ สาม บาท. อย่าง
ที่ ทำ ต้น หก ต้น เป็น หาบ ๆ ละ สอง บาท สาม สลึง. อย่าง ที่
หก ต้น เจ็ด ต้น เป็น หาบ ๆ ละ สอง บาท สอง สลึง.
- ๑) ไม้ คัก ยก ละ สิบ บาท.
- ๑) ไม้ ชิงชัน หนัก ร้อย หาบ เป็น เงิน ๒๕๖ บาท.
- ๑) กระสอบ ร้อย ละ แปด บาท.
- ๑) ทอง ใบ หนัก บาท หนึ่ง, ภาคา สิบ หก บาท สลึง เพอง.

หนังสือ หมอ ปรีดิกเต

๑) ใน หนังสือ จดหมาย เหตุ ที่ ออกเมื่อ เดือน ๔ ขึ้น ค่ำ หนึ่ง
นั้น, มี หนังสือ ประทาย มา แต่ กรม พระ ขาดักขณ, ข้าพเจ้า อ่าน
เข้าใจ ว่า, ขดี หัว เมือง ใน กรุง นอก กรุง, ความ ที่มี โจทข จำ
เลอย สู ความ กัน อยู่ นั้น, เขา เวณเมนต์ สยาม นั้น ไม่ ชอบ จะ ให้
คน ทั้ง ปวง ลง หนังสือ พิมพ์ กล่าว โทษ ลูกขุน ละครากว, ผู้ที่
ไป ลง พิมพ์ว่า ประจาน ละครากว เล่น, ก็ เป็น คน พิรุณ ไป.

จะ ไม่ ทรง หยิบ เรือง ใน หนังสือ พิมพ์ ออก ขวาระ เปน อัน ขาด.
๑) อนึ่ง เข้าใจ ว่า, ความ อัน ไค อัน หนึ่ง ที่ ยัง ไม่ พ้อง โงง
ศาล, เขา เวณเมนต์ ไม่ ชอบ ให้ ลง หนังสือ พิมพ์ ว่า เชน พิรุณ หนัก.
ความ สอง อย่าง นี้, ข้าพเจ้า พิจารณา เห็น ว่า ราษฎร ทั้ง ปวง จะ เกรง
กลัว พระ ราช ธานยา, จะ ไม่ อาจ กล่าว โทษ ผู้ กระทำผิด ลง หนังสือ
พิมพ์ ต่อ ไป. คน ร้าย ก็ จะ ดีใจ เพราะ ได้ ข้อ ที่ จะ ทำ ร้าย
ทวี มาก ขึ้น กว่า แต่ ก่อน, เพราะ คน ไม่ อาจ เกือบ ความ ที่ ขั้ว
ร้าย มา ว่า ใน หนังสือ พิมพ์, แต่ คน ที่ จะ พ้อง ร้อง นั้น ก็ มี ก
กลัว จะ กลับ เป็น อันตราย แก่ ตัว, เหมือน อย่าง คน ที่ เมือง
สมทสงความ นั้น, จีน ไทหล่า สอง คน ที่ ได้ รับ สิบอน จับ ข้าย สิบ,
เปน ทอช หนัก อยู่ ว่า, ถ้า ข้าย สิบ ตก ไป ได้ แล้ว, ก็ คง จะ ข่า
จีน ไทหล่า สอง คน เป็น แน. คน ที่ ร้อง พ้อง ผู้ ร้าย มี ก มีความ
กลัว ดัง นี้. เพราะ การ ที่ ร้อง พ้อง นั้น คน ร้าย รู้จัก ตัว แน.
ถ้า ลง ใน หนังสือ พิมพ์ ผู้ ไค ๆ ปรากณา จะ ให้ ความ มี ก ก็ ได้. ผู้
เจ้า ของ จดหมาย เหตุ รับ เขา เป็น ขระ เอง. ถ้า เห็น ว่า เป็นการ
ไม่ จริง, ผู้ เจ้า ของ จดหมาย เหตุ ก็ ไม่ ยอม ให้ ลง พิมพ์.

๑) อนึ่ง ความ ที่ หนังสือ เขา เวณเมนต์ คำว่า เขา เงิน ไป จ้าง
ลง หนังสือ พิมพ์ กล่าว โทษ ละครากว, แต่ คำ ความ ต่าง ๆ นั้น
ไม่ ถูก. เจ้า ของ จดหมาย เหตุ ไม่ได้ เขา เงิน ค่า จ้าง แต่ ผู้ มา ลง
พิมพ์ เลย. ผู้ ไค ๆ เช่น คน ขาก คน จน จะ มา ลง พิมพ์ การ ร้าย
ได้ มี ลักคิน ว่า เป็น ความ จริง, เจ้า ของ จดหมาย เหตุ ก็ ลง พิมพ์
ไม่ เขา ค่า จ้าง, เพราะ คิด ว่า จะเป็น ประโยชน์ แก่ เมือง มาก. แต่
คนที่ ข้อ จดหมาย เหตุ ต้อง เสีย เงิน บัดจะ ทำ ขาก เท่านั้น. และ
คนที่ ขาก จะ ให้ คน ขึ้น ว่า ตัว มี ของ ขาย, ฤ การ เลหลัง
ฤ ที่ จะ รับ. ขาง ข้อม แปลง กำปั่น เหมือน อย่าง ที่ อยู่อื่น นั้น,
ปรากณา จะ ให้ คน ทั้ง ปวง, หนี ไป ถึง การ นั้น ทก คราว เช่น ว่า
มานี้, ก็ ต้อง เสีย เงิน ค่า จ้าง. นอก นั้น ไม่ ต้อง เสีย.

๑) อนึ่ง คน ที่ ข้อ จดหมาย เหตุ นี้ เป็น ผู้ใหญ่ หลาย คน ได้
สรรเสริญ ว่า เป็น ประโยชน์ แก่ บ้าน เมือง นี้, เพราะ ผู้ ที่ ขีมี ก
ข้อ หลอง ฤ ข้อ ราช กล่าว ว่า จะ มี ผู้ เกือบ เขา ความ มา ลง พิมพ์,
การ ที่ ขั้ว ร้าย นั้น จะ ปรากณา. ข้าพเจ้า ตาม ผู้ใหญ่ บ่อย ๆ ว่า จะ
ทำ ยัง ไร จะ ให้ จดหมาย เหตุ ดี ขึ้น. เขา ก็ ตอบ ว่า ให้ เกือบ เขา
ที่ การ ขั้ว การ ร้าย แท้ ๆ มา ลง พิมพ์ มากกว่า แต่ ก่อน จึง จะ ดี ขึ้น,
เพราะ จดหมาย เหตุ เหมือน คอง สว่าง ใหญ่, บัง เกิด ขึ้น ใน

เมือง, ความ มีที่ ผู้ ร้าย มัก ชอบ นั้น, ก็ จะ ค่อย หาย ไป, เมือง ก็ จะ มีความ สุข ชื่น. ข้าพเจ้า ก็ เห็น ด้วย จึง เต็ม ใจ จะ ทำ การ นี้ ต่อ ไป. เมื่อ มี หนังสือ เคาเวอเมนต์ ห้าม เช่น ว่า ภาณ, ข้าพเจ้า เสีย ใจ ไป, และ เห็น ว่า ผู้ ที่ ขี้ อวด ทน อด เหตุ นี้ ที่มี ใจ รัก บ้าน เมือง แท้ ๆ จะ เสีย ใจ ไป ด้วย ทุก คน. แต่ คง จะมี ชุม หนึ่ง ผู้ ใหญ่ หลาย คน ที่มี ใจ รัก ทั่ว ทั่ว มากกว่า รัก เมือง นึก. จึง มี ใจ ปรารถนา ทาง ที่ จะ ได้ ข้อ หลวง และ ข้อ ราษฎร ไทย สดวก, เพื่อ จะ ได้ เงิน เป็น ของ ๆ ทั่ว มาก. คน เหล่า นี้ ไม่ ชอบ ให้ ลง พิมพ์ การ ร้าย, เพราะ กลัว จะ เกิด สว่าง, ความ ชั่ว ของ ทั่ว จะ ปรากฏ. ข้าพเจ้า นึก เห็น ว่า คน อย่าง นี้ ได้ ทูล ขอให้ เคาเวอเมนต์ ห้าม ลง พิมพ์ การ ร้าย ต่าง ๆ, จึง อนุญาต ตาม ใจ เขา. ข้าพเจ้า คิด เห็น ว่า ใน หลวง ทาง พระ ปรารถ ฝูง ราษฎร ทั้ง ปวง จริง. ประสงค์ จะ ให้ เขา อยู่ เป็น สุข แท้. แต่ คง มี ผู้ ที่ ปรัก ษามหา การ ใน เคาเวอเมนต์ พร้อม ใจ กัน ว่า การ ที่ ไป ลง พิมพ์ กล่าว ไทย คน ทั้ง ปวง เช่น การ ไม่ ดี ไม่ สม ควร จะมี ใน เมือง. จึง มี หนังสือ ประ กาศ ห้าม ตาม ใจ เขา. ข้าพเจ้า ปรารถนา จะ ตัก เตือน เคาเวอเมนต์ สดวก ให้ พิจารณา ความ ที่ ประกาศ ห้าม นั้น ให้ ละ เลิก ขึ้น. ว่า ชุม หนึ่ง ผู้ ใหญ่ ผู้ หนึ่ง ที่ ได้ รัก ทั่ว ทั่ว มากกว่า รัก เมือง ก็ จะ ดี ใจ ขึ้น เท่าไร, และ ผู้ ที่ มี ข้อ หลวง ข้อ ราษฎร และ ทำ ร้าย ต่าง ๆ จะ มี ใจ สดวก เสรี ใจ คำ ห้าม ปราม นั้น เท่าใด. เพราะ สว่าง ที่ เกิด ทั่ว ทั่ว จก ทน อด เหตุ จะ ตับ เสีย แล้ว. เคาเวอเมนต์ ไต่ ๆ ที่ ประ เทษ ยุย ก็ ดี อเมริกา ก็ ดี, ยอม ให้ มี หนังสือ จก ทน อด เหตุ กล่าว ไทย คน ทั้ง ปวง ได้ ไม่ ห้าม. ถ้า มัน เป็น ความ ไม่ จริง บ้าง เล็ก น้อย, สว่าง แห่ง จก ทน อด เหตุ ล่อง ถึง ก็ รู้ แน่ ก็ จะ ล้ม ความ สง สดวก เป็น ปาโยชน์ แก่ เมือง. และ ความ ที่ จะ ว่า กล่าว ถึง โรง ศาล นั้น, ก็ หาย ไป เพราะ สว่าง จก ทน อด เหตุ นั้น, กุศล ทั่ว ร้าย ชอบ มี ค หนี ไป เมื่อ เวลา แคล ขึ้น.

๐ การเลิกตั้ง ขะ

๐ ฅวัน พุทธ เดือน ๕ ขึ้น ๔ ค่ำ จะ มี การ เลกตั้ง ไทย ความ ตัก สิ้น ที่ กงสุล อเมริกา ใน ความ วิเลียม เบอตัน ห่อ สู้ เย เอช จันต์ เถอ ที่ ได้ ตัก สิ้น แต่ ฅวัน พุทธ ศก ปี เดือน ย้าย ขึ้น ๑๑ ค่ำ นั้น แล้ว

แถ ของ ที่ จะ ขาย นั้น คือ ตัก อั้ง ตงราม ที่ มี กเทอ จันต์ เถอ ได้ สร้าง ไว้ ทรง นำ โรง สไฟ ที่ ชาว อเมริกา เห็น คดอง บาง น้ำ ชน ช้ำ มั้น ใน ตัก นั้น มี ห้อย สิบหก ห้อย ทำ ด้วย ดี มั้น คง นึก เพราะ ทน อด จะ ให้ เจริญ ความ สุข แก่ ผู้ อยู่ แถ มี ของ ประสาค สำหรับ ตัก พึ่ง มี มา ใหม่ ๆ หลาย อย่าง แถ ที่ ใน ห้อย นั้น ไม่ เป็น ที่ อับ อด ๆ ก็ พัด เข้า มา ได้ เจริญ สดวก ถ้า อยู่ บน ตัก แล้ว ถึง จะ แถ มา ทุ เรือ ขึ้น ล่อง ตาม ลำ แม่น้ำ ก็ ทุ ได้ สดวก นึก อั้ง ที่ ชาน บ้าน เป็น ทำ เถ กว้าง ขวาง มี ต้น ผลไม้ อย่าง ตัก ๆ เกิด ผล บริบูรณ์ มี เรือ นลำ สำหรับ ใต้ ให้ คน อาไศรย หลาย หลั่ง มี ตัก สำหรับ อาบ น้ำ แถ ตัก คราว แถ ของ อั้ง ตัก ๆ หลาย ลั่ง

๐ อั้ง ใน วัน นั้น จะ ขาย เครื่อง ไซ ใน ตัก แถ ตัก ว่า ใต้ ทุ เตียงนอน พูกนอน แก้ว อั้ง สำหรับนอน เครื่อง ไซ อั้งเงิน มี ค ช่อม แถ หนังสือ อั้ง กฤษ ต่าง ๆ กับ ทั้ง ลั่ง ของ แถ ที่ เจริญ ตก ต่าง ๆ อั้ง ภาณ ชี ของ ทั้ง ปวง ที่ จะ ขาย เลกตั้ง นั้น จะ ทำ แล้ว ใน วัน จันทร เตือน ทำ ขึ้น ๑๐ ค่ำ ทั้ง แต่ วัน นั้น ไป ไคร ๆ ปรารถนา จะ ทุ ให้ ราษฎร ลั่ง ของ นั้น ก็ ทุ ได้

เย เอ็ม ยุก เช่น กงสุล อเมริกา

บางกอก ตอก ก่า ปนี้ คือ เจ้า ของ อั้ง ใหม่

๐ อั้ง นี้ พึ่ง ทำ แล้ว, พร้อม ใจ จะ รับ เรือ ใหญ่ น้อย ทุก อย่าง. เชิญ ให้ ท่าน เจ้า ของ เรือ, แถ นาย เรือ ทั้ง หลาย, จง พิจารณา ทุ อั้ง ใหม่ นี้. คง จะ เห็น ว่า เป็น อั้ง ดี กว่า อั้ง ทั้ง ปวง ใน บุระ ประเทศ นี้. จะ ได้ แก้ว เรือ ช่อม แปลง เสีย ใหม่ โดย สดวก คี. ที่ อั้ง นั้น ยาว ได้ ๓๐๐ ฟุต, แถ คง จะ ได้ ยาว กว่า นั้น อั้ง. โดย กว้าง

ได้ ๑๐๐ ฟุต, ฤๅ ๑๕ ฟุต. ที่ ปาก อู่ มี ประตู เรียกว่า โทซัน, ถ้า จะ บัด มี คดี โดย เรว. ที่ นอก ปาก อู่ ใน ออก ไป นั้น, จด ถึง ลำ แม่ น้ำ โดย ยาว ๑๒๐ ฟุต. มี เขื่อน สอง ฟาก กว้าง ขวาง แวง แวง นึก, กำป็น เล็ก กำป็น ใหญ่ จะ จอด อา ไครย อยู่ ปาก อู่ ได้ ใน ทุก เวลา ไม่ เปน อันตราย เลย. แล มี เครื่อง จักร สำหรับ ยก เส้า กะโถง, แล ม้อ น้ำ สำหรับ กลไฟ แวง แวง นึก. อู่ นั้น พร้อม ด้วย เครื่อง สูบ ไป ด้วย กำลึง กลไฟ. มี แวง มาก เพื่อ จะ ได้ สูบ น้ำ ให้ ออก ได้ โดย เร็ว ได้, ไม่ว่า น้ำ ชื้น น้ำ ลง. พร้อม ด้วย เครื่อง ใช้ ใน การ ทำ เรือ โย แล เรือ กล. แล การ นั้น มี นาย ที่ เปน เจ้า คิยววย, ได้ เคย ทำ การ เช่น นั้น หลาย ปี, จึง ชำนาญ ใน การ เหล่า นี้ ทุก อย่าง.

๑ แล ลูกจ้าง ทำ รือ อู่ นั้น เปน คน เล็ก มา แต่ ช่อง กง ผล งาม ทั้ง นั้น, เปน คน ชำนาญ ใน การ นั้น. ๑ พวก กำปะนี้ แห่ง อู่ นั้น, ปรารถนา ที่ จะ ได้ คน ทั้ง หลาย พิเคราะห์ ว่า, อู่ นี้ ตั้ง อยู่ ที่ มี ไม้ สัก บริเวณ แล ถูก ด้วย. ๑ อู่ นี้ มี จักร เลื่อย ไม้, เพื่อ จะ ได้ การ เร็ว. หมอน ที่ รอง เรือ สูง สี่ ฟุต, แล จะ ชัก ออก เมื่อ ไ

ก้ ชัก ได้ โดย สดวก, ไม่ ต้อง เสีย อะไร ใน การ เปลี่ยน หมอน นั้น.

๑ อู่ นี้ พวก กำปะนี้ แห่ง อู่ นั้น, จะ รับ ชูระ คิด ใน การ ที่ จะ ต้อง ลง ทน ช่อม แผลง เรือ, แล จะ รับ เหมมา เขา การ นั้น, เรือ ไม้ ก้ ที่ เรือ เหล็ก ก้ ที่, แล จะ รับ ช่อ เรือ โย เรือ กล ไฟ ฤๅ การ ไค ๆ ที่ ใน การ ช่าง ท่อ เรือ ช่อม แผลง เรือ. ๑ ไม้ แล เหล็ก แล ของ อื่น ๆ ที่ จะ ต้อง ชื้อ นั้น, เขา จะ ขาย ให้ ตาม ราคา ตลาด กวง เทพ นี้. ๑ อู่ นี้ เรือ ทั้ง หลาย ที่ จะ เข้า อู่ นั้น, จะ มา จอด ที่ ท่น แห่ง กำปะนี้ ฤๅ ที่ เขื่อน นอก อู่ นั้น, ไม่ ต้อง เสีย เงิน กว่า ผู้ ที่ เปน นาย การ จะ สั่ง ให้ เลื่อน ออก จาก ที่ นั้น เมื่อ ไค.

๑ อู่ นี้ กำปะนี้ แห่ง เรือ ทั้ง หลาย, เมื่อ จะ ออก จาก อู่ นั้น, ต้อง เขียน ชื่อ ตัว ลง ที่ บานูชี แห่ง นาย อู่ นั้น เสีย ก่อน จึง ออก ได้. ๑ อู่ นี้ แต่ บันตา หนึ่ง สือ, ที่ จะ ผ่า มา ถึง อู่ นั้น, ต้อง ผ่า ไป ถึง มี คเคต คับ ลี. เซ. โรเบิต ชัน กว่า จะ ได้ เปลี่ยน อย่าง นั้น, บัด นี้ มี คเคต คับ ลี. เซ. โรเบิต ชัน เปน นาย กอง นั้น, เปน เจ้า การ ทรวง ใน การ ที่ จะ ใช้ เงิน เกบ เงิน แต่ ผู้ เดียว.

กำป็น เข้า กรุง เทพ ฯ

เข้ามาเมื่อไร	กำป็น ชื่อไร	กยบต้นชื่อไร	คี่ ทอน	เรือ ชื่อไร	มาแต่ไหน
เดือน ๓ แรม ๑๔ ค่ำ	ชี่. นิมพ์	วินเซตเคอ	๗๒๔	ชิบ อังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน ๔ ชัน ค่ำ ๑	เซงทอัย	บิไทยชัน	๓๕๒	ยาก สยาม	สิงคโปร์
ค่ำ ๑	ไฮโอนา	บวิวสเคอ	๕๕๐	ยาก อังกฤษ	สิงคโปร์
ค่ำ ๑	นรสีมัน	ยัง	๗๑๓	ชิบ สยาม	ฮ่องกง
๓ ค่ำ	เจ้าพระยา	ฮรทัน	๓๕๓	กลไฟ สยาม	สิงคโปร์
๔ ค่ำ	กิมเองบี	ฮันเซน	๗๒๒	ชิบ สยาม	ฮ่องกง
๔ ค่ำ	เอ. เอ็ม. ลอวันลี	เพลล	๖๐๖	ชิบ อเมริกา	ฮ่องกง
๔ ค่ำ	ฮอคคิ	โยฮัก	๔๑๒	ยาก สยาม	สิงคโปร์
๗ ค่ำ	กิมยังไถ่	สโตรง	๓๒๘	ล็กเคอ สยาม	ฮ่องกง
๑๐ ค่ำ	เซนคี่เมรี	กะวอส	๔๑๑	ยาก สยาม	สิงคโปร์
๑๑ ค่ำ	คาเทอร์น	แควนเน็น	๒๔๕	บริก ปรีคเซี่ย	ฮ่องกง
๑๓ ค่ำ	ไซไฟซา	แมนเนอค์	๘๘	สกุนเนอริโอเวอ	ฮ่องกง

กำปั่น ออก จาก กรุงเทพมหานคร

ออกเมื่อไร	กำปั่น ชื่อไร	กับบริษัท ชื่อไร	ปี ทอน	เรือ อไร	จะ ไปไหน	
เดือน ๔ ขึ้น	คำ ๑	ไวเคานท์แกนฮิง	ซันนัน	๕๖๐	กลไฟ สยาม	ฮ่องกง
	คำ ๑	เฟรททวิท ที่ ๗	โยเยอ	๕๑๑	ฉิม ประวัคเซีย	ฮ่องกง
	คำ ๑	โตโอชีวเซน	แวกเนอ	๓๐๐	บากฮ่าเป็ก	ฮ่องกง
	คำ ๑	ยัคมิน	ชวไตส	๒๓๖	บากฝรังเสศ	ฮ่องกง
๒	คำ	ตะไวนา	วิกิเออ	๒๕๗	บวิก วัคเซีย	ฮ่องกง
๔	คำ	คัคทาศี	โคเยอ	๒๕๐	บวิก วัคเซีย	ฮ่องกง
๔	คำ	อิมเมโชน	เบลล์คัค	๒๑๘	บวิก บวิแมน	ฮ่องกง
๔	คำ	แอนลูซี	เวท	๒๗๔	บากอังกฤษ	ฮ่องกง
๔	คำ	ยูเทีย	ภาวนันท์	๒๐๑	บาก สยาม	ปะเตเวีย
๕	คำ	เอม. มิดควีท	ไฟนิ	๔๖๐	ฉิม อังกฤษ	สิงคโปร์
๖	คำ	เฮนริเออติ	ฮารเคน	๒๑๐	บาก บวิแมน	สิงคโปร์
๖	คำ	กิมทิวแอม	จัน	๒๕๐	บาก คัระ	ยะวา
๖	คำ	สยาม	แปรง	๓๒๖	กลไฟ สยาม	สิงคโปร์
๗	คำ	คัมลิว. คันเตล	เซมเปล	๒๖๗	บวิก อังกฤษ	ฮ่องกง
๘	คำ	แกนทอน	อัครมรเซน	๓๐๘	บาก ปรวัคเซีย	ฮ่องกง
๘	คำ	ยักมัลบั๊กเกด	เค	๑๐๕	สกุนเนอ อังกฤษ	สิงคโปร์
๘	คำ	เจ้าพระยา	ฮารตัน	๓๕๓	กลไฟ สยาม	สิงคโปร์
๑๐	คำ	กรูนิออฟ อังลันท์	ครุก	๕๓๓	ฉิม สยาม	ฮ่องกง
๑๐	คำ	เทลลิแกรฟ	กลุสตีอันเซน	๓๐๒	บาก สยาม	ฮ่องกง
๑๐	คำ	เกคอน	คัวไป	๒๓๓	บวิก ฝรังเสศ	สิงคโปร์
๑๒	คำ	ยั้งควิก	ทัมชอน	๕๓๘	บาก อังกฤษ	ฮ่องกง
๑๓	คำ	ทิมิค	โยะบอมัน	๓๑๖	สกุนเนอ อังกฤษ	ฮ่องกง

๐ ของ ที่ จะ ขาย

๐ ถ้าพเจ้าผู้มีชื่อทั้ง หักย หนังสือนี้ มีเครื่อง มือ ตำรับ พวก อินนิเนีย ต่าง ๆ ซึ่ง จะ ขาย คือ เครื่อง กลึง เหล็ก กลึง ทองเหลือง ก็ได้ ฤกกสิ่งไม้ก็ได้ มีอยู่ตำรับหนึ่ง แลทั้งใหญ่ สัมรับทอง เหล็กอินหนึ่ง แลทั้งเหล็กอินหนึ่ง คิม

ใหญ่ ตำรับ คิม เหล็กอินหนึ่ง เรียกว่า วัช เครื่อง ทำ ควงใหญ่ แล ควงเล็ก เรียกว่า วัคัทพทาย ส่วน วัชฎเหล็กหลายอัน เครื่อง วัชควง หลายอัน เรียกว่า เรนซ์ ตไบหลาย อัน ตัว ตติ เหล็กหลายอัน

๐ เครื่อง มือ ต่าง ไม้ ที่มี คัวย คือ ว่า กบ ใหญ่ แล กบเล็ก ส่วน วัชฎ ๆ เล็ก ฤก วัชฎใหญ่มี

หลาย อัน เสีย แล เหล็ก วัตไม้ ยิง อีก หลาย
 สิ่ง จะ บอกให้ ทวน ถี่ ก็ไม่ได้ เครื่อง มือ ทั้ง
 หมดนี้ อยู่ที่ บ้าน หมอแมกคัตแอด เหนือ คลอง
 บางน้ำซด ถ้าผู้ใด จะ ต้อง การ เชิญ มา ดู เถอเม
 ทอมมีต์ มิถิต

๑ ของ นายทั้ง เมือง จีน. ๖

๑ ข้าพเจ้า ผู้ที่มีชื่อ ได้ หนังสือ นี้ ได้ ตั้ง เปน เชนี นต์
 ที่ กรุง เทพ ๖ สำหรับ พวก อินชุนเรนท์ กำปนี
 นั้น ข้าพเจ้า ได้ จัด แจง ไว้ พร้อม แล้ว เพื่อ จะ
 ได้ ทำการ อินชุนเรนท์ คือ ให้ มี หมง สือ ประกัน ทั่ว
 เรือ มี ใบ ซิบ บาก แล บริก เปน ต้น ถ้า เปน เรือ

อย่าง ต่ ข้าพเจ้า จะ รับ ประกัน แต่ เพียง สี่ หมั้น
 เทรียน ถ้า เปน เรือ กลไฟ ข้าพเจ้า จะ รับ กัน แต่
 เพียง ๗๐๐๐๐ เทรียน

๑ ถ้าผู้ใด จะ ช้าง พวก ของ ข้าพเจ้า ให้ เปน
 นาย ประกัน เรือ แม้น เขา เงิน ค่า ช้าง มา ให้ ข้า
 พเจ้า ก่อน ข้าพเจ้า จะ ตก ใน ๑๐๐ เทรียน นั้น คั้น
 ให้ ๑๕ เทรียน ถ้า เรือ นั้น เสีย ทั่ว สิ่ง ใด สิ่ง
 หนึ่ง ก็ ถ้า มา บอก ไว้ ก่อน ใน ระหว่าง ๓๐ วัน
 แล้ว ข้าพเจ้า จะ ใช้ เงิน ค่า เรือ นั้น

๑ เขียน เมื่อ ณ วัน เดือน ยี่ แรม ๑๔ ค่ำ ปีฉลู
 ๑๒๓๓

ประนิทิน บอกรวม แล ทูม ใน ช้าง แรม เดือน ๔ นี้.

คำอังกฤษ	คำไทย	คำจีน	อาทิตย์ขึ้น ที่โมง	อาทิตย์ตก ที่โมง	อาทิตย์เที่ยง ที่โมง	จันทร์ตก ที่ทูม
เดือน มาฆ	เดือน ๔	เดือน ที่ ๑				
วัน ศุกร	๒ ค่ำ	๑๖ ค่ำ	ยี่รุ่ง แล ๖ นาฬิกา	๕ โมง ๔๕ นาที	๕ โมง ๔๘ นาที	ทูม ๑ กับ ๑๖ นาที
วัน เสาร์	๓ ค่ำ	๑๗ ค่ำ	๖ นาฬิกา	๕ โมง ๕๔ นาที	๕ โมง ๕๘ นาที	๒ ทูม ๔ นาที
วัน อาทิตย์	๔ ค่ำ	๑๘ ค่ำ	๖ นาฬิกา	๕ โมง ๕๔ นาที	๕ โมง ๕๘ นาที	๒ ทูม ๕๐ นาที
วัน จิตร	๕ ค่ำ	๑๙ ค่ำ	๕ นาฬิกา	๕ โมง ๕๕ นาที	๕ โมง ๕๙ นาที	๓ ทูม ๓๘ นาที
วัน อังคาร	๖ ค่ำ	๒๐ ค่ำ	๕ นาฬิกา	๕ โมง ๕๕ นาที	๕ โมง ๕๙ นาที	๔ ทูม ๒๔ นาที
วัน พุธ	๗ ค่ำ	๒๑ ค่ำ	๕ นาฬิกา	๕ โมง ๕๕ นาที	๕ โมง ๕๙ นาที	๕ ทูม ๑๓ นาที
วัน พฤหัสบดี	๘ ค่ำ	๒๒ ค่ำ	๔ นาฬิกา	๕ โมง ๕๖ นาที	๕ โมง ๕๙ นาที	๖ ทูม ๒ นาที
วัน ศุกร	๙ ค่ำ	๒๓ ค่ำ	๔ นาฬิกา	๕ โมง ๕๖ นาที	๕ โมง ๕๐ นาที	๖ ทูม ๕๑ นาที
วัน เสาร์	๑๐ ค่ำ	๒๔ ค่ำ	๔ นาฬิกา	๕ โมง ๕๖ นาที	๕ โมง ๕๐ นาที	๗ ทูม ๔๐ นาที
วัน อาทิตย์	๑๑ ค่ำ	๒๕ ค่ำ	๓ นาฬิกา	๕ โมง ๕๗ นาที	๕ โมง ๕๐ นาที	๘ ทูม ๓๐ นาที
วัน จันทร์	๑๒ ค่ำ	๒๖ ค่ำ	๓ นาฬิกา	๕ โมง ๕๗ นาที	๕ โมง ๕๐ นาที	๘ ทูม ๑๙ นาที
วัน อังคาร	๑๓ ค่ำ	๒๗ ค่ำ	๒ นาฬิกา	๕ โมง ๕๘ นาที	๕ โมง ๕๑ นาที	๑๐ ทูม ๘ นาที
วัน พุธ	๑๔ ค่ำ	๒๘ ค่ำ	๒ นาฬิกา	๕ โมง ๕๘ นาที	๕ โมง ๕๑ นาที	๑๐ ทูม ๓ นาที
วัน พฤหัสบดี	๑๕ ค่ำ	๒๙ ค่ำ	๒ นาฬิกา	๕ โมง ๕๘ นาที	๕ โมง ๕๑ นาที	๑๑ ทูม ๕๗ นาที
วัน ศุกร	๑๖ ค่ำ	๓๐ ค่ำ	๑ นาฬิกา	๕ โมง ๕๙ นาที	๕ โมง ๕๑ นาที	ทุก ยี่รุ่ง ๓๖ นาที

๑หนังสือจดหมายเหตุ

THE BANGKOK RECORDER.

เล่ม ๒๒ บางกอก เดือน มีนาคม ค่ำหนึ่ง ปีชานสัปตศก จุลศักราช ๑๒๒๑๗ เดือน มาระชิ วันที่ ๑๗ กลุข ศักราช ๑๘๖๖, ปีที่ ๒๒

พงษาวดาร อังกฤษ บท ๕ ต่อ หน้า ๓๓ เล่มที่ ๒๐

๑. ศฤศศักราช ๑๘๕๕ เอ็ดวิผู้เป็น พระราชันศาได้ราชสมบัติ. เมื่อเอ็ดวิได้เถลิงราชสมบัตินั้น, พระชนมายุได้ ๑๘ พรรษา. พระมเหสีทรงพระนามว่าเอลไฟกา. ทรงพระรูปพระโฉมงามนัก, เป็นเชื้อพระวงศ์. ครั้งนั้นเสนคเห็นเสแทน แลบาทหลวงผู้ใหญ่อีกคนหนึ่งชื่อโอโต, เห็นว่า ภาระกิจ เอ็ดวิ รัช พระราชบิดา ของ พระวงษเออมา เป็น พระอรรคมเหสีนั้น ไม่ควร. จึงเข้าทูลทูลให้ เคือง ขัด พระอริชญา ไซย อยู่เนื่อง ๆ. พระองค์จึง ผูกเทศ เสนคเห็นเสแทน เสียจาก พระนคร, แต่โอโตนั้น คิดกลอุบายจับ พระอรรคมเหสีไว้. แล้วเอาเหล็กแดง หมายพระภักตร์ แกล้งทำให้เสียพระรูปพระโฉม. แล้วนำไปจำกักไว้ใน ประเทศไอยะแลนซ์ แล้วคิดอ่านยุยง เอ็ดเกอผู้น้องให้คิดขบถ. เสนคเห็นเสแทน ก็กลับมาเข้ากับ เอ็ดเกอ. ส่วน พระอรรคมเหสี รัชชา พระภักตร์ หายแล้วหนี กลับมา ยังมีทันถึง, พวกขบถ จับ ประหารชีวิตเสีย. เอ็ดวิ ทราบว่า พระอรรคมเหสีเสีย พระชนม์แล้ว. ก็โทมนัสเสีย พระไทย, ก็ทรงพระประชวรหนัก, สวรรคตใน ศฤศศักราช ๑๘๕๘.

๒. เอ็ดเกอพระอนุชา ขึ้นเสวยราชสมบัติ. เมื่อเอ็ดเกอได้ราชสมบัติ พระชนม์ ๑๖ พรรษา. ครั้งนั้นเสนคเห็นเสแทน ก็ยังมีอำนาจมากเช่น, ขุนนางผู้ใหญ่ผู้น้อยอยู่ในบังคับบัญชา เสนคเห็นเสแทนทั้งสิ้น. แต่ก่อนสุนักซ์ไน ที่ประเทศอังกฤษ คุร้ายชุมนัก, ทำร้ายราษฎรอยู่เนื่อง ๆ. ภาระกิจ เอ็ดเกอ จึงยกช่วยในเมืองเวลเสี่ย, เถนเอา คีระสุนักซ์ไน บิลละสามร้อย. เคียวนี้สุนักซ์ไนในเมืองนั้นจึงน้อยไปไม่ชุม.

๓. เอ็ดเกออยู่ในราชสมบัติ ๑๖ ปี, ก็ถึงแก่สวรรคต. เอ็ดเว็ค รัชโอรสได้ราชสมบัติใน ศฤศศักราช ๑๘๖๕ ปี. เมื่อกระษัตริย์ เอ็ดเกอ สวรรคตนั้น, เอลไฟกา มารดาเลี้ยง ของ กระษัตริย์ เอ็ดเว็ค, มีพระราชโอรสองค์หนึ่ง พระนาม เอ็ดเอล

เรนค. ปรารถนาจะให้บุตรของตนได้ราชสมบัติ. ฝ่าย ขุนนางผู้ใหญ่ไม่ยอม, จึงปลุกพาพร้อมยอมยก เอ็ดเว็ค ขึ้นเป็น กระษัตริย์. ฝ่าย เอ็ดเว็คมิได้พยายาม มารดาเลี้ยง, วางพระไทยสนิทไม่สงสัย. วันหนึ่งเสกซ์ไปประกาศมฤตถึงที่อยู่ของ มารดาเลี้ยง, เสกซ์เข้าไปคำนับแต่พระองค์เดียว. แล้วเสกซ์ก็กลับออกมาทวงม้าพระที่นั่ง, สั่งให้เอาน้ำองุ่นมาเสวย, เมื่อพระองค์เสวยน้ำองุ่นอยู่นั้น, คนใช้ของ เอลไฟกา มารดาเลี้ยง ลอบมาแทงพระองค์, เอ็ดเว็คต้องอาวอแล้วจับม้าพระที่นั่งรีบเสกซ์ไป, พระโลหิตไหลออก ไปตามมรรคา. เสวยพระทุกข์เวทนาอ่อนพระกำลัง, ดำรงพระกายไว้มิได้, ก็ตกลงจากหลังม้าพระที่นั่ง, แต่พระบาทยังคองอยู่ในโคลน ทาหลุดไม่, ม้าก็พาพระองค์ลากไปจนสิ้นพระชนม์. เอ็ดเว็คกระษัตริย์อยู่ในราชสมบัติ ๔ ปี.

๔. ศฤศศักราช ๑๘๖๘. เอ็ดเวลเรนคได้เป็น กระษัตริย์ ของราชสมบัติสืบมา. พระองค์มิได้เอาพระไทยใส่ในกิจการบ้านเมือง, ละเลยเฉยเสีย, มิได้ฝึกฝนเกณฑ์ทหารไว้ให้ชำนาญใน การศึก, มิได้ทบทองแต่งค่ายคูวังบึงกันให้แน่นหนา. ครั้นมีศึกพวกเคนมาคิดเมือง, ก็มิได้แต่งทหารออกสู้รบ, ยอมให้เงินหมื่นปอน, เป็นค่าไถ่เมืองแก่พวกเคน, ๆ ก็เลิกทัพกลับไป. ใน ศฤศศักราช ๑๘๗๐ กระษัตริย์เมืองเคนมากกับ กระษัตริย์เมืองนอเว, ยกทหารมาตีเมืองอังกฤษหลายตำบล. กระษัตริย์ เอ็ดเอลเรนคเห็นจะต้านทานกำลังมาศึกมิได้, จึงให้เงินค่าไถ่เมืองหมื่นหกพันปอนแก่พวกข้าศึก, ๆ ก็ยกกลับไป. ศฤศศักราช ๑๘๗๑ พวกเคนเคยได้เงินง่าย ๆ จึงกำเรียบ, เพราะเห็นว่าการอังกฤษไม่มีใครกล้าทาบ, แลแต่งแย่งกันอยู่ท่าพวกพร้อมกันไม่. จึงยกทัพมาตีเอาบ้านเมืองเสียหลายแห่งหลายตำบล. พวกอังกฤษไม่สู้รบยอมให้เงินสอง

หมื่น สี่พัน ปอน, พวก เคน กลับ ไป. ฝ่าย ภาระยตร์ เอ็ดเฮลเรนค์ เห็น ว่า พวก ทหาร อังกฤษ อ่อน แอ นึก, วย พุ่ง ไม่ เข่น แขง ข่า คักจิ่ง มา รว กวน ย่า ยี่ ไต้ บ้อย ๆ. จึ่ง ให้ ราชทูต จำ ทูล พระ ราชสาร ไป ขอ พระน้อง นาง ของ ภาระยตร์ เมือง นอแมนต์, ซื่อ เอมมา มา เป็น พระอรรคมเหษี, ้วย ทรง เหน ว่า ภาระยตร์ นอแมน เคน นั้น กระ กูล เตียว ถิ่น กับ ภาระยตร์ พวก เคน, จะ ไ้ ช่วย ห้ำม ปราม มิ ให้ มา รว กวน. ภาระยตร์ เอ็ดเฮลเรนค์ ู อานาก แก่ โทยะ มิ ไ้ พิจารณา ไ้ รวย คอบ, สัจ ให้ ประหาร พวก เคน ซึ่ง อยู่ เมือง อังกฤษ นั้น เสีย สิ้น. แต่ พระน้อง นาง ของ ภาระยตร์ เคน มาก, องค์ หนึ่ง เป็น ชายา เจ้า อยู่ ใน เมือง อังกฤษ, ก็ จีบ ประหาร ชีวิต เสีย ทั้ง บุตร บุตรี. ๑ ฝ่าย ภาระยตร์ เคน มาก ทราบ ทั้ง นั้น, ก็ ยก ทหาร มา ทั้ เมือง อังกฤษ. ภาระยตร์ เอ็ดเฮล เรนค์ ยอม ให้ เงิน สาม หมื่น ปอน, ไ้ เมือง ไร่ มิ ให้ ลา บาก แก่ ราษฎร, ภาระยตร์ เคน มาก เลิก ทับ กลับ ไป. ประมาณ ๒๕ ปี หนึ่ง ก็ ยก ทับ มา ทั้ อีค. เอ็ดเฮลเรนค์ ยอม ให้ เงิน อีค หก พัน ปอน. ๑ ฝ่าย พวก เคน มิ ไ้ คง อยู่ ใน คำ สัญญ ยัง ยก มา ทั้ อยู่ เอง ๆ. ภาระยตร์ เอ็ดเฮลเรนค์ ทน ทาน มิ ไ้, ก็ อพยบ ครอบ ครว ทั้ ไป อา ไ้ ไร อยู่ เมือง นอแมนต์. สัก สอง สาม เดือน ก็ ไ้ ชาว ว่า ภาระยตร์ เคน มาก สิ้น พระชนม์ แล้ว, ก็ กลับ มา อยู่ เมือง ทั้ง เก่า. บุตร ของ ภาระยตร์ เคน มาก ซื่อ แกนยุด, ไ้ เป็น นาย ทับ ใหญ่ ใน พวก เคน แทน บิดคา. บุตร ภาระยตร์ เอ็ดเฮลเรนค์ ซื่อ เอ็ดเม็น, เป็น นาย ทับ ใหญ่ ฝ่าย พวก อังกฤษ. เอ็ดเม็น ผู้ นี้ กล้า ทาร นึก ทั้ง สติ ปัญญา ก็ มาก, แต่ มิ พวก พ้อง จะ ช่วย รว พุ่ง น้อย. ๑ ใน คฤศศักรวช ๑๐๑๖ ภาระยตร์ เอ็ดเฮลเรนค์ สวรรคต, เอ็ดเฮลเรนค์ อยู่ ใน ราชสมบัติ ๓๔ ปี. มี พระราชโอรส ๔ พระองค์, เกิด แต่ พระมเหษี เติม สอง องค์. อีค สอง องค์ เกิด แต่ พระมเหษี เป็น พระน้องนาง ของ ภาระยตร์ นอแมนต์. ครั้น ภาระยตร์ เอ็ดเฮลเรนค์ สวรรคต แล้ว, พระ มเหษี ก็ พา พระราชกุมาร สอง องค์, ซึ่ง เป็น พระราชโอรส กลับ ไป เมือง นอแมนต์. เอ็ดเม็น ไ้ ครอง ราชสมบัติ แทน พระราช บิดคา. ครั้น นั้น ทแกล้ว ทหาร ใน เมือง อังกฤษ ก็ เสื่อม ถอย น้อย นึก, ชุนนาง ผู้ ใหญ่ ผู้ น้อย ก็ ทำ สู้ พริก พริกม ถิ่น มิ. ถึง ภาระยตร์ เอ็ดเม็น ทรง พระสติ ปัญญา กล้า ทาร มาก, ก็ มิ อาจ ก่า จัด พวก เคน ไ้ เพราะ น้อย พวก พล โยธา, จึ่ง ทำ หนึ่ง สือ

สัญญาไมตรี กับ แกนยุด, แบ่ง สมบัติ ไ้ แกนยุด กิ่ง หนึ่ง. ครั้น สัญญา กั้น เสวจ เป็น ปกติ แล้ว สัก เดือน หนึ่ง, มี ผู้ ลอบ ไป ทำ ร้าย ปลง พระชนม์ ภาระยตร์ เอ็ดเม็น เสีย. สมบัติ ใน ประ เทศ อังกฤษ ทั้ง สิ้น ก็ ตก เป็น ของ แกนยุด ชาติ เคน.

โลกยนี้โตเท่าใด

๑ ที่ นี้ จะ กล่าว เรื่อง ราว แดน ทั้ โลกย ทั้ ท่าน สำแดง ไว้ ว่า, โลกย นี้ มี รูป กลม สันฐาน คล้าย ผล ส้มโอ, ถ้า มี ผู้ ยาก จะ ไ้ รั ู กาม ว่า, เหตุ ไ้ ทั้ จึ่ง รั ู ไ้ ว่า โลกย นี้ เป็น ของ กลม เล่า. ท่าน ว่า มิ ทั้ สักเกต อยู่ หลาย ประการ, ทั้ จะ ไ้ รั ู ว่า แดนดิน โลกย นี้ เป็น ของ กลม. จะ กล่าว ไ้ ท่าน ทั้ง หลาย พัง พง เข้า ใจ ไ้ บ้าง เป็น ทั้ อย่าง, คือ ว่า, ถ้า ขึ้น ไป อยู่ บน ยอด ภูเขา สูง จะ แล ุ ไป ไ้ไกล กว่า คน ทั้ อยู่ พ้น ทั้. แม้ ัน ว่า แดนดิน แบน แล้ว, คน ทั้ อยู่ พ้น ทั้ ก็ จะ แล เหน ไป ไ้ไกล ไ้ เท่ากัน. นี้ เป็น เหตุ อย่าง หนึ่ง.

๑ อีค ประการ หนึ่ง กำป็น อยู่ ไ้ไกล ทั้ ท้อง มหาสมุทร, ใช้ ไ้ แล่น เข้า มา ทา คลึง. คน อยู่ ใน เรือ นี้ ัน เมื่อ แรก เหน ยอด ภูเขา อยู่ ไ้ไกล ทั้, ครั้น ไ้ไกล เข้า มา ชิด คลึง จึ่ง เหน บันคา สึง ของ บน พ้น แดนดิน. นี้ เป็น เหตุ อย่าง หนึ่ง.

๑ อีค นัย หนึ่ง เรือ ทั้ อยู่ ไ้ไกล จะ แล่น เข้า มา ทา สึง, คน ทั้ อยู่ บน คลึง แต่ แรก เหน ยอด ภูเขากระโดง อยู่ ไ้ ๆ. พาย หลัง ไ้ไกล เข้า มา จึ่ง เหน ล่า กำป็น. หาก ว่า แดนดิน ทล เป็น ทั้ แบน จริง ๆ แล้ว, คง จะ เหน ล่า กำป็น ก่อน, เพราะ ว่า เป็น ของ ไ้ใหญ่โต. นี้ เป็น เหตุ อย่าง หนึ่ง.

๑ อีค สฐาน หนึ่ง คน ทั้ง หลาย ลง เรือ ใช้ ไ้ แล่น ทรง ไป ไ้ไกล อย่าง ยิง ทั้ สุก กลับ มา ทั้ เก่า ไ้. ถ้า ว่า แดนดิน โลกย มิ เป็น ของ กลม แล้ว, ทั้ ไ้ไหน จะ กลับ มา ถูก ทั้ เติม ไ้. นี้ เป็น เหตุ อย่าง หนึ่ง.

๑ อีค อย่าง หนึ่ง, เมื่อ มี ผู้ คลิบ ไ้ไทย ว่า จันทร บรมานู คือ เเงา โลกย เ็น ไป คอ้ง ดวง จันทร มี รูป กลม เหน ประจักษ์ คอ ทา จึ่ง เข้า ใจ รั ู ว่า แดนดิน โลกย เป็น ของ กลม. ้วย ว่า ของ อื่น ไ้ มี รูป ว่าง อย่าง ไ้ เเงา ก็ เ็น ถิ่น ถิ่น อย่าง นั้น. นี้ เป็น เหตุ ไ้ รั ู อย่าง หนึ่ง. จึ่ง ไ้ ไ้แจ้ง ว่า มิ แบน เป็น ของ กลม ุจ ผล ส้มโอ.

๑ ก็แผ่นดินขัณฑ์ เป็น ของ กลม เหมื่อน ผล ส้มโอ เรียกว่า ลูกโลกนี้. ใต้ดิน หมุน เวียน ไป สอง ทาง, เติง รอบ ศูนย์ กลาง ทาง ๑ เติง รอบ ทวง อาทิตย ทาง ๑, ก็ที่ เติง รอบ ศูนย์ กลาง นั้น เป็น วัน แลคืน, ที่ หมุน ไป รอบ ทวง อาทิตย นั้น รอบ หนึ่ง เป็น ปี ๆ หนึ่ง, หมุน หัน เวียน ไป ทั้ง สอง ทาง พร้อม กัน ไม่ ชุก ช้อยน เลย.

๑ ลูกโลกนี้คือแผ่นดิน เป็น ของ ทนาโตใหญ่, วัคโดย รอบ ได้ ๗๕๐๐๐ ไมล์, คิคอย่าง ไทย ได้ ๗๕๐๐ โยชน์วัค ผ่ากลาง ได้ ๕๐๐๐ ไมล์, เป็น ไทย ได้ ๕๐๐ โยชน์ คำ ว่า ๆ โลกนี้, ประสงค์ฮา ทมคทั้ง คิน แลน้ำ เรียกว่า พื้นโลก. ๆ แบ่ง ออกเป็น ส่วน ส่วน มี น้ำ ๓ ส่วน คิน ส่วน ๑ เป็น ๔ ส่วน.

๑ ก็ที่แผ่นดินโลกยทั่วทั้งนั้น, จัดเป็นทวีปมีอยู่ ๕ เรียกว่า, ทวีปอเมริกาเหนือ ๑ อเมริกาใต้ ๑ ยุโรป ๑ เอเชีย ๑ แอฟริกา ๑ เป็น ๕.

๑ ก็ทวีปอเมริกาเหนือ นั้น มีคน อาโศรยอยู่, ชาวอยู่ใน ดิศเทศอเมริกา ๑ แม็กซิโก ๑ บริติชอเมริกา ๑ รูเซียน อเมริกา ๑ ควีนแลนท ๑ เป็น ต้น.

๑ ก็ทวีปอเมริกาใต้นั้น มีคน อาโศรยอยู่, ชาว บวาซัล ๑ เวเนสซูลา ๑ คานาคา ๑ โบลิเวีย ๑ บรู ๑ ชิลี ๑ ปะโคโคเนีย ๑ เป็น ต้น.

๑ ก็ทวีปยุโรป นั้น มีคน อาโศรยอยู่, ชาว อังกฤษ ๑ ฝรั่งเศส ๑ สเปน ๑ ประเทศ ๑ อิตาลี ๑ เอลเลน ๑ เยอรมัน ๑ ฮะวีเคิน ๑ นรเว ๑ รูเชีย ๑ ตุระเก ๑ เป็น ต้น.

๑ ก็ทวีปเอเชีย นั้น มีคน อาโศรยอยู่, ชาว ยี่ฮุ่น ๑ จีน ๑ ยวน ๑ เขมร ๑ ไทย ๑ มาละยู ๑ มอญ ๑ พม่า ๑ ฮินดูสตาณ ๑ พาซี ๑ ฮาราเบีย ๑ ตุระเก ๑ ไชยวีเรีย ๑ เป็น ต้น.

๑ ก็ทวีปแอฟกานั้น มีคน อาโศรยอยู่, ชาว อาอะมูบโต ๑ ฮาเคิร ๑ โมเวโค ๑ เซ็นซีเคมเบีย ๑ โลบีเรีย ๑ เป็น ต้น.

๑ ก็คนที่อยู่ทวีปอเมริกาเหนือ แล ยุโรป นั้น มีผิวเนื้อขาว ผ่อง บวิสุท, อเมริกาใต้ ผิว กาย ชาว ไม่ หมค จค สฮาจ, ฮาเซียผิว เนื้อ ดำ แวง, แอฟริกาผิว กาย ดำ นิล.

๑ รวย รวม คน ทั้งสิ้น ที่อยู่ทวีป ทั้ง ๕ ทุกชาติ ทุกภาษา หมค ค้วยกัน, ประมาณ ได้ ร้อย โกล.

เงิน เถาร เตือน ทั่ว ชื่น สิบ ทั่ว คำ

ว่า ด้วย เติล แครฟ แล ชุก หลัง เค้า ให้ ฎก
ทำ แม่ น้ำ เพชบุรี ให้ ทรง

๑ หนังสือ เคาเวอเมนต์ สยาม, ที่มี ข้างท้าย นี้ ดูเหมือน จะเป็น คำ ทอม จำ พวก ไค จำ พวก หนึ่ง, ที่ มา ขอ เคาเวอเมนต์ ให้ อนุญาต ให้ ทำ ทาง เติล แครฟ, ทั้ง แด่ กรุง เทพมหานคร ตลอด ถึง เมือง สมุทรปราการ. แล เป็น คำ ทอม ความ ข้อ หนึ่ง ที่ ลง พิมพ์ ใน หนังสือ บางกอกวิถกเศอ ภาษา อังกฤษ, ใน เกือน สี่ ชื่น แปกคำ. ใน หนังสือ นั้น ขอให้ เคาเวอเมนต์ ชุก คลอง ทั้ง แด่ เมือง สมุทรสงคราม, จนถึง บางกระษ. ใน หนังสือ พิมพ์ นั้น ใจความ ว่า, ถ้า ได้ ชุก คลอง ใหม่ ให้ กว้าง ให้ ฎก ตลอด ถึง ที่ ยิสาน, แล คลอง ยิสาน เติม นั้น ก็ จัด แง ให้ กว้าง ฎก คง จะ มี ประโยชน์ แก่ บ้าน เมือง มาก, เพราะ คน ที่ได้ เติง เรือ ไป มา แด่ เมือง เพชบุรี มาก, ทั้ง สิ้น คัก ก็ มี มาก. เติง นี้ ทั้ง คอย ถ้า น้ำ ทะล จะ เจียบ คลื่น เป็น เวลา เข้า มี ค จึง ข้าม อ่าว ได้. ลาง ที่ ต้อง คอย ๑๒ ชั่วโมง. ลาง ที่ ก็ คอย หลาย วัน กว่า น้ำ จะ เจียบ. ลาง ที่ เมื่อ ก่า ลง ข้าม เรือ ล่ม คน ตาย ก็ มี. ลาง ที่ มี เรือ สลัด แล่น มา ต่ ชิง ชาว เรือ ทำ วัน รวย. ถ้า มี คลอง ชื่น ได้ ไป ทาง คลอง เหน จะ สบาย. ข้าพเจ้า เหน ว่า เป็น การ ที่ น่า จะ ทำ นี้, ไม่ ควร ที่ เคาเวอเมนต์ จะ คอย ถ้า เลย. ข้า ราช การ ราษฎร, เมื่อ ปราชูนา จะ ไป ชม พระนครคีรี ก็ ไป มา ได้ สบาย ด้วย.

๑ ข้าพเจ้า อ่าน หนังสือ คอย มี ข้างท้าย นี้ ก็ ทราบ แล้ว. คำ ที่ ตู มี น ดู ถูก ทาง เติล แครฟ ไม่ เหน ด้วย เลย. เสีย ใจ ไป เพราะ เคาเวอเมนต์ สยาม จะ เจียบ ย่า, การ ที่ การ ใหญ่ เช่น เติล แครฟ นั้น, เหน กิริยา ฮาเว มี ฮะนี้, เพราะ เคาเวอเมนต์ ชื่น รัใน ทาง เติล แครฟ น้อย นัก. แด่ ก่อน ใน ๓๐ ปี เคาเวอเมนต์ สยาม ตู มี น เรือ กล ไฟ ไม่ เคย จะ เชื้อ, ว่า มี คุณ มี ประโยชน์ อะไร. ไม่ ข้า นามู เคาเวอเมนต์ สยาม คง จะ เหน คุณ ทาง เติล แครฟ, จะ บิด เสีย ไม่ ให้ วิชา ชื่น ใหญ่ เข้า มา ใน ประเทศ สยาม นั้น ไม่ ได้. เหน เนิง ยัง จะ บิด เมือง ให้ ต่าง ประเทศ มา ไม่ ได้. พวก ต่าง ประเทศ คง จะ มี มา มาก, คง จะ เอา ทาง เติล แครฟ มา ด้วย.

๑ ข้าพเจ้าตั้งใจ เพราะ เขาเวอเมนท์ สยาม, ได้ ตกของ เลี้ยงใน การ ที่ จะ ชุก ร่อง หลังเท้าให้ รุก, แล การ ที่ จะทำ แม่ น้ำ เพชบุรี ให้ ทรง. ข้าพเจ้า เหน ที่ เขาเวอเมนท์ กสิ การ นั้น จะทำให้ ไร่ นา เสีย ไปก็ หา ควร ไม่. แต่เดี๋ยว นี้ ข้าพเจ้า จะแสดง ความ ให้ เลี้ยง นั้น มี ไ้, เมื่อ ไปข้าง นำ ข้าพเจ้า จึง จะว่า ให้ เหน เหตุ ที่ จะ ให้ สิ้น ความ สงสัย โดย เลี้ยง.

๒ ผู้ลง หนังสือพิมพ์, ว่า ข้า ทราบ เข้า ชี ด้วย เรื่อง เค เลแควฟ, มีแม่ทุก ทบับ. ด้วย เข้าใจ ว่า ผู้ อาน ได้ ฟัง แล้ง จะ พิศวง. ที่น กัน ฮอ ไอ้ เป็น ที่ สุด ที่ แล้ง. เดียว นี้ ผู้ อาน รู้ แล้ง พิศวง เหม ที่. ฮอ ไอ้ จน ท้อ แห้ง, เสีย งเดียว จะ ไม่มี อยู่ แล้ง. ว่า ตามจริง เคเลแควฟ นั้น, ใน กรุง นี้ ก็มี แล้ง, ได้ ลอง ทำ กุ, ก็มี ผู้ ทำ ใช้ ไ้ แล้ง, ไม่ อิตจรวร จะ ไร่ นึก. ฮอ ไอ้ คง ลง พิมพ์ ช่น ข้า ทราบ ถึง เหน เคเลแควฟ นี้ กะ เลย.

๓ หนังสือพิมพ์ ที่ ว่า ให้ ชุก คลอง, มา สมุท ความ ไป บาง กะ บูน, แล เมือง เพชบุรี นั้น, การ ชุก คลอง ไป ชิด ๆ อก ๆ ก็ ยาก อยู่. คิค แต่ การ ถึง เหน คลอง เหน สะ ทวาก นั้น, ยัง ไม่ เป็น ประโยชน์ อย่าง ยิ่ง อย่าง สำคัญ แก้. ประโยชน์ อย่าง ยิ่ง อย่าง สำคัญ นั้น มี อยู่ อย่าง อื่น, ผู้ พุค เหน จะ ไม่ ไ้ คิค ถึง. แต่ ที่ จะ ว่า เพชบุรี นั้น จะ ไม่ เหน ชิด. ถ้า ว่า ที่ ปากน้ำ เหน จะ ชิด กว่า, ที่ ปากน้ำ มี หลังเท้า ดิน ขวาง ปาก น้ำ อยู่, เวอ กิน น้ำ รุก เข้า ยาก ออก ยาก, มัก เป็น อั้น ทวาม มาก, เสีย เวลา ที่ ต้อง คอย ควาว น้ำ. มี ผู้ คิค จะ ให้ ชุก ร่อง น้ำ ให้ ไ้ ไ้ รุก ด้วย เหน ชิงเมจัน. จน เขา ทวาม ช่น กอง เสีย ให้ เป็น เกะ ข้าง กอน, ให้ ทาง น้ำ ไป ร่ง คลอง เหม อ้น แม่ น้ำ ไม่ ไ้ มี ที่ ค้าง ที่ ชิด.

๔ มีพวกหนึ่ง คิค ว่า, เหน กรุงเก่า ที่ เรียกว่า อโยธยา, แล ลพบุรี แล อ่าง ทอง, มาก มาย กว้าง ขวาง นึก. นำ น้ำ น้ำ ช่น อยู่ ทลอด เกอ ๑๐ เกอน ๑๑ เกอน ๑๒ เกอน ๑. น้ำ เลียง ดัน เข้า อยู่ จน เข้า สลวงมา ที่ เหม ที่ แล้ง, แล น้ำ ช่น ลก ภาอ สม ควร กัน. ที่ น้ำ ลก ที่ ละ น้อย นั้น เหน เหน ว่า, เพราะ น้ำ ไป ช่น อยู่ ที่ หลังเท้า, ไ้ ไป ไ้ ที่ ละ น้อย. เมื่อ เวลา น้ำ เหน ลก ลง, จึง ชิด น้ำ รอ เข้า อยู่ ไ้. เขา คเณ ว่า ถ้า ชุก หลัง เท้าให้ รุก เสีย, กสิ น้ำ เหน จะ ชิด น้ำ ไ้ ให้ ลก ลง เหน ไป, ทวม อยู่ ไม่ ไ้ ถึง สาม เกอน, ข้า แชวง กรุงเก่า ลพบุรี แล อ่าง

ทอ จะ เสีย หมก. มี ไ้ น้ำ น้อย ก็ เคย เหน กัน ช่น บิด คลอง ไ้ ใหญ่ ๆ ไ้ ด้วย พนบ. เมื่อ บิด ไ้ น้ำ ใน พนบ ก็ สูง กว่า น้ำ นอก พนบ คับ นึง ย่าง, สอก นึง ย่าง. ถ้า เหน ว่า สิ้น เหลือ ไปก็ คง เบ็ด พนบ ไ้ ไ้ เสีย. การ ที่ ทำ พนบ ใน ปาก คลอง ไ้ ใหญ่ ๆ, เหน คุณ ชิด อยู่ ช่น นี้ เลียง ไม่ ไ้. ก็ ปาก น้ำ นี้ เป็น พนบ ไ้ ใหญ่, ถ้า เบ็ด เสีย กสิ น้ำ จะ ลง เหน ไป, เมื่อ ว่า ช่น นี้ ก็ มี ผู้ เหน ด้วย มาก.

๕ ก็ คลอง น้ำ เมือง เพชบุรี, ทั้ง แต่ บ้าน แล เม ช่น ไ้ จน ถึง ปาก คลอง บาง ครก, ลก ไป ทวันคก แล ทวันชอด ถึง เก้า ทบ สิบ ทบ. เหน ทาง เวอ พาย เวอ แจ้ว ถึง ช่ว โมง เหน. ถ้า จะ ชุก ลก คิค ทาง เหน มา ไ้, เป็น คลอง ไ้ ใหญ่ ไ้ เหน คลอง, ก็ จะ ลก ไ้ ไ้ ไ้ ที่ เดียว, ทาง เหน เพียง ๒๐ นาท ก็ จะ ไป ทลอด. อื่น ช่น ไป ข้าง บน แม่ น้ำ ช่น นั้น, ทั้ง แต่ วิก ทำ กะ ไ้ ทอ ไป, ถ้า น้ำ คค อ้อม. ถ้า จะ ชุก ลก ที่ หลัง วิก กะ ไ้ ทอ แห่ง นึง, แล เหน วิก กะ ไ้ ทอ ช่น ไป ชิด แห่ง นึง, ไป ออก วิก ช่น ทว ไ้ วิก น้อย นางมูก. ชุก แต่ ที่น ๆ เป็น ร่อง อก น้ำ เหน ไ้, แล บิด ทาง ลำ น้ำ เก้า เสีย, น้ำ ก็ จะ กค เหน เหน ลง มา ไ้ เหน. เป็น เหม อ้น แม่ น้ำ เหน ไม่ ยาก เหน. แต่ ครน จะ ทำ เข้า ทาง ลำ น้ำ เก้า ก็ ย่อม มี บ้าน เรอช ทั้ง เรียง ราย ทลอด ไป, เขา ไ้ อโย สก กิน น้ำ แล ไ้ เรอ ล่อง แพ ไม่ ไ้ เป็น คช สบย แก่ เขา อยู่. ถ้า ไป ชุก แม่ น้ำ ไ้ ใหม่ บิด ทาง เก้า เสีย, ก็ เป็น ที่ ลำ ยาก แก่ เขา เป็น อ้น มาก. ถึง เมื่อ คลอง ไ้ ใหม่ เป็น คลอง แล้ง, จะ เบ็ด ทาง ให้ น้ำ เหน ไ้, น้ำ ก็ คง จะ เหน อยู่ ตาม ทาง ทรง. ทาง เก้า ก็ คง จะ ดัน จะ เหน เสีย ไป, จะ ไ้ จะ ช่น ให้ เขา มา ตั้ง ที่ แม่ น้ำ ลำ ไ้ ใหม่, ลาง พวก ก็ จะ มา ไ้, ลาง พวก ก็ จะ มา ไม่ ไ้. เพราะ ไร่ นา ของ เขา อยู่ ไ้ บ้าน ไ้ ไ้ เรอ เหน เขา ต้อง อยู่. แต่ เมื่อ คิค กุ อิก อย่าง นึง, ลิง ไ้ ๆ ที่ ทำ ยัก ย้าย ลง ไ้ ใหม่, ก็ คง ให้ เป็น คุณ เป็น ประโยชน์ แก่ คน บาง พวก, คง ให้ เสีย ผล เสีย ประโยชน์ ของ คน บาง พวก ทุก ลิง ไป. ต้อง คิค เขา ผล ประโยชน์ ของ คน เป็น อ้น มาก, ฤ ผล ประโยชน์ ที่ เป็น สำคัญ มาก ช่น ว่า.

๖ ก็ ว่า ด้วย ลำ น้ำ เมือง เพชบุรี ที่ ข้าง บน นั้น เมื่อ ชุก ยัก ย้าย อย่าง นี้. ผล ประโยชน์ ของ คน มาก แล น้อย ไ้

แลเสีย เจอ งาน กัน อยู่. ก็ประโยชน์ที่ ว่า เติบโต ทรง นั้น จะ น้อย กว่า คอก กวมัง, เพราะ ทาง ฮ่อม ไป น้อย คอก ไม่ มาก นึก. แม่น้ำ ก็ คั้น นำ แล้ง เรือ ไคญก็ เติบโต ไม่ ได้. นำ น้ำ คน ที่ อยาก จะ ไป รว, จะ ขึ้น เติบโต ยก ลัด ไป ก็ ไป ได้ ง่าย ไม่ ล้า ยาก ยาก นึก. แต่ ว่า ถึง จะ ขุด ลัด คค๘ คค ๑๐ คค ได้ วัตถุประสงค์ ของ ลง มา จน ถึง บ้านแหลม นั้น, ถ้า คิด ถึง เติบโต ทาง คลอง แล้ว เป็น อัน นำ ทำ นึก ทนา, เพราะ ที่ ดิน เหล่า นั้น ก็ เป็น แต่ ย่ำ, ไม่ เป็น ไร นำ ที่ สวน บ้าน เรือน ของ ผู้ ไค. แต่ เมื่อ ปลูก ษา คน เป็น อัน มาก เข้า, ก็ ยัง ครั้น ความ กติ ว่า น้ำ จะ ลง รว ไป, นา จะ ทำ ไม่ ได้, น้ำ จะ ไม่ ทน เข้า นา จะ ลง เสีย. ทว่า ว่า น้ำ ใน แม่น้ำ นี้ มา เป็น หมู ๆ ควาว ๆ. ถ้า ทาง น้ำ คง อยู่ ทน เติบโต ไร นา จะ ที่ น้อย ชั่ว หน่อย, คน ก็ จะ บ่น เขา แต่ เควหา ไร. ครั้น ยก ย้าย ทาง น้ำ เป็น อย่าง อัน, การ เสีย ทวง ที่ ไป คน ก็ จะ โทษ เขา การ ที่ ยก ทำ ลง ใหม่ เพราะ การ ไร นา เป็น การ ไคญ. การ ไร ต่อ เติบโต เป็น แต่ ว่า ทำ ลง ไม่ คิด ขวาว แต่ การ ไคญ ๆ. เมื่อ ทำ ลง แล้ว อย่า ให้ เป็น ที่ คน ทั้ง ปวง เสีย ใจ ย่น ไป ต่าง ๆ, จึง ควร ทำ.

ข่าว มา แต่ หมู เกาะ เวระ อื่น ที่ เติบโต

๑ ข่าว ว่า เมืองเซ็ค ที่ ใน หมู เกาะ นี้, มี เรือ รว อังกฤ ล่า หนึ่ง ชื่อ บกทอก, มี ปืนใหญ่ หก ออก. กับ ทิน ชื่อ ซาลเวก ไป จอก อยู่ ที่ นำ เมือง. และ กับ ทิน นี้ เกิด ทะเถาะ กัน กับ แม่ ทับ ฝ่าย ขบถ ใน เมือง นี้ ที่ ชื่อ ซัดนะเว. ใน เติบโต สิบ สอง ชัน ที่ คำ ก็ ไค รว กัน. กับ ทิน เวก ฝ่าย อังกฤ มี เรือ รว ล่า เติบโต, ฝ่าย ซัดนะเว มี เรือ รว หลาย ล่า กับ บ้อม ด้วย. ไค สู้ รว ยิง ไค ต่อ กัน สิบ ชัว โมง. เรือ กับ ทิน เวก วาง ปืน ยิง ระคม เขา บ้อม เมืองเซ็ค, ทหาร บน บ้อม ก็ สงบ อยู่ หา ยิง ปืน ทอย ลง มา ไม่. กับ ทิน เวก ก็ ยิง เขา เรือ ซัดนะเว แตก จม ลง สอง ล่า. เรือ กับ ทิน เวก ก็ คิค คั้น ถอย ออก มา หา ไค ไม่. ซัดนะเว เติบโต ที่ ก็ ไค วาง ปืน ลง มา แต่ บ้อม ยิง ระคม เขา เรือ กับ ทิน เวก. ๆ ไค สู้ รว อยู่ จน ลัน กระ สุน ดิน คำ. กับ ทิน เวก จะ ถอย เรือ ไป ก็ ไค ได้. ท่าน ไค เสีย โพร ทาย ใน ที่ รว สาม คน. ท่าน เติบโต สู้ รว อยู่ เติบโต คำ ลัง, ก็ ภา โพร หนี ลง เรือ โยค, แล้ว เขา เติบโต เติบโต ย่น เสีย ปรำ รุณา จะ ไค ไค คำ คิค ไค

กำ ปืน ไป ไร ไค เปน คำ ลัง. กับ ทิน เวก ลง เรือ หนี ไป เกาะ อื่น ที่ มี เมือง หนึ่ง, ชื่อ เขมเมอเด เปน เมือง ชัน แก่ อังกฤ. ครั้น อยู่ มา มี เรือ รว ฝ่าย อังกฤ, ชื่อ ทะเถาะ เติบโต มา ถึง เมือง เซ็ค, ยิง ปืน คำ นบ ของ เมือง เซ็ค. แล้ว มี หนึ่ง รว ไป ถึง เจ้า เมือง เซ็ค, ไค เจ้า เมือง คิค อำน จับ ซัดนะเว พวก ขบถ กับ พัก พวก ลง ลง มา ยัง กำ ปืน. ถ้า เจ้า เมือง เซ็ค จับ ทัว ซัดนะเว ไม่ ไค ใน สิบ สอง ชัว โมง เขา จะ ยิง บ้อม ของ ท่าน. มี เรือ ฝรั่ง เสค ล่า หนึ่ง, นำ เขา ชั่ว มา บอก ว่า เรา ไค แล่น มา จาก เมือง เซ็ค นี้, ยัง อีก สาม ชัว โมง จะ ถึง กำ ทน, ซึ่ง เขา จะ ยิง เขา บ้อม เซ็ค. แต่ ภาย หลัง จะ เป็น ประ การ ไค ชั่ว ก็ ยัง เติบโต อยู่.

ข่าว มา แต่ เมือง จีน ที่ รว ก่อน

๑ จดหมาย เติบโต ชื่อ โอเวอแลนค์ ไรยอก ที่ เมือง ของ กง. ลง พิมพ์ ณ วัน พก คิค บที่ เติบโต สาม แรม คำ หนึ่ง, ว่า ข่าว มา แต่ เมือง จีน ฝ่าย เติบโต, ที่ มา ใน สิบ ชัว วัน ว่า, กง ขบถ ฝ่าย เติบโต เมือง จีน นี้ กำ เรือ ชัน. มี เรือ กลไฟ แล่น มา จาก เมือง ชัน แก่ ณ วัน อาทิตย เติบโต สาม ชัน คำ คำ. เขา ชั่ว มา ว่า พวก ขบถ ยก มา ทั้ง อยู่ ไค ไค ประมาณ ทาง อีก สาม สิบ ไมล์ จะ ถึง เมือง ชัน แก่. แม่น้ำ ทับ ไคญ คน หนึ่ง ไป เข้า ด้วย ฝ่าย ขบถ. เจ้า เมือง ชัน แก่ ทก ไร, จึง ไป ขอ แวง กง สล ทั้ง ปวง ไค ชั่ว. เรือ รว อังกฤ ล่า หนึ่ง, ชื่อ อิลเคอวิน, ไค ชัน ไป เพื่อ จะ ช่วย. เรือ รว ฝรั่ง เสค ล่า หนึ่ง ชื่อ ฟว คัพ ก็ เข้า ช่วย. ฝูง ราษฎร หนี มา ฝรั่ง เสค อยู่ เติบโต อัน มาก.

๑ อนึ่ง เติบโต เวอเมนต์ เมือง จีน คำ ลัง ขุด คลอง ไคญ อีก แห่ง หนึ่ง, มี คน สอง พัน คน คำ ลัง ขุด อยู่. คลอง นี้ ขุด ทั้ง แต่ เมือง ชัน เกียง, ไป ถึง เมือง นัน ลัน, คง จะ ไค ไค บ้าง ใน เติบโต หนึ่ง, แต่ จะ แล้ง ที่ เติบโต ใน สอง ปี.

๑ อนึ่ง เติบโต เวอเมนต์ ที่ เมือง นัน ลัน, ไค เสก ภาษี หุก แพร เสก ใน ห้า ปี ไม่ เกือบ ภาษี หุก, จึง มี คน ทอ แพร มาก ชัน ที่ เมือง นัน ลัน, ใน หก เติบโต มี เครื่อง ทอ แพร มาก ชัน กว่า แต่ ก่อน ถึง เครื่อง ๓๕๐๐. และ เมือง ชัน เกียง ก็ เกิด เครื่อง ทอ หุก ชัน เติบโต อัน มาก.

ข่าวมาแต่เมืองจีน ใหม่

๑ คัก ออก จาก จดหมายเหตุ, เรียก ว่า ไชนะโอะแฉนทเวอ ริปอช. ที่ ได้ ลง พิมพ์ ที่ เมือง ฮ่องกง เมื่อ เดือน ๔ ขึ้น ค่ำหนึ่ง การ สลัก กำ เวบ ขึ้น ทาม ชายทะเล เมืองจีน มาก นึก. กำป็น ย่อม ๆ ที่ แล่น ออก จาก เมือง ฮ่องกง ไป ทาง ทวน ลม, ก็ นำ กลัว จะถูก เรือ สลัก ที่ ทูล่า. บัด นี้ เป็น ความ น่า กลัว นึก. ถ้า เป็น เรือ แล่น เร็ว ก็ จะ พ้น ได้ บ้าง, ถ้า มี เครื่อง อาวุธ แล่น ผู้ คน มาก ภา จะ รบ พุ่ง ค้ำน ทาน อ้าย สลัก ได้. เดียว นี้ พวก สลัก กำลัง กล้า นึก, เข้า มา เทียว จน ใกล้ เมือง ฮ่อง กง. ถ้า แล เรือ สลัก แล่น มา ภา เรือ ลูก ค้า เข้า แล้ว, ก็ ทั้ง หม้อ มี อญา อยู่ใน หม้อ ค้วย, ภา นั้น ทิด ไฟ มี กลิ่น เหมน นึก ทั้ง ลง ใน เรือ ลูก ค้า, หม้อ แดก เป็น ไฟ มี กลิ่น เหมน นึก, ลูก ค้า ทน กลิ่น อญา ไม่ ได้ ก็ ต้องหนีไป. ภาวัน ๕ เดือน ๔ ขึ้น ๑๕ ค่ำ, พวก สลัก เข้า ไป ที่ ชู่ ชือ แอเบอชิน ที่ เกาะ ฮ่องกง, ที่ เขา เรือ ชาว เมืองจีน หลาย ล่า, แต่ มี เรือ รบ ล่าหนึ่ง จอด อยู่ใน ชู่ ชือ นั้น จับ สลัก ได้ หลาย คน. เมื่อ ภาวัน ๖ เดือน ๔ แรม ค่ำ พวก สลัก เข้า ไป ที่ เรือ อังกฤช ล่า หนึ่ง, จอด อยู่ นอก ปาก น้ำ ฮ่องกง นอกหนึ่ง ทหมาย ว่า จะมี เงิน, แล ลูก เรือ กำลัง นอน ลับ อยู่. สลัก เข้า จับ ทิว กับ ทิน มี กัว, กับ ทิน ร้อง อัง ชัน ลูก เรือ ก็ ตัน. มี เรือ อังกฤช ล่าอื่น ก็ มา ช่วย ตี พวก สลัก, พวก สลัก เจบ บ้วย ไป บ้าง, แต่ ตก น้ำ ตาย นั้น หัว คน, สลัก ยอม แพ.

๑ ครัน วัน จันทร์ เดือน ๔ แรม ๔ ค่ำ, มี เรือ ปริก เมือง ซาเปน แล่น ออก จาก ฮ่องกง ก็ ถูก เรือ สลัก, เมื่อ กำลัง รบ กัน เขา บั้น ยัง เขา เรือ สลัก, อ้าย สลัก แล่น เรือ ทรง เข้า ใกล้ เรือ ซาเปน, แล้ว ก็ โยน หม้อ เหมน ลง ใน ล่า เรือ. ลูก เรือ ทน ภา เหมน ไม่ ได้ ก็ ภา กัน ทั้ง เรือ เสีย หนี ไป. พวก สลัก ก็ เขา เรือ นั้น แล่น ไป. ภาวัน เดือน ๔ แรม ๕ ค่ำ เวลา เข้า มี เรือ ช่า เบิก ล่า หนึ่ง, แล่น ไป ที่ เมือง มะเกา เขา ข่าว มา ว่า, เรือ ที่ สลัก ตัน นั้น ก็ ยัง อยู่ นอก, เหมน ยัง แล่น ไป แล่น มา มี ชิง เมือง ซาเปน. เขา เวอ เมิน ที่ เมือง ฮ่องกง จึง ให้ คน เขา เรือ แล่น ไป จับ สลัก ใน เรือ นั้น. พวก สลัก เหมน เรือ รบ แล่น เข้า มา, ก็ ทั้ง เรือ เสีย หนี ไป. ครัน อยู่ มา ภาวัน ๗ เดือน ๔ แรม ๙ ค่ำ, ก็ มี เรือ สกนอ ชือ จีน ๆ แล่น ออก จาก ปาก น้ำ เมืองจีน, ชือ ไไล อิมูณ ถูก สลัก ที่ เรือ ลูก เรือ บั้น หนี ชัน เสา กระโถง, คอย อยู่

จน อ้าย สลัก เหมน เขา สิ่ง ซอง ไป ทมด, สลัก ก็ ทั้ง เรือ ตัน นั้น เสีย ลง เรือ แล่น ต่อ ไป. พวก ลูก เรือ จึง ได้ พา กัน ลง จาก เสา กระโถง จับ แแรง เรือ แล่น มา.

เมือง ฮันแก

๑ มี หนังสือ จด ทาย เหตุ ที่ เมือง ฮันแก, เมื่อ ๗ เดือน สาม แรม สาม ค่ำ, ว่า พวก ซบด เชื่อ เนียน ไฟ, มา ล้อม รอบ เมือง ฮันแก แล้ว. ภาว่า เป็น ทพิใหญ่. ที่ บน กำแพง เมือง ฮันแก นั้น, มี ชิง ปัก เรียง กัน ไป รอบ กำแพง เมือง, ทหาร ที่ สำรวั จะ รักษา บน กำแพง นั้น ตู หม้อ น้อย ไป. ประชุม เมือง ก็ บัด มี ชอง เล็ก ที่ ลับ ๆ เป็น ที่ ลอด เข้า ลอด ออก ได้. คน นอก เมือง หนี เข้า มา ใน เมือง โดย ชอง นั้น ก็มี. บวง ที่ คน ใน เมือง ลอด หนี ออก ไป นอก เมือง โดย ชอง นั้น ก็มี.

ราคา สิ้น ค่ำ ฮ่องกง

๑ วัน ๕ เดือน ๔ ขึ้น ค่ำ, เข้า ลาน ที่ เมือง ฮ่องกง ราคา ก็ ยัง คง อยู่. แต่ เข้า ช้าง ฮอน ราคา ชัน น้อย หนึ่ง, เข้า กำลัง ชาย ตัน อญา ชือ มาก. ใน ๑๕ วัน นั้น ชาย ได้ ทก หมัน สิ้น สอง ร้อย ทาบ. คือ เข้า ย่าง กัง สาม หมัน หัว พัน ทาบ. เข้า ช้าง ฮอน หมัน สิ้น พัน ทาบ. เข้า บังกลา แปร พัน สอง ร้อย ทาบ. เข้า สยาม เจก พัน ทาบ.

๑ ใน วัน เดือน ๔ ขึ้น ค่ำ นั้น, เข้า กำลัง ชาย ที่ เมือง ฮ่องกง, เป็น ราคา เข้า บังกลา ทาบ ละ ๒ เหรียญ ๙๐ เซนท, แล ๓ เหรียญ ๑๕ เซนท. เข้า กล้อง สยาม ทาบ ละ ๒ เหรียญ ๖๕ เซนท, แล ๒ เหรียญ ๗๕ เซนท. เข้า อย่าง กลาง ทาบ ละ ๒ เหรียญ ๙๐ เซนท, แล ๓ เหรียญ ๕ เซนท. เข้า ชาว ทาบ ละ ๓ เหรียญ ๕ เซนท, แล ๓ เหรียญ ๑๕ เซนท. เข้า ช้าง ฮอน ทาบ ละ ๓ เหรียญ, แล ๓ เหรียญ ๑๕ เซนท. เข้า กล้อง ย่าง กัง ทาบ ละ ๒ เหรียญ ๙๐ เซนท, แล ๒ เหรียญ ๙๕ เซนท. เข้า กล้อง ฮารกัน ทาบ ละ ๒ เหรียญ ๖๐ เซนท, แล ๒ เหรียญ ๖๕ เซนท.

๑ น้ำ คาน ทวาย นั้น มี น้อย ราคา ชัน ทาบ ละ ๓๐ เซนท, แล ๔๐ เซนท บ้าง. น้ำ คาน ทวาย ชาว ชี หนึ่ง ทาบ ละ ๙ เหรียญ, แล ๙ เหรียญ ๗๐ เซนท. ที่ ๒ ทาบ ละ ๙ เหรียญ ๖๐ เซนท,

แล ๘ เหยียน ๘๐ เซนต์. ที่ ๓ ทาบละ ๘ เหยียน แล ๘ เหยียน ๒๕ เซนต์. น้ำทานทรายแดง ทาบละ ๕ เหยียน ๕๐ เซนต์, แล ๕ เหยียน ๘๐ เซนต์.

๑ ฉันทันวัน นั้น ชาย อย่าง ปักนา ที่บละ ๗๖๗ เหยียน ครึ่ง. อย่าง ปักนาเล็ก ที่บละ ๖๗๐ เหยียน. อย่าง มละวา ทาบละ ๘๓๕ เหยียน, แล ๘๔๕ เหยียน.

๑ ฉ้ายใน ๑๕ วัน นั้น, เข้ามาแต่เมือง บำไบ ๑๕๐๐ เบลต์. เจ้าของยัง ไม่ ชาย, ด้วย ทหมาย ว่า ทรุกจีน แล้ว ฉ้าย จะมี ภาชนะ, ภาชนะ ที่ขึ้น แล้ว เบลต์ เหยียน, แล เหยียน ครั้ง เจ้า กิ่ง ไม่ ชาย, ใน วัน นั้น ฉ้าย บัง กล่าว คง อยู่ ๒๒๒ เหยียน ๐ เซนต์. แล ๒๕ เหยียน ฉ้าย บำ ไบ ๒๔ เหยียน, แล ๒๖ เหยียน ฉ้าย เมือง จีน ๒๖ เหยียน ๕๐ เซนต์. แล ๒๘ เหยียน ๕๐ เซนต์, ฉ้าย บัง กล่าว ยัง คง อยู่ ประมาณ สอง หมื่น ทำ พัน เบลต์. เห็น ว่า ฉ้าย บัง กล่าว จะ ไม่ มา อีก, เพราะ เมือง ารละกะตา วาฉ้าย ขึ้น แล้ว คง จะ ไป ชาย ช้าง โน้น.

- ๑ พริก ไทย คำ ทาบ ละ ๖ เหยียน ๔๐ เซนต์.
- ๑ ผ่าง เมือง สยาม ทาบ ละ ๒ เหยียน ๒๐ เซนต์, แล ๖ เหยียน ๔๐ เซนต์.
- ๑ ไปลง ทาบ ละ ๗๕ เซนต์.
- ๑ ทมาก แห่ง ทาบ ละ ๓ เหยียน ๓๐ เซนต์. แล ๔ เหยียน ๕๐ เซนต์.

ข่าวที่ กรุงเทพฯ

๑ มีข่าว มา ว่า, มีชายผู้ร้าย ลอบ เขาเหล่าไม้ รวงแดง ไม้ ตรี, เมื่อ กำลัง เข้า ไป ฉ้าย อูจาระ ถูก ที่ วิม ทวาร หนัก. ก็ ยิน ข่าว ว่า เจ็บ หนัก น่ากลัว จะ ไม่ รอก.

๑ อนึ่ง ได้ ยิน ข่าว ว่า ภาณี เรือ นั้น, ทรง พระ กรมฯ ไปรคเกล้าฯ ให้ ยก เลีย, คือ เรือ ที่ บิน ทุก สิ้น คำ ซึ่ง บัง เกิด ใน แขวง เมือง สยาม เขา มา ชาย ใน กรุงเทพฯ ฯ ก็ ไม่ต้อง เลีย ภาณี เรือ เลย. ที่ ท่าน ได้ ไปรค คง นี้ คง จะ เป็น คุณ ประ โยชน แก่ ราษฎร มาก, จะ ได้ คำ ชาย สดวก กว่า แต่ก่อน. ข่าว นั้น เห็น จะ เป็น แน่.

๑ อนึ่ง ได้ ยิน ข่าว ว่า, ฅวัน เดือน ๕ ขึ้น เจ็ด คำ พระ บาท สมเด็จ พระ จอม เกตุฯ พระ พุทธเจ้า อยู่ ทวี, จะ เสดจ ไป ประภาศ

เมือง เพชรบุรี จะ เสดจ โดยชล มารค, ด้วย พระ ชินัง กลไฟ.

๑ หนังสือ ไบ นี้ ควร ที่ จะ ออก แต่ ฅน เดือน ๕ แต่ หา ได้ ออก ทัน ไม่, เพราะ ว่า ลุกจ้าง ไป เล่นทรุก. แล ไป ราชการ ก่อ น้ำ, จึง ได้ เข้า ไป. ข้าพเจ้า ขอ ธกัย แก่ ท่าน ทั้งหลาย ผู้ ที่ ช้อ จดหมาย นี้ เถิด.

๑ เรือ เจ้าพระยา ออก จาก กรุงเทพฯ ฯ ฅวัน เสวา เดือน ๕ ขึ้น คำ หนึ่ง. แล เรือ เจ้า พระยา นั้น ได้ รือ ฟัง ชาว ภาณี สิ้น อยู่ ประมาณ ๑๑ วัน เกิน กำหนด ไป. ครั้น ได้ ทราบ ความ ว่า ทรง พระ กรมฯ ไปรคเกล้าฯ ให้ พระ ภาณี สมบตี มริบุญ เป็น เจ้า ภาณี สิ้น ท่อ ไป, เรือ เจ้าพระยา จึง ออก ไป. นอกอกตา อยู่ ทรุกจีน โดย สาร ไป ด้วย, มี อังกฤษ คน หนึ่ง ช้อ ทมิชชัน ไป ด้วย.

๑ ฅวัน เดือน ๔ แรม ๔ คำ พระ บาท สมเด็จ พระ จอม เกตุฯ พระ พุทธเจ้า อยู่ ทวี, เสดจ ไป ประ ทาน เพลิง สฟ เจ้า คุณ น้อย. ชาว ประ เทศ ยุโรป ประเทศ อเมริกา, ได้ ประ ชุม กัน มาก หลาย คน. เมื่อ ใน หลวง จะ เสดจ เข้า ประ ทาน เพลิง นั้น ทอด พระ เนต ดู ชาว ยุโรป แล อเมริกา, แล ทรง คำ นัย ทรง ตรีศ ปภา ไศรย แก่ เขา บ้าง. แล เมื่อ เสดจ ขึ้น จาก เรือ พระ ชินัง มี ทหาร แห่ง มา ไทย ทาง สกล มารค ประมาณ ร้อย คน. หลวง อุ ประ เทศ ทวย ทาร เป็น นาย พวก ทหาร. มี พวก เข่า แคร ประ โคม มา ลัก ๒๐ คน. มี ฝ่าย รัง เสดจ ช้อ อี. เซบิว เป็น ครุ. เขา เข่า เพลิง ฝ่าย รัง เสดจ ไฟ เระท. แล เมื่อ เสดจ กลับ นั้น ก็ มี หมู่ ทหาร แห่ง มา เสดจ ไป เหมือน กัน.

๑ ลัก ๒๕ วัน แล้ว มีชายผู้ร้าย เข้า ไป ใน เรือ สกุน เหนอ อัง กฤษ ช้อ ไกล ไซ ออก อยู่ ใน กรุงเทพฯ ฯ ซิมย เขา นา พัก ภา เคน เรือ ไบ หนึ่ง, ที่ ภาษา อัง กฤษ เรียกว่า ไกร อมอ เตอ เมื่อ กัย ฅน กำลัง นอน หลับ อยู่ ภาย พัก. นา พัก ภา ไบ นี้ เป็น ไบ ที่ ๔ ที่ได้ ทาย ไป จาก เรือ, ที่ มา จอด ใน กรุงเทพฯ ฯ ใน เรว ๆ นี้. ที่ ทาย ไป ครั้ง ก่อน นั้น ๓ ไบ. ใน ๓ ไบ นั้น จิม ชายผู้ร้าย ที่ ลัก ไป ได้ ๒ ไบ แล้ว, ชายผู้ร้าย ที่ จิม ได้ ครั้ง ก่อน นั้น เขา เวอ เมนต์ สยาม หา ได้ ลง ไทย ไม่, ดู เหมือน เขา เวอ เมนต์ สยาม เหมือน เครื่อง จัก รวง ที่ เป็น สำ คัญ ลุก แล้ว, จึง อ่อน ไป, ไม่ ไตร จะ ได้ การ.

๑ ได้หนังสือฝาก มาแต่ มีศกอม ชันผู้ เป็นช่าง ชัก รบ ที่ ได้ ออกไป จากกรุง เทพ ฯ แต่ ที่อื่น ๓ ชัน คำ หนึ่ง, เพื่อ จะ ไป, พระ นครวัด แขวง เมือง กำ พุชา. ท่าน เขียน หนังสือ เมื่อ ๓ วัน พลศกบที่ เดือน ๓ แรม ๘ คำ. ใน วัน นั้น เขา ไป ถึง วัดสิน กำ พุช จะ ถึง พระนคร วัด อีก ๑๒ วัน. ท่าน ไป ชานัก ด้วย ไม่มี ช่าง จะ หา ช่าง ไม่ได้, ถึง เห็น ตัว ช่าง อยู่ จะ หา ช่าง เขาก็ ไม่ได้ ท่าน ก็ ชี้ ม้า ไป บ้าง, ชี้ เกวียน วัว ไป บ้าง เดิน ท้าว บ้าง, ทาง ที่ นอน ใน ย่าง มี เลือ่มาก, แต่ ไม่ได้ ทำ อันตราย แก่ เขา เลย.

ว่า ด้วย พวก สลัดดี เรือ สยาม

๑ ว่า ด้วย กำปั่น ที่ ชื่อ ไทมัน สลัด, แปลว่า ชื่อ เมือง เพชร, ได้ ออก จาก เมือง ของกง เมื่อ ๓ วัน เดือน เดือน สาม ชัน สิบ สาม คำ, เพล่า สี่ โมงเช้า, เพื่อ จะ เข้า มา ยัง กรุง เทพ มหา นคร. วัน นั้น ลม ตะวัน ออก เขียง เหนือ พัด กำปั่น. เมื่อ แล่น มา ถึง เกาะ ของกง เข้า เกาะ นั้น บัง ลม ๗ ทุ่ม ไป. ขณะ นั้น กัปตัน ได้ เห็น เรือ สยาม จีน สอง ลำ แล่น ออก มา จาก อ่าว ของกง, แล่น เลี้ยวฝั่ง เลย กำปั่น ไป. กัปตัน เห็น จึง ถาม ผู้ นำ ร่อง ว่า จะ เป็น เรือ อะไร. ผู้ นำ ร่อง บอกว่า เป็น เรือ ลาก คำ เมือง ของกง จะ ไป คำ ชาย เมือง ไหลล่า. ภา ลม พัด จัก ชัน กำปั่น แล่น ใกล้ สยาม เข้า ไป. กัปตัน จึง ปลอ่ย ผู้ นำ ร่อง เสีย, เพราะ ไม่ ต้อง การ ที่ จะ นำ ร่อง ท่อ ไป ค้าง นำ. ผู้ นำ ร่อง ก็ ลง เรือ เล็ก ของ เขา ไป. แต่ เมื่อ ผู้ นำ ร่อง จะ ไป ผู้ นำ ร่อง บอก แก่ กัปตัน ว่า, ให้ คอย รวง เรือ สยาม สอง ลำ นั้น, บาง ที่ เป็น เรือ คำ ชาย, บาง ที่ จะ เป็น เรือ สลัด ไป. กัปตัน ได้ แล่น กำปั่น เสียก เข้า ไป ๓ ท่วง ที่ เรือ สยาม สอง ลำ นั้น จะ ทำ เป็น ประการใด, ก็ หา เห็น เหตุ การ สิ่ง ใด ไม่. เรือ สยาม นั้น มี ปืน ลีละ สอง กระบอก สาม กระบอก. สยาม ลำ หนึ่ง ได้ มี เรือ ช่าง สอง ลำ สอง ลำ, แต่ ผู้ คน บน สยาม ทั้ง สอง ลำ นั้น ก็ ไม่ สู้ มาก. ครั้น กำปั่น แล่น พ้น เกาะ ไป แล้ว, กัปตัน เห็น เรือ สยาม แล่น อยู่ หน้า กำปั่น อีก สอง ลำ. แล ลำ เรือ นั้น ใด ประมาณ เท่า กัน กับ เรือ ลำ ก่อน. กัปตัน สำคัญว่า เป็น เรือ ลาก คำ. กัปตัน แล่น ตรง มา, ครั้น แล ไป ค้าง ชาย ทลเห็น เรือ สยาม หลาย ลำ. ครั้น แล่น มา อีก ใกล้ จะ ทน สยาม ลำ นำ, ก็ แล เห็น คน ชัน ยืน อยู่ บน เสาค้ำ มือ ถือ หม้อ เหมน อยู่. กัปตัน จึง รู้ ว่า เรือ สอง ลำ นั้น เป็น พวก

สลัด. กัปตัน จึง ลีละ เรือ ตาม ลม ไป, แล กัปตัน เรียก ชันผู้ มา บอกว่า, เรือ สยาม สอง ลำ นั้น เป็น เรือ สลัด. ชันผู้ จึง บอกว่า เรา ไม่มี เงิน แล ผืน อะไร ออก, มี แต่ ทัพ แพร อยู่ สอง สาม ทัพ. ถ้า เรา จะ รวบ อ้าย สลัด ก็ เห็น จะ รวบ ไม่ได้ จะ ต้อง แล่ หนี ไป. สยาม อ้าย สลัด ทั้ง สอง ลำ ก็ แล่น เสียก เข้า มา ใกล้ แล กัปตัน ยิง ถูก คน ถือ ทัพ. ๗ เจบ ทัพ, ก็ ทิ้ง ทัพ เสีย ทิ้ง ไป ใน ทาย ฟ้า. กัปตัน ได้ เรียก คน อื่น ให้ มา ถือ ทัพ อีก ก็ ไม่มี ใคร, คน หนี อ้าย สลัด ลง ใต้ ทาย ฟ้า เสีย ทมก. กัปตัน จึง ไป ถือ ทัพ เอง. เรือ อ้าย สลัด เข้า ช่าง ต้น ลม, แล ทั้ง ๓ เหมน มา หลาย ลูก, แต่ หา ลง ใน กำปั่น ไม่. อ้าย สลัด ยิง อีก ครั้ง หนึ่ง, รถม กัน ทั้ง สอง ลำ. ๗ หนึ่ง ยิง ด้วย ปืน ใหญ่, ๑ หนึ่ง เป็น แต่ ยิง คาบ สลัด. เวลา นั้น เป็น เวลา เขียง, ๓ เจียง.

แต่ กำปั่น นั้น ได้ แล่น เร็ว กว่า เรือ สยาม มาก. แล เรือ สยาม ช่าง ต้น ลม แล่น เขียง มา ทัพ กำปั่น เข้า แล้ว, เขา พ้น เทร โยน ลง ใน กำปั่น. กัปตัน จึง จะ เข้า ไป คอย ทัพ เหมน ยืน เสีย, ทัพ เหมน แยก ออก ลาก เป็น ไฟ ให้ มี ระเบิด หน้า กัปตัน ก็ วิ่ง กลับ ไป ถือ ทัพ อีก. กัปตัน นึก ว่า ถ้า ลม จัก ชัน เหมน แล่น หนี พ้น. อ้าย สลัด ไทโยน ทัพ เหมน หลาย ครั้ง แล ตก ลง ใน ลำ กำปั่น ไม่. แล สยาม อ้าย สลัด ลำ หลัง นั้น ก็ วิ่ง มา แต่ ไม่ ถูก อะไร. อ้าย สลัด ลาก ปืน ใหญ่ มา ทิ้ง หน้า แล้ว ยัง มา กระสุน ยิง ถูก สลัด กัปตัน เขก ไป ไม่ สู้ กนัก. ตัน หนี ลง ใต้ ทาย ฟ้า. กัปตัน ลง ไป ใต้ ประมาณ สิบ เพวก สลัด จึง ชัน กำปั่น ได้, ให้ คน ลง ไป คม ทัพ กัปตัน ไว้ คน. นาย สลัด ถาม กัปตัน ว่า เขา ผืน แล เงิน ไว้ ไท. กัปตัน บอกว่า ไม่ รู้, ไม่ ใช้ การ ของ กัปตัน, อ้าย สลัด ภา กัน ลง ทัพ สิ่ง ของ ชน เก็บ เขา ลง เรือ อยู่ ประมาณ สอง ชั่วโมง. น พวก สลัด พุค ภาษา อังกฤษ บอก กัปตัน ว่า, จะ เอา หน้า กาก พก ร แล่น ที่ แล่น เรือ ของ กัปตัน. อ้าย สลัด สั่ง กัปตัน ว่า อย่า ให้ เรือ กลับ ไป ของกง เลย. ถ้า ว่า จะ ไป ของกง แล้ว จะ ทำ ลาย เสีย ให้ ทมก, เพราะ เรา ไม่ อยาก ให้ ชาว เมือง ของกง รู้ ว่า สลัด ได้ ลาก อ่าว. แล อ้าย สลัด ก็ ลง เรือ ไป. อ้าย สลัด ทมก แล ลาก เรือ จึง มา หา กัปตัน ๗ ใช้ ให้ ตัก น้ำ มา ให้ กัปตัน กัปตัน เอา น้ำ ลูบ หน้า คอย สมาย ชัน. แล กัปตัน ชัน มา

ปากเรือ, เหน เขือก แลใบ ยุ่ง เหมือน ถูก พยัค. กับกัน ตั้ง สร้าง
 ให้อีกแรงใหม่ เพื่อ จะ ไต่ แล่น ไป เรว. ลม พัด มา แต่ ครั้น
 ออก เรือ ย. จัน จู ว่า แก่ กับกัน อ่า, ควว ที่ เภา จะ กลัย ไป เมือง
 ของกง กอนัน, กับกัน ไม่ เหน ค้วย เพราะ นาย สลัด ว่าไว้, ถ้า ขึ้น
 เรกกลัย ไป ของกง แลแล้ว จะ ทำ ลาย เรือ เสี่ย, จัน จู จึง ขอม ให
 เล่น มา กรุง เทพ .ฯ กับกัน จึง แล่น ไป ตั้ง ใจ ว่า จะ แวะ เมือง
 ช่งชอน ทา ทมอ วิกิษา ทัว เพราะ โน เรือ ไม่ มี ยา. ทาของ กับกัน ก็
 รวม นึก ขึ้น ไม่ เหน อ:โร ถึง สี่ วัน. แลแล้ว แล่น เรือ มา ไต่ แก่
 วิ ถึง อ่าว ช่งชอน, ถอ กับกัน สบาย ขึ้น เหน ว่า ไม่ ควร จะ แวะ
 เมือง ช่งชอน. แลแล้ว กับกัน ก็ แล่น เรอ มา จน ถึง หลัง เท้า.
 จึง แต่ วัน ออก จาก ของกง มา นับ ไต่ สิบ สี่ วัน ถึง กรุง เทพ .ฯ.

๑ ของ ที่ สลัด จึง ไป ไต่ นั้น, คือ แพร วาภา หมัน เหวียน,
 ลเสื่อผ้า สี่ ของ ๆ ลุก เรือ แล กับกัน, กับ ทั้ง เสบียง อาหาร
 เลือย อยู่ แต่ เจ้า กับ เกลือ ย่าง. กับกัน คณะ ว่า คน ที่ อยู่ ใน
 เรือ สลัด นั้น ถ้า ละ สี่สิบ คน. กับกัน จะ ต่อ สี่ สลัด นั้น ไม่ ไต่
 วย ลุก เรือ นั้น ลง ไต่ ตาม พ้า เสี่ย ทมท. ถ้า มี มก ล้า ก็ ถอ
 ะ หนี พ้น ไต่.

ผู้ ที่ จัก แรง เรือ นี้. ชื่อ อี ลี เปก เปน กับกัน เรือ ไต่ มิน สิกิ.

ข่าว มา แต่ เมือง อเมริกา ใหม่

๑ ว่า คอนสตันติวซัน แห่ง เมือง ยูนคิสเตช บท ๑๓
 อ้อ ที่ หนึ่ง ได้ เปลี่ยน แลแล้ว ทำ ใหม่ มัต นั้น ใจ ความ ว่า การ
 ่ง ทาย ฎา การ ไต่ ๆ ที่ ผู้ ทำ ไม่ เคย ใจ จะ ทำ ถ้า ไม่ ไต่
 ฎา ไว้ ใน การ นั้น นาย จะ บัง คับ ให้ ทำ ไม่ ไต่ เว้น ไว้
 ะ ที่ ลง ไทย การ ที่ พิจรณา เปน สัตย์ ว่า เปน ผู้ ร้าย
 ถ้า เปน ดัง นั้น ผู้ ที่ เปน พนัง จาก ที่ ใช้ ให้ ผู้ เปน ไทย
 ไม่ ยอก คำ นั้น ที่ บัง คับ ให้ ทำ ไต่ นอก นั้น เปน ห้าม
 รั บัง คับ นอก ใจ คน ไต่ คน หนึ่ง ที่ อยู่ ใน แคว้น แคว้น
 ง ยูนคิสเตช เชย ข้อ ฎาหมาย คอนสตันติวซัน ที่ ทำ
 ด้ " ไต่ ทั้ง มั่น คง ไว้ ณ วัน เดือน ยี่ ขึ้น คำ หนึ่ง ตั้ง
 ้ ไป คน ทาย ที่ อยู่ ใน เมือง ยูนคิสเตช ที่ พ้น จาก ทาย
 แต่ มัต นี้ คอนสตันติวซัน ได้ ตั้ง ไว้ กว่า ยี่ แล้ว แต่ จะ เปน
 นาย แต่ ยัง ไม่ เบน ขึ้น ไต่ เพราะ หัว เมือง ทั้ง ปวง ใน
 ส่วน ยัง ไม่ พร้อม กับ ตาม บท คอนสตันติวซัน นั้น ใน
 าน ยี่ นั้น หัว เมือง ทั้ง ปวง พร้อม ใจ กัน กกว่า สอง ส่วน

คือ ๒๗ หัว เมือง เหน พร้อม ใจ กัน ยัง อีก ๘ หัว เมือง ไม่
 เหน ค้วย ถึง ใน ๘ หัว เมือง ไม่ เหน ค้วย จะ ว่า กต่าง ตัก
 ทาน จะ ทำ ไต่ ที่ ไม่ ไต่ ต้อง ขอม ตาม เหตุ นั้น ที่ เปน เหตุ
 ใหญ่ คง จะ เปน ผล ประโชน แก่ เมือง อเมริกา มาก นัก
 การ ที่ ใช้ ทาย อยู่ เมื่อ กอน นั้น ให้ เปน เสี้ยน หนาม
 แก่ บ้าน เมือง ให้ เกิด ความ ทุกข์ ต่าง ๆ กว่า ตาม คียบ ยี่ มา
 แล้ว เปน เหตุ ที่ การ สงคราม ใหญ่ ที่ ตั้ง แลแล้ว กัน ใน ยี่ นี้
 หนึ่ง ผู้ ทาย ที่ พ้น จาก นาย ไป นั้น กกว่า สี่ ล้าน คน เขา จะ
 เปน ใหญ่ แก่ ค้วย ทุก คน แต่ จะ หัก จะ เรียบ วิชา ต่าง ๆ ที่
 จะ ไต่ เปน กำ ลัง แก่ บ้าน เมือง

ข่าว เมือง อังกฤช

๑ เมือง ชัน แก่ อังกฤช ชื่อ เยเมอิกา ที่ เกิด ฝุ่น วย
 ค้วย ขบต นั้น ก็ รวย คาย แลแล้ว แต่ ทว่า ยัง หา มี ความ สุข
 เปน แต่ ไม่ ค้วย เขา เอดเมนส์ อังกฤช ไม่ พร้อม ใจ กัน แดก
 กัน เปน สอง ฝ่าย ฝ่าย หนึ่ง นั้น เหน ว่า เจ้า เมือง เยเมอิกา
 นั้น ที่ ทำ การ ปราย ขบต นั้น เปน การ ร้าย แรง เหลือ เกิน
 ไป จำ พวค หนึ่ง เหน ว่า ทำ เปน การ ที่ เขา เอดเมนส์ จึง
 ใช้ ให้อุนนาง ผู้ ใหญ่ ให้อ ไป ถึง เมือง เยเมอิกา เพื่อ จะ ไต่
 ำ ระ ความ นั้น

๑ อื่น เหตุ ที่ เกิด ขึ้น ใน เมือง เชนด์ นั้น ที่ เรา ไต่
 แลแล้ว ไว้ ใน โย กอน นั้น ข่าว ว่า เรือรบ อังกฤช เขา ยิง เขา
 บ้อม ทำ ลาย ลง แลแล้ว จะ มี เหตุ ไต่ ต่อ ไป อีก หา ทราบ ไม่

เมือง สเปน

๑ ข่าว มา ว่า เมือง สเปน มี คึด เปน การ ขบต ใหญ่
 แต่ ข่าว ที่ มา ใหม่ ว่า การ ขบต นั้น รวย คาย ลง แลแล้ว

บางกอก ตอกกำปนี ฟ้า เจ้า ของ ญี่ ใหม่

๑ อู่ แห่ง นี้ ฟัง ทำ แล้ว, พร้อม ใจ จะ รัย เรือ ใหญ่ น้อย ทุก
 อย่าง. เขิญ ใ้ ท่าน เจ้า ของ เรือ, แล นาย เรือ ทั้ง หลาย, จง พิ
 จาร อด อู่ ใหม่ นี้. คง จะ เหน ว่า เปน อู่ ที่ กว่า อู่ ทั้ง ปวง ใน ะระ
 ประเทศ นี้. จะ ไต่ แก่ เรือ ซ่อม แปร ลง เสื่อ ใหม่ โดย สดวก คัด. ที่
 อู่ นี้ ใ้ ๓๐๐ ฟุต แล คง จะ ไต่ ยาว กว่า นั้น อีก. โดย กว้าง
 ใ้ ๑๐๐ ฟุต, ๑๑๕ ฟุต. ที่ ปาก อู่ มี ะตู เรียกว่า ไกซัน, ถ้า

จะ บัด มิด ไท้ โดย เวร. ที่ นอก ปาก อู่ ใน แอ่ง ไผ่ นั้น, จด ถึง ลำ แม่ น้ำ โดย ยาว ๑๒๐ ฟุต. มี เขื่อน สอง ฟาก กว้าง ขวาง แอ่ง แวง นึก, กำปั้น เล็ก กำปั้น ใหญ่ จะ รอด ชาติ โดย อยู่ ปาก อู่ ไท้ ใน ทุก เวลา ไม่ เปน อัน ทรย เลย. แต่ มี เครื่อง จักร สำรับ ยก เส้า กะ โกง, แล ม่อ น้ำ สำรับ กลไฟ แอ่ง แวง นึก. อู่ นั้น พร้อม ด้วย เครื่อง สูบ ไป ด้วย กำลึง กลไฟ. มี แร่ง มาก เพื่อ จะ ได้ สูบ น้ำ ให้ ออก ไท้ โดย เร็ว ไท้, ไม่ ว่า น้ำ ชื้น น้ำ ลง. พร้อม ด้วย เครื่อง ใช้ ใน การ ทำ เรือ ไบ แล เรือ กล. แล การ นั้น มี นาย ที่ เปน ชาติ ยุโรป, ไท้ เคย ทำ การ เช่น นั้น หลาย ปี, จึง ขำ นอน ใน การ เหล่า นี้ ทุก อย่าง.

๑ แล ลูกจ้าง สำรับ อู่ นั้น เปน คน เลือก มา แต่ ยองกง แล วมก ทั้ง นั้น, เปน คน ขำ นอน ใน การ นั้น. ๒ พวก กำปะนี้ แห่ง อู่ นั้น, ปรากฏา ที่ จะ ให้ คน ทั้ง หลาย พิเคราะห์ ว่า, อู่ นี้ ตั้ง อยู่ ที่ มี ไม่ ลัก บริบูรณ์ แล ถอด ด้วย. ๓ อู่ นี้ มี จักร เรือ ไบ นี้, เพื่อ จะ ไท้ การ เร็ว. หมอน ที่ รอง เรือ สูง สี่ ฟุต, แล จะ ชัก ออก เมื่อ ไค

ก็ ชัก ไท้ โดย สกวก, ไม่ ต้อง เสี่ย อะไร ใน การ เปลี่ยน หมอน นั้น.

๑ อู่ นี้ พวก กำปะนี้ แห่ง อู่ นี้, จะ รับ ธุระ คิด ใน การ ที่ จะ ต้อง ลง ทน ซ่อม แปรลง เรือ, แล จะ รับ เหมเอา การ นั้น, เรือ ไบ กัด เรือ เหล็ก กัด, แล จะ รับ ซ่อม เรือ ไบ เรือ กล ไฟ ฤ การ ไค ๆ ที่ ใน การ ข้าง ค้อ เรือ ซ่อม แปรลง เรือ. ๑ ไม่ แล เหล็ก แล ของ อู่ นี้ ที่ จะ ต้อง ชัก นั้น, เรา จะ ขาย ให้ ตาม ราค ตลาด กรุง เทพ นี้. ๑ อู่ นี้ เรือ ทั้ง หลาย ที่ จะ เข้า อู่ นี้, จะ มา จอด ที่ ท่น แห่ง กำปะนี้ ฤ ที่ เขื่อน นอก อู่ นี้, ไม่ ต้อง เสี่ย เงิน กว่า ผู้ ที่ เปน นาย การ จะ ส่ง ให้ เรือ น ออก จาก ที่ นี้ เมื่อ ไค.

๑ อู่ นี้ กับ ท่น แห่ง เรือ ทั้ง หลาย, เมื่อ จะ แยก จาก อู่ นี้ ต้อง เขียน ชื่อ ทวี ลง ที่ บาน ฐี แห่ง นาย อู่ นี้ เสี่ย ก่อน จึง แยก ไท้. ๑ อู่ นี้ แต่ บัน ตา หนึ่ง ล้อ, ที่ จะ ฝาก มา ถึง อู่ นี้, ค้อ ฝาก ไป ถึง มี คเตอ ตับ ลี ยู. เซ. โรเบิต ชัน กว่า จะ ไท้ เปลี่ยน อย่าง นั้น, บัด นี้ มี คเตอ ตับ ลี ยู. เซ. โรเบิต ชัน เปน นาย กอง นั้น

๑ บัด นี้ มี คเตอ ตับ ลี ยู. เซ. โรเบิต ชัน เปน นาย กอง นั้น เปน จำ กระ ทรวง ใน การ ที่ จะ ใช้ เงิน เกบ เงิน แต่ ผู้ ใต้ว.

กำปั้น เจ้า กรุง เทพ ๆ

เข้ามาเมื่อไร	กำปั้น ชื่อไร	กัมีชื่อไร	ที่ ทอน	เรือ อไร	มาแต่ไหน
เดือน ๔ ชัน ๑๔ คำ	เวทโซลิวชัน	แมกเก	๙๖๖	ชิบ สยาม	ชองกง
เดือน ๔ ชัน ๑๕ คำ	อิมิละบี	อัสเซนด	๓๖๐	บาก เต็น มาก	ชองกง
เดือน ๔ ชัน ๑๕ คำ	กิมซังซง	ซัสลัด	๕๔๐	บาก สยาม	ชองกง
เดือน ๔ ชัน ๑๕ คำ	มอเว	ซามซ	๓๗๙	บาก ชัม บิก	ชองกง
เดือน ๔ ชัน ๑๕ คำ	เมวีรอซ	ไมสะเน	๕๖๘	บาก สยาม	ชองกง
เดือน ๔ ชัน ๑๕ คำ	ซิมินซ์ไบวค	วค	๓๑๔	บาก สยาม	ชองกง
เดือน ๔ แรม คำ ๑	ซซคตังสทก		๕๘๐	ชิบ สยาม	ชองกง
เดือน ๔ แรม คำ ๒	เรวณบวน	กุกเปอ	๔๑๐	บาก ชิง ฤช	ชองกง
เดือน ๔ แรม คำ ๔	ลันซิดท	เทาคัล	๙๙๙	ชิบ อัง ฤช	ชองกง
เดือน ๔ แรม คำ ๔	บันลี	จัน	๒๐๔	ลักเคอ สยาม	ชองกง
เดือน ๔ แรม คำ ๔	เจ้าพระยา	อรตัน	๓๕๓	กลไฟ สยาม	สิงคโปร์
เดือน ๔ แรม ๑๔ คำ	เลนนักซีกคเตล	ทับเบ	๖๘๓	ชิบ ชิง ฤช	ชองกง
เดือน ๔ แรม ๑๔ คำ	เฮลล์กา	วันเบ	๑๗๙	บาก สวีเตน	ซัวเตา

กำปั่น ออก จาก กรุง เทพ ฯ

ออก เมื่อไร	กำปั่น ชื่อไร	กัปตัน ชื่อไร	ปี ทอน	เรือ ไร	จะ ไป ไหน
เดือน ๔ ชัน ๑๔ คำ	คัมโบ่ว	เคอ	๓๗๔	ปาก อังกฤษ	สิงคโปร์
... ชัน ๑๕ คำ	นิกอเดม	ฮาลมัน	๓๑๘	ปาก ปะริคเซีย	ชองกง
... แรม คำ ๑	วอชท์เบ็ก	เคอเมอ	๓๐๘	ปาก ปรีเมน	ชองกง
... ๕ คำ	อิมลีย์	อิตซัน	๓๖๐	ปาก เตนมาก	สิงคโปร์
... ๕ คำ	อินน่า		๑๕๐	สกนเนอ ฟรังเศส	เมือง จีน
... ๕ คำ	ไฮริค	ชอิลท์	๒๐๖	บรีค ปรีคเซีย	ชองกง
... ๕ คำ	กัมไฮหลง	จีน	๑๗๔	สกนเนอ สยาม	ยาวา
... ๖ คำ	ไผเนน	แบลวาคท์	๖๒๔	ปาก อังกฤษ	ชองกง
... ๗ คำ	ลอร่า	เคอริค	๒๓๔	ปาก ชำบีก	ชองกง
... ๗ คำ	แกบซิงมูน	ลิวเคอ	๔๖๖	ปาก อังกฤษ	ชองกง
... ๗ คำ	ไซไฟยาเอมีเดีย	โยเวอกดิฟ	๒๘๔	ปาก ตัระ	ชองกง
... ๗ คำ	วีวินา	บิวลัคท์	๖๐๐	ฉิบ สยาม	ชองกง
... ๘ คำ	ตีวันคัท	ไมแนคท์	๔๐๓	ปาก ชำบีก	ชองกง
... ๘ คำ	อินคิเบ็ก	บ็เทอซัน	๓๖๗	ปาก ปรีคเซีย	ชองกง
... ๑๐ คำ	ยังอั้ง	จีน	๑๘๐	ปาก สยาม	ปะตาเวีย
... ๑๒ คำ	คาลาเตีย	เคอริค	๔๒๕	ปาก ชำบีก	ชองกง
... ๑๔ คำ	ไฮโน	บั้นนอ	๓๖๗	ปาก ชำบีก	ชองกง
... ๑๔ คำ	วูกอริฟ	โอโลริค	๒๑๐	สกนเนอ ปรีเมน	สิงคโปร์

๑ การเลหัดัง ๗๕

๑ ณวัน พุทธ เดือน ๕ แรม ๔ คำ จะมีการเลหัดัง โดย ความ ตัดสิน ที่ กงสุลอเมริกาใน ความ วิเดียมเบอตัน ต่อ สู้ เย เอช จันต์เลอ ที่ได้ตัดสิน แต่วัน พุทธศักราช เดือน ย้าย ขึ้น ๑๑ คำ นั้น แล้ว แล ของ ที่ จะ ขาย นั้น คือ ทึก อั้งตงาม ที่ มีคเทอ จันต์เลอ ได้ ตัดไว้ ทรง นำโรงสีไฟ ที่ ชาว อเมริกา เห็น คดองบาง น้ำขุ่น ขำนั้น ใน ที่นั้น มี ท้อง สิบหก ห้อง ทำ ด้วย ตี มัน คง นึก เพราะ หมาย จะ ให้ เจริญ ความสุข แก่ ผู้ อยู่ แล มี ของ

ประตาศ ลำรับ ตึก ฟัง มี มาใหม่ ๆ หลายอย่าง แล ที่ใน ห้อง นั้น ไม่ เปน ที่ อับลม ๆ ก็ พัด เข้า มา ได้ เจริญสบาย ถ้า อยู่ บน ตึก แล้ว ถึง จะ แล มา คุย เรือ ขึ้น ล่อง ตาม ลำแม่น้ำ ก็ คุย ได้ สบายนัก หนึ่ง ที่ ขาน บ้าน เปน ทำเด ก้างขวาง มี พื้น ผนัง ไม้ อย่าง ดี ๆ เกิด ผล บริบูรณ์ มี เรือ สำหรับ ได้ ให้ คน ชาติไทย หลาย หลั่ง มี ตึก สำหรับ ขายนํ้า แล ตึก ครัว แล ของ อื่น ดี ๆ หลาย สิ่ง

๑ หนึ่ง ใน วัน นั้น จะ ขาย เครื่องใช้ใน ตึก เปน ต้น ว่า โต๊ะ ตู้ เคียงนอน พูกนอน เก้าอี้ ลำ

หรับอน เครื่องโต๊ะ ชั้นเงิน มีด ช้อน แด หนึ่งลือ
อังกฤษ ทางๆ กับ ทั้ง สิ่ง ของ เปนที่ เจริญ ท
ทางๆ หนึ่ง บาดูชี้ ของทั้ง ปวง ที่ จะ ขาย เลทลึง
นั้น จะ ทำ แล้วใน วัน จันทร์ เดือนที่ ขึ้น ๑๐ ค่ำ ถึง
แต่ วัน นั้นไป โครๆ ปภาณ จะ ดูให้ รือ ราย สิ่ง
ของ นั้น ก็ ดูได้

เย เอ็ม ฮุก เปน กงสุลอเมริกา

แก้ ความ ตี ทุใหม่

๑ มี คน ผู้ใหญ่ คน หนึ่ง มา กล่าว แก่ ข้าพเจ้า ว่า, กล่าว
คนที่ ข้อ จดหมายเหตุ จะ บื้อ เลียบ เพราะ ลงพิมพ์, ว่า ด้วยข้อ

ใหม่ ทุก ครั้ง, และ อินชวเนน กำปะนี้, และ การ ขาย เลทลึง.
ข้าพเจ้า ขอ อวย พร มา ถึง ท่าน ทั้งหลาย, ด้วย ว่า การ ที่ เบื่อ
นั้น ก็ ทาควไม่. ถ้า ไม่ อวด ดู ก็ ย่า ดู เลย. ด้วย ข้อ
ความ ที่ ลง พิมพ์ นั้น, เพราะ เจ้า ของ ช้าง ข้าพเจ้า ให้ ลง พิมพ์.
เงิน ค่า ช้าง แต่ ข้อ หนึ่ง ข้อ เดียว, ก็ มากกว่า เงิน ค่า จดหมาย
เหตุ เล่ม หนึ่ง อีก. ด้วย เขา ปราบ รุณา จะ ให้ คน ที่ เปน อูระ ด้วย
เรื่อง เหล่า นั้น รือ ความ, แต่ ให้ คิด ถึง ทุก ครั้ง.

๑ หนึ่ง แต่ เคิม ข้าพเจ้า สัญญา ว่า ไว้, ว่า จะ ให้ มี จก
หมายเหตุ แปร หน้า ทุก ครั้ง. แล้ว ได้ เพิ่ม เคิม ลง อีก ๔ หน้า,
เพื่อ จะมี ที่ ลง พิมพ์ ได้, ว่า ด้วย ข้อ, และ อินชวเนน กำปะนี้, แด
ของ ขาย เลทลึง, และ การ อื่น ๆ บ้าง, ที่ จะมี ผู้ มา จ้าง
ให้ ลง พิมพ์. ข้าพเจ้า จึง เข้าใจ ว่า คำ ที่ สัญญา ไว้ แต่ เคิม
นั้น ไม่ ได้ ทัด เลย.

ปฏิทิน บอกละโมง แล ทุ ใน ช้าง ขึ้น เดือน ๕ นี้.

คำ อังกฤษ	คำ ไทย	คำ จีน	อาทิตย์ขึ้น กี่ โมง	อาทิตย์ตก กี่ โมง	อาทิตย์เที่ยง กี่ โมง	จันทร์ตก กี่ ทุ่ม
มาฆ เดือน ๓	เดือน ๕	จีน ๒				
วัน เสาร์ ๑๗ ค่ำ	ขึ้น ค่ำ ๑	ขึ้น ค่ำ ๑	ย่ำรุ่ง	ย่ำ ค่ำ	๕ โมง ๕๗ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้ว ๔๑ นาที
วัน อาทิตย์ ๑๘ ค่ำ	๒ ค่ำ	๒ ค่ำ	ย่ำรุ่ง	ย่ำ ค่ำ	๕ โมง ๕๗ นาที	ทุ่ม หนึ่ง ๔๐ นาที
วัน จันทร์ ๑๙ ค่ำ	๓ ค่ำ	๓ ค่ำ	ย่ำรุ่ง	ย่ำ ค่ำ	๕ โมง ๕๗ นาที	๒ ทุ่ม ๔๑ นาที
วัน อังคาร ๒๐ ค่ำ	๔ ค่ำ	๔ ค่ำ	ย่ำรุ่ง	ย่ำ ค่ำ	๕ โมง ๕๓ นาที	๓ ทุ่ม ๔๑ นาที
วัน พุธ ๒๑ ค่ำ	๕ ค่ำ	๕ ค่ำ	ย่ำรุ่ง	ย่ำ ค่ำ	๕ โมง ๕๓ นาที	๔ ทุ่ม ๔๒ นาที
วัน พฤหัสบดี ๒๒ ค่ำ	๖ ค่ำ	๖ ค่ำ	ย่ำรุ่ง	ย่ำ ค่ำ	๕ โมง ๕๓ นาที	๕ ทุ่ม ๔๒ นาที
วัน ศุกร์ ๒๓ ค่ำ	๗ ค่ำ	๗ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๕๙ นาที	ย่ำ ค่ำ ๓ นาที	๕ โมง ๕๓ นาที	๖ ทุ่ม ๓๖ นาที
วัน เสาร์ ๒๔ ค่ำ	๘ ค่ำ	๘ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๕๙ นาที	ย่ำ ค่ำ ๓ นาที	๕ โมง ๕๔ นาที	๗ ทุ่ม ๒๙ นาที
วัน อาทิตย์ ๒๕ ค่ำ	๙ ค่ำ	๙ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๕๙ นาที	ย่ำ ค่ำ ๑ นาที	๕ โมง ๕๔ นาที	๘ ทุ่ม ๑๙ นาที
วัน จันทร์ ๒๖ ค่ำ	๑๐ ค่ำ	๑๐ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๕๙ นาที	ย่ำ ค่ำ ๒ นาที	๕ โมง ๕๔ นาที	๙ ทุ่ม ๖ นาที
วัน อังคาร ๒๗ ค่ำ	๑๑ ค่ำ	๑๑ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๕๙ นาที	ย่ำ ค่ำ ๒ นาที	๕ โมง ๕๕ นาที	๑๐ ทุ่ม ๕๐ นาที
วัน พุธ ๒๘ ค่ำ	๑๒ ค่ำ	๑๒ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๕๙ นาที	ย่ำ ค่ำ ๒ นาที	๕ โมง ๕๕ นาที	๑๐ ทุ่ม ๓๒ นาที
วัน พฤหัสบดี ๒๙ ค่ำ	๑๓ ค่ำ	๑๓ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๕๙ นาที	ย่ำ ค่ำ ๓ นาที	๕ โมง ๕๕ นาที	๑๑ ทุ่ม ๑๒ นาที
วัน ศุกร์ ๓๐ ค่ำ	๑๔ ค่ำ	๑๔ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๕๙ นาที	ย่ำ ค่ำ ๓ นาที	๕ โมง ๕๖ นาที	๑๑ ทุ่ม ๕๙ นาที
วัน เสาร์ ๓๑ ค่ำ	๑๕ ค่ำ	๑๕ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๕๖ นาที	ย่ำ ค่ำ ๔ นาที	๕ โมง ๕๖ นาที	ขึ้น ย่ำ รุ่ง ๕๓ นาที

๑หนังสือจดหมายเหตุนาน

THE BANGKOK RECORDER.

เล่ม ๒๓ บางกอก เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๘ เดือน เอปรีล วันที่ ๒๘ ๒๕๖๖, ปีที่ ๕

ธรรมเนียม กงสุล

๑ ที่เรียกว่า กงสุล นั้น, เป็นชื่อที่ตั้งแก่คนพวกหนึ่ง ที่เคยมีในเมืองโรมแต่โบราณนั้น. ลางคนที่ตั้งไว้เป็น กงสุล, เป็นแต่ตระกูลการสำหรับจะชำระความตัดสินเท่านั้นเอง. ลางบ้างก็เป็นเหมือนหนึ่งเจ้าเมืองที่มีอำนาจว่า การแผ่นดินก็ได้. แต่ที่เดิมโน้นเมื่อเมืองโรมเป็นเมืองใหญ่, พวกโรมจะตั้งเอาเมืองไหนเป็นเมืองขึ้น, ก็จะไปอยู่เมืองไหน, ถ้ามีการค้าขายมากและมีคนชาติโรมมาอยู่ ที่นั่นมากมายแล้ว, ก็เจ้าเมืองโรมเคยตั้งให้มี กงสุลที่นั่นที่จะว่า การเมืองที่เป็นเมืองขึ้นบ้าง, และเป็นตระกูลการช่วยชำระความและดู การค้าขายบ้าง, และธรรมเนียมนี้ก็แผ่ทั่วไปในเมืองยุโรปและในเมืองอื่น ๆ บ้างด้วย. แต่ทุกวันนี้คนซึ่งเป็น กงสุล ก็เป็นพระแต่ในการค้าขายมาก, และในการอื่น ๆ อยู่บ้าง, ตามซึ่งเจ้าแผ่นดินเจ้าเมืองผู้ที่ได้ตั้งไว้จะกำหนดให้เป็นพระ. ที่เป็น กงสุล ทุกวันนี้มีสามอย่างหนึ่งเรียกว่า กงสุล เชนวิต, อย่างหนึ่งเรียกว่า กงสุล อย่างหนึ่งเรียกว่า ไวซกกงสุล. ก็มีอีกอย่างหนึ่งที่เรียกว่า กงวั, ที่เรียกว่า กอมเบอซาลเอเชียน, แต่ที่เป็นพวกนี้ก็มิแต่่น้อย, และเคยอยู่ในบ้านเมืองที่มีกำปั่นเข้าออก, และการค้าขายแต่่น้อย.

๒ ที่เป็น กงสุล เชนวิต นั้น, มี กงสุล และ มี ไวซกกงสุล อยู่ในบังคับของตัว แล้วพนักงานของเขา ก็มากอยู่ก็คล้ายคล้ายกับผู้ที่ เป็น ราชทูต.

๓ ที่เป็น กงสุล นั้น ลางที่มี ไวซกกงสุล อยู่ในบังคับของตัว. ลางที่ก็มี กอมเบอซาลเอเชียน อยู่ในบังคับของตัวเหมือนกัน, ลางที่ก็มีไม่มีเลย.

๔ ที่เป็น ไวซกกงสุล นั้น, มักเป็นผู้ช่วยแก่คนที่ เป็น กงสุล เชนวิต และ กงสุล. ลางที่ก็มิได้เป็นผู้ช่วยแก่ใคร

เลย. ลางที่เป็นที่ว่าการพลางแทน กงสุล. ด้วยคนที่ว่าการพลางแทน กงสุล นั้น, ลางที่ก็มีชื่อตั้งว่า เคยยุติ กงสุล เคยยุตินั้นแปลว่า ปลัด, ลางที่ตั้งชื่อว่า แอวกติง กงสุล. ทั้งสองพวกนี้, คือว่าคนที่ว่าการที่มีได้มีหนังสือตราตั้งขึ้นมาแต่เจ้าแผ่นดินเจ้าเมือง, มีแต่ตราซึ่งผู้เป็น กงสุล ฤ ราชทูตได้ตั้งให้มี. ลางที่ที่เป็นไวซกกงสุล นั้นมิได้มีตราตั้งมาแต่เจ้าแผ่นดินเจ้าเมือง. แต่ถึงพวกเหล่านี้มิได้มีตราตั้งมาแต่เจ้าแผ่นดินเจ้าเมือง, ยิ่งว่าการเหมือน กงสุล ก็ได้, จนถึงเวลาจะมีคนมาเข้าที่, อันมีตราตั้งมาแต่เจ้าแผ่นดินเจ้าเมือง. ก็ด้วยธรรมเนียมที่จะตั้งผู้ใดผู้หนึ่งเป็น กงสุล ก็เป็นดังนี้, ลางที่เจ้าแผ่นดินเจ้าเมืองจะขอให้คนที่ท่านรู้จักเองให้รับเป็น กงสุล. ก็ จะยอมรับก็จะให้มีหนังสือตราตั้งให้เป็น กงสุล. ลางที่พวกขุนนางได้เข้ากันทำหนังสือขอให้คนนั้นคนนั้นเป็น กงสุล. ก็เจ้าแผ่นดินเจ้าเมืองเห็นชอบแล้วก็จะตั้งผู้นั้นได้เป็น. ลางที่พวกพ่อค้าแลคนอื่น ๆ ทำหนังสือขอเหมือนกัน. ถ้าเห็นชอบก็จะตั้งเหมือนกัน. แต่ธรรมเนียมที่จะตั้งไวซกกงสุล ก็เหมือนกันด้วย. แต่ทว่าเมื่อจะตั้งไวซกกงสุล นั้น, ในที่อันใดที่แต่ก่อนไม่เคยมี, ที่เป็น กงสุล เชนวิต, แล กงสุล ก็เคยขอเสียก่อน. ถ้าแล้วรู้จักใครผู้ใดที่เห็นควรจะเป็น, ก็มักขอให้ตั้งผู้นั้นขึ้น. แต่ตามธรรมเนียมกฎหมายเมืองอเมริกา, ไตร ๆ ทเปรีไซเคเคินได้ตั้งไว้เป็น กงสุล เชนวิต ก็คือ, เป็น กงสุล ก็คือ, ไวซกกงสุล ก็คือ, จะรับประทานหนังสือตราตั้งสำรับตัวก่อนกว่าได้หาคนที่ เป็น มั่งมีอันเป็นคนน่าเชื่อ นำไว้ไว้ใจ, มารับเป็น นายประกันเสียก่อนก็ได้. ครั้นมีผู้มารับเป็น นายประกันแล้วจึงได้รับหนังสือตราตั้งว่าการได้. ลางคนต้องมิ นายประกันรับตัวถึงพันเหรียญ, ลางคนถึงหมื่นเหรียญ. แต่ว่าจะเป็นมากฤ น้อย, ก็สุดแต่การค้าขายในเมืองที่ตัวจะมาว่า การ กงสุล นั้น จะมากฤ น้อย, ฤ ว่าอำนาจของตัวจะ

มาด ถู น้อย, ก็ ด้วยอำนาจ กงสุล จะ มาก จะ น้อย ก็ สัก แต่ กฎหมาย แล หนังสือ ตัญญา จะ กำหนด. แล เมื่อ รับ หนังสือ ทรา ตัง ออกไป ถึง ที่ ถึง เมือง, ซึ่ง ทัว จะ เป็น กงสุล นั้น, ต้อง เขา หนังสือ ทรา ตัง ของ ทัว ให้ เจ้า พนักงาน เมือง นั้น ค. แล หนังสือ ที่ เรียกว่า เอกซิกวาเรตอ, คือ หนังสือ ยอม ให้ เจ้า ที่ ว่า การ กงสุล ที่ นั้น. ถ้า แม้น ว่า เจ้า แผ่นดิน เจ้า พนักงาน จะ ไป รก ให้ มี แล้ว จึง ว่า การ กงสุล ได้. ถ้า มี ไ้ ไป รก ให้ มี หนังสือ เอก ซิกวาเรตอ, ถึง จะมี หนังสือ ทรา ตัง จะ เข้า ที่ ว่า การ กงสุล ก็ ไม่ได้.

๑ คำนี้ที่ ว่า ด้วยธรรมเนียม ตัง กงสุล เป็น แต่ คำย่อ ๆ กอสังเขป กอเข้าใจในเรื่อง ความ หน่ยหนึ่ง เท่านั้น.

๑ หนังสือ มิสเตอร์ เดอแซนเดอ, มา ถึง ท่าน เจ้า พระยา พระคลัง เสนาบดี ซึ่ง ได้ ว่า การ ฝ่าย ต่าง ประเทศ, ด้วย ว่า ฅวาม ขึ้น นี้ เมื่อ ข้าพเจ้า ได้ อยู ที่ โรง ศาล รับสัง, ที่ ปาก คลอง ผดุง กรุง เขมม นั้น. กับ ต้น บุค กับ หม่อม วาโชทัย ผู้ ทัวะสการ ชำระ ความ ฝ่าย ไทย ซึ่ง ส่ง มา แต่ คน ต่าง ประเทศ ได้ บอก ว่า, ท่าน เจ้า คุณ อยากรู จัก ธรรมเนียม การ ตัง กงสุล, แล ไรช กงสุล กับ ต้น บุค ได้ คิด เขา ข้อ บางข้อ ออก จาก หนังสือ กฎหมาย อังกฤษ ซึ่ง ว่า ด้วย การ ตัง ไรช กงสุล นั้น. แล หม่อม วาโชทัย ขอให้ ข้าพเจ้า ช่วย แปล ออก เป็น ภาษา ไทย. แต่ ข้อ ที่ คิด ออก นั้น ก็ น้อย นึก, แล จน นั้น ไม่มี วาง แปลา ที่ จะ แปล ออก ให้ ถ้วน ถึเลย. ก็ ด้วย เรื่อง นี้ เห็น ว่า ท่าน เจ้า คุณ แล ผู้ใหญ่ ฝ่าย ไทย ควร จะ ทราบ รู, ด้วย ธรรมเนียม กงสุล, แล ธรรมเนียม ที่ จะ ตัง กงสุล ให้ ถ้วน ถึ, เพราะ ว่า บก นี้ พวก ไทย ก็มี กำมั้น มาก แล้ว, แล ได้ ออก ไป ถึง เมือง จีน แล เมือง อื่น, แล กำมั้น จะ ออก ไป ถึง เมือง ไท, ก็ ควร จะ ตัง กงสุล ไว้ ที่ เมือง นั้น, แต่ จะ ตัง กงสุล ไว้ เมื่อ ยัง ไม่มี กำหนด กฎหมาย, กำหนด ฐระ แล ขาญา ของ เขา, ก็ จะ ยาก อยู. ควร เจ้า พนักงาน ฝ่าย ไทย จะ คิด อำน กั้น ตัง กฎหมาย ไว้ ใน เมือง นี้ สำหรับ พวก กงสุล, แล ทาควร ที่ จะ นอน ใจ เข้า ไป ใน การ นี้ ไม่, ซึ่ง จะ จัก แจง ตัง กฎหมาย สำหรับ กงสุล ฝ่าย ไทย ก็ เห็น จะ ไม่ สู้ ยาก, ด้วย ว่า กฎหมาย เมือง อังกฤษ เมือง อเมริกา สำหรับ พวก กงสุล ก็มี อยู แล้ว. แล ก็มี แต่ จะ คิด ออก บ้าง เว้น เสีย บ้าง, เปลี่ยน แปลง เสีย บ้าง เติม เข้า บ้าง, แล ก็ได้ ตัง ไว้ ได้ สม กับ เมือง นี้. ถ้า แม้น ว่า

เจ้า คุณ เหน ชอบ จะ ให้ ข้าพเจ้า ช่วย ใน การ นี้, ก็ การ อื่น ๆ ข้าพเจ้า จะ ช่วย ตาม บัญญา กำลัง ของ ทัว.

๑ หนังสือ มา ณ วัน เสาร์ เดือน สี่ ขึ้น ห้า ค่ำ ปี ฤกษ์ เบญจ ศก

การ ที่ ตัง รับ ไป ฮา ไครย รับ ฮัน

๑ เรื่อง ที่ รับ ข้าง ทั้ย นี้ คิด ออก จาก หนังสือ อินตะนาชั้น นิลลอ, เป็รียบ เป็น คำ ไทย ว่า กฎหมาย ที่ อยู ใน ระหวาง เมือง ต่อ เมือง, ผู้ ที่ คิด ความ เรื่อง นี้ เป็น คน จำนวน อย ใน เรื่อง อินตะนาชั้น นิลลอ. เรา ผู้ เป็น เจ้า ของ จดหมายเหตุ นี้, ได้ เขา เรื่อง นั้น มา ว่า ให้ เหน เป็น สำคัญ นี้, เพราะ จะ ได้ คน ทั้งปวง ที่ ฮา ไครย รับ ทง ไทย. ได้ พิจารณา ดู ด้วย ได้ ยิน ชาว ว่า คน หลาย คน ที่ เป็น ชาว สยาม, เจ้า รับ เป็น พวก บาทหลวง ฝรั่งเศส, เขา เข้าใจ ว่า ไม่ได้ อยู ใน รับ ทง สยาม แล้ว, เพราะ บาทหลวง ฝรั่งเศส ได้ รับ ไว้ เป็น ลูกศิษย์, ได้ เข้า อยู ใน รับ ทง ฝรั่งเศส แล้ว. ๆ คน พวก นั้น มี กิ ถัว ว่า ทัว เป็น ชาว ฝรั่งเศส, ไม่ ควร ที่ จะ ต้อง เสีย ภาษี. เมื่อ เจ้า กษัตริย์ จะ เกษ ภาษี แก่ คน พวก นี้, คน พวก นี้ ก็ ขัด ขวาง เนื้อง ๆ ลาง ที่ กิ เขา ทง ฝรั่งเศส บัก ไว้ ที่ ทั้ย เว้, คน ทั้งปวง เห็น ก็ เข้าใจ ว่า เป็น คน ฝรั่งเศส. ผู้ ที่ ประพอก ก็ เข่ม นี้, ถ้า ถกถกรอง โดย บัญญา ตัก นิค หน่ย ก็ จะ เห็น ว่า, ทำ เช่น นี้ ไม่ ดี ที่ ทั้ย, ก็ เหมือน จะ ให้ บ้าน เมือง ก็ จะ แยก ย้าย เช่น หลาย ฝ่าย. คือ พวก ที่ กิ สาสนา ฝรั่งเศส ก็ จะ กิ ถัว ว่า เป็น พวก ฝรั่งเศส. คน ที่ เข้า รับ เป็น พวก ไปรเทศกัน ก็ จะ เข้าใจ ว่า เป็น อังกฤษ บ้าง, เป็น อเมริกา บ้าง ตาม คร. เหมือน ที่ เมือง พม่า, พวก อเมริกา ไป ส่ง สอน สาสนา ได้ ลูกศิษย์ กว่า หมื่น คน. ถ้า ครู ส่ง สอน สาสนา ใหม่ เป็น ชาว เมือง ไค ลูกศิษย์ จะ พลอย เป็น คน ชาว เมือง นั้น ตาม ครู ได้, ก็ ที่ จะ เข้าใจ, ว่า หมื่น คน ที่ พม่านั้น เป็น ชาว อเมริกา เหมือน ครู เสียแล้ว. แต่ คน หมื่น คน นั้น ไม่ได้ กิ ถัว ตัง นั้น เลย กิ ครู ก็ ไม่ ยอม ให้ กิ ถัว เช่น นั้น, เพราะ เป็น การ ที่ จะ แยก ย้าย ให้ คน ใน บ้าน เมือง เป็น สอง ฝ่าย ไม่ ชอบ เลย.

๑ ลักษณะ บังคับ กงสุล ตัปีแยก ฐระ

๑ ลักษณะ กงสุล, พนักงาน ของ เขา อำนาจ ของ เขา การ ที่ จะ ว่า กล่าว ให้ เข้า รับ รง.

๑. ในหนังสือกฎหมายที่เรียกว่าอินเตอชานัลลอ, ซึ่ง มีคเคอวักันได้แต่งไว้ใน บท สอง ข้อ ๔ หน้า ๑๑๕ นั้น, มีความว่า กฎหมายต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ในเมืองใด ๆ จะใช้ไป นอกเขตแดน บ้าน เมือง ที่ได้ตั้ง กฎหมายนั้น ขึ้น ก็ได้, แต่ จะใช้ไปในเขตแดน บ้าน เมือง อื่น ๆ นั้น, ก็เป็น แต่ ตาม จะมีหนังสือ ยอม กัน. แล หนังสือ ยอม ให้ ใช้ กฎหมาย ไป ในเมืองใด ที่ เมือง อื่น ๆ ก็ เรียกว่า หนังสือ สัญญา. ฝ่าย กงสุล แล คน ที่ เรียกว่า คิมเมอแซลเอเชนนั้น, มีอำนาจ บังคับ คน ที่ อยู่ใน ไ้ร่วมของ ตัว กับตัว, แต่ใน บ้าน เมือง ที่ ตัว อยู่เท่านั้น. พนักงาน แล อำนาจ ของ กงสุล จะ มาก หรือน้อยประการใด, ก็ ตาม แต่ ข้อ ความ ที่มี อยู่ใน หนังสือ สัญญา ซึ่ง ทำ กัน ไว้.

๒. ตาม ขวมนิยม บ้าน เมือง ที่ เรียกว่า กฤษเคียนเนชัน, คือ เมือง ที่ ถู สาศนา พระเยซู นั้น, ผู้ ที่ เป็น กงสุล มี พนักงาน มี อำนาจ แต่เพียง นี้, คือว่า จะ ชำระ ตัวสิน ความ ใน เหตุการ ที่ เกิด ขึ้น กับ พ่อค้า แล ลูกเรือ แล คน อื่น ๆ, ที่ อยู่ใน ร่ม ของ ตัว กับ ตัว, ซึ่ง มิได้ เป็น ความ มหันตโทษ. แล ต้อง รัย หนังสือ พิธี ให้ ไว้ ไม่ มาก กับ หนังสือ สัญญา, แล หนังสือ อื่น ๆ อัน เป็น สำคัญ ซึ่ง คง ทำ ต่อ หน้า กงสุล. แล ต้อง เป็น ขระ ชำระ นี้ ตัว ผู้ ที่ ตาย ลง, แล รัย ทศพ ขา ของ เขา ได้. ตาม หนังสือ สัญญา แล หนังสือ กฎหมาย ฝ่าย บ้าน เมือง ของ ตัว.

๓. พนักงาน แล อำนาจ ของ กงสุล, ฝ่าย เมือง ที่ ถู สาศนา พระเยซู, ที่ อาศัย อยู่ใน เมือง ขวมนิยม เมือง บายเร แล เมือง อื่น ๆ ที่ ถู สาศนา แซกมาซามัก นั้น, คือว่า จะ ชำระ ตัวสิน เรื่อง ความ ความ ที่ มา แล้ว นั้น, แล ความ มะ หินโทษไทย ได้ทุกอย่าง. ขวมนิยม กระลาการ ใน เมือง เหล่า นั้น จะ เป็น ขระ ด้วย เรื่อง ความ อื่น ไ้, ที่ เกิด ขึ้น แต่ คน ซึ่ง อยู่ใน ร่มของ ตัว กับ กงสุล นั้น ไม่ ได้. แต่ใน เมือง ที่ ถู สาศนา แซกมาซามัก เหล่า นี้, ถ้า ผู้ เป็น ความ เหนว ความ ที่ กงสุล ตักสิน ไม่ ชอบ. ความ นั้น เป็น ข้อ สำคัญ จะ ขอให้ ส่ง ความ มา ยัง โรงศาล บ้าน เมือง ของ ตัว, อัน เป็น โรง ศาล ใหญ่ กว่า โรงศาล กงสุล ก็ได้. แล อำนาจ กงสุล ใน เมือง เหล่า นี้ ก็ คล้าย ๆ กัน กับ ผู้ ที่ เป็น กระลาการ ฝ่าย ไป

ลิต. คือว่า ที่ ทำ โทษ แล ปรับ โทษ ไม่ สู้ ถูก จำ ไว้ ไม่ สู้ นาน แต่ ที่ เป็น โทษ ใหญ่ นั้น กงสุล ต้อง สืบ พยาน เอา หนังสือ พยาน แล คน โทษ, ส่ง ไป ถึง โรง ศาล ฝ่าย บ้าน เมือง ของ กงสุล ให้ ตักสิน.

๔. ในหนังสือ อินเตอชานัลลอของ คเคอเทอฟิล์มอริ์ เล่ม ๒ ส่วน ที่ ๗ บท ๑ ข้อ ๒๒๕ หน้า ๑๓๙ นั้น, ก็ มี ข้อ ความ เหมือน กัน. แล ใน หนังสือ อินเตอชานัลลอของ คเคอเทอฟิล์มอริ์, มี ข้อ ความ ว่า ด้วย ลักษณะ กงสุล อีก ต่อ ไป ดังนี้. ว่า ข้อ ความ ที่ เป็น สำคัญ ใน ลักษณะ ผู้ ที่ เป็น กงสุล ทุก วัน นี้, มี ๒ ข้อ ดังนี้, ว่า กฎหมาย ที่ กำหนด พนักงาน แล อำนาจ กงสุล, ที่ ว่า ไว้ อยู่ใน เมือง ที่ ถู สาศนา พระเยซู นั้น อย่าง ดังนี้. แล กฎหมาย ที่ กำหนด พนักงาน แล อำนาจ กงสุล, ที่ อาศัย อยู่ใน เมือง ต่าง ๆ ที่ ถู สาศนา แซกมาซามัก อย่าง หนึ่งใน, เป็น ๒ อย่าง ด้วยกัน.

๕. ใน หนังสือ อินเตอชานัลลอของ คเคอเทอฟิล์มอริ์, บท ๕ หน้า ๑๗๑ กับ ทั้ง ข้อ ๑๗๗ หน้า ๑๗๔ นั้น, มี ข้อ หนึ่งใน ขัด ออก มา แต่ หนังสือ สัญญา ซึ่ง เมือง อิงกฤษ, ทำ ไว้ กับ เมือง จีน เมื่อ กฤษศีกวาช ๑๘๔๒, ๑๘๔๓. กำหนด ให้ รัว่า พนักงาน ของ กงสุล เป็น อย่างไร. แล ได้ แกะ ไข ให้ รัว่า กงสุล จะ ต้อง ทำ การ ที่ เป็น ขระ ของ ตัว อย่างไร. แล ข้อ ที่ ๑๓ ใน หนังสือ สัญญา นี้, ได้ ยอม ให้ ผู้ ที่ เป็น กงสุล นั้น มี อำนาจ มาก, แล ก็ ต้อง ใช้ อาชาริระลาการ แล อาชา เจ้าเมือง ด้วย. อาชาริระ ก็ เห็น ว่า กงสุล ที่ มา อยู่ใน กรุง สยาม นี้, มี อำนาจ มาก เหมือน กงสุล ที่ อยู่ เมือง จีน, แล ถึง กรุง สยาม ก็ได้ ยอม ให้ มี อำนาจ มากกว่า กงสุล ที่ อยู่ ตาม เมือง, ที่ ถู สาศนา พระเยซู. กงสุล ที่ ตั้ง อยู่ใน กรุง สยาม ไม่มี อาชาริระ ที่ จะ ขัด ขวาง กฎหมาย บ้าน เมือง ไทย.

๖. ที่ ว่า มา แล้ว นั้น เป็น แต่ คำ ขอบ ๆ ภาให้ รัว่า พนักงาน แล อำนาจ กงสุล ที่ มา ตั้ง อยู่ ใน กรุง เทพ ๆ เป็น อย่างไรบ้าง, แล อำนาจ ซึ่ง เขามี อยู่ นั้น, ได้ เกิด มา แต่ ไ้ไหน. แต่ บัทร นี้ มี แต่ จะ สืบ ตูให้ รัว่า, กงสุล มี อำนาจ จะ ว่า กล่าว ให้ คน ขาดอื่น เข้า ร่ม ของ บ้าน เมือง ของ ตน จะ ได้ ฤ ไม่ ได้. ถ้า ทำ ได้ ก็ เป็น ไ้ไร บ้าง ที่ กงสุล ว่า กล่าว ให้ เข้า ได้, ก็ โดย ข้อ ความ นี้ รัได้ ง่าย, ตาม หนังสือ สอนชั้น ขระ แวคเคอ, มี ข้อ หนึ่งใน ดังนี้ว่า, เมืองใด ๆ ถ้า เจ้า แผ่นดิน เหนว ชอบ จะ ว่า กล่าว ให้

คนชาติอื่น เข้า ร่ม ของ เป็น ชาว บ้าน ชาว เมือง ของ คน ก็ทำได้. แล้ว คน ที่ รับ เข้า ไว้ เป็น ชาว บ้าน ทั้ง นี้, ก็ เหมือน คน ที่ เกิด ใน บ้าน เมือง นั้น. การ ว่า กล่าว ให้ เข้า ร่ม ของ นั้น เรียก ว่า แคนยาลไอเซชัน, ที่ จะ ไคร่ รั ใน กรุง เทพ ฯ คือ นี้ ว่า เป็น ไคร่ บ้าง ที่ จะ พึ่ง ร่ม ของ เมือง นั้น ๆ ได้, กงสุล ชังกฤษ ได้ รับ ผู้ ไคร่ ๆ ให้ เข้า ร่ม ของ เมือง ชังกฤษ, ที่ มี พยาน เป็น แน่ ว่า ตัว เคย อาศัย อยู่ ตาม เวลา กำหนด ที่ เมือง แห่ง ไคร่ แห่ง หนึ่ง, อัน เป็น เมือง ชัน กับ เมือง ชังกฤษ. เหมือน หนึ่ง เมือง ของ กง, เมือง สิงคโปร์, เมือง เกาะหมาก, ฤ ปรินคิปอินเดียน, แต่ คน ที่ รับ เข้า ร่ม ของ ทั้ง นี้ เป็น แต่ คน ชาว เอเชีย. ก็ ด้วย พวก ฝรั่งเศส เขา ก็มี แต่ เมือง ไสรงอน, แล เมือง ปอนติเวรี, แล เมือง บูรบอน ที่ จะ ไคร่ คน มา อาศัย, แล ให้ เข้า ร่ม ของ ตาม ที่ ว่า มา แล้ว นั้น. ก็ ด้วย คน ที่ เป็น ชาว บางกอก ฤ ชาว บ้าน ชาว เมือง สยาม, กงสุล จะ ว่า กล่าว ให้ เข้า ร่ม ของ ไม่ได้. ข้าพเจ้า ได้ ทรวท ดู ใน หนังสือ เห็น ว่า ทำ ไม่ได้, เป็น การ ผิด หนังสือ ลอนดอน. อนึ่ง ด้วย คน ทั้ง สาม ศาสนา ที่ ตัว เคย ถู มา แต่ ก่อน, แล มา เข้า รัศ ศาสนา อื่น จะ เอา การ นั้น เป็น เหตุ ที่ จะ เอา ตัว ให้ ออก เสี่ยง จาก ร่ม ของ ที่ ตัว เคย อยู่ ให้ เข้า ร่ม ของ อื่น นั้น ไม่ได้. แต่ ว่า ถ้า เขามี ช่ง ที่ จะ ออก ไป อยู่ ที่ เมือง อื่น, อัน เป็น เมือง ที่ ตัว จะ อยู่ สบาย กว่า แต่ ก่อน. ครั้น อยู่ใน เมือง นั้น ตาม เวลา กำหนด, จะ ขอ เข้า ร่ม ของ เป็น คน ชาว เมือง นั้น ก็ ได้. แต่ เมื่อ ตัว ยัง อยู่ใน บ้าน เมือง ของ คน เอง, จะ เอา ตัว ออก เสี่ยง จาก บังคับ เจ้าแผ่นดิน ของ คน, มา เข้า ร่ม ของ เมือง ต่าง ประเทศ ตาม ชอบใจ ของ ตัว ไม่ได้. ผู้ ที่เป็น กงสุล แล ผู้ เป็น ราชทูต, หาก มี อำนาจ ที่จะ ว่า กล่าว ให้ เขา เข้า ร่ม ของ ของ คน ได้ ไม่.

๑ เรื่อง ความนี้ มี อยู่ใน หนังสือ ลอนดอน ของ มิสเตอร์ วิลคินสัน หน้า ๓๗๒ กับ หน้า ๓๗๓. แล ก็มี ใน หนังสือ ของ ค็อกเคอ พิลมอร์ เล่ม ต้น บค ๓๗ ข้อ ๓๗๓ หน้า ๓๔๘. อนึ่ง ใน หนังสือ ลอนดอน ของ มิสเตอร์ วิลคินสัน เล่ม ๒ หน้า ๔๖๒ มี ข้อ หนึ่ง ว่า ด้วย ลักซอน ซาติมนุส, เอง เอา ขรรมนิยม คน ที่ รับ ใช้ ที่ ห้าง ของ พวก ยุโรป เบียน, ที่ ไคร่ ตั้ง ไว้ ใน ฤศ ทรัน ออก คือ เมือง เอเชีย, ด้วย คน ที่ รับ ใช้ ใน ห้าง เหล่า นี้ ที่ เคย เรียก ว่า แพล ไคร่ เขา รับ ใช้ พวก ไท, เขา ถู ว่า อยู่ใน ร่ม ของ พวก นั้น. แต่ ห้าง เหล่า นี้ ซึ่ง พวก ยุโรป เบียน เคย มี มา แต่ ก่อน ๆ นั้น,

เกือบ จะ ไม่มี แล้ว, แล ขรรมนิยม กตหมาย สำหรับ ห้าง เหล่า นี้ ใช้ ไม่ได้ แล้ว. แล บค นี้ จะ รับ ไคร่ ๆ ตาม ที่ เขา จะ มา ขอ เข้า ร่ม ของ ตาม ขรรมนิยม แต่ ก่อน ๆ นั้น ไม่ได้ แล้ว.

๑ อนึ่ง ตาม หนังสือ ที่ ว่า มา แล้ว นั้น, ผู้ ที่เป็น กงสุล กรุง เทพ ฯ มี อำนาจ มาก. แต่ ถึง กระนั้น หาก มี อำนาจ ที่ จะ ว่า กล่าว ให้, ไคร่ ๆ ที่ จะ มา ขอ เข้า ร่ม ของ ไม่ได้, รับ ได้ แต่ คน เหล่า นั้น ซึ่ง เคย อยู่ใน บ้าน ใน เมือง, อัน เป็น เมือง ชัน ตาม กตหมาย เมือง ของ กงสุล.

๑ การ ที่ ว่า ด้วย นาตุลไอเซชัน, คือ การ ที่ เปลี่ยน เวลา ของ ไป อาศัย ร่ม ของ อื่น นั้น, เรา ได้ ยิน ชาว ไท ใน เรว ๆ นี้, หรือ มี ชันเนรี บาคหลวง ฝรั่งเศส ถู ว่า, เอมบรอส เจ้า เมือง ฝรั่งเศส กง ไคร่ ไคร่ บันดา คน ที่ เข้า รัศ บาคหลวง ฝรั่งเศส, เอมบรอส นั้น บังคับ ไว้ ไม่ได้ เป็น อัน ตราย เพราะ อำนาจ เมือง ไท ๆ. เหตุ ที่ ะนั้น มี ชันนาเว บาคหลวง ฝรั่งเศส, ซึ่ง ว่า คน เข้า รัศ นั้น คาร์ป, จะ พึ่ง พา อาศัย กงสุล ฝรั่งเศส. คำสั่ง เช่น นี้ เห็น ควร แต่ ้ เวลา ที่ เกิด ความ เบียด เบียน, พวก ที่ เข้า รัศ เป็น กฤษเตียน ด้วย เรื่อง การ ศาสนา. ถ้า เป็น ความ สุข ไม่ได้ เกิด ความ, เบียด เบียน ด้วย เรื่อง ศาสนา แล้ว, ก็ ทำ ควร ที่ จะ อาศัย ร่ม ของ เมือง นอก ไม่. แล คำ สัญญา ทาง พระ ราชไมตรี ยอม ให้ คน ทั้ง ปรอง ถู ศาสนา ตาม ที่ ชอบใจ ไม่ได้ ชัก ขวาง เลย, ไม่ ควร ที่ จะ ถู ว่า เข้า ร่ม ของ เมือง นอก ด้วย, เห็น ว่า จะ เกิด สัญญา ไป. คน ที่ เข้า รัศ เป็น กฤษเตียน จำ เป็น อยู่ ได้ กตหมาย สำหรับ เมือง ที่ ตัว เกิด นั้น, แล จะ ตั้ง ของ สำหรับ เมือง ของ ตัว เสีย ไป อาศัย ของ อื่น ไม่ได้ เป็น อัน ชาติ. เหมือน ผู้ ที่ กำลัง ถู พุทธ ศาสนา ฤ ศาสนา แชน มะหิมัต, จะ ตั้ง ของ เมือง ของ ตัว อาศัย ของ อื่น ก็ ไม่ได้ เหมือน กัน, ผู้ ที่เป็น ครู กฤษเตียน บาค หลวง นั้น, ควร ที่ จะ ระฤก ถึง คำ ผู้ ไท สูง ว่า, “ของ ๆ ไคร่ ษา ง ถวาย แก่ ไคร่ ษา เกิด.” คำ นั้น เป็น ใจ ความ อย่างไร ควร ที่ จะ ประพฤติ อย่าง นั้น.

๑ ชาว เมือง ชัน าระ ว่า ด้วย กำป็น ชื่อ โอบะซา

๑ ใน เรว ๆ นี้ มี กำป็น ชื่อ โอบะซา. เป็น เรือ รบ ชังกฤษ. นาย เรือ ชันร ุท คนเนคเซคยอน, ใน อาตคย เตียว เทียว จิม ล่า

๑ สลักไม้ ๑๖ ลำ. จับจีน สลักไม้ ๔๐ คน. บิน
อยู่ ๕๓ บอก. พวกกอง จับเผาชุมนุมย้ายจีน สลัก ไม้ ที่ ตั้ง
แหลมปักชยุเสียบสั้น, แล้วปล่อยคนโทษที่ สลัก ไม้ ไว้
๑๒๗ คน.

๑ ได้ยินข่าว กำปั่นโอปะซ่า ว่า, ฌวัน เสาร์ เคื่อน ๔ แรม
คำ. รูเตนเนคเซคยอน ได้ ขอ แก่ แอศมะวัต ว่า จะ ไป เที่ยว
ตาม จับ สลัก, แอศมะวัต ก็ ยอม ให้ ไป. ขณะ นั้น รู
เตนเนคยอน ก็ ยัง ไม่ได้ ข่าว สลัก. ภา ทิศ ไฟ เข้า, มี จีน
นาย ห้าง มา บอก ข่าว ว่า, มี สลัก ไม้ ตั้ง อยู่ ที่ แหลม ปักชยุ
๑. รูเตนเนคยอน จึง ออก เรือ ตรง ไป แหลมปักชยุ, ภา
มี สลัก ไม้ ตั้ง อยู่ ที่ ปากคลองเล็ก ๆ นำ ชุมรม มี บัอม ๆ หนึ่ง.
ลำ รับ บัอม สาม บอก, บิน หนัก ๕๕ ตอน, ทั้ง ลูก
๒๔ ปอน. นำ บัอม มี เรือ สลัก ไม้ ทอดอยู่ ๑๕ ลำ, มี
ทุก ลำ ทั้ง ๑๕ ลำ, รวม บิน ๔๓ บอก, คน ๒๐๐.

เรือ อังกฤช มี คน ๑๗ คน บิน ๓ บอก. เมื่อ กำ
ปั่น กั้น, เรือ สลัก ไม้ ทอด ชิด ๆ กั้น หนี โท เรือ ออก นอก
อยู่ ข้าง นำ บัอม. กำปั่น แล่น ขวาง เข้า ไป. เมื่อ ข้าง เรือ กำ
ปั่น ตรง นำ เรือ สลัก, พวก สลัก จะ วาง บิน ก็ ไม่ หนัก ด้วย
นั้น สลัก ไม้ มี แค่ ข้าง ๆ เรือ, นำ เรือ หา มี บิน ไม่. กำปั่น แล่น
เลย ไป แล้ว เลี้ยว ลง ข้าง ๆ บัอม, ก็ วาง บิน ยิ่ง ระคม เขา
บัอม สลัก. พวก จีน ใน เรือ จะ ยิง บิน ใน เรือ ช่วย ก็ ไม่ ทัน,
นั้น สลัก ไม้ บล บัอม ก็ ภา กั้น ทั้ง บัอม เสียบ แยก หนี ไป. จีน ใน
เรือ ก็ พา กั้น ทั้ง สำภา เสียบ หนี ขึ้น บก ไป สั้น. รูเตนเนคเซค
ยอน, กับ พวก ลูก เรือ, ก็ ขึ้น บก ทิศ ตาม ย้าย จีน สลัก ไป.
พวก ลูก เรือ อังกฤช ที่ อยู่ ข้าง หลัง, ก็ ขึ้น ขึ้น บน สำภา เขา
ไฟเผา สำภา จีน สลัก. ขึ้น บิน ใน เรือ ลูก ขึ้น แยก ลูก อัง
กฤช คน หนึ่ง บัวย ลำ นาก. เดก คน หนึ่ง ที่ ตาม ไป ด้วย กระจ
โดด น้ำ ลง เสียบ หนี หา เป็น อันตราย ไม่. คน ที่ ถูก ดิน บิน
นั้น คน ง่าย น้ำ ไม่ เป็น, วิ่ง หนี ไป มา แต่ บน สำภา จึง ถูก ดิน
ขึ้น, แล้ว พวก ทหาร อังกฤช คน หนึ่ง ภา สำภา จีน สลัก ไม้ ที่
ลาก ขึ้น ไว้ บล บก ลำ หนึ่ง ก็ เขา ไฟ จุด เผา เข้า. หนี ขึ้น บิน
บน สำภา แยก ลูก ทหาร อังกฤช บัวย อีก คน หนึ่ง. ขณะ เมื่อ
พวก อังกฤช ทิศ ตาม สลัก ไม้ อยู่ นั้น, มี เรือ สำภา จีน หลาย ลำ
เป็น เรือ รม กับ เรือ กำปั่น รม อังกฤช ลำ หนึ่ง. มา ถึง แหลม

ปักชยุ เข้า, คน พวก นั้น มา เพื่อ จะ ช่วย กัน จับ สลัก, ด้วย
แต่ ก่อน พวก นี้ ได้ มา คุ้ม พวก สลัก หลาย ครั้ง, ก็ แพ้
สลัก ไม้ ไป ทุก ครั้ง. ๆ นี้ จึง ได้ จัด แจง เรือ สำภา รม แล ผู้ คน มา
มาก, ก็ หา หนี ได้ รม สลัก ไม้ ด้วย สลัก ไม้ แยก ไป แล้ว, ก็
เก็บ เขา แต่ สิ่ง ของ ๆ สลัก ไม้. แล้ว เกณฑ์ คน ประมาณ
พัน หนึ่ง, ไป ช่วย ทิศ ตาม สลัก ไม้ จับ ย้าย สลัก ไม้ มาก. รู
เตนเนคเซคยอน ก็ ได้ บิน สลัก ไม้ แก่ จีน พวก นั้น หลาย บอก. เรือ
สำภา สลัก ไม้ ที่ เหลือ อยู่ นั้น ก็ ยก ให้ ไป หลาย ลำ. แล้ว รูเตน
เนคเซคยอน ก็ กลับ ยัง เมือง เก่า. แต่ หนี คน คน ที่ รม สลัก
เจบ บัวย นั้น ก็ ผาก ไป เมือง ช่งกง ครั้น ฌวัน อังคาร รูเตน
เนคเซคยอน, ก็ แล่น ไป ตาม ชายฝั่ง ข้าง ตะวันตก พบ เรือ
สำภา สลัก ไม้ อีก ลำ หนึ่ง, ที่ คำ บล ชายน้ำ. สำภา สลัก ไม้ ยาว
กว่า เรือ อังกฤช ประมาณ ๓๐ ฟุต. มี บิน สำรับ ลำ ๘ บอก.
แต่ สำภา นั้น โท กว่า กำปั่น. ถ้า จะ ยก เขา กำปั่น ขึ้น ขึ้น ไว้
บน สำภา ดู เหมือน จะ ได้. รูเตนเนคเซคยอน ครั้น เห็น สำ
ภา เข้า, ก็ เข้าใจ ว่า เรือ สำภา ลำ นี้ แล เขา บอก ข่าว ว่า
เป็น เรือ สลัก, เที่ยว ที่ เรือ ลูก คำ ก็ แวะ กำปั่น เข้า ไป ภา
มดู. สำภา ครั้น เห็น กำปั่น มา ก็ ทอด สมอ อยู่. จีน บน สำ
ภา นั้น มี หนึ่ง สลัก สำรับ ลำ มา ด้วย เพื่อ จะ แก่ ตัว ได้. แต่ เจ้า
ของ เต็ม ของ เรือ สำภา นั้น มา ใน กำปั่น ด้วย อังกฤช, ก็ จำ
ได้ว่า เป็น เรือ ของ ตัว, ให้ จีน พวก นั้น เข้า ไป คำ ชาย. จีน
ที่ เข้า ไป ก็ หา เขา ไป คำ ชาย ไม่, เขา ไป เที่ยว ที่ เรือ เป็น
สลัก ไม้, หา เขา เรือ มา ส่ง ไม่. จีน พวก สลัก ไม้ เห็น เจ้า ของ เรือ
มา ด้วย ใน ลำ อังกฤช, มี รู้ ที่ จะ แก่ ตัว ได้, ก็ ยอม แพ้ รัย ว่า
เป็น สลัก ไม้ เที่ยว ที่ เรือ จริง. แล้ว จีน สลัก ไม้ กับ พัก พวก ก็ พา
กัน ขึ้น มา หา นา อังกฤช บล กำปั่น, นาย อังกฤช จึง เขา จีน
เหล่า นั้น ไป ให้ แก่ คอเวอแมนต์ เมือง จีน, เห็น ว่า คอเวอแมนต์
เมือง จีน จะ ทำ โทษ แก่ จีน พวก นั้น ถึง สิ้น ชีวิต. ความ เรือง
นี้ คัด ออก จาก จุดหมาย เหตุ เรียกว่า คอเวอแมนต์ ริบชค ฌวัน ๔
แรม ๑๕ คำ.

ทาง รถไฟ ที่ เมือง มนิลา

๑ มี คน เขียน หนังสือ มา แต่ เมือง ช่ง กง, เป็นใจความ
ว่า คงจะมี ทาง รถไฟ ที่ เมือง มนิลา โดย เร็ว, ได้ จัด แจง จะ

ลงมือทำแล้ว, จะจ้างอินชระเนียบอังกฤษคนหนึ่ง, เป็นนายช่างนั้นกำลังจัดแจงทำทางอยู่. ทางนั้นตั้งแต่เมืองมณฑลตรงทิศตะวันออก, จนถึงเขตเกาะมะเกาถึงฝั่งมหาสมุทร เรียกว่าเบลีฟิก. เห็นว่าการนั้นจะเป็นประโยชน์แก่เมืองมาเกามาก. ดินเกาะมะเกาอุดมดีได้บังเกิดสินค้ามากกว่ามาก, แต่ทางที่จะขนสินค้ามานั้นลำบากไม่มีคลองเดิน, ถ้ามีทางรถไฟแล้วก็จะขนของง่าย.

ว่าด้วย การที่ซึ่ง กำปั่น

๑ กำปั่นลำหนึ่งชื่อของกงเป็นกำปั่นของฝรั่งเศสสำหรับพวกทำงานได้โดยสาวไปเมืองอเมริกา. เมื่อออกจากเมืองว่าปูจะไปเกาะฮาวายในเร็ว ๆ นี้, พวกจีนที่โดยสารกำปั่นนั้นได้ที, ก็ตั้งชิงเอากำปั่นร่วมกับตนเสีย. พวกลูกเรือกะลาสี ๗ คนก็ต้องอยู่ในอำนาจจีนเหล่านั้น. ความเรื่องนี้กงสุลฝรั่งเศสเมืองมะเกาเอาไปแจ้งแก่กงสุลฝรั่งเศสในเมืองว่าปู. กงสุลมะเการู้ความเพราะกะลาสีลงเรือโดยคหน้ามาได้สิบคน, มาถึงบ้านกงสุลฝรั่งเศสเมืองมะเกาวันพฤหัสบดีเวลาสามโมงบ่าย, เล่าความว่า, กำปั่นชื่อของกงที่ออกจากแม่บ้านนั้นในเร็ว ๆ นี้, มีพวกจีนโดยสารลงเรือ ๒๖ คน, กับต้นชื่อกับต้นคแล้ว. กงที่ จะทำให้พวกโดยสารโกงก็หาไม่มี. เขาได้พร้อมใจกันตั้งชิงกำปั่นฉนวน, ฆ่ากับต้นเสียทีเดียวด้วยขวาน, พวกลูกเรือหนีเข้าไปในห้องข้างท้ายเรือ, แลได้รบต้านทานพวกจีน, จนสิ้นบนหมก. พวกจีนลงให้ออกมาจากห้องว่าจะยอมแพ้แล้ว. จีนจึงเข้าไปเก็บเอาเครื่องสาตราวุธได้กลับสู้รบอีก. กะลาสีลูกเรือจะสู้รบพวกจีนเหลือกำลัง, ก็ฉนวนเรือโดยคหน้าได้แล้วก็มากับลงเรือโดยคหน้า, เหลืออยู่แต่คนที่ถูกอาวุธด้วยเจ็บอยู่, ลูกเรือห้าคนรบกับต้นสองคนเป็น ๗ คน. กงสุลฝรั่งเศสก็ไปหาเจ้าเมืองมะเกา, เพื่อจะขอเรือกำปั่นรบไปติดตามพวกจีน, ก็หาได้กำปั่นรบไม่มีกำปั่นรบไม่มี. เจ้าเมืองมะเกาว่า, ถ้ากงสุลหาเรือรบได้แล้วเจ้าเมืองมะเกาจะจัดแจงทหารให้, จะไปเที่ยวติดตาม. กงสุลฝรั่งเศสก็หากำปั่นไม่ได้. กงสุลฝรั่งเศสเมืองมะเกาจึงส่งกำปั่นมาเมืองว่าปูแจ้งความแก่เอมมิชชันนี่ ๆ จึงไปหาแอดมรัลคิง, จึง

ได้ความสัญญาว่า, แอดมรัลคิงจะให้กำปั่นรบตามจับพวกจีนโดยเร็ว, เรื่องนี้คัดออกจากรีกอเคอเมืองมะเกาเรียกว่าโอเวอเลนทวีปคณเดียน ๔ แรม ๑๕ ค่ำ.

๑ ว่าด้วย พวกสลัดที่ซึ่งเรือ ฯ

๑ ฉนวนเสาร์เดือน ๔ แรม ๘ ค่ำเวลาเช้า, กำปั่นชิสยามที่ชื่อของกระเรอได้ถอนสมอใช้ใบออกจากซองกง, เข้ามายังกรุงเทพ ฯ. มีกำปั่นซิมเบ็กลำหนึ่งชื่อฉนวนกำปั่นปริกลำหนึ่งชื่อชิวเว่ช่นแฉ่นมาพร้อมกัน, ครั้นบ่าย ๒ โมงก็ใช้ใบมาถึงเกาะลัดโกเรนเข้า. กับต้นแหลมแล่นอยู่แทบฝั่งเหมือนเรือลัดเจอที่ออกมาจากฮาวายวันเดียวกัน, มีคนถือหม้อเหมนขึ้นอยู่บนเสาหน้า, แลตัดตรงหัวเรือออกมาที่เข้าใจว่าเป็นสลัดแน่. จึงส่งลูกเรือตระเตรียมการที่จะสู้รบกัน, เรือสลัดแล่นเลยแล้วไปขวางลำสลัดทางอยู่, ปรากฏจะยิงปืนแคมเรือถนัด. แลพวกสลัดนั้นเอาผ้าแดงคาดเอว, แลโพกศูดครั้งนั้นอ้ายสลัดยิงปืนใหญ่ขึ้นระดมเอากำปั่นเป็นอันมากกับต้นบ่าวกำปั่นไปชิงฝ่ายท้าย, แลยิงปืนใหญ่ไปหลายนัด. คนถือท้ายกำปั่นถูกปืนคนหนึ่งก็ทิ้งท้ายเสีย, เรือกำปั่นก็ไม่แล่นไปได้. เพราะลมไม่กินใบ. เรือสลัดแล่นเข้าท้ายเรือกำปั่นได้, เอาหม้อเหมนโยนลงข้างท้ายพวกกำปั่นก็หนีมาเสียกลางลำ. สลัดลูกเรือเข้ากับท้ายกำปั่น, สลัดมีสลัดสามสิบคนขึ้นกำปั่นขึ้นมาได้, ก็แห่ฟันพวกกำปั่น, ๆ ก็สู้รบพวกสลัดเข้มแข็ง, เพราะได้เอโดรยแอบยิงเรือโดยคที่มีอยู่บนกำปั่น, ฆนยิงกันลูกปืนสลัดยิงโต้บ้าง. ครั้นลมจืดเข้ากำปั่นก็แล่นไป, พวกกำปั่นก็ตัดฟันเรือสลัดที่สุกกำปั่นอยู่นั้น. เรือสลัดก็ลอยไป. พวกกำปั่นรบสู้แรงแรงไล่ฆ่าฟันสลัด. ๆ สู้ไม่ได้ก็ทิ้งเครื่องสาตราวุธไว้โดยคหน้าหนีไป. เรือสลัดอีกลำหนึ่งก็แล่นเขี่ยเข้ามากลางกำปั่น, พวกกำปั่นจึงยิงปืนใหญ่ถูกหัวเรือสลัดแตก, เรือสลัดทั้งสองลำก็แล่นหนีไปเกาะลัดโกเรน. พวกกำปั่นถูกปืนตายคนหนึ่ง. จีนบนกำปั่นถูกอาวุธลำบากแปดคน, คนไทยคนหนึ่ง. กับต้นก็ไม่รู้จักอ้ายสลัดว่าจะเป็นพวกไหน. มีจีนที่มากำ

นั้น คนหนึ่ง เป็นคนรู้จักจำตัวอักษรได้ดี, ว่าอักษรจีนที่
เขียนพวกสลักคนหนึ่ง เคยมาเป็นคนครัวที่บ้านนี้. เคี้ยวนี้
ไปเขียนพวกสลัก.

๑๑ เทลลิแควฟสยาม ๖๖

๑๑ ว่าเคาเวอนแมนตีสยามได้ยอมให้, กับสัญญา
รักอันที่กุ่มปะนี้, ทำทางเทลลิแควฟในเขตแดนกรุงสยาม,
คือทางวังกึ่งไปสิงคโปร์ทางหนึ่ง, แลทางที่จะแหวะออก
จากทางใหญ่นี้มาถึงกรุงเทพฯทางหนึ่ง. เคาเวอนแมนตีสยาม
ได้ยอมทำสัญญาไว้, แต่มีศกเทอริคแอนคักุมปะนี้ เป็น
ข้อด้วยกัน. แลข้อแก้ไขต่าง ๆ ในเรื่องความนั้น ๔ ข้อ.
ข้อที่ ๕ ในคำสัญญา มีใจความว่า, พวกกุ่มปะนี้ต้องทำทาง
เทลลิแควฟให้แล้วใน ๓ ปี, นับตั้งแต่วันที่เคาเวอนแมนตีสยาม
ยกมือไว้ว่า จะตาม. ถ้าทางนั้นไม่แล้วใน ๓ ปี คำสัญญา
เป็นใช้ได้ต้องเลิกเสีย. แต่ทว่าอังกฤษคงจะรับทำสัญญา
นั้น จะทำทางนั้นให้แล้วทันในกำหนดเพราะเป็น การสำคัญ
นัก. จะเป็นประโยชน์แก่กรุงสยามแลกรุงอังกฤษทั้งสอง
ฝ่ายมากนัก. เมื่อมีคำสั่งในกรุงลอนดอนก็จะรู้ถึงกรุง
สยามในวันเดียว. กรุงสยามจะสั่งถึงลอนดอนก็จะรู้เร็ว
เหมือนกัน. ได้ยินว่าการที่จะทำทางเทลลิแควฟนั้น, ถ้า
คนทางนั้นจะต้องทำเข้าไปในเขตแดนเมืองใด แต่บ้านคา
ที่เป็นเมืองขึ้นแก่กรุงเทพฯ กุ่มปะนี้ต้องไปขอแก่เจ้าเมือง
นั้นก่อน. ถ้าเมืองนั้น ๆ ยอมให้จึงทำได้. ข้าพเจ้าเห็นว่า
หัวเมืองทั้งปวงก็ในโอกาสที่จะซัดได้, ด้วยอำนาจเคาเวอน
แมนตีสยาม, คงจะยอมให้กุ่มปะนี้ทำทางตามปรารถนา, แล
หัวเมืองทั้งปวงก็คงเห็นว่า จะเป็นประโยชน์แก่ตัวด้วย. มีศ
กเทอริคได้เอาหนังสือสัญญาที่เคาเวอนแมนตีสยามได้ประทับ
ตราแล้วนั้นไปฝากเมืองอังกฤษ, หนังสือฉบับนี้สำหรับไว้ที่เมือง
อังกฤษฉบับหนึ่ง, แลแล้วเคาเวอนแมนตีสยามจะประทับตรา
ของเคาเวอนแมนตีสยามฝากมาให้กรุงสยามเป็นสำคัญฉบับ
หนึ่ง, แลแล้วจึงจะได้ลงมือทำทางเทลลิแควฟตามสัญญา.
ในสามปีล่วงไปแล้วนั้น คงจะมีทางเทลลิแควฟข้ามมหาสมุทร
ไปถึงเมืองอเมริกา, แลพวกเราจะได้พุดถึงญาติพี่น้อง
ได้เร็ว, วันหนึ่งสองวันก็จะถึง, ก็จะเป็นเหตุให้อิชวรวิ

จริง, เปรี๊ยะเหมือนจะซัดเมืองอเมริกา กับกรุงสยามให้
ใกล้กัน กอ.ที่ จะพุดกัน.

๑๒ ข้าวกองเทพฯ ๖๖

๑๒ เรือรบสยามชื่ออิมแปรคเนเบิล, ได้ออกจากกรุง
เทพฯ ในวันพุธขึ้น ๑๑ ค่ำ, จะไปเมืองสิงคโปร์. กับจะ
เอช. วิกเอ็คควอยเอชโดยสานไปด้วย. ได้ยินข่าวเรือลำนั้น จะ
ไปรับเมล็ดแทนเรือเจ้าพระยา, เพราะเรือเจ้าพระยาเข้าอู่,
ต้องซ่อมแปลงใหม่, จะต้องอยู่กี่วันก็เดือนหาทราบไม่,
เรืออิมแปรคเนเบิลจะเอาเมล็ดกลับมาถึงกรุงเทพฯ, ประ
มาณในวันเดือนหกแรม ๑๐ ค่ำ. เหตุเพราะเรือเจ้าพระยา
ขาดไปเดือนหนึ่งเมล็ดขาดไป, จึงไม่มีข้าวใหม่, ต้องคอย
เมล็ดอิมแปรคเนเบิลกลับมา, จะได้ข้าวใหม่มาอีก.

๑๓ เหตุไฟไหม้ ๖๖

๑๓ ฤกษ์อาทิตย์ขึ้นเดือน ๖ ขึ้น ๑ ค่ำ, เวลาค่ำประมาณยาม
เศษเกิดเพลิงไหม้เรือนประมาณยี่สิบหลังที่บ้านเสื่อ. ได้
ยินว่าเกิดเพลิงขึ้นที่บ้านพระยาทิพย์ก่อน, เพราะท้าวถ้อย
ได้เข้าไปในห้องนอนของนายที่เจ็บอยู่, เพลิงติดมุ้งขึ้น
ไม่ทันรู้ตัว, ประเดี๋ยวไฟไหม้ถึงหลังคาเรือน. ใหม้ครั้ง
นั้นคนไม่ได้ทายด้วยไฟ. เรือนที่ไฟไหม้ขึ้น, ได้ยินว่า
เป็นเรือนฝากระดานมาก. นี้แลก็เป็นเหตุที่จะให้
คนทั้งปวงระวังไฟอย่าให้ตะเกียงถูกบุหรืใกล้มุ้งได้. ถ้า
แม้ว่าลมพัดมาก็จะติดมุ้งเข้า, เพราะว่ามันเป็นน้ำ
แดง, ลมพัดกล้ำหลังคาจากแห้งกรอบไฟติดง่าย ๆ นึก.
ประการหนึ่งเมื่อจะนอน, อย่าจุดไฟตามตะเกียงใกล้มุ้ง.
ครั้นว่านอนหลับไปแล้ว, ลมจะพัดมุ้งปลิวมาถูกไฟ, ๆ
ก็จะไหม้มุ้งขึ้น, กว่าจะรู้ตัวตื่นขึ้นมาก็จะตมไม่ทัน.
นี่เป็นความเตือนสติ.

งานข่าวสาร

๑๓ วันพฤหัสบดีขึ้น ๑๒ ค่ำ เวลาเช้าแล้ว, มีกาวขึ้น
มากที่บ้านกับเตนยอนบุตร, ที่เป็นที่หลวงวิสุทธิศาสตร์
เจ้าบัวชื่อเขษัมเคมเบอส์ ชาวเมืองนิวยอก ป็นนายสินค้าชาว

ซา ออก. เจ้าสาวชื่อ เมริเครก เป็น ชาวเมือง เอคินอินเบิร์ก. เวฟเวอเวนควิลเลียนกิน เป็นพวก มีศัชนาเร, ที่ คอกควาย ได้ไปน ประทาน แล้ว ว่า กล่าว สวด ให้ เป็นส่ว เมีย กัน. มี ชาว ท่าง ประเทศ ประชุม กัน ๔๔ คน เป็น พยาน. ใน ๔๔ นั้น มีพวก กงสุล อยู่ด้วย ทั้ง เป็น ส่ว เมีย กัน แล้ว ก็ เลี้ยง ไ้ระกิน ไ้ระ ด้วย กัน. มี ผู้ สรรเสริญ ว่า ของ เลี้ยง ไ้ระ นั้น บริบูรณ์ ด้วย ของ กิน ท่าง ๆ อย่าง ดี. เจ้าคุณผู้ใหญ่ ได้ โปรด ให้ พวด แทร ไป ช่วย ด้วย. ที่ บ้าน นั้น ตกแต่ง ประทับ ไป ด้วย พวง ดอกไม้ กิ่งไม้ ท่าง ศรี. แล มี ชิง นึก ทำ บ้านดูงาม นึก. ครั้น เลี้ยง ไ้ระ เสรจ แล้ว, ท่าง ก็ เห็น ว่า เดิน เป็นที่ สบาย จน เวลา ถึง ประมาณ ๒ ยาม เสต จัง เด็ก.

- ๑) หนึ่ง ว่า เอ.เอม.ฮุต เอกไซโคเออ กงสุล อะเมริกา ได้ ยก ครอม ศรีจ จาก บ้าน ที่ เป็น บ้าน หมอ จันต์เด แต่ ก่อน มา อยู่ ที่ ก มีศเคอ บีกเกนแปก แอน กัมปะนี
- ๑) หนึ่ง มีศเคอ คิมิตเออ แต่ มีศเคอซี กตาก ไ้ ออก จาก กรุง เทพ ณ วัน นี้ เสาร์ ซีน เจ็ด คำ โดย เสาร์ ริชไม จะ ไป เมือง ชองกอง

ว่า ด้วย หลั่ง วัจ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงวงษา

- ๑) หนึ่ง พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงวงษาธิราชสถิต ไ้สร้าง ถนน ตั้งแต่ หน้า พระ ราชวัจ เติม ไป ถึง วัดใหม่พิ เณตร์ แล้ว มี ทลาด นั้ วัน ชาย ของ ด้วย หนึ่ง ถนน อก หลอง ไน จะ ทำ ทากน ชัม คลอง นั้น ด้วย. แต่ จะ ออก ชาย ของ ณ วัน เกื่อน หก แรม สี่ คำ แต่ คำ เข้า โรง วัน มิ ได้ เข็มเอา แก่ ผู้ ที่ มา นั้ ชาย ของ นั้น เดย
- ๑) หนึ่ง ตั้ง แต่ มุม กำเบง หลั่ง วัจ ตกออก ลง ไป ใน วัด โม ถิ โดถย์ พระยามณเฑียรบาล เป็น ผู้ รับ ก่อ ซ้ำพเจ้า กิ ไ้ เพราะ มี ทลาด ใหม่ ริม บ้าน ไ้ จักแจง ไว้ ดี แล้ว.

ราคา สิ้นค้า กรุงเทพ

- ๑) เข้ากถ้อง อย่าง ดี เกวียนละ ๕๘ บาท
- ๑) เข้ากถ้อง อย่าง กตาง เกวียนละ ๕๐ บาท
- ๑) เข้าขาว อย่าง ดี เกวียนละ ๖๒ บาท
- ๑) เข้าโรงสีจักร หาบ ละ ๒ บาท ๓ ถึง ๓ บาท ๓

- ตั้งเพ็อง
- ๑) น้ำตานทราย ชาวอย่าง ที่ หนึ่ง หาบละ ๓๓ บาท ๓ ถึง ที่ ๒ หาบละ ๓๐ บาท ๓ ถึง ที่ ๓ หาบ ละ หาบละ ๘ บาท ๒ ถึง
 - ๑) น้ำตานแดง ที่ ๓ หาบละ ๘ บาท ที่ ๒ หาบละ ๖ บาท
 - ๑) พริกไทยดำ หาบละ ๘ บาท ถึง
 - ๑) หนึ่งกกาย หาบละ ๓๐ บาท
 - ๑) หนึ่งจัว หาบละ ๓๕ บาท
 - ๑) เขากวาย หาบละ ๓๓ บาท ๒ ถึง
 - ๑) กำยาน ที่ ๓ หาบละ ๒๓๐ บาท ที่ ๒ หาบละ ๓๓๕ บาท
 - ๑) ตะกั่วเกรียม ที่ ๓ หาบละ ๕๐ บาท ที่ ๒ หาบ ละ ๓๘ บาท
 - ๑) บ้านถลิม ที่ ๓ หาบละ ๒๒ บาท ที่ ๒ หาบ ละ ๒๓ บาท
 - ๑) รง หาบ ละ ๕๕ บาท
 - ๑) ไหมโคราช หาบละ ๒๘๕ บาท ไหมยว หาบ ละ ๘๗๐ บาท ไหมเขมร หาบละ ๖๓๐ บาท
 - ๑) ฝรั่ง ที่ ๓ หาบละ ๓๕ บาท ที่ ๒ หาบละ ๓๕ บาท
 - ๑) เร้ว หาบละ ๒๓๐ บาท
 - ๑) กระวาน หาบละ ๒๗ บาท
 - ๑) ผ่าง ๓. คู้ ๕ คู้ เป็น หาบ ๆ ละ ๓ บาท ๒ ถึง ที่ ๕ คู้ ๘ คู้ เป็น หาบ ๆ ละ ๒ บาท เพ็อง ที่ ๘ คู้ ๘ คู้ ๘ คู้ เป็น หาบ ๆ ละ ๒ บาท
 - ๑) ขี้ผึ้ง หาบละ ๘๕ บาท
 - ๑) เมล็ดกระเบา หาบละ ๒ บาท ๓ ถึง
 - ๑) งาช้าง อย่าง ที่ ๔ อัน ๕ อัน เป็น หาบ ๆ ละ ๓๕๐ บาท อย่าง ที่ ๘ อัน ๘ อัน เป็น หาบ ๆ ละ ๓๓๓ บาท อย่าง ที่ ๘ อัน ๘ อัน เป็น หาบ ๆ ละ ๓๓๕ บาท
 - ๑) ไม้คักยละ ๓๐ บาท
 - ๑) ไม้ชิงชัน ที่ ๓ ร้อย หาบ เป็น ๒๕๐ บาท อย่าง ที่ ๒ หาบละ ๘๕ บาท
 - ๑) ไม้มะเกลือ ที่ ๓ ร้อย หาบ เป็น เงิน ๒๐๐ บาท ที่ ๒ ร้อย หาบ เป็น เงิน ๓๗๐ บาท
 - ๑) กระถอม ๓๐๐ เป็น เงิน ๘ บาท
 - ๑) ทองโม นั้ก บาท ๑ เป็น ราคาเงิน ๓๗ บาท
 - ๑) การ แดกเงิน เมือง สิงคโปร์ เสีย ร้อย ละ เหยียน ที่ เมือง ชองกน เสีย ๓๐๐ ละ ๓ เหยียน

บางกอก ตอกกำปนี คือ เจ้า ของ อุใหม่

๑) อุใหม่ นี้เพิ่ง ทำแล้ว, พร้อมใจ จะ รับ เรือใหญ่ น้อย ทุกอย่าง. เชิญให้ท่าน เจ้าของ เรือ, แล นายเรือ ทั้งหลาย, จงพิจารณา ดู อุใหม่ นี้. คง จะ เห็น ว่า เป็น อุที่ กว้าง ทั่ว ปวง ใน บระประเทศ นี้. จะ ได้ แก้ว เรือ ซ่อม แปะลง เสียใหม่ โดย สดวก ค้. ที่ อุ นั้น ยาว ได้ ๓๐๐ ฟุต. แล คง จะ ให้ ยาว นั้น อีก. โดย กว้าง ได้ ๓๐๐ ฟุต, กว้าง ๑๕ ฟุต. ที่ อุ มี ประตู เรียก ว่า ไทซัน, ถ้า จะ บัด มี ตัก ไท โดย เรว. ที่ นอก ปาก อุ ใน ออก ไป นั้น, จด ถึง ลำ แม่ น้ำ โดย ยาว ๑๒๐ ฟุต. มี เชือก สอง ฟาก กว้าง ขวาง แขงแรง นึก, กำบัง เล็ก กำบัง ใหญ่ จะ จด อาไศรย อยู่ ปาก อุ ได้ ใน ทุก เวลา ไม่ เป็น อัน ตายเลย. แล มี เครื่อง จัก รับ ยก เสาศาโรง, แล ม่อ น้ำ สำหรับ กลไฟ แสง แรง นึก. อุ นั้น พร้อม ด้วย เครื่อง สูบ ไป ด้วย กำบัง กลไฟ. มี แรง มาก เพื่อ จะ ได้ สูบ น้ำ ให้ ออก ได้ โดย เรว ได้, ไม่ว่า น้ำ ชื้น น้ำ ลง. พร้อม ด้วย เครื่อง ใช้ ใน การ ทำ เรือ ใบ แล เรือ กล. แล การ นั้น มี นาย ที่เป็น ชาตियุบ, ได้ เคย ทำ การ เช่น นั้น หลาย ปี, จึง ชำนาญ ใน การ เหล่า นี้ ทุก อย่าง.

๒) แล ลูกจ้าง สำหรับ อุ นั้น เป็น คน เล็ก มา แต่ ช่องกง แล วมัก ทั้ง นั้น, เป็น คน ชำนาญ ใน การ นั้น. ๓) พวก กำปนี แห่ง อุ นั้น, ปราณ ที่ จะ ให้ คน ทั้งหลาย พิเคราะห์ ว่า, อุ นี้ ตั้ง อยู่ที่ มิ ไม่ สัก บริเวณ แล ถก ด้วย. ๔) อุ นี้ มี จัก เรือ ยี่, เพื่อ จะ ได้ การ เรว. หมอน ที่ รอง เรือ สูง สี่ ฟุต, แล จะ จัก ออก เมื่อใด ก็ จัก ได้ โดย สดวก, ไม่ ต้อง เสีย ะไร ใน การ เปลี่ยน หมอน นั้น.

๕) อุ นี้ พวก กำปนี แห่ง อุ นั้น, จะ รับ ชูระ คิด ใน การ ที่ จะ ต้อง ลง ทน ซ่อม แปะลง เรือ, แล จะ รับ เหมาเอา การ นั้น, เรือ ไม่ ก้ ตี เรือ เหล็ก ก้ ตี, แล จะ รับ ต่อ เรือ ใบ เรือ กล ไฟ ฤ การ ไท ๆ ที่ ใน การ ช่าง ต่อ เรือ ซ่อม แปะลง เรือ. ๖) ไม่ แล เหล็ก แล ของ อื่น ๆ ที่ จะ ต้อง ชื้อ นั้น, เรา จะ ขาย ให้ ตาม ราคา ตลาด กรุง เทพ นี้. ๗) อุ นี้ เรือ ทั้งหลาย ที่ จะ เข้า อุ นั้น, จะ มา จอด ที่ ทุ่ง แห่ง กำปนี ฤ ที่ เชื่อน นอก อุ นั้น, ไม่ ต้อง เสีย เงิน กว่า ผู้ ที่เป็น นาย การ จะ สั่ง ให้ เลื่อน ออก จาก ที่ นั้น เมื่อใด.

๘) อุ นี้ กบัติน แห่ง เรือ ทั้งหลาย, เมื่อ จะ ออก จาก อุ นั้น, ต้อง เขียน ชื่อ ทัว ลง ที่ บานูซี แห่ง นาย อุ นั้น เสีย ก่อน จึง ออก ได้. ๙) อุ นี้ แต่ บันดา หนังสือ, ที่ จะ ผาก มา ถึง อุ นั้น, ต้อง

ฝาก ไป ถึง มีศเตอติบลียู. เซ. โรเบิตซัน กว่า จะ ได้ เปลี่ยน อย่าง นั้น, บัด นี้ มีศเตอติบลียู. เซ. โรเบิตซัน เป็น นาย กอง นี้. เป็น เจ้า การ ทรวง ใน การ ที่ จะ ใช้ เงิน เกบ เงิน แต่ ผู้ เคี้ยว.

ข่าว คนร้าย เมือง นครไชยศรี

๑) มีข่าว มา จาก เมือง นครไชยศรี, เป็นใจ ความ ว่า, ทุก วัน นี้ ราษฎร ชาวบ้าน ชาววัด ชาวเรือ ไม่ มีความ สุข, เพราะ เกิด คน ชื่น อีก จำ พวก นึ่ง. คือ อ้ายจัน, ภรรยา ชื่อ อีทับ, ลูกชื่อ อีนิ่ม, บ้าน อยู่ ตึ่ สะท้านบ แขวง เมือง นครไชยศรี. เป็น คน สุขยาฝั้น คิต. แล มี พวก เพื่อน หลาย คน, คุม กัน ทำ อัน ตายแก่ ชาวบ้าน ชาวเรือ อยู่ เนือง ๆ. ครั้ง นึ่ง เอา ไฟ จุก เมา โรงงมไป, เพราะ ขอ เงิน แม่ ชนพัต ไม่ ให้. ครั้ง นึ่ง ไป ขอ เงิน พระ ๆ ไม่ ได้ ก้ ทำ พระ ให้. ยังมี ชื้อ อยู่ อีก หลาย คน. อ้ายเหล่าร้าย นี้, คือ อ้ายจัน เสีย จัก ช้าง ช้าง. เป็น เพื่อน ของ อ้ายจัน สุขฝั้น ด้วย อ้ายจัน. อ้ายเป๊ย เป็น นึก เลง ปล้น เรือ แล ทาบ คอน คน เคน ทาง เปลี่ยว. อ้าย ทัวม ๑ อ้ายกัก ๑ อ้ายแฉ่ง ๑ อ้ายหลัว ๑ อ้ายฉาย ๑ อ้ายขาว ๑ อ้ายต้อ ๑. ครั้ง นึ่ง อ้ายต้อ เข้า ปล้น ที่ ชิง นาย บุต, เอา เครื่อง ทอง เหลือง ทองขาว ไป หลาย สิ่ง, แล เอา มีต ฟัน เอา หู หึง ที่ เฝ้า โรง เข้า แคง สับ ฟัน ยับ ทั้ง ตัว เมื่อ เรว ๆ. อีหนู เป็น คน สุขยาฝั้น ตำบล บ้าน อยู่ โรงเหลก, นึ่ง อ้ายนาม อีหว่าง ๑ อ้าย คน เหล่า นี้ อ้ายจัน มี ภรรยา ที่ ออก ชื้อ ช้าง นั้น เป็น นาย กัก.

๒) อุ นี้ ที่ วัด เขา เรียก ว่า อ้อม น้อย อ้อม ใหญ่, ข้าพเจ้า เทียว ไป ดู ใน โยศ แล วิหาร เหน มี แต่ แกน ครั้ง เปล่า ๆ บ้าง, ทอง หาย ไป บ้าง, เช่น นี้ มี ตัก ๕. เสด. ครั้น ชาว บ้าน สืบ รุ ว่า อ้ายเหล่า นี้ ทำ ความ ชัว แล้ว, จะ พ้อง ทา กล่าว โทษ ต่อ เจ้าเมือง กรมการ ก็ กล่าว ว่า จะ เอา ไฟ เมา เรือน บ้าง. คิต กล่าว โทษ ไป ต่าง ๆ เช่น นี้, ความ จึ่ง นึ่ง อยู่ ไม่ อึง. บัด นี้ ข้าพเจ้า เหน มี ช้อง ด้วย ว่า, มี กัดธง สำหรับ ส่อง ของ โกล ให้ เหน โกล. ข้าพเจ้า จึ่ง ให้ เอา ใจ ใส่ อาก จะ ให้ ท่าน ทั้งหลาย ส่อง กัดธง นี้ ให้ เหน ชัด ว่า เป็น ความ จริง, เช่น กับ อ้ายเหล่าร้าย ที่ ตึ่ สะกระบือ. ถ้า ไม่ มี จดหมายเหตุ นี้ แล ไร เหน เลข ท่าน ผู้ใหญ่ จะ ได้ ทราบ, เพราะ เหตุ ที่ ว่า ราษฎร ที่ รู้ ว่า คน ร้าย, ทำ การ ไม่ ซอม ใน แผ่นดิน ซึ่ง ต้อง ห้าม แล้ว. ก็ เข้า ใจ กัน เสีย

ว่ามีใช้ การ ของ คน, ซึ่ง จะ ไป ว่า กล่าว ให้ เหน เทจ แลจจริง, บัวยการ ทำกิน เช่นนี้ ก็ มี โดยมาก. ที่ ข้าพเจ้า บอกรู้ อ้าย คน ชั่ว มา ช่าง ต้น หนังสือ มา นี้ ให้ ท่าน ทราบ, ถ้า จะ ไป มา ทาง นั้น จะ ได้ ระวัง ให้ ระวัง มาก.

๑ ข้าพเจ้าผู้แต่ง หนังสือ นี้, มีความ ยิน ดี ด้วย พระ เจ้าแผ่นดิน, ด้วยเอา พระ ไทยใส่ ฝูง ราษฎร เป็นอัน มาก กว่า แต่ก่อน. ด้วย ทรง เหนว่า ราษฎร ทุกวันนี้ มีความ คับ แค้น เป็นอันมาก, เพราะ ผู้ที่ จะ ต่าง พระนคร พระภรรณ นั้นหา ผู้ จะ มีใจ ปรีย ทูช ให้ ใดๆ ไม่. จึง ได้ ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ มี ช่าง ร้อง ถวาย ฎีกา ขุนศาล ละครการ ได้, ไม่ ต้อง ที่ กลอง เหมือนก่อน ๗. ข้าพเจ้า เหน เป็นแน่ ว่า ทรง รัก โฟร์ เป็น อันยิ่ง. ข้าพเจ้า ขอ ให้ ท่าน ทรง พระชนมมยุ ยืนนาน กว่า ร้อย ปี ขึ้น ไป.

อ้าย ผู้ร้าย รายนี้, ข้าพเจ้า เจ้าของ จุดหมายเหตุได้ บอกรู้ ตาม ที่ได้ ยิน, พิจารณา เหน ว่า คง จะ มีความ จริง โดยมาก. ขอ คอเวอนแมน สืบ สอน พิจารณา ดูก่อน ว่า, การ นั้น จะ เทจ จริง ประการใด. ถ้า เป็น การ จริง ก็ ควร ที่ จะ จับ ตัว มา ทำโทษ ตาม โทษานุโทษ. ถ้า เป็น การ ไม่ จริง ก็ จะ ได้ เหน ชัด ว่า ไม่ จริง, ใช้ ข้าพเจ้า จะ ให้ คอเวอนแมน จับ ตัว คน เหล่า นั้น มา ทำโทษ ที่ เตี้ยว. ข้าพเจ้า ว่า ทั้ง นี้ ว่า ตาม ฎีกา ตาม ได้ ย่น.

แปล คำ สั่ง สอน ขึ้น ๗ ขึ้น ๗

- ๑ ผู้ที่ไม่ได้เป็นประโยชน์แก่โลกย์เมื่อกำลัง เป็น อยู่, คง จะ เป็น ประโยชน์ เมื่อ ล่วง ไป แล้ว เพราะ จะ ไม่ได้ วก โลกย์.
- ๑ หนึ่งใน ทาง ที่ จะ ประพฤติ การ ชอบ แก่ คน ทั้งปวง นั้น, ก็ เป็น ทาง ดี กว่า ทางอื่น ที่ จะ หา ความ สุขใส่ ตัว. ถ้า ผู้ใด จะ ประสงค์ ความ ดี แก่ ตัว, ก็ ต้อง ไป วย ความ ดี ให้ คนอื่น จึง จะ ได้ แก่.
- ๑ ที่ คน ที่ ทั้งปวง จะ สรรเสริญ ตัว, ก็ ไม่ กอ การ. ให้ เข้าใจ ว่า, ถ้า คน ชั่ว ไม่ได้ คำ คำ ๗ ก็ ไม่ เป็น คน ดี แก่, เพราะ คน ที่ จริง มี ก็ มี คน ชั่ว ที่ เตี้ยน แลต่ำ ด้วย.
- ๑ หนึ่งใน คำ สุภาษิต พาวณสี ว่า, บันดา ความ งาม เกียง กัน นั้น, ประคู้ ที่ จะ ให้ กลับ ที่ กัน นั้น ให้ เบ็ด อยู่ อย่าง บัด เลย. คำ สุภาษิต นี้ ๗ ความ สั่ง สอน ที่ มาก.

๑ เรื่อง นี้ คน เล่า ภา กัน มา นัก แล้ว, มี เจ้า อังกฤช คน หนึ่ง ที่ ได้ ถู กัด ว่า มี แรง มาก แล มวย คล่อง. วัน หนึ่ง เจ้า อังกฤช ไป กิน โตะ ที่ บ้าน เพื่อน กัน, ได้ ยิน คำ เขา เล่า ว่า มี คน ชาว สวน คน หนึ่ง อยู่ บ้าน, ชื่อ นั้น เป็น คน มี กำลัง เร็ว แรง มาก. เจ้า อังกฤช ก็ จด ทหมาย ชื่อ คน คำบล บ้าน ไว้ เป็น สำคัญ. ครั้น รุ่ง เช้า ขึ้น ก็ ชี ม้า ทรง ไป บ้าน ชาย คน นั้น, ไป พบ กำลัง ชุก คิน อยู่. เจ้า ก็ โดก ลง จาก ม้า ถอด ฝูง ม้า ออก แล้ว, จึง ว่า, เรา ได้ ยิน คน สรรเสริญ ท่าน ว่า ท่าน เป็น คน มี กำลัง ทั้ง มี มือ มวย ปล้ำ คล่อง, เรา กับ ท่าน ลอง ปล้ำ ดู กำลัง กัน ดู ลัก หน่อย ใคร จะ ดี กว่า กัน. คน ที่ ทำงาน ก็มี ได้ ทยอย ประ การ ไต นิ่ง นิ่ง ทา จำ เลื่อง ดู เจ้า อยู่. เหน เจ้า เผลอ แล้ว ก็ โดก เข้า ปล้ำ จับ ตัว เจ้า เขา โยน ข้าม ออก ไป นอก รั้ว. เจ้า ตกใจ ขวั้น หาย บัด เตี้ยว หนึ่ง รู้ ลัก ตัว, เจ้า จึง ร้อง ว่า ท่าน ได้ สงเคราะห์ ข้า ด้วย อีก. ฝ่าย คน ทำ สวน ทอบ ว่า ยัง ไม่ กอ ฤ. เจ้า จึง ทอบ ว่า กอ ตัว เรา แล้ว, แต่ ขอ ช่วย โยน ม้า ของ ข้า ออก มา ให้ ข้า ค้าง นอก ด้วย เด็ด.

ว่า ด้วย กาแล สุนัข ชี จึง จอก

๑ กา ตัวหนึ่ง ไป คะโมยเอา เนย แฉง มา แต่ เรือน แห่ง หนึ่ง, แล้ว ก็ บิน มา จับ กิ่ง ไม้ เพื่อ จะ กิน ตาม สะบาย. แต่ สุนัข จึง จอก ตัว หนึ่ง ได้ เหน เข้า, ก็ วิ่ง มา นั่ง อยู่ ภาย ใต้ ต้น ไม้, คิค อ่าน จะ เอา เนย แฉง กิน ได้ ได้. สุนัข ชี จึง จอก จึง ว่า แก่ กากว่า, ตัว ท่าน ก็ งาม ยิ่ง นี้, แล ชน ท่าน ก็ เกลียง มี ศรี งาม นี้, แล ทิรยา ของ ท่าน ก็ ดี ด้วย. แต่ เสียง ของ ท่าน ชำ ยัง ไม่ได้ ยิน. ถ้า ว่า เสียง ท่าน เหมือน ยัง รุบ ท่าน ก็ เหน จะ เพราะ นี้. กา ได้ ยิน คัง นั้น ก็ มี น้ำ ใจ เย่อ อึ้ง ขึ้น, ขยับ ตัว ไป มา แล้ว ก็ อ้า ปาก ขึ้น เพื่อ จะ ร้อง, เนย แฉง นี้ ก็ หลุด จาก ปาก ตก ลง ไป. สุนัข จึง จอก ก็ คาบ เอา เนย แฉง ได้ แล้ว นี้ กหวีระ ด้วย ความ ฉลาด ของ ตัว ความ ใจ ของ กา.

- ๑ คำ เปรียบ นี้ ใจ ความ ว่า อย่า ให้ เขา ถ้อย คำ แก่ คน ขอ.
- ๑ ครั้น ถึง รุกหนาว, เฟลา เจ้า มี ชาว บ้าน นอก คน หนึ่ง เดิน ไป ภาย ที่ โคน ไม้. ง นั้นหนาว นึก เกือบ จะ ตาย. ได้ เหน คัง นั้น, ก็ มีความ เมท. จึง ยก เขา ง นั้น มา กอด เข้า ไว้. แล้ว กา ไป ยัง บ้าน ของ คน. เขา งู วาง ไว้ ริม กอง ไฟ เพื่อ จะ ให้ งู

นั้น หายหนาว. ครั้น นั้น ค่อย คลายหนาว พ้น ขึ้น มา, ก็ ได้ บุตร ภรรยา แห่ง ชาย หมายถึง จะ กิดเอา. ชาย ผู้ เหน็ดงั้น, ก็ ยิบ เขา เหล็ก มา ตัด งั้น ก็ ตาย.

๑ คำ สั่ง สอน ข้อ นี้ เป็น ใจ ความ ว่า, นรมตา คน ที่ ไม่ รู้จัก คน, กลับ มัก เขา ความ ร้าย ทอบ คน.

๑ มี สอง สิ่ง ที่ ทำให้ คน ไม่ ได้ ความ ชอบ. ที่ หนึ่ง เพราะ คน ไม่ รู้ จัก เขา. ที่ สอง เพราะ คน รู้ จัก เขา แล้ว,

๑ ท่าน ทั้ง ปวง จง พิจารณา ฤคความ ที่ ชั่ว ที่ ดี ของ ตัว, แต่ ขาด ภูมิ บิคา มารดา ของ ตัว ที่ ชั่ว ที่ นั้น, ท่าน อย่า ได้ คิด ถึง เลย. คำ นี้ เป็น คำ บุกาณ พวก แหก.

๑ ชาว มา จาก เมือง ยำไบว่า, มี คน ฆ่า เจ้าเมือง มะแซก เสียแล้ว. ชาว มะแซก เป็น ขบถ วนวาย หมต.

๑ ชาว ำ เมือง บีริว, แล เมือง ชะลี, เกิด ศึก รบ กัน กับ เมือง สะเปน, พวก ชาว ทวีป อเมริกา ข้าง ใต้, จะ เข้า ช่วย เมือง บีริว เมือง ชะลี ด้วย.

๑ พระ นคร วัต ชะ

๑ มีศเตอเย. ตอมซันผู้ เป็น ช้าง ชัก รูป แล มีศเตอซึ้งน เนติ ได้ มา จาก พระ นคร วัต ถึง กรุง เทพ ฯ ฌวัน เดือน ทก ขึ้น ๓ ค่ำ, มีศเตอตอมซัน ได้ ชัก รูป พระ นคร วัต มา ๔๐ แผ่น เป็น รูป ที่ เหน็ด ชัด หนัก. แทบ เหมือน ใต้ เหน็ด วัต แก่ ทา เหมือน กัน. แล วัต นั้น เป็น ที่ อัยจรรย นำ พิศวง แล้ว ไป ท้วย หิน สีลา เสา แล พิน หลังคา ก็ เป็น หิน ทั้ง นั้น, ไม่ เหน็ด มี ปูน แล เหล็ก ไม้ สิ่ง ใด เลย. เหน็ด ที่ ชาว ประเทศ ยूरบ หลาย คน จะ อยาก ไป ดู,

กำปั่น เข้า กรุง เทพ ฯ

เข้ามา เมื่อไร	กำปั่น ชื่อไร	กัปตันชื่อไร	กี่ ตอน	เรือ อไร	มาแต่ไหน
เดือน ๖ ขึ้น ๓ ค่ำ	คะเวศ	ปัตตะ	๕๔๑	ชิป ปูมเซีย	ฮ่องกง
เดือน ๖ ขึ้น ๓ ค่ำ	วอเตอต์เดะ	เตศ	๓๔๐	สกูเนอ อังกฤษ	สิงคโปร์
เดือน ๖ ขึ้น ๕ ค่ำ	เกนลิโวตลิวอิ	เวมซี	๖๓๑	บาก ตัชะ	ปะเตยเวีย
เดือน ๖ ขึ้น ๖ ค่ำ	เซนดัลปอัส	ท่าซัน	๓๔๐	บากสยาม	สิงคโปร์
เดือน ๖ ขึ้น ๘ ค่ำ	แยกมัตบูเกอ	เก	๑๑๕	บริก อเมริกา	สิงคโปร์
เดือน ๖ ขึ้น ๑๑ ค่ำ	นิวยอก	โนเนอนิก	๕๕๖	บากอังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน ๖ ขึ้น ๑๒ ค่ำ	มีเตยอร์	บิเทอเซน	๓๘๖	บากสยาม	ฮ่องกง
เดือน ๖ ขึ้น ๑๒ ค่ำ	พะเรนดักซิป	โคดด์	๔๘๐	บากสยาม	ฮ่องกง

กำปั่น ออก จาก กรุง เทพ ฯ

ออก เมื่อไร	กำปั่น ชื่อไร	กัปตันชื่อไร	กี่ ตอน	เรือ อไร	จะไปไหน
เดือน ๖ ขึ้น ๓ ค่ำ	มอเว	ชามสะ	๓๗๘	บาก แสมเบ็ก	ฮ่องกง
เดือน ๖ ขึ้น ๓ ค่ำ	โอวันวิกัก	จิน	๒๕๐	บากสยาม	ปะเตยเวีย
เดือน ๖ ขึ้น ๖ ค่ำ	เฮลลิคา	วันเบ็ก	๑๗๘	บาก สะวิติน	ฮ่องกง
เดือน ๖ ขึ้น ๘ ค่ำ	ออกัสต์	บรอก	๔๑๒	บาก สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๖ ขึ้น ๑๐ ค่ำ	ฮิวา	บักโฮตคอ	๕๗๓	บาก สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๖ ขึ้น ๑๒ ค่ำ	เลนนักแกสเทน	คัมเบ	๖๘๓	ชิบอังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน ๖ ขึ้น ๑๒ ค่ำ	อิมเปวกเนเบล	วอลรนต์	๓๑๐	กลไฟ เรือ รบ สยาม	สิงคโปร์

ไปอ่านหนังสือที่นั่น, ด้วยว่ามีหนังสือโบราณอ่านไม่ออก หนังสือชาวยุโรบอยากจะดูว่าคนโบราณที่เป็นผู้ทำนั้น เป็น ผู้ใดแน่. อยากจะพิจารณา ดูว่า ผู้สร้าง จะเป็นชาติใด มาแต่ไหน สร้างขึ้นเมื่อไร, จะชำรุดลยเลือนไปเมื่อไร. เป็นของประเภทนักควรว ที่เคาเวอเมนต์สยาม จะรักษาที่ ตรงนี้ไว้, อย่าให้ตกไปเป็นของใครได้, ด้วยเป็นของสำคัญนัก, เคาเวอเมนต์ต้องคอยห้ามไม่ให้ผู้ใดไปขุดไปรื้อไปทำให้เป็นอันตรายน. ชาวประเทศยุโรป แล อเมริกา, ได้เห็นอักษรโบราณ ที่มีเศษทองแดง จ้าลงมานั้น ก็อ่านไม่ออก, แล้วหาครู ทั้งปวง อ่านก็อ่านหาออกไม่. แลคนทั้งปวง เห็นว่าในหลวง จะทรงได้. ข้าพเจ้าทั้งปวงอยาก ทราบความในหนังสือว่า, จะเป็นเรื่องราวอย่างไร.

๑ แต่ก่อนได้ฤกษ์กันว่า, ในหลวง จะรื้อ พระ นคร วัดมาไว้ในกรุงเทพ ฯ, ฤกษ์จะให้ช่างไปถ่ายอย่างแลเขา อย่างนั้นมาสร้างขึ้นในกรุงเทพ ฯ ย่าง. คนทั้งปวงที่ไปดู เห็นว่าไม่

ควรว ที่ จะ รื้อ เลย, ควรว จะ รักษาไว้ แล จะ สัสม์ แปลง ขึ้น อีก ก็ง่าย. ถ้า รื้อ มา ก็ จะ เสียเปล่า ๆ, จะ ทำ ชื่น เห็น ว่า จะ ถ้ายากนัก, อย่าง จะ เสีย ไป ด้วย, หิน ก็ จะ หัก แยก ทำลาย เสีย, คน ทั้งปวง ทั่ว โลกย์ ที่ ได้ ยิน ชำ นั้ จะ เสีย คาย นัก.

๑ ข้าพเจ้า ของ จดหมายเหตุ ขอ สัญญาไว้แก่ท่าน ทั้งปวงที่ได้ ชื่อจดหมายเหตุ ด้วย ข้าพเจ้าออกหนังสือในกลางเดือน เดือน สิ้น เดือน เหมือน ที่ได้ ไว้แต่ก่อน นั้นไม่ทัน ตั้งแต่นั้นไปข้าพเจ้าจะหาข่าวตั้งแต่วันขึ้นค่ำหนึ่งจนวันขึ้น ๑๕ ค่ำ ครบกำหนดแล้วก็จะเก็บความลงพิมพ์สักวันหนึ่งสองวันกว่าจะเสร็จการนั้น ออกหนังสือครั้งหนึ่งแล้วหาข่าวตั้งแต่วันแรมค่ำหนึ่งจนวันสิ้นเดือนเก็บความลงพิมพ์สักวันหนึ่งสองวันออกอีกครั้งหนึ่งแต่เรื่องความนั้น ๆ ว่าแต่ต้น เดือนจนกลาง เดือนแต่แรมค่ำหนึ่งจนสิ้น เดือนให้เสมอไม่ให้เกินไม่ให้ขาด

ปฏิทิน บอกรวม แล ทูม ใน ช้าง แรม เดือน ๖ นี้.

คำอังกฤษ	คำไทย	คำจีน	อาทิตย์ขึ้น กี่โมง	อาทิตย์ตก กี่โมง	อาทิตย์เที่ยง กี่โมง	จันทร์ตก กี่ทุ่ม
เอปปริล เดือน ๕	เดือน ๖ ขึ้น	จีน เดือน ๓				
วัน จันทร์ ๓๐ ค่ำ	แรม ค่ำ ๑	๑๖ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๔๗ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้ว ๑๓ นาที	ย่ำ เที่ยง แล้ว ๓ นาที	ทุ่มหนึ่ง ๕๓ นาที
เดือน เม ๖						
วัน อังคาร ๑ ค่ำ	๒ ค่ำ	๑๗ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๔๖ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้ว ๑๔ นาที	ย่ำ เที่ยง แล้ว ๓ นาที	๒ ทุ่ม ๔๑ นาที
วัน พุธ ๒ ค่ำ	๓ ค่ำ	๑๘ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๔๖ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้ว ๑๔ นาที	ย่ำ เที่ยง แล้ว ๓ นาที	๓ ทุ่ม ๒๙ นาที
วัน พฤหัสบดี ๓ ค่ำ	๔ ค่ำ	๑๙ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๔๖ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้ว ๑๔ นาที	ย่ำ เที่ยง แล้ว ๓ นาที	๔ ทุ่ม ๑๗ นาที
วัน ศุกร์ ๔ ค่ำ	๕ ค่ำ	๒๐ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๔๕ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้ว ๑๕ นาที	ย่ำ เที่ยง แล้ว ๓ นาที	๕ ทุ่ม ๕๐ นาที
วัน เสาร์ ๕ ค่ำ	๖ ค่ำ	๒๑ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๔๕ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้ว ๑๕ นาที	ย่ำ เที่ยง แล้ว ๓ นาที	๕ ทุ่ม ๕๑ นาที
วัน อาทิตย์ ๖ ค่ำ	๗ ค่ำ	๒๒ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๔๕ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้ว ๑๕ นาที	ย่ำ เที่ยง แล้ว ๔ นาที	๖ ทุ่ม ๓๘ นาที
วัน จันทร์ ๗ ค่ำ	๘ ค่ำ	๒๓ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๔๕ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้ว ๑๕ นาที	ย่ำ เที่ยงแล้ว ๔ นาที	๖ ทุ่ม ๒๔ นาที
วัน อังคาร ๘ ค่ำ	๙ ค่ำ	๒๔ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๔๔ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้ว ๑๖ นาที	ย่ำ เที่ยง แล้ว ๔ นาที	๗ ทุ่ม ๒๔ นาที
วัน พุธ ๙ ค่ำ	๑๐ ค่ำ	๒๕ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๔๔ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้ว ๑๖ นาที	ย่ำ เที่ยง แล้ว ๔ นาที	๘ ทุ่ม ๑๑ นาที
วัน พฤหัสบดี ๑๐ ค่ำ	๑๑ ค่ำ	๒๖ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๔๔ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้ว ๑๖ นาที	ย่ำ เที่ยง แล้ว ๔ นาที	๘ ทุ่ม ๓ นาที
วัน ศุกร์ ๑๑ ค่ำ	๑๒ ค่ำ	๒๗ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๔๔ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้ว ๑๖ นาที	ย่ำ เที่ยง แล้ว ๔ นาที	๑๐ ทุ่ม ๒๒ นาที
วัน เสาร์ ๑๒ ค่ำ	๑๓ ค่ำ	๒๘ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๔๓ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้ว ๑๗ นาที	ย่ำ เที่ยง แล้ว ๕ นาที	๑๑ ทุ่ม ๓๐ นาที
วัน อาทิตย์ ๑๓ ค่ำ	๑๔ ค่ำ	๒๙ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๔๓ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้ว ๑๗ นาที	ย่ำ เที่ยง แล้ว ๔ นาที	ย่ำรุ่งแล้ว ๓ นาที
วัน จันทร์ ๑๔ ค่ำ	๑๕ ค่ำ	๓๐ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๔๓ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้ว ๑๗ นาที	ย่ำ เที่ยง แล้ว ๔ นาที	ย่ำรุ่งแล้ว ๖ นาที

๑หนังสือจดหมายเหตุ

THE BANGKOK RECORDER.

เล่ม ๒๒ บางกอก เดือน ทศมาส สิบห้าค่ำ ปีชวด อัฐศก จุลศักราช ๑๒๒๘ เดือน เมษายน ที่ ๑๕ กฤษ ศักราช ๑๙๖๖, ใบบที่ ๒

๑ พงษาวดาร อังกฤษ บท ๙ ตอน นำ ๓๗ ขว

๑ ครั้น สามวันล่วงไป, ชุน นาง จึงให้ เต็ก คนหนึ่ง เข้าไป กราบ ลง ที่ พระบาท แล้ว ทูล ว่า กำปั่น วิลเลียม แตก, วิลเลียม กับ คน เปน อัน มาก ถึง แก่ กรรม เสีย แล้ว. เฮนเร ได้ ทรง พัง คัง นั้น เสีย พระ ไทย สลบ. แต่ นั้น มา เฮนเร โศกเศร้า, มิได้ สบาย พระ ไทย, ด้วย มิได้ สม ประสงค์ ทั้ง พระองค์ กำปั่น ไร้. แต่ พระองค์ มี พระ ชิดา หนึ่ง นาม เมทินคา, เปน มเหสี เจ้าเมือง เยอมนะนี้. เจ้า เมือง เยอมนะนี้ สิ้น พระชนม์, ใน กฤษ ศักราช ๑๖๕๐. พระ นาง เมทินคา ก็ กลับ มา อยู่ เมือง นอแมนเต. เฮนเร จึง เสกข์ ไป ให้ ชุน นาง เมือง นอแมนเต, ทำ สัตย์ สาบาล ไว้ แก่ พระ นาง เมทินคา ว่า ขิดา ของ พระองค์. กฤษ ศักราช ๑๖๓๕ เฮนเร สิ้น พระ ชนม์ ใน เมือง นอแมนเต, ชุน นาง ทั้ง ปวง เชิญ พระ ศพ ไป ฝัง ไว้ ใน เมือง อังกฤษ.

๑ กฤษศ ศักราช ๑๖๖๖ บุตร ของ พระองค์ นาง ของ เฮนเร หนึ่ง ชื่อ สะตีแวน, เฮนเร รัช ไร้ ไร้ ไร้ ให้ ไป กิน ทิว เมือง หนึ่ง. ครั้น ทราบ ว่า เฮนเร สิ้น พระ ชนม์ แล้ว, มิได้ คิด ถึง คุณ แล คำ ที่ คน ได้ สาบาล ไว้ แก่ เฮนเร, ก็ ยก ทหาร รับ มา ชิง เอา เมือง อังกฤษ ได้. ด้วย สะตีแวน คน นี้ เปน คน รูปงาม, ทั้ง จด ทวีธา อวิชา โสภ ก็ ก็, เปน ที่ รัช ไร้ ไร้ แห่ง คน เปน อัน มาก, จึง ได้ ราช สมบัติ โดย สดวก, ไม่มี ใคร ชักขวาง. แต่ พระ นาง เมทินคา นั้น ยัง อยู่ ใน เมือง นอแมนเต. ฝ่าย เจ้า แผ่นดิน สะกอกแลนก็ เปน พระ มาตุลา, แห่ง พระ นาง เมทินคา, ยก ทับ มา ทวง จะ ชิง เอา เมือง อังกฤษ คืน ให้ แก่ พระ นาง เมทินคา. สะตีแวน ทราบ ว่า สะกอกแลนก็ ยก ทับ มา, จึง คิด อาน เกลียก ล้อม เจ้า เมือง สะกอกแลนก็ ให้ เข้า ด้วย. แล้ว ยก ทับ เมือง สี่ ทิว เมือง ฝ่าย เหนือ ประเทศ อังกฤษ ให้ แก่ เจ้า แผ่นดิน สะกอกแลนก็, จึง สงบ อยู่ ไม่มี คัด. แต่ นั้น มา พระ นาง เมทินคา แสง หา ช่อง หา โอกาส ซึ่ง จะ ยก ไป ที่ เมือง อังกฤษ, อยู่ นาน ประมาณ สาม ปี.

๑ เมื่อ กฤษศ ศักราช ๑๖๓๗ ชุน นาง ผู้ใหญ่ ใน เมือง อังกฤษ หลาย ตำแหน่ง, ชุน เคื่อง แก่ เจ้า แผ่นดิน สะตีแวน คิด เอาใจ ออก ทาก. ฝ่าย พระ นาง เมทินคา อยู่ ณ เมือง นอแมนเต ทราบ ทั้ง นั้น, เหน ว่า ได้ ที่ แล้ว ก็ เกรน ทหาร ยก มา เมือง อังกฤษ, กับ พระ อนุชา หนึ่ง แต่ ต่าง มารดา ชื่อ เอ็ดเงลาสะเศสเศสเทอ, เข้าไป ประทับ อยู่ ณ บ้าน ชุน นาง เหล่า นั้น. บ้าน ชุน นาง ผู้ใหญ่ ๆ ใน ประเทศ อังกฤษ นั้น, โตใหญ่กว้าง ขวาง มัน คง. มี กำแพง ป้อม ค่าย คู กำรับ ป้องกัน รับ สู้ สัตว์ แน่นหนา มัก ตั้ง อยู่ ที่ ภูเขา, แล มี คัด สูงใหญ่หลาย ชั้น, มี ห้อง กำรับ หัก ทหาร, แล ห้อง ช่าง เหล็ก ช่างไม้ แล ช่าง ต่าง ๆ, มี ผู้ คน ฝรั่ง อาไศรย ทำ เรือ กสวน ไร้ นา อยู่ใน ที่ ชุน นาง เหล่า นั้น มาก หลายร้อยคน. คน เหล่า นั้น มิได้ เปน บ่าวไพร่ ใช้ สอย, แต่ เขา สัญญา ไว้ ว่า, ถ้า มี คัด มา รับ กวน ให้ เข้า มา อยู่ใน บ้าน ทั้ง สิ้น, จะ ได้ ช่วย กัน สู้ รับ. มี บุตร ชุน นาง ที่ อยาก สึกษา ใน การ ทหาร, มา สึกษา หัก ปี อยู่ ที่ นั้น หลาย ๆ คน. ชุน นาง เหล่า นั้น มี ผู้ คน บ้าน ชอง แน่น หนา คัง นี้, พระ นาง เมทินคา จึง เข้า ไป ประทับ อยู่ใน บ้าน ชุน นาง เหล่า นั้น ได้, แล ชุน นาง เหล่า นั้น, ได้ รับ สู้ กัน กับ ชุน นาง ฝ่าย ชาง สะตีแวน. ถ้า บ้าน นั้น แน่ แล้ว, พระ นาง ก็ ยก ไป ช่วย รับ อยู่ใน บ้าน นั้น ต่อ ๆ ไป. แต่ ชุน นาง ใน เมือง อังกฤษ ทั้ง รับ กัน อยู่ คัง นี้ หลาย ปี, จน กฤษศ ศักราช ๑๖๔๑ เอ็ดเงลาสะเศสเศสเทอ เปน แม่ ทับใหญ่ ฝ่าย พระ นาง เมทินคา. ยก มา ตั้ง อยู่ ตรง เมือง ดินกัน. ฝ่าย สะตีแวน ก็ ยก ทหาร มา สู้ รับ กัน เปน สามารท. ทหาร สะตีแวน สู้ รับ เหลือ กำลึง ก็ ล่า ทับ หนี ไป. แต่ สะตีแวน ยัง สู้ อยู่ ผู้ เดียว, ไม่ ทน ถอย หนี ทหาร เอ็ดเงลาสะเศสเศสเทอ ก็ รับ กัน เข้า ไป ล้อม จับ สะตีแวน. สะตีแวน ก็ ขวาน ใหญ่, คม สอง ชาง สู้ รับ ทหาร เอ็ดเงลาสะเศสเศสเทอ จน ขวาน หัก, ยัง แต่ พระ แสง คาบ พระ แสง คาบ ก็ หัก, สะตีแวน สิ้น อารู แล้ว, ทหาร เอ็ดเงลาสะเศสเศสเทอ จึง จับ ได้. ฝ่าย พระ นาง เมทินคา

ครั้นจับ สติแวน ไค้ แล้ว, ก็เสกจ์เข้าไปใน เมือง ลอนดอน. ขุนนาง แล ราษฎร ทั้งปวง ก็ยินดี, เชิญ พระ นาง เมทินดา ขึ้นเป็น ควีน, คือ เป็น นาง เจ้าแผ่นดิน ทรงกรุง ลอนดอน. แต่ยังมีไค้ ทั้ง การ พิธีราชาภิเศก ถวายมงกุฎ สำรับ เจ้าแผ่นดิน. ควีนนั้นมิไค้ ตั้ง อยู่ใน ขรรณนิยม กำเวียบ พระไทย, เบี่ยน เบียดราษฎร ให้ไค้ ความ เกื้ออก เร็น. เจ้าเมือง สกอตแลนด์ เสกจ์มา ตักเตือน ห้าม ปราบ ก็มี ฟัง. เอ็งเกลาระ เสกสะเทอ พระ อุณา ทูลเตือน พระ สติ ก็ไม่ ฟัง. ยัง ประพฤติ การ เช่น นั้น อยู่. ขุนนาง แล ราษฎร ร้อง เกื้ออก นัก, ก็ ภากัน กำเวียบ ขึ้น, ไม่ยอม ให้ ควีน ทรง ราชสมบัติ. ควีน เห็น จะ ปราบปราบ มิไค้ ก็ เสกจ์ หนีไป. เอ็งเกลาระ เสกสะเทอ ก็ หนี ตาม ควีน ไป ภายหลัง. ทหาร ของ สติแวน พบ จับ เอ็งเกลาระ เสกสะเทอ ได้ ทั้ง สอง ฝ่าย, ต่าง จับคน สำคัญ ไว้ ไค้ ด้วย กัน, จึง ปล่อย ให้ ไป โดย สควอ ด้วย กัน. ฝ่าย ข้าง เอ็งเกลาระ เสกสะเทอ ก็ ปล่อย สติแวน ไป. ฝ่าย ข้าง สติแวน ก็ ปล่อย เอ็งเกลาระ เสกสะเทอ ไป. เอ็งเกลาระ เสกสะเทอ ก็ ไป เมือง นอแมนเต, หวัง จะ พา เฮนเร, ซึ่ง เป็น บุตร องค์ใหญ่ ของ พระ นาง เมทินดา มา ยัง ประเทศ อังกฤษ. ฝ่าย สติแวน ก็ รืบ ตาม พระ นาง เมทินดา ไป ไค้ ด จะ ทน, พระ นาง เมทินดา นั้น เห็น จะ หนี สติแวน ไป ไม่ พ้น, จึง ทำ เป็น ทาย, ให้คน ทาม ไป เหมือน ศพ, หนี เข้า ใน เมือง ออกสะเพ็ค ไค้. สติแวน ตาม ไป ล้อม เมือง นั้น ไว้, แล้วยาบาด ว่า, จะ ล้อม ไว้กว่า จะ จับ พระ นาง เมทินดา ไค้. แต่ สติแวน ล้อม เมือง ออกสะเพ็ค ไว้. ประมาณ สาม เดือน ชาว เมือง ซิต สเวบียง ยาท. แต่ ครั้ง นั้น เป็น ฤดู หนาว, ที่ เมือง ออกสะเพ็ค นั้น หนาวนัก, น้ำ ใน แม่น้ำ นั้น แขง คน เดิน ข้าม ไป ไค้. หิมะ ก็ ตก ลงมาก, พัน แผ่นดิน ชาว ไป ด้วย หิมะ. พระ นาง เมทินดา เห็น ชาว เมือง ซิต สเวบียง ยาท นัก, จะ พัก อยู่ใน เมือง นั้น มิไค้, คิด จะ หนี ไป, จึง ทระ เครื่อง ชาว ล้วน กับ ทหาร วิกษาองค์สาม คน, ให้นั่งห่ม ผ้าสี ชาว ล้วน คล้าย หิมะ หวัง จะ มิไค้ใคร สังเกต. แล้วย หนี ออก จาก เมือง นั้น, ข้าม แม่น้ำ ไป ไค้ สอง ร้อยสี่ สิบ เส้น. แล้วย หนี มา หนี ไป ถึง เมือง วอลิงเพ็ค. พบ เอ็งเกลาระ เสกสะเทอ พระ อุณา พา เฮน เร ซึ่ง เป็น พระ โอรส องค์ใหญ่ ของ พระนาง. พระ ชน มายุ ไค้ ๑๑ ปี มาแต่ เมือง นอแมนเต. พระ นาง มี พระ ไทย ยินดี นัก. ครั้น ฤดู สักกราช ๑๓๔๗ เอ็งเกลาระ เสก สะเทอ ทิวง คค ล่วงไป. พระ นาง

เมทินดา ไม่ เห็น ใคร ที่ จะ วาง พระ ไทย ไค้ ใน การ คัก, ก็ ทัก กอข มี ไค้ คิด ทำ คัก ล้างไป. จึง ไร่ ฐานะ แก่ เฮนเร โอรส ตามแต่ เฮนเร จะ คิด ชำน. เฮนเร กับ พระ นาง เมทินดา ชน นี้ ก็ กลับ มา ยัง เมือง นอแมนเต.

เรื่อง คน ที่ เป็น ยินชระเนียบ ที่ เป็น ยัษจวรย
ก่อน ๔๐ ปี

๑ ยอดสติแวนชันไค้เมื่อยเมื่อ ฤชศกักราช ๑๘๐๒ ยายุ ชศกักราช นั้น ไค้ ๒๐ ปี. หลิง ที่ ไค้ เป็น เมียนั้น ชื่อ พันเนเชน เคอชัน, ตั้ง บ้าน อยู่ ที่ วินสิงตันแกว ไกลจาก เมือง นิวเกะเชลหกไมล์. พี่ หลิง ของ พันเน ไค้ มี วาสนา มาก กว่า ยอดสติแวนชัน. เมื่อ ยอด ตั้ง บ้าน อยู่ แล้ว ทำมา ทากิน ด้วย เบ็บเกือก ที่ ซาก ๆ แล้วย ทำ เช่น หุ่น รูป เกือก ชัน, คน ทั้งปวง สรรเสริญ ว่า ดี. ยอด จึง ไค้ การ มาก. อยู่ มา วัน หนึ่ง เกิด ไฟไหม้ ที่ บ้าน ยอด, ชาว บ้าน มา ช่วย ดับ ไค้, แต่ ของ เครื่องเรือน ก็ เสีย มาก ด้วย, หน้าที่ เขา เท คับ ไฟ นั้น. นาฬิกา ไซ่ ญูแจ ๘ วัน ก็ เสีย ไป. ยอด เป็น คน จน จะ จ้าง คน แก่ นาฬิกา ก็ มิ มี สิ่ง ไค้ จะ ให้ ค่า จ้าง, จึง คิด ชำน สอง แก่ ญูง ก็ แก่ ไค้. ชาว บ้าน ทั้ง ปวง เห็น ว่า ดี, ก็ พา กัน เขา นาฬิกา ที่ เสีย มา จ้าง แก่. ก็ แก่ นาฬิกา ไค้ มาก, คน ทั้งปวง จึง เรียก ว่า เป็น หมอ แก่ นาฬิกา.

๒ ครั้น ฤชศกักราช ๑๘๐๓ ปี. เดือน ๓ เดือน ๑๖ เกิด ลูก ฟ้าผ่า. บิดา ของ ยอด นั้น ชื่อ โรบิค, ยอด จึง ให้ ชื่อ ลูก ชื่อ ว่า โรบิค สติแวนชัน ตาม บิดา. เขา ไค้ นี้ ก็ ใน ใจ ว่า ลูก จะ เป็น ขุนนาง ใหญ่ ใน เมือง อังกฤษ. แล เช่น คน มี คุณ แก่โลก มาก ไม่. ยอด สติแวนชัน เป็น คน เคย เมธา สัตว์ เขียรชาน มาก, ครั้น เกิด ลูก ใจ ก็ รัชช ลูก เขม กำ ลัง, ก็ เกิด ความ สุข สบาย อยู่ มา ปี กว่า ๆ เมียบ ก็ ตาย. เช่น ความทุกข์ใหญ่ นี้ เพราะ ภรรยา ที่ ตาย นั้น เป็น คน ดี มาก รัชช มาก. ลูก เขม กำ พัก อยู่ ยอด ก็ ยิ่ง สงสาร. แต่ ยอด เป็น คน ใจใหญ่ เข็ม แขง, จึง ตั้ง ใจ ไว้ ว่า จะ เลี้ยง ลูก คน นั้น ให้ ดี.

๓ ครั้น ค่อย สบาย ชัน แล้ว ภูมิ หนึ่ง ชื่อ เชิญ ยอด ไค้ ไปเมือง สักเกตแลนด์, ให้ เป็น นาย การ เครื่องจักร ที่ ค่าย ลม ไทรส. ยอด ก็ ฝาก ลูก ตัว ไว้ แก่ คน ที่ ไว้ ใจ ไค้, แล้วย เดิน ท้าว ไป ทาง ยาว ล่า ยาก, ของ เครื่อง มือ ก็ ต้อง แยก ไป เอง

เพราะเงินไม่พอที่จะจ้างมาถูกรถม้า. คนนี้แลเป็นผู้ที่
ได้บังเกิดทางรถไฟก่อน, ที่มิโน ประเทศยุโรปและอเมริกา
กาแทบจะทุกบ้าน. ทางรถไฟนั้นไปได้เร็วโมงละ ๓๐
ไมล์บ้าง, ได้ ๖๐ ไมล์ก็มี. ยอดสกีเวนชันเดินทางไปถึงที่
เครื่องจักรที่ตำบลมอนโตวิส, ทำการอยู่ที่นั่นได้ ๑๒
เดือน, ได้เงินค่าจ้างเหลือกินเหลือค่าจ้างแม่หม; เป็น
เงิน ๑๕๐ เหรียญ. สิบปีแล้วยอดปราฐานจะแก่เครื่อง
จักรใหม่ เห็นว่า จะดีขึ้น. เจ้าของเครื่องจักรไม่เห็นด้วย,
ยอดก็เสียใจไปไม่ออก จะรับจ้างทำที่นั่นต่อไป. คิด
ถึงลูก, อยากจะไปหาลูกจึงตามมา. เดินทั่วมาวันหนึ่ง
เหนื่อยจึงเข้าไปเฉพาะที่ประตูบ้านแห่งหนึ่ง, ขอบหาใครนอน.
เห็นชาวบ้านไม่รับ, จึงนอนนอนที่โรงนอก, เข้าบ้านไม่ใคร่
จะรับ. ภรรยาเจ้าบ้านพิจารณาดูเห็นก็เมตตา, จึงอ่อน
วอนมิวจนมิวจนยอมให้ยอดเข้าไปในห้องนั่งผิงไฟ. แล้ว
ก็จัดแจงสิ่งของให้กินพูดจาด้วยกันสบาย. ครั้นเมื่อเว
ลาเจ้ายอดเขาเงินให้เจ้าของบ้านเป็นค่ากินค่านอน. ฝ่าย
เจ้าของบ้านก็ไม่รับ, เจ้าของบ้านว่าถ้าจะไปให้หมัน
คิดถึงเราไว้แต่เท่านั้น.

๑ ขยู่มาหลายปี ยอดสกีเวนชันมีธุระไปที่บ้านนั้นก็แวะ
เข้าไปหา, ด้วยว่าคิดถึงบุญคุณเขา. เจ้าบ้านก็อึ้ง
จรรยาใจเมื่อได้ยินว่าเป็นคนมีชื่อเสียงใหญ่มีเงินทองมาก.

๑ เมื่อยอดสกีเวนชันกลับไปบ้านครั้งก่อนนั้น, เดินด้วย
เท้า. ครั้นถึงบ้านก็รู้ข่าวว่าบิดาถูกน้ำร้อนลวกตาทั้งสองข้าง
จนยอดไป. แต่ลูกของตัวที่ได้ฝากไว้ในบ้าน
นั้นยังดีอยู่. บิดาเสียตาทำค่าไม่ได้ต้องเช่นนี้หลาย
แห่ง. ยอดเป็นคนนับถือบิดาหนักก็เอาเงิน ๗๕ เหรียญ
จาก ๑๕๐ เหรียญไปใช้หนี้ของบิดา, แล้วเอาบิดามาตราของ
ตัวที่เป็นคนแก่เอาไปเลี้ยงดูรักษาไว้ที่บ้านของตัว, ไม่
ให้ลำบากด้วยกินอยู่สบาย.

๑ ยอดสกีชันคือมีเงินมีทรัพย์ที่ละน้อย ๆ ถึงฤดูศกศักร
วศ ๑๘๖๗ ถูกเกณฑ์ราชการทัพ, ยอดจ้างคนแทนตัวเสีย
เงินค่าจ้างจนเงินหมด. แล้วอุลัที่ทำกินก็หาได้ก็ขายออก.
แล้วคิดว่าจะไปอยู่เสียเมืองอเมริกา, ด้วยกลัวว่าเมือง
อังกฤษจะไม่มีความนับถือตัว, เพราะธรรมเนียมอังกฤษนั้น, ถ้า

คนใดไม่ได้เรียนศิลปศาสตร์ต่อครูแล้วก็ไม่นับถือกัน. ยอด
ก็ไม่มีครูเป็นคนสั่งสอนตัวเอง.

๑ ถัดมาได้ ๒ ปี ๓ ปี เกิดเหตุในบ้านยอด, เพราะ
ว่าน้ำท่วมขังถ่านเครื่องสูบน้ำเก่านั้นก็ใช้ไม่ได้. ยอดจึง
คิดทำเครื่องสูบน้ำขึ้นใหม่ใช้ได้การมากสูบน้ำในบ่อจนแห้ง.
เจ้าของบ่อให้รางวัลแก่ยอดประมาณได้ ๖๐ เหรียญ, เงิน
ค่าจ้างอีกทางหาก. ชื่อเสียงยอดก็เลื่องไปทั่วด้วยเครื่องจักร
เครื่องสูบน้ำ. แลเครื่องจักรของใคร ๆ เสียก็ทิ้งหายอด
ไปแก้แลยอดก็คิดการทำเครื่องต่าง ๆ ปรุกลูกขึ้นใหม่ ๆ,
ทำทั้งเครื่องไถเปลลูกอ่อน, มารถาไม่ต้องไถเปลลำบาก.
แล้วเป็นช่างตัดเสื้อตัดกางเกงก็ตัด, แก้นาฬิกาพกตั้งก็ได้,
เวลาร่างการใหญ่ ๆ แลก็ทำถาวรเล็ก ๆ น้อย ๆ ไปไม่ได้
อยู่เปล่าเลย. อุส่าห์หัดอ่านหนังสือเขียนหนังสือคิดเลข
ไม่มีครูที่จะสั่งสอน.

๑ ในระหว่างฤดูศกศักรวศ ๑๘๖๘ ปีกับ ๑๘๗๒ ปีนั้น
ยอดก็หาเงินได้, แต่เหลือกินเหลือรักษาลูกแล้วก็เก็บ
ไว้ได้ ๕๐๐ เหรียญ. ยอดอายุได้ ๓๓ ปีก็ได้ตั้งเป็นอินช
เนียที่บ่อขุดถ่านได้ค่าจ้างปีละ ๕๐๐ เหรียญ.

๑ ยอดสกีเวนชันตั้งใจว่าจะให้โรเบิร์ตลูกชายนั้น, ให้มี
ครูสอนวิชาต่าง ๆ ให้เป็นคนรู้มาก. จึงจัดแจงให้โรเบิร์ต
ผู้ลูกไปอยู่ในสำนักนี้อาจารย์ในเมืองนิวแกลซ. โรเบิร์ต
เป็นคนหมั่นอ่านหมั่นเรียนจนรู้หนังสือดีขึ้น, ขอบใจครู
แลบิดาหนัก. โรเบิร์ตโตขึ้นรู้วิชาหลายอย่าง, กลั้มได้
เป็นครูสอนบิดา ๆ ก็ตั้งใจด้วย, ได้รู้วิชามากจนเพราะลูก
สอนให้.

๑ เติมเมื่อยอดสกีเวนชันจะคิดอ่านทำทางรถไฟขึ้น
นั้น, คือบ้านที่ยอดเกิดก็มีทางเขนถ่าน, แต่ทางนั้น
รางสำรับจะรองจักรรถยังเขนรางไม้อยู่. รถที่เขนนั้น
ก็ยังเป็นรถม้าอยู่. ยอดคิดอ่านจะทำรางเหล็กรองจักร
รถแลให้มีรถไฟด้วยก็คิดว่า จะทำได้. ถึงฤดูศกศักรวศ
๑๘๖๓ ยอดสกีเวนชันคิดอ่านทำรถไฟขึ้นเป็นต้น, แลได้
ยืมเงินของรถควเรนเวคมาใช้ในการนั้น. ครั้งก่อนนั้นมี
คน ๆ หนึ่ง, ชื่อริชชาร์ทวิทท์คิดทำเครื่องรถไฟสำรับไป
เที่ยวเล่นในถนนต่าง ๆ, ริชชาร์ทวิทท์คนนี้เป็นคนดีทำ

รถไฟได้, ใน คฤสทศักราช ๑๙๑๒ ก่อน ยศศทิวณชัน ๑๑ ปี. แต่ การ นั้น เป็น แต่ การ เทียว เล่น จะ ปรทุก ของ หนัก ๆ ไม่ ได้. ยอก จึง ได้ คิด ทำ ให้ ที่ ชัน ต่อ ไป, ทำ เป็น เครื่อง ใหญ่ จะ หลาก ของ หนัก ๆ ก็ ได้, ทั้ง ไร่ ที่ บ้าน กิสิงเว็ด เป็น ทาง สำรับ เช่น ถ่าน ออก จาก บ่อ ไป เมือง. ถึง คฤสทศักราช ๑๙๑๓ ปี, ทั้ง ชื่อ เครื่อง จักร นั้น ว่า ไมลอค, เพราะ คิด ถึง บุณ คุน ของ ลอคเวเนนวิค ผู้ ที่ ให้ ยืมเงิน ทำ การ นั้น.

๑ ยศศทิวณชัน เป็น คน หลาก ใน การ ที่ ยัก ย้าย, ให้ สิ่ง ของ ทั้งปวง ที่ ชัน กว่า ทัว อย่าง.

๑ แลบบัญญา ทั้งปวง เหล่านี้, เกิด เพราะ พระเจ้า ประ ทาน โปรค ให้ แก่ คน ทั้งปวง ให้ ช่วย กัน คิด สืบ ๆ ไป, เหมือน ว่า มี ผู้ คิด ทำ การ ไร่ แค่ เพียง นั้น, ก็ คง จะมี คน คิด ทำ ต่อ ไป ให้ ดี ยิ่ง กว่า คน ที่ ทำ ก่อน แล้วย, ก็ คง จะมี คน อื่น คิด ทำ ต่อ ไป ให้ ดี ชัน กว่า เก่า ทุก ที่ ๆ ไม่ รู้ สุก รุ สัน จน ทุก วัน นี้, เป็น ธรรมดา.

จดหมาย สำหรับ กงสุล

๑ เป็น หนังสือ ฝาก ถึง เจ้า ของ บางกอกวิคเคอ ว่า, เรื่อง ความ ที่ ว่า ด้วย กงสุล ที่ มี ใน หนังสือ พิมพ์, ออก เมื่อ วันพฤ หัศ เดือน ๖ ชัน ๑๒ คำ นั้น, ว่า เป็น ความ ที่ ควร จะ ให้ คน ทั้งปวง รู้ จดหมาย สำรับ บังคับ กงสุล, แต่ ยัง หาหมด ความ ไม่. ยัง อีก ข้อ หนึ่ง ที่ ควร จะ ลง พิมพ์ ใน ครั้ง นี้, คือ ข้อ ความ ที่ คัด ออก จาก จดหมาย อินเตอเนาชันนาลอ. จี. มี ศ. เตอ วิ คิน ได้ เขียน ไว้ ว่า ด้วย กงสุล ไท ๆ ที่ ประพฤติ การ ผิด, ไม่ ชอบ ด้วย ขรรณเนียม คอเวอเมนต์ เมือง ที่ ตั้ง อยู่ นั้น. ลาง ที่ ก็ ทำ วุ่น วาย ต่าง ๆ ให้ เกิด ความ เหนือ ๆ. จดหมาย ข้อ อิน เตอเนาชันนาลอ, มี อำนาจ จะ ให้ คอเวอเมนต์ นั้น ไล่ เสีย ให้ พัน เมือง ได้. ข้อ ความ ที่ คัด ออก จาก อินเตอเนาชันนาลอ นั้น.

๑ คือ ว่า กงสุล ทั้งปวง ไม่ เหมือน ทุค, ถึง กงสุล ทั้งปวง มี ขรรณเนียม ที่ จะ ให้ บ้าน เมือง ทั้งปวง หนี ถือ อยู่ ตาม ยศศก, ที่ จะ เข้าใจ ว่า ควร เมือง ทั้งปวง จะ หนี ถือ ทัว, แล โปรค ให้ อยู่ ที่ สูง เหมือน ราชทูค นั้น ไม่ ได้. ไม่ มี เมือง ไท ๆ ที่ จะ ต้อง จำ เป็น รับ กงสุล, เว้น ไร่ แต่ ที่ เหน ชอบ ด้วย. ถ้า ได้ รับ ให้ มา ตั้ง แล้วย, ก็ ควร ที่ จะ โปรค ให้ อยู่ สบาย, กว่า กง

สุล จะ ได้ ทำ ผิด สิ่ง ไค สิ่ง หนึ่ง ที่ ควร จะ เป็น โทษ. การ ที่ จะ รับ เอา กงสุล ไร่ นั้น เป็น ขอร ของ เจ้า เมือง. เมื่อ จะ รับ นั้น ต้อง มี หนังสือ เรียก ว่า เอกซิกวาเตอ. ถ้า กงสุล ไค ๆ ประ พฤติ ผิด กตหมาย เมือง ที่ ตั้ง อยู่ นั้น, เจ้าเมือง มี อำนาจ ที่ จะ เรียก เอา หนังสือ เอกซิกวาเตอ คืน ได้, แล ลง โทษ ตาม กต หมาย เมือง ที่ เขา ตั้ง อยู่ นั้น, ฤ จะ ไล่ ให้ ไป เสีย ก็ได้ ตาม ที่ คอเวอเมนต์ ที่ กงสุล ไค ชัก ขวาง นั้น จะ เหน ชอบ.

๑ ควร ที่ คอเวอเมนต์ สยาม จะ รับ เอา ข้อ นี้ เป็น แบบ อย่าง, เพราะ เป็น แบบ อย่าง ทัว ไป ได้ ใน เมือง ใหญ่ น้อย ทั้งปวง. อัง ฤช ฤ อเมริกา ฝรั่งเศส ก็ ต้อง ประพฤติ ตาม กตหมาย นี้. ถ้า กงสุล เมือง ไค ๆ ประพฤติ ผิด กตหมาย กรุง เทพ ๆ คอเวอเมนต์ จะ คืน เอา หนังสือ เอกซิกวาเตอ ก็ได้. เจ้า เมือง ที่ เป็น เจ้า ของ กง สุล นั้น จะ ก็ เคียง ก็ ไม่ ได้, ฤ จะ ก่อ เหตุ ก่อ ความ สิ่ง ไค สิ่ง หนึ่ง ก็ ไม่ ได้. จดหมาย นี้ ไม่ ชอบ ให้ เมือง ใหญ่ ช่ม ชี้ เมือง เล็ก. ถึง กงสุล ฝรั่งเศส จะ มา ทำ การ ผิด กตหมาย แล ชนบ ขรรณเนียม ไทย, ทำให้ คอเวอเมนต์ ได้ ความ เคือง ใจ ต่าง ๆ, ถึง ว่า กรุง เทพ ๆ จะ เล็ก เมือง ฝรั่งเศส ไค ก็ ไม่ ควร ที่ ไทย จะ เกรง. จะ ควร คืน เอา หนังสือ เอกซิกวาเตอ เสีย ไม่ ให้ เป็น กงสุล ต่อ ไป, เมือง ทั้งปวง คง จะ เหน ชอบ ด้วย.

จดหมาย อินเตอเนาชันนาลอ

๑ ทุก วัน นี้ กรุง สยาม เป็น ไร่ ด้วย เมือง ใหญ่ ฝ้าย ด้วน ตก หลาย เมือง, ควร ที่ คอเวอเมนต์ สยาม จะ รู้ จัก จดหมาย สำรับ เมือง ต่อ เมือง. ถ้า ไม่ รู้ ความ ก็ จะ แพ้ แก่ เขา จะ เสีย เปลา ๆ เพราะ ว่า ไม่ รู้. ถ้า เกิด ความ ชัน คอเวอเมนต์ จะ ต้อง เทียว งาม กงสุล ช้าง โน้น ช้าง นี้ ไม่ ควร เลย, ชอบ ที่ จะ ให้ ไร่ ไร่ ให้ เลือยก. เปรียบ คุจ คน ที่ จะ ด้วย สงคราม, ถ้า ไม่ หัก ให้ ไร่ ใน ทาง บัน เสีย ก่อน ก็ ด้วย เขา ไม่ ได้. สง ความ ที่ เคย เป็น เมือง ต่อ เมือง มี ๒ อย่าง, อย่าง หนึ่ง รบ ด้วย บัน, อย่าง หนึ่ง รบ ด้วย กตหมาย. เคียว นี้ คอเวอเมนต์ สยาม ต้อง การ หัก ให้ รู้ จดหมาย อินเตอเนาชันนาลอ แผล เป็น ภาษา ไทย ให้ จับ. ครั้ง นี้ มี คน ใน กรุง เทพ ที่ ชัก ญาญ ใน การ แรล เป็น ไทย. เหตุ ไร่ คอ เวอเมนต์ ไม่ จ้าง ให้ แผล. หนังสือ จดหมาย อินเตอเนาชันนาลอ

ที่มีศกคอบีเลมอ, ใต้แต่งไว้เป็น ๔ เล่มใหญ่, ใต้ยืน ว่ามีคนที่ จะ รับ แปล เล่ม ละ พัน เหรียญ. อีก อย่าง หนึ่ง เป็น เล่ม ใหญ่ ที่มีศกคอบีเลมอ ใต้แต่งไว้, ใต้ยืนว่า เขา จะ แปล เล่ม นั้น เป็นราคา ๗ พัน ๕ ร้อย เหรียญ. ถ้า แปล ออก เป็น ไทย เลือยก็ แล้ว, ก็ จะ เป็น ประโยชน์ แก่ เมือง ไทย หลาย แสน เหรียญ. คอเวอเมนต์ เลี้ย คายเงิน คำ จ้าง ฤ. เปรียบ เหมือน จะ ลู๊ คัก มา เลี้ย คาย กระสุน กินคำ, เป็น ความ ไม่ สมควร เลย. คอเวอเมนต์ เมือง จีน ใต้ จ้าง คน แปล กตหมาย นั้น แล้ว. เรือรบล่า คิ้ว ไทย ลง ทุนท่า เป็น ๕ หมื่น ๗ หมื่น เหรียญก็ ไม่ เลี้ย คายกตหมาย จะ มี ประโยชน์ แก่ เมือง มากกว่า เรือ รพ หลาย เท่า

๑ กงสุล สยาม ๗๕

๑ คอเวอเมนต์ สยาม ใต้ตั้ง กงสุลไว้ ที่เมือง นอก หลาย แห่ง คือ เมือง ลอนดอน, เมือง ปารีส, เมือง ไลออนที่ เมือง หลวง ออกเคีย, เมือง ลิศบอน เป็น เมือง หลวง พุทเกต, เมือง รวง กัง, เมือง บีเนง, เมือง สิงคโปร์, เมือง ปะตาเวีย, ช่องกง แล ที่ เมือง อื่น ๆ. แต่ ยัง ไม่มี กตหมาย ที่ สำหรั เป็น แบบ อย่าง แห่ง กงสุล เล่า นั้น, ไม่ มี อย่าง ที่ จะ ชำระ ความ เมื่อ เกิด ชน. ครว ที่ คอเวอเมนต์ สยาม จะ จัด แจง กตหมาย ให้ ทั่ว ไป. กงสุล ฝ่าย สยาม ที่ ตั้ง อยู่ใน เมือง ทั้ง ปวง, จะ ใต้ ใช้ ทั่ว ไป เป็น อย่าง เดียวกัน. คน ที่ เป็น กงสุล สยาม ที่ เมือง นอก ก็ ไม่ มี อย่าง หนึ่ง ทำ การ ไม่ ถูก ต้อง กัน. ที่ จะ ใต้ เป็น ไป ดัง นั้น ก็ ไม่ สม ควร แก่ กรุง เทพ ๗ ที่ มี เกรียคยศ ที่ ชื่น มาก แล้ว. ที่ จะ ทำ การ กงสุล ตั้ง นั้น เปรียบ เหมือน พ่อ ค้า, ที่ ไม่ มี ทุน ไม่ มี ทั้ง แบบ อย่าง ที่ จะ ค้า ขาย ต่อ ไป. กงสุล สยาม ที่ ทำ การ ครั้ง นี้ ก็ ไม่ สู้ เกิด ความ ะ ไร ออก แต่ หน้า กลัว การ ภาย หน้า จะ มี ชน จะ เกิด ความ อีปรยศ แก่ กรุง เทพ ๗ มาก มาย. การ ที่ ตั้ง กงสุล เล่า นั้น แต่ เพียง นี้ ก็ ควร อยู่ แล้ว. ตั้ง แต่ นี้ ไป ข้าง หน้า ก็ ควร ที่ จะ ให้ มี กตหมาย บัง คับ ส่ง สอน เขา ให้ จง ได้, เปรียบ เหมือน จะ ตั้ง สำนักเรียน อาจารย์ ให้ ส่ง สอน. กลบุตร ให้ รู้ ศิลป สาทร ไม่ มี แบบ อย่าง ก็ ทำ ควร ไม่.

คน โดยถ่าน เรือ นา ไป เลียนกันนิวาโร คิด ขบถ

๑ ณ เดือน ๔ ขึ้น ๗ ค่ำ มี กำปั่น ชนขึ้น เนไปเลี่ยนกันนิวาโร, ออก ทาก เมือง มกา, มี ชาว เมืองจีน ๖๖๓ คน โดยสาร จะ

ไป รับ จ้าง เมือง นอก ชื่อ กันเลอเด. มี ลก เรือ ๔๐ คน. เรือ นั้น ทุก สิ้นค่า ๔๐๐ ทอน. ใน สิ้นค่า มี ใต้ ประทักจีน ๔๐๐๐ ใต้. วัน นั้น ต้นหน บอก กับต้น ว่า, จีน ที่ เป็น พ่อ ครว จะเอา ยาพิศ ไล่ ลง ใน ที่ ขา ที่ กับต้น กับ ต้นหน กิน. กับต้น ใต้ ยืน ตั้ง นั้น, จึง ให้ ล่าม ลับ ว่า จะ ทำ แน่ ฤไม่. ลับ แล้ว ใต้ ๔ คน. จึง ให้ มัด ทั่ว ใต้ กับ เสากระโดง แล้ว ใต้ ทั่ว ไม่ กล้องจีน. เมื่อ กำลัง ใต้ อยู่ นั้น ใต้ ความ ว่า จีน ๗๐๐ คน, สัญญา กัน ว่า จะ คิค การ ที่ ซึ่ง ชำ กับต้น แล้ว จะเอา เรือ ไป. กับต้น ชำระ จีบ เขา ทั่ว นาย ใต้, ไล่ ใต้ มัด ทั่ว ใต้. ยัง อีก ทก คน ก็ จีบ ใต้ เขา ทั่ว ชำระ ใต้ ใน ต้อง. ครว รุ่ง เข้า ชน, กับต้น ใต้ ออก หมาย ว่า จะ ชำระ ความ. เมื่อ ชำระ ใต้ มี พยาน ว่า คน ๖ คน นั้น ไม่ ใต้ เข้า แก่ คน พวก นั้น, แล ไม่ ใต้ สัญญา กัน จึง ปลด ใต้ เลี้ย. ครว ถึง เวลา ย่ำ ๔ โมง, ใต้ ล่าม มา บอก แก่ ต้น หน ว่า, ใต้ ยืน เขา กระชิบ กัน อยู่ ว่า เวลา ๕ โมง เขี่ยน, จะ ปร้อม กัน ที่ ซึ่ง เขา เรือ. ขณะ นั้น มี จีน ๕๐ คน ที่ อยู่ บน คาค พ้า มา รับ ของ กิน, จะเอา ใต้ คน ที่ อยู่ ใต้ คาคพ้า กิน. กับต้น ใต้ คน ๕๐ คน นั้น ว่า ความ พิค จริง ฤ ไม่ จริง. จีน เหล่า นั้น บอก ว่า ไม่ จริง. กับต้น จึง ยอม ให้ คน เหล่า นั้น รับ ของ กิน ไป ส่ง ให้ คน ที่ ใต้ คาคพ้า. ขณะ นั้น กระลาตี ทั้ง ปวง หา ใต้ ปร้อม กัน ไม่, ทำ การ อยู่ ข้าง โน่น ข้าง นี้ ข้าง มี กระ ลาตี ยัน ถือ กระ บั อยู่ บน คาคพ้า ๔ คน คอย ระวัง จีน. ที่ ใต้ สาร อยู่ ที่ กลาง กำปั่น อีก ๗ คน, อยู่ ใต้ คาคพ้า ๗ คน. กับ ต้น ก็ จัด แจง บิด ช่อง คาคพ้า, ใต้ กุนแจ เลี้ย ไม่ ให้ จีน เหล่า นั้น ชื่น มา ใต้. ภา เวลา ย่ำ ๕ โมง ๑๕ นาที, พวก จีน ใต้ ร้อง ชน แล้ว, ก็ ใต้ กระลาตี ที่ กำกับ อยู่ ใต้ คาคพ้า ซึ่ง เขา ฮาวุช แล้ว, ก็ เกรี้ยว กราว ชน มา ตาม ช่อง ใต้. กับต้น เหน ก็ หยิบ ยัน แชนเลือ แล ทาย ส่ง ให้ แก่ กระลาตี ภา กั้น บิด ช่อง คาคพ้า เลี้ย. แต่ พวก โคย สาร ชน มา ใต้ เลี้ย ก่อน นั้น ถัก ๕๐ คน. พวก กับต้น จีบ ทั่ว จีน ใต้ เขา ทรวน ใต้ เลี้ย, ที่ ไม่ ยอม ให้ จีบ โดย ใต้ มา ชำระ เลี้ย ย่าง. พวก กระลาตี ชวน กัน ระวัง ไม่ ให้ จีน พวก นั้น ชื่น มา บน คาคพ้า ใต้. กับต้น จึง ห้าม กระลาตี ไม่ ให้ ยิง ยัน อีก, แล ร้อง บอก แก่ พวก โดย สาร ที่ อยู่ ใต้ คาคพ้า นั้น ว่า, จง ยอม แพ้ เลี้ย เกิด. พวก โดย สาร ก็ ทอบ ว่า เรา ไม่ ยอม, เรา จะ ใต้ ซึ่ง เขา กำปั่น ใต้ จง ใต้.

ขณะนั้น กบตัน ไต้ยีน เสียง คนข้าง ล้าง รังไฟ ใหม่แล้ว, เหน
 ควัน ไฟ พลุลง ขึ้น มา ตาม ช่อง หลาย แห่ง. กบตัน สั่ง ให้ จัก
 แจง รูป น้ำ คับ ไฟ, เอา ปล่อง รูป ลอย รูป ลง ไป ปรากฏา ระ รูป
 น้ำ ลง ไป คับ ไฟ. พวก จีน ฟัน เอา คน จัก แจง รูป นั้น ถูก
 ข้อมือ ขาด, อยู่ ประมาณ ๑๐ นาที ก็ ทาย. แล พวก จีน ตัก
 อาน เอา ไฟ จุด นั้น, เพราะ จะให้ พวก กะลาตี ลง ไป คับ ไฟ จะ
 ได้ รับ ช่าง เล็ย. กบตัน ร้อง บอกว่า ให้ ยอม แพ้ เล็ย เกิด,
 พวก นั้น ก็ ว่า ไม่ ยอม. ไฟ ก็ ลุก ขึ้น เรว นึก. กบตัน สั่ง
 ให้ คน ครว จัก แจง ขน มบั้ง แล น้ำ ลง เว็ โบก, เพราะ จะเอา
 ไข่ กิน กลาง ทาง. คน ครว ก็ จัก แจง เอา ขน มบั้ง ๒ ถึง แล
 น้ำ ลง เว็ โบก, เมื่อ กำ ลัง หย่อน เว็ โบก ลง น้ำ เชือก ขาด เว็
 ขว้า คน ครว จม น้ำ ทาย. กบตัน สั่ง ให้ เอา เว็ ลง อีก ลำ
 หนึ่ง, เชือก ก็ ขาด เว็ ล่ม ไป อีก ลำ หนึ่ง. หย่อน เว็ ที่ ๓
 ลง ไ้, พวก กะลาตี โดก ลง เว็ เรย ออก จาก กำ บั้น, ไฟ
 ก็ ใหม่ ขึ้น หมด ทวี ท้าย. คน เหลือ อยู่ บน กำ บั้น นั้น, คือ
 กบตัน ร้อง กบตัน จุ้น จุ้น, หมอ อังกฤช ล่าม กับ ยี่ ยง แล กะ
 ลาตี คน หนึ่ง, ก็ พา กัน โดก น้ำ ไป จะ ไป เกาะ เว็ ที่ ล่ม ก็
 จม น้ำ ทาย. เหลือ แต่ กบตัน ร้อง กบตัน จุ้น จุ้น กะลาตี เกาะ
 เว็ ไ้, ร้อง เรียก คน เว็ โบก ให้ ช่วย, กะลาตี ก็ แวะ เว็
 เข้า รัย ช่วย กัน วิด น้ำ เว็ โบก ลำ นั้น, ไ้ คน ลง ๑๕ คน
 กะเชียง สอง เล่ม. ลำ ใหญ่ มี กะเชียง ๓ เล่ม. แล ลำ
 ใหญ่ ก็ โยง เว็ ลำ เล็ก ไป. ลื่น หน ทาง ไ้ หนึ่ง ไฟ ก็ ใหม่
 เสากะโดก ล่ม ลง. อีก โยง หนึ่ง ไฟ ก็ ถึง ทับ ประทัก ๘๐๐๐
 ทับ นั้น, ประทัก แดก ออก ดัง เสียง ตุ้ง ปั้น ใหญ่, เว็ กำ
 บั้น ก็ ทำลาย ออก. ครั้น รุ่ง ขึ้น เวลา ๔ โยง เข้า กำ บั้น ก็ จม
 ลง. พวก กบตัน ไป ไ้ ๒ วัน แล เข้า ออก น้ำ, แล ไป ประ
 กำ บั้น ปรากฏ บิก จื่อ มะตี รัย เข้า, เขา ไ้ รับ กบตัน ขึ้น บล
 กำ บั้น แล ้น มา ถึง เมือง ไ้ ช่าง ้น, เค็ช ้น มา ๑๗ คำ. แล
 เขา ไ้ ล่ง พวก กบตัน ขึ้น บน เว็ กำ บั้น รบ ผวัง เสศ, แล วก
 ไ้ โดย สภา กำ บั้น ไฟ ออก จาก ไ้ ช่าง ้น มา เมือง ช่าง กง. จีน ที่ คิก
 ขบด นั้น จะ ไ้ รอด บ้าง มี รอด ทว ู้ ไม่, เหน จะ ไ้ ไ้ รอด เลย.

ข่าว มา แต่ เมือง ผวัง เสศ

๑ มีข่าว ว่า มนเชี้ยคิม ผู้ที่ เขียน รูป ราชทูต กรุง สยาม
 เมื่อ ครั้ง เข้า ไป เฝ้า เหมบือรอส ผวัง เสศ, ไ้ เขียน ไว้ เป็น รูป ใหญ่

เท่า ตัว ทุก ๆ คน. รูป นั้น ก็ พัง แล ้ง ลง. มน เชี้ยคิม จึง เอา รูป
 ราชทูต ออก ลำ แดง, ให้ คน ทั้ง ปวง ดู ใน ห้อง ที่ สำหรัย ลำ แดง
 รูป ต่าง ๆ. แล หัง นั้น, เป็น ที่ สำหรัย เขา ลำ แดง รูป ต่าง ๆ
 ให้ คน ดู บั ละ หน. ครั้น ชาว เมือง ผวัง เสศ ไ้ ดู รูป ราชทูต ที่
 เขียน แล ้ง, ชาว กัน สรว เสวณ มน เชี้ยคิม ว่า เขียน ดี ไม่ มี
 ผิด รูป ราชทูต เลย. ถึง ว่า เขียน รูป เมื่อ ขณะ มอบ เฝ้า เหม บือร
 นั้น, ก็ เขียน ขยาก นึก, แต่ มน เชี้ยคิม เขียน ขัตติ มิ ไ้ เพียง
 ผิด แต่ สัก สิ่ง ้น. แล รูป บุตร ของ ท่าน ราชทูต คน หนึ่ง นั้น เขา
 ว่า กง งาม นึก, คน ทั้ง ปวง ดู ชาว กัน ชมเชย เป็น ้น มาก. แล
 ขณะ เมื่อ ราชทูต อยู่ ที่ ปารีต นั้น, มน เชี้ยคิม ยัง กำ ลัง ร้าง
 รูป ราชทูต อยู่. ราชทูต ชอบ ใจ จึง ขอ ให้ มน เชี้ยคิม เขียน รูป
 ให้ แบบ ๑ จะ เอา เข้า มา ทูล เกลา ๆ ทวาย. มน เชี้ยคิม จึง ไ้
 ก่าย ลง เป็น รูป ชย้อม ๆ แบบ หนึ่ง. รูป นั้น ก็ พัง จะ แล ้ง ลง.
 มน เชี้ยคิม ไ้ เอา ออก ลำ แดง ใน วัน นั้น ด้วย. คน ทั้ง ปวง
 สรว เสวณ ว่า ดี, แต่ ไม่ สู้ รูป ใหญ่ ไ้. เส็ย ทาย ด้วย มน เชี้ยคิม
 ไม่ เขียน ให้ ไ้ ไ้ ใหญ่ ตาม เดิม. ถึง ว่า เป็น อย่าง เล็ก คน ทั้ง
 ปวง ที่ ปารีต ก็ ชอบ ใจ ดู นึก. ถ้า แล ว่า รูป นั้น เข้า มา ถึง กรุง
 สยาม แล ้ง, ชาว ประเทศ สยาม คง จะ ตัน กัน มา ชม รูป เหมือน
 ที่ ปารีต. เมื่อ มน เชี้ยคิม จะ เข้า มา เฝ้า ขอ อยา ให้ เป็น ้น
 ทวาย ด้วย ช่าง เล็ย, คน ที่ ปารีต พุด เล่น อย่าง นี้ เหน ว่า กรุง
 สยาม นี้ ช่าง เล็ย เป็น ใหญ่ นำ กัลว.

๑ กงสุล อังกฤช ๆ

๑ เดือน ๔ ขึ้น ๕ ค่ำ ใน วัน นั้น, มีคเตอไฮระตะ ไ้ ำม
 ชุนนาง ร้อง ฝ่าย ต่าง ประเทศ ว่า, มีคเตอ กงสุล อังกฤช ที่ อยู่
 ณ กรุง สยาม กลับ มา จาก มละแมน แล ้ง ฤ ยัง, เหตุ ไ้ มีค
 เตอ นอก จึง ละ ทัง ที่ กงสุล สยาม เส็ย ดัง นั้น. มีคเตอ นอก ไ้
 ฝ่าย ชูระ วั แก่ ผู้ ไ้ ไ้ ำย ฤ. ฝ่าย มีคเตอ นอก ไ้ คบ ว่า,
 มีคเตอ นอก กงสุล อังกฤช ที่ กรุง สยาม นั้น, ไ้ กลับ ไป ถึง ที่
 กงสุล แล ้ง. มีคเตอ นอก ไ้ ไป ที่ มละแมน นั้น เพราะ เป็น ราช
 การ ใหญ่ แห่ง อังกฤช, เขา เวณแมนต์ อังกฤช ก็ เหน ชอบ ด้วย
 เมื่อ มีคเตอ นอก จะ ออก ไป มละแมน นั้น ก็ ไ้ ฝ่าย การ กงสุล วั
 แก่ ร้อง กงสุล คน หนึ่ง ที่ ู้ จัก การ กงสุล ละ เช็ย เคย อยู่ ใน กรุง
 เทพ ๆ มา ำน, เป็น คน ส้ม ครว ที่ จะ รัย ฝ่าย การ ใหญ่ วั ใจ ไ้.

๑ ชาว มา ทาง เกลิแครฟ ๗๖

๑ ชาว มา แต่ เมือง ตอนบน ใน วัน เกือบ ๕ ชัน ๕ คำ ว่า เอมบรอสันสได้ ต้าใจ แน่ แล้วว่า จะ เลิก ทัพ ฝรั่งเศส มา จาก เมือง เม็กซิโก ใน ๒๐ เกิน.

๑ ชาว มา แต่ เมือง บำไบณ เกือบ ๕ ชัน ๗ คำ ว่า, ชาว อังกฤษ ที่ เป็น ซะเลย ใน เมือง แอบเบบิเนีย นั้น, เจ้าเมือง แอบเบบิเนีย ชื่อ ต้าโอโตระ ได้ ปลดปล่อย แล้ว. เจ้าเมือง แอบเบบิเนีย ได้ รับ ราชทูต อังกฤษ ชื่อ มีศเทอริค้ำด้วย ยศภาคักดิ์ ใหญ่. เมือง แอบเบบิเนีย นั้น ตั้ง อยู่ ที่ ทวีป แอฟริกา ตรง ทิศ ทวัน ทด แต่ เมือง บำไบชอก ไป แต่ ก่อน มี ชื่อ เรียกว่า ฮายติ โอเบียคน ชาว เมือง นั้น เป็น คน ดำ โดย มาก. ที่ ประเทศ แอบเบบิเนีย นั้น, ถ้า จะ แบ่ง ออก เป็น ถิ่น ๆ ๔ เหลี่ยม ๆ แต่ เหลี่ยม ละไมล์ นั้น, ก็ ศึก เป็น ๓ แสน ถิ่น. ใหญ่ กว่า เกาะ อังกฤษ แทบ จะ สอง เท่า, ภาษา ที่ เขา พูด นั้น เป็น ภาษา อะรอบบั้ง ภาษา เข็มรยบั้ง, ภาษา ออฟริกาบั้ง.

ชาว มา แต่ เมือง ตอนบน ทาง เมดิ

๑ ชาว ไอระลันด์ แทบ จะ เกิด ขบถ ใหญ่. ด้วย พวก พี่เนี่ยน คือ พวก ที่ สัญญา กัน ว่า จะ ไม่ อยู่ ให้ บังคับ อังกฤษ. อังกฤษ รู้ ทิน ก็ จับ ผู้ ทวิหน้า หลาย คน. แต่ มีศเทอริค้ำวน ที่ เป็น ผู้ ใหญ่ ใน พวก นั้น ทิน ไป ได้, ทิน ไป อยู่ กับ ฝรั่งเศส ก่อน แล้ว ก็ ไป อยู่ เมือง อะเมริกา. พวก พี่เนี่ยน ที่ เมือง อังกฤษ ดู เหมือน จะ รวย ลง แล้ว, แต่ พวก ไอระลันด์ ที่ ขำฝัก ไป อยู่ เมือง อะเมริกา เคย ไป ทูต ปี ๆ ละ หลาย พัน คน, ศรีเข้า ด้วย กัน จะ ถึง ร้อย หมื่น คน. ใน ร้อย หมื่น คน นั้น, ที่ เข้า เป็น ไอระลันด์ พี่เนี่ยน ก็ มาก. ศึก โกรธ อังกฤษ นิด. เขา อยาก จะ ให้ คุแวนอนแมนต์ อะเมริกา ยอม รับ ว่า คุวร ที่ จะ ตั้ง เป็น เมือง รบ กับ เมือง อังกฤษ ได้. แต่ คุแวนอนแมนต์ อยู่ใน ศิศเทศ ไม่ ยอม เลย. จึง กลับ ว่า ถ้า แม้น จะ จัด แจง ยกทัพ ไป รบ เมือง คานิกา ที่ ชัน แก่ อังกฤษ นั้น, คุแวนอนแมนต์ อะเมริกา จะ จับ ทวิลง โทษ ให้ จง ได้. ถึง กระนั้น เขาก็ ยัง ทำ วุ่น วายอยู่ ต่าง ๆ ให้ ชาว คานิกานั้น แดก ตัน กลัว พวก พี่เนี่ยน นั้น จะ เข้า มา รบ จริง. แต่ ชาว ว่า พวก พี่เนี่ยน จะ ทำ กาว ไม่ สำเร็จ, เพราะ คุแวนอนแมนต์ ไม่ ยอม ทำ กาว ใน แวน แกวน เมือง อยู่ใน ศิศเทศ.

๑ อั้ง ไรโกโค กระบือ ใน เชื้อง อังกฤษ นั้น ยัง กำ เว็บ มาก, คุแวนอนแมนต์ อังกฤษ จึง ตั้ง กทหมาย, ให้ เจ้า ของ วิว ที่ เป็น ไรโกโค นั้น, เมื่อ แรก ไรโกโค จับ ทวิ ได้ ก็ มา ทวิ นั้น ผั่ง ทัง หมก ใน คิน รุก ทก พัก ท้อง ไล่ ปุ่น ชาว ด้วย, เพื่อ จะ กันไม่ให้ ไรโกโค แผล มาก ไป, กระ บือ ที่ ทาย นั้น คุแวนอนแมนต์ ต้อง คิด เงิน ให้ ค้างหนึ่ง, เจ้า ของ เสียบ ค้างหนึ่ง. วิว ที่ อยู่ ปุ่น กัน กับ วิว ที่ เป็น ไรโกโค กทหมาย ว่า มา เสียบ ด้วย เพราะ ว่า อยู่ ด้วย กัน, ก็ คง จะ ติค กัน. หมาย ประ กาศ นั้น ตั้ง อยู่ ได้ จน สิ้น เดือน ๕ แล้ว จะ เลิก เสียบ ดู ว่า จะ ตั้ง การ ค่อ ไป อีก ฤไม่.

๑ อั้ง เกิด ศึก ที่ ทวีป อเมริกา ฝ่าย ไท้, คือ เมือง บเว สิ้นล้ กับ เมือง อะราวเว. รบ กัน ครั้ง นี้ ทั้ง คน ทั้ง สอง ฝ่าย ตาย มาก ก็ ไม่ แพ้ ไม่ ชนะ กัน. เมือง สิ้นล้ กับ เมือง อะรเวน กำ ลัง รบ กัน. เมือง อยู่ใน ศิศเทศ เป็น สุข เจริญ อยู่ มาก. แต่ ผู้ ที่ เป็น นาย ฝ่าย ขบถ ครั้ง ก่อน นั้น, เปศศิเทศ ยก โทษ เสียบ ทุก วัน นี้ แต่ ใน ใจ คน เหล่า นั้น หลาย คน, กำ ลัง โกรธ คุแวนอนแมนต์ อะเมริกา, เพราะ ได้ ปลดปล่อย ทาย เสียบ หมก. ถ้า มี กำ ลัง กอ ที่ จะ ทำ ได้ เห็น จะ คิด ขบถ อีก.

๑ อั้ง มเหสี เจ้า เมือง ฝรั่งเศส คน เก่า อายุ ประมาณ ได้ ๘๔ ปี ถึง แก่กรรม ใน เดือน ๕ ชัน ๘ คำ.

๑ ใน เมือง พรอกเซีย กับ เมือง ออคเตีย ขัด ใจ กัน มาก ชัน แทบ จะ รบ กัน. พรอกเซีย ออกา จะ ได้ เยอะระมัน หลาย เมือง ได้ ชัน แก่ ทวิ, ออคเตีย ก็ ไม่ ยอม. พรอกเซีย คิด ว่า เรามี กำ ลัง มาก แก่ ออคเตีย จะ ช่ม ชี้ ให้ ยอม ให้ ได้, นาน ไป เหม ว่า ออคเตีย จะ ยอม. ออคเตีย ก็ ไม่ ยอม, จึง ทวะ เตรียม กอง ทัพ จะ ไป รบ พรอกเซีย ๆ เหน ตั้ง นั้น, ฤเหมือน จะ ไม่ เคม ใจ รบ ที่ จะ ยอม กัน แต่ หา เป็น แน่ ไม่.

ชาว กรุง เทพ

๑ รือ เจ้าพระ ยามา ถึง กรุง เทพ ๗ ละวัน อัง คาร เดือน ทก แรม เก้า คำ, ได้ ออก จาก สิงค์ โปร์ แต่ วัน พหุศ เดือน ทก แรม ๔ คำ เวลา เย็น มา ได้ สดวก ไม่ ลำ บาด้วย สิ่ง ได้. ชาว ประเทศ ยุโรป โดย สาว มา ๓ คน คือ มีศเชศ วน หมิง คน หนึ่ง, กับ ลูก คน หนึ่ง. แล มีศเทอริค้ำวน ที่ คน หนึ่ง. แล มีศเทอริค้ำวน หนึ่ง นอก นั้น มี อั้ง ๒๐ คน เป็น แซก บั้ง จีน บั้ง.

๑) หนึ่งเรือ กลไฟชื่อ ไวเคนต์แกน หนึ่งมา ถึง กรุงเทพ ฯ หนึ่งวัน สุกกร แรม ๕ คำ มาแต่ ไช่งอน. ชาว ยุโรป โดย สาร์ มา สอง คน คือ กัปตัน เซเบอกอสสะระ แล ภรรยา กัปตัน.

ว่า ด้วย เรือ รบ กลไฟ สยาม ชื่อ อิมเปรกเมเบอ

ได้กลับ มาแต่เมือง สิงคโปร์, หนึ่งวัน พุทศ์ เดือน ๖ แรม ๑๑ คำ เวลา บ่าย ๔ โมง ออก จากเมือง สิงคโปร์ วันเสาร์ เดือน ๖ ขึ้น ๖ คำ เวลา บ่าย ๓ โมง มา ถึง หลังเท่าวัน ๑๑ คำ เวลา เข้า สี่ โมง. เมื่อ ไป เมือง สิงคโปร์ นั้น ๕ วัน ครั้ง ถึง. ได้ ยิง ปืน สลุด รง อังคฤข ที่ บ่อน ชื่อ แอมมิ่ง ๒๑๑ นัด, แล ที่ บ่อน ก็ ยิง สลุด รับ ๒๑๑ นัด. ขณะ นั้น เขา ได้ ชัก รง สยาม แล รง อังคฤข ขึ้น ที่ บ่อน พร้อม กัน. ชาว มา ว่า คน ผู้ใหญ่ ใน เมือง สิงคโปร์ ได้ สรรเสริญ เรือ อิมเปรกเมเบอ ว่า เป็น เรือ ลำแรก ผู้มีชื่อ แล รุ่งเรือง แห่ง สมเด็จ พระเจ้า กรุง สยาม, แล เป็น ที่ บอกร บัญญา ของ พระบาท สมเด็จ พระบรมเกล้า พระเจ้า อยู่ ทวีป นั้น ด้วย, เพราะ เรือ นั้น เขา ค่อ ตาม แบบ ของ หลวง ประทาน จึง ดี นี้. เขา กากัน สรรเสริญ คน สำรับ เรือ ว่า เสือ ผ่า ก็ สลุด แล ประพุก ก็ ดี ด้วย, เมื่อ ยิง ปืน สลุด นั้น, ฟัง เสียง ปืน ที่ ยิง เสมอ อยู่ ไม่ ขำ ไม่ เรว ไป กว่า กัน ภาได้ ระยะ กัน ทั้ง ๒๑๑ นัด. กัปตัน วอลสัน ก็ ได้ ไป เขียน เรือรบ อังคฤข ชื่อ โดเกท ที่ จอก อยู่ หน้า เมือง สิงคโปร์, แล ทหาร ไท รับ ไร่ ตาม ที่ สมควร เป็น แล เรือ กรุง เทพ ฯ. เรือ อิมเปรกเมเบอ เติบ โมง ละ ๗ ไมล์ ย่าง ๑๐ บ้าง.

๑) แต่ง การ มงคล ๖

๑) วัน พุทศ์ ๖ ขึ้น ๔ คำ ได้ แต่ง การ มงคล ที่ ๖ พระเจ้า ลูกยาเธอ กรมหมื่น มหเศรษฐีวิวิธาศ เป็น การ ใหญ่. ผู้ชาย หม่อม เจ้า เศษ พระหน่อ ใน พระเจ้า ลูกยาเธอ กรมหมื่น มหเศรษฐีวิวิธาศ, ผู้หญิง หม่อม เจ้า แก้วกัลยา พระหน่อ ใน พระเจ้า ลูกยาเธอ กรมหมื่น วิศนุณารณนิการ, หม่อม เจ้า ชาย ชาญ ๒๓ ปี หม่อม เจ้า หญิง ชาญ ๑๗ ปี.

ข่าว คน ร้าย ที่ ถนนเจริญกรุง

๑) ชาว อ้ายผู้ร้าย เกิด ขึ้น ที่ ถนนเจริญกรุง, มี ชาว มา จาก ถนนเจริญกรุง เป็น ใจ ความ ว่า, เกิด ผู้ร้าย ขึ้น จำพวก หนึ่ง, เที้ยร บังคับ สกม ชก ที่ ชิง วิ่ง ราว ผุง ราษฎร อยู่ หนึ่ง ๆ

มิได้ ซาก. แต่ อ้ายเหล่านี้ ร้าย ก่า เรียบ เพราะ เหตุ ว่า มี ที่ ฟัง แสง แสง นึก, จึง ได้ ทำ อินทราย ผุง ราษฎร อยู่ เป็น นิจ. ครั้น ชาว บ้าน ที่ ได้ เห็น รู้ จัก ทวี, จะ ออก ช่วย ก็ กลัว อ้าย เหล่า ร้าย จะ ทำ อินทราย แก่ ตน. ใช้ เหตุ ผล ที่ จะ เอา มือ ไป ยึด ทียบ, บัวย การ ทำ มา ทา กิน. ถ้า คอเวอเมนต์ ยาก จะ ไร้วู้, ขอ ให้ สืบ ตาม ชาว บ้าน ที่ จะ ได้ รู้ เป็น แน่. คือ เวลา วัน หนึ่ง ยาย เว่ย เติบ มา ถึง หน้า บ้าน อ้าย เหล่า ร้าย, มี ผู้ร้าย มา ชุก ลาก รวบ รับ เขา ทพยสังข์ ของ ใน พก ท่อ, มี อาจะ สู้ ได้ ก็ ได้ รู้ จัก ทวี. แล เวลา กลาง คืน เข้า ย่อง มา รัย เขา ทพยสังข์ สิ้น เงิน ทอง, แล เจ้า ของ ทั้ง ปวง จน หมด.

๑) หนึ่งวัน อทิตย เดือนหก แรม เจด คำ เวลา สาม โมง, จีน โภ คน หนึ่ง นุ่ง ผ้า ม่วง เติบ มา ตรง ปาก กรอก วัด สามจีน, อ้าย เหล่า ร้าย ๖ จีน โภ นุ่ง ผ้า ม่วง มา, ตรง เข้า ๖ เศษ ค่อย เขื้อ เขา ผ่า ที่ นุ่ง ผลัก เขา ผ่า ชาว มา ไร่ ให้. คือ อ้าย เหล่า ร้าย พวก เหล่า นี้ เอง. คือ อ้าย ยอด เป็น คน สุขยา ผัน ภรรยา ชื่อ อีตา, ทั้ง บ้าน อยู่ ที่ กรอก หมู ริม ศาลา พระศรี คงยศ. มี ผู้ สม คบ ทา กัน กับ อ้าย ผู้ร้าย, คือ อ้าย เกน อ้อ ๑ อ้าย ทับ ๑ อ้าย อ้าว ๑ อ้าย เม่น ลูก จีน ๑ อ้าย ทมา ลูก จีน ๑ อ้าย พุก ไร่ ผม เป็น จีน ๑ อ้าย ม่วง ๑ อ้าย เขียว ๑ อ้าย นัน ๑ อ้าย หลู สลัด ๑. อ้าย พวก เหล่า นี้ เป็น คน มี สีม่วง บังคับ ได้ แล, มา รวบ สุขยา ผัน ที่ บ้าน อ้าย ยอด ด้วย กัน. ถ้า แม้น คอเวอเมนต์ จะ ละ ไร่, อ้าย เหล่า ร้าย ก็ จะ มี ใจ ก่า เรียบ ขึ้น มาก.

๑) ข่า เทน ถนน ที่ วัด บุษยาม ทัก ฟัง ไป มาก หลาย แห่ง เพราะ เต็ก ลูก สิบ วัด บ้าง ชาว บ้าน บ้าง, วัน ละ ๒๐ คน ๓๐ คน, ขวน กัน จัก อีจู่ แล สีสลา, ที่ กัน ทาง ถนน ออก เสี่ย, ฤ ชุก ลง ไป จับ เขา ตัว จึง ทรีท ไป เล่น, จน ถนน หลวง จะ ยับ เย็น เสี่ย หมด. แล ถนน เป็น ที่ อาไศรย เติบ ด้วย กัน ทั้ง นั้น, มี ผู้ มา ชุก มา รัย เสี่ย ทุก วัน ๆ ทั้ง นี้, กว่า จะ สิ้น หน้า จึง ทรีท, เทน ถนน จะ ยับ เย็น ทัก ถึง มาก นึก.

๑) หนึ่งวัน อังคาน เดือน ๖ แรม ๒ คำ พระ กัลยา ภัทที กรมท่า ขวา ใน พระ บวรราช จึง ภา แฉก พวก ซาติ ชุ่นหนี่ ไป สวด ที่ พระ บรมสถ ใน พระ บวรราช ไร่ คน ประมาณ คือ สิบ เค้ก ได้ สดก แล แต่ หนึ่งวัน ขึ้น สอง คำ เดือน เจ็ด นี้ ก็ เป็น วัน

แรกตั้งเจ้าเชน แยกมา บัดนี้ใน หลวง ทรง จัด เคือง พวก แหก ด้วย แยก เล่น เบียด กัน หมี่ เสพ สุภา ไม่ได้ วิชา เรือน วิชา แหก เขมรณ วน บ้า เจ้า วัด สัก อาน ในการ ภาษา ก็มี ที่ ใน ตำบล แต่ แยก ผู้ ให้อำนาจ เจ้าเชน แยก แยก คือ ตำบล วัด เคือง ที่ เป็น วัด หลวง คน หลวง ได้ รับ พระ ราช ทาน เบียด แยก ให้อำนาจ เงิน พระ ราชทาน ทุก ปี เป็น ที่ ประชุม คน แยก แยก ได้ คำ บุญ ค้ำ ขี้ แต่ แยก นอก เคือง นี้ ก็ คิด คิด คน แยก ใน กุรุ ๆ ก็ ขอบท พระยาสุภา ใน ต้น ว่า คำ คิด ค้ำ ขี้ ตำบล เล่น เบียด กัน หมี่ เสพ สุภา ไม่ได้ วิชา แยก นอก ก็ ออก กระจัด กระจ่าย มี ได้ เจ้า วัด ค้ำ ขี้ นกตก อัมพร ชัน นั้น ก็ ละ หลีก ไป เมือง นอก แล้ว เพราะ แยก ตั้ง นี้ คือ กร แยก มา แต่ เมือง พม่า เมือง ทวาย อยู่ วัด สำนักนี้ พวก เจ้าเชน ก็ แต่ วัด แยก ซึ่ง ใน หลวง พระ ราช ทาน ของ ตั้ง นี้ ก็ เป็น ขรรณ เนียม ใน หลวง ทรง ตั้ง มี วิชา ตำบล ที่ เคือง นี้ ผู้ ตั้ง นั้น ก็ ตั้ง กำ ตาม อำเภอ ของ ตัว เทศนา สัก อาน กัน ก็ ไม่ ถูก ผู้ ชาน ผู้ พัง ที่ เละ เตะ ไม่ เข้า ใจ กัน ใน หลวง ทรง จัด เคือง ด้วย คน ตั้ง นั้น ว่า แยก ต้อง ธรณีสถา ที่ แต่ การ เคือง นี้ พวก แยก กับ พวก แยก ก็ วิวาท กัน ดู เหมือน จะ เกิด วิวาท ครั้ง หลัง ไทย มา

ราคา สีนค้ำ เมือง ช่งกง

๑ เดือน ทก ชัน คำ หนึ่งใน ๑๕ วัน นั้น มี เรือ บันทก เข้า ๆ มา มาก ราคา จึง ถอย ลง ทาบละ ๑๐ เซนต์ บ้าง ๑๕ เซนต์ บ้าง ผู้ซื้อ เห็น ราคา เข้า ลง ก็ จะ เข้า มา แย่ง กัน ซื้อ ราคา จึง กลับ ชัน ไป ครึ่ง เก่า ขายใน ๑๕ นั้น ๒ แสน ๘ หมื่น ๖๗๐๐ ทาบ คือ เจ้า ช่าง อ่อน แสน ทั้ง กับ ๔ พัน ๔๐๐ ทาบ. เจ้า สยาม ๘ หมื่น ๕ พัน ๑๐๐ ทาบ. เจ้า ย่าง กิ่ง ๗ หมื่น ๖ พัน ๔๐๐ ทาบ. เจ้า มนิลา หมื่น ๘ พัน ๘๐๐ ทาบ. เจ้า บัง กระจา ๒ พัน ทาบ.

๑ ราคา เข้า ใน วัน เดือน ทก ชัน คำ หนึ่งใน นั้น คือ เจ้า บัง กระจา ๒ หมื่น ๖๐ เซนต์ แล ๒ หมื่น ๘๐ เซนต์. เจ้า กอธ สยาม ๒ หมื่น ๒๕ เซนต์ แล ๒ หมื่น ๓๐ เซนต์. เจ้า สยาม อย่าง กลาง ๒ หมื่น ๔๕ เซนต์ แล ๒ หมื่น ๕๕ เซนต์. เจ้า ชาว สยาม ทาบละ ๒ หมื่น ๗๕ เซนต์ แล ๒ หมื่น ๘๐ เซนต์. เจ้า ช่าง อ่อน ๒ หมื่น ๔๕ เซนต์ แล ๒ หมื่น ๕๐

เซนต์, เจ้า มนิลา ต่าง ๆ ทาบละ ๒ หมื่น ๔๕ เซนต์ และ ๒ หมื่น ๘๐ เซนต์. เจ้า กอธ อย่าง กิ่ง ๒ หมื่น ๓๕ เซนต์ แล ๒ หมื่น ๔๐ เซนต์. เจ้า กอธ อย่าง กิ่ง ๒ หมื่น ๑๕ เซนต์ แล ๒ หมื่น ๒๕ เซนต์.

๑ น้ำตานทราย ใน ๑๕ วัน นั้น, ราคา ลง ทาบละ ๒๐ เซนต์ บ้าง ๓๐ เซนต์ บ้าง. น้ำตาน ชาวใหม่ ก็ เข้า มา มาก. น้ำ ตาน แลง ที่ ควร จะ เข้า ใน ระหว่าง ๖ อติศ ข้าง น้ำ ก็ จะ มาก. น้ำ ตาน ทราย ที่ เมื่อ ออ กอง ใน ๑๕ วัน ขาย ได้ ๔ พัน ๒๐๐ ทาบ. ราคา ใน วัน เดือน ทก ชัน คำ หนึ่งใน นั้น คือ น้ำตาน ชาว ที่ ๑ ทาบละ ๘ หมื่น แล ๘ หมื่น ๒๐ เซนต์. ที่ ๒ ทาบละ ๘ หมื่น ๗๐ เซนต์ แล ๘ หมื่น ๘๐ เซนต์. ที่ ๓ ทาบละ ๘ หมื่น ๓๐ เซนต์ แล ๘ หมื่น ๕๐ เซนต์. น้ำตาน แลง ๕ หมื่น ๔๐ เซนต์ แล ๕ หมื่น ๕๐ เซนต์.

๑ ฝ่าย เมล็ดฝรั่ง เสต แล เมล็ด อัง กฤษ ที่ มา ใน ๒๐ วัน นั้น มี ข่าว ว่า ฝ่าย ที่ เมือง ฝรั่ง เสต แล เมือง อัง กฤษ มี ราคา ชัน. ราคา ฝ่าย ที่ อัง กฤษ จึง ชัน มี คน อยาก ซื้อ มาก, ให้อำนาจ ใน ๑๕ วัน นี้ ๘๐๐๐ เบต. ฝ่าย บัง กระจา ราคา เบต ๒๐ หมื่น แล ๒๐ หมื่น ๗๕ เซนต์. ขาย ๒๐๐๐๐ เบต เป็น ราคา เบต ๒๐๒ หมื่น แล ๒๐๔ หมื่น. ฝ่าย เมือง จีน ขาย ได้ ๕ พัน ๕ พัน เบต เป็น ราคา ๒๕ หมื่น แล ๒๖ หมื่น ๕๐ เซนต์. ใน ๗ วัน นั้น ก็ เรียบ อยู่ ไม่ ใคร ซื้อ ขาย กัน.

๑ ต้น ใน วัน เดือน ๖ ชัน คำ หนึ่งใน นั้น, ราคา ต้น ฝรั่ง บัง กระจา ใหม่ ที่ บัง ละ ๗๓๐ หมื่น. ฝรั่ง บัง กระจา เก่า ที่ บัง ละ ๗๔๐ หมื่น. อย่าง บัง กระจา ใหม่ ที่ บัง ละ ๗ ไร่ ๕ หมื่น. อย่าง เก่า ที่ บัง ละ ๖๘๐ หมื่น. อย่าง บัง กระจา ที่ บัง ละ ๘๔๐ หมื่น.

๑ พริกไทย ก่า ทาบ ละ ๖ หมื่น ๔๐ เซนต์ แล ๖ หมื่น ๕๐ เซนต์.

๑ ทูมาค แห่ง ทาบ ละ ๓ หมื่น ๕๐ เซนต์ แล ๔ หมื่น ๕๐ เซนต์.

๑ ผ่าง สยาม ทาบละ ๒ หมื่น ๕๐ เซนต์ แล ๒ หมื่น ๗๐ เซนต์. เมล็ด อัง ไป ลง ทาบ ละ ๗๐ เซนต์ แล ๘๕ เซนต์.

บางกอก คอยดกำ เป็น คือ เจ้า ของ ฎีใหม่

๑ อัมแห่ง บัง ก่า แล้ว, พระอง ใจ จะ รับ เรือ ใหญ่ น้อย ทุก อย่าง. เชิญ ให้ กำน ภั จร ภั, แล นาย เรือ ทั้งหลาย, จง พิ

การลดค่าใหม่มี. เขา จะ เห็น ว่า เป็น ผู้คิดว่าอยู่ ตั้งปวง ใน ภาวะ
ประเทศนี้. จะ ได้ แก่ เรื่อง ซ่อมแปลง เลี้ยวใหม่ โดย สดวก ค. ที่
ชั้นนี้ ยาว ๓๐๐ ฟุต. แต่ คง จะ ได้ ยาว นี้ อีก. โดย กว้าง
ได้ ๑๐๐ ฟุต, กว้าง ๑๕๐ ฟุต. ที่ นี้ มี ประตู เรียกว่า ไคธัน, ถ้า
ระดับมีได้ โดย เรว. ที่ ออก ปาก อยู่ใน ออก ไป นั้น, จาก นี้
ถ้า แม่ น้ำ โดย ยาว ๑๒๐ ฟุต. มี เขื่อน สอง ฟาก กว้าง ขวาง แฉง
แรง นึก, ถ้า บัน เล็ก กว้าง ใหญ่ จะ เจด ชาติ โดย อยู่ ปาก อยู่ ได้ ใน
ทุก เวลา ไม่ เป็น อันตราย เลย. แต่ มี เครื่องจักร สำหรับ ยกรถ
รถไคธ, แล มอเตอร์ สำหรับ กลไฟ แฉง แรง นึก. ที่ นั้น พร้อม
ด้วย เครื่องสูบลม ไป ด้วย กำลัง กลไฟ. มี แฉง แฉง เพื่อ จะ ได้ สูบลม
น้ำ ให้ ออก ได้ โดย เรว ได้, ไม่ ว่า น้ำ ชื้น น้ำ ลม. พร้อม ด้วย
เครื่อง ใช้ ใน การ ทำ เรือ โย แล เรือ กล. แล การ นั้น มี โดย ที่
เป็น ชาติ ชิวบ, ได้ เคย ทำ การ เช่น นี้ หลาย ปี, จึง ขำ นาม
ใน การ เหล่า นี้ ทุก อย่าง.

๑ แล ลูกจ้าง สำหรับ ที่ นั้น เป็น คน เล็ก มา แต่ ช่อง กง แล
วามัก ทั้ง นี้, เป็น คน ขำ นาม ใน การ นั้น. ๑ พวก กำปะนี้ แห่ง
นี้, ปรากฏา ที่ จะ ให้ คน ทั้ง หลาย พิเคราะห์ ว่า, ที่ นี้ ตั้ง อยู่ ที่ มี
ไม้ ลัก บริเวณ แล ลูกจ้าง. ๑ อื่นๆ ที่ นี้ มี จักร เลี้ยวใหม่, เพื่อ จะ
ได้ การ เรว. หมอน ที่ รอง เรือ สูง สี่ ฟุต, แล จะ ชัก ออก เมื่ ใด
ก็ ชัก ได้ โดย สดวก, ไม่ ต้อง เลี้ยว อะไร ใน การ เปลี่ยน พวง นั้น.

๑ อื่นๆ พวก กำปะนี้ แห่ง ที่ นั้น, จะ รัย อู่ คิด ใน การ ที่
จะ ต้อง ลง ทุน ซ่อมแปลง เรือ, แล จะ รัย เหม เขา การ นั้น,
เรือ ไม้ กว้าง เรือ เหล็ก กว้าง, แล จะ รัย ช่าง เรือ โย เรือ กล ไฟ ฤ
การ ใด ๆ ที่ ใน การ ช่าง ต่อ เรือ ซ่อม แปลง เรือ. ๑ ไม้ แล
เหล็ก แล ของ อื่น ๆ ที่ จะ ต้อง ชื้อ นั้น, เขา จะ ขาย ให้ ตาม ราคา
ตลาด กรุงเทพมหานคร. ๑ อื่นๆ เรือ ทั้ง หลาย ที่ จะ เข้า ที่ นั้น, จะ มา
จอด ที่ ท่า แห่ง กำปะนี้ ฤ ที่ เขื่อน นอก ที่ นั้น, ไม่ ต้อง เสีย เงิน
กว่า ผู้ ที่ เป็น นาย การ จะ สั่ง ให้ เรือ น ออก จาก ที่ นั้น เมื่ ใด.

๑ อื่นๆ กับ ที่ แห่ง เรือ ทั้ง หลาย, เมื่ จะ ออก จาก ที่ นั้น,
ต้อง เขื่อน ชัก ลง ที่ ภาย ชี แห่ง นาย ชี นั้น เสีย ก่อน จึง ออก
ได้. ๑ อื่นๆ กับ ที่ แห่ง เรือ, ที่ จะ ฝาก มา ถึง ที่ นั้น, ต้อง
ฝาก ไป ถึง มีศเทศกับเรือ. เซ. โรเบิร์ตสัน กว่าจะ ได้ เปลี่ยน อย่าง
นั้น, ก็ ได้ คิด ต่อ ด้วย. เซ. โรเบิร์ตสัน เป็น นาย ก่อ นั้น
เป็น เจ้า ก่อ การ ใน การ ที่ จะ ใช้ เงิน เกบ เงิน แต่ ผู้ เดียว.

ความ มีศเทศแบบ กับ คน ใน ป่า ช้างใหม่ เซ. โรเบิร์ตสัน
๑ ใน ป่าเมืองนี้ที่ เมือง ลอนดอน, คือ ที่ ประชุม ขุนนาง
ทั้งปวง ที่ว่า ราชการ นั้น, มี ขุนนาง คน หนึ่ง ชื่อ เคอโรนล
โซคิส ได้ ว่า ไว้ ว่า, จะ ขอ ขอ ทวง สัก ที่ มีศเทศ กง สด
กรุงเทพฯ. ได้ เขียน เข้า มา ถึง ที่ ขุนนาง สำหรับ การ ต่าง ประ
เทศ, แล ขอ ขอ ทวง สัก ที่ ขุนนาง ว่า การ ต่าง ป่าเทศ ได้
ตอบ กง สด กรุงเทพฯ, ทวง ทวง กับ ต้น เบน เป็น ชาว อังกฤษ,
ผู้ เป็น ที่ ความ ที่ ไม่ คง ยี่ ป่า ช้างใหม่ นั้น, ว่า ว่า ที่ มา ใหม่ ก็
ก็ ว่า เพียง นั้น, เห็น ว่า ทวง สัก สัก ใน ความ นั้น ทั้ง สอง ฝ่าย
คง จะ ปรากฏ ออก.

ข่าวมา แต่ เมือง จีน

๑ ว่า ทัพ ทวง ที่ เมือง หังเก้, ได้ ที่ พวก ขบถ ที่ เรียก
ว่า เขื่อนไฟ นั้น, ได้ ชัก ช่าง ไป ทมด. พวก ขบถ ถูก ชาติ
ตาย มาก. ๑ ขวณเมศ เมืองจีน ได้ เกลอ พวก ทหาร ยก
ทัพ บก ไป ฝ่าย เขื่อน ๘๐๐๐ คน, จะ ไป ที่ พวก ขบถ ที่ ทำ
บด เมมาเตน. แล ขวณเมศ ได้ เอา เงิน ทวง ออก พ่อ พวก
ขบถ, ว่า แก่ พวก ขบถ ว่า ทำ แล คน ทั้ง ปวง จะ มา อยู่ ด้วย
เรา, จะ ได้ มี ยศ สดก แต่ ให้ เงิน เป็น วัน ด้วย. แต่ จะ
ได้ การ ฤ ไม่ได้ การ นั้น ชาว กว้าง ไม่ได้ ว่า. แม่ ทัพ ฝ่าย คอ
ขวณเมศ เมืองจีน ชัก ชัก โกลน สิ้น ชิบ ชาติ ลง แล แล้ว, ลูก ผู้ ชาย
จีน เป็น แม่ ทัพ ทหาร มา ฝ่าย เขื่อน.

๑ อื่นๆ พวก อังกฤษ ที่ เมืองจีน จึง กำลัง จัก แฉง จะ ทำ กง
เตอแลศรพ, ไป แต่ เมือง ประกิ่ง ฝ่าย ทิศ ตะวันตก ทรง ไป ประเทศ
ยุโรป. ทาง นั้น เช่น ทาง บก ช่าง กัน ด้วย ชง, ไม่ ใช้ ทาง
ไฟฟ้า. มีศเทศที่ ชาว อังกฤษ รัย เขา เป็น อู่. เซอโรเตอ
เพ็ดแลศรพ เป็น ขุนนาง ใหญ่ ฝ่าย อังกฤษ ใน เมือง ประกิ่ง, ได้
เอาใจ ใช้ ใน การ นั้น ด้วย, จะ ช่วย ว่า กล่าว ขวณเมศ เมืองจีน
อย่า ให้ ได้ ชัก ช่าง, การ นั้น เห็น ว่า ไม่ ขำ ไม่ นาม ก็ จะ สำ เร.

๑ เจ้า ออง จตน์หมาย เหตุทำนั้น มา ถึง ท่าน หนึ่ง ปวง, ที่ ได้
ชื้อ จตน์หมาย เหตุ, ด้วย ขำพเจ้า ปราชูณ จะ ให้ ท่าน ทั้ง ปวง ช่วย ทา
ผู้ ที่ จะ ชื้อ จตน์หมาย เหตุ ต่อ ไป. เพราะ ว่า ผู้ ที่ รัย จตน์หมาย อยู่
ที่ เขื่อน นั้น น้อย นึก ได้ แต่ ๕๕๐ คน เท่านั้น. เงิน ราคา ที่ ผู้ ชื้อ
นั้น จะ ไม่ รอ ลง ทุน ใช้ ใน การ ทวง สัก จตน์หมาย เหตุ. ขอ ให้

ท่านทั้งปวง ผู้ล้าศ์เห็นใจคนอื่นให้ซื้อ. ได้ทำคนเข้าเจ้า จะ
ให้เป็น รางวัล จดหมายฉบับหนึ่ง เห็นอย่าง ก่นๆ ไป. แม้
จดหมายเหตุมีคุณแก่ ตัว เป็น ประโยชน์แก่เมือง, มีควร ที่เก
การ ทั้งปวง จะ ให้ การ นี้ แผล โทใหญ่ไปฤ.

๑. หนึ่งผู้ซื้อ จดหมายเหตุเล่มนี้, ที่ ยัง ไม่ ได้
เงิน ขอท่านทั้งปวง เอาเงินมาให้เกิด, เพราะ ยัง ค้าง อยู่กว่า ๔.
ข้าพเจ้า จะ ไม่ ออกชื่อผู้ นั้น ๆ ตก, เพราะ คน ทั้งปวง ก็ รู้เอง.

๑. หนึ่งคนที่ได้ซื้อเล่มที่ ๒ นี้ ได้ ได้เงิน แล้ว บ้าง ยัง ไม่
ได้ ได้ บ้าง. ที่ ได้ แล้ว สัก ส่วน หนึ่ง ที่ ยัง ไม่ ได้ ได้ สัก ๓ ส่วน,
ผู้ที่ ยัง ไม่ ได้ ได้ นั้น, ขอ ท่าน เอาเงิน มา ช่วย ใน การ นี้ เกิด,
เพราะ เงิน ข้าพเจ้า ขาด สน นึก อยู่.

๑. หนึ่งหนังสือ สาม ก๊ก เล่ม ที่ ๑ แล้ว ได้ สัก ๓ เดือน แล้ว
ข้าพเจ้า ได้ ลงพิมพ์ บด หลาย ครั้ง แล้ว, ผู้ ที่ ลงชื่อ ว่า จะ เอา
ฉบับหนึ่ง ได้ สัญญาไว้ แต่ เริ่ม ว่า เมื่อ แล้ว เริ่ม หนึ่ง จะ มา เอา จะ

กำปั่น เข้า กรุง เทพ ฯ

เข้ามา เมื่อไร	กำปั่น ชื่อไร	กัปตันชื่อไร	ที่ ทอน	เรือ ไร	มาแต่ ไท
เดือน ๖ แรม ๑๓ ค่ำ	เบนติก	มัลลิส	๕๓๗	ปากสยาม	ชายม่วย
เดือน ๖ แรม ๔ ค่ำ	เขนควิน	สะโตเลตะ	๑๘๗	สกุเนอสาม	สิงคโปร์
เดือน ๖ แรม ๕ ค่ำ	ไวเกอน์แกนิง	สะแชนัน	๕๗๕	กลไฟสยาม	ไซ่ง่อน
เดือน ๖ แรม ๘ ค่ำ	เอมิคอกแลตะ	ไบน์วัก	๓๓๓	ปากสยาม	ฮ่องกง
เดือน ๖ แรม ๙ ค่ำ	เจ้าพระยา	อรกัน	๓๕๓	กลไฟสยาม	สิงคโปร์
เดือน ๖ แรม ๑๐ ค่ำ	เขวาทมากวาท	เจินไซค์	๓๐๑	ปากสยาม	สิงคโปร์
เดือน ๖ แรม ๑๑ ค่ำ	อินแปรงเนบอ	วอลวัก	๓๑๐	กลไฟสยาม	สิงคโปร์
เดือน ๖ แรม ๑๑ ค่ำ	แพรี่	คอบคี่	๓๓๐	สกุเนออังกฤษ	ลอนดอน
เดือน ๖ แรม ๑๔ ค่ำ	ไฟ	ฮันเซน	๑๘๓	ปากนเว	ฮ่องกง
เดือน ๖ แรม ๑๔ ค่ำ	แอมเมอช	เบิลด์เค็ค	๒๑๓	บริกเบริเมน	ฮ่องกง
เดือน ๖ แรม ๑๔ ค่ำ	คิมชงฮัง	จัน	๒๑๓	บริกสยาม	ปะเตเวีย

กำปั่น ออก จาก กรุง เทพ ฯ

ออก เมื่อไร	กำปั่น ชื่อไร	กัปตันชื่อไร	ที่ ทอน	เรือ ไร	จะ ไป ไท
เดือน ๖ ขึ้น ๑๓ ค่ำ	เอ.ซี. บีซีซี	มิเคอริก	๒๓๒	วิกฮันบิก	ฮ่องกง
เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ	ชายม่วย	แฮนลิเมน	๒๖๒	บริกสยาม	ชายทะเล
เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ	วิบัต		๕๘	ลอคเซออังกฤษ	จันทร์บุรี
เดือน ๖ แรม ค่ำ หนึ่ง	เอ, เอ็ม, ลอเรนซี	เคลอ	๖๐๖	ซีโอะเมริก	ฮ่องกง
เดือน ๖ แรม ๓ ค่ำ	ซี, ยาเคนเซน	บีเคอเซน	๒๕๐	ปาก ปรีคเซบ	ฮ่องกง
เดือน ๖ แรม ๔ ค่ำ	แอคมา	วากซัน	๕๒๓	ปากอังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน ๖ แรม ๘ ค่ำ	เมโรยะ	เอเคเคนเซล	๓๐๑	ปาก สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๖ แรม ๙ ค่ำ	สคังสะคา		๕๘๐	ซีบสยาม	ฮ่องกง
เดือน ๖ แรม ๑๑ ค่ำ	ไคว็ค	ลิววิค	๖๕๔	ปากสาม	ฮ่องกง

จดหมายเหตุ คือ บางกอก วิกิตปะ

ให้เงินราคาต่ำลงหนึ่ง, เพื่อจะช่วยการพิมพ์สามัคคีเปรม
การใหญ่. เหตุการณ์นี้ข้าพเจ้าจึงขานถามเสนาว่าช่วยมา
ช่วย. ที่คุณไม่ได้ลงมือก็ไม่ได้มีข้าพเจ้าด้วยคน. ที่ไม่ช่วยนี้
ขอเล่มละห้าบาท แพงกว่าเล่มก่อนหนึ่งสี่บาท. คือว่าช่วยที่
ลงมือพิมพ์เป็นสี่เล่ม. คนที่ไม่ได้ลงมือพิมพ์เป็น
ห้าเล่ม. แต่คนที่ลงมือพิมพ์ก็มาเอาไปสามเล่มหนึ่ง, ที่ไม่
ให้มาเอาสี่สาม. ข้าพเจ้าก็ขอถามว่าทำไมถึงสามเล่ม
มาก, เงินที่ช่วยการนี้ข้าพเจ้าก็ขอด้วย. ขอท่านช่วยพิมพ์ให้
สัญญาไว้ว่าจะซื้อหนึ่ง, ให้มาเอาเล่มหนึ่งไป, จะได้พิมพ์การ
ออกหนังสือการใหญ่นี้. สามเล่มเล่มที่๓ก็ให้กว่าครึ่งหนึ่ง.
การเข้าไปเพราะเงินไม่พอไม่อาจจะไปได้.

๑ จดหมายเหตุเล่มที่ครึ่งได้มาเข้า เปนเล่มที่แล้ว,
มีสารขาด บอกกัน ความว่าจะขึ้นที่นาใหญ่ซึ่งแรงไว้ละอังก
หนัก. ถ้าท่านผู้ใดปรารถนาซื้อก็เชิญมาดูตามชอบใจ
ราคา, เล่มละหกบาทเปนหนึ่งเล่มสำหรับเดือนให้ระฤกถึง

การข้าง หรือได้มันมัน, มีเรื่องหลายเรื่องที่จะเอาไป
อ่านต่อไปภายหน้า.

ว่าด้วยหนังสือพิมพ์

๑ หนังสือพิมพ์, โลกจะกายข้ามวันไปจะกินหนังสือ,
แล้วเอาทั้งกระดาษหนังสือเข้า จะเอามากิน, พี่ก็ต่ออยู่
ตามจะพูดหนังสือ. ๆ ๆ ำความใจ, เอาทั้งกระดาษกระดาษของ
ตัวหนังสือคำคำขยับไปด้วยเรื่อย. ใจความว่าอย่าทำให้เสีย
เล็ก ๆ ที่มีพวกมากเลี้ยงไป.

ว่าด้วยนักพิราปกระหายน้ำ

๑ กิ่งหนึ่งเปรมยามวันกล้า, นักพิราปกระหายน้ำ
น้ำ, เห็นกระหายน้ำที่คิดฝ่าเรือน. สำคัญว่าน้ำ, บินผวลง
จะดื่มกินโกลนกระเจจเข้าปากทุกกล. คนเกินทางพบ
เข้าก็จับเอาตัวนี้ไป. คำนี้ใจความว่าใครจะจิบ. ถ้าไม่
ไว้ระวัง ความระวังจะจับตัวเอง.

ปฏิทิน บอก โมง แล ทุ่ม ในข้างขึ้น เดือน ๗ นี้.

คำอังกฤษ	คำไทย	คำจีน	อาทิตย์ขึ้น ที่ โมง	อาทิตย์ตก ที่ โมง	อาทิตย์เที่ยง ที่ โมง	จันทร์ตก ที่ ทุ่ม
เดือนเม	๕	เดือน ๗	ขึ้น เดือน ๔			
วัน อังคาร	๑๕ คำ	ขึ้น คำ ๑	๑๑ ทุ่ม ๔๓ นาที	ย่ำค่ำ แล้ว ๑๗ นาที	ย่ำเที่ยงแล้ว ๔ นาที	ทุ่มหนึ่ง ๘ นาที
วัน พุธ	๑๖ คำ	๒ คำ	๑๑ ทุ่ม ๔๒ นาที	ย่ำค่ำ แล้ว ๑๘ นาที	ย่ำเที่ยงแล้ว ๔ นาที	๒ ทุ่ม ๑๒ นาที
วัน พฤหัสบดี	๑๗ คำ	๓ คำ	๑๑ ทุ่ม ๔๑ นาที	ย่ำค่ำ แล้ว ๑๙ นาที	ย่ำเที่ยงแล้ว ๔ นาที	๓ ทุ่ม ๑๒ นาที
วัน ศุกร์	๑๘ คำ	๔ คำ	๑๑ ทุ่ม ๔๐ นาที	ย่ำค่ำ แล้ว ๒๐ นาที	ย่ำเที่ยงแล้ว ๔ นาที	๔ ทุ่ม ๘ นาที
วัน เสาร์	๑๙ คำ	๕ คำ	๑๑ ทุ่ม ๓๙ นาที	ย่ำค่ำ แล้ว ๒๑ นาที	ย่ำเที่ยงแล้ว ๔ นาที	๕ ทุ่ม
วัน อาทิตย์	๒๐ คำ	๖ คำ	๑๑ ทุ่ม ๓๘ นาที	ย่ำค่ำ แล้ว ๒๒ นาที	ย่ำเที่ยงแล้ว ๔ นาที	๕ ทุ่ม ๑๖ นาที
วัน จันทร์	๒๑ คำ	๗ คำ	๑๑ ทุ่ม ๓๗ นาที	ย่ำค่ำ แล้ว ๒๓ นาที	ย่ำเที่ยงแล้ว ๔ นาที	
วัน อังคาร	๒๒ คำ	๘ คำ	๑๑ ทุ่ม ๓๖ นาที	ย่ำค่ำ แล้ว ๒๔ นาที	ย่ำเที่ยงแล้ว ๓ นาที	๗ ทุ่ม
วัน พุธ	๒๓ คำ	๙ คำ	๑๑ ทุ่ม ๓๕ นาที	ย่ำค่ำ แล้ว ๒๕ นาที	ย่ำเที่ยงแล้ว ๓ นาที	๗ ทุ่ม ๕๔ นาที
วัน พฤหัสบดี	๒๔ คำ	๑๐ คำ	๑๑ ทุ่ม ๓๔ นาที	ย่ำค่ำ แล้ว ๒๖ นาที	ย่ำเที่ยงแล้ว ๓ นาที	๘ ทุ่ม ๔๐ นาที
วัน ศุกร์	๒๕ คำ	๑๑ คำ	๑๑ ทุ่ม ๓๓ นาที	ย่ำค่ำ แล้ว ๒๗ นาที	ย่ำเที่ยงแล้ว ๓ นาที	๘ ทุ่ม ๒๖ นาที
วัน เสาร์	๒๖ คำ	๑๒ คำ	๑๑ ทุ่ม ๓๒ นาที	ย่ำค่ำ แล้ว ๒๘ นาที	ย่ำเที่ยงแล้ว ๓ นาที	๑๐ ทุ่ม ๑๓ นาที
วัน อาทิตย์	๒๗ คำ	๑๓ คำ	๑๑ ทุ่ม ๓๑ นาที	ย่ำค่ำ แล้ว ๒๙ นาที	ย่ำเที่ยงแล้ว ๓ นาที	๑๑ ทุ่ม นาที หนึ่ง
วัน จันทร์	๒๘ คำ	๑๔ คำ	๑๑ ทุ่ม ๓๐ นาที	ย่ำค่ำ แล้ว ๓๐ นาที	ย่ำเที่ยงแล้ว ๓ นาที	๑๑ ทุ่ม ๕๘ นาที
วัน อังคาร	๒๙ คำ	๑๕ คำ	๑๑ ทุ่ม ๒๙ นาที	ย่ำค่ำ แล้ว ๓๑ นาที	ย่ำเที่ยงแล้ว ๒ นาที	

๑หนังสือจดหมายเหตุนาน

THE BANGKOK RECORDER.

เล่ม ๒๓ บางกอก เดือน เจ็ด ขึ้น สิบห้า ค่ำ ปีชาน อัฐ ศก จุลศักราช ๑๓๒๘ เดือน เม วันที่ ๑๗ ฤกษ์ ศักราช ๑๙๑๖, ปีที่ ๗

๑ พงษวาท อังกฤช บท ๙ ต่อ หน้า ๖๒ ๓

๑ ครั้น ศกศักราช ๑๓๕๓ เชนเว ยก ทหาร เมืองนอแมน
เทมา ทั้งค่ายอยู่ที่ เมือง วอลิงเพ็ค แคน เมืองอังกฤช. สัต
แวนก็ ยก ทหาร มา ทั้งค่าย ประชิด กัน อยู่ที่ นั้น หลายวัน, แต่
ยัง หาได้รบพุ่ง กัน ไม่. ขุนนาง ทั้งสอง ฝ่าย จึง ปรึกษา กัน
เห็นว่า, ถ้า จะ เขียวเขี้ยว รบกัน อยู่ ฉะนี้, อาณา ประ
ชา ราษฎร จะ ร้อน รน นึก, ไม่ เปน อัน ทำนา ทำกิน, บ้าน
เมือง ก็ จะ ไม่ เปนสุข. จึง ทูล อ้อน วอน ทั้งสอง ฝ่าย ให้ เปน
ไมตรี มิให้ รบพุ่ง กัน. ทั้งสองฝ่าย ก็ ยอม เปน ไมตรี ทำหนังสือ
สัญญาต่อกัน. สัตแวน สัญญา ว่า, พระองค์ จะ ครอง ราช
สมบัติ ไป ถ้าว จะสิ้น พระชนม์. ถ้า พระองค์ สิ้น พระชนม์ แล้ว,
ราชสมบัติ กรุง อังกฤช ให้ เปน สิทธิ แก่ เชนเว, ไม่ ให้ เปน
มรดก ตก เปน ของ พระราชบุตร, แล พระราชธิดา ของ พระ องค์
สืบ ไป. ครั้น สัญญา กัน แล้ว, เชนเว ก็ กลับ มา เมือง นอ
แมนเท, ศกศักราช ๑๓๕๔ สัตแวน สวรรคต.

๑ เชนเว ก็ เสด็จ ไป เมืองอังกฤช, ขุนนาง แล พลเมืองก็
ยินดี มา ต้อนรับ, เชิญ เชนเว ให้ ครอง ราชสมบัติ โดย สดวก,
เพราะ เชนเว ดีสุภาพ ไม่ อายบ คาย, แล ประคบ ด้วย ศิลป
ศาสตร์ วิชาการ ต่าง ๆ ทั้ง กิริยา วิชาไสย ก็ เปน ที่ ชอบใจ
แห่ง คน เปน อัน มาก. ครั้น เชนเว ได้ ราชภิเศก แล้ว ก็ เอา
พระไทย ใส่ ใน ราชกิจ, จัดแจง ฐานะ บ้าน เมือง, ตั้ง
กตหมาย ให้ ราษฎร อยู่ เปน เปน สุข, มิให้ เบียดเบียน
กัน แล กัน. อาณา ประชา ราษฎร อยู่ เปน เปน สุข, ตั้ง ทำ
นา ทำกิน อยู่ เปน ปกติ.

๑ ครั้ง นั้น ในเกาะ อีแชนด์ มี พระเจ้า ครอง ราชสมบัติ อยู่
ห้านคร มิได้ ขึ้น แก่ กัน, แต่ เจ้าแผ่นดิน เคมะ เจ้านคร หนึ่งใน
ซึ่ง อยู่ใน เกาะ อีแชนด์ นั้น, พาย แก่ มา ตัก มา พึ่ง พระเจ้า
เชนเว อยู่ ใน เมือง อังกฤช. เชนเว จึง จัด แจงพลโยธา ทั้ง สะ

เปียง อาหาร, กับ ขุนนาง หนึ่งใน ชื่อ เอ็นเปมปรั๊กคุม ทหาร อัง
กฤช ให้ พระเจ้า เคมะ ยก ไป ตี ได้ เมือง คั้น แล้ว, แต่ ยัง หา
ภอไม่, ถ้า เว็บโลก จะ ใคร ได้ สมบัติ ทั้งสิ้น นคร นั้น ต่อ ไป
อีก. จึง ปรึกษา เอ็นเปมปรั๊ก จะ ยก ไป ตี เมือง นั้น ๆ, เอ็นเปม
ปรั๊ก จึง ได้ ทหาร ถือ หนังสือ ยอก มา กรวย ทูล เชนเว. เชน
เว ทรง ทราบ หนังสือ นั้น แล้ว, แต่ ยัง มิ ได้ คอบ ประการใด.
เอ็นเปมปรั๊ก กับ เคมะ ก็ ยก ทหาร ไป ตี เมือง นั้น ๆ ได้ ทั้ง สี่
เมือง. แล้ว เคมะ ก็ ยก ธิดา ของ ตน ให้ เปน ภรรยา เอ็นเปม
ปรั๊ก. เคมะ ก็ สิ้น พระชนม์ ใน ปี ถัด นั้น มา, สมบัติ นั้น
ก็ ตก อยู่ แก่ เอ็นเปมปรั๊ก ทั้งสิ้น. ฝ่าย พระเจ้า เชนเว ทรง ทราบ
ก็ มิ ได้ ภาิพระไทย ใน การ ซึ่ง เอ็นเปมปรั๊ก กระทำ ดังนั้น. เอ็น
เปมปรั๊ก ทราบ พระอิชณาไสย, จึง มา ทูล ถวาย เมือง อีแชนด์
แก่ เชนเว. แต่ นั้น มา เมือง อีแชนด์ ก็ ขึ้น แก่ เมือง อังกฤช
จน ถึง ทุก วัน นี้.

๑ ใน แผ่นดิน พระเจ้า เชนเว เจ้าอังกฤช, มี ผู้หนึ่ง ชื่อ
ทัมมีชาแบ็กเกิด เปน บุตร ราษฎร, แต่ ราชการ ก็มี ความ
ชอบ. พระเจ้า เชนเว ภาิพระไทย โปรด ตั้ง ให้ เปน ขุนนางผู้
ใหญ่ สำเร็จ ราชการ ใน เมือง นั้น, ได้ กำกับ คลัง ด้วย. แล้ว
มอบ เชนเว ราชบุตร องค์ ใหญ่ ให้ ทัมมีชาแบ็กเกิด ช่วย ดู แล ว่า
กล่าว สั่ง สอน. แบ็กเกิด นั้น จะ ไป ไทน แล้ว แต่ง ตัว ฝูง หม
วากะเจ้า, มี ผู้คน ไป ด้วย เปน อัน มาก. กิริยา การ เจ้า
แผ่นดิน นั้น ประหนึ่ง ว่า แบ็กเกิด เปน เชื้อ ญาติ พระวงศ์ ของ พระ
องค์. วัน หนึ่ง พระเจ้า เชนเว ทรง มา พระที่นั่ง เสด็จ ประ
ภาิพระไทย โดย ถนน ภายใน พระนคร, แบ็กเกิด ก็ ขึ้น มา ตาม เสด็จ
ไปด้วย. เชนเว ทอดพระเนตร เห็น คน เชื่อใจ คน หนึ่ง นิ่ง ทนาว
อยู่ แถบ ถนน, จึง เปื้อน พระภักตร์ มา ตรัส ประ ภาิพระไทย แก่ แบ็ก
เกิด ว่า, คน ที่ นิ่ง ทนาว อยู่ นั้น, ถ้า ประทาน เลือผ้า ให้
เห็น จะ ดีใจ. แบ็กเกิด กรวย ทูล ว่า, ถ้า พระองค์ ทรง พระ
ราชทาน ให้ แล้ว จะ เปน บุญ เปน กุศล มาก. พระเจ้า เชนเว

ทรง พระสวน ทรง ว่า, ถ้า กระนั้น แล้ว เอา เลื่อ ของ ท่าน ที่ หม มา นั้น แล ให้ จึง จะชอบ, เหน จะ ได้ กุศล มาก นึก. แล ชัก มา พระที่นั่ง เจ้า ทรง แย่ง เลื่อ เบ็กเก็ค, จะ เอา ไป พระ ราช ทาน แก่ คน นั้น, เบ็กเก็ค ไม่ ถวาย ชุก เลื่อ ไว้. พระ เจ้าเฮนเว คร่า ไป. พระเจ้าเฮนเว กับ เบ็กเก็ค ต่าง แย่ง ชุก ชุก คร่า กัน ไป มา อยู่ ฉะนี้, ด้วย ทรง พระกรุณาโปรด เบ็กเก็ค นึก. พระเจ้าเฮนเว ทรง แย่ง เอา เลื่อ อย่าง ดี สำหรับ เจ้า ทรง ที่ เบ็กเก็ค หม มา ตาม เสกซ์ นั้น ได้, เอา ไป พระราช ทาน ให้ คน เขมูใจ นั้น, พระเจ้าเฮนเว ทรง หยอก เอื่อ เบ็กเก็ค ภา สบาย พระไทย แล แล้ว ก็ เสกซ์ กลับ มา พระราชวัง.

๑ ครั้ง นั้น ใน ประเทศ อังกฤษ โยบบาทหลวง มี อำนาจ มาก, เจ้า แผ่นดิน เจ้า นาย ชุนนาง ราษฎร อยู่ใน อำ นาถ โยบบาทหลวง ทั้ง สิ้น. ใน กิจการ สิ่ง หนึ่ง สิ่ง ใด ถ้า โยบ บาทหลวง ไม่ เหน ด้วย คัด จ้าง อยู่ ไม่ ยอม ให้ ทำ. ถึง เป็น เจ้าแผ่นดิน ก็ ทำ ไม่ ได้. ถ้า ชื่น ทำ โดย อำนวยใจ ของ ตน แลแล้ว, โยบบาทหลวง ก็ จะ คัด ออก เสี่ยง จาก ศาสนา, ไม่มีใคร หนี ถือ, เป็น คน นอก ศาสนา. อัน ขรรมนิยม ผู้ ที่ ถือ ศาสนา บาทหลวง แลแล้ว, ต้อง อยู่ใน อำนาจ โยบ บาทหลวง, จะ ทำ เลมีค ไป ตาม อำนวยใจ ของ คน นั้น ไม่ ได้. เมื่อ เป็น ดั่งนี้, ท่าน ผู้ มี อำนาจ ใหญ่ ถึง เจ้าแผ่นดิน จะ ทำ สิ่ง ใด, ก็ อึด อัด ชัด ขวาง อยู่ใน พระ ไทย, ไม่ ทำ ได้ ตาม อำนวยใจ. ด้วย เกรง โยบ บาทหลวง จะ ล่วง กล่าว. ถึง เจ้าแผ่นดินเฮนเว ก็ คับ พระ ไทย อยู่ ด้วย บาทหลวง. ภา อาซิบซิบ แห่ง เมือง แคนเดอริ, เป็น บาทหลวง ใหญ่ ใน ประเทศ อังกฤษ ถึง แก่ กรรม, เฮนเว ก็ ตั้ง เบ็กเก็ค เป็น อาซิบซิบ, ทรง พระ ไทย ว่า เบ็กเก็ค จะ ไม่ แฉง ชัด ให้ ชุ่น เคื่อง พระอัครมาไสย, แล จะ ได้ ช่วย ว่า กล่าว บาทหลวง อื่น ๆ ใน เมือง นั้น. ฝ่าย เบ็กเก็ค ได้ เป็น ใหญ่ ชื่น คัง นั้น, จิต ใจ ก็ กลับ แปร ผัน ไป อย่าง อื่น, หา ยัง ยืน เป็น ปกติ อย่าง เดิม ไม่. ถือ ลทธิ เคื่อง ครัด, ปรมิบัติ ล้วน ช่วย การ เปล่า. นุ่ง หม ถ้า อื่น อียบ, น้ำ ฉุน ก็ เชื้อ ด้วย รัช อื่น ชื่น ชม, เขียน ทวี ได้ เป็น ริว รวย ด้วย เรี่ยว ความ. ประ พฤติ ให้ ได้ ความ ลำ มาก ภาย, หมายถึง เป็น บุญ เป็น กุศล. มี ได้ ช่วย ว่า กล่าว ทัก ทาน พวก บาทหลวง, กลับ ยู่ ยง เจ้า ด้วย บาทหลวง ให้ มี กำลึง มาก ชื่น กว่า แต่ ก่อน. ซึ่ง จะ กล่าว

ไป ให้ พิศ ภาว ใน เรื่อง ความ ที่ พระเจ้าเฮนเว กับ ทิมมีชา เบ็กเก็ค ทั้ง เกียง คัด จ้าง กัน นั้น, ก็มี อยู่ หลาย ข้อ เหน จะ ยืด ยาว นึก แต่ เจ้าเฮนเว ชุ่น เคื่อง ทิมมีชา เบ็กเก็ค, มา ชัก นาน ถึง แปลกชี, ทรง อด กลั้น เสี่ยง มิ ได้ ออก พระโอษฐ์. วัน หนึ่ง ทรง พระ ดำ ริท ถึง ทิมมีชา เบ็กเก็ค, แล แล้ว กริ้ว กรัด ว่า, ไม่มี ผู้ ใด จะ ได้ เรา พ้น จาก ความ อาทุม เพราะ ทิมมีชา เบ็กเก็ค ได้ แลแล้ว ฤ.

๑ ขณะ นั้น มี ชุนนาง สี่ คน เฝ้า อยู่ ที่ นั้น, ได้ ยิน กระแส พระ ราชโองการ ดั่ง นั้น, ก็ เข้า ใจ ว่า พระเจ้า แผ่นดิน นี้ เคื่อง พระไทย ใน ทิมมีชา เบ็กเก็ค นึก, พระรอย พระองค์ จะ ให้ ล้าง ทิมมีชา เบ็กเก็ค เสี่ยง. จึง พา กัน รืบ ไป เมือง แคนเดอริ, เข้า ไป ถึง ที่ อยู่ ของ ทิมมีชา เบ็กเก็ค, แล ร้อง เรียก ให้ เบ็กเก็ค ปรู รืบ. คน เฝ้า ประ ทุ เหน ดั่ง นั้น ก็ ตก ใจ กลัว ว่า จะ มา ทำ ร้าย ทิมมีชา เบ็กเก็ค. จึง ไป บอก ทิมมีชา เบ็กเก็ค ให้ หนี ไป อยู่ ที่ วิก, ทรง ว่า จะ พ้น อัน ถวาย. ชุนนาง ทั้ง สี่ นั้น ก็ ตาม ไป จับ ทิมมีชา เบ็กเก็ค ได้ ที่ วิก. ทิมมีชา เบ็กเก็ค ไม่ ยอม ไป. ทั้ง สี่ ชุน นาง ก็ ประหาร ทิมมีชา เบ็กเก็ค, ให้ ถึง ความ มรณา ที่ หน้า พระ แถ่น นั้น. ฝ่าย พระเจ้าเฮนเว ได้ ทรง ทราบ ดั่ง นั้น ก็ เสรว เสี่ยง พระไทย, เสกซ์ เข้า ใน ที่ ประทม บัด พระ ทวาร เสี่ยง มิ ให้ ใคร เข้า ไป ได้. ไม่ เสกซ์ ออก สวย ถึง เสาม วัน. ใน วัน ที่ สี่ เสกซ์ ออก สั่ง ให้ ทำ อูมิง ฝั่ง ศพ ทิมมีชา เบ็กเก็ค, แล แล้ว ให้ ก่อ ตึก ใหญ่ กรรม อูมิง นั้น ไว้, ทาย แต่ง ให้ วิจิตร ด้วย เคื่อง ประดับ ต่าง ๆ อย่าง ดี เสรว แลแล้ว. พระองค์ ก็ เสกซ์ ทรง พระ ดำเนิร ไป ด้วย พระบาท เปล่า. ถึง อูมิง ที่ ฝั่ง ศพ ทิมมีชา เบ็กเก็ค แลแล้ว, ทรง นิ่ง จด พระราชณ ทั้ง สอง ลง ทรง หน้า อูมิง คำ หนี ศพ ทิมมีชา เบ็กเก็ค. แลแล้ว ให้ ลง พระราช อาษา เข็ม ษ พระองค์, ด้วย ทรง พระไทย ว่า จะ ล้าง อธิการ โทษ อื่น นั้น ให้ เสื่อม ทาย. แลแล้ว เสกซ์ กลับ มา พระราชวัง, ทรง ทะนุ บำรุง พระนคร ให้ อยู่ เย็น เป็น ปกติ. ครั้น พระราชโอรส องค์ ใหญ่ ของ พระองค์ ทรง พระ เจริญ ชื่น, พระชนมายุ ได้ ๑๕ พรรษา, สมเด็จ พระราชบิดา จึง ราช ภา ศก ฝั่ง ไว้, แต่ ยัง หา ได้ ทรง ราชสมบัติ ไม่, ด้วย ทรง พระไทย ว่า, ถ้า พระองค์ สวรรคต แลแล้ว, พระราชโอรส จะ ได้ ราชสมบัติ โดย สดวก ไม่มี ใคร ชัด ขวาง. ครั้น พระราชโอรส นั้น ได้ ราช ภา ศก แลแล้ว, มี พระไทย จะ ใคว ได้ ทรง ราชสมบัติ ใน ขณะ นั้น.

ตำรวจ จะใคร่ กำจัด พระราชบิดา เสีย, จึง คบคิด กับ เจ้าแผ่นดิน ฝรั่งเศส แล เจ้าแผ่นดิน สกอตแลนด์. ฝ่ายเจ้าแผ่นดิน ทั้งสอง พระนคร นั้น, มี พระไทย อธิมา พระนคร อังกฤช อยู่, ด้วย กรุงอังกฤช นั้น มั่งคั่ง บริบูรณ์, ทั้งแก่ลัทธิทหาร ก็มี กำลัง มาก. ทรง เห็น ว่า ถ้า เมือง อังกฤช เกิด รบ กัน ขึ้น เอง แล้ว, ก็ จะ ถอย กำ ลัง ลง, จึง ร่วม คิด ด้วย. ฝ่าย พระเจ้าเฮนเร ทรง ทัก ทัก ปรึกษา พระราชโอรส นั้น กระทั่ง กระทั่ง, ทา เป็น ประทศ เหมือน อย่าง แด่ก่อน ไม่, ไม่ สู้อะ ยำ เกรง พระ องค์. จึง ทรง พระกรุณา โปรด ให้อา ทาส สัง สย. พระราชโอรส เคือง ขัด อธิมาเสีย, ไม่ พึ่ง พระราช บัญชา. จึง พา พระอนุชา สอง พระองค์ หนี ไป เมือง ฝรั่งเศส. ฝ่าย พระมเหสี ผู้ ชนนี้ มาร ทา ก็ หนี ตาม พระโอรส ทั้งสาม องค์ ไป พาย หลั่ง. พระเจ้า เฮนเร ตาม จับ พระมเหสี ของ พระองค์ ได้, สั่ง ไล่ ชัง ไว้ มั่น คง. ฝ่าย พระเจ้า ฝรั่งเศส ก็ ยก มา ที่ เมือง นอแแมนเต. พระเจ้าสะ กอเตแลนด์ ก็ ยก มา ที่ เมือง อังกฤช. เหล่า ชุน นาง อังกฤช ซึ่ง เขาใจ ออก ทาก, ก็ เข้า ด้วย พระเจ้าสกอตแลนด์. แต่ พระ เจ้า เฮนเร นั้น ทรง พระปรีชา ฉลาด อาจ ทาร หนัก, ถึง ชำ คึก มา คิด พระ นคร อยู่ แ่นน หนา ตั้ง นี้ ก็ มี ได้ ครั้น คราว. พระ เจ้า สกอตแลนด์ ที่ ค่าย อังกฤช ได้ ค่าย หนึ่ง, ก็ เข้า ตั้ง มั่น อยู่ ใน นั้น. มี นาย ทหาร อังกฤช หนึ่ง คุม ทหาร สี่ ร้อย ลอบ เข้า ไป ใน ค่าย นั้น ได้, ไม่มี ใคร เห็น, เพราะ หมอก ลง มีด หนัก. ฝ่าย พระเจ้า สกอตแลนด์ ว่า กระบี่ เล่น อยู่ กับ ทหาร เจ้า ค่าย คน, ทอด พระเนตร ไป เห็น ทหาร อังกฤช เข้า มา มาก. จึง เสก จ ขัน ม้า พระที่นั่ง แล้ว ตรัส ไป ว่า, ใคร ที่ มี มี มี ก็ เร่ง เข้า มา, จะ ไล่ เห็น ต่ กั้น. แล้ว ก็ ขัน ม้า เข้า รม กับ นาย ทหาร อังกฤช เป็น สามารถ, ม้า พระ ที่นั่ง ต้อง ฮาวุช คาย, พระเจ้า สกอตแลนด์ ก็ เสีย ที่ แดก กระจัด กระจาย. ทหาร อังกฤช ก็ จับ พระเจ้า สกอตแลนด์ กับ พวกพล ไล่ ไป ณ อัน มาก.

เรื่อง คน ที่ เป็น อิน หนี ย อัย จวร ย์ ต่อ หน้า ๒๕

๑ ทาง รถไฟ ที่ ยอกสตีเวนสัน ทำ ที่ เมือง กิลลิงเว็ด, ส้า หรัย ลาก ถ่าน นั้น ก็ ไล่ ให้ หลาย ปี. ครั้ง นั้น คน อิน ทา ได้ คิด ทำ ทาง รถไฟ ให้ คน โดย สาร ไม่. คน ทั้งปวง มัก เรียก เครื่อง กลไฟ นั้น ว่า บิลเล ผู้ เป้า. อยู่ มา ลัก ๕ ปี มี คน ๆ หนึ่ง

ชื่อ เชมซี, เป็น คน มั่ง มี มา ทา ยอกสตีเวนสันต์, มา พุด แก่ ยอก ด้วย จักร รถไฟ, พึ่ง เห็น ว่า ยอก เป็น คน มี บัญญา จริง. เห็น ว่า วิชา ที่ ทำ รถไฟ ลาก ถ่าน นั้น, จะ ขยาย ออก ไป ให้ เป็น ผล เป็น ประโยชน์ แก่ บ้าน เมือง ยิ่ง ขึ้น ไป มาก ก็ ได้.

๑ ครั้น คฤศทศักราช ๑๘๑๘ ปี, มี คเอนเยมซี ก็ ลง พิมพ์ สำแดง การ, ที่ จะ ทำ ทาง รถไฟ ลาก คน, ที่ จะ โดย สาร ไป เห็น ว่า จะ เป็น ประโยชน์ แก่ บ้าน เมือง หนัก. ขณะ นั้น มี อีก คน หนึ่ง ชื่อ เอกวาคัสซี, เป็น คน มี บัญญา มาก, คน สรรเสริญ ว่า คน นั้น รู้ ล่วง ไป ข้าง หน้า ได้ ๑๐๐ ปี. คน นี้ ก็ เป็น คน เห็น ด้วย มี คเอนเยมซี, เต็ม ใจ จะ ลง ทุน ทำ ทาง รถไฟ. มี คน มั่ง มี ประกอบ ไป ด้วย บัญญา อีก ๒ คน, ชื่อ ริชาดสัน คน หนึ่ง, แบนเฮาซี หนึ่ง. แล อีก หลาย คน เข้า เป็น พวก กำ ประนี้, เพื่อ จะ ได้ ช่วย กัน ทำ ทาง รถไฟ, ตาม อย่าง ที่ ยอกสตีเวนสันต์ ได้ ทำ ไว้, แต่ ทว่า จะ ให้ ตี กว่า นั้น อีก. ด้วย ประถมา จะ ให้ คน โดย สาร ไป มา เร็ว. ทาง รถไฟ ที่ เขา ทำ แรก นั้น คือ ทาง ที่ ไป แด่ เมือง กาลิงทอน, ไป ถึง เมือง ชตอน ที่ ฝ่าย เหนือ เมือง อังกฤช นั้น. เมื่อ เขา กำลัง ทำ รถไฟ นั้น, ชาว ราษฎร ก็ คิด เห็น ว่า นำ หวีวาระ. ถ้า กัน ทุ หมิ่น ทุ ถูก ทั้ง ไพร ทั้ง ผู้ ตี. บาง คน ก็ ลง พิมพ์ ทุ หมิ่น ทุ ถูก การ นั้น. ลาง คน ว่า รถไฟ นั้น ไป เร็ว หนัก, เห็น จะ ให้ เกิด อันตราย แล ไฟ จะ ไหม้ บ้าน ช่อ ง แล จะ ไป โตน ทับ คน คาย, คน จะ วัง หนี ไม่ พ้น. ลาง คน ว่า เมื่อ รถไฟ จะ ไป ตาม หน ทาง ที่ เขา ไป ใน ท่ง นา, วั คุววย จะ ตกใจ กลัว, จะ วัง หนี ไป ไม่ เป็น อัน กั้น อัน อยู่. ทั้ง ไก่ เล่า ก็ จะ ตกใจ จะ ไม่ เป็น อัน ใจ. ใน ฮา กาศ จะ บัง เกิดลม จะ เป็น พิศม์ เพราะ รถไฟ นั้น, นก จะ ฮา ไสย ไม่ ได้ จะ หนี ไป หมด. บ้าน ที่ อยู่ ริม ทาง นั้น จะ เกิด ไฟ ใหม้ บ่อ ย ๆ. พัก หยา ที่ บ้าน ก็ จะ เห็น แห้ง เสีย ไป หมด. แล คน ที่ จะ โดย สาร รถไฟ ไป นั้น, ก็ จะ เป็น อันตราย ถึง ชีวิต มาก มาย เหนือ ๆ.

๑ เมื่อ กำลัง ทำ การ อยู่ ครั้ง นั้น มี ผู้ มา ถาม ยอกสตีเวนสันต์ ว่า, รถไฟ จะ เติง เร็ว ตัก ก็ มาก น้อย. ยอก ยอก ว่า จะ ไป ใน โมง หนึ่ง ๑๒ ไมล์ ก็ ได้. คน ทั้งปวง ได้ ยิน ยอด ว่า ตั้ง นั้น ก็ หวีวาระ หนัก, เพราะ ดู เหมือน จะ เป็น ความ หลง จริง. เขา ว่า ที่ ไหน รถไฟ จะ ไป ได้ โมง ๑๒ ไมล์. แล้ว เขา ก็ ลง พิมพ์ สำแดง ให้ คน ทั้งปวง รู้ ทัว ไป, ตาม เรื่อง ที่ ยอกสตีเวนสันต์ ได้

บอกนั้น. ชาว เมือง อังกฤษ เห็น ว่า เป็น การ หลง หลอ นึก. แต่ไม่ ใช้ การ หลง หลอ เป็น ความ จริง. ความ ที่ จริง แล้ว ก็ มัก มี ผู้ ชัก ชว้าง เกะ ะ. ถ้า เป็น ความ จริง แล้ว ก็ คง จะ ณะ ต่อ ภาย หลง.

๑ ทาง รถไฟ นั้น ก็ สำเร็จ ใน ระหว่าง กลุสส์ คักกราว ๑๘๑๘ ปี. ได้ การ ที่ ไม่ เสีย. ครั้น ถึง กลุสส์ คักกราว ๑๘๒๕, มี คน มั่ง มี อิก จำ พวก หนึ่ง หมาย ว่า จะ ทำ ทาง รถไฟ ที่ อื่น อิก ทาง หนึ่ง, คือ ทาง ที่ ไป จาก เมือง มิน เจส เทอ ไป ถึง เมือง ลิวเออ ลู. เขา ทำ ไม่ ได้ วัน ไร แต่ คอเวอนแมนต อัง ฤษ จะ ยอม. เขา จึง ไป ขอ ให้ คอเวอนแมนต ให้ ยอม ให้ ทำ. คอเวอนแมนต จึง เรียก ยอคสตีเวอนซันต มา ปรึกษา การ ที่ จะ ทำ รถไฟ นั้น. ขณะ นั้น ยอคสตีเวอนซันต อายุ ได้ ๔๔ ปี. เป็น คน รูปร่าง ที่ มี อิก มา ไร น่ารัก. ยอค เข้า ไป ทา คอเวอนแมนต ที่ ปาลีเมนต. คือ เป็น ที่ ประชุม ชนนาง ว่า ราชการ. ยอคสตีเวอนซันต ไม่ เคย เข้า ไป ที่ ๆ สูง ๆ ทั้ง นั้น. ก็ คิด กลัว ยาก จะ หนี ให้ พัน ก็ ไม่ เหน ที่ จะ พัน ได้, จำ เปน อยู่ ให้ ทอม คำ ที่ คอเวอนแมนต จะ ภาษ. คอเวอนแมนต ภาษ ยอค ว่า เจ้า เปน คน ต่าง ประเทศ ฤ. จึง พูท ภาษ อังกฤษ ไม่ ชัด. เพราะ ว่า ยอค เปน ชาว อังกฤษ ฝ่าย เหนือ จึง พูท ผิด กัน กับ ชาว เมือง ลอนดอน น้อย หนึ่ง. เมื่อ กาล ัง ปรึกษา กัน บาง คน ก็ หัวเราะ ด้วย ไม่ น่า เชื่อ. บาง คน ก็ ว่า ปรึกษา เป็น ความ บ้า แล้ว, คอเวอนแมนต ภาษ ยอค ว่า, รถไฟ นั้น เคน ได้ ถึง โมง ละ ๘ ไมล์ ๑๐ ไมล์, ถ้า ว่า วั ไป ขึ้น ขวาง ทาง อยู่. มี เปน อันตราย ฤ. ยอค ตอบ ว่า เหน วั นั้น จะ เปน อันตราย จริง. คน ทั้ง ปวง จึง หัวเราะ. ปรึกษา กัน ทั้ง นี้ อยู่ ชั่ว นาน. คอเวอนแมนต เชื้อ ยอค, จึง ยอม ให้ ทำ ทาง รถไฟ ไป จาก เมือง มิน เจส เทอ ถึง เมือง ลิวเออ ลู.

๑ จำ พวก ที่ วั ทำ ทาง นั้น, ก็ จำ ยอคสตีเวอนซันต เปน นาย การ ทาง นั้น, ยาว ประมาณ ๑๒ ไมล์. ทาง ๑๒ ไมล์ นั้น เปน ที่ ล่ม ตลอด ไป, ยาก ที่ จะ ให้ มัน คง ได้. จึง ช่วย กัน ทำ หลาย วัย คน, ลง ทุน มาก ทำ หลาย เดือน จึง แล้ว. เปน การ ที่ ยิง ยืน มั่ง คง อยู่ จน ทุก วัน นี้. ชื่อ เสียง ของ ยอคสตีเวอนซันต เถถึง ฤ ไป ทั่ว เมือง อังกฤษ, แล เมือง อื่น ๆ ก็ ได้ ยิน ชื่อ เสียง ยอคสตีเวอนซันต, ก็ พอลอย สรรเสริญ มาก. ฝรั่งเศส แล เมือง อื่น ๆ ใน ประเทศ ยุโรป, แล อเมริกา ก็ เขา อย่าง นั้น

มา ทำ บ้าง. ใน ทุก วัน นี้ จึง ได้ มี ทาง รถไฟ เปน อัน มาก ทั่ว

๑ ไป ใน ประเทศ ทั้ง ปวง แทบ จะ ทุก แห่ง. ยอคสตีเวอนซันต ใช้ จะ มีความ เพราะ แต่ การ นั้น, แล ได้ ทำ โคม อย่าง ใหม่ เรียก ว่า เสพติแกมบ, เปน โคม ล้า วั เข้า ไป ใน บ่อ ถ่าน, เพราะ ว่า บ่อ ถ่าน มัก เกิด ลม ตจ ติง ขึ้น ได้ ง่าย ไฟ แล้ว, ก็ ลุก เปน ไฟ แดก ออก เหมื่อน ติง ขึ้น, บ่อ ก็ พัง ทำ ลาย ลง วัของ เสีย ไป, ผู้ คน ก็ ทาย มาก. แต่ เมื่อ ใช้ โคม ของ ยอคสตีเวอนซันต ก็ ไม่ เปน อันตราย เลย.

๑ แล ยอคสตีเวอนซันต ได้ คิด ทำ ตะพาน ยาว สูง ชำม แม่น้ำ ใหญ่, ที่ เมือง นิวแกส เทอ, แล ได้ ทำ ตะพาน ชำม แม่น้ำ ใหญ่ อิก แห่ง หนึ่ง, แล ไป ด้วย เสถิด, ตะพาน เปน ปร้อง, คน แล รถ เคน ตาม ปร้อง ชำม แม่น้ำ ไป ได้. ยอคสตีเวอนซันต กับ ลุก ชื่อ โรเบิต, เขา ฤ เขา เปน ช่อง ทำ ทาง เคน ทาง ยาว มาก. เมื่อ กาล ัง ชุต ฤ เขา ทำ ทาง นั้น มี ทาย เหว ๆ มาก, น่า กลัว ฤ เขา จะ พัง ทำ ลาย ลง. ยอค ต้อง ใช้ เอนซิน ๑๓ อัน สิบ ทาย ออก. ใน มินนิต หนึ่ง สิบ ได้ ทาย พัน สอง วัย สาม สิบ แปด วัย. การ นั้น ใช้ วั สอง วัย ทั่ว, คน พัน ๒๕๐ คน, ทำ ทั้ง กลาง วัน กลาง คัน ๘ เดือน จึง สำ เรจ. ฤ เขา นั้น เปน ทาง รถไฟ ได้ เปน การ ที่ นึก.

๑ ถ้า จะ ว่า ด้วย ยอคสตีเวอนซันต กับ บุตร ได้ ทำ ทาง รถไฟ วั ใน เมือง อังกฤษ นั้น, ก็มี เรื่อง ยืด ยาว ไป นึก. แต่ เท่า นี้ ก็ ฤ ที่ จะ ว่า ยอคสตีเวอนซันต กับ ลุก คว ที่ สรรเสริญ มาก, คว ที่ จะ เขา เปน เยี่ยง อย่าง. คน ทั้ง สอง นั้น ก็ เปน ใหญ่ เพราะ หมด ใน การ งาน หมด คิด อาน ไม่ อยู่ เปน ล่า เลย. โรเบิต สตีเวอนซันต เมื่อ เติบ ใหญ่ แล้ว. เจ้า เมือง อังกฤษ ก็ ให้ เปน ชนนาง ใหญ่, ทั้ง ชื่อ ว่า เซอโรเบิต สตีเวอนซัน. ฝ่าย ยอคสตีเวอนซันต ผู้ ปิตา นั้น เจ้า เมือง อังกฤษ ทั้ง เปน เบลเชียนไนต. แต่ ยอค ไม่ ได้ ใจ ใช้, ไม่ ยาก ให้ คน วัย ชื่อ นั้น.

๑ ยอคสตีเวอนซันต, มี ใจ สรรเสริญ ผู้ ชาย หนึ่ง ๆ ทั้ง ปวง ด้วย ปรารุณา จะ ให้ วั เหมือน ทั่ว, จึง มี ลุก ติง ยม มาก, ลุก ติง วัย คว ว่า พ่อ ยอคสตีเวอนซันต ๆ อยู่ เปน คน มี คน วัย มาก, จน กลุสส์ คักกราว ๑๘๔๘ ปี, คือ ได้ ๑๘ ปี มา แล้ว นี้, ก็ เกิด วั ที่ ปอด ใจ เปน เล็ด คาย ใน วัย ออก วั วั ๑๒ อายุ ยอค สตีเวอนซันต ได้ ๖๗ ปี.

ว่า ด้วย เรียบ วิชา สำหรับ แผ่นดินให้ โทษ

๑ ว่า ด้วย ปลัดกรม โทษ พระ บวรราชวัง ตัว ชื่อ สิง, ที่ บ้าน เรือน อยู่ริม วัด โมลีโลกย์. เกิม แยม มารดา กลับ, มารดา ที่เป็น โทษ เรื่อง เสน่ห์ นั้น. แต่ ก่อน แยม ยัง ไม่ เป็น โทษ, มา วาน ปลัดกรม สิง ดู ว่า เคาท์ ที่ ฤ ภัย. ปลัดกรม สิง ทาย ว่า เคาท์ ภัย นี้. ครั้น แยม เป็น โทษ ก็ ชัก ว่า ประชก กรม สิง ได้ ว่า เคาท์ ภัย, แต่ ซึ่ง จะ ได้ ทำ เสน่ห์ แล ระคน นี้ มนต์ ให้ นั้น ทำ มิ ได้. พระยา อนุชิต ชาญ ไชย ให้ เคาท์ เขา ตัว ปลัดกรม สิง ไป ชัง ทิม ไว้, ต้อง เสีย เงิน ให้ พระยา อนุชิต ชาญ ไชย ประมาณ สัก ชั่ง หนึ่ง. จึง ออก จาก ทิม ได้. เคาท์ เคาท์ จะ ไม่ ทรง ทราบ. ปลัดกรม สิง ออก จาก ทิม ก็ เคี้ยว พุก ว่า วิชา โทษ นี้ ให้ โทษ นี้, ใคร ๆ อย่า เรียบ เลย. ก็ การ โทษ นี้ ใน หลวง ก็ ต้อง การ อยู่. จึง ตั้ง เป็น เจ้า กรม ปลัดกรม ต่อ กัน มา. วิชา นี้ คง จะ เสื่อม เสีย เป็น แน่. เช่น นี้ ใน หลวง คิค อาน อย่า ให้ ปลัดสิง เสียใจ ได้. ของ สิง นี้ จะ มี คุณ ต่อ แผ่นดิน ดอก กระจ่าง. แต่ ภายหลัง จึง มี ต่อ ๆ มา. ถ้า จะ ว่า ด้วย ความ ผิด เล่า, ไม่ เหน จะ ผิด ด้วย ข้อ โทษ, เหมือน กับ พุก กัน เล่น ผิด ฤ ฤ ก ก็ ไม่ รู้, ว่า ไป ตาม ตาม ภา โทษ.

๑ ข้าพเจ้า ผู้ เจ้า ของ จกหมายเหตุ นี้, ไม่ เหน ด้วย การ โทษ อย่าง ชวรมนิยม ใน เมือง โทษ นี้ เลย. เหน ว่า เป็น การ พ้อ หลวง ทั้ง นั้น. มิ ใช้ วิชา แท้ ๆ ไม่ ต้อง กาว. วิชา สำหรับ หมอ กุ เป็น การ พ้อ หลวง, แต่ ก่อน นม นาน แล้ว, ชิง กฤษ นัย ถือ อยู่, แต่ บัค เคี้ยว นี้ ไม่ นัย ถือ เลย.

ข่าว กรุงเทพฯ

๑ ว่า เมื่อ เร็ว ๆ นี้, มี คน เข้า ไป ลัก เงิน ใน ห้อง พระ คลัง หลวง ๕๓ ชั่ง. เขา ว่า การ นี้ เป็น เพราะ ทหาร สำหรับ เฝ้า ละ เมิน ไป. ได้ ยิน ว่า เมื่อ เงิน หาย นั้น ทหาร เฝ้า พระ คลัง อยู่ ก็ หลาย คน. บาง คน ว่า หาย คราว เคี้ยว. บาง คน ว่า หาย ที่ ละ เล็ก ละ น้อย มา นาน.

๑ ได้ ยิน ว่า มี ศเทอ มาก วลค์, ที่เป็น กงสูง สยาม ได้ ตั้ง ไว้ ใน เมือง ประชเชีย, ได้ ฝาก เคาท์ แพร มา ให้ เจ้า พระยา กระ ลา โหม สัมรับ หนึ่ง, มี สิบ ลวด แล เครื่อง พร้อม. เครื่อง นั้น เป็น ของ ตี นึก.

๑ มี ศเทอ ทอม ชัน ที่ได้ ไป เมือง เซมมา นั้น, ได้ โดย สถาน เรือ เจ้า พระยา ออก จาก กรุง เทพ ๆ ใน เร็ว ๆ นี้. เขา จะ ไป เมือง สิงคโปร์. ได้ ยิน ว่า จะ รัย ไป ยัง เมือง ลอนดอน, จะ ไป ทำ หนังสือ เรื่อง พระ นคร วัด ที่ ชัก รูป มา แล้ว นั้น. ที่ นั้น กุ เหมือน จะ นัย ใน การ ปลาก ๗ อย่าง ที่มี ใน โลกย์. มี ศเทอ ทอม ชัน ได้ ชัก รูป พระ นคร วัด มา โดย ลำบาก นึก. การ ที่ เขา ทำ ได้ ทั้ง นี้, ก็ ควร จะ มี ชื่อ เสียง ล้ำ ฤ ไป ใน ประเทศ ต่าง ๆ. เรา ก็ อยาก ให้ เป็น ทั้ง นั้น ด้วย.

ภาษีนันมะพร้าว

๑ หนังสือ ฝาก มา ให้ เจ้า ของ บางกอก รีกอเคอ, ว่า เมื่อ เร็ว ๆ นี้ นันมะพร้าว ม่อ หนึ่ง นึก ๒๐. ชั่ง เป็น ราคา เงิน ๔ บาท, เคี้ยว นี้ ม่อ หนึ่ง เขา ว่า นึก ๒๐ ชั่ง ก็ ได้ นัน นึก แต่ ๑๗ ชั่ง เท่า นั้น, ราคา ชัน ไป เป็น ม่อ ละ ๕ บาท ๒ สลึง, แล ต้อง มี ตัว ไป ด้วย, ตุค ล้าย ๆ ตัว ยาน, เขา ว่า ต้อง มี ตัว เพราะ เจ้า สัว ชาย ได้ แต่ ผู้ เคี้ยว, จะ เขา ราคา อย่างไร ก็ ได้. ราคา กุ เหมือน จะ ชัน ไป อีก. ท่าน เหน อย่างไร บ้าง. ของ ที่ ต้อง ใช้ เหมือน นันมะพร้าว นี้, ควร จะ เอา ภาษีนัน นึก อย่าง นี้ ฤ. จะ เอา ภาษีนัน ของ อื่น ๆ ให้ แแรง ไม่ ได้ ฤ. เคาท์ ต้อง เก็บ ภาษีนัน ของ ที่ เป็น ของ คน ต้อง การ นึก ฤ.

คืน ชั่ง ถึง ทนาน นัย

๑ ข้าพเจ้า ต้อง คีอัก ประการ หนึ่ง, คืน ชั่ง ที่ ชั่ง ของ ชาย ตาม ตลาด นั้น เป็น คืน ชั่ง โกง, พวก ทมา คำ ก็ ไม่ จับ พวก ที่ ใช้ คืน ชั่ง โกง นั้น เลย, เพราะ พวก ทมา คำ เขา ว่า คืน ชั่ง นั้น เหมือน กัน หมด. ถ้า แล ไคร จะ ชื้อ สิ่งใด ก็ ต่อ เขา ตามใจ ไม่ ต้อง ชั่ง ก็ ได้. ถ้า อยาก จะ ชั่ง ก็ ให้ ชื้อ ตาม คืน ชั่ง จีน. ข้าพเจ้า เหน ว่า การ นี้ เหมือน ชื้อ แมว ใน ถุง ไม่ ดี เลย. ข้าพเจ้า ชื้อ เข้า จีน ด้วย ถึง ข้าพเจ้า จีน ก็ ไม่ ยอม ให้ ข้าพเจ้า ชื้อ. ถึง ข้าพเจ้า นี้ ก็ เป็น ถึง ตี ตรากุ เหมือน จะ เป็น ตรากุ มี อำนาจ ถึง ของ จีน ลูก คำ นั้น หา เหน มี ตรากุ ตี ประ จำ ไม่. ถึง ที่ ทรง เข้า ชาย ทุก วัน นี้ เล่า ผู้ ชาย ทนุ กัน ถึง ให้ สูง ชัน ได้. ทนาน ทรง เข้า เล่า ก็ ทำ แต่ ฝาก ทนาน ไว้ ให้ บาง ๆ ช้าง ใน พอก เสีย จน ทนา. ทำ ไม่ คอเวอนแมนต์ ไม่ ใช้ คน ให้ เคี้ยว ตรากุ คน ชั่ง ถึง ทนาน แล ปรึบ โทม คน ผู้ ใช้ คืน ชั่ง ถึง ทนาน คต โกง มาก

มาก. เงินที่ปรับเขาก็จะได้มากทีเดียว. คอเวอนแมนที่จะ
ข้างข้าพเจ้าเป็นผู้สำหรับ ทรวท ตามคาด, คิดเงินค่าปรับให้
เป็นค่าจ้างไม่ได้ฤ. ข้าพเจ้าได้เขียนเรื่องไว้หลายเรื่อง
แล้ว จะเอามาลงพิมพ์ภายหลังอีก.

เรื่อง สัตว์ ปล้น เรือ ลูกค้า

๑ ข้าพเจ้าได้ทราบเหตุจากพวก ลูกค้า ปากใต้ชายทะเล,
เป็นใจความว่า, ที่ช่อง แสมสาณเข้า มา จนถึง เกาะ สัตถิง.
ยังมีชายพวกจีน สัตถิง คอย สกตที่เรือ ลูกค้า ทั้งปวง, ชุกชุม
หนัก. ถ้าเรือลำใดมา จอช ซัด ลม อยู่ ที่ ช่อง แสมสาณ ทั้ง
แต่ลำหนึ่ง สองลำแล้ว, ชายพวก สัตถิง ก็ ลง เรือ เปิด ลำ
ละสืบ ห้า คนบ้าง, ยี่สิบ คนบ้าง, แต่ลง อยู่ใน ท้อง เรือ มี
แต่สองคน แหว ทวี แหว ทำหมาไกลเรือ ลูกค้า เข้าแล้ว, ทำ
อาการ เป็น เรือ ค้าขาย บอก ชาย สัตถิง, แลทำ เป็น จะ ซื่อ
สัตย์. ถ้า เห็น ได้ ที่ แล้ว ก็ โดด ขึ้น บน เรือ, ไล่ พัน เจ้า
ของ เรือ โจน ลง น้ำ นี้ไป, แลแล้ว เกบ เอา ทวพย สิ่ง ของ ไป
บ้าง. บางทีมี สัตถิง ใน เรือ เป็น อัน มาก, แลแล้ว ถอย เขา ไป ทั้ง
เรือ, เขา เข้า ไป ชาย ใน เมือง จันทบุรี. แต่เจ้า เมือง กรม
การ ก็ รู้ว่า เป็น พวก สัตถิง, มีอาจะทำ ประการใด แก่ ชาย สัตถิง
ได้, ทวย ของ สัตถิง มี มี, คือ ธง ข้าง เมื่อก แล หนังสือ
สำหรับ ลำ. ข้าพเจ้า คิด เห็นว่า, ถ้า คอเวอนแมน จัด แจง
กำปั่นไฟไว้ที่ ทวี เมือง ชายทะเล, ลำ ทวีย ปราบปราม ชาย
เหล่าร้ายนี้ได้, เห็นว่า จะ เช่น คุณ เป็น ประโยชน์ แก่ แผ่น
ดิน โดยมาก. ด้วยว่า ทาง นี้ ก็ เป็น ทาง สัตถิง, เป็น ต้น
ว่า พริกไทย ไม่ ตำ แล สัตถิง อื่น ๆ ก็ หลาย อย่าง. เป็น สัตถิง
ค้าที่ จะ บัน ทุก ลง กำปั่น, ข้าพเจ้า เห็น ว่า มา แต่ ทาง นี้ โดย
มาก. ซึ่ง ข้าพเจ้า ว่า มา ทั้ง นี้ มีใช้ที่ จะ ส่งสอน นั้น หา
มิได้. ขอ รบ ประทาน โทษ ท่าน ผู้อ่าน ผู้ พัง เสีย เกิด.

นาย ท่าน ช่มเหลง ชาวเรือ ลูกค้า

๑ ข้าพเจ้า เจ้า ของ จดหมายเหตุ, ได้ยิน คน เป็น อัน มาก
พูด กัน บ่น ว่า, ด้วยเรื่อง นายท่าน ที่ คลอง บางกอกใหญ่ จะ แยก
ไป บางหลวง. ใจความ ว่า คุณ เหวง ชาวเรือ ลูกค้า, เรียก เขา
คำ ชนมเนียม ท่าน. ถ้า เป็น เรือ น้ำทาน แล้ว ก็ เรียก เขา น้ำ
ทาน ๒ ม่อ เข้า สาณ ทะโหลกใหญ่, ลำ ละ ๒ ทะโหลก บ้าง,

๓ ทะโหลก บ้าง. คราว นี้ ทั้ง นายท่าน ได้น้ำทาน ถึง ๔๐
ม่อ ๕๐ ม่อ, เข้าสาณ ประมาณ ๑๔ ถึง ๑๕ ถึง. นาย ท่าน
เก็บ เขา ไป ชาย เป็น ประโยชน์ ตัวเอง, มิได้ ขอ กิน แต่ กอ
เป็น กำสัง ราชการ. ถ้า ไม่ ยอม ให้ ก็ ทำ คุณ เหวง ลง มา ยียบ
เอา ตาม อำเภอ ใจ บ้าง, แลถึง รังแกมิได้เรือ ไป บ้าง. ชาว
เรือ ให้ น้อย ก็ ไม่เอา, จะเอา ให้ มาก ๆ. ถ้า ไม่ ให้ ตามใจ
แล้ว ก็ ไม่ ให้ ถอย เรือ ออก. ชาว เรือ ก็ ต้อง ซื่อ ว่า คาน ด้วย
ว่า เห็น ตาม คราว น้ำ ขึ้น น้ำ ลง, มาก น้อย ก็ ต้อง เสีย
ให้. ข้าพเจ้า เจ้า ของ จดหมายเหตุ ได้ ยิน คน โจรทกัน ทั้ง นี้
มาก ก็ พลอย เสียใจ ไป, เห็น ว่า จะ ไม่ เป็น แต่ ท่าน นี้ ท่าน
เดียว. ท่าน มี หลาย คำ บล คง จะ เป็น เช่น นี้ เหมือน กัน. แล
ชนมเนียม พิ กัด ท่าน จะมี อยู่ บ้าง ฤ ประการใด, ควร ที่ คอ
เวอนแมน ต้อง จัด แจง ให้ คน ทั้ง ปวง รู้, ก็ จะ ยอม เสีย ให้ โดย
ดีไม่ต้อง วิวาทกัน บ่อย ๆ. หาไม่ ก็ จะ เจ็บ ไป สัก หน่อย
แล้ว ก็ จะ เป็น อีก. เช่น นี้ ข้าพเจ้า เห็น ว่า เป็น การ ดี.

เรื่อง ศพ พระยาเพชรปาณี

๑ พระยาเพชรปาณี ข้า หลวง เดิม ผู้ว่า การ ต่าง ประเทศ ฝ่าย
กรม เมือง, เป็น โรค กระสาย แล โรค บานทะโรค. บ่อย มา
แต่ เดือน ยี่ ปี นลุตปีตศก, ประมาณ ๓ เดือน กับ ๒๐ วัน.
๑ ฌวัน พทศ เดือนหก แรม ๑๐ คำ ถึง แก่ กรม, บุตร
ภรรยา ญาติ ได้ ไว้ ศพ ๑๓ วัน. ครั้น ฌวัน จันทร เดือนเจ็ด
ขึ้น เจดคำ ซัก ศพ ไป เข้า เมฆ วิทสเกษ. ใน หลวง พระราชทาน
เพลิง สำเร็จ แล้ว ใน วัน เดียว. พระยาเพชรปาณีนี้ คน นี้ ว่า
การ ต่าง ประเทศ ใน กรม เมือง, กับ ขุนทองชมนนุช ผู้ น้อง ที่
ไม่มีความผิด ใน แผ่นดิน เลย. ขอ ท่าน ทั้งปวง ได้ ทวบ.

เรื่อง ก่อไฟ

๑ เรา ได้ ยิน ว่า เรือ ก่อไฟ ยอก จักรท้าย, มีคน เหว
เกลน ได้ ต่อไว้ เพื่อ จะ ชาย กับ คน ชะชะนั้น. ประเด็น นี้ จะ ชาย
แก่ ผู้ใด ๆ ที่ จะ ซื่อ, เป็น เรือ สำหรับ แม่ น้ำ เจ้า พระยา, เห็น
เร็ว. ผู้ใด ต้อง การ เรือ ก็ ไป มา สบาย เห็น เรือ ก็ ควร จะ ซื่อ
เรือ ลำนี้. ถ้า ท่าน ผู้ใด ปราญา จะ ดู แล แล้ว เห็น ว่า ไร ไป ดู
ที่ มีคน เหวเกลน ต่อ เรือ ที่ ตรง สำเร่ ชำ. เรือ ลำนี้ ยาว ๗๐
ฟุต, ปาก กว้าง ๑๓ ฟุต ท้อง เรือ ๖ ฟุต, แวง ๒๐ ม้า, เป็น

เฮนชินไปรเปลลา. เมื่อ ยืน ทุกของ รถ ที่ แล้ว, ข้าง หัว ก็น
นี้ ๓ พัก ข้าง ท้าย ก็น ๔ พัก. ถ้า ผู้ใด จะ ต้อง งาม อีก ก็ ไป
งาม บน เรือ, จึง จะ ได้ รั ความ ละเอียด.

๑๒ เฮนชิน ๒ ตำรับ จะ ขาว ๖

มี เครื่อง จักร ตำรับ เรือ อยู่ สอง ตำรับ แวง ๑๕ มา,
ใน เรือ ชื่อ แพร, พึ่ง จะ มา ถึง. เขา ชื่อ มา เพื่อ จะ ได้ ท่อ เรือ
กลไฟ สอง ลำ สำหรับ จะ ไป รับ เมล ที่ หลัง เท่า ทุก วัน ๆ แต่ ค่อย
นี้ ผู้ ที่ ชื่อ มา เห็น ว่า การ ที่ รับ เมล น้อย ไป, จะ ไม่ ภา คิม ค่า เรือ
จะ ขาด ทุน ไป. จึง ได้ คิด จะ ขาย เสีย. ผู้ใด จะ ชื่อ เชิญ ไป
ดู ที่ มี ศ. เตอ มะเถลน ที่ ท่อ เรือ นั้น, เครื่อง จักร สอง ตำรับ นั้น ค.

คำเปรียบ สิงโต หมา เมีย

๑ สิงโต ตัว หนึ่ง เทียว อยู่ใน บ้ำ เห็น ลูก สาว คน ตก พิน
เข้า ก็ รัก เขา, อยาก จะ ได้ ไว้ เป็น เมีย. สิงโต จึง ไป ขอ แก่
บิดา หญิง. ๆ เห็น ว่า, สิงโต เป็น สัตว์ ใหญ่ ใน บ้ำ ก็ เกรง.
จึง บอก ว่า ท่าน มา ขอ ลูก เรา ๆ ก็ คดีใจ. จะ ใคร ขอม ยก
ให้ อยู่, แต่ ก็ รั ด้วย เขี้ยว เล็บ ของ ท่าน ถ้า ท่าน ขอม จะ ให้ เรา
ตก เขี้ยว เล็บ ท่าน แล้ว, เรา จะ ขอม ยก ลูก. สาว ให้ สิงโต มี
ความรัก กล้า, จึง ขอม ให้ เขา ตก เขี้ยว เล็บ ของ ตัว. ครั้น
เขา ได้ ตก เขี้ยว เล็บ เสีย สิ้น แล้ว, เขาก็ ได้ สิงโต เสีย จาก
บ้ำ. ใจ ความ ว่า อย่า ให้ ความ อยาก ได้ กำ เริบ ยั้ง กว่า สติ ขี้ ญูญา

ว่า ด้วย หมา ใน กับ ลูก แคะ

๑ วัน หนึ่ง หมา ใน กับ ลูก แคะ ได้ มา กิน น้ำ แห่ง เดียว กัน.
หมา ใน กิน อยู่ ที่ เหนือ น้ำ ลูก แคะ กิน อยู่ ข้าง ใต้ น้ำ. หมา ใน
เห็น ลูก แคะ อ้วน มีความ อิงฉา, อยาก พาส ทะเลาะ จึง
ถลิ่ง ทา แยก เขี้ยว. แล้ว จึง ว่า ยัง ไร ทำ น้ำ ชุ่น มา เรา
กิน ไม่ ได้. ลูก แคะ ตอบ ว่า เรา อยู่ ใต้ น้ำ จะ ทำ ให้ น้ำ ชุ่น ะไร
ได้ หมา ใน จึง ว่า, ถึง เอง ไม่ ได้ ทำ น้ำ ชุ่น ครั้ง นี้, ก็ แต่ ก่อน
ได้ ๖ เดือน มา แล้ว, ได้ ยิน ช่าว ว่า เอง ได้ นิน ทา เรา. ลูก แคะ
ว่า, ทาร ว่า อย่าง นี้ ไม่ ถูก, เพราะ ว่า แต่ ก่อน ๖ เดือน มา นั้น,
เรา ยัง ทา เกิด ไม่. หมา ใน ยิง โกรธ มาก ขึ้น, จึง ร้อง ว่า แก่
แคะ ว่า, ถึง ตัว ไม่ ได้ นิน ทา เรา ก็ คง จะ เป็น เพื่อน ผูก แล
ญาติ ชง เอง ที่ ได้ นิน ทา เรา. เอง อย่าง แก่ ตัว ไป เสีย. เขาก็

ทิว อยู่ แล้ว, ๆ หมา ใน โดด กัด คอ ลูก แคะ ฉีก เนื้อ กิน.

๑ ใจ ความ ว่า อย่า ให้ ชุ่ม ชุ่ม คน ที่ มี กำ ลัง น้อย กว่า ตน,
เขา จะ เปรียบ เหมือน หมา ใน ใน คำ เปรียบ นี้.

๑ ว่า ด้วย หมา บ้าน แล หมา ใน ๖

๑ เวลา กลาง ค่ำ เดือน พฤษภาคม หมา ใน ภา หมา บ้าน
เข้า ตัว หนึ่ง, ที่ เขา ได้ เลี้ยง ไว้ ชวน พิรม บ้ำ. สัตว์ ทั้ง สอง
ได้ พูท จา ได้ งาม กัน, ด้วย เรื่อง ระบุ และ การ สะบาย ของ ตัว
แล้ว. หมา ใน จึง ว่า เป็น อย่าง ไร, ดู ท่าน จึง สะบาย นึก. แต่
เรา นี้ ต้อง เทียว ทา กิน ได้ ความ ล้ำ ยาก มาก, แล บาง ที่ ก็
ต้อง อด อด ขาก อาหาร, หมา บ้าน จึง ว่า ถ้า แล ท่าน อยาก จะ ให้
สะบาย เหมือน เรา ก็ ต้อง ทำ ให้ เหมือน เรา. หมา ใน ว่า ๆ จะ
ทำ ประ กว ใด. หมา บ้าน ตอบ ว่า เรา ต้อง เฝ้ เรือน, นาย
เรา ๆ จึง เลี้ยง ดู ให้ กิน นอน สะบาย. หมา ใน ว่า ข้า จะ ทำ
อย่าง นั้น บ้าง เพราะ ทา กิน ล้ำ ยาก นึก. ถ้า แล ได้ อาหาร ที่
กิน แล หลัง ค่ำ รั สะบาย. ไม่ ต้อง กว ำ ผน ทน สม อยู่ ใน บ้ำ ก็
จะ สะบาย, หมา บ้าน ว่า ถ้า กะ นั้น จง ตาม เรา มา. สัตว์ ทั้ง
สอง เมื่อ วิ่ง มา ด้วย กัน หมา ใน เห็น รอย ที่ คอ หมา บ้าน หมา ใน
ถาม ว่า คอ ท่าน เป็น รอย ะไร. หมา บ้าน ก็ อ้า พวง บอก เป ล่า
ออก ไม่ ไร รอย ะไร. แต่ หมา ใน ก็ ชัก นึก เข้า. หมา บ้าน
ว่า ท่าน จง รั เกิด มี น เป็น รอย ไชว. หมา ใน จึง ว่า ไชว นั้น เขา
ผูก ท่าน ไว้ ฤ. หมา บ้าน ว่า กลาง วัน เขา เขา ไชว ไล่ ไว้
กลาง ค่ำ เขา แก่ ออก ใต้ ไป เทียว ใต้ ตาม สะบาย, แล นาย ข้า
ได้ ให้ ของ เคน เหลือ กิน แก่ ข้า ทั้ง ลูก ข้าง ก็ ให้, แล นาย ได้
กอด รั ข้า ด้วย, เทุ ใด ท่าน ไม่ มา แก่ ข้า แล้ว ฤ. เพราะ
หมา บ้าน เห็น ว่า หมา ใน ถอย หลัง จะ กลบ ไป, หมา ใน จึง ว่า
ข้า ชอบ ใจ ท่าน นึก. ถ้า ต้อง ทำ เหมือน ท่าน ว่า เช่น นั้น, ของ
กิน คี ๆ เรา ไม่ เขา แล้ว. ถึง จะ ให้ เปรน ใหญ่ เรา ก็ ไม่ เขา.
ว่า แล้ว ก็ กลบ ไป. คำ เปรียบ นี้ ใจ ความ ว่า เป็น ไทย แก่ ตัว
แล้ว, ถึง จะ ยาก จน เพียง ไร ก็ ยิง ตี กว ำ เป็น ทาย.

ข่าว เมืองจีน

๑ ตก ออก จาก จดหมายเหตุ เมือง ของ กง, เดือน ๖ แรม
๑๕ ค่ำ. พวก ขบถ ฝ่าย เหนือ เมือง จีน นั้น ก็ ยิง กำ รั อยู่.
เมือง จีน ยกทัพ ไป จะ ปราม ปราม ให้ ราบ ก็ ไม่ ได้ การ, พวก ขบถ

แต่ง กองทัพ พ่อทัพ เมืองหลวงให้ไล่มาไกลแล้ว, ก็แยกทัพ ออกสกัดหลังทัพหลวงล้อมเอาไว้. น่ากลัวว่าทัพหลวงจะเสียทีจะเป็นอันตรายใหญ่.

๑ เกิดเหตุที่เมืองนิวซอร์วาก, ที่กรุงสหรัฐอเมริกา ตั้งอยู่. ลูกจ้างของกงสุลเดินถนนอยู่. มีพวกจีนมาจี้ตัวเขาไปจำไว้. กงสุลได้ยินดังนั้นก็จัดแจง, ล่ามคนหนึ่ง, ผู้ช่วยกงสุลคนหนึ่ง, เป็นสามคนทั้งกงสุลถือปืนขึ้นอย่างที่เหมาะสม, ไปตามถึงที่เขาจำลูกจ้างไว้. ภายหลังจีน ๕ คนพร้อมด้วยกระบี่และปืนไรเฟิลก็สู้กัน. กงสุลถูกอาวุธบ้างเล็กน้อย. ผู้ช่วยกงสุลถูกอาวุธเจ็บมาก. กงสุลจึงไปเรียกกระลาโมอเมริกัน ๓๐ คน, ให้มาช่วยยกไปตั้งที่จำคนไว้. ใต้ขณะฆ่าจีนตายหลายคนหนีไปได้บ้างจึงถอดเขาตัวลูกจ้างมาจากที่จำไว้. แลจีนชาวบ้านชาวเมืองก็ตกใจ, ตระเตรียมผู้คนรักษาบ้านเมือง, เวลากลางคืนเดินยามกลัวว่าจะเกิดเหตุขึ้น.

๑ ราคาสินค้าเมืองฮ่องกง

๑ หนวันเดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ, เจ้าสานมีราคาขึ้นไปเพราะอากาศไม่ปรกติ, ลมพัดมาแต่ทิศตะวันออกแล้งไม่มีฝนทำนาไม่ได้. ถ้าเป็นไปดังนี้อีกสักหน่อยหนึ่งราคาคงจะขึ้นไปอีก. เจ้าที่ยังค้างอยู่นั้นมีแต่ ๓ หมื่น หาบ. ขายใน ๑๕ วันนั้นได้ ๓ แสน หมื่น เก้า พัน ๙๐๐ หาบ, คือเข้าไซ่ง่อน ๔ หมื่น ๘ พัน ๓๐๐ หาบ. เจ้าวางกิ่งแสนหกหมื่น หาบ, เจ้าสยาม ๕ หมื่น ๗ พัน ๔ ร้อย หาบ. เจ้ามะนิลา ๓ หมื่น ๓ ร้อย หาบ. เจ้าบึงกล่ำ ๒ หมื่น ๒ พัน ๙๐๐ หาบ.

๑ ราคาในเดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำนั้น, คือเจ้าบึงกล่ำสองเหรียญ ๖๕ เซนต์แล ๒ เหรียญ ๘๕ เซนต์. เจ้ากลองสยามอย่างต่ำ หาบละ ๒ เหรียญ ๔. เซนต์แล ๒ เหรียญ ๕. เซนต์. อย่างกลาง ๒ เหรียญ ๖. เซนต์แล ๒ เหรียญ ๗. เซนต์, เจ้าชาว ๒ เหรียญ ๘๕ เซนต์แล ๒ เหรียญ ๙. เซนต์. เจ้าไซ่ง่อนสองเหรียญ ๗๕ เซนต์แล ๒ เหรียญ ๘. เซนต์. เจ้ามะนิลาต่าง ๆ ราคา ๒ เหรียญ ๖๕ เซนต์แล ๒ เหรียญ ๘. เซนต์. เจ้ากลองวางกิ่ง ๒ เหรียญ ๖. เซนต์แล ๒ เหรียญ ๖๕ เซนต์, เจ้ากลองฮาวซัน ๒ เหรียญ ๔๕ เซนต์แล ๒ เหรียญ ๕. เซนต์.

๑ ฝ้ายใน ๑๕ วันนั้น, ฝ้ายบังกลาเบด ๒๐ เหรียญ ๕. เซนต์แล ๒๐ เหรียญ ๕. เซนต์. ฝ้ายเหนือเมืองจีนมาขายที่ฮ่องกงมากเป็นราคาเบด ๒๑ เหรียญ ๕. เซนต์แล ๒๑ เหรียญ. ฝ้ายทุกอย่างขายไม่สู้ดี. พอคั่วซื้อไว้มาก ๆ หมายถึงจะไปขายเมืองอังกฤษ.

๑ ฝิ่นในเดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำนั้น ราคาอย่างปักนาใหม่ดิบละ ๖๘๕ เหรียญ, อย่างเก่า ๗๐๕ เหรียญ. อย่างปักนาใหม่ดิบละ ๗๐๐ เหรียญ, อย่างเก่า ๖๘๐ เหรียญ. อย่างมละวา ๘๔๐ เหรียญ.

- ๑ พริกไทดำ หาบละ ๖ เหรียญ ๕. เซนต์.
- ๑ ทมกแห้ง หาบละ ๗ เหรียญ ๕. เซนต์แล ๕ เหรียญ ๕. เซนต์.
- ๑ ฝางสยาม หาบละ ๒ เหรียญ ๗. เซนต์แล ๓ เหรียญ ๑. เซนต์.
- ๑ เปลือกโปลง หาบละ ๖๕ เซนต์.

๑ มีข่าวมาแต่เมืองฮ่องกง เดือน ๖ แรม ๑๔ ค่ำ. เจ้าสานที่เมืองฮ่องกงราคาลง, เพราะอากาศเป็นปรกติที่ขึ้นแล้ว. และมีเรือลูกค้าขึ้นทุกเช้า ๆ มาค้าขายมาก. ขายใน ๑๕ วันนั้นถึง ๒ แสน ๔ หมื่น ๒ พัน ๗๐๐ หาบ, ราคาเข้าใน วัน แรม ๑๔ ค่ำนั้น, คือเจ้าบึงกล่ำ หาบละ ๒ เหรียญ ๔. เซนต์แล ๒ เหรียญ ๗. เซนต์. เจ้ากลองสยามอย่างต่ำ หาบละ ๒ เหรียญ ๒. เซนต์แล ๒ เหรียญ ๒๕ เซนต์. เจ้าอย่างกลาง หาบละ ๒ เหรียญ ๔. เซนต์แล ๒ เหรียญ ๕. เซนต์. เจ้าชาว หาบละ ๒ เหรียญ ๖๕ เซนต์แล ๒ เหรียญ ๗. เซนต์.

๑ ข่าวยี่ปุ่น

๑ เกิดความร้ายข่าวยี่ปุ่นกับฝรั่งเศส. ฝรั่งเศสไทยคอเวอนเมนต์ยี่ปุ่น, เพราะเขาฟ้องว่าชาวยี่ปุ่นคนหนึ่งตีกลาซีฝรั่งเศสตายคนหนึ่ง. ข่าวว่ากลาซีฝรั่งเศสเมาเหล้าทำวุ่นวายนักเหลือทน. ชาวยี่ปุ่นจึงตีฟันกลาซีฝรั่งเศสไม่ได้ตายคาที่ไปสักหน่อยจึงตาย. คอเวอนเมนต์ยี่ปุ่นกลัวฝรั่งเศสหนัก. จึงจับตัวผู้ที่เขาฟ้องว่าเป็นผู้ฆ่าฟันนั้นลงโทษโดยเร็ว, หาทันได้พิจารณาเป็นสัจไม่สั่งให้ฆ่าเสีย. ที่หลังได้ความจริงมิใช่คนนั้นเป็นคนอื่น. มีชาวยี่ปุ่นคน

หนึ่ง ฟ้องว่า กงสุล ฝรั่งเศส เร่ง ให้ คอเวอนเมนต์ ลงโทษแก่ คน นั้น. คอเวอนเมนต์ กลัว ฝรั่งเศส นัก จึง ตาม. ฝ่าย กงสุล ฝรั่งเศส ว่า เรา ไม่ได้ เร่ง. จึง เกิด ทะเถาะ กัน. ชาว ยี่ปุ่น ทั้ง ปวง แค้น ฝรั่งเศส มาก. ชาว ขุนบคิด สงสาร แก่ เมีย ผู้ ที่ คอ เวอนเมนต์ ทำโทษ ตาย, จึง เรือไร เงิน กัน ให้ แก่ หญิง นั้น.

๑. หนึ่งใน เจ้า นาย เมือง ยี่ปุ่น รม กับ เอง นั้น, ดู เหมือน จะ ระบาย ลง แล้ว.

ข่าว มา แต่ เมือง ซีฟู

๑. ชาว ใน เรว ๆ นี้, ว่า มี คน ข่า มิค เทอ เอ็ม, ซี, มอ วิ ซัน เป็น ขุนนาง อังกฤษ, เมื่อ กำ ลัง เคน ยก ไป จาก บัง กั้น จะ ไป ช่อง กง. คน ที่ เขียน หนังสือ นี้ ก็ ยัง ไม่ แจ้ง ความ ถนัด, แต่ พวก จีน นั้น เขา เชื่อ.

ข่าว เมือง พม่า

๑. มา แต่ เมือง ร่วง กัง ว่า, เรือ กลไฟ ชื่อ สยาม ที่ เจ้า เมือง ภูเก็ต เปน เจ้า ของ ช้อ มา จาก เมือง นิเวอ กูลี่ ใหม่ ๆ นั้น, โคน หิน โสครก แตก. ที่ แอล คอ คี ริ ฟ ทาง ที่ ออก จาก ร่วง กัง ไป กา ลกะ ตา, ฅวัน พุทท เตือน ๕ แรม ๑๑ คำ, เรือ สยาม นั้น แล่น ออก ร่วง กัง เตือน ๕ แรม ๑๐ คำ เหตุ ไร จึง โคน หิน โสครก นั้น, ก็ ไม่ รู้ เหน ว่า ประสา ตัก. ใน แผ่น ดิน ที่ เต็ม ทล มิน ก็ ยอก แจ้ง ว่า ที่ ตรง นั้น จะมี ดิน, ทราย ที่ กบ คับ จะ รู้. ถ้า เปน เรือ ไบ ต้อง ลม สลาคัน แล น้ำ ชื้น เขียว, นั้น แล เหน ว่า ยาก จะ ไป พัน หิน ได้. บาง ที่ ก็ เปน อัน ตราย ไป ย่าง. ครั้น จะ ทอด สมอ ก็ ไม่ กิน สมอ เกา ไป, นั้น แล เหน ว่า จะ เสีย. เรือ กลไฟ ไม่ ควร ที่ จะ เปน เหตุ ดัง นั้น, เพราะ เรือ ไฟ หิน กลบ ไป ได้, จะ หลีก ไป ทาง ไหน ก็ ได้, ชาว คอเวอเมนต์ อังกฤษ คง จะ สืบ ให้ ได้ ความ จง ได้. ชาว ว่า กบ คับ แล กระ ลาย เรือ นั้น รอด ตก คน, โดย สार เรือ ไบ ชื่อ คอเวอนนต์ เกน หิง มา ถึง ร้าง กัง แล้ว.

บางกอก ดอกกำปนี คือ เจ้า ของ ชู้ ใหม่

๑. ชู้ แห่ง นี้ พัง ทำ แล้ว, พร้อมใจ จะ รับ เรือ ไทใหญ่ น้อย ทุก อย่าง. เชิญ ให้ ท่าน เจ้า ของ เรือ, แล นาย เรือ ทั้ง หลาย, จง พิ

จารณ ตู ชู้ ใหม่ นี้. คง จะ เหน ว่า เปน ชู้ ตัก ว่า ชู้ ทั้ง ปวง ใน บุระ ประเทศ นี้. จะ ได้ แก่ เรือ ช้อม แผลง เลี้ยว ใหม่ โดย สควก คี. ที่ ชู้ นั้น ยาว ได้ ๓๐๐ ฟุต. แล คง จะ ใ้ ยาว นั้น อีก. โดย กว้าง ได้ ๑๐๐ ฟุต, ๑๑๕ ฟุต. ที่ ชู้ มี ประตู เรียกว่า ไท ชัน, ถ้า จะ บัด มิค ได้ โดย เรว. ที่ นอก ปาก ชู้ ใน ออก ไป นั้น, จก ถึง ลำ แม่ น้ำ โดย ยาว ๑๒๐ ฟุต. มี เชื้อน สอง ฟาก กว้าง ขวาง แฉง แวง นึก, กำ บั้น เล็ก กำ บั้น ใหญ่ จะ จอด อา ไท อยุ่ ชำ ก ชู้ ไ้ ใน ทุก เวลา ไม่ เปน อัน ตราย เลย. แล มี เครื่อง จักร ล้ำ รับ ยก เสา กระจง, แล ม่อ น้ำ ล้ำ รับ กลไฟ แฉง แวง นึก. ชู้ นั้น พร้อม ด้วย เครื่อง สบ ไป ด้วย กำ ลัง กลไฟ. มี แวง มาก เพื่อ จะ ได้ สูบ น้ำ ให้ ออก ได้ โดย เรว ได้, ไม่ ว่า น้ำ ชื้น น้ำ ลง. พร้อม ด้วย เครื่อง ใช้ ใน การ ทำ เรือ ไบ แล เรือ กล. แล การ นั้น มี นาย ที่ เปน ชา ตี ยูรบ, ได้ โดย ทำ การ เช่น นั้น หลาย ปี, จึง ขำ เณ ใน การ เหล่า นี้ ทุก อย่าง.

๑. แล ลูก จ้าง ล้ำ รับ ชู้ นั้น เปน คน เล็ก มา แต่ ช่อง กง หล รามัก ทั้ง นั้น, เปน คน ขำ นาน ใน การ นั้น. ๑. พวก กำ ปนี แห่ง ชู้ นั้น, ปรากฏา ที่ จะ ให้ คน ทั้ง หลาย พิเคว หัก ว่า, ชู้ นี้ ตั้ง อยุ่ ที่ มี ไม่ ลัก บริวาร แล ลูก ด้วย. ๑. หนึ่งใน ชู้ นี้ มี จักร เลี้ยว ไม่, เพื่อ จะ ได้ การ เรว. ทมอ น ที่ รวง เรือ สูง สี่ ฟุต, แล จะ ชัก ออก เมื่อ ไค ก็ ชัก ได้ โดย สควก, ไม่ ต้อง เสีย ะไร ใน การ เปลี่ยน ทมอ น นั้น.

๑. หนึ่งใน พวก กำ ปนี แห่ง ชู้ นั้น, จะ รับ จุระ คิด ใน การ ที่ จะ ต้อง ลง ทน ช้อม แผลง เรือ, แล จะ รับ เหม เขา การ นั้น, เรือ ไม่ ก็ ตี เรือ เหล็ก ก็ ตี, แล จะ รับ ช้อ เรือ ไบ เรือ กลไฟ ฤ การ ไท ๆ ที่ ใน การ ช่าง ต้อ เรือ ช้อม แผลง เรือ. ๑. ไม่ แล เหล็ก แล ของ อื่น ๆ ที่ จะ ต้อง ช้อ นั้น, เรา จะ ขาย ให้ ตาม ราคา ตลาด กรง เทพ นี้. ๑. หนึ่งใน เรือ ทั้ง หลาย ที่ จะ เข้า ชู้ นั้น, จะ มา จอด ที่ หุ่น แห่ง กำ ปนี ฤ ที่ เชื้อน นอก ชู้ นั้น, ไม่ ต้อง เสีย เงิน กว่า ผู้ ที่ เปน นาย การ จะ ส่ง ให้ ล้อ น ออก จาก ที่ นั้น เมื่อ ไค.

๑. หนึ่งใน กบ คับ แห่ง เรือ ทั้ง หลาย, เมื่อ จะ ออก จาก ชู้ นั้น, ต้อง เขียน ชื่อ ตัว ลง ที่ บานู ชี แห่ง นาย ชู้ นั้น เสีย ก่อน จึง ออก ได้. ๑. หนึ่งใน แต่ บันดา หนังสือ, ที่ จะ ฝาก มา ถึง ชู้ นั้น, ต้อง ฝาก ไป ถึง มิค เทอ คับ ลีย. เซ. โรเบิต ชัน กว่า จะ ได้ เปลี่ยน อย่าง นั้น, บัด นี้ มิค เทอ คับ ลีย. เซ. โรเบิต ชัน เปน นาย กอง นั้น เปน เจ้า กระ ทรวง ใน การ ที่ จะ ใช้ เงิน เกบ เงิน แต่ ผู้ เดียว.

ความแก้ที่ แยก เจ้า เซน

๑ ผู้ที่ไป กล่าวโทษว่า, คือ บุตร พระยา จุลา เป็น ต้น กับ บัณฑา แยก ทั้งปวง ที่ ทำ เจ้า เซน, ว่า เล่น เบี้ย กิน หมี่ เสพสุรา, ทำ ผิด ด้วย ศาสนา. แยก นอก เขา ไม่ เข้า วัด ทำ บุญ ด้วย, ว่า แยก ต้อง ข้าราชการ, สวด อ่าน ก็ ไม่ ถูก. ใน หลวง ทรง ชัก เคียง พวก แยก. ความ อัน นี้ ไม่ จริง เลย สัก ข้อ หนึ่ง, ใน หลวง ไม่ ได้ ทรง ชัก เคียง อะไร ออก. ที่ ว่า กิน หมี่ เสพสุรา นั้น, ก็ ไม่ ได้ กิน เหมือน กล่าว ความ ไม่ จริง เลย. พวก ที่ ไป ออก หนังสือ พิมพ์ เป็น คน ไม่ คดี, ไม่ รู้ จัก คุณ พระ แด่ คุณ ยิตมา ร ศา เลย. ไม่ ได้ อยู่ ใน ศาสนา เจ้า เซน. พวก แยก เขา ไม่ นิย ดื้อ. เป็น คน นอก ศาสนา ไม่ ได้ อยู่ ใน คั้น แยก. เป็น คน อัยปรี. ไม่ รู้ จัก พระ เจ้า.

เรือ กัด ไฟ ชื่อ สยาม แตก

๑ ได้ ยิน ชาว มา ใหม่, ใน วัน ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๗ นี้, ว่า กำปั่น สยาม ที่ โคน หิน ไสโครก แตก นั้น, เป็น เพราะ กับ ต้น กิน เหล้า เมานัก, ฆะ มาท ไป ทารวจ เรือ ไม่, เรือ จึง ได้ แตก.

ราคา ดิน ทั่ว กวุง เทพ ๖

- ๑ เข้า กัด ดอง อย่าง ค่ำ เกวียน ละ ๔๖ บาท ๒ ถึง
- ๑ เข้า กัด ดอง อย่าง กัด ดอง เกวียน ละ ๕๑ บาท
- ๑ เข้า กัด ดอง อย่าง ค่ำ เกวียน ละ ๕๖ บาท
- ๑ เข้า กัด ดอง ฝอย เกวียน ๖๔ บาท
- ๑ เข้า ขาว เกวียน ละ ๗๗ บาท
- ๑ เข้า ขาว ทำ ที่ สี ไฟ หาม ละ ๒ บาท สอง ถึง ถึง เพื่อ
- ๑ เข้า เป็ด ออก นา ถอน เกวียน ละ ๕๑ บาท
- ๑ นา เมือง ๔๕ บาท
- ๑ น้ำ ตาน ทวาย อย่าง เอก หาม ละ ๑๒ บาท
- ๑ น้ำ ตาน ทวาย ขาว ที่ หนึ่ง หาม ละ ๑๓ บาท ๓ ถึง
- น้ำ ตาน ที่ ๒ หาม ละ ๓๐ บาท ๓ ถึง ถึง เพื่อ ที่ ๓ หาม ละ ๓๐ บาท ๓ ถึง
- ๑ น้ำ ตาน ทวาย แดง ที่ ๑ หาม ละ ๗ บาท ที่ ๒ หาม ละ หก บาท ๒ ถึง
- ๑ พรึก ไทย คำ หาม ละ ๘ บาท ถึง

- ๑ หนังสือ ทวาย หาม ละ ๑๓ บาท
- ๑ หนังสือ ดัว หาม ละ ๑๕ บาท
- ๑ หนังสือ เนื้อ หาม ละ ๘ บาท ๒ ถึง
- ๑ เขา ทวาย คำ หาม ละ ๑๒ บาท ๒ ถึง
- ๑ เขา ทวาย เลือก หาม ละ ๒๘ บาท
- ๑ เขา ทวาย หาม ละ ๘ บาท
- ๑ กำ ยาน ที่ ๑ หาม ละ ๒๕๐ บาท ที่ ๒ หาม ละ ๓๑๕ บาท
- ๑ ตะ กั่ว เกรียม ที่ ๑ หาม ละ ๓๘ บาท ที่ ๒ หาม ละ ๓๗ บาท
- ๑ บ้าน ถัด ที่ ๑ หาม ละ ๒๒ บาท ที่ ๒ หาม ละ ๒๐ บาท สอง ถึง

- ๑ รวง หาม ละ ๕๕ บาท
- ๑ ไหม โท ราช หาม ละ ๒๓๕ บาท
- ๑ ไหม ยว หาม ละ ๘๐๐ บาท
- ๑ ไหม เขมร หาม ละ ๖๕๐ บาท
- ๑ ครั่ง ที่ ๑ หาม ละ ๑๖ บาท ๒ ถึง ที่ ๒ หาม ละ ๑๕ บาท
- ๑ ร่วง หาม ละ ๒๑๒ บาท
- ๑ กระวาน หาม ละ ๑๒ บาท ถึง
- ๑ ฝาง ๓ คุ้น ๔ คุ้น เป็น หาม ๗ ละ ๓ บาท ๒ ถึง ๔ คุ้น ห้า คุ้น เป็น หาม ๗ ละ ๓ บาท เพื่อ ๕ คุ้น ๖ คุ้น เป็น หาม ละ ตาม บาท

- ๑ เมตติ กระบะ หาม ละ ๒ บาท ๒ ถึง
- ๑ งาช้าง ๔ อัน เป็น หาม ๗ ละ ๓๕๐ บาท ๕ อัน เป็น หาม ๗ หาม ละ ๓๕๐ บาท ๖ อัน เป็น หาม ๗ ละ ๓๓๐ บาท ๗ อัน เป็น หาม ๗ ละ ๓๒๐ บาท ๓๗ อัน ๒๐ อัน เป็น หาม ๗ ละ ๒๕๕ บาท

- ๑ ปลตา แห่ง หาม ละ ๘ บาท
- ๑ ปลตา มดิด หาม ละ ๕ บาท ถึง
- ๑ ไม้ สัก ยก ละ ๑๐ บาท

ไม้ ชิงชัน ที่ หนึ่ง ๓๐๐ หาม เป็น เงิน ๒๐ บาท ที่ ๒ ร้อย หาม เป็น เงิน ๓๗๕ บาท ที่ ๓ หาม ละ ๑๕๕ บาท ไม้ แดง ที่ หนึ่ง หาม ละ ๒๕๐ บาท ที่ ๒ หาม ละ ๑๕๐ บาท

- ๑ กระ ฝอย ๑๐๐ ละ ๘ บาท
- ๑ ทอง ใบ หนัก บาท หนึ่ง เป็น ๑๖ บาท
- ๑ การ แดง เงิน เมือง สิงคโปร์ ฝอย ทัด ที่ ช่าง ทาง เลี้ยว ร้อย ละ ๓ เหยียน

กำปั่น เข้า กรุงเทพฯ

เข้ามาเมื่อไร	กำปั่นชื่อไร	กัปตันชื่อไร	ที่ ทอน	เรือ อไร	มาจากไหน
เดือน ๗ ขึ้น ค่ำ หนึ่ง	โตไฟร์	จีน	๒๔๑	ปากสยาม	บเตเวีย
เดือน ๗ ขึ้น ๑๐ ค่ำ	ควิลอม	เคคาชน	๒๗๔	ปาก เบลเซียน	ฮ่องกง
เดือน ๗ ขึ้น ๑๒ ค่ำ	โยฮันนา	กศเคียนเซน	๑๕๖	บวิก เคนมาก	ฮ่องกง
เดือน ๗ ขึ้น ๑๒ ค่ำ	ลยเวนซี	แฮมบรุก	๒๕๘	ปากอังกฤษ	สิงคโปร์
เดือน ๗ ขึ้น ๑๓ ค่ำ	ปรอศบี ไร	จีน	๑๘๔	ปากสยาม	ซิงโกกา
เดือน ๗ ขึ้น ๑๔ ค่ำ	เจ้าพระยา	ฮรตัน	๓๕๓	กลไฟสยาม	ซิงคโปร์
เดือน ๗ ขึ้น ๑๔ ค่ำ	ทีมิศ	โปเมอนัน	๒๑๖	สกุนเนอ บรีเมน	หอยทาลา
เดือน ๗ ขึ้น ๑๔ ค่ำ	กิมฮองไทม์	ยัคเซน	๓๗๖	ปากสยาม	บเตเวีย

กำปั่น ออก จาก กรุงเทพฯ

ออกเมื่อไร	กำปั่นชื่อไร	กัปตันชื่อไร	ที่ ทอน	เรือ อไร	จะไปไหน
เดือน ๖ แรม ๑๕ ค่ำ	เจ้าพระยา	ฮรตัน	๓๕๓	กลไฟสยาม	สิงคโปร์
เดือน ๖ แรม ๑๕ ค่ำ	วอเคอติลี	เทส	๑๔๐	สกุนเนออังกฤษ	สิงคโปร์
เดือน ๗ ขึ้น ๓ ค่ำ	เสนเนทอ	ฮิกเออซี	๓๘๒	ปาก สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๗ ขึ้น ๓ ค่ำ	กัตรีนา	แทนหนม	๒๔๕	ปาก ปรอเซีย	ชายทะเล
เดือน ๗ ขึ้น ๓ ค่ำ	ฮันเต	ฮมเซน	๗๒๐	ชิป สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๗ ขึ้น ๓ ค่ำ	วิทวลลี	ทำซี	๓๓๖	ปาก สาม	ฮายมุย
เดือน ๗ ขึ้น ๗ ค่ำ	ลิวติน	บวิกซี	๔๓๘	ปาก ตซ์	ฮ่องกง
เดือน ๗ ขึ้น ๘ ค่ำ	มุลโลค	ยอเคนเซน	๖๔๔	ชิป สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๗ ขึ้น ๑๐ ค่ำ	ยัคเมนบักเกด	เต	๑๑๕	สกุนเนอ อะเมริกา	สิงคโปร์
เดือน ๗ ขึ้น ๑๐ ค่ำ	เซนตัส	ไลเซอ	๓๒๑	ปาก สยาม	ฮ่องกง

๑ ว่าด้วย ช้าง อยาก ได้ เจ้า นาย

๑ ใน ครั้ง ก่อน ช้าง อยาก ค้างคก ทั้งปวง, ได้ อไชรย อยู่ ในสระ แล บ่อ ก็ เป็น ที่ สบาย. วัน หนึ่ง ประชุม กัน เป็น หมู ใหญ่ ร้อง เสียง คัง, ขอ ให้ ยูประเทอ ส่ง เจ้า นาย ลง มา ดู แล ว่า ภูลาว พวก ช้าง อยาก ค้างคก ทั้งปวง. คำ ที่ เวียก ยูประเทอ นั้น พวก สัตว์ นับ ถู ว่า พระ. ยูประเทอ ได้ ยิน ดัง นั้น, ก็ เห็น ว่า เป็น นำ หวีวระ, ก็ ทั้ง ไม่ ค้อน ลง มา ใน น้ำ นั้น. แล้ว ว่า นิ แล เป็น เจ้า ของ เอง. ขณะ เมื่อ ไม่ ค้อน ตก ลง ใน น้ำ นั้น, ก็มี

เสียง คัง, สัตว์ เหล่า นั้น ก็ พา กัน ตกใจ, ต่าง คัว ต่าง หนี ไป. ต่อ ภายหลัง ไป แล้ว ก็ พา กัน แอบ ดู นาย. คัว ที่ กล้า ๆ ก็ เข้า มา ดู ใกล้ ๆ. นี้ ว่า รูปร่าง นาย จะ อย่างไร. เห็น ว่า นาย ไม่มี ชีวิต ก็ โดด ขึ้น บ่น หลง นาย, พา กัน ดู ถูก นาย นึก. แล้ว จึง ฝาก หนึ่ง คัว หนี ไป, ถึง ยูประเทอ ว่า นาย เช่น นี้ ไม่มี ชีวิต ข้าพเจ้า ทั้งปวง ไม่ อยาก ได้. ขอ ท่าน จง ให้ เจ้า นาย ที่มี กำลัง แขง แวง. ยูประเทอ จึง ฝาก นก ยาง ลง มา, แล้ว ยูประเทอ ว่า นิ แล จะ จง จะ ชอบใจ ท่าน ทั้งหลาย แล้ว. ครั้น นก นั้น ลง มา ก็ จิก สัตว์ เหล่า นั้น ถิน โดย เวร. ช้าง อยาก ค้างคก ก็ เกิด ภัย ชัง นก

มาก ขึ้น. จึงสั่ง เมอกริ ไป ถึง ยูประเทอว่า, ขอ ให้ ยูประเทอ ได้ ไปรคคืน เขา นาย นั้น ไป เสีย. ยูประเทอว่า แก่ เมอกริ ว่า, สักวเล่า นั้น มัน อยากรู้ เอง นี้ ก็ เป็นโทษ ของ มัน เอง.

๑ คำเปรียบนี้ ใจความว่า, จง สู้ทน ขรมาณ ที่ เรา ได้ รู้แล้ว, อย่า โศกไป ทา ขรมาณ ที่ เรา ยัง ไม่รู้ จัก.

ว่าด้วย ม้า รบ กับ พ้า

๑ ม้า รบ กับ พ้า ที่ เขา ได้ แต่ง ด้วย เครื่อง รบ รุ่ง มา ตาม ทาง ทำเสียง ดัง กอง สนั่น. ภาย พ้า กับ พ้า, เขา บัน ทุก ของ เคน สนวน ทาง ลง มา, ม้า จึง ร้อง ให้ พ้า หลีก ว่า ถ้า พ้า ไม่ หลีก เรา จะ เยียบ ท่าน, พ้า ไม่ อยากรู้ จะ ให้ ม้า โกรธ ก็ หลีก ทาง ให้. ภาย หลีก เข้า จับ ม้า กับ พ้า ไป เพื่อ จะ รบ ทฬ. ม้า ถูก จับ ไป ไม่ได้ เขา จึง ไป ขาย ไว้ แก่ ชาว บ้าน นอก. เขา ถอด เครื่อง ส้า รบ รบ ออก เสีย หมก. ครั้ง หนึ่ง พ้า ได้ เหน เขา ใช้ ม้า เชน เกวียน นัก ม้า แทบ จะ ลาก ไม่ได้. พ้า จึง เข้า ใจ ว่า ไม่ ควร ที่

จะ วิชา สักว ที่ กำ ลัง มี วิชา, แล้ว จึง กลับ ดู หมื่น ดู ถูก สักว ที่ มี บุญ น้อย. ใจ ความ ว่า ความ หยิ่ง จำ เป็น จะ หัก ล้ม.

ว่าด้วย หมา กับ วิว

๑ มี หมา ตัว หนึ่ง นอน อยู่ ใน ราง สำ รบ ใส่ หมา ให้ วิว กิน เมื่อ วิว ทิว นึก, จะ เข้า ไป กิน ยา ก็ จะ คอย กัด วิว. ๆ จึง ว่า แก่ สุนัข ว่า, ทาร เป็น สักว อะไร นี้ ทวง อา ทาร นึก ตัว จะ กิน เข้า ไป เอง ก็ กิน ไม่ได้ แล้ว, ยัง กลับ มา ทวง ผู้ อื่น ด้วย เล่า.

๑ การ ที่ ตระหนี่ เนียว เน้น นั้น, คน ทั้ง ปวง จำ เป็น เกล็ด ข้าง.

๑ ว่าด้วย ปลูก แม่ ลูก

๑ ครั้ง หนึ่ง ปลูก แม่ ลูก ได้ ไป, ตาม ชาย ทะเล. แม่ จึง ว่า แก่ ลูก ว่า, ทำ ไม่ เอง ไม่ เติบ ได้ ทรง เล่า เพราะ ว่า เขา เอง คด นึก ปลูก ว่า แม่ เอ๊ย. ถ้า ช้า เห็น แม่ เติบ ทรง แล้ว, จะ มี น้ำ ใจ เติบ ทรง บ้าง. ใจ ความ ใน คำ เปรียบ นี้ ว่า, ทำให้ เขา ปลูก อย่าง ก่อน ดี กว่า ว่า ให้ เขา ทำ.

ปฏิทิน บอกรวม แด่ ทูม ใน ช้าง แรม เดือน ๗ นี้.

คำ อังกฤษ	คำ ไทย	คำ จีน	อาทิตย์ขึ้น ที่ โมง	อาทิตย์ตก ที่ โมง	อาทิตย์เที่ยง ที่ โมง	จันทร์ขึ้น ที่ ทูม
เดือน เมษ	เดือน ๗	จีน เดือน ๔				
วัน พุธ ๓๐ คำ	แรม คำ ๑	๑๖ คำ	๑๑ ทูม ๓๑ นาที	ย่ำ คำ แล้ว ๒๓๑ นาที	ย่ำ เที่ยง แล้ว ๒๓ นาที	ทูม หนึ่ง ๒๕ นาที
วัน พฤหัส ๓๑ คำ	๒ คำ	๑๗ คำ	๑๑ ทูม ๓๑ นาที	ย่ำ คำ แล้ว ๒๓๑ นาที	ย่ำ เที่ยง แล้ว ๒๓ นาที	๒ ทูม ๑๕ นาที
เดือน มิย ๑						
วัน ศุกร คำ ๑	๓ คำ	๑๘ คำ	๑๑ ทูม ๓๑ นาที	ย่ำ คำ แล้ว ๒๓๑ นาที	ย่ำ เที่ยง แล้ว ๒๓ นาที	๓ ทูม ๓ นาที
วัน เสาร์ ๒ คำ	๔ คำ	๑๙ คำ	๑๑ ทูม ๓๑ นาที	ย่ำ คำ แล้ว ๒๓๑ นาที	ย่ำ เที่ยง แล้ว ๒๓ นาที	๓ ทูม ๔๑ นาที
วัน อาทิตย์ ๓ คำ	๕ คำ	๒๐ คำ	๑๑ ทูม ๓๑ นาที	ย่ำ คำ แล้ว ๒๓๑ นาที	ย่ำ เที่ยง แล้ว ๒๓ นาที	๔ ทูม ๓๕ นาที
วัน จันทร์ ๔ คำ	๖ คำ	๒๑ คำ	๑๑ ทูม ๓๑ นาที	ย่ำ คำ แล้ว ๒๓๑ นาที	ย่ำ เที่ยง แล้ว ๒๓ นาที	๕ ทูม ๒๐ นาที
วัน อังคาร ๕ คำ	๗ คำ	๒๒ คำ	๑๑ ทูม ๓๑ นาที	ย่ำ คำ แล้ว ๒๓๑ นาที	ย่ำ เที่ยง แล้ว ๒๓ นาที	
วัน พุธ ๖ คำ	๘ คำ	๒๓ คำ	๑๑ ทูม ๓๑ นาที	ย่ำ คำ แล้ว ๒๓๑ นาที	ย่ำ เที่ยง แล้ว ๒๓ นาที	๖ ทูม ๕๒ นาที
วัน พฤหัส ๗ คำ	๙ คำ	๒๔ คำ	๑๑ ทูม ๓๑ นาที	ย่ำ คำ แล้ว ๒๓๑ นาที	ย่ำ เที่ยง แล้ว ๒๓ นาที	๗ ทูม ๔๔ นาที
วัน ศุกร ๘ คำ	๑๐ คำ	๒๕ คำ	๑๑ ทูม ๓๑ นาที	ย่ำ คำ แล้ว ๒๓๑ นาที	ย่ำ เที่ยง แล้ว ๒๓ นาที	๘ ทูม ๓๖ นาที
วัน เสาร์ ๙ คำ	๑๑ คำ	๒๖ คำ	๑๑ ทูม ๓๑ นาที	ย่ำ คำ แล้ว ๒๓๑ นาที	ย่ำ เที่ยง แล้ว ๒๓ นาที	๙ ทูม ๒๘ นาที
วัน อาทิตย์ ๑๐ คำ	๑๒ คำ	๒๗ คำ	๑๑ ทูม ๓๑ นาที	ย่ำ คำ แล้ว ๒๓๑ นาที	ย่ำ เที่ยง แล้ว ๒๓ นาที	๑๐ ทูม ๒๐ นาที
วัน จันทร์ ๑๑ คำ	๑๓ คำ	๒๘ คำ	๑๑ ทูม ๓๑ นาที	ย่ำ คำ แล้ว ๒๓๑ นาที	ย่ำ เที่ยง แล้ว ๒๓ นาที	๑๑ ทูม ๑๒ นาที
วัน อังคาร ๑๒ คำ	๑๔ คำ	๒๙ คำ	๑๑ ทูม ๓๑ นาที	ย่ำ คำ แล้ว ๒๓๑ นาที	ย่ำ เที่ยง	

๑หนังสือจดหมายเหตุนาน

THE BANGKOK RECORDER.

เล่มที่ ๒๒ เดือนเจ็ดแรมสิบห้าค่ำ ปีชานอัฐศก จุลศักราช ๑๒๒๘ เดือนยูนวันที่ ๑๒ กลุศศักราช ๑๘๖๖, ใบที่ ๘

๑ พงษาวทกร อังกฤษ บท ๑๐ ต่อ หน้า ๒๓ ขาว

๑ ฝ่ายเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศสทราบทั้งนั้น, ก็ทำหนังสือสัญญาไมตรีกับพระเจ้าเฮนเร แล้วเลิกทัพกลับไปแล้ว ฝ่ายพระเจ้าเฮนเร นั้น พระองค์มีพระไทย ประกอบด้วยพระกรุณา ทรงปรารถนแก่เจ้าแผ่นดินสกอตแลนด์, จึงเอาคำมั่นสัญญาสาบานไว้มิให้คิดคบคตพระองค์อีก. แล้วก็ปล่อยไปทั้งขุนนาง แก้วร้อยคน ที่จับมาได้. พระโอรสทั้งสามของพระองค์ซึ่งหนีไปนั้น, ก็ทรงโปรดยกโทษให้ด้วย. แต่พระราชบุตรองค์ใหญ่ นั้น, ถึงจะทรงโปรดเท่าไร ก็ไม่หายกระต้าง, คมหนักลงเล่น ออชาน้ำ ทารุณต่าง ๆ, พายหลังเกิดวิวาทขึ้นกับพระอนุชาของ. พระราชบิดาห้ามปรามก็ไม่ฟัง. จึงหนีไปยุด กองทัพมา จะทำศึกด้วยพระบิดา. ครั้นยกมาถึงกลางทางก็ประชวรเป็นไข้พิศม์, หนักพระไทยแทนพระชนม์จะไม่ดำรงอยู่ได้. จึงให้ทหารเร็วรีบไปกราบทูลอ้อนวอนพระบิดาให้ทรงโปรดพระราชทานโทษ, แล้วให้เสด็จมา, พระราชบิดามีใต้วางพระไทยเกรงว่า, จะเป็นกลอุบายแกลังทำเป็นไข้, ทรงให้เสด็จไปจะทำร้าย. จึงมิได้เสด็จไป. แต่พระราชทานพระธรรมวงไปให้เป็นที่สำคัญว่า, พระองค์ทรงโปรดแล้ว, พระโอรสคำนับร้อยพระธรรมวงด้วยพระไทยยินดีแล้ว ก็สิ้นพระชนม์ในขณะนั้น.

๑ ฝ่ายพระเจ้าเฮนเร ทราบว่าพระโอรสสิ้นพระชนม์แล้ว, ก็เสียพระไทยด้วยมิได้เสด็จไปเยี่ยม, ฝ่ายวิกจีนพระราชโอรสที่สองของเฮนเรนั้น, มีพระไทยอหยาบคายกระต้างกระเถียงนัก. มิได้รักใคร่ในพระราชบิดา, ในคฤศศักราช ๑๑๘๘ มีข่าวมาถึงประเทศยุบว่า, พระเจ้าแผ่นดินเมืองฮาบูบอทที่เมืองฮูราลมาได้แล้ว, คนทั้งปวงก็ตื่นข่าวเล่า ๆ ไปเป็นอันมาก.

๑ ฝ่ายฟิลิปเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศส แลวิกจีนโอรสพระเจ้าเฮนเรได้ทรงทราบทั้งนั้น, ก็จัดแจงตระเตรียมพวกพลทั้งเสบียงอาหารไว้เป็นอันมาก. จะยกไปเมืองฮูราลมาแต่วิกจีนนั้น เคื่องยอนอนชาอยู่, เหนพระราชบิดารักใคร่โปรดปรานยอนนั้นมากอีก. จึงทูลขอจะเอายอนไปเมืองฮูราลมาด้วย. พระบิดาไม่โปรดให้. ก็ขัดพระไทย, จึงคิดการกับฟิลิปพระเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศส ยกเข้าตีเมืองอังกฤษ, พระเจ้าเฮนเรไม่ทันจะตระเตรียมทแกล้วทหาร. ก็ยอมทมิตรีไว้กับวิกจีน, ครั้งนั้นเฮนเรเสียพระไทยนัก. ด้วยยอนพระโอรสองค์น้อย ซึ่งพระองค์ทรงโปรดปรานมากนั้น, ทาคิดถึงพระศพพระคุณไม่. กลับเป็นบ่จามีตรไปเข้าด้วยฆ่าศึก. พระองค์ก็ทรงโทมนัดเป็นอันมาก. ประชวรหนักก็สิ้นพระชนม์. ในคฤศศักราช ๑๑๘๘ พระชนมายุของพระเจ้าแผ่นดินเฮนเรห้าสิบเจ็ดพรรษา. อยู่ในราชสมบัติสามสิบห้าปี. เมื่อสิ้นพระชนม์แล้วนั้น, พระราชบุตรยังอยู่สององค์, พระราชธิดาสององค์, เฮนเรที่สองนี้ เป็นพระเจ้าแผ่นดินดำรงอยู่ในยุคธรรม. มิได้เบียดเบียนราษฎรให้ร้อนรน, ชาวพระนครก็สรรเสริญพระคุณเป็นอันมาก. แต่ไม่สู้มีความสุข, เพราะทัพพระเจ้าเฮนเรกับพระเจ้าเฮนเรของพระองค์ประพฤติกการไม่ภอพระไทย, ก่อการให้ขุนเคื่องพระไทยอยู่เนือง ๆ, คฤศศักราช ๑๑๘๘ วิกจีนทราบข่าวพระราชบิดาสวรรคตแล้ว, ก็เสด็จไปเกลี้ยพระไทย, ประหนึ่งว่าพระองค์แกลังให้พระราชบิดาสิ้นพระชนม์. ก็เสด็จมาเยี่ยมพระศพพระราชบิดา, แล้วได้ราชภิเศกครองราชสมบัติในกรุงลอนดอน. ทรงชูปเลี้ยงแต่บิดาขุนนางซึ่งสัดยศชื่อต่อพระราชบิดาของพระองค์. ขุนนางที่มีใต้วางชื่อต่อพระราชบิดามาเข้าด้วยพระองค์นั้น, มิได้ทรงชูปเลี้ยง. แล้วสั่งให้ถอดพระมารดาจากเรือนจำ. วิกจีนพระเจ้าแผ่นดินมิได้เอาพระไทยใส่ในราชกิจ ซึ่งจะทะนุบำรุงพระนครของ

พระองค์. เขา พระไทยผูกพัน อยู่แต่ซึ่ง จะ ยก ไป ที่เมือง ยะ
ชาแลมคีน, ตระเตรียม เรือ รบ ทั้ง พวก พล แล สะเบียง อาหาร
ไว้พร้อม เสวย.

๑ ฝ่ายฟิลิปเจ้า พระ นคร ฝรั่งเศส, ก็เตรียม กอง ทับ
เรือ ไว้พร้อม จะ เสกข์ ทั่วย. ทั้ง สอง ทับ ยก มา ยืน จบ กัน นัย
พลรบ ได้ สิบ หมื่น, ก็เสกข์ ยก ไป ทาง ชล มวาท. แต่เทศ
กาล นั้น เป็น ฤดู ทหนาว ทั้ง ชัดลม ทั่วย. ก็ ทอด พัก อยู่ ที่ ประ
เทศ ซิคเซเว, เมื่อ พัก อยู่ ที่ประเทศ ซิคเซเว นั้น วิกเงินให้ ราช
ทูต จำ ทูล พระราช สาคิน ไป, กล่าว พระราช อธิกา ของ พระเจ้า
แผ่นดิน เมือง นระวา มา เป็น พระมเหสีฟิลิป เคือง พระไทย, ทั่วย
วิกเงิน ได้ สัญญา ไว้ แต่ เต็ม ว่า, พระองค์ ได้ ราช สมบัติ แล้ว
จะ รับ พระ น้อง นาง ของ ฟิลิป มา เป็น พระ มเหสี, บัด นี้ หาก ทำ
ตาม สัญญา ไม่, ฟิลิป ชัด พระไทย แล้ว แยก กอง ทับ ยก ไป
เสีย ก่อน มิได้ ยัง ถัก, ฝ่าย วิกเงิน พัก อยู่ ที่ นั้น ประมาณ ทก
เดือน. ครั้น ได้ ที่ มี ลม สหัด โย ก็ ยก ทับ เสกข์ ตาม ฟิลิป ไป.
ทั้ง สอง ทับ ครั้น ถึง ประเทศ เปลสเคิง, ก็ เข้า สม ทบ กับ กอง
ทပ် เมือง อื่น ๆ, ซึ่ง ยก ไป จะ ที่ เขา เมือง ยะชาแลมคีน, ก็
ช่วย กัน ระดม ที่เมือง หนึ่ง ใหญ่ ทั้ง อยู่ ชาย ทะเล ได้.

๑ ฝ่าย กอง ทับ ทั้งปวง ก็ ยก ย่อง สรรเสริญ วิกเงิน ว่า,
แก่แล้ว กล้า เข้มแข็ง ใน สงคราม นั้ก. แต่ ฟิลิป ไม่มี ใคร สรร
เสริญ ก็ เสีย พระไทย อธิกา คิค จะ กลับ, จึง แกล้ง กล่าว กล
มารยา ว่า, ไม่ สมาย พระไทย เพราะ อากาศ ที่ นี้ ร้าย ไม่ เป็น ที่
สมาย, จะ ยก ทับ กลับ ไป วิกเงิน กรัง พระไทย เกรง ว่า ฟิลิป
ซุ่น เคือง อยู่. จะ กลับ วกหลัง ไป รบ กวน พระ นคร จึง ให้ ฟิลิป
ทำ สัตย์ สาบาล ไว้, มิให้ ไป รบ กวน พระ นคร ของ พระองค์.
ฟิลิป สาบาล แล้ว ให้ นาย ทหาร คน หนึ่ง, คุม ทหาร ฝรั่งเศส
อยู่ช่วย วิกเงิน ทำ คึก. แล้ว สั่ง ความลับ ไว้ แก่ นาย ทหาร ว่า,
ถ้า วิกเงิน คิค รบพุ่ง อย่าง ไร แล้ว. จง คิค ทำลาย ความ คิค นั้น
เสีย อย่า ให้ ล้ำ รัจ ได้. สั่ง แล้ว ก็ ยก ทับ กลับ ไป เหตุ ทั้ง นั้น
จึง ที่เมือง ยะชาแลมไม่ ได้. เพราะ กอง ทับ ไม่ เป็น น้ำ หนึ่ง
ใจ เดียว กัน, คิค อุดยา กัน อยู่. วิกเงิน ก็ เลิก ทับ กลับ ไป.

๑ ฝ่าย ขุนนาง ซึ่ง วิกเงิน ได้ อยู่ รักษา พระ นคร นั้น, กะ
เอน พระ อนุชา ไม่ เข้า กัน. ขุนนาง อังกฤช ทั้ง ปวง ก็ แยก เป็น
สอง ฝ่าย, เข้า ข้าง ยอน บ้าง, เข้า ข้าง ขุน นาง ผู้ รักษา พระ

นคร บ้าง. เมือง อังกฤช ก็ เกิด จลาจล รบพุ่ง กัน วุ่นวาย อยู่.
ฟิลิป ภอ เสกข์ มา ถึง เมือง ฝรั่งเศส, ทบาย ว่า เมือง อังกฤช
เกิด รบพุ่ง กัน นั้ก. จะ ใคร ยก ไป ที่เมือง นอแมนเต, ขุนนาง
ไม่ ยอม ทั่วย ได้ สาบาล ไว้, จึง มิ ได้ เสกข์ ไป. แต่ ใช้ ทูต ให้
ไป ยุยง เอน ให้ คิค เขา ราช สมบัติ เสีย ได้ ได้, อย่า ให้ ทับ วิก
เงิน กลับ มา, พระ มารกา ทบาย ความ นั้น ก็ ว่า กล่าว ทั่วย ปวาม
ยอน ๆ จึง สงบ อยู่.

๑ ฝ่าย วิกเงิน ได้ ทราบ ข่าว ว่า พระ นคร ของ พระองค์ เกิด
คึก. ก็ รับ มา ทั้ง กลาง วัน กลาง คีน มิ ได้ อยู่ด ย่อน, เรือ พระ
ที่ หนึ่ง คึง ลม พย ใหญ่ ก็ แยก ทำลาย คน ทาย เป็น อื่น มาก.
แต่ วิกเงิน นั้น ชนฝั่ง ได้ ที่ เมือง แอ็กกิวเลีย, จึง แปลง องค์
ปลอม เป็น คน เข้มใจ หวัง จะ ซ้ำม เมือง เยอเมนี ไป ถึง เมือง ไว
เอนนา, เจ้า เมือง ไวเอนนา จับ ได้. ฝ่าย เอมเปรอเจ้า เมือง
เยอเมนี ทบาย ว่า, เจ้า เมือง ไวเอนนา จับ วิกเงิน ได้. ก็ ให้ ทูต
ไป ขอ ค้อ เจ้า เมือง ไวเอนนา ว่า จะ ให้ เงิน เป็น อื่น มาก. เจ้า
เมือง ไวเอนนา ก็ ยอม ให้. เอมเปรอ เยอเมนี ได้ วิกเงิน มา แล้ว
จำ ทววน หลาย ชัน ซึ่ง คุก ไว้ มั่นคง, หวัง จะ เขา ลิน ได้
มาก. ฝ่าย ฟิลิป ทบาย ว่า วิกเงิน ต้อง จำ ชัง คุก อยู่ คัง นั้น,
ก็ ที่ พระไทย สม หวัง ที่ พระองค์ ได้ ทรง พระ คาริ รัจ, จะ ยัง
นคร อังกฤช ให้ เสื่อม กอช น้อย กล่าว ลง.

๑ แต่ ยอน นั้น เสกข์ ไป เมือง อังกฤช, แกร้ ความ แก่ ขุน
นาง ทั้งปวง ว่า, วิกเงิน ลิน พระชนม์ เสีย แล้ว. หวัง จะ ให้
ขุนนาง ทั้งปวง ยก สมบัติ ได้. ขุนนาง ทั้งปวง ไม่ เชื่อ พัง, ยัง
มั่น คง สัตย์ ซ้อ ค้อ วิกเงิน อยู่, ไม่ ยอม ยก ราชสมบัติ ได้, คิค
จะ ปราบ ปวาม ยอน. ยอน เทน ไม่ ได้ คัง พระไทย หวัง, ก็
เสกข์ กลับ ไป เมือง ฝรั่งเศส. แต่ วิกเงิน นั้น คึง ทน ทก ขวาท
นาแสน สาคิต, ทั่วย เอมเปรอเยอเมนี มิ ได้ มีความ เมทา ปวา
ณึ เลย, แกล้ง จอง จำ ทำ โทษ ยิ่ง กว่า คน เป็น โทษ หลวง,
ประหนึ่ง จะ เร่ง เขา ค่า ได้ ให้ เหลือ ลัน. ฝ่าย โปบ บาคหลวง
ใหญ่ ทบาย คัง นั้น, จึง ให้ ทูต ไป ว่า กล่าว แก่ เอมเปรอเยอเม
นี ให้ ปล่อย วิกเงิน เสีย, ถ้า ไม่ ปล่อย แล้ว, จะ คัด เสีย
ไม่ รับ ไว้ เป็น สิบย. เพราะ เอน ว่า วิกเงิน นั้น ไป ช่วย ทำ คึก
เมือง ยะชาแลม, ได้ กุศ ความ ชอบ มาก แล้ว, ไม่ ควร จะ
จำ ชัง ไว้ ได้ ได้ ความ ล้า มาก. เอมเปรอ สัญญา ว่า จะ ปล่อย,

เมือง จึง เป็น จลาจล เกิด โจร ร้าย มาก, อาณา ประชา ราช
หฺร จะ ทำ นา ทา กิน ก็ ไม่ เป็น ปกติ. แต่ พระเจ้า ริคเจิน นี้
พระองค์ ไม่ มี พระราชาโอรส.

พงษาวดาร เมืองต่าง ๆ

๑ คน ที่ เคย อ่าน หนังสือ ของ พวก หมอ อเมริกา จึง จะ เข้า
ใจ ว่า, เติมนั้น พระเจ้า ได้ ทรง สร้าง มนุษย์ แต่ สอง คน. คือ
ผู้ชาย คน หนึ่ง, ผู้หญิง คน หนึ่ง เท่า นั้น. พระยะโฮวาเจ้า จึง
ทรีโอ วาท สั่ง สอน แก่ คน ทั้งสอง, ด้วย มี พระไทย เมตตา
หวัง จะ ให้ เป็น ประโยชน์, แก่ มนุษย์ ทั้งปวง อัน เกิดมา ใน ภาย
หลัง. แต่ คน ทั้งสอง นั้น มี ใจ ซัด ซั้น ต่อ โอวาท ของ พระเจ้า
แล้ว, ได้ ทำผิด ซึ่ง ถ้อย คำ ของ พระเจ้า ที่ กล่าว สั่ง สอนนั้น,
คน ทั้งสอง จึง มี น้ำ ใจ ทรวิ ปริต แปร ปรวน ไป วัช ไร้ แต่ จะ ทำ
ซึ่งการบาป. ครั้น คน ทั้งสอง สืบ เนื่อง ลูก หลาน มา ก็ มี น้ำ ใจ
ประพฤดี ใน การ บาป ด้วย กัน สิ้น. ครั้น ล่วง มา ก่า คน ได้
๑๖๐๐ ปี, มนุษย์ เหล่า นั้น ก็ กระทำ การ บาป ที่ มาก ขึ้น. พระ
องค์เจ้า ยะโฮวา ทรง เห็น ว่า, มนุษย์ ทั้งปวง ทำผิด เป็น อัน มาก
แล้ว. พระองค์ จึง บัน ทาน ให้ น้ำท่วม คน ทั้งหลาย ถึง แก่ พิ
ภาค สิบ หาย ทาย สิ้น, เว้น ไว้ แต่ โนฮา อัน เป็น คน ปรีดิ์พิ
ทาม โอวาท ของ พระเจ้า นั้น, กับ ภรรยา แล บุตร สาม คน กับ
สะไฟ ทั้ง สาม ด้วย. แล ลูก ของ โนฮา นั้น ชื่อ เซม คน หนึ่ง.
ชื่อ ฮาม คน หนึ่ง, ชื่อ ยาเฟธ คน หนึ่ง. ถ้า จะ ใคร รู้ ว่า, พระ
ยะโฮวาโปรดให้ โนฮา กับ ภรรยา แล บุตร แล สะไฟ นั้น, รอด
จาก น้ำท่วม ด้วย อา การอย่างไร, แล ก็ ให้ อาน ตู ใน คำภีร์
สร้าง โลกย์ นั้น เกิด.

๑ ครั้น นาน มา ลูก หลาน ของ โนฮา ก็ ค่อย เจริญ มาก ขึ้น,
ก็ มี ได้ เอา พระเจ้า เป็น ที่ พึ่ง. คน เหล่า นั้น ก็ ยัง อยู่ เป็น
ปกติ ของ ญาติ กัน. จึง ชวน กัน สร้าง เป็น หอคอย ขึ้น
โตใหญ่, ด้วย เขา คิด ว่า จะ ละ ขึ้น ไป ได้ สูง เทียบ พ้า, แต่
คน เหล่า นั้น สร้าง หอคอย ยัง ทำ ทน ไม่. พระเจ้า จึง มา บัน
ทาน ให้ คน จำพวก นั้น พูจา ภาษา. ต่าง ๆ กัน ออกไป จะ เข้า ใจ
กัน มิ ได้, คน เหล่า นั้น ก็ แยก ย้าย กัน ออกไป ต่าง พวก ต่าง อยู่.
ฝ่าย พวก ของ เซม นั้น ก็ ไป อยู่ ใน ประเทศ ที่ ทุก วัน นี้, เรียก
ว่า เอเชีย. ฝ่าย พวก ของ ฮาม นั้น ก็ ไป อยู่ ใน ประเทศ ที่ ทุก

วัน นี้, เรียก ว่า เอเชีย. ฝ่าย พวก ของ ยาเฟธ นั้น ก็ ไป อยู่
ใน ประเทศ ที่ ทุก วัน นี้, เรียก ว่า ยุโรป นี้. คน ทั้งสาม จำพวก
นี้, จึง ได้ สร้าง บ้าน เมือง เป็น ที่ อาศัย ใหญ่ ย่าง น้อย ย่าง,
ต่าง ๆ กัน. เติมนั้น บุตร ของ เซม ได้ สร้าง เมือง ใน ประ
เทศ นี้. แล เมือง นั้น ชื่อ ว่า บาบิโลน เป็น เมือง หลวง. แล
บุตร ของ เซม นั้น ได้ ครอบ เมือง บาบิโลน, เป็น ใหญ่ ใน ประ
เทศ บาบิโลน นี.

จะว่า ด้วย เมือง นินเวเกอ

๑ นิมรอก อัน เป็น หลาน ของ ฮาม, ได้ สร้าง เมือง ใน ประ
เทศ อาชूर เมือง หนึ่ง, ชื่อ ว่า นินเว เป็น เมือง หลวง ใน ประเทศ
อาชूर นี้. แต่ นิมรอก สร้าง เมือง ยัง ทำ ทน แล้ว ไม่, ก็
ถึง แก่ นิกรวม. นินอ ผู้ เป็น บุตร ของ นิมรอก จึง สร้าง เมือง
นี้ แทน บิคา. ครั้น นินอ สร้าง เมือง สำ เร็จ แล้ว, นินอ
ก็ ยก กองทัพ ไป ที่ เมือง ทั้งปวง, นินอ มี น้ำ ใจ กล้า ทาร ใน
การ สงคราม เป็น อัน มาก. แล เมือง อื่น ๆ หลาย เมือง ได้
ไชยชนะ แก่ เมือง บาบิโลน และ เมือง มิคยาน และ เมือง อื่น ๆ
หลาย เมือง. ครั้น นินอ เมือง นินเว ก็มี เมือง ขึ้น เป็น อัน มาก.

๑ ครั้น อยู่ มา พระเจ้า นินอ สวรรคต แล้ว, ขุนนาง ข้ำ
ราชการ ทั้งปวง, จึง ยก นินยาน ผู้ เป็น ราชบุตร ให้ ครอบ ราช
สมบัติ แทน พระราชบิดา. แต่ นินยาน นั้น ยัง ทรง พระเยาว์ นั้,
มี รู้ ที่ จะ บังคับ บัญชา กิจ ราชการ สิ่ง ใด เลย. จึง นาง เซมิ
รามิ อัน เป็น พระราชินี นั้น, ช่วย บังคับ บัญชา กิจ ราชการ เมือง
แทน พระราชบุตร. นาง จึง ให้ ตบ แแต่ง การ เมือง, คือ ให้
ก่อ กำแพง รอย นอก ได้ แน่น ทน, แล บัง ลุก ไร้ง งาม ๆ เป็น
อัน มาก. เมือง นินเว กิ่ง กง งาม รุ่ง รเรือง สุก สอน ขึ้น. ครั้น
ตบ แแต่ง พระนคร เส็จ แล้ว, นาง จึง นึก ใน พระไทย จะ ใคร
แผ่ เซตร์ แคน ให้ กว้าง ข้าง ออก ไป อีก. ครั้น เพลา เสก
ออก ขุนนาง จึง ทรี สั่ง ขุนนาง ผู้ ใหญ่ น้อย ให้ เถน ที่ทัพ. ครั้น
พลทหาร พร้อม แล้ว, นาง เซมิรามิ จึง ยก กองทัพ เทียว ปรวม
ปรวม เมือง อัน ตั้ง ใกล้ เซตร์ แคน, ที่ ยังมี ได้ มา อ่อน น้อม นั้น
ก็ ได้ เป็น หลาย หัว เมือง, แล ก็ ยก พล รุก ครอบ มา จน ครอบ
ทั้ง เมือง อินเคีย.

๑ ฝ่าย พระเจ้า เคาโปเร บิ ผู้ ครอบ เมือง อินเคีย แจ้ง ว่า, เมือง
นินเว ยก กองทัพ มา กระทำ ย่ำยี แก่ พระ นคร ดังนั้น. แล

จึง รับ สั่ง ให้ ขุนนาง ผู้ใหญ่ผู้น้อย, ทระเตรียม โยธา ทหาร. ครั้น ตรียม กองทัพ ได้พร้อมแล้ว. พระเจ้า เคาโปโรเบติ ก็ ยก พลทหาร ออก จาก เมือง. ฝ่าย นางเซมิวามี ทอด พระเนตร เห็น กองทัพ พระเจ้า อินเตีย ประกอบ ด้วยช้างม้า เป็นอัน มาก, แต่ ทหาร ช้าง นั้น มากกว่า เป็น หลาย ส่วน. นาง ก็ อั้น อั้น จน พระไทย, แล้ว ก็ ตีกร์ การ ที่ จะ รับ ร้อง ทัพ ช้าง ของ พระเจ้า เคาโปโรเบติ. นาง จึง คิด เห็น ว่า ควร จะ เอา ฟา ที่ เรา สึก หัก ไว้, ใน การ สงคราม นั้น เข้า สู้ กับ ช้าง จึง จะ เอา ไซชนะ ได้. นาง จึง จัด กระบวน ทัพ แล เลือก เอา ฟา ได้ เป็น อัน มาก, แล้ว ให้ ทหาร ชี้ ประจำ ทุก ตัว ฟา, นาง เซมิวามี ก็ ทรง ช้าง พระอินทร์ เป็น พาชนะ. แล้ว จึง ให้ ยก โยธา ทัพ ฟา และ ทหาร ออก จาก ที่ รัก อยู่ นั้น, เข้า ประจบ กับ ทัพ ของ พระเจ้า เคาโปโรเบติ. แล ทัพ ฟา กับ ทัพ ช้าง ก็ เข้า ต่อ สู้ กัน เป็น สามารถ, ทัพ ช้าง จะ ทาน กำ ลัง ทัพ ฟา นั้น มิ ได้ ก็ พ่าย หนี.

๑ ฝ่าย พระเจ้า เคาโปโรเบติ ก็ ขับ ช้าง หนี เข้า ใน เมือง ได้. กอง ทัพ เมือง นินะเว ครั้น ได้ ไซชนะแล้ว, เหล่า ทหาร ทั้ง ปวง ก็ ไล่ จับ ทหาร ของ พระเจ้า เคาโปโรเบติ, เก็บ เอา หมวก เสื้อ เครื่อง สาทราอาทย์ ได้ เป็น อัน มาก, แล ได้ ทัพ เสดลย หนึ่ง โกฎิ หนึ่ง. แล้ว นาง เซมิวามี จึง ทรง ช้าง พระอินทร์ นำ หน้า โยธา ทหาร ทั้งหลาย, ติดตาม พระเจ้า เคาโปโรเบติ เข้า ไป ใน เมือง อินเตีย. ครั้น ทัพ พระเจ้า เคาโปโรเบติ เข้า แล้ว, พระเจ้า เคาโปโรเบติ ก็ คิด ว่า จะ หนี ก็ เห็น ว่า จะ ไม่ พ้น, จึง ขับ พล ทหาร เข้า รบ กับ ทัพ ของ พระนาง เซมิวามี ๆ ก็ ขับ ช้าง นำ หน้า ทหาร เข้า รบ กับ พระเจ้า เคาโปโรเบติ. ขณะ รบ กัน อยู่ นั้น พระนาง เซมิวามี ก็ ต้อง อาวุธ เข้า แผล หนึ่ง.

๑ ฝ่าย ทหาร ทั้งปวง เห็น ว่า นาง เซมิวามี ต้อง อาวุธ เข้า แล้ว. ต่าง คน ก็ ภา กัน เลี้ย หน้า ใจ รับ พุง ย่อ ทร่ ย่น ไป. เกือบ จะ ยอม แพ้ แก่ กอง ทัพ ช้าง เมือง อินเตีย อยู่ แล้ว. นาง เซมิวามี เห็น ทหาร อีกร อย ลง, จะ ยอม แพ้ แก่ พระเจ้า เคาโปโรเบติ คง นั้น แล้ว. นาง เซมิวามี ก็ วิดก เลี้ย หน้า พระไทย เป็น อัน มาก. จึง ทั้ง ทหาร ทั้งปวง ไว้ ใน เมือง อินเตีย, แล้ว ก็ ขับ ช้าง พระ ที่ หนึ่ง หนี กลับ มา ยัง เมือง นินะเว. และมี ทหาร ตาม มา ประมาณ รัย หนึ่ง. ครั้น พระนาง เซมิวามี กลับ มา ถึง เมือง นินะเว แล้ว, ก็ ทรง พระ วิดก เลี้ย หน้า พระไทย เป็น อัน มาก หนัก.

๑ ครั้น อยู่ มา ขุนนาง ข้า ราช การ ทั้งปวง, ก็ ทำ ไร จะ รับ ถ้อ เกรง กลัว พระ นาง เหมือน แต่ ก่อน ไม่, ขุนนาง และ ราษฎร ทั้งปวง ก็ คิด เป็น อัน ขบถ ถ้อ พระนาง นั้น, เพราะ ว่า พระนาง ทำ ให้ สมบัติ แก่ ราช บุตร ของ พระเจ้า แผ่นดิน ไม่. แต่ พระนาง เซมิวามี ได้ ทรง สมบัติ มา นั้น ถึง สี่ สิบ ปี แล้ว. ทำ ได้ ให้ สมบัติ แก่ นินญา ผู้ เป็น ราช บุตร ไม่. ครั้น พระนาง เซมิวามี ทรง ทราบ ใน พระไทย ว่า, ขุนนาง และ ราษฎร ทั้งปวง จะ คิด ประทุสร์ร้าย, ด้วย เหตุ ที่ มิ ได้ ให้ สมบัติ แก่ พระราช บุตร คง นั้น, แล้ว พระนาง เซมิวามี, จึง มอบ ราชสมบัติ ทั้ง ปวง ให้ กับ นินญา ราชบุตร นั้น, ครอบ ครอบ เช่น พระเจ้า แผ่นดิน แทน, สมเด็จ พระราชบิดา ที่ สวรรคต นั้น, ขุนนาง และ ราษฎร ทั้งปวง ที่ คิด ขบถ นั้น, ก็ มิ ได้ ประ ทุสร์ร้าย แก่ พระนาง เซมิวามี อีก เลย. ครั้น นินญา ได้ เป็น เจ้า แผ่นดิน ครอบ ราช สมบัติ แล้ว, ก็ มี นำ พระไทย ทำ เหมือน สมเด็จ พระราช บิดา และ พระชนนี ไม่, มิ ได้ คิด อำน การ ที่ จะ เป็น ประโยชน์ แก่ บ้าน เมือง. แล ให้ ราษฎร ได้ ความ สุข นั้น บ้าง เลย. ย่อม อยู่ แต่ ใน พระราชวัง กับ ด้วย พระ อัก มะเทศ และ นาง หนัก สนม ทั้งปวง นั้น.

๑ ครั้น อยู่ มา สมเด็จ พระเจ้า นินญา นั้น, จึง ทรง พระ คำริ ใน พระไทย ว่า, จำ จะ ต้อง ให้ มี ทหาร อยู่ บัอง กัน รักษา เมือง ไว้. เกล็ดอก ว่า จะ มี ภัย อันตราย, ครั้น ทรง พระ คำริ ตรีนี้ แล้ว, เพลา เสด็จ ออก ท้อง พระโรง, จึง มี พระราช ไร การ ตรีสี่ สั้ง แก่ ขุนนาง ท้าว พญา ผู้ใหญ่. ให้ เกณฑ์ ทหาร บัน ดา ท้า เมือง ชัน นั้น, ให้ มา คอย รัว รัรักษา พระ นคร อยู่ ตรีสี่ เปลี่ยน กัน ตรีสี่ ปี. ครั้น ถึง ปี แล้ว จึง ให้ กลับ ไป บ้าน เมือง, แล จึง ให้ เกณฑ์ คน อื่น มา รักษา อยู่ ตรีสี่ อย่า ให้ ขาด ได้. ฝ่าย ท้าว พญา ขุนนาง ผู้ รับ สั้ง นั้น, ก็ ไป เกณฑ์ ทหาร บันดา เมือง ชัน ให้ มา รักษา เมือง ทลวง, ตาม รับ สั้ง ทุก ประการ, แต่ พระเจ้า นินญา ได้ ครอบ ราช สมบัติ มา จน ถวาย ท้าว สัน พระชน ภายุศม์. ก็ มิ ได้ มี การ ตรีสี่ สงคราม เลย. ครั้น พระองค์ สวรรค ตก แล้ว, พระราชบุตร ก็ ได้ ครอบ ราช สมบัติ สืบ ๆ กัน มา ถึง ๓๐ ชั่ว กระษัตริ. ก็ ทรง ประพฤติ ตาม ทำเนียบ ของ สมเด็จ พระเจ้า นินญา เหมือน กัน ทุก ๆ พระ องค์. เมือง นินะเว ก็ มิ ได้ มี การ สงคราม เลย. มา จน ถึง พระเจ้า แผ่นดิน พระองค์ เป็น

คำรบ สามสิบ นั้น, ทรง พระนาม ชื่อว่า ชาเตนบูลิ สมเด็จ พระเจ้าชาเตนบูลิ, พระองค์ ย่อม มี น้ำ พระไทย รึก ไทโร ใน กิริยา ของ ยัตวี เป็น อัน มาก นึก. จึง แต่ง พระองค์ ทรง เพศ ให้ เหมือน ยัตวี, แล้ว จะ คริส คำ ไท ก็ ทำ สำเนียง ให้ เหมือน ยัตวี ทุก อย่าง, ฝ่าย ชุนนาง ข้าราชการ ทั้ง ปวง, ต่าง คน ก็ มี น้ำ ใจ เบื่อหน่าย มิไคว จะ ชอบ ใน พระเจ้าแผ่นดิน พระองค์ นี้ ไม่.

๑ ครั้น อยู่มา บิลเซอิน เป็น เจ้า เมือง บายูโลน, กับ อาเบเซอิน เป็น เจ้า เมือง มิตยาน, เจ้า เมือง ทั้ง สอง คน นี้ เข้า มา เฝ้า พระเจ้าแผ่นดิน ยัง กรุง นิระเว. ครั้น เจ้า เมือง ทั้ง สอง คน นี้ เข้า เฝ้า แล้ว, ก็ ได้ เสนอ อากา กิริยา ของ พระเจ้าแผ่นดิน ที่ ทำ เหมือน ยัตวี นั้น, ก็ มิได้ มี ใจ รึก ไทโร เลย. ฝ่าย ว่า ยี เลซี เจ้า เมือง บายูโลน, ก็ รู้ ใน กิริยา ของ อาเบเซอิน เจ้า เมือง มิตยาน ว่า, ไม่ ชอบ พระเจ้าแผ่นดิน. แล้วก็ เสนอ ว่า อาเบเซอิน นั้น, เป็น คน มี นิน ชัยญา และ น้ำ ใจ ก็ แก่ ล้า ใน การ สงคราม ด้วย. บิเลซี จึง ว่า กับ อาเบเซอิน ว่า, ตัว ของ ท่าน นี้ พระเจ้า จะ ตั้ง ให้ เป็น เจ้า แผ่นดิน แล้ว. ทำ ไหม จึง มา นิ่ง ข้ำ อยู่ เถา จง เร่ง คิด ข่าน แต้ โดย เรว เลิศ. ฝ่าย อาเบเซอิน ได้ ฟัง บิเลซี ว่า ตั้ง นั้น กับ ตัว, แล้วก็ เสนอ ว่า บิเลซี ก็ ไม่ ชอบ ใน พระเจ้าแผ่นดิน ด้วย. บิเลซี กับ อาเบเซอิน ทั้ง สอง คน, ก็ คิด ข่าน กัน ที่ จะ ยก กอง ทับ มาร บเมือง นิระเว, ถ้า สม ทั้ง ความ คิด แล้ว, เรา ทั้ง สอง คน ก็ จะ ตั้ง ตัว เป็น เจ้า แผ่นดิน ครอง ราช สมบัติ อยู่ใน เมือง ของ เรา ๆ ก็ ไม่ ต้อง ขึ้น แก่ กรุง นิระเว เลย.

๒ ครั้น คิด เสนอ ชอบ พร้อม ใจ กัน แล้ว ทั้ง สอง คน. จึง กำหนด วัน คืน ที่ จะ ยก กอง ทับ มา ที่ กรุง นิระเว นั้น ให้ ถึง พร้อม กัน. สั่ง เลี้ยง กัน เสวย สรวี แล้ว, เจ้า เมือง ทั้ง สอง ก็ เข้า เฝ้า พระเจ้า กรุง นิระเว กราบ ถวาย บังคม ลา กลับ ไป ยัง เมือง ของ ตน. ครั้น ไป ถึง เมือง แล้ว เจ้า เมือง บายูโลน, และ เจ้า เมือง มิตยาน ต่าง คน ก็ เกณฑ์ พลทหาร ได้ เป็น อัน มาก. ทั้ง สอง เมือง ด้วย กัน. ครั้น ถึง วัน กำหนด เข้า แล้ว, บิเลซี ก็ ยก กอง ทับ ออก จาก เมือง บายูโลน, อาเบเซอิน ก็ ยก กอง ทับ ออก จาก เมือง มิตยาน, ทั้ง สอง ทับ ก็ มา ถึง เมือง นิระเว พร้อม กัน. แล้ว ให้ แยก ทหาร เข้า ตั้ง ล้อม กำแพง เมือง ไว้.

๓ ฝ่าย พระเจ้า กรุง นิระเว, แจ้ง ว่า เมือง บายูโลน แล เมือง มิตยาน เป็น ชอบถ, ยก กอง ทับ มา ล้อม พระ นคร ตั้ง

นั้น, ก็ สะดุ้ง ตก พระไทย จึง คริส สั่ง ชุนนาง ท้าว พญา ข้าราชการ ทั้ง ปวง, ให้ ทรวจ เตวี่ม ทหาร ชุน รึกยา นำ ที่ เชิง เเทิน ค่าย คู ทอรับ. แล้ว ให้ ยัตวี ประคอง เมือง ไว้ ให้ มั่น คง, แล้ว ให้ ยก กอง ทับ ออก ต่อรบ ด้วย พล ทหาร ให้ ทลาย ทับ หลาย กอง, ท้าว พญา ข้าราชการ ทั้ง ปวง รับ พระราช โอง การ. แล้วก็ มา เร่ง รึก เกณฑ์ พลทหาร, ให้ ชุน รึกยา นำ ที่ เชิง เเทิน ตาม พระราช โอง การ รับ สั่ง นั้น, แล้วก็ เกณฑ์ กอง ทับ ออก ต่อรบ ด้วย ข่า คึก. แต่ ได้ รบ พุง กัน นั้น เป็น หลาย ครั้ง หลาย ทน, แล้ว ทหาร ข้าง เมือง นิระเว นั้น, ก็ ภาย นั้น เข้า ใน เมือง ทุก ครั้ง, แล้ว รึกยา นำ เชิง เเทิน มั่น คง แน่นหนา อยู่, ทหาร ข้าง เมือง บายูโลน, และ เมือง มิตยาน จะ แทะ หัก เข้า ใน เมือง ก็ มิ ได้. ก็ ตั้ง ทับ ล้อม อยู่ นอก กำแพง นั้น.

๔ แต่ บิเลซี กับ อาเบเซอิน ได้ ล้อม เมือง นิระเว ไว้, ถึง สอง ปี แล้ว ก็ ยัง หา ได้ ไม่. ครั้น ปี เป็น คำรบ สอง ข้าง ปลาย ปี นั้น ก็ ยัง เกิด น้ำ มาก กว่า ทุก ปี, จน ทวม เข้า เมือง เป็น อัน มาก. ฝ่าย ว่า พระเจ้า ชาเตนบูลิ ได้ เสนอ ว่า, น้ำ ทวม มาก เข้า มา ใน เมือง ตั้ง นั้น แล้ว, ก็ ทรง คำ หวิ ใน พระไทย ว่า, ได้ ยิน คำ เถา ฎา มา แต้ โบราณ, ว่า น้ำ ท่วม มาก แล้ว บ้าน เมือง ก็ จะ อัน ทรธาน สูญ เสีย ไป สิ้น ทั้ง นั้น, ก็ เมือง ของ เรา เกิด น้ำ ท่วม มาก ตั้ง นี้, ก็ เสนอ จะ เสีย เมือง เป็น มิ่ง คง. คราว พระองค์ ทรง ดำริ นี้ แล้ว ก็ วิ ตก เสีย น้ำ พระไทย เป็น อัน มาก. พระองค์ จึง ภา พระอัครมเหสี แล นิกสนม ทั้ง ปวง อัน เป็น ที่ รึก ยนั้น เสกจ ไป อยู่ใน วิหาร แห่ง หนึ่ง. แล้ว รับ สั่ง ให้ ชุนนาง ข้าราชการ ให้ ชุน เถา ทวี่ม สมบัติ ใน ท้อง พระครุฑ นั้น มา ไว้ ใน วิหาร ด้วย, ครั้น เพลาคำ พระองค์ จึง เถา เพลิง จุต วิหาร นั้น เข้า เพลิง ก็ ไหม วิหาร ชุน ทวี่ม สมบัติ ทั้ง ปวง ก็ ฉิบหาย ด้วย เพลิง สิ้น. แล พระองค์ กับ พระอัครมเหสี เสกจ อยู่ใน วิหาร นี้ ก็ สิ้น พระชนม์ ไป ด้วย เพลิง.

๕ ฝ่าย เจ้า เมือง บายูโลน กับ เจ้า เมือง มิตยาน, ที่ได้ ยก กอง ทับ มา ล้อม เมือง นั้น, ครั้น แจ้ง ว่า พระเจ้า ชาเตนบูลิ ทวงคต แล้ว. เจ้า เมือง ทั้ง สอง ก็ ภา กัน เลิก ทัพ กลับ ไป เมือง. ครั้น ถึง เมือง แล้ว บิเลซี เจ้า เมือง บายูโลน ก็ ตั้ง ตัว เป็น เจ้าแผ่นดิน ครอง สมบัติ ใน เมือง บายูโลน. อาเบเซอิน ก็ ตั้ง ตัว เป็น เจ้าแผ่นดิน, ครอง สมบัติ ใน เมือง มิตยาน.

แต่หัน มา เมือง ยานโปโลน แดเมือง มิดคาน ก็เป็น ไมตรี ต่อกัน. แล้ว ก็มี ไ้มา ขึ้น แก่ เมือง นินเวอิก เลย.

๑ ฝ่าย ข้าง เมือง นินเว ครั้น พระเจ้า แผ่นดิน สิ้น พระชนม์ แล้ว, เสนาอำมาตย์ข้า ราชการ ทั้งปวง, จึง ประชุม พร้อม กัน ปรึกษา ศึก ข่าน การ, ที่ จะ ตั้ง แต่ง ผู้ ครอบครอง สมบัติ แล ไพร่ฟ้า ประชา ราษฎร, ให้ พระนคร อยู่ เอียน เป็น สุข. จึง เสนา อำมาตย์ ข้า ราชการ ทั้งปวง เห็นพร้อม กัน ว่า, ปุละฮัน เป็น ขุนนาง ผู้ ใหญ่ สอิทธิ ชาติ ราชการ อยู่ นั้น, มี สอิทธิ ญา เกลียว ผลาด ทั้ง น้ำใจ ก็ แกล้ว กล้ว ใน การ ศึก สงคราม, ควร จะ คุม ครอง บ้อง กัน ธาณา ประชา ราษฎร, แล บ้าน เมือง ให้ อยู่ เอียน เป็น สุข ได้. จึง ยก ปุละ ฮัน เป็น เจ้าแผ่นดิน ครอง ราชสมบัติ ใน กรุง นินเว ต่อไป. ครั้น ปุละ เป็น เจ้า แล้ว, จึง ทรง พระ คำรัที่ จะ ใคร่ แล่ ขอบ ขัน ธิ์ เสดา ธาณาจัก ออก ไป ใต้ กว้างขวาง ครั้น เพลา เสดจ ออก, ขุนนาง ข้า ราชการ ทั้ง ปวง เผ้า พร้อม กัน, จึง ตำรัส สั่ง มุขมณฑล ผู้ ใหญ่ ฝ่าย ทหาร, ให้ เกน กอง ทัพ ประ มาณ ๑๐๐๐๐๐ หนึ่ง, พร้อม ด้วย เครื่อง สรรพ พายทอ ข้าง มา แล เสบียง อาหาร ให้ ครบ สัพพ, เรา จะ ยก ทัพ ไป กระทำ กับ เมือง ฮัน อยู่ ทิศ ตะวันออก ทก เคียง ใต้ นั้น ใต้ ถึง เมือง ยิศราเฮล. มุขมนตรี ผู้ ใหญ่ รับ พระ ราชโองการ, แล้วย ก็ เกน พล ทหาร ใต้ พร้อม ตาม รับ สั่ง. จึง เข้า ไป กรวย ทูล, พระเจ้าแผ่นดิน ก็ เสดจ ยก พล โยธา ทาร ออก จาก พระนคร ร้อน แรม มา, ครั้น เข้า เขต แคน เมือง ยิศราเฮล, แล้วย ก็ ใต้ ปราย ปราม หัว เมือง ที่ ขึ้น กับ กรุง ยิศราเฮล นั้น ใต้ เป็น หลาย หัว เมือง. ครั้น พระเจ้าแผ่นดิน ผู้ ครอง เมือง ยิศราเฮล ใต้ แฉ้ง ว่า, กรุง นินเว ยก กอง ทัพ มา กระทำ ย่า ยี่ แก่ พระ นคร ตั้ง นั้น แล้วย, จึง รับ สั่ง ใต้ เกน พล ทหาร ออก ต่อ รม โดย แรว. แล้วย ก็ ใต้ รม พงกัน เป็น หลาย ครั้ง. แล กอง ทัพ เมือง ยิศราเฮล ทาน ผู้ มืด ทหาร เมือง นินเว มิ ใต้ ก็ หนี เข้า เมือง. กอง ทัพ เมือง นินเว เข้า ตั้ง ล้อม เมือง ยิศราเฮล ไว้. ฝ่าย ผู้ ครอง เมือง ยิศราเฮล เห็น ว่า จะ บ้อง กัน เมือง ไว้ มิ ใต้, ก็ ยอม แพ้ แก่ พระเจ้า ปุละ. แล ขอ เป็น เมือง ขึ้น แก่ เมือง นินเว ว่า จะ เก็บ เงิน ค่า ส่วย ส่ง ให้ เสดมอ ทุก ปี มิ ให้ ชาติ ใต้. พระเจ้า กรุง นินเว ก็ ยอม ใต้ ตามใจ, แล้วย พระเจ้า ปุละ ก็ ยก กอง ทัพ กลับ ยิง กรุง นินเว.

๑ ความ แก่ ปลัด สิง ขา

๑ ข้าพเจ้า ผู้ เป็น เจ้า ของ จดหมายเหตุ นี้. ขอ ลง พิมพ์

แก่ ความ เรือง นาย สิง เป็น ที่ ขุนโลก พรหมมา ปลัด กรม โท, เติม ข้าพเจ้า ใต้ ยิน คน พุก กัน ว่า ขุนโลก พรหมมา เสีย เงิน แก่ พระยา อนชิต ขาน ไซย เพราะ เรือง หมอ คุ. ข้าพเจ้า จึง ใต้ ลง หนังสือ พิมพ์ ตาม คำ ที่ คน พุก กัน ผิด ๆ, บัด นี้ ข้าพเจ้า ใต้ ทราบ ความ เป็น แน่ ว่า, นาย สิง ขุนโลก พรหมมา มิ ใต้ เสีย เงิน เหมือน คำ คน พุก กัน นั้น, เหตุ เติม ที่ จะ เกิด ขึ้น เพราะ อีมา ทาย ของ กลีบ มารดา, ใต้ การ ชาติ ถึง ขุนโลก พรหมมา ว่า ใต้ คุ ให้ กลีบ มารดา, พระยา อนชิต ขาน ไซย เป็น ผู้ ช่าง ไร, จึง ใต้ ให้เอา ตัว ขุนโลก พรหมมา มา ใต้ ฎาม, ขุนโลก พรหมมา รับ ว่า ใต้ คุ ให้ แยม มารดา ของ กลีบ มารดา จริง. ลุก ขุนปลุกยา โทษ ว่า ขุนโลก พรหมมา มี ความ ผิด, ใต้ ถอด เสีย จาก ที่ ปลัด กรม โท, แล้วย ใต้ มุน นาย มา รับ เอา ตัว ไป, พระณหัว เจ้า ท่าน อธิบดี ตัด สิ้น ว่า ถอด ขุนโลก พรหมมา เสีย จาก ที่ แล้วย, สัก เป็น ไพร่ ให้ รับ ราชการ คง อยู่ ตาม กรม, กระลา การ นำ เอา คำ ตัด สิ้น ขึ้น กราบ บัง คม ทูล พระกรุณา, พระ บาท สมเด็จ พระจอมเกล้า เจ้า อยู่ หัว ใต้ ทราบ ใต้ นำ ลของ ใต้ พระบาท แล้วย, ทรง พระวินิจฉัย เห็น ความ ของ สัก ผู้ ยาก, จึง ทรง พระ กรุณา โปรดเกล้า ว่า, นาย สิง ขุนโลก พรหมมา คุ ตาม คำ มา โท, ทาย เพราะ ใต้ แล้วย, มิ ใต้ ว่า กล่าว เหลือ เกิน ใน ราชการ แผ่นดิน มิ มี โทษ.

๑ อนึ่ง โปรดเกล้า ว่า, เงิน ค่า วิชา ขรรณเนียม ที่ ขุนโลก พรหมมา ใต้ เสีย ใต้ แก่ กระลา การ, ใต้ ให้ กระลา การ คืน ใต้ แก่ ขุนโลก พรหมมา, พระยา อนชิต ขาน ไซย ใต้ เอา เงิน สาม สิบ บาท ที่ ขุนโลก พรหมมา เสีย ใต้ เป็น ค่า ขรรณเนียม นั้น, คั้น ใต้ แก่ ขุนโลก พรหมมา แล้วย, แต่ ณ วัน เสาร์ เดือน หก แรม สิบ สาม คำ, ก่อน วัน ที่ ออก หนังสือ พิมพ์, เมื่อ ณ เดือน หก แรม สิบ ห้า คำ แล เดือน เจ็ด ขึ้น สิบ ห้า คำ. แต่ ข้าพเจ้า มิ ทราบ ใต้ ลง หนังสือ พิมพ์ ผิด ไป. ต่อ ภาย หลัง มี ผู้ มา ชี้ แจง ใต้ ข้าพเจ้า พง จึง ใต้ ทราบ การ ละเอียค, ข้าพเจ้า ไว้ ใจ แน่ ว่า ความ นี้ เป็น ความ จริง ที่ เกี่ยว, ข้าพเจ้า ขอ พระเดช พระคุณ พระ บาท สมเด็จ พระจอมเกล้า เจ้า อยู่ หัว เป็น ฮัน มาก. ด้วย เห็น ว่า ทรง พระกรุณา ตัด สิ้น นั้น เป็น ยุติธรรม ขอบ นึก.

ของ ที่ จะ ขาย มี ประสาท ต่าง ๆ

๑ มี ห้าง ขาย ของ ตั้ง ขึ้น ใหม่, อยู่ ที่ ใน บ้าน สมเด็จ องค์

ใหญ่. แลสินค้าสำหรับขายที่ในห้างนั้น, มีอยู่หลายอย่าง ล้วนแต่สิ่งของที่ประเภทมาแต่แขก. มีพวกได้น้ำท่าง ๆ แลของเล่นที่อย่างแปลก ๆ ฟังแรกจะมีเข้ามา. ของที่ห้างนั้น ประเภทกว่าห้างอื่น ๆ มาก. เชิญท่านทั้งปวงมาชมเล่น. ข้าพเจ้าผู้เจ้าของชื่อเอ. เอ็ม. คนหนึ่ง, กับที. เฮนเร. คนหนึ่ง. ได้เข้าส่วนกันในห้าง, จะขายให้ราคาเพียงอย่างกลางพอสมควรไม่ได้แพงนัก.

๐ หนังสือที่จะขาย ๖๖

๐ หนังสือ ตีพิมพ์ภาษา อังกฤษ แปลเป็นไทย แปลออกใหม่ ๆ ในเวร ๆ นี้ เป็นหนังสือประเสริฐ ซึ่งผู้หนึ่งผู้ใด จะเรียน ภาษา อังกฤษ แปลเป็นไทยได้ เป็นหนังสือสำหรับขาย มีอยู่ที่บ้านข้าพเจ้า หมอบรัดเลย์ แต่ที่บ้านหมอบแมกตันเชิญท่านทั้งปวงมาดูจะขายให้พอสมควร ๖๖

ช่างนาฬิกา

๐ ข้าพเจ้ามีความปรารถนาจะให้ท่านทั้งปวงทราบว่า, ข้าพเจ้าตั้งบ้านอยู่ที่ถนนเจริญกรุง, เป็นช่างทำนาฬิกาพกทำนาฬิกาใหญ่, แลนาฬิกาโถงนำมีเทอ. ถ้านาฬิกาอย่างใดเสียก็แก้ไขได้ทุกอย่าง. แลจะทำได้แล้วเร็วแลดีด้วยแลทำเข็มเดินเร็วก็ได้ ข้าพเจ้ามีชื่อในหนังสือชื่อ เอ็ม. เอช. โอ. เฮลล์

๐ ว่าด้วยนกอินทรีแลกา ๖๖

๐ ครั้งหนึ่ง นกอินทรีโดยลงมาเอาลูกแกะไปกิน, กาเห็นนกอินทรีทำได้อีกอย่างข้าง. กาโดยลงมาจากต้นไม้, จับอยู่บนหลังแกะตัวใหญ่, เพื่อจะเอาไปกิน. นกอินทรีก็คิดอยู่ในขณะนั้นไปไม่ได้, ก็ร้องเสียงดัง. คนเลี้ยงแกะได้ยินแล้ว, วิ่งมาจับตัวกาได้ตัดปีกทางเสียสิ้น. เขาไม่ให้ลูกแกะที่บ้าน.

๐ ใจความคำเปรียบนี้ว่า, อย่าทำการให้เกินกำลังของตัว.

หมอบรัดเลย์ใช้กับศิษย์

๐ มีหมอบคนหนึ่งไปรักษาใช้สองคนด้วยกัน, กับชายคนหนึ่งเป็นลูกศิษย์. หมอบว่าแก่คนไข้ว่า, เจ้าเป็นคนใจเกิน หอยอิรมเข้าไปจึงเจ็บ. เมื่อกลับมาจากบ้านคนไข้แล้ว, มากลางทางลูกศิษย์จึงถามหมอบว่า, ทำไมหมอบจึงได้รู้ว่าเจ้ากินหอยอิรม. หมอบบอกว่าเราเห็นเปลือกหอยทิ้งไว้ที่นอนเขา เราจึงได้พบ. ลูกศิษย์ก็จำไว้. ภายหลังจากวันหนึ่ง หมอบใช้ให้ลูกศิษย์ไปเยี่ยมคนไข้, ครั้นลูกศิษย์กลับมาก็บอกแก่หมอบว่า, เขาใครเขาไล่ข้าพเจ้าเสียจากเรือน. หมอบถามว่ายังไรเขาจึงไล่เสียจากเรือนเล่า. ลูกศิษย์จึงบอกว่า, ข้าพเจ้าว่าเขาว่ากินเนื้อม้า. หมอบว่าทำไมจึงไปว่าเขาอย่างนั้น. ลูกศิษย์บอกว่าข้าพเจ้าเห็นอานม้าแลบังเคียวอยู่ที่ที่นอนเขา, ข้าพเจ้าจึงได้ว่าดังนี้. หมอบจึงคิดว่าตัวเองเป็นคนโหดเขลาแก่จริง, ที่จะมาฆ่าเขาว่ากินเนื้อม้า, เพราะเห็นแต่อานม้าแลบังเคียวอยู่ที่ที่นอน.

ว่าด้วยเอิกกีลล์กับพ่อค้าเกวียน

๐ ครั้งหนึ่งชาวบ้านนอกขับเกวียนนั้นทุกของนักจะเข้ามาในเมือง, มาถึงที่แห่งหนึ่งเป็นทางลุ่มเกวียนจืดขับไปไม่ได้, ก็นั่งเฉยเสียหาได้คิดอ่านแก้ไขไม่, ได้แต่ปากร้องเรียกเอิกกีลล์ช่วย, เอิกกีลล์นี้เป็นคนเร็วแรงมาก. ฝ่ายเอิกกีลล์จึงบอกว่าให้เอาม้าแบกมา. แล้วตัวม้าลงเกวียนก็จะหลุดไป. เพราะพระขอมใจช่วยแต่คนที่คนอุสาห์ในกรรมงานเพื่อจะให้สำเร็จตามที่เขาอุสาห์นั้น. คอที่ว่าอุสาห์ลงงูนั้นเป็นคำสั่งสอนที่ได้เกิดผลดีมากนัก. เป็นอัศจรรย์

คำเปรียบว่าด้วยพระอาทิตย์แลลม

๐ ลมแลพระอาทิตย์เมืองกันว่า, ใครจะแรงมากกว่ากัน, จึงสัญญาว่าจะลองแรงกันบนคนเดินทาง, คุยว่าใครจะมีแรงมากกว่ากัน. ลมจึงพัดมาเต็มแรงแลฝนตกหนัก, ลมพัดมาคึกเท่าใด ๆ, คนก็ถอดเสื้อหนักเข้าแก่หนาว. แลอาทิตย์ก็ส่องออกมาแสงสว่างแลร้อนมากขึ้นทุกที, คนก็ร้อนเข้า ๆ จึงถอดเสื้อออก. คำเปรียบนี้ใจความว่า วามให้เขาทำดีถือว่าเข้มแข็ง.

๑) หนังสือหมอบริกาเด

๑) วันพุธที่เดือนเจก แอม แปกคำ, ข้าพเจ้า ชูเมือง พรวมบู
วี, มาเยี่ยม มีคนตอมักก็ลงนามครบเซบ, ด้วยปากจูมา จะ
เปลี่ยน ที่ อยู่, เปลี่ยน ลม, ออก กว ที่ กรุง เทพ ๑ สัก น้อย
หนึ่ง. หมายถึง จะมีแรง สบาย ชัน, จะ ได้ อยู่ สัก เก้า วัน
สิบ วัน, แล้ว จะ กลับ ไป ตั้ง เก้า. แต่ มา อยู่ เมือง เพชรบุรี
ห้า วัน แล้ว, ก็ อยู่ เปล่า ไม่ ได้, เทียว ไป ดู การ แล ขรรณ
เนียม อะไร ๆ ที่ เมือง เพชรบุรี, จะ ได้ แ่ง ไว เป็น เรือง ลง พิมพ์
สำหรับ คน นอก ประเทศ ไค อาน. คน นอก ประเทศ ู้ การ ที่
เมือง เพชรบุรี นั้น ยัง น้อย นึก, เขา อยาก ู้ เลอียก, จึง ชอบใจ
อาน เรือง อย่าง นั้น มาก. คน นอก ประเทศ ขาติ ยุโรป ขาติ อะ
เมริกา ไม่ เหมือน ไทย, เขา อยาก ู้ การ ใหญ่ แล การ น้อย
ให้ เลอียก หมด ทุก อย่าง. เขา มัก ถาม ว่า, พัน ดิน ที่ ทำ นา
นั้น อย่างไร, เครื่อง ทำ นา อย่างไร, มี เชื้อ มาก ฤ น้อย,
ไถ นา อย่างไร, ครวค ทำ นา อย่างไร, สัตว์ ที่ ลาก ไถ นั้น อย่างไร,
ไถ นา เกือน ไว, ต้องการ น้ำ มาก ฤ น้อย, ปลูก ไร่ อย่างไร,
ก็ เกือน จึง สุก. เกียว อย่างไร, นวด อย่างไร, อย่าง
นี้ อังกฤ ู้ แต่ น้อย. ไทย นั้น ู้ ทวี กั้น แล้ว, ไม่ ต้อง กล่าว
เป็น ภาษา ไทย. เหน ควร แต่ จะ กล่าว เป็น ภาษา อังกฤ. แต่
ข้าพเจ้า อยู่ เมือง เพชรบุรี ความ นี้ ได้ แ่ง ทหลาย ข้อ แล้ว.

๑) บัดนี้ ข้าพเจ้า เหน ควร ที่ จะ กล่าว เปน ภาษา ไทย, ติ
เทียบ การ ทำ นา ที่ เมือง เพชรบุรี บ้าง. เมื่อ ข้าพเจ้า ยี่ หนึ่ง ๆ
อยู่ นั้น, ข้าพเจ้า เคย ทำ นา, เพราะ บิดา ข้าพเจ้า, ถึง เป็น ลูก
ขุน ใหญ่ มี นา ใหญ่. ข้าพเจ้า พิเคระ เหน ว่า, เครื่อง ทำ นา
อย่าง นอก ควร จะ เอา มา ใช้ ที่ เมือง เพชรบุรี บ้าง, จะ เป็น คุณ
เป็น ประโยชน์ มาก. ไถ ที่ ไทย ใช้ นั้น เป็น ของ บราณ ที่ เกียว,
ไถ เหมือน อย่าง ที่ คน ใน เมือง คามา อัน ใช้ อยู่ นั้น, ไถ สัก สาม
พัน สี่ พัน มา บั แล้ว. ไม่ เหน แก่ ใจ ให้ ติ ชัน กว่า แต่ ก่อน
เลย. เครื่อง ไถ นา แล เครื่อง ทำ การ อื่น ๆ ที่ ประเทศ ยุโรป
แล อเมริกา นั้น, ติ ชัน กว่า ก่อน ทุก สิ่ง. ไถ นั้น ติ มาก,
มี ทหลาย อย่าง. อย่าง เล็ก อย่าง กลาง อย่าง ใหญ่. อย่าง เล็ก
ถอ กำ ลัง มี ๆ เกียว จะ ลาก ไป ได้. อย่าง กลาง ถอ มี สอง
มี ฤ สาม มี จะ ลาก ไป ได้. อย่าง ใหญ่ ถอ ที่ ัว ใหญ่ สาม
สี่ ๆ จะ ลาก ไป ได้. ติ ทำ นั้น รก มี กั้น มี รก ไม่ มาก,

ต้อง ให้ มี ไถ นั้น ใหญ่ ชัน อึก, เต็ม ด้วย ัว ถึง แปก ชู เก้า
ชู, ไถ เขา ราก ไม่ ขาค ชัน ได้. แต่ ไถ ใหญ่ นึก ไม่ ต้อง การ
ใช้ ที่ เมือง เพชรบุรี. ดิน นี้ ไม่ ู้ เห็น ไว, ราก ไม่ ไม่ ไว จะ
มี, แล หิน ก็ ไม่ มี เลย. เหน ควร จะ ใช้ แต่ ไถ ที่ กระบือ
สอง ชู จะ ลาก ไป ได้. ไถ อย่าง นี้ กิน ดิน ลึก สัก เจ็ด นิ้ว แปก
นิ้ว, ถวส สัก สิบ สี่ นิ้ว บ้าง สิบหก นิ้ว บ้าง. กลับ ดิน แล
เข้า ช้าง บน ลง ัว ช้าง ล่าง. กลับ ดิน ติ ช้าง ล่าง ชัน ัว ช้าง บน
เรียบ เสมอ กัน. บาง ที่ เขา เอา ฟาง เข้า แล มุน ไค มุน มี
ไผ่ รย ไป ไค ทัว, แล ไถ ให้ ฟาง แล มุน สัตว์ นั้น กลับ ลง อยู่
ข้าง ล่าง. ฟาง แล มุน สัตว์ นั้น เหน เป็น เชื้อ พืช งาม นึก.
ครัน ทำ นา บั ตั้ง แล้ว ไถ กลับ ช้าง นั้น ชัน มา, ดิน นั้น มี
เชื้อ มาก ให้ เกิด ต้น เข้า ติ. ถ้า เหน ว่า เชื้อ นั้น อ่อน ไป ต้อง
ทำ อย่าง นั้น อึก. ถ้า ดิน นั้น ยัง มี เชื้อ มาก อยู่ ก็ ไม่ ต้อง ทำ,
เอา แต่ ไถ เล็ก ๆ ถอ มี ๆ หนึ่ง ฤ สอง มี จะ ลาก ได้, ไม่
ไถ ให้ ลึก นึก. บาง ที่ ไม่ มี ฟาง แล มุน สัตว์ จะ ทำ เป็น เชื้อ.
เขา เอา ไถ เล็ก ๆ ไถ แล้ว, เอา เมล็ด ยา ไผ่ รย เกาะ ัว ให้ ยา
นั้น ชัน งาม, แล เอา ไถ ใหญ่ ไถ กลับ เขา ยา นั้น เป็น เชื้อ.

๑) แต่ ที่ เมือง เพชรบุรี นี้, เหน ว่า ดิน นั้น อุดม ติ มี เชื้อ
มาก อยู่ แล้ว, เป็น อย่าง ปลาด นึก. เจ้า ของ นา ทำ ทุก บั ๆ ดิน
นั้น ติ ที่ อยู่ เสมอ ไม่ อ่อน ไป. ช้าง ประเทศ ยุโรป แล อเมริกา
นั้น ถ้า ทำ อย่าง นี้ แล้ว, ดิน นั้น จะ อ่อน ไป, เข้า ไม่ งาม.
ต้อง คอย ใส่ เชื้อ อยู่ เสมอ. แต่ แผ่น ดิน เมือง อายมุน ไค
ริม แม่ น้ำ ใหญ่ มี ติ, ไม่ ต้อง ใส่ เชื้อ เหมือน เมือง เพชรบุรี นี้.
เขา ว่า เป็น เพราะ น้ำ ใน แม่ น้ำ นั้น ท่วม ทัว ไป, จึง เป็น เชื้อ
เกิด ชัน ไม่ ต้อง ได้. ข้าพเจ้า เหน ว่า นา ที่ กรุง เทพ ๑ แล เมือง
เพชรบุรี นั้น, น้ำ แม่ น้ำ ถวม ได้, จึง เกิด เชื้อ เพราะ น้ำ
นั้น, ไม่ อ่อน เสีย ไป. อึก อย่าง หนึ่ง ดิน ที่ กรุง เทพ ๑ แล
ที่ เมือง เพชรบุรี นั้น มี เชื้อ ลึก นึก, เพราะ เคิม เป็น ทะล. ครัน
น้ำ ทะล แ่ง ไป ที่ ละ น้อย ก็ เกิด เป็น ดิน ชัน รย เสมอ. ถึง
ดิน ติ มี เชื้อ ติ อยู่ แล้ว, จะ ได้ ติ มาก ชัน ก็ ได้, ให้ เขา ชัน
เข้า นั้น ัว เข้า เขา เสีย, ทิ้ง ัว ให้ เหน, จะ ได้ เป็น เชื้อ อยู่
ที่ นั้น. ครัน ถึง เทศกาล ทำ นา แล้ว, ให้ ไถ ด้วย ไถ อย่าง
นอก ถอ กลับ ชัน เข้า แล ยา ได้. ถ้า ใช้ ไถ อย่าง นอก แล้ว,
ไม่ ร้อง คอย ฝน ตก มาก. ฝน ตก ถอ ดิน อ่อน ๆ ก็ ไถ ได้, ไถ
ัว คอย ถ้า ฝน ๆ ตก มาก ลง มา แล้ว, ดิน ติ ไถ ชัน ัว นั้น อ่อน

ที่หนัก, ไม่ต้องคอยให้ฝน ตกมีน้ำมาก, จึงจะไถได้เหมือน
ไถอย่างใด. เห็นว่าถ้าจะมีคุณแก่กรุงเทพฯ, ด้วยชาวนา
ไม่ต้อง คดขี่ ทะลาน ไถ นาถั่วว่า จะทำไม่ทัน.

๑ เรื่องนี้ขุดแต่เท่านั้น ก่อน จะมีต่อไปอีก,

๑ ความมรณ ๗

๑ ฌวัน จันทร์ เดือน ๗ แรม ๑๓ ค่ำ, พระยามนตรีสุริย
วงษ์, ผู้เป็นที่สมุหพระกระลาโหมฝ่ายเหนือ ถึงอสัญญกรรม.
ท่านได้เป็นเบรคิเคน หัวเมืองฝ่ายเหนือทั้งปวง, แลได้เป็น
ราชทูตไปเจริญทางพระราชไมตรี ณกรุง ลอนดอน. ท่าน
เป็นที่ในหลวงได้ตั้งไว้ให้ไปแทนพระองค์, เมื่อราชกิจ
เค่งองค์พระ นโรดม นครเมืองอุคง. อนึ่งท่านเป็นบุตร สมเด็จฯ
องค์ใหญ่, แลเป็นน้องร่วมมารดา กับ ท่านเจ้าพระยา
ศรีสุริยวงษ์ที่สมุหพระกระลาโหม. เกิดเมื่อวันศุกร์ เดือน
สี่แรม ๕ ค่ำ, ปีมะโรง โทศก จุลศักราช ๑๑๘๒ ตรงกับ
คฤศศักราช ๑๘๒๑ อายุท่าน ๔๕ กับ ๓ เดือน ๒๐ วัน. เรา
ทั้งหลายมีความเสียใจท่านมาก. ท่านเป็นคนมีปัญญา
มาก, มีอิทธิยาไศรยดี.

บางกอก ตอกกำปนี คือ เจ้าของ ชูใหม่

๑ ชูใหม่ นี้พึ่งทำแล้ว, พว้อมใจ จะรับเรือใหญ่ น้อย ทุก
อย่าง. เชิญให้ท่านเจ้าของเรือ, แล นายเรือ ทั้งหลาย, จงพิ
จารอด ชูใหม่. คงจะเห็นว่าแป้น ชูใหม่ทั้งปวงใน บระ
ประเทศนี้. จะได้แก่เรือ ซ่อมแปลง เสียบใหม่โดย สดวกดี. ที่
ชูใหม่ ยาวได้ ๓๐๐ ฟุต, แลคงจะให้ยาวขึ้นอีก. โดยกว้าง
ได้ ๑๐๐ ฟุต, กว้าง ๑๕ ฟุต. ที่ชูใหม่ ประตูเรียกว่า ไทซัน, ก
จะบีคมีคได้โดยเร็ว. ที่นอกปากชูใหม่ออกไปนั้น, จก ถึง
ลำแม่น้ำโดยยาว ๑๒๐ ฟุต. มีเขื่อน สอง ฟาก กว้างขวาง แฉง
แรงนัก, กำปั่นเล็กกำปั่นใหญ่ จะจอดอาไศรยอยู่ปากชูใหม่ได้
ทุกเวลาไม่แป้นอันตรายเลย. แลมีเครื่องจักร สำรับ ยกเส
าะโคง, แล มอเตอร์สำรับ กลไฟ แฉงแรงนัก. ชูใหม่ พร้อม
ด้วยเครื่องสูบ ไปด้วยกำลัง กลไฟ. มีแรงมากเพื่อจะได้สูบน้ำ
ให้ชักออกได้ โดยเร็วได้, ไม่ว่า น้ำขึ้น น้ำลง. พร้อมด้วย
เครื่องใช้ ในการ ทำเรือใบแลเรือกล. แล การนี้ มี นายที่
เป็นชาติเยอรมัน, ได้เคยทำ การ เช่นนี้ หลาย ปี, จึงชำนาญ
ในการเหล่านี้ ทุกอย่าง.

๑ แล ชูใหม่ สำรับ ชูใหม่ เป็นคนเลือกมาแต่ต้องกง แล
วิญญูทั้งนั้น, เป็นคนชำนาญในการนั้น. ๑ พวกกำปะนี แห่งชู
ใหม่, ปรารถนาที่จะให้คน ทั้งหลายพิเคราะห์ว่า, ชูใหม่ ตั้งอยู่ที่
ไม่ลึก บริเวณ แลถูกด้วย. ๑ ชูใหม่ นี้มีจักร เสียบไม้, เพื่อจะ
ได้การเร็ว. หมอนที่รองเรือสูง สี่ฟุต, แลจะชักออกเมื่อใด
ก็ชักได้โดย สดวก, ไม่ต้องเสียอะไรในการ เปลี่ยน หมอนนั้น.

๑ ชูใหม่ พวกกำปะนี แห่งชูใหม่, จะรับ ชูระคิด ในการ ที่
จะตั้ง ลงทุน ซ่อมแปลง เรือ, แล จะรับเหมาเช่าการนั้น,
เรือไม้ก็ดี เรือเหล็กก็ดี, แลจะรับซ่อมเรือใบ เรือกล ไฟฤ
การใด ๆ ที่ในการ ซ่าง ต่อเรือ ซ่อมแปลงเรือ. ๑ ไม้แล
เหล็กแล ของอื่น ๆ ที่จะต้องซื้อนั้น, เรา จะขายให้ตาม ราคา
ตลาด กรุงเทพฯ. ๑ ชูใหม่ เรือ ทั้งหลาย ที่ จะเข้าชูใหม่, จะมา
จอดที่ ท่าน แห่งกำปะนี ฤที่ เขื่อน นอกชูใหม่, ไม่ต้องเสียเงิน
กว่าผู้ที่เป็น นายการ จะสั่งให้เลื่อน ออกจากที่นั้น เมื่อใด.

๑ ชูใหม่ กับคน แห่งเรือ ทั้งหลาย, เมื่อจะออกจากชูใหม่,
ต้องเขียน ชื่อตัวลงที่ ฆาญชี่ แห่ง นายชูใหม่ เสียก่อน จึง ออก
ได้. ๑ ชูใหม่ แต่ บันดา หนังสือ, ที่ จะฝากมาถึงชูใหม่, ต้อง
ฝากไป ถึง มีคเตอกับลียู. เซ. โรเบิตซัน กว่า จะได้เปลี่ยน อย่าง
นั้น, บัดนี้ มีคเตอกับลียู. เซ. โรเบิตซัน เป็น นาย กอง นั้น
เป็นเจ้ากระทรวงในการ ที่ จะใช้เงิน เก็บเงินแต่ผู้เดียว.

๑ การที่จะขาย เถหลัง ๗

๑ ผู้ที่มีชื่อใน ท้ายหนังสือนี้ จะขาย เ
ถหลัง ตามที่ เจ้าของ สั่งไว้ ฌวันจันทร์ เดือน
แปดขึ้น หกค่ำ เวลา ๔ โมงเช้าทีเดียว ของที่จะ
ขายนั้น คือ ทอง หุ้มกำปั่น ที่ได้ รื้อออกจากเรือ
สลุกเนอแพ้วเร แห่ง เมือง ลอนดอน อย่างหนึ่ง แล
เหล็ก ตะปู สำรับ ทอง หุ้มกำปั่น นั้น อย่างหนึ่ง
แล สาย สมอ ทำที่ ประเทศยุโรป ๒ สายอย่างหนึ่ง
จะขายที่บนเรือแพ้วเร ที่เข้าชูบางกอก ตอกกำ
ปะนี จะขาย เป็น เงิน สด

๑ ผู้ที่จะขาย เถหลัง นั้น ชื่อ เวอซิม แอนกำปะนี

ราคา สินค้า กรุงเทพฯ

- ๑ เข้ากถ้อง อย่าง ดี เกวียนละ ๕๓ บาท ๒ ถัดถึง
- ๑ เข้ากถ้อง อย่าง กดาง เกวียนละ ๕๖ บาท
- ๑ เข้าขาว อย่าง ดี เกวียนละ ๖๐ บาท
- ๑ น้ำตานทราย ขาวอย่าง ดี หนึ่ง หาบละ ๓๒ บาท ถัดถึง ที่ ๒ หาบละ ๓๓ บาท ที่ ๓ หาบละ ๓๐ บาท ถัดถึง
- ๑ น้ำตานแดง ที่ ๓ หาบละ ๘ บาท ถัดถึง ที่ ๒ หาบละ ๗ บาท ๒ ถัดถึง
- ๑ พรักไทยดำ หาบละ ๘ บาท ๒ ถัดถึง เพ็ช
- ๑ หนังกวาย หาบ ละ ๓๓ บาท
- ๑ หนังกวี้ หาบละ ๓๕ บาท ๒ ถัดถึง
- ๑ เขาควาย หาบละ ๓๓ บาท
- ๑ กำยาน ที่ ๓ หาบละ ๒๕๐ บาท ที่ ๒ หาบละ ๓๓๕ บาท

- ๑ ตะกั่วเกรียม ที่ ๓ หาบละ ๕๐ บาท ที่ ๒ หาบ ละ ๓๗ บาท
- ๑ บ้าน กถ้อม ที่ ๓ หาบละ ๒๓ บาท ที่ ๒ หาบ ละ ๒๓ บาท
- ๑ รง หาบละ ๖๐ บาท
- ๑ ไหม โศกราช หาบละ ๓๐๐ บาท ไหม ยว หาบ ละ ๘๐๐ บาท ไหม เขมร หาบละ ๘๐๐ บาท
- ๑ ครั่ง ที่ ๓ หาบละ ๓๕ บาท ๒ ถัดถึง ที่ ๒ หาบ ละ ๓๓ บาท ๓ ถัดถึง
- ๑ เว้า หาบละ ๓๕ บาท
- ๑ กระดาน หาบละ ๒๓๕ บาท
- ๑ ผ่าง ๓ คุ่น ๔ คุ่น เป็น หาบ ๆ ละ ๓ บาท ที่ ๕ คุ่น ๘ คุ่น เป็น หาบ ๆ ละ ๒ บาท ๓ ถัดถึง ที่ ๗ คุ่น ๘ คุ่น ๘ คุ่น เป็น หาบ ๆ ละ ๒ บาท ๒ ถัดถึง
- ๑ เมล็ดกระเบา หาบละ ๒ บาท
- ๑ ไม้ ศักขกถะ ๓๐ บาท

กำปั่น เข้า กรุงเทพฯ ฯ

เข้ามา เมื่อไร	กำปั่น ชื่อไร	กัปตันชื่อไร	ที่ ทอน	เรือ อไร	มาแต่ไหน
เดือน ๗ แรม ๓ ค่ำ	กัวน ฮอฟอิงแดน	ครก	๕๔๖	ฉิบสยาม	ฮ่องกง
เดือน ๗ แรม ๖ ค่ำ	ซี้เมงยี่	มีเขต		รบ ฝรั่งเศส	ไซ่ง่อน
เดือน ๗ แรม ๘ ค่ำ	เมิกกีวี	จัน	๑๖๘	บริก สยาม	ชายทะเล
เดือน ๗ แรม ๑๓ ค่ำ	นอฟู	ยอง	๒๓๓	ปากสยาม	สิงคโปร์

กำปั่น ออก จาก กรุงเทพฯ ฯ

ออก เมื่อไร	กำปั่น ชื่อไร	กัปตันชื่อไร	ที่ ทอน	เรือ อไร	จะไปไหน
เดือน ๗ แรม ๔ ค่ำ	เบ็นคิน	สกออี่	๑๕๗	สกเนอสยาม	ชายทะเล
เดือน ๗ แรม ๔ ค่ำ	อะเมซอน	เปตเซต	๒๓๓	บริก บริเมน	ฮ่องกง
เดือน ๗ แรม ๕ ค่ำ	เจ้าพระยา	ฮวทัน	๓๕๓	กลไฟสยาม	สิงคโปร์
เดือน ๗ แรม ๕ ค่ำ	คูเวต	บัตต์	๕๔๑	ฉีป ปูเรเชีย	ฮ่องกง
เดือน ๗ แรม ๖ ค่ำ	พะร	ซี้มัน	๑๘๔	ปาก นอเว	ฮ่องกง
เดือน ๗ แรม ๘ ค่ำ	ไทลอง	เคมสะโก	๕๕๐	ปาก สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๗ แรม ๘ ค่ำ	กินซิงฮอง	สะกัก	๓๕๐	ปาก สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๗ แรม ๑๒ ค่ำ	เฮลีโอเฮซสลูอิก	วิม	๖๓๑	ปาก พิช	ฮ่องกง
เดือน ๗ แรม ๑๒ ค่ำ	ซี้แมนไปล	วอส	๓๑๕	ปาก สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๗ แรม ๑๒ ค่ำ	ไทมันลิตี	ลูแบก	๓๕๒	ปาก สยาม	เทียนจิน

- งาช้าง อย่างที่ ๔ อัน ๕ อัน เป็น หาบ ๆ ละ ๓๕๐ บาท อย่างที่ ๘ อัน ๘ อัน เป็น หาบ ๆ ละ ๓๕๐ บาท
- ไม้ชิงชันที่ ๑ ร้อย หาบ เป็น ๒๐๕ บาท อย่างที่ ๒ หาบละ ๓๗๕ บาท
- ไม้มะเกลือที่ ๑ ร้อย หาบ เป็น เงิน ๒๕๐ บาท ที่ ๒ ร้อย หาบ เป็น เงิน ๓๕๐ บาท
- กระต้อม ๓๐๐ เป็น เงิน ๘ บาท ๒ ต่ถึง
- ทองใบ นิก บาท ๑ เป็น ราคาเงิน ๑๖ บาท ต่ถึง
- การ แลกเงิน เมือง สิงคโปร์ เสีย ร้อย ละ หรีย่น ที่ เมือง ชองกง เสีย ๓๐๐ ละ ๒ หรีย่น
- ข้าพเจ้าผู้ เป็น เอกัตถ์ ของ หนังสือ จดหมายเหตุ, พึ่ง กลับ มา แต่ เมือง เพชรบุรี. ถึง บ้าน เมื่อ เดือน แปรศ ขึ้น คำหนึ่ง, เพลา ตัก จดหมายเหตุ ใน นี้ จึง ได้ ออก ข้าง ไป สอง วัน.

คำเปรียบ ว่า คุ้ม นก อินทรี กับ หม่าจิ้งจอก

○ นกอินทรี ทั่ว หนึ่ง มี รัง อยู่ แล ลาก อ่อน, เมื่อ ยัง มี นก เทียว หา อาหาร อยู่, ก็ พบ ลูกลู หม่าจิ้งจอก นอน ผิง แดก อยู่. นกอินทรี โดย ลง มา คาบ เอา ลูกลู หม่าจิ้งจอก นั้น ได้, ก็ เอา ไป ยัง รัง ของ ตัว ที่มี อยู่ บน ยอด ไม้. แล้ว ก็ นึก ว่า คง จะ พัน อำนาจ หม่าจิ้งจอก แล้ว. หม่าจิ้งจอก ครั้น กลับ มา เห็น ลูกลู หาย ไป ก็ รู้ ว่า นก อินทรี เอา ไป, แล้ว หม่าจิ้งจอก ขอ ให้ นก อินทรี ปล่อย ลง มา. จึง วอน ขอ เพราะ ความ รัก เมตตา มาก. แต่ นกอินทรี ก็ ทหา พัง ความ ขอ นั้น ไม่. หม่าจิ้งจอก จึง ไป คาบ เอา ก้น พัน ที่ ทิศ ไฟ มา เผา ต้น ไม้ เข้า. นกอินทรี กลัว ลูกลู จะ ถูก ไฟ ตาย, จึง ร้อง ขอ ให้ หม่าจิ้งจอก เลิก ก้น เสียเถิด. แล้ว เอา ลูกลู หม่าจิ้งจอก คืน ให้ แก่ แม่. คำ เปรียบ นี้ ใจ ความ ว่า อย่า คุกคาม คุก อำนาจ คน ที่ ท่าน นึก ว่า มี อำนาจ น้อย แก่ ตัว.

ปฏิทิน บอกลม แล ทุ่ม ใน ข้าง ขึ้น เดือน ๘ นี้.

คำอังกฤษ	คำไทย	คำจีน	อาทิตย์ขึ้น กี่โมง	อาทิตย์ตก กี่โมง	อาทิตย์เที่ยง กี่โมง	จันทร์ขึ้น กี่ทุ่ม
เดือน ยูน	เดือน ๘	จีน เดือน ๘				
วัน พุธ ๑๓ คำ	ขึ้น คำ ๑	๓๐ คำ	๑๑ ทุ่ม ๓๗ นาที	ห้า คำ แล้ว ๒๒๕ นาที	ห้า เที่ยง	ห้า คำ แล้ว ๕๓ นาที
วัน พฤหัส ๑๔ คำ	๒ คำ	๑ คำ	๑๑ ทุ่ม ๓๗ นาที	ห้า คำ แล้ว ๒๒๒ นาที	ห้า เที่ยง	๑ ทุ่ม ๕๒ นาที
วัน ศุกร ๑๕ คำ	๓ คำ	๒ คำ	๑๑ ทุ่ม ๓๗ นาที	ห้า คำ แล้ว ๒๒๒ นาที	ห้า เที่ยง	๒ ทุ่ม ๕๗ นาที
วัน เสาร์ ๑๖ คำ	๔ คำ	๓ คำ	๑๑ ทุ่ม ๓๗ นาที	ห้า คำ แล้ว ๒๒๓ นาที	ห้า เที่ยง	๓ ทุ่ม ๕๗ นาที
วัน อาทิตย์ ๑๗ คำ	๕ คำ	๔ คำ	๑๑ ทุ่ม ๓๗ นาที	ห้า คำ แล้ว ๒๒๓ นาที	ห้า เที่ยง	๔ ทุ่ม ๒๕ นาที
วัน จันทร์ ๑๘ คำ	๖ คำ	๕ คำ	๑๑ ทุ่ม ๓๗ นาที	ห้า คำ แล้ว ๒๒๓ นาที	๕ โมง ๓๘ นาที	๕ ทุ่ม ๘ นาที
วัน อังคาร ๑๙ คำ	๗ คำ	๖ คำ	๑๑ ทุ่ม ๓๗ นาที	ห้า คำ แล้ว ๒๒๓ นาที	๕ โมง ๓๘ นาที	๕ ทุ่ม ๕๐ นาที
วัน พุธ ๒๐ คำ	๘ คำ	๗ คำ	๑๑ ทุ่ม ๓๗ นาที	ห้า คำ แล้ว ๒๒๓ นาที	๕ โมง ๓๘ นาที	
วัน พฤหัส ๒๑ คำ	๙ คำ	๘ คำ	๑๑ ทุ่ม ๓๗ นาที	ห้า คำ แล้ว ๒๒๓ นาที	๕ โมง ๓๘ นาที	๗ ทุ่ม ๓๓ นาที
วัน ศุกร ๒๒ คำ	๑๐ คำ	๙ คำ	๑๑ ทุ่ม ๓๗ นาที	ห้า คำ แล้ว ๒๒๓ นาที	๕ โมง ๔๗ นาที	๘ ทุ่ม ๑๐ นาที
วัน เสาร์ ๒๓ คำ	๑๑ คำ	๑๐ คำ	๑๑ ทุ่ม ๓๗ นาที	ห้า คำ แล้ว ๒๒๓ นาที	๕ โมง ๔๗ นาที	๘ ทุ่ม ๕๗ นาที
วัน อาทิตย์ ๒๔ คำ	๑๒ คำ	๑๑ คำ	๑๑ ทุ่ม ๓๗ นาที	ห้า คำ แล้ว ๒๒๓ นาที	๕ โมง ๔๗ นาที	๙ ทุ่ม ๓๔ นาที
วัน จันทร์ ๒๕ คำ	๑๓ คำ	๑๒ คำ	๑๑ ทุ่ม ๓๗ นาที	ห้า คำ แล้ว ๒๒๓ นาที	๕ โมง ๔๗ นาที	๑๐ ทุ่ม ๓๓ นาที
วัน อังคาร ๒๖ คำ	๑๔ คำ	๑๓ คำ	๑๑ ทุ่ม ๓๗ นาที	ห้า คำ แล้ว ๒๒๓ นาที	๕ โมง ๔๗ นาที	๑๑ ทุ่ม ๒๒ นาที
วัน พุธ ๒๗ คำ	๑๕ คำ	๑๔ คำ	๑๑ ทุ่ม ๓๗ นาที	ห้า คำ แล้ว ๒๒๓ นาที	๕ โมง ๔๗ นาที	

๑หนังสือจดหมายเหตุนาน

THE BANGKOK RECORDER.

เล่มที่ ๒๒ เดือน ๘ ขึ้นสิบห้าค่ำ ปีชานอัฐศก จุลศักราช ๑๒๕๘ เดือน ยุน วันที่ ๒๗ กฤษ ศักราช ๑๘๖๖, ปีที่ ๘

๑ พงษาดาร อังกฤช บท

๑ ศกศตศักราช ๑๑๘๘ ขอน พระราชอนุชา แห่ง วิคเจิน ไค้ครอง ราชสมบัติ เป็น เจ้าแผ่นดิน สืบ มา. ขอน เจ้าแผ่นดิน อังกฤช องค์ นี้ มิได้ตั้ง อยู่ใน ยุติธรรม ประเพณี ราช กาง, เป็ยคเขียน อาณาประชาราษฎร, ๆ มิได้มีความ ยิน ดี.

๑ อยู่มาพระราชันตาของ ขอน เจ้าแผ่นดิน นั้น, พระนาม อาเทอ อยู่ใน เมือง ฝรั่งเศส, เป็น บุตร ชาย ของ ฟีลิป เจ้าแผ่นดิน ฝรั่งเศส. คิด เห็น ว่า ตัว ก็ เป็น บุตร เชษฐา ของ ขอน เจ้าแผ่นดิน, ควรจะ ได้ ราช สมบัติ ใน กรุง อังกฤช บ้าง. จึง ปลูก ษา กับ ฟีลิป ๆ, ก็ เป็น กำ ลัง ช่วย ออก หนุน, ก็ ยก ไป ที่ เมือง ซึ่ง พระอัยยัก อยู่ นั้น จน จะ ได้ อยู่ แล้ว. ขอน เจ้าแผ่นดิน ทราบ ก็ รีบ ยก ทหาร มา, ที่ กระ หนาบ ทับ อาเทอ เข้า ไว้, ทับ อาเทอ ก็ แทะ รั้วระสาย, จับ อาเทอ กับ พี่นาง ของ อาเทอ ได้. ขอน ก็ เสกข์ กลับ มา เมือง อังกฤช, สั่ง ให้ ประ ทหาร ชีวิตร อาเทอ เสีย, แต่ พี่นาง ของ อาเทอ นั้น ให้ จำ ขัง ไว้ มั่น คง. เจ้าพนักงาน มิได้ ประทหาร ชีวิตร อาเทอ ตาม สั่ง, ซ่อน อาเทอ ไว้ มิให้ เจ้าแผ่นดิน ทราบ. ภายหลัง ทรง ทราบ ก็ สั่ง ให้ เอา ตัว อาเทอ, มา ประทหาร ชีวิตร เสีย ด้วย พระหัตถ์ ของ พระองค์.

๑ ฝ่าย ฟีลิป แด่ ลอบ มา ที่ เมือง นอแมนเต, ใต้ ที่ ละ เล็ก ที่ ละ น้อย, จน เมือง นอแมนเต มิได้ ขึ้น แก่ อังกฤช ถึง สามร้อย ปี มา แล้ว, ไป ขึ้น เสีย แก่ ฝรั่งเศส ทั้ง สิ้น. ขอน เจ้าแผ่นดิน ชุ่น เคื่อง พระ ไทย อยู่, จึง ปลูก ษา กับ ชุ่น นาง ทั้ง ปวง จะ ยก ไป ที่ ฝรั่งเศส. ชุ่น นาง ทั้ง ปวง ไม่ ยอม. ขอน จึง ทำ สัญญา ไมตรี กับ เออ เปรอ เจ้า เมือง เยอรมนี, หวัง จะ ให้ เออ เปรอ เข้า ตี บ้าน นั้น, พระ องค์ จะ เข้า ตี บ้าน นั้น. ฟีลิป ก็ จะ ละ ล้า ละ ลัง น้อย กำ ลัง ลง. ครั้น ทำ ไมตรี เสวรี แล้ว, จึง ปลูก ษา กับ เออ เปรอ ๆ เหน ขอบ คับ, ก็ ยก ไป

ตี ฝรั่งเศส ข้าง บ้าน นั้น. ขอน ก็ ข้าง ทหาร เมือง อื่น ยก เข้า ตี ข้าง บ้าน นั้น. เออ เปรอ วย กับ ฟีลิป ก็ อธิ ประ โขย พ่าย แพ้ แก่ ฟีลิป. ขอน ทราบ ว่า เออ เปรอ แพ้ แก่ ฟีลิป แล้ว ก็ เสีย พระไทย. จึง ทำ สัญญา ไมตรี กับ ฟีลิป แล้ว, ก็ เลิก ทับ กลับ มา.

๑ ขณะ เมื่อ ขอน ไป ทำ คึก ขู่ กับ ฝรั่งเศส นั้น, ชุ่น นาง ทั้ง ปวง ใน เมือง อังกฤช ปลูก ษา พร้อม ใจ กัน, ทำ หนังสือ กต หมาย สำหรับ เจ้าแผ่นดิน ไว้ เป็น หลาย ข้อ. ห้าม กัน ตัด รอน อำ นาถ เจ้าแผ่นดิน เสีย, มิให้ ช่ม เหนง เป็ยคเขียน ชุ่น นาง แล ราษฎร ได้ ตาม อำ นาถ. ครั้น ขอน เสกข์ มา ถึง แล้ว, ชุ่น นาง ทั้ง ปวง จึง เข้า ไป ถวาย หนังสือ กต หมาย นั้น จะ ให้ ลง พระนาม. ขอน ไม่ ยอม ลง พระนาม ด้วย ชุ่น นาง ทั้ง ปวง, ๆ พา กัน เคย เมย เสีย ไม่ มา เฝ้า ฟัง ข้อ ราชการ เหมือน แด่ ก่อน.

๑ ขอน เหน ชุ่น นาง ทั้ง ปวง ชุ่น เคื่อง, ไม่ มา รับ ราชการ ตาม ตำแหน่ง, จึง ยอม ลง พระนาม ใน หนังสือ กต หมาย นั้น. หนังสือ กต หมาย นั้น เรียก ว่า แม่ กษา ษา, ได้ จำ สอง สิบ ๆ มา มี อยู่ใน หอ หลวง สำหรับ แผ่นดิน มา จน ถึง ทุก วัน นี้.

๑ ครั้น ขอน ยอม ลง พระนาม แล้ว, ก็ ให้ นึก ชุ่น เคื่อง ชุ่น นาง อยู่ มิ รัว าย. จึง ละ พระ ละคร เสีย เสกข์ ไป อยู่ ที่ เกาะ แห่ง นั้น, หวัง จะ ตรีการ แก่ แค้น ชุ่น นาง ทั้ง ปวง. ชุ่น นาง ทั้ง ปวง มิได้ สง ใส, เข้าใจ ว่า, พระองค์ เก็ยคควาน ใน ราชกิจ, ก็ เสกข์ ไป เทียว ประ ภาส ให้ สมาย พระไทย. ขอน จึง ข้าง ทหาร เมือง อื่น ยก มา ตี เมือง อังกฤช, หวัง จะ ให้ ชุ่น นาง ทั้ง ปวง เลิก ถอน กต หมาย นั้น เสีย.

๑ ชุ่น นาง ทั้ง ปวง มิทัน รู้ เหน จะ เสีย ที่, จึง ให้ ไป เชิญ ฤษ ราช บุตร ฟีลิป เมือง ฝรั่งเศส ให้ ยก มา ช่วย, สัญญา ไว้ ว่า จะ ยก ราชสมบัติ เมือง อังกฤช ถวาย, ด้วย เหน ว่า พระ ษา ของ ฤษ นั้น เป็น เชื้อ วงษ เมือง อังกฤช, ฤษ ก็ ยก มา ช่วย, ได้ วย ลู้กับ ขอน. ขอน ก็ พ่าย แพ้ หนี ไป. ฤษ กับ ชุ่น นาง อัง

ภคย์ ก็ คิด ตาม ไป, ต่ได้ เมือง หลาย ทวี เมือง, จน ถึง เมือง โทเทอ. เจ้าเมือง โทเทอ นั้น มี มือ วย พง วม แวง นก. ลุย วย หัก เข้า ไป มิ ได้, จึง สาบ าด ว่า, มิ ได้ เมือง โทเทอ แล้ว มิ เสศ ก ลับ, ถ้า วย ได้ แล้ว ชาว เมือง ทั้ง ปวง จะ อยุค คอ แวงน เลี้ย หมค.

๑ ฝ่าย ขุนนาง อังกฤช ทั้ง ปวง ปฤกษา กัน เหน ว่า, ถ้า จะ ได้ เจ้า ผรังเศศ มา เป็น เจ้า แผ่นดิน, ครอย ครอง กรง อังกฤชนี้, เหน จะ มิ ครว, ฮาณา ประชา ราษฎร จะ ทา เป็น สุข มิ. จึง เอา ใจ ออก หาก จาก ลุย มา ยอม เข้า ด้วย ยอน อย่าง เติม. เหตุฉะ นั้น ยอน จึง ได้ ทหาร แล้ว ยก มา โดย สดสมารค กาย พล, ที่ นั้น หน้า ทล ชัน แรง นก, ก็ ชัน ถ้าม เกวียน บันทุก สบียงฮา ทาร, แล เกวียน เครื่อง ทรง ให้ เสี้ย ไป สิ้น. ยอน ก็ เสว่า โสภ เสี้ย พระไทย ฮาไลย ของ, ก็ ประชาน สิ้น พระชนม์ ใน คฤสคคัก ราช ๑๒๑๖ ยอน อยุ่ ใน ราชสมบัติ สิบ แปด ปี, พระ ชนม มา อยุ่ ได้ สิบ เก้า พรรษา. พระเมเห็ เติม ที่ ทญา เสี้ย นั้น มิ มี ไอรศ. พระเมเห็ ที่ สอง มี พระราชบุตร สอง องค์. พระราชธิดา สาม องค์. ยอน พระองค์ นี้ มีความ ชอบ ได้ ประ กอบ ไว้ ใน แผ่น ดิน, คือ ได้ ลง พระนาม ไว้ ใน หนังสือ กคทหมาย สวรับ เจ้า แผ่น ดิน สิ่ง เกียว เท่า นั้น, ได้ เป็น แบบ แสน เขียง อย่าง สิบ มา ถึง ทุกวัน นี้.

๑ คฤสคคัก ราช ๑๒๑๖ เชนร ที่ สาม ได้ ทรง ราชสมบัติ แทน พระราชบิดา สิบ มา, แต่ ยัง ทรง พระเยาว์ นก. พระ ชนม ายุ ได้ แปด พรรษา. เชนเปมปรีก พระพี่เลี้ยง เป็น คน ที่ ชื่อ สักย ได้ ว่า ราชการ แทน เชนร.

๑ ฝ่าย ลุย ราชบุตร พิไลย ผรังเศศ, ก็ ยัง ตั้ง กลี้ย กล่อม อยุ่ ใน แคน อังกฤช ได้ ผู้ คน ย่าง เล็ก น้อย, มิ ไคร จะ มี ไคร เข้า ด้วย. เชนเปมปรีก ทราบ ดัง นั้น, ก็ ยก ทหาร ไป กำ จัก ลุย, ได้ วย สู้ กัน, ลุย เสี้ย ที่ ขอ ทา ไมตรี กับ เชนเปมปรีก แล้ว ยก ทน กลับ ไป. เชนเปมปรีก ว่า ราชการ เป็น บุคิ รววม จน ถึง คฤสคคัก ราช ๑๒๑๙ ก็ สิ้นชีพ ล่วง ไป. เชนเบคคินบอ กับ บิ เคอ ซึ่ง เป็น นิชัย แห่ง เมือง วินเจคระเคอ, ให้ ช่วย กัน ว่า ราชการ แทน เชนร สิบ มา, ถึง คฤสคคัก ราช ๑๒๒๓ เชนร ทรง เจริญ ชน พระชนม์ ได้ สิบ หก พรรษา, ก็ เสศ ก ออก ว่า ราชกิจ มิ ให้ ผู้ ไคร ว่า แทน, เชนร ทรง ว่า ราชกิจ ก็ ออ แะ ไป. ขุน

นาง อังกฤช ที่ มีความ ชอบ ครว จะ ชุบ เลียง ให้ เป็น ไคร, ก็ มิ ชุบ เลียง, ชุบ เลียง คน ต่าง ประเทศ ให้ เป็น ขุน นาง ผู้ ไคร. ถ้า ไป คร ไคร ๆ แล้ว, เอา ทวี พย ใน พระ คคคัก ออก พระราชทาน, จน ทวี พย ใน พระคคคัก บก พร่อง ไป. ขุนนาง ทั้ง ปวง ชุ่ น เค็อง คคคัก จะ ออก เลี้ย.

๑ ครั้น คฤสคคัก ราช ได้ ๑๒๔๙ ขุน นาง ทั้ง ปวง ประ ชุม พร้อม กัน ที่ เมือง ออกเซเพ็ค, ชุ่ ม ชุ่ น ให้ เชนร กับ เอกเวค ราชโอรส ทา หนังสือ สัญญา ไว้ กับ ขุนนาง ว่า, ให้ ขุนนาง ยี่ สิบ สี่ คน เป็น ผู้ ตู แล ว่า กล่าว ราชการ, แล ตั้ง กคทหมาย ตาม แต่ จะ ปฤกษา กัน. แล ให้ ขุนนาง ผู้ หนึ่ง ชื่อ คคคัก เพ็ค, เป็น ผู้ ไคร ใน ขุนนาง เหล่า นั้น. ครั้น เอกเวค ทรง วิทคมนา เจริญ ชน แลแล้ว, ก็ สำแดง สภ บัญญา กล่าว ทาร ต่าง ๆ. ฝ่าย ขุนนาง ที่ สักย ชื่อ คคคัก แ่น คคคัก ก็ ยัง มี อยู่ มาก คน. เหน ขุนนาง ยี่ สิบ สี่ คน นั้น ชุ่ ม เจ้า แผ่นดิน ให้ อยุ่ ใน อำนาจ ของ ตน. แล ประพคคัก ภาร ฮา สักย ฮาธรรม ให้ ราษฎร ได้ ความ เค็อง ร้อน, ก็ เอา ใจ ออก หาก จาก ขุนนาง เหล่า นั้น กลับ เข้า ด้วย เชนร ครึง เก่า, เชนร จึง มี ก่า ลัง ชน.

๑ ฝ่าย พระเจ้า เชนร กับ พระราช อุนชา, แล เอกเวค ราช บุตร แล ราชธิดา ก็ ยก ไป วย คคคัก เพ็ค, ทบ เชนร เลี้ย ที่ ก็ ฝ่าย แพ้ แก่ ขุนนาง, ต่ มี คคคัก เพ็ค จับ เจ้า แผ่นดิน แล เจ้า ทั้ง สาม องค์ ได้. จำ ชง ไว้ แ่นน ทนา, ต่ มี คคคัก เพ็ค ก็ กำ รียบ มาก ชุ่ น ยิง กว่า แต่ ก่อน, จะ ทา การ สิ่ง ไค ก็ แอบ อ้าง เอา พระนาม ว่า วย สิ่ง แล้ว ทา เอา แต่ ตาม ลำเออ ใจ ของ ตน, เบ็ยก เบ็ยก ราษฎร ให้ ได้ ความ เค็อง ร้อน ต่าง ๆ, ฝ่าย เอคคคคัก สคคัก สเคอ ขุนนาง ผู้ ไคร ใน ขุนนาง ยี่ สิบ สี่ คน นั้น, เหน ต่ มี คคคัก เพ็ค ภาะ ทา การ ทูริค อบาย ข่า ทารณ ต่าง ๆ ดัง นั้น, ก็ เอา ใจ ออก หาก คคคัก จะ ทา ลาย คจวม คคคัก ต่ มี คคคัก เพ็ค เสี้ย. จะ มี ได้ ต่ มี คคคัก คคคัก ตั้ง ตัว ชน เป็น ไคร ได้.

๑ ต่ มี คคคัก เพ็ค เหน ขุนนาง บาง คน ชุ่ น เค็อง อยุ่. จึง ทา เป็น ปลออย เอกเวค เสี้ย จาก ที่ ชง, เพื่อ จะ เอา ใจ ขุนนาง เหล่า นั้น. แต่ ให้ ทหาร คอย ตู แล วิชา อยุ่ ประหนึ่ง จะ ได้ อยุ่ คอย ตาม แต่ เสศ ก, ทวี จึง มี ให้ เอกเวค ทน ไป ได้. เอคคคคัก สคคัก สเคอ ทราบ ว่า ต่ มี คคคัก เพ็ค ปลออย เอกเวค แลแล้ว แต่ ยัง ให้ ทหาร คุม อยุ่, คคคัก จะ ให้ เอกเวค ทน. จึง ใช้ ให้ คน สนิค นำ ม้า ผู้

มาซื้อชายที่ตลาดเมืองชลบุรียกก็กลัวนัก. ชายแจ่มมีพวกอยู่ตึกเก่าคนสิบคนเท่านั้น, คนชาวบ้านก็กลัวนัก. ชายแจ่มจะต้องการเมียแจ่มทำเมียมันบ้างก็ได้. ตามบ้านไร่บ้านป่านั้น. ถ้าแจ่มเห็นชายแจ่มๆ บอกให้ไปจากโรงแจ่มก็ต้องออกจากโรงไป. ชายแจ่มจะต้องการกินเข้าๆก็ได้, คุ่มเหง่ลูกเมียแจ่มก็ได้. เมียลูกสาวจะไม่ยอมก็กลัวชายแจ่มจะฆ่าตาย, ต้องยอมได้. ครั้นชายแจ่มไปแล้ว, แจ่มจึงกลับไปโรงอยู่กับลูกเมีย. ทุกวันนี้ที่เมืองชลคนจะเห็นเขาสิ่งของไปค้าขาย, ตามบ้านไร่บ้านป่าคนเดียวก็เห็นไม่ได้. กลัวชายแจ่มนัก. คนที่ชายแจ่มทำขี้ขี้ไปร้องต่อท่านเจ้าเมืองชลให้จับชายแจ่ม, เจ้าเมืองว่าแก่แล้วจับไม่ได้. แจ่มว่าให้เจ้าเมืองบอกกรรมการไปจับ. เจ้าเมืองว่ากรรมการไม่มีใครจะจับได้. เจ้าเมืองกลัวว่าให้แจ่มได้ไทยจับชายแจ่มมาเทิด. ชาวบ้านได้ยินเจ้าเมืองว่าดังนั้นแล้ว, จะคิดอ่านจับตัวชายแจ่มมาส่งเจ้าเมืองก็ได้. แต่เจ้าเมืองกรรมการจะไม่จำควรไว้, จะปล่อยชายแจ่มเสีย. แต่ก่อนได้เห็นเจ้าเมืองเอาตัวชายแจ่มมาชำระความบ่อยๆ, เจ้าเมืองก็ไม่ได้จำไว้. ครั้นจะจับได้ก็จะปล่อยเสียอีก. เพราะเจ้าเมืองกรรมการไม่เป็นธุระจริง, เจ้าเมืองเข้ามาเที่ยวเล่าให้เขาฟัง, ว่าตัวเจ้าเมืองก็แก่แล้ว, จะชำระให้มันทำไม่. ชายแจ่มมันจะทำยังไรก็ช่างมัน, เจ้าเมืองคิดยังไม่คิด.

๑๐๑ เรื่อง ภาษีเกลือ

๑๐๑ เรื่อง ภาษีเกลือ คนทำนาเกลือกับคนค้าเกลือ, ได้ความลำบากนัก, เพราะเจ้าภาษีตั้งพิภยเขาเอง. ถ้าเรือจะไปขึ้นทุกเกลือที่ท่าบ่อใดให้มีไปบอกเจ้าภาษี, จึงจะไปขึ้นทุกได้. เสมียนหลวงเจ้าภาษีก็ตั้งไปไว้ทุกแขวงทุกอำเภอ. เรือขึ้นทุกเกลือต้องมาถึงท่านภาษีแล้ว, บังคับให้ทวงใหม่, เข้ามาถึงกรุงแล้วให้ทวงอีก. เที่ยวเรือหนึ่งเกลือต้องทวงให้เจ้าภาษีได้ถึงสามแห่ง, แล้วเรียกเขาค่าทวงค่าตัวค่าเผาค่าภู้าค่าใบบอกให้ไปซื้อเกลือ. คิดดูเกลือแถวหนึ่งทวงเสียเงินให้เจ้าภาษีถึงแปดบาท. เจ้าภาษีทำดังนี้ปรวปรุหาจะไม่ให้ผู้ขึ้นค้าเกลือได้. เจ้าภาษีจะ

ได้ขายคนเดียว. คนขายเกลือได้ความลำบากแล้วก็ไม่ไปซื้อเกลือขาย, เพราะเสียเงินมากไม่มีกำไร. เจ้าของเกลือที่ท่าบ่อได้เกลือไว้. จะเอาขึ้นทุกเรือมาขายไปบอกเสมียนหลวงให้ไปกำกับทวงเกลือที่ยัง. เสมียนหลวงก็ไม่ไปว่าเจ้าสัวไม่สั่ง. ต้องมาอ้อนวอนเจ้าสัวถึงบางกอก, มาเป็นหลายวันจึงได้ไปเที่ยวหนึ่ง. ครั้นจะขายเกลือให้เจ้าภาษี, ก็ให้ราคาแต่แถวหนึ่งละบาทบ้างสองบาทบ้าง. เกลือเงินภาษีก็ได้มากกว่าคนทำถึงแถวหนึ่งละหกบาท. แล้วจะเอามาซื้อขายได้ความลำบากด้วย. ถ้าขายให้เจ้าภาษีแล้วภาษีก็เอาไม่เอาไปวัดขึงสูงศอกกว้างสี่ศอกเป็นแถวหนึ่ง. ครั้นจะเกลี้ยให้ทวงก็เอาถึงใหญ่ไปทวงซื้อ. ครั้นคนมาขายก็เอาถึงสิบแปดสิบเจ็ดทนายทวงให้. ครั้นมาถึงท่านภาษีก็ทวงทวงดูอีก. ถ้าเกลือขาดไม่เต็มตามภู้าจะโมยเกลือขาย, ไม่บอกภาษี. ทุ่ก็เรียกเขาเงินเต็มตามภู้า. ถ้าเกลือทวงได้มากกว่าภู้าออกไป, เจ้าภาษีก็เรียกเขาเกลือนั้นไว้. เจ้าภาษีใช้ถึงไม่เท่ากันคิดหรืออยู่เสมอ, คนขายจะไปฟ้องภู้าก็กลัวจะต้องไปเป็นความกับเงินจึงไม่มีผู้ฟ้อง. คนค้าเกลือไม่ค้าก็มากเพราะเจ้าภาษีทำให้ลำบาก. ข้าพเจ้าเห็นว่า การนานไปข้างหน้า, คนทำนาเกลือคนค้าเกลือเลิกไปหาอื่นกินไม่ทำนาเกลือ, ทุ่จะได้ขึ้นไป. เจ้าภาษีก็น่าจะฟ้องขาดเงินภาษีก็น้อยลง. ถ้าเจ้าภาษีเบียดให้ซื้อชายโดยสะดวก, กำกับทวงแต่ที่ยังแต่งเคี้ยวแล้ว, จะเขาไปซื้อชายที่ไหนก็อย่าห้ามปราม, เงินภาษีก็น้อยลงเรียกเขาแต่แถวหนึ่งละสามบาทสี่บาท. คนทำนาเกลือคนค้าเกลือมีกำไร. เกลือก็น้อยขึ้นทุกปี. แต่ปีกลายนี้เกลือขายที่นาได้แถวหนึ่งละบาทสองบาท, ยังมีคนทำมาก. ปีนี้เกลือขายที่นาได้แถวหนึ่งละบาทสองบาท, แล้วซื้อชายต้องอยู่ในบังคับเจ้าภาษีเกลือก็มีน้อย. เห็นเจ้าภาษีจะฟ้องขาดเป็นแน่, ถ้าเจ้าภาษีจะเรียกเหมือนภาษีเข้าสารภาษีอื่น, เสียภาษีให้แล้วเจ้าของจะเขาไปซื้อชายที่ไหนก็ได้, ไม่ห้ามเหมือนเกลือ, ทุ่จะมีมากขึ้น, ภาษีจะเรียกได้เงินมาก. ภาษีก็น้อยขึ้นเงินหลวงก็จะมากขึ้นด้วย. เกลือเสียภาษีแล้ว, เขาไปใส่ปลาใส่กุ้ง, เจ้าภาษีเกลือเรียกเขาภาษีเกลือกับคนขายปลา, ขายกุ้งอีก. เป็นภาษีเกลือเรียกสองครั้ง.

๑๐๑ ๑๐๑ ๑๐๑

๑ ใน คลอง หัว กระบือ ข้างเจ้าไปเที่ยว เหน คลอง ชุกใหม่ ที่ ปลาย คลอง เคียน คี, ไม่มีไม้ รก ใน คลอง เรือ ไป มา ได้ ความ สบาย. แต่ คลอง เก่า ข้าง ทน คลอง นั้น, ชาว บ้าน เอา ไม้ บัด คลอง ตก กุ้ง ทราย แห้ง, เรือ ไป มา อด ไม้ สระ คลอง ตก กุ้ง ชาว เรือ จะ รือ, เจ้า ของ ที่ เอา ไม้ ทำ เป็น ฝือก ตก กุ้ง นั้น ไม่ ให้ รือ. เพราะ กัน กับ คน บิน ทุก เกิด ล่อง มา ตาม คลอง นั้น ทุก วัน. ข้าพเจ้า ทราบ ว่า คน เอา ไม้ สระ บัด คลอง อย่าง นี้ ใน หลวง ห้าม คน ที่ ทำ นั้น ชัด รับ ลัง มี โทษ มาก.

๑ เรื่อง หนึ่ง, ที่ ทะพาน วัด ราชบุรณะ มี คน อยู่ พวก หนึ่ง เป็น ผู้ ร้าย. เรือ มา จอด อาศัย ทะพาน เป็น เรือ มา แต่ หัว เมือง ลัง ล้าย บ้าง, มา เป็น ความ บ้าง. อ้าย ผู้ ร้าย ลง ไป ใน เรือ แอ้ง เอา เงิน เอา ของ ไป แทบ ทุก วัน. ลาง ที่ ก็ แอ้ง กลาง วัน บ้าง, กลาง ค่ำ บ้าง. เจ้า ของ ไล่ ตาม ไป ถึง ต้น ทะพาน, ภา บ่าว พระยา มหา มนต์ หนึ่ง ยาม รักษา เรือ ไม้ ชุง อยู่ ที่ ต้น ทะพาน นั้น, ออก กัน ทาง ช่วย อ้าย ผู้ ร้าย. เจ้า ของ รู้ ไม่ ได้ ก็ กลับ ลง เรือ, แล้ว อ้าย ผู้ ร้าย ก็ ตาม เอา อีจู้ มา คว่าง ถูก หัว คน แดก. เรือ จอด ที่ ปลาย ทะพาน ไม่ ใคร จะ ได้. เจ้า ของ เหน ว่า บ่าว พระยา มหา มนต์ จะ เป็น ผู้ ร้าย รู้ จัก หัว ผู้ ร้าย ด้วย หลาย คน. เจ้า ของ ถาม ชาว บ้าน ริม ทะพาน ว่า คน เล่า นี้ เป็น บ่าว ท่าน ผู้ใด. เขา บอก ว่า เป็น บ่าว พระยา มหา มนต์ หนึ่ง บ้าง, พระ ราช วร อินทร์ บ้าง, พระ วิสทโยธามา คย์ บ้าง. คน เล่า นี้ อยู่ ที่ ศาลา. ทั้ง กลาง วัน กลาง ค่ำ, ร้อง เพลง เล่น เป็น คำ อวยบ ทุก ค่ำ. ใน บ้าน นาย ไม่ ใคร จะ อยู่ ๆ ที่ ศาลา ทะพาน นั้น มาก กว่า อยู่ บ้าน นาย, เพราะ นาย ไม่ ว่า อ้าย เหล่า นี้, จึง เป็น ผู้ ร้าย.

๑ ความ ร้าย ๔ เรื่อง ๕ เรื่อง ที่ ลง พิมพ์ ข้าง บน นี้, คน มี ข้อ มา ให้ ข้าพเจ้า, ขอ ให้ ลง พิมพ์. มี คน เข้า กัน หลาย คน เป็น พยาน ว่า เป็น ความ จริง. เรา จึง ว่า เหน ควร ที่ จะ ลง. ถ้า สืบ ดู ว่า เป็น ความ ไม่ จริง แล้ว ใคร ๆ จะ มา แก้ ความ ก็ได้.

ว่า ดวีย์ เรือ กลไฟ ฐิขธยาม

๑ วัน พุทธ เดือน ๕ แรม ๑๓ ค่ำ ได้ ออก จาก เมือง แล่ง วัน จะ ไป เมือง กาสระ ทา, หม้อ น้ำ แด จักร ก็ ตั้ง อยู่, กำปั่น นั้น แล่น ไป สดวก. จน วัน ๕ เดือน ๕ แรม ๑๒ ค่ำ เมื่อ ขณะ นั้น กำปั่น ยืน

ถือ ท้าย อยู่, เรือ นั้น แล่น ไป ท่าง เสา ไฟ ประมาณ ไม้ ลัง หนึ่ง ก็ โคน โสโครก เข้า สอง สาม ทน. กำปั่น จึง ลัง ให้ เขา ออก จักร, แล เมื่อ เขา ออก จักร แล้ว, กำปั่น ขึ้น เกย แน่น อยู่ บน หิน. เมื่อ กำปั่น ลัง ให้ ออก จักร นั้น, อินชระ เนีย ก็ เบ็ด ควีน เสีย แล้ว ขึ้น มา บน คาค พ้า. อินชระ เนีย ใหญ่ แล พวก ไล่ ไฟ นั้น ก็ ตาม กัน ขึ้น มา โดย เรว. เมื่อ เขา ขึ้น มา บน คาค พ้า หมด แล้ว, กำปั่น เกิด มา ข้าง ท้าย เรือ ลัง ให้ ย่อ น เรือ โบท ลง ใน น้ำ. อินชระ เนีย สาม คน, ๆ คริว คน หนึ่ง, แล คน โดย สาร ลัง คน ก็ ลง เรือ โบท ที่ กระเชียง ไป รอบ ท้าย เรือ, กำปั่น ลัง ให้ บ่าย เรือ ตรง ไป ที่ เสา ไฟ. คริว ไป ใกล้ เสา ไฟ ประมาณ ครึ่ง ไม้ ลัง, เหน แต่ หิน แล ทราย, ไฟ ที่ เสา นั้น ก็ สว่าง อยู่, พวก ที่ เข้า ไป นั้น เหน ว่า เข้า ไป ไม่ ได้ แล ก็ กลับ มา ยัง กำปั่น. กำปั่น จึง บอก ว่า, จิน เขา เรือ โบท ไป ลัง หนึ่ง ไม่ ได้ บอก กำปั่น. พวก อินชระ เนีย ยัง รอ เรือ โบท อยู่ ที่ ข้าง กำปั่น นั้น, จน เวลา ลัง โมง เข้า. แล ก็ ออก เรือ ไป จะ ไป ขึ้น ที่ เสา ไฟ นั้น, ค่อย เลียบ อ้อม หิน ไป ขึ้น ที่ โวง ใต้. จึง ได้ พบ จิน ที่ เขา เรือ โบท มา แต่ เจ้า ของ โวง, บอก ว่า จิน เหล่า นั้น คลื่น ชัด เรือ เข้า มา ค้าง แห้ง อยู่ จิน จึง ขึ้น ได้. รอ พวก จิน ขึ้น ได้ แล้ว, มี คลื่น มา อึก ลุก หนึ่ง ชัด เรือ จิน ข้าม ไป ข้าง โน้น เรือ ก็ ลอย ไป. ได้ ยิน พวก จิน ว่า มี ลัง ของ แล เงิน ติด เรือ ไป มาก. เจ้า ของ เรือ จึง ไป ตาม เรือ มา ได้ ชน ลัง ของ จิน, แล เงิน ที่ อยู่ ใน เรือ นั้น หาย ไป มาก, เพราะ ว่า ฆ่า ถู เบ็ด อยู่.

๑ แล อินชระ เนีย ว่า จะ จัก แจง ช่อม แผลง เรือ โบท, แล จะ ไป รับ คน ที่ ค้าง อยู่ ใน กำปั่น. เจ้า ของ โวง ห้าม ว่า อย่า ไป เลย คลื่น ลม มี มาก, ค่อย ให้น้ำ ลัง ก่อน. พวก เหล่า นั้น ไม่ ฟัง, ก็ จัก แจง ลง เรือ, คลื่น ชัด น้ำ เข้า มา ใน เรือ ครึ่ง ลัง. อินชระ เนีย ทั้ง ๒ คน กับ กระลา ลัง ๕ คน, ก็ ลง ใน เรือ วิด น้ำ ไป สาม คน. แล ไป ยัง กำปั่น. ถึง กำปั่น แล้ว, มี ศเทอ สอบ เพื่อ บอก ว่า กำปั่น กับ คน คริว สอง คน, ลง แผลง เล็ก ๆ ลอย ไป กลาง ทะ. ขณะ นั้น กระลา ลัง บน กำปั่น หลาย คน ค้าง ๆ โจน ลง ใน เรือ โบท จน เรือ เกือบ จะ ล่ม. คน ใน เรือ ห้าม ว่า อย่า ให้ ลง มา นัก เรือ จะ ล่ม, ให้ กลับ ขึ้น ไป บน กำปั่น เสีย ก่อน. คน ทั้ง ปวง ว่า กำปั่น ขึ้น ยก ได้ แล ก็ ตั้ง เขา เสีย ให้ ทาย ไม่ คิด ถึง เลย. เถียว นี้ เรา ได้ ลง เรือ แล้ว ไม่ ขึ้น ละ,

ไม่ร้อน จัก. คน ที่ เกิด ประเทศ ส่วน ไค่ค่อน มากกลาง นั้น, จึง มีผิว เนื้อ ขาว หมก จก.

๑ คน ที่ ตั้ง บ้าน เมือง อยู่ ที่ พริทไซน ส่วน ไค่ ขวาง รอบ ลูกโลกยนั้น, ถูก ที่ ประเทศ เมือง เหล่า นั้น, จึง หนาว มาก กว่า ร้อน. ด้วย แสง อาทิตย สอง มา ต้อง อ่อน ๆ ไม่ กล้า. คน ที่ เกิด ประเทศ ส่วน ไค่ นั้น, จึง มี รูปร่าง ขาว.

๑ ราคาสินค้า เมือง ช่งกวง ๖๖

๑ ณ วัน เดือน ๗ แรม ค่ำ หนึ่ง เข้านอกเข้ามา มากนัก ใน ๓๕ วัน นั้น เข้านอกเข้ามา มากถึง ๘ แสน หาบ ราคาสินค้า ตกถึง ทุกวัน ๆ จนถึง เดือน ๗ ขึ้น ๓๕ ค่ำ เห็น ลูก นัก คน ผู้ซื้อ ก็ เข้ามา มาก จะ ซื้อ เข้า ราคาคิ่ง ขึ้นไป หาบละ ๓๐ เซนต์ ใน ๓๕ วัน นั้น ชาย เข้า ได้ ๓ แสน สอง พัน ๕๐๐ หาบ คือ เข้า ย่าง กัง แล่น ๕ หมื่น ๘ พัน ๓๐๐ หาบ เข้า สยาม ๘ หมื่น ๕ พัน ๗ ร้อย หาบ เข้า ช่งกวง ๗ หมื่น ๘ พัน ๕๐๐ หาบ เข้า มะนิลา หมื่น ๕ พัน ๕ ร้อย หาบ เข้า บัตเต ๓ พัน ๕๐๐ หาบ

๑ เดือน ๗ แรม ค่ำ หนึ่ง เขาชายเป็น ราคาสินค้า เข้า บัง ถัด ๒ เหรียญ ๓๐ เซนต์ แล ๒ เหรียญ ๖๐ เซนต์ เข้า สยาม อย่าง ต่ำ ๒ เหรียญ ๕ เซนต์ แล ๒ เหรียญ ๓๕ เซนต์ เข้า อย่าง กลาง ๒ เหรียญ ๒๕ เซนต์ แล ๒ เหรียญ ๓๐ เซนต์ เข้า ชาว ๒ เหรียญ ๓๕ เซนต์ แล ๒ เหรียญ ๔๐ เซนต์ เข้า ช่งกวง ๒ เหรียญ ๒๐ เซนต์ แล ๒ เหรียญ ๒๕ เซนต์ เข้า มะนิลา ต่าง ต่าง ๒ เหรียญ ๒๐ เซนต์ แล ๒ เหรียญ ๔๐ เซนต์ เข้า ถัด ย่าง กัง ๒ เหรียญ แล ๒ เหรียญ ๓๐ เซนต์ เข้า ถัด ย่าง ช่งกวง ๓ กับ ๘๐ เซนต์ แล ๒ เหรียญ

๑ เมือง นึ่งไป เข้า ชาย ตี เพราะ เข้า ที่ กำหนด ว่า จะ เกิด ที่ เมือง ซึ่ง เกียง ก็ ซาก ไป เข้า ชาว สยาม ชาย หาบละ ๒ เหรียญ ๘๐ เซนต์ แล ๓ เหรียญ ๑๕ เซนต์ เข้า ถัด ย่าง สยาม ๒ เหรียญ ๕๐ เซนต์ แล ๒ เหรียญ ๖๐ เซนต์ ที่ เมือง มะเกา เข้า สยาม อย่าง ต่ำ หาบละ ๒ เหรียญ ๓๕ เซนต์ อย่าง กลาง ๒ เหรียญ ๒๕ เซนต์ อย่าง ต่ำ ถง มา หน้อย ๒ เหรียญ ๑๕ เซนต์ อย่าง ต่ำ ที่ สุท ๒ เหรียญ ๓๐ เหรียญ ๓๐ เซนต์ ที่ เมือง

เซียงไฮ้ เข้า ถัด ย่าง สยาม ๒ เหรียญ ๓๕ เซนต์ แล ๒ เหรียญ ๓๕ เซนต์ เข้า อย่าง ต่ำ ๒ เหรียญ ๕๕ เซนต์ แล ๒ เหรียญ ๖๐ เซนต์

๑ น้ำตาน ชาย ที่ เมือง ช่งกวง ชาย มาก กว่า แต่ ก่อน ราคาคิ่ง ถง หน้อย เมื่อ เดือน ๗ แรม ค่ำ หนึ่ง ชาย เป็น ราคาสินค้า อย่าง ต่ำ หนึ่ง ๘ เหรียญ ๘๐ เซนต์ แล ๘ เหรียญ ๘๐ เซนต์ อย่าง ต่ำ ๘ เหรียญ ๕๐ เซนต์ แล ๘ เหรียญ ๗๕ เซนต์ อย่าง ต่ำ ๓ หาบ ละ ๘ เหรียญ ถัด ๘ เหรียญ ๒๕ เซนต์ น้ำ ตาน แดง หาบ ละ ๔ เหรียญ ๗๕ เซนต์ แล ๕ เหรียญ ๒๕ เซนต์ ที่ เมือง ชัยมูย น้ำ ตาน ชาว หาบ ละ ๓๑ เหรียญ ครั้ง น้ำ ตาน แดง ๔ เหรียญ ๓๐ เซนต์

๑ ผ้าย ที่ เมือง ช่งกวง ณ เดือน ๗ แรม ค่ำ หนึ่ง นั้น ชาย ผ้าย ไม่ ไคร่ จะ ได้ ผ้าย บัง ถัด หาบ ละ ๓๖ เหรียญ แล ๓๘ เหรียญ ผ้าย แทน ตี ขึ้น นั้น หาบ ละ ๒๐ เหรียญ แล ๒๓ เหรียญ ผ้าง เสียงไฮ้ หาบ ละ ๒๐ เหรียญ ๕๐ เซนต์ แล ๒๓ เหรียญ ๕๐ เซนต์

๑ ผ้าย นึ่ง ไป หาบ ละ ๒๓ เหรียญ แล ๒๒ เหรียญ
๑ ผืน ที่ เมือง ช่งกวง วัน แรม ค่ำ หนึ่ง นั้น ราคาสินค้า อย่าง บัด นา ใหม่ หีบ ละ ๖๒๗ เหรียญ ครั้ง อย่าง เก่า หีบ ละ ๖๐๐ อย่าง บัด นา ใหม่ หีบ ละ ๖๒๕ เหรียญ อย่าง เก่า ๕๘๐ เหรียญ อย่าง มะถะวา หีบ ละ ๗๕๐ เหรียญ

๑ พริกไทย ต่ำ หาบ ละ ๖ เหรียญ ๕๐ เซนต์ แล ๖ เหรียญ ๖๐ เซนต์

๑ หมากแห้ง หาบ ละ ๓ เหรียญ ๖๐ เซนต์ แล ๕ เหรียญ

๑ ผ้าง สยาม หาบ ละ ๒ เหรียญ ๓๐ เซนต์ แล ๒ เหรียญ ๖๐ เซนต์

๑ เปลือก ไป ถง หาบ ละ ๗๕ เซนต์ แล ๘๕ เซนต์

๑ ที่ เมือง นึ่งไป พริกไทย หาบ ละ ๗ เหรียญ ๖๐ เซนต์ แล ๗ เหรียญ ๘๐ เซนต์

๑ ผ้าง สยาม หาบ ละ ๓ เหรียญ ๓๐ เซนต์ แล ๓ เหรียญ ๒๐ เซนต์

๑ ที่ เมือง ชัยมูย พริกไทย ต่ำ หาบ ละ ๗ เหรียญ

๑ ผ้าง สยาม หาบ ละ ๓ เหรียญ แล ๔ เหรียญ ๕๐

๑ ที่ เมือง เซียงไฮ้ พริกไทย ต่ำ หาบ ละ ๗ เหรียญ ๘๐ เซนต์ แล ๘ เหรียญ ถัด

๑ ผ้าง สยาม ๒ เหรียญ ๘๘ เซนต์ //

๑ ชาวกรุงเทพฯ

๑ เรือกลไฟเจ้าพระยา เข้ามาถึงกรุงเทพฯ, เมื่อฉวันอาทิตย์เดือนแปดขึ้นห้าค่ำ, มาแต่เมืองสิงคโปร์สามวันกับสี่ชั่วโมงก็ถึง. มีเมล็ดยูโรป มาด้วยเรือเจ้าพระยา, มีหนังสือจกทหมายเหตุ มาแต่เมืองลอนดอน, แต่เดือนหกขึ้นสิบสองค่ำ, แต่เมืองอเมริกาเดือนห้าแรมสิบสองค่ำ. แต่เมืองกาลคะตาเดือนเจ็ดขึ้นสามค่ำ, แต่เมืองฮ่องกงเดือนเจ็ดแรมค่ำหนึ่ง, แต่เมืองสิงคโปร์เดือนเจ็ดแรมสิบเอ็ดค่ำ,

๑ ชาวมาแต่เมืองสิงคโปร์, ว่ามีเรือจีนสิบห้าลำ, ได้ตกค้างที่เมืองสิงคโปร์, เพื่อจะได้แล่นขึ้นไปในอ่าวทะเลไทย. เรือนั้นพร้อมด้วยปืนกระสุนดินดำ, แลอาวุธต่าง ๆ. ในเวลา ๆ นั้น, ได้แล่นออกจากเมืองสิงคโปร์. นำกลั้วจะเป็นเรือสลัด, จะไปเที่ยวตีเรือในอ่าวทะเลไทย. ได้ยินข่าวว่าคอเวอเมนต์สยามทราบแล้ว, ได้จัดแจงเรือรบชื่ออิมเปรกเนบิลล์, ไปลาดกระบวนในอ่าวทะเลไทย, ดูว่าเรือสลัดจะมีบ้างฤไม่.

ไซเชน ฮอตเซียน

๑ คนชื่อไซเชน ฮอตเซียน เป็นญาติของเจ้าเมืองไซ ได้เข้ามาณะกรุงเทพฯ ในเวลา ๆ นี้. คนนั้นได้ทำการวุ่นวาย, ที่เมืองขึ้นแก่อังกฤษต่อแดนไทย, ได้ซื้อเสียงใหญ่ เพราะเป็นคนทำร้าย. จะเข้ามาในกรุงเทพฯ เพราะเหตุอะไรก็ไม่แจ้ง. แต่ดูเหมือนเจ้าเมืองไซจะส่งเข้ามาให้ชำระความ. แลหนังสือเรื่องราวที่ฟ้องกันก็ส่งเข้ามาถึงคอเวอเมนต์สยามแล้ว.

จกทหมายเหตุ กาลิ

๑ หนึ่งมีคนใหญ่ในกรุงเทพฯ ได้ซื้อเสียงว่าเป็นคนตีเป็นขุนนางว่าฝ่ายกรมท่า, มาเยี่ยมข้าพเจ้าผู้เป็นเอกที่ตอร์. ข้าพเจ้าถามว่าควรจะทำอย่างไร, จึงจะให้จกทหมายเหตุฝ่ายไทยมีประโยชน์มากขึ้นแก่บ้านเมืองแล้ว. ท่านก็ตอบโดยเร็วว่า, อย่าเกรงใจผู้ใด, แต่บันทึกความร้ายที่ใดเห็นได้รู้ให้ออกปรากฏ, อย่ากลัว. แลการตีทั้งปวงที่ควร จะสรรเสริญ

ให้สรรเสริญตามความจริง. คนทั้งปวงจะได้ยับยั้งก็จะได้เป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองมาก. เราได้ยินคำตอมนั้นก็เห็นประกอบด้วยความปัญญาจริง. ควรที่จะเอาท่านเป็นครู. ขอพระเจ้าช่วยสงเคราะห์, ให้เรามีใจกล้าจะประพฤติตามความปัญญานั้น.

เรือรบของอเมริกา จะเข้ามาถึงกรุงเทพฯ

๑ หนึ่งมีศเทศเย.เอม.ฮุก.เอศโควีย์.เออ.กง.สตุล.อเมริกา, ได้หนังสือมาแต่คอเวอเมนต์อยู่ในทิศเทศ, บอกว่าเรือรบของอยู่ในทิศเทศลำหนึ่ง, ชื่อซันนิโควา เป็นเรือกลไฟจักรท้ายบันทุกของได้ ๑๔๐๐ ทอน, คงจะมาถึงกรุงเทพฯ ในสักเดือนหนึ่ง. เรือรบนั้นมาเพื่อจะได้ค้ำับพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าพระเจ้าอยู่หัว, แลจะดูการของชาวเมืองอเมริกา, ที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร. เรือรบซันนิโควาลำนี้, ไม่ใช่ลำที่มีชื่อเหมือนกัน, ที่ได้ตีเรือค้าขายเมืองอเมริกา, ที่มหาสมุทรซีกเปซฟิคโอเซียน, ยับเยินเสียหลายลำนั้น. เรือลำนั้นต่อที่เมืองอังกฤษ, แล้วก็จัดแจงไว้ที่นั่นเพื่อจะเป็นเรือสลัด, ไปเที่ยวตีเรือค้าขายเมืองอเมริกา. เมื่อสิ้นการตีเรือนั้นก็กลับมากายไว้ที่เมืองอังกฤษ.

กงสตุล ฝรั่งเศส

๑ หนึ่งข่าวที่ว่า มนเชี่ยออบาเว จะกลับมายังกรุงเทพฯ เดือนแปดอุคธาสาทประมาณแรมห้าค่ำ, แล้วจะว่าที่กงสตุลฝรั่งเศสต่อไปนั้น เป็นความแน่แล้ว. เราก็ไว้ใจว่า, ท่านกงสตุล ทั้งบันทาคคนทั้งปวง ที่เป็นความอะไร ๆ ด้วยท่านครั้งก่อนนั้น, ได้ปัญญามากขึ้นในเวลาระหว่างที่ท่านไปประเทศยุโรปนั้น. แลไว้ใจว่า บันทาคจักรที่มีในคอเวอนแมนที่สยาม, ที่มีในที่กงสตุลฝรั่งเศส, ที่มีในการจกทหมายเหตุนี้, จะได้พร้อมด้วยน้ำมันอีดิมาโควีย์, แลความสัทย์ซื้อ, เพื่อประสงค์จะได้ตัดเคื่องจะไม่ได้อื่นไปอีก. ฝ่ายพวกเรายังใจว่า จะรอสำที่ประพฤติ, เพื่อจะไม่ให้เลงเอาการที่แล้วนั้น กลับก่อขึ้นอีก, เว้นไว้แต่ที่จะจำเป็นทำ, แลพวกเรารู้ไว้ใจว่า, มนเชี่ยออบาเว แลคอเวอเมนต์สยาม จะ

ประพุกติ เหมือน กัน. เรา มีความ หวังใจ ตั้งนี้, จึงตั้งใจ เพราะ ท่าน จะกลับ มา อยู่ เป็น กงสุล ฝรั่งเศส ต่อไป. การ ที่ พวก ฝรั่งเศส จะ ขึ้น ตาม แม่น้ำ โขง ที่ เมือง เซเมน นั้น, เราก็ ชอบใจ นึก, แล ปรานูนา จะช่วย สงเคราะห์ การ นั้น ตาม เรี่ยวแรง น้อย ของเรา

๑ หนังสือที่จะขาย ฯ

๑ หนังสือ ดิกษณาเว ภาษา อังกฤษ แปลเป็นไทย แปลออกใหม่ ๆ ใน เรว ๆ นี้ เป็น หนังสือ ย่อม ๆ เป็น อย่าง ที่ ซึ่ง ผู้หนึ่งผู้ใด จะ เรียน ภาษา อังกฤษ แปล เป็นไทยได้ เป็น หนังสือ สำหรับ ขาย มี อยู่ ที่ บ้าน ข้าพเจ้า หมอ ปรีดแลแต่ ที่ บ้าน หมอแมก คัล เชิญ ท่าน ทั้งปวง มา ดู จะ ขาย ให้ ฤๅ สมควร

ของที่จะขาย มี ปรตาค่าง ๆ

๑ มี ห้าง ขาย ของ ตั้ง ขึ้น ใหม่ อยู่ ที่ ใน บ้าน สมเด็จ องค์ใหญ่ แล สินค้า สำหรับ ขาย ที่ ใน ห้าง นั้น มี อยู่ หลาย อย่าง ถ้วน แต่ สิ่ง ของ ที่ ปรตาค, มา แค้น นอก มี ขวด ใส่น้ำค่าง ๆ แล ของ ถิ่น ที่ อย่าง แปลก ๆ พึง แรก จะ มี เข้ามา ของ ที่ ห้าง นั้น ปรตาคกว่า ห้าง อื่น ๆ มาก เชิญ ท่าน ทั้งปวง มา ชม ถิ่น ข้าพเจ้า ผู้ เจ้า ของ ชื่อ เอ.โฮมัน คนหนึ่ง กับ ที่ เฮนเร คนหนึ่ง ได้ เข้า ส่วน กัน ใน การ ห้าง จะ ขาย ให้ ราคา เพียง อย่าง กลาง ฤๅ สมควร มิให้แพง นึก

บางกอก คอกกำปนี คือ เจ้า ของ อุใหม่

๑ อุแห่งนี้ พึง ทำแล้ว, พร้อมใจ จะ รับ เรือใหญ่ น้อย ทุก อย่าง. เชิญ ให้ ท่าน เจ้า ของ เรือ, แล นาย เรือ ทั้งหลาย, จง พิจารณา ดู อุ ใหม่ นี้. คง จะ เห็น ว่า เป็น อุ ดี กว่า อุ ทั้งปวง ใน ประเทศ นี้. จะ ได้ แก่ เรือ ซ่อมแปลง เสียใหม่ โดย สดวก คี. ที่ อุ นั้น ยาว ๓๐๐ ฟุต แล คง จะ ให้ ยาว นั้น อีก. โดย กว้าง ได้ ๑๐๐ ฟุต, ฤๅ ๑๕๕ ฟุต. ที่ อุ มี ประตู เรียกว่า ไกซัน, ภาจะ บัด มี ไม้ ได้ โดย เรว. ที่ นอก ฝาก อยู่ใน ออกไป นั้น, จด ถึง ถ้า แม่น้ำ โดย ยาว ๑๒๐ ฟุต. มี เขื่อน สอง ฝาก กว้าง ขวาง แฉง แฉง นึก, กำปนี เล็กกำ ปนีใหญ่ จะ จอด อาศัย อยู่ ปาก อุ ได้ ใน

ทุก เวลา ไม่ เป็น อันตราย เลย. แล มี เครื่องจักร สำหรับ ยกเสา กระโถง, แล มือน้ำ สำหรับ กลไฟ แฉง แฉง นึก. อุ นั้น พร้อม ด้วย เครื่องสูบลม ไป ด้วย กำลัง กลไฟ. มี แฉง มาก เพื่อ จะ ได้ สูบลม น้ำ ให้ ออก ได้ โดย เรว ได้, ไม่ว่า น้ำ ขึ้น น้ำ ลง. พร้อม ด้วย เครื่อง ใช้ ใน การ ทำ เรือ ไบแล เรือ กล. แล การ นั้น มี นาย ที่ เป็นชาติ ยุโรป, ได้ เคย ทำ การ เช่น นั้น หลาย ปี, จึง จำแนก ใน การ เหล่า นี้ ทุก อย่าง.

๑ แล ลูกจ้าง สำหรับ อุ นั้น เป็น คน เล็กมา แต่ อ่องกง แล รัมกู ทั้ง นั้น, เป็น คนชำนาญ ใน การ นั้น. ๑ พวก กำปะนี แห่ง อุ นั้น, ปรารถนา ที่ จะ ให้ คน ทั้งหลาย พิเคราะห์ ว่า, อุ นี้ ตั้ง อยู่ ที่ มี ไม้ ตัก บริเวณ แล ถูก ด้วย. ๑ อื่นๆ อุ นี้ มี จักร เกลียวไม้, เพื่อ จะ ได้ การ เรว. หมอน ที่ รอง เรือ สูง สี่ ฟุต, แล จะ ชัก ออก เมื่อ ใด ก็ ชัก ได้ โดย สดวก, ไม่ ต้อง เสีย ะไร ใน การ เปลี่ยน หมอน นั้น.

๑ อื่นๆ พวก กำปะนี แห่ง อุ นั้น, จะ รับ ะระ คึก ใน การ ที่ จะ ต้อง ลง ทน ซ่อมแปลง เรือ, แล จะ รับ เหมเอา การ นั้น, เรือ ไม้ ก็ ที่ เรือ เหล็ก ก็ ที่, แล จะ รับ ซ่อม เรือ ไบ เรือ กล ไฟ ฤๅ การ ไค ๆ ที่ ใน การ ข่าง ต่อ เรือ ซ่อมแปลง เรือ. ๑ ไม้ แล เหล็ก แล ของ อื่น ๆ ที่ จะ ต้อง ชื้อ นั้น, เรา จะ ขาย ให้ ตาม ราคา ตลาด กรุง เทพ นี้. ๑ อื่นๆ เรือ ทั้งหลาย ที่ จะ เข้า อุ นั้น, จะ มา จอด ที่ ท่า แห่ง กำปะนี ฤๅ ที่ เขื่อน นอก อุ นั้น, ไม่ ต้อง เสีย เงิน กว่า ผู้ ที่ เปน นาย การ จะ สั่ง ให้ เลื่อน ออก จาก ที่ นั้น เมื่อ ไค.

๑ อื่นๆ กัปตัน แห่ง เรือ ทั้งหลาย, เมื่อ จะ ออก จาก อุ นั้น, ต้อง เขียน ชื่อ ตัว ลง ที่ บานูชี แห่ง นาย อุ นั้น เสีย ก่อน จึง ออก ได้. ๑ อื่นๆ แต่ บันคา หนังสือ, ที่ จะ ฝาก มา ถึง อุ นั้น, ต้อง ฝาก ไป ถึง มีสเคอ คับลียู. เซ. โรเบิตซัน กว่า จะ ได้ เปลี่ยน อย่าง นั้น, บัด นี้ มีสเคอ คับลียู. เซ. โรเบิตซัน เป็น นาย กอง นั้น เป็น จักการ ทรวง ใน การ ที่ จะ ใช้ เงิน เกบเงิน แต่ ผู้ เกี้ยว.

ช่าง นาฬิกา

๑ ข้าพเจ้า มีความ ปรารถนา จะ ให้ ท่าน ทั้งปวง ทราบ ว่า, ข้า พเจ้า ตั้ง บ้าน อยู่ ที่ ถนน เจริญ กรุง, เป็น ช่าง ทำ นาฬิกา พก ทำ นาฬิกา ใหญ่, แล นาฬิกา โกรนมิเทอ. ถ้า นาฬิกา อย่าง ไ้ เสีย ก็ แก้ไข ได้ ทุก อย่าง. แล จะ ทำ ให้ แล้ว เรว แล ดี ด้วย, แล ทำ เขมเดิน เรือ ก็ ได้. ข้าพเจ้า มี ชื่อ ใน ท้าย หนังสือ นี้ ชื่อ เอฟ.เซ.ไวเซลกี.

กำปั่น ทั่ว กรุง เทพ ฯ

เข้า มา เมื่อไร	กำปั่น ชื่อไร	กัปตันชื่อไร	กั ทอน	เรือ อไร	มาแต่ไหน
เดือน ๗ แรม ๑๔ ค่ำ	เทสิแควฟ	จีน	๓๐๔	ปากสยาม	ฮ่องกง
เดือน ๗ ขึ้น ๔ ค่ำ	ซึ้งฮ้อย	บิเทศัน	๓๕๒	ปากสยาม	ฮ่องกง
เดือน ๗ ขึ้น ๔ ค่ำ	เซนเตอโปรส	ซมเฟลด์	๔๔๘	ปากสยาม	ฮ่องกง
เดือน ๗ ขึ้น ๔ ค่ำ	ไอวันทูก	จีน	๒๑๖	ปากสยาม	สิงคโปร์
เดือน ๗ ขึ้น ๕ ค่ำ	เจ้าพระยา	ฮอรตัน	๓๕๒	กลไฟสยาม	สิงคโปร์
เดือน ๗ ขึ้น ๗ ค่ำ	เซนต์เมรี่	ครอส	๔๑๑	ปากสยาม	ฮ่องกง
เดือน ๗ ขึ้น ๑๒ ค่ำ	อีวิน	บาวด์	๑๗๔	สกูเนอ อังกฤษ	สิงคโปร์

กำปั่น ออก จาก กรุง เทพ ฯ

จะ ไป ไหน

เดือน ๗ แรม ๑๔ ค่ำ	โยธนา	คฤสเคียน	๑๕๖	ปริกัตซ์	ฮ่องกง
เดือน ๗ แรม ๑๔ ค่ำ	คัมแปล	ยัคเซล	๘๕๐	ปากปรอตเซีย	ฮ่องกง
เดือน ๗ ขึ้น ๒ ค่ำ	ไซมันชี	เมแคว		กลไฟฝรั่งเศส	ชายทะเล
เดือน ๗ ขึ้น ๒ ค่ำ	ทิมส์	บอร์เมอตัน	๒๑๖	สกูเนอวิเมน	ฮ่องกง
เดือน ๗ ขึ้น ๓ ค่ำ	กอนควอร์	แฮมซี้		กลไฟสยาม	ชายทะเล
เดือน ๗ ขึ้น ๓ ค่ำ	มิดก	เวาคี	๖๐๔	ปาก ฝรั่งเศส	ฮ่องกง
เดือน ๗ ขึ้น ๕ ค่ำ	บันเล	จีน	๒๐๔	ปาก สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๗ ขึ้น ๗ ค่ำ	ปรีนเสดซ์แรฟฟี	โกเฟ้	๔๕๔	ปาก สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๗ ขึ้น ๗ ค่ำ	ควิลดอม	เคสเซน	๒๗๖	บริกเบลเชียน	ฮ่องกง
เดือน ๗ ขึ้น ๙ ค่ำ	แฮบเป	ริทเซน	๓๖๐	ปาก สยาม	เทียนซัน
เดือน ๗ ขึ้น ๑๐ ค่ำ	ซิมปรกนเบล	วอลร์นิต	๓๑๐	กลไฟ สยาม	ชาย ทะเล
เดือน ๗ ขึ้น ๑๑ ค่ำ	เจ้าพระยา	ฮอรตัน	๓๕๓	กลไฟสยาม	สิงคโปร์
เดือน ๗ ขึ้น ๑๑ ค่ำ	ไวเตา แคนนิง	เบววชิต	๓๗๕	กลไฟ สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๗ ขึ้น ๑๓ ค่ำ	เรือชื่อ ฮ่องกง	ฟิว เคอเบ็ก		ซิม สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๗ ขึ้น ๑๕ ค่ำ	ฟริส	ไซมันชี	๑๘๘	สกูเนอซิมเบ็ก	ฮ่องกง

ข่าว มา ก่อน

๐ เรือรบฝรั่งเศส, ชื่อ ซ. มินชี, ออก จาก กรุง เทพ ฌวัน พุทศั บัด เดือน ๗ ขึ้น ๑๒ ค่ำ. ว่า จะ ไป เมือง อตง. ที่ เข้า มา กรุง เทพ นั้น, มา เพื่อ จะ ขอ หนังสือ เบิก ล่อง, จะ เดิน ทาง ขึ้น ตาม ลำแม่ น้ำ โขง. ก็ ได้ หนังสือ สม ความ ปรากฏ แล้ว. พวก ฝรั่งเศส จะ ได้ ขึ้น ไป ตาม แม่ น้ำ ถึง เมือง ยี่ลิกัน แล เมือง ชิงแก้ว, มี อยู่ ใน ประเทศ จีน ค่อ แคน ลาว. จะ คึก ทำ แผน ที่ เมือง นั้น

ให้ ละเอียต, แล จะ จัด แจง ให้ สิ้น ค้ำ ใน เมือง นั้น ลง มา ถึง เมือง ไช่ ง่อน โดย สดวก. เรา เห็น การ นี้ ก็ จะ เป็น การ ดี ใหญ่ จะ เป็น ประโยชน์ ในการ แส่น ที่ โลก ย์, แล เป็น ประโยชน์ ใน ก ค้ำ ขาย ด้วย เป็น อัน มาก.

๐ เรา นี้ ก็ อยาก ให้ มี คน ที่มี ปัญญา, ทำ เรือง แส่น ที่ , ตาม ลำแม่ น้ำ เจ้าพระยา, ถึง ปลาย น้ำ ที่ ได้ ยว, จะ ได้ รู้ ชาติ ว่า เมือง ที่ ปลาย น้ำ นั้น, อย่างไร, คน อย่างไร. เหตุ ไร พวก อังกฤษ

ไม่ได้ทำอย่างฝรั่งเสีย บ้าง. มีข่าวมาแต่เมืองพม่า, ว่ามีพวกอังกฤษขึ้นไป ตามแม่น้ำ สอลเวงใหญ่ นั้น. ใต้เรื่อง แฉนที่ คี้นัก, แดได้พบคนพวกหนึ่ง, แต่ก่อนชาวยุโรปก็ไม่ได้เห็น. ถึงว่าพวกอังกฤษ จะไม่ขึ้นไป ตามแม่น้ำเจ้าพระยา, ทำไมคอเวอเมนต์ไม่จัดแจง, ให้คนฝ่ายไทยขึ้นไป บ้าง, จะได้รู้ ได้รู้ แฉนที่บ้านเมือง ต่าง ๆ ให้ชัดเจน. เคี้ยวนี้ไทยก็ไม่รู้ว่าบ้านเมืองอย่างไร, แม่น้ำ จะ คดไป ทวันตก ทวัน ออก อย่างไร, ระยะทาง ประมาณ สักเท่าไร ก็ไม่รู้. ความงี่เง่านี้ไม่สมควรเลย. เกิดเป็น เมือง คี้นัก หลาย อย่าง ก็ควร ที่ คอเวอเมนต์ จะ รู้ จัก บ้านเมือง ให้ละเอียด.

ข่าวมาใหม่

๑ มีเมดมาใหม่ มาด้วยเรือใบชื่อ ฮาร์น บ้าง เด็กน้อย มาถึง ณวันอาทิตย์ เดือน ๘ ขึ้น ๑๒ ค่ำ มีจดหมาย

เหตุมาแต่เมืองตอนทวน เดือน ๖ ขึ้น ๑๑ ค่ำ ในหนังสือจดหมายเหตุ นั้น. เคมด้วยเรื่อง ที่เมือง ปรัต.เซีย กับ ออกเตรียจะรบกัน. ใจความว่าคงจะรบกันแน่ เจ้าเมืองฝรั่งเสศก็ออกจากรา ปรากฏว่า จะเข้าด้วยปรัตเซีย ได้เมือง อิตทาลี จะเข้าด้วยกัน กับฝรั่งเสศ เมือง ฝรั่งเสศ เมือง ปรัตเซีย เมือง อิตทาลี ทั้ง ๓ เมือง นี้ จะเข้าด้วยกัน ช่วยกัน รบ ออกเตรีย ข่าวว่าเจ้าเมือง รัสเซีย ได้มีราชสาส์นไปถึง เอมเปโร ฝรั่งเสศใจความว่า ถ้าเอมเปโร ฝรั่งเสศ จะยกไป รบ เมือง ออกเตรีย แล้ว เจ้าเมือง รัสเซีย ก็ จะยกมาช่วย เมือง ออกเตรีย รบ ฝรั่งเสศให้จงได้ เอมเปโร ฝรั่งเสศ จะกลัวคำนี้ ฤไม่กลัว นั้นก็ไม่ต้องทราบ ถ้าเอมเปโรไม่กลัวแล้ว เหน ปราบ นี้จะ รบ กัน ถึง ต่ำหัด

ปฏิทิน ออกโมง แล ทูม ใน ช้าง แรม เดือน ๘ นี้.

คำอังกฤษ	คำไทย	คำจีน	อาทิตย์ขึ้น ที่โมง	อาทิตย์ตก ที่โมง	อาทิตย์เที่ยง ที่โมง	จันทร์ขึ้น ที่ทูม
เดือน ยูล	เดือน ๘	เดือน ๕				
วัน พฤหัส ๒๘ ค่ำ	แรมค่ำ ๑	๑๕ ค่ำ	๑๑ ทูม ๓๗ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้วย ๒๓ นาที	๕ โมง ๕๗ นาที	ทูม หนึ่ง
วัน ศุกร ๒๙ ค่ำ	๒ ค่ำ	๑๖ ค่ำ	๑๑ ทูม ๓๘ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้วย ๒๓ นาที	๕ โมง ๕๗ นาที	ทูม ๔๗ นาที
วัน เสาร์ ๓๐ ค่ำ	๓ ค่ำ	๑๗ ค่ำ	๑๑ ทูม ๓๘ นาที	ค่ำ ย่ำ แล้วย ๒๒ นาที	๕ โมง ๕๗ นาที	๒ ทูม ๓๕ นาที
ยูลไสย						
วัน อาทิตย์ ๑ ค่ำ	๔ ค่ำ	๑๘ ค่ำ	๑๑ ทูม ๓๘ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้วย ๒๒ นาที	๕ โมง ๕๗ นาที	๓ ทูม ๑๐ นาที
จันทร์ ๒ ค่ำ	๕ ค่ำ	๑๙ ค่ำ	๑๑ ทูม ๓๘ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้วย ๒๒ นาที	๕ โมง ๕๖ นาที	๔ ทูม ๕ นาที
อังคาร ๓ ค่ำ	๖ ค่ำ	๒๐ ค่ำ	๑๑ ทูม ๓๘ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้วย ๒๒ นาที	๕ โมง ๕๖ นาที	๔ ทูม ๕.๐ นาที
พุธ ๔ ค่ำ	๗ ค่ำ	๒๑ ค่ำ	๑๑ ทูม ๓๘ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้วย ๒๒ นาที	๕ โมง ๕๖ นาที	๕ ทูม ๓๘ นาที
พฤหัส ๕ ค่ำ	๘ ค่ำ	๒๒ ค่ำ	๑๑ ทูม ๓๘ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้วย ๒๑ นาที	๕ โมง ๕๖ นาที	๗ ทูม ๓๔ นาที
ศุกร ๖ ค่ำ	๙ ค่ำ	๒๓ ค่ำ	๑๑ ทูม ๓๘ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้วย ๒๑ นาที	๕ โมง ๕๖ นาที	๘ ทูม ๓๔ นาที
เสาร์ ๗ ค่ำ	๑๐ ค่ำ	๒๔ ค่ำ	๑๑ ทูม ๓๘ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้วย ๒๐ นาที	๕ โมง ๕๖ นาที	๘ ทูม ๓๕ นาที
อาทิตย์ ๘ ค่ำ	๑๑ ค่ำ	๒๕ ค่ำ	๑๑ ทูม ๔๐ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้วย ๒๐ นาที	๕ โมง ๕๖ นาที	๙ ทูม ๓๕ นาที
จันทร์ ๙ ค่ำ	๑๒ ค่ำ	๒๖ ค่ำ	๑๑ ทูม ๔๐ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้วย ๒๐ นาที	๕ โมง ๕๕ นาที	๑๐ ทูม ๓๖ นาที
อังคาร ๑๐ ค่ำ	๑๓ ค่ำ	๒๗ ค่ำ	๑๑ ทูม ๔๐ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้วย ๒๐ นาที	๕ โมง ๕๕ นาที	๑๑ ทูม ๓๖ นาที
พุธ ๑๑ ค่ำ	๑๔ ค่ำ	๒๘ ค่ำ	๑๑ ทูม ๔๐ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้วย ๒๐ นาที	๕ โมง ๕๕ นาที	ตก
พฤหัส ๑๒ ค่ำ	๑๕ ค่ำ	๒๙ ค่ำ	๑๑ ทูม ๔๐ นาที	ย่ำ ค่ำ แล้วย ๒๐ นาที	๕ โมง ๕๕ นาที	ย่ำรุ่ง ๓๓ นาที

๑หนังสือจดหมายเหตุน่า

THE BANGKOK RECORDER.

เล่มที่ ๓๓ เดือน ๔ แรม สิบห้าค่ำ ปีชานอัฐศก จุลศักราช ๑๒๒๘ เดือนยี่สิบวัน ที่ ๑๒ กฤษ ศักราช ๑๙๖๖, ปีที่ ๑๐

ตอบ ความ ผู้ร้าย

๑ ข้าพเจ้าได้ทราบ ความ ตาม หนังสือพิมพ์ จดหมายเหตุน่า เมื่อ ๑๖ วัน เดือน แปร ขึ้น สิบห้าค่ำ ปีชานอัฐศก, ว่า เรือหัวเมื่อง มา ส่ง ส่วย บ้าง, มา เป็น ความ บ้าง, จอด อยู่ที่ ตระกาน วัตถุประสงค์ มี ผู้ร้าย ลงไป ใน เรือ แยก เงิน แยก ของ, กลาง ค่ำ บ้าง กลาง วัน บ้าง, แทบ จะ ทุก วัน เจ้า ของ ไล่ ตาม ไป ถึง ค่ำ ตระกาน. ภย บ่าว พระยา มหามนตรี นิ่ง ยาม รักษา เรือ แล ไม่ ช่าง อยู่ที่ ค่ำ ตระกาน นั้น, ออก กั้นทาง ช่วย อ้าย ผู้ร้าย. เจ้า ของ สู้ ไม่ได้ ก็ กลับ ลง เรือ, แล้ว อ้าย ผู้ร้าย ตาม ค่วง ถูก คีตะ คน แดก. เรือ จอด ที่ ปลาย ตระกาน ไม่ ใคร จะ ได้. เจ้า ของ เหนใจ ว่า บ่าว พระยา มหามนตรี เป็น ผู้ร้าย. รู้ จัก ตัว ผู้ร้าย ด้วย หลาย คน. เจ้า ของ ถาม ชาว บ้าน ริม ตระกาน ว่า คน เหล่า นี้ เป็น บ่าว ท่าน ผู้ใด. เขา บอก ว่า เป็น บ่าว พระยา มหามนตรี บ้าง, เป็น บ่าว พระราชวรินทร์ บ้าง, เช่น บ่าว พระวิสุทธิโยธามาตย์ บ้าง, คน เหล่า นี้ อยู่ที่ ศาลา ทั้ง กลาง วัน กลาง ค่ำ, ใน บ้าน นาย ไม่ ใคร จะ อยู่ เพราะ นาย ไม่ ว่า อ้าย เหล่า นี้ จึง เป็น ผู้ร้าย.

๒ ข้าพเจ้า ผู้ อยู่ บ้าน ริม ตระกาน วัตถุประสงค์, จะ ขอ ขี้แรง แก่ ความ ที่ ว่า เล่น ง่าย ๆ ให้ ฟัง. ว่า ที่ ตระกาน วัตถุประสงค์, คน อยู่ ที่ นั้น และ คน โดย สาว ข้าม ฟาก ไป มา เป็น อื่น มาก. ก็มี ทะเลาะ ชุ้ม เกียง กัน บ้าง เล็ก น้อย, เป็น อรรถคา คน ไป มา มาก ก็ คง จะ มี ทก แห้ง. คน ผู้ อยู่ ที่ นั้น และ คน ไป มา ก็ ย่อม จะ รู้ อยู่ ด้วย กัน. แต่ ข้อ ซึ่ง เจ้า ของ เรือ ไล่ ตาม ผู้ร้าย ขึ้น ไป ถึง ค่ำ ตระกาน, ภย บ่าว พระยา มหามนตรี นิ่ง ยาม เฝ้า ไม่ ช่าง แล เรือ อยู่ที่ นั้น, เข้า กั้น ทาง ช่วย อ้าย ผู้ร้าย ความ ข้อ นี้ ข้าพเจ้า ไม่ รู้. ครั้น ได้ ดู หนังสือพิมพ์ แจ้ง ความ แล, ก็ได้ ไล่ เลียง ไล่ ถาม หา ได้ ความ ไม่, เพราะ ไม่มี ตัว โจท มา ยัง ยืนยัน ว่า กล่าว ร้อง ฟ้อง. ข้อ ซึ่ง ว่า บ่าว พระยา มหามนตรี บ่าว พระราชวรินทร์ บ่าว พระวิสุทธิโยธามาตย์ อยู่ที่ ศาลา ทั้ง กลาง วัน

กลาง ค่ำ ใน บ้าน นาย ไม่ ใคร จะ อยู่, เพราะ นาย ไม่ ว่า อ้าย เหล่า นี้ จึง เป็น ผู้ร้าย. ความ ข้อ นี้ ว่า กระทบ กระทั่ง หา จริง ไม่, ด้วย วิสัย นาย เสีย เงิน ทอง ไป ช่วย บ่าว มา, ก็ ยาจนา จะ ใช้ มี ให้ บัวย การ, ไม่มี ผู้ใด จะ ออก ให้ บ่าว หลบ ลัก ไป เป็น พาล, ด้วย กลัว จะ เกิด อภัย ความ ชน. เงิน ของ นาย ก็ จะ ต้อง พลอย เป็น ภัย ไป. ซึ่ง ผู้ ลง หนังสือพิมพ์ ไม่ ตก ตรอง ว่า กล่าว ตาม ใจ นั้น หา จริง ไม่. ถ้า จริง เหมือน ดัง กล่าว ว่า มี ผู้ บอกล่า. เขาก็ เป็น ตัว พยาน อยู่ แล, เหตุไร จึง ไม่ ไป ร้อง ฟ้อง นาย ให้ ทัษ สิ้น ขำระ ว่า กล่าว ให้. ฤๅ สง ใส ว่า นาย จะ เข้า กับ บ่าว คง จะ ไม่ ขำระ ทัษ สิ้น โดย เทียงธรรม. ถ้า คิด ดัง นั้น โรง ศาล ของ ท่าน ก็ ยังมี, ควร ที่ จะ ไป ว่า กล่าว ฟ้อง ร้อง ชน. ถ้า เรา ชัก ขึ้น บ่าว ไว้ ท่าน ผู้ ขำระ ไม่ ทัษ สิ้น ให้, พระเจ้า อยู่ หัว ก็ ยิง เสกข์ ออก รับ ฎีกา, ทัษ สิ้น สุขทุกข์ ของ ราษฎร โดย ยุติธรรม เสมอ อยู่ แทบ ทุก วัน. เหตุไร จึง ไม่ ทำ ไป ตาม เรื่อง. ฤๅ มีความ วัง เกียง สิ่ง ไต จึง ต้อง ไป ลง หนังสือพิมพ์. ศล้าย หนังสือ ทั้ง ทำ เล่น ง่าย ๆ. หนังสือพิมพ์ มี ใช้ เจ้า ของ แผ่นดิน ทัษ สิ้น ให้, ก็ ไม่ได้ ตาม ขอบ ใจ ของ ตัว. เรา เหนใจ ว่า ผู้ ไป ลง หนังสือพิมพ์. ความ ที่ ควร จะ ฟ้อง ได้ ไม่ ฟ้อง, ไป ลง เป็น หนังสือพิมพ์ เหมือน ไม่ นับถือ แผ่นดิน. ถ้า ขึ้น จะ ลง พิมพ์ ได้ ตอบ กัน ไป มา, เขา จะ ว่า เป็น หมา ลอบ กัด.

๓ ที่ ท่าน เจ้า ของ หนังสือ บท นี้, ถาม ว่า ทำไม ไม่ ไป ร้อง ฎีกา. ตอบ ว่า เหตุ มี หลาย อย่าง นึก, เป็น ทาง ล้า มาก ที่ เห็น. ลาง ที่ ความ นั้น กระทบ กระต้อน เจ้า นาย ชุนนาง. คน ที่ ร้อง ก็ เกว่ง บูล อยู่ บ้าง เหนใจ ว่า ตระการการ ไม่ ใคร จะ เข้า กับ ไฟ, เหนใจ ชุนนาง ด้วย กัน โดย มาก. ก็ ช่วย กัน แก้ ไช ไป ต่าง ๆ. ลาง ที่ ถวาย ฎีกา แล, ก็มี รับ สั่ง ไป รท กล่าว ให้ ขำระ. ลาง ที่ ก็ ขำระ เข้า ไป หลาย ปี, ไม่ รู้ แล, ดัง นี้ โดย มาก. ลาง ที่ ขำระ ได้ ความ เข็ญ จริง แล, ก็ ไม่ กรม บังคม ทูล ก็ มี. ลาง

ที่ผู้ที่จะทูล จะเอาสินบลมาก ๆ, ไม่ได้ ก็ไม่ใคร่ จะทูล. ลางที่ผู้ที่ถูก ฟ้อง ก็คิด พยายามท คน ที่ร้องฎีกา, คิดทำร้าย ผู้ที่ร้องฎีกา นั้นต่าง ๆ. ถ้าเป็น พวก ลาว ก็กลัวว่า จะทำผิด ยอบเขา, เช่น ล่ามาก ต่าง ๆ. อย่างนี้ คน ทั้งปวง จึง คิดว่า จะสู้ นิ่ง เสีย ดีกว่า, สู้ทนเอา. จึง เห็นว่า ทาง ที่ไป ร้องฎีกา นั้นลำบากนัก. ทาง ที่มา ลงพิมพ์ง่าย, ไม่มีใครรู้. เว้นไว้แต่ เจ้าของ จดหมาย เหตุ คนเดียว, แลไม่ต้อง เสียเงินได้. ก็ควร ที่ จะโปรด ทางนี้ โดยมาก. คนที่รู้ การ ร้าย ของเขา ไม่ได้บอก, ดูเหมือนเป็นใจ เข้าช่วยคน ร้าย, ไม่ได้นับถือ แผ่นดิน, คนที่เห็น ความผิด ร้าย ของ คนอื่น, กลัว พยายาม เขา, ก็ควร ที่ จะ ลงพิมพ์ ให้จงได้.

หนังสือ เื่อคือ

๑ เคื่อนเจ็ค แวม สิบ สาม คำ เมือง เพชรบุรี, ข้าพเจ้า จะ กลับไป กรุง เพท ฯ ใน คำ วันนั้น, เห็น ควร ที่ จะ ทอบ หนังสือ ใน หลวง ที่ ได้ ลงพิมพ์ จดหมายเหตุ, เมื่อเคื่อนท ขัน คำ หนังสือ ขัน, ว่า ด้วย การ ที่ จะ ชุก หลัง เค้า ที่ ปากน้ำ เจ้า พระยาแห่ง หนึ่งใน, ที่ ปากฮาว บ้าน แหลม แห่ง หนึ่งใน, ที่ ลำน้ำ เมือง เพชรบุรี แห่ง หนึ่งใน. คอเวอเมนต์ สยาม กลัวว่า ครั้น จะ ชุก ให้ถูก น้ำ จะ ลงเร็วไป, นา จะ ทำไม่ได้, น้ำ จะไม่ทัน เข้า นา จะ ลงเสีย. ข้าพเจ้าพิจารณาห์ ดูเลื่อยค แล้วไม่ เห็น น่า จะ กลัวเลย. หลัง เค้า นั้น, จะ ว่า เป็น พนบ ให้น้ำค้าง อยู่ บน นั้น ไม่ได้. เพราะ ว่า เมื่อ น้ำ ถ้วม นา นั้น, ก็ ถ้วม หลัง เค้า ทัวไป ฤกสาม สดก สดก, เมื่อ น้ำ ลด นั้น หลัง เค้า ก็ มิ ได้ เป็น พนบ กัน น้ำ ไว้ ได้เลย, เพราะ ว่า หลัง เค้า นั้น อยู่ใต้ น้ำ ฤก, น้ำ ไหล ออก เรวเหมือน จะ ไม่มี หลัง เค้า. ถ้า น้ำ นั้น ไหลไป ได้แต่ช่อง เคียว, หลัง เค้า นั้น เป็น คัน สูง กัน ปาก ช่อง นั้น ไว้ ทค น้ำ ได้ เข้า นาได้, จะ เรียกว่า หลัง เค้า นั้น เป็น เหมือน พนบได้. หลัง เค้า นั้น ไม่เป็น อย่าง นั้น เลย. ที่ คอเวอเมนต์ เข้าใจ ว่า น้ำ ลด ลง ที่ละ น้อย, เพราะ หลัง เค้า เป็น พนบ กัน น้ำ ไว้ นั้น, ข้าพเจ้า ไม่เห็น ด้วย. น้ำ ลด ลง ที่ละ น้อยนั้น, เพราะ น้ำ ไหล มา แต่ เหนือ ค่อย น้อย ลง ๆ. น้ำ ทะเลนนั้น หาได้ ทนุณ อัด น้ำ ใน นาไว้ ให้ ข้า อยู่ไม่. น้ำ ที่ ถ้วม อยู่ นั้น เป็น เพราะ น้ำ ฉ่าย เหนือ อย่าง เคียว, หาใช่ เพราะ หลัง เค้า เป็น พนบ ไม่. ถ้า หลัง

เค้า นั้น เมื่อ ถึง น้ำ มาก แล้ว, สูง เป็น คัน ชัน กว่า ปรกติ ตลอด ปาก ฮาว ข้าง นี้ ข้างโน้น กัน น้ำ ไว้ ได้, จึง จะ เป็น พนบได้. ถ้า ชุก หลัง เค้า เช่น นั้น เสีย, จึง ควร จะ กลัว ว่า น้ำ ใน นา จะแห้ง เรว. ความ นี้ มิใช่ ปัญญาของ ข้าพเจ้าผู้เดียว, คน อัง กฤษ ก็ เห็น ด้วย กัน ทั้งนั้น. ที่ เมือง ฮาย ชรบ โท แผ่นดิน รวยเสมอ เหมือน เมืองนี้, น้ำ ก็ ถ้วม เหมือน กัน. เขา ทำ ร่อง น้ำ ให้ ฤก ฤก ที่ กำ ปั้น เติง ได้ สดวก, น้ำ ก็ ไม่ลง เรว เข้า ใน นา ก็ ไม่เสีย. ที่ แม่น้ำใหญ่ ช่อ มิซซึชิ ใน ประเทศ อเมริกา, ที่ ปากน้ำ นั้น เป็น หลัง เค้า เหมือน ปากน้ำ เจ้าพระยา, เขา ก็ ชุก ให้ กำ ปั้น เติง ได้ สดวก. นา นั้น ก็ ไม่เสีย. เพราะ เหตุ ฉะนี้ ข้าพเจ้า เห็นว่า, หาควร ที่ คอเวอเมนต์ สยาม จะ ครั้น คร้าม กลัวว่า นา จะ เสีย ไปไม่. ควร ที่ จะ ลง มือ ชุก หลัง เค้า ให้ ฤก ฤก กำ ปั้น จะ เติง เข้า ออก สมบาย, ก็ จะ เป็น ประโยชน์ แก่ กรุง เพท ฯ มาก. ถึง ลำน้ำ เพชรบุรี นั้น, ข้าพเจ้า เห็น ด้วย ว่า น้ำ ที่ จะ ทำที่ ๑๐๐ คต นั้น ให้ ตรง, ไม่ควร จะ กลัวว่า นา จะ เสีย, แล เห็น ว่า ทเวอเมนต์ สยาม มา ชุก ลำน้ำ เพชรบุรี ที่ คัน ๆ นั้น, ให้ เป็น ร่อง ฤก เรือ ลำเลียง น้ำ ทาล ชัน ล่อง ได้ สดวก, บั ละ ครั้ง จะ ดีนัก. ถ้า ไม่ ชุก ทุก บั, ทวาย ก็ จะ ไหล มา เตม ร่อง คัน เสีย ตั้ง เก้า.

ดาว ปลาเนตใหม่

๑ เมื่อ ก่อน คฤสศศักราช ๑๘๔๕ ปีนั้น, พวก นักปราช ที่ รู้ เลข ขันี่ ขันานูใน อาทษ, รัฐบาล พระ อา ทิศจ์ พระจันทร แล ดวง ดาว ทั้งปวง ได้. พิจารณา ดู ดาว ปลาเนต ที่ มี ชื่อ ว่า, ยูเรเนศ ดวง หนึ่งใน, เห็น ไม่เป็น ปรกติ, เติง ชัด ไป ชัด มา ไม่ตรง. ใน ปีนั้น นักปราช ฝรั่งเศส ชื่อ ลิวเวเรีย, เป็น คน ขันี่ ขันานูใน การ คิด เลข แมน ย่า นัก, ได้ พุดจา อยู่ว่า, ดาว ปลาเนตยูเรเนศ นั้น เติง ไม่เป็น ปรกติ, เพราะ คง มี ดาว ปลาเนต ดวง ขึ้น อยู่ใกล้ ฤกไว้, จึง เติง ไม่เป็น ปรกติ. ถ้า ได้ กล้อง ใหญ่ ขึ้น อีก ล่อง ดู ก็ คง จะ เห็น ใน ที่ ตรง นั้น. ภาย หลัง มา มี นักปราช คน หนึ่งใน, เป็น ชาวเคอ มิน อยู่ เมือง เบอสิณ ชื่อ ค็อก คอคาลล์, ได้ กล้อง ใหญ่ ล่อง ไป ตรง ที่ ค็อก คอสิเวเรีย ได้ บอกรไว้, ได้ เห็น ดาว ปลาเนตอีก ดวง หนึ่งใน อยู่ใกล้ ดาวยูเรเนศนั้น, ทาม ที่ คอกคอก ลิวเวเรีย ได้ บอกรไว้.

พงษาวดารอังกฤษ ต่อ หน้า ๑๐๐

๑ ครั้นฤดูศกศักราช ๑๕๗๒ เฮนเรที่สาม ก้สิ้น พระชนม์, พระชนมายุของพระองค์ได้ ๖๔ พรรษา, อยู่ในราชสมบัติ ๕๗ ปี. มีพระราชบุตร สอง องค์, พระราชธิดา สององค์. พระเจ้าเฮนเรที่สามนี้, พระองค์ได้ดำรง อยู่ในราชสมบัติ นานถึง ๕๗ ปี. แต่ความศุขแล อำนาจน้อย, เพราะไม่กล้า ทหาร. ขุนนาง ทั้งปวงไม่สู้ยำเกรง, ว่ากล่าว กดขี่ ทำ การโดยอำเภอใจ ของ ตน. ราชกร บ้าน เมือง ก็แปรผัน พัน เพื่อน ไม่เป็นปรกติ, บ้านเมือง จึง เกิด จลา จล ต่าง ๆ.

๑ ขณะเมื่อพระเจ้าเฮนเรสิ้นพระชนม์นั้น, เอกเว็ทราชบุตร อยู่ใน ประเทศเบะสะติง, ได้ ทราบ ว่า พระราชบิดา สวรรคตแล้ว, ก็ ยก ทับ กบฏ ค่อย พัก พล แวม มาโดย สบาย พระไทยมิได้เร่งรีบ, ปีหนึ่ง กับ ทล เค็อน ถึง กรุง อังกฤษ. ก็ ได้ ราชภักเเค ในศกศกศักราช ๑๕๗๔. เอกเว็ท ครั้น ได้ ราชสมบัติแล้ว ทรง ทนบำรุง พระ นคร, แล ตั้ง กตหมายไว้ให้ ราษฎร อยู่เย็น เป็น สุข, มิให้ เบียดเบียน ซึ่ง กัน แล กัน, เป็นปรกติแล้ว. ทรง พระราชดำริห์ จะเสด็จ ไป รบ ราม ประเทศเวลละ, ทวย ไน แผ่นดิน พระราชบิดา ของ พระองค์นั้น, เจ้าแผ่นดิน ประเทศเวลละ, ยก ทหาร ลอบ มา ต้ บ้านเล็ก เมือง น้อย ปลายเขตร ปลายแดน อยู่เนื่อง ๆ. เอกเว็ท เจ้าแผ่นดิน ทรง พระดำริห์ ตั้ง นั้น แล้ว, ก็ สั่งให้ ทระเทวียมโยธา เสร์จเสร์จ ยก ทหาร ไป ตั้ง อยู่ใน แคน ประเทศเวลละ. ฝ่าย พระเจ้า ประเทศเวลละ ทราบดัง นั้น, ก็ ยก ทหาร ออก ต่อชช กับ เอกเว็ท, ก็ เสียทัพสิ้นชีพ ใน ที่ รบ. แต่ พระอนุชา ของ พระเจ้า ประเทศเวลละนั้น, ทหารเอกเว็ท จับ ได้, เอกเว็ท สั่ง ให้ ประหาร ชี วิตรเสีย. เชื้อ วงษ์ พระเจ้าประเทศเวลละ ก็ ขาดสูญสิ้น ใน ครังนั้น, ทามีสืบมาไม่. เอกเว็ท จึง ตรัส เป็น โนยแก่ พวก เวลละว่า, จะยก เจ้า องค์หนึ่ง ซึ่ง ทรง ภาษา อังกฤษไม่ได้, ให้เป็น เจ้า ประเทศเวลละ. พวก เวลละ เห็น ว่า ทรง ภาษา อังกฤษ ไม่ได้, สำคัญว่า เจ้า ของ ตน ก็ ยินดี ยอม โดย พระราชบัญชา. เอกเว็ท ก็ ยก พระ ราช โอรส ของ พระ องค์ ประสูตได้ สอง สาม วัน, ขึ้น ให้ เป็น เจ้า พวกเวลละ. จับ เติม แต่ นั้น มาพระราชโอรส องใหญ่ แห่ง พระเจ้า แผ่นดิน อังกฤษ ได้ พระนามว่า, ปรีนชะออพลละ, แผลว่า เจ้า แห่ง ประเทศเวลละ, สืบ ๆ มา ถึง กาลทุกวันนี้.

๑ เอกเว็ทได้ ประเทศเวลละเป็น เมือง ขึ้น, ตั้ง พระไทย ประสงค์แล้ว, ยัง ทรง พระดำริห์ จะใคร ได้ ประเทศสกอกแลนดส์ สืบ ไปอีก. ครัง นั้น ภอเจ้าแผ่นดิน สกอกแลนดส์สิ้น พระชนม์ลง, ไม่มี ราชโอรส. ขุนนาง ทั้งปวง จึง ยก เจ้าหญิง องค์หนึ่งเป็น ราชันดา, พระ ชันษา ได้ สาม ขวบ ขึ้น เป็น เจ้าแผ่นดินสกอกแลนดส์. เอกเว็ท เห็น ช่อง ที่ จะคิด เอา ประเทศ สกอกแลนดส์, เป็น เมือง ขึ้น. จึง ทำสัญญาไมตรี มั่น ทมายุไว้ว่า, ถ้า เจ้าแผ่นดิน สกอกแลนดส์ ทรง พระเจริญ ขึ้นแล้ว, จะขอ ให้ เป็น พระมเหสี แห่ง ปรีนชะออพลละ พระราชโอรส ของ พระองค์. อยู่ มา เจ้าแผ่นดิน นั้น สิ้น พระชนม์ เสีย, แต่ ยัง ทรง พระเยาว์ อยู่. พระราชไมตรี นั้น ก็ เว็ดร้าง ไป, ไม่ สม คัง พระราช ประสงค์. ครังนั้น เชื้อ วงษ์ พระเจ้า สกอกแลนดส์, ควร จะ ได้ ราช สมบัติ อยู่สององค์, คือ ยอนแบนลืออ องค์หนึ่ง, โรบิตบรช องค์หนึ่ง. ขุนนาง ทั้งปวง ปรกษากัน ยัง แย่ง แย่ง อยู่ ทา ตก ลงไม่. จึง ไป กราบ ทูล เอกเว็ท ให้ ทรงพระกรุณา ช่วย ตัดสิน. เอกเว็ท ได้ ตี ก็ ยกเป็น กระบวนทัพ, เสร์จ มา ยัง แคน ประเทศ สกอกแลนดส์, มี พระราชโองการ ตรัส แก่ ขุนนาง สกอกแลนดส์ ว่า, ถ้า จะให้ พระองค์ ตัด สิน แล้ว, ให้ ขุน นาง ทั้งปวง มอบ หัว เมือง แล ค่าย อิน เข้ม แขง ถวาย พระองค์ ก่อน, จึง จะทรง ตัดสินให้. ขุนนาง สกอกแลนดส์ ทั้งปวง, เกวง พระเคทานุกพ เหน จะ ทำนทาน มิได้, ก็ ยอม ถวาย ค่าย แล หัว เมือง อิน เข้ม แขง แก่ พระองค์. พระองค์ จึง ทรง ตัด สิน ว่า, ราชสมบัติ นี้ ควร จะ ได้ แก่ ยอนแบนลืออ. ๆ ก็ ได้ ราชสมบัติเป็น เจ้าแผ่นดิน สกอกแลนดส์, มิได้ ่องอาจแล้ว กแล้ว, ทั้ง สติปัญญาไม่ ลึกแหลม. เอกเว็ท เห็น ดัง นั้น, ก็ สำแดง พระอา การ ปาน ประหนึ่งว่า, เมือง สกอกแลนดส์เป็น เมือง ขึ้น ของ พระองค์, ทรง บังคับ บัญชาว่า ราชการ บ้าง เล็ก น้อย. ขุนนาง สกอกแลนดส์ ทั้งปวงไม่ ยอม โดย พระราชบัญชา ของ เอกเว็ท. เอกเว็ท ทรง พระพิโรชยก เจ้า ที่ เมือง สกอกแลนดส์, จับยอนแบนลืออ ได้, วิวเขา แต่ บินคา ของ สำคัญ สรรพแก้วของ ทรง, สำรับ เจ้าแผ่นดิน แล พระที่นั่ง สำรับ ทรง นัง สวม มงกุฏ. แล ตั้ง ขุนนาง อังกฤษให้ อยู่รักษา เมืองสกอกแลนดส์ เสร์จ. เสร์จก็ลย ยัง กรุงอังกฤษ. จึง ให้ ยอนแบนลืออ สามาลเสีย, มิให้คิด กลับ ไป เป็น เจ้าแผ่นดิน สกอกแลนดส์อีก, จำ ขัง ไว้ ถึง สาม ปี ก็ ปลอ่ย ไป ใน ประเทศอื่น, มิได้ คั้น ไป ยัง ประเทศสกอกแลนดส์. ขุน

นาง สระกอกแลนค์ ผู้หนึ่งชื่อ วิเลียมวอลเลซ, เป็น ขุนนาง เล็ก น้อย มิใช่ ขุนนาง ผู้ใหญ่, มี กำลัง มาก ถ้า ทหาร, คิด การ จะ ยัง เมือง สระกอกแลนค์ ให้ พ้น ชั่ว นาน อังกฤษ. เกลีย ก่อ ล้อม พัก พาก ได้ มาก. ไป เทียบ ที่ ทวี เมือง ใน ประเทศ สระกอก แลนค์, ได้ ยอม ฆ่า ด้วย หลาก ทวี เมือง, มี กำลัง มาก ขึ้น. ครั้ง แฉง เมือง ราชรัฐ เดียว เช่น อยู่ กับ เมือง สระกอกแลนค์ ถึง แปด ปี. วิเลียมวอลเลซ ทำ การ รบ พุง เข็ม ผง นึก. ถ้า ขุนนาง สระกอกแลนค์ ทั้ง ปวง เป็น ใจ ด้วย ช่วย ทำ การ, ก็ จะ กำจัด พวก อังกฤษ ที่ อยู่ รักษา เมือง นั้น เสีย ได้. ขุนนาง เหล่า นั้น ทำ เป็น ใจ ด้วย ไม่. เห็น ว่า วิเลียมวอลเลซ เป็น แต่ ผู้ น้อย ทำ การ เกิน หน้า, อีกล่า ถัด วิเลียมวอลเลซ จะ เป็น ใหญ่, จึง มี ได้ ช่วย ทำ การ กำ จัด พวก อังกฤษ. ถึง ขุนนาง เหล่า นั้น ไม่ เล่น ช่วย, วิเลียมวอลเลซ ก็ มิ ได้ ย่อ ย่อ น ท้อ กอຍ, ยัง ทำ การ รบ พุง กอຍ ชัน นึก. เพื่อน ของ วิเลียมวอลเลซ คน หนึ่ง รับ สิบ บณ, และ นำ คอง แห่ง วิเลียมวอลเลซ ให้ แก่ ขุนนาง อังกฤษ. ๗ ไป ชิม ทวี วิเลียมวอลเลซ มา เสีย.

๑ ฝ่าย ยอนเนส เดลลือ ไป สิ้น พระชนม์, อยู่ใน ประเทศ ฝรั่งเศส. ใน คฤสศักราช ๑๓๐๔ โรเบิร์ต บรูซ กษัตริย์ แห่ง โรเบิร์ต บรูซ, ได้ เป็น ใหญ่ ใน สระกอกแลนค์, ขุนนาง ที่ สัตย์ ซื่อ ซื่อ แผ่นดิน ก็ แห่ง ราชอาณาจัก, ถวาย งบ กอຍ ส่วย เจ้า แผ่นดิน. เอคเว็ค ครัน ทรง ทราบ ทั้ง นั้น ก็ ทรง พระพิโรธ นึก, จึง ยก พยุห โยธา ทวย ทหาร เสด็จ มา ยัง เมือง สระกอกแลนค์, ทรง ษา ภาลว่า, ถ้า มิ ได้ เมือง สระกอกแลนค์ แล้ว ไม่ เส็จ กลับ. จะ รบ เคียว คัก ไป กว่า จะ ได้ เมือง สระกอกแลนค์, อยู่ใน อำ นาถ ของ พระองค์ จึง จะ เส็จ กลับ.

๑ ฝ่าย โรเบิร์ต บรูซ ทราบ ว่า เอคเว็ค ยก ทพ ทลวง มา, จะ ทัพ นทมน ได้, ก็ ยก พล ทัพ ไป เทียบ ชุม ชอน อยู่. เอคเว็ค เสด็จ ทม ทัพ มา โรเบิร์ต บรูซ ก็ ไม่ พบ. แต่ เอคเว็ค เสด็จ รอน แรม ตาม โรเบิร์ต บรูซ อยู่ หลาก เดือน, ก็ ทรง พระประชว นหนัก. จึง ทวี สั้ง แก่ พระราชบุตร องค์ ใหญ่ ให้ คิด อำ นปราบ ปราบ สระกอกแลนค์ ล้อม ไป. โศก ของ พระองค์ กำ เรือ หนัก ขึ้น. เอคเว็ค ก็ สิ้น พระชนม์ ใน คฤสศักราช ๑๓๐๗ พระชนมายุ ๖๕ พรรษา, อยู่ใน ราชสมบัติ ๓๕ ปี. พระมเหสี เดิม มี พระ ราชบุตร ๔ องค์, พระราชธิดา ๑๑ องค์. พระมเหสี ที่ สอง มี พระราชบุตร ๑๐ องค์. คฤสศักราช ๑๓๐๗ เอคเว็ค ที่

สอง ได้ ราชสมบัติ ล้อม มา, พระองค์ ก็ มิ ได้ ทรง ดำริ ทำ การ ที่ จะ เสด็จ ไป ปราบ ปราบ สระกอกแลนค์, ตาม สั้ง ของ พระราชบิดา, คอย ทา แต่ คน พาล ไม่ เอา พระไทย ใส่ ใน ราชกิจ. มี คน โปรด ของ พระองค์ คน หนึ่ง ชื่อ แกวิชตัน, เช่น คน ต่าง ประเทศ, สนิท นิด ชอบ พระอัธยา โสย, เป็น คน พาล ไม่ ซื่อ สัตย์ สุจ ริศ. ขุนนาง ทั้ง ปวง เหน็ด แกวิชตัน โปรด ปราบ เปรื่อง นึก ไม่ ทรง ใคร, พุก ษา ยม หยาม เหยะ เบี้ย ขุนนาง ผู้ ใหญ่. ก็ พากัน กวาย ทูล กล่าว โทษ แกวิชตัน ทั่ว ๆ จะ ให้ เจ้า แผ่นดิน ซบ ไล่ เสีย จาก นคร. เอคเว็ค เหน็ด ขุนนาง ทั้ง ปวง จึง ด้ แกวิชตัน นึก, ก็ ให้ ไป เสีย จาก เมือง ทลวง, ทั้ง ให้ เป็น ขุน นาง ผู้ ใหญ่, อยู่ใน เกาะ ไอเยแลนค์ ประมาณ ปี หนึ่ง ก็ สั้ง ให้ กลับ มา. ขุนนาง ทั้ง ปวง คิด พยายาม แกวิชตัน อยู่ ไม่ ทาย, ทราบ ว่า แกวิชตัน กลับ มา อยู่ใน ประเทศ อังกฤษ อีก, ก็ ชุน เคียง พา กัน ยก ไป ตี เมือง ที่ แกวิชตัน มา อยู่ นั้น ได้, จับ แกวิชตัน ฆ่า เสีย. พระเจ้า เอคเว็ค ทราบ ทั้ง นั้น เสีย พระไทย กวี ขุน นาง เหล่า นั้น นึก, จะ ใคร แก่ แก่ ขุนนาง เหล่า นั้น, แต่ เกรง อยู่. ฝ่าย โรเบิร์ต บรูซ ค่อย กำ จัด พวก อังกฤษ ที่ อยู่ รักษา ประเทศ สระกอกแลนค์ ที่ ละน้อย ๆ เกือบ จะ สิ้น, ยัง เหลือ อยู่ สาม ทวี เมือง. เอคเว็ค ครัน ทราบ ทั้ง นั้น สะดุ้ง พระไทย รีบ ยก ทหาร ไป ปราบ ปราบ สระกอกแลนค์, ก็ เสีย ที่ ล่า กลับ มา, ประเทศ สระกอกแลนค์ ก็ กลับ เป็น ใหญ่ ไม่ ขึ้น แก่ ใคร แต่ นั้น มา. มี คน หนึ่ง ชื่อ หุซเซเปนเซอ, เป็น คน โปรด ของ เอคเว็ค, ทรง พระกรุณา โปรด ชุม เลียง, ให้ มี ยศศักดิ์ แล สมบัติ พุ่ม เพื่อย. ขุนนาง ทั้ง ปวง เกิด อด ชัง อยู่ โดย มาก. ทั้ง พระมเหสี ก็ ชุน เคียง ไม่ กอຍ พระไทย. อยู่ มา เอคเว็ค เจ้า ฝรั่งเศส กง ด้ ยง กัน, ด้วย เมือง ชัน อังกฤษ อยู่ใน เขตแดน ฝรั่งเศส. ส่วน พระมเหสี ของ เอคเว็ค นั้น, เป็น พระน้อง นาง แห่ง พระเจ้า ฝรั่งเศส, ทูล ษา เอคเว็ค จะ เสด็จ ไป ทาม พระเจ้า ฝรั่งเศส เสีย มิ ได้ วิวาท กัน. ครัน พระนาง เสด็จ ไป ถึง ประเทศ ฝรั่งเศส แล้ว, ก็ ตั้ง เกลีย ก่อ ล้อม อยู่ ที่ นั้น. เหล่า ขุน นาง ที่ ชุน เคียง เอคเว็ค แล พวก ที่ เอคเว็ค ซบ ไล่ ไป เสีย นั้น, มา เข้า เกลีย ก่อ ล้อม เป็น อัน มาก. พระนาง จึง ตั้ง วิธ ฆาตกรรม ฆาตกรรม ให้ เป็น ขุน นาง ผู้ ใหญ่ ที่ ปก ษา. แล้ว พระนาง เสด็จ ชาม มา ประเทศ อังกฤษ. ขุนนาง ทั้ง ปวง ที่ ชุน เคียง หุซเซเปนเซอ อยู่, ก็ ละ เอคเว็ค เสีย มา อยู่ ด้วย พระนาง.

เรื่องจับยาฝิ่น

๑ ข้าพเจ้าเดวิด, เจ้าของ จดหมายเหตุ ได้ทราบ ความที่ขุนไทย นริบาล นายอำเภอ, เขียวเป่า ประกาศแก่ราษฎร ทั้งปวง เปนใจ ความว่า, พระเทพสุ เป็นผู้รับสั่ง พระบรมราชโองการ ให้เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ท้ายราษฎรที่ ต้องจับ ต้องจับ ด้วยโทษ สิบยา ฝิ่น ที่ การ เท็จ นั้น, ซึ่งผู้คุมจับเอา มาโดยสภาพใจ นั้น, บัดนี้คืนเงินให้ ตามที่ได้ไว้ จากราษฎร แล้ว, ต้องคืนให้ นั้น ข้าพเจ้ามีความยินดี เป็นอันมาก. เห็นว่า ราษฎร จะ ได้ ความ สุข สบายขึ้นด้วย.

๑ อนึ่ง มิใช่ที่ข้าพเจ้า จะชอบใจ ใน คน สิบ ยา ฝิ่น นั้นหา มิได้. แต่ที่ คน สิบ ยา ฝิ่น คิดแล้ว ต้องโทษ นั้น ก็ เห็น ว่า เป็น การ ชอบ. แต่ที่ จับ ไปว่า ผู้ นั้น ได้ สิบ ยา ฝิ่น นี้ ได้ สิบ ยา ฝิ่น นั้น, เป็น ข้า กับ เจ้า ของ ผู้ ชำระ หา เป็น ขวมน.

๑ อนึ่ง ใน การ เวร ๆ นี้, ข้าพเจ้า ได้ ยิน ทาน ขุนนาง ที่ ไม่ เป็น ขวมน, บ่น ว่า จดหมาย เหตุ เป็น การ ไม่ ดี, ทำให้ ได้ ความ สุข อย่าง นี้ อย่าง นั้น. แต่ ซึ่ง คน พุก ตี อย่าง นี้ ข้าพเจ้า เห็น เป็น แน่ ว่า, ผู้ ที่ ตี นั้น เป็น คน ชอบ ใน การ อยาก จะ ช่ม ชู้ ผู้ อื่น ทา รัก ตัว ผู้ อื่น เหมือน ตัว เอง ไม่, เป็น การ ฆ่า ไม่ มีความ ดี เลย ผู้ นั้น.

การรับเมล็ดฝักเมล็ด

๑ มีหนังสือมาแต่ที่รัฐเมล็ดฝักเมล็ดคุณลง ลอน คอน หนังสือ ที่ มา แต่ ประเทศ อื่น เกีย แล ประเทศ จีน. แล ที่ ฝาก ไป ถึง ประเทศ อื่น เกีย แล ประเทศ จีน, ใน ปี ศกศก ศักราช ๑๘๖๔ นั้น, หนี ได้ ๓ ล้าน ๖ แสน ๓ หมื่น ๑ พัน ๓ ร้อย. หนังสือ ที่ ฝาก ไป จาก เมือง อังกฤษ, ถึง เมือง ออสเตรเลีย แล รับมาแต่ เมือง ออสเตรเลีย เป็น ๑ ล้าน ๑ แสน ๘ หมื่น. ๘ พัน ๓ ร้อย. ที่ ฝาก ไป เมือง อยู่ใน ทิศ เทต, แล รับ มา เป็น ๔ ล้าน ๖ แสน ๔ พัน ๓ ร้อย, ถ้า จะ รับ หนังสือ ฝาก จาก เมือง อัง คฤษ ถึง เมือง นอก ประเทศ ทศก ด้วย กัน ใน ปี นี้ นี้, เป็น ๑๘ ล้าน ๓ ร้อย, หนังสือ พิมพ์ ต่าง ๆ ที่ ฝาก แล รับ เมล ใน ปี นี้ นี้, ประมาณ ได้ ๑๑ ล้าน ๔ แสน เล่ม, การ ที่ ฝาก หนังสือ เขียน แก่ ชาว ประเทศ อยู่ใน แคว้น แคว้น อิง แลนต์ แล ไอเอแลนด์ แล สกอตแลนด์ แล เวลส์ ใน ปี นี้ นี้ เป็น ๖ ร้อย ๗๘ ล้าน ๓ ร้อย. คือ ใน อิง แลนต์

คนละ ๒๐๐ เล่ม ใน ลอน คอน คน ๕๐ เล่ม. ใน สกอตแลนด์ คน ละ ๒๐๐ เล่ม ใน ไอเอแลนด์ คน ๘๘ เล่ม.

กำปั่นไฟ ที่ จะ เอา เมล ที่ ประเทศ ยุโรป แล อเมริกา มา ถึง เมืองจีน

๑ หนังสือพิมพ์, เป็น จดหมายเหตุ มา แต่ เมือง ซัน ฟรันซิสโก. ว่า เรือ กลไฟ ที่ กำลัง ต่อ ที่ เมือง นิวยอก, เพื่อ จะ ได้ ซัก เมล ไป จาก เมือง ซัน ฟรันซิสโก ถึง เมือง ซองกง, เมื่อ ต่อ สำ เรจ แล้ว, จะ เปน ใหญ่ กว่า เรือ นาย ท้าง ทั้ง ปวง. ใน เมือง อยู่ใน ทิศ เทต, แล ใหญ่ กว่า เรือ ทำ ด้วย ไม้ ทัว ไป ทั้ง โลก นี้. เรือ นั้น จะ แล ๓ ลำ ใน ต้น ปี ศกศก ศักราช ๑๘๖๗ คือ อีก ๕ เดือน. เรือ นั้น ปรก ๕๐ ฟิต, มี ตาก ไฟ ๓ ชั้น, ใน ลำ เรือ แบ่ง เปน ๔ ส่วน กัน เป็น ห้อง ๆ น้ำ ไหล เข้า ไป ตลอด กัน ไม่ ได้. บัน ทก ของ ได้ ๕ พัน คอน. ลง ทน ลำ ละ กว่า ล้าน เหรียญ. มี จักร ช้าง แล่น เรว จะ ไป จาก เมือง ซัน ฟรันซิสโก ถึง ซองกง, แล จะ คืน มา ยัง เมือง ซัน ฟรันซิสโก ทั้ง ออก บ้าง ใน ๑๒ เดือน. ถ้า จะ ไป จาก ซองกง ถึง ซัน ฟรันซิสโก จะ ไป ได้ ใน ๑๓ วัน. เรือ ไบ เคอ ไป ใน ๖๐ วัน แล ๖๕ วัน. เรือ นั้น ถ้า แล แล้ว เมื่อ ไค ก็ จะ รับ หนังสือ จดหมาย เหตุ เมือง นิวยอก, มา ถึง ซองกง ใน ๓๕ วัน ก็ ได้. เดียว นี้ หนังสือ มา แต่ เมือง นิวยอก, ทาง โอเวอแลนด์ เปน สอง เดือน บ้าง, สอง เดือน ครั้ง บ้าง. แล เทน ทาง นั้น แล แล้ว พวก อัง คฤษ ที่ อยู่ เมือง จีน, จะ กลับ ไป บ้าน ก็ จะ ไป ทาง นั้น โดย มาก. เพราะ จะ เปน ทาง สบาย ทาง เรว, เรือ นั้น จะ ไป โดย สบาย, จู ได้ ลำ ละ ๕๐๐ คอน.

ของใหม่ ๆ ฟัง เทน

๑ เปน ย่า ท่าง หนึ่ง, เรียกว่า ย่า ไท้ เกิด เปน โรค ใช้ สัน หมอยา คน หนึ่ง ชื่อ ไอ. เอช. ซอลิค เบเว, อยู่ ที่ เมือง กลีฟ ลันด์, แขวง เมือง โอไฮโอ ประเทศ อเมริกา, ได้ ภัย ย่า นี้ เป็น เด็ก นัก, จะ คุ ด้วย ทา เปลา ไม่ เหน เลย, ต้อง ส่อง คุ ด้วย คุ ดอง จึง จะ เหน. หมอว่า ย่า นี้ ให้ บัง เกิด โรค ใช้ สัน, ได้ สอง คุ แล้ว เปน แน่ ใจ. ท่าน ว่า ย่า นี้ ย่อม เกิด ใน ที่ น้ำ ชั่ง อยู่ นาน ๆ. ครั้น ว่า น้ำ แห้ง แล แล้ว ก็ ให้ บัง เกิด ขึ้น. ละ ของ ต้น ย่า นี้ เมื่อ ไค น้ำ ค้าง ใน เวลา กลาง คืน ก็ ฟุ้ง ไป. ครั้น ว่า

คน หายใจ เขาก็ไป ตาม ลม หายใจ, คน ทราบ ชาน ไป ทัว ทั้ง
 ภาย, จึง บังเกิด โรค ไข้ จับ เพราะ เหตุ นั้น เอง. หมอ ว่า
 ขรรพมา ว่า ละ ของ นี้ ได้ บังเกิด โรค, ตาม ที่ หมอ ทิ้ง ปวง ได้
 เหน มา นาน แลแล้ว. คือ ว่า ที่ ๆ มี น้ำ ท่วม ช้าง อยู่ นาน แล
 แห้ง ไป, ที่ นั้น มัก บังเกิด โรค ไข้ จับ. หมอ ทิ้ง ปวง แต่ แรก
 เรียก เหตุ ที่ ให้ เกิด ไข้ จับ, เรียก ว่า โมธาชัม. แต่ ก่อน ไม่ รู้
 ว่า จะ เป็น เหตุ อะไร แนน ก็ ไม่ ได้ เหน, เขา ว่า เป็น ลม อย่าง หนึ่ง
 บังเกิด เพราะ ย่ำ เน่า แห้ง ไป, จึง มี ลม ออก จาก ที่ นั้น มี พิศม์
 ให้ เกิด ไข้ จับ สั้น. หมอ คน นี้ ได้ เหา ถลึง ที่ คุ ของ เล็ก ให้
 โท ชัน นั้น, สรวง คุ ก็ เหน มี ย่ำ เช่น ว่า นั้น ทุก ที่. จึง ลอง
 ขุด เขา ดิน ที่ มี ย่ำ เช่น นั้น ไป ลอง ทียบ สาม ทียบ, เขา ไป
 ไว้ บ้าน ที่ ไม่ มี โรค ไข้ จับ. เขา ไว้ ประมาณ สัก ๑๔ วัน, ก็
 เกิด โรค ไข้ สั้น ชัน ใน บ้าน นั้น. หมอ ได้ ลอง คุ หลาย ครั้ง, ก็
 ปลง ใจ เป็น แน่ ว่า โรค ไข้ จับ เกิด เพราะ ย่ำ นั้น. ยัง ทรา ว่า
 จะ แก่ ละ ของ นั้น ด้วย อะไร ไม่. แต่ ว่า ได้ จับ เหตุ ที่ ให้ เกิด
 แลแล้ว ไม่ ข้ำ ไม่ นาญ คง จะ เสาะ หา อะไร ที่ จะ แก่ เหตุ นั้น ได้. ละ
 ของ นั้น จำ เาะ ชัน ใน กลาง คัน. ลาง แหน่ง ก็ ชัน ๓๐ ฟิต, ลาง
 แหน่ง ก็ ๑๐๐ ฟิต. เหตุ ดัง นั้น คน ที่ นอน ทาก หน้า ค้าง มัก เป็น
 ไข้ จับ. ละ ของ นั้น เข้า ใน ปอด ทราบ ไป ทัว ทัว, เป็น เหมือน
 ทว่า นพชีน ทั้ง ปวง ก็ แผล มาก ไป. หนังสือ นี้ หมอ ลง พิมพ์ ที่
 จดหมายเหตุ ที่ เมือง อเมริกา. เรียก ว่า หนังสือ จดหมายเหตุ
 ของ หมอ ยา ทั้ง ปวง ใน เมือง อเมริกา.

การ ถัม ดง

๑ ใน ประเทศ ยูโรป มี นาย ห้าง นาย แบนด์ ก็ ถัม ดง มาก
 เกิด ความ แดก ทัน ทัว ไป, ใน ประเทศ ยูโรป แล ประเทศ อื่น
 เตี่ย. แบนด์ คือ ที่ เขา ผาก เงิน ไว้ เป็น หลาย ล้าน เหวยีน.
 แบนด์ ที่ ชื่อ โอ เวอ เอนเคอ นี้ ได้ อยุ่ การ. เป็น ความ ที่ เสีย
 ใหญ่ นึก.

การ ยิง เหา เอม บือร รอกซ์ เขีย

๑ มี หนังสือ จดหมายเหตุ, มา แต่ เมือง เซนต์ปีเตอส์เบิร์ก
 เดือน ๖ ชัน ๓ คำ เป็น ใจ ความ ว่า, เอม บือร เมือง รอกซ์ เขีย,
 ได้ ประพฤติ ที่ เรียบ ร้อย นึก ทุกวัน ๆ. เวลา เข้า ๒ โมง ครึ่ง ก็
 เสก จัด้วย ท้าว, ออก จาก วง มี สุนัข หลาย ตัว คิด ตาม ไป

ด้วย. เอม บือร จำ นาญ ใน การ ไล่ ยิง สัตว. เทียว เล่น ไป สัก
 ๒๐ นาที แลแล้ว กลับ เข้า วง. อยู่ ใน วง จน ถึง บ่าย ๒ โมง ครึ่ง,
 แลแล้ว ก็ ออก ชี รถ ไป เทียว ใน สวน หลวง, เป็น ทาง เคน ประ
 มาณ ๑๐ นาที. ก็ เสก จั ชัน รถ เทียว ไป ใน สวน สัก น้อย แลแล้ว
 ชัน รถ ไป อีก, อย่าง นี้ เป็น ขรรพมา ทุก วัน ๆ. ลาง ที่ หมอ ใ แล
 พระราชบุตร ไป ด้วย กับ เอม บือร บ้าง. แต่ ฅวัน เดือน ๖ ชัน
 ๒ คำ เอม บือร เสก จั ไป องค์ เตียว, ถึง สวน หลวง บ่าย ประ
 มาณ ๓ โมง. เอม บือร อย เจ้า องค์ หนึ่ง ชื่อ ทิวคัก ลูก เหนเบค
 กับ น้อง หลิง ของ เจ้า นั้น ชื่อ ปรีนเซตมา เวียคิบต์. เอม บือร เคน
 ด้วย กัน ที่ ใน สวน จน บ่าย ๔ โมง, แลแล้ว ก็ เสก จั กลับ เพื่อ จะ
 ชัน ราชรถ. มี นาย เวน คน หนึ่ง เขา เลือ ชัน นอก ของ เอม บือร
 มา ช่วย ไล่ ให้ เอม บือร. ฅณะ เมื่อ เอม บือร ไล่ เสือ อยู่ นั้น, มี
 คน คน หนึ่ง, วิ่ง ออก มา จาก ที่ คน ประชุม ล้อม รอบ ราชรถ
 นั้น, ออก มา ยืน อยู่ ข้าง หลิง เอม บือร, แลแล้ว ชัก เขา ขึ้น แผล
 สั้น ที่ ชอน ใน เสือ, ยก ชัน มุ่ง ตามา จะ ยิง เอม บือร. มี ชาว บ้าน
 นอก อยู่ ที่ นั้น ชื่อ ออคคิบ โอเยเวนออฟ, เหน ว่า คน นั้น จะ ยิง เอม
 บือร, ก็ เขา มือ คบ ทรง สอดู ที่ จะ ยิง นั้น, อย บัน ลัน ไป พัน
 คีระ เอม บือร. คน นั้น เป็น คน ชาว บ้าน นอก เข้า มา อยู่ ใน กรุง
 เซนต์ปีเตอส์เบิร์ก ๓ ปี ๔ ปีก่อน นั้น, เพื่อ จะ ทัก ทำ หมวก เป็น
 ข้าง หมวก ก็ แลแล้ว, ก็ แต่ ยัง รับ ้าง อยู่ ที่ ฅร ของ เขา. มี
 เมีย คน หนึ่ง มี ลูก คน หนึ่ง ทากิน ลำบาก จน ถึง วัน นั้น. เอม
 บือร ได้ ไป รด ทั้ง ให้ เป็น ชุนนาง ผู้ใหญ่, ให้ มี เงิน ทอง บริ
 บุณ, ให้ มี ชื่อ ว่า คำมิศเซรอฟ, ตาม ชื่อ วัน พระ นี้.
 เพราะ เป็น วัน พระ. เขา ขอ ให้ นาย ปล่อย เสี่ย จะ ไป เทียว เล่น.
 นาย ก็ ยอม, เขา ทราบ ว่า จะ ไป สวด ที่ โรง สวด แหน่ง หนึ่ง, ทาง
 นั้น ต้อง ชำม น้ำ แชน ไป. ก็ เหน น้ำ แชน นั้น ชอน จะ ชำม ไม่
 ได้, กลับ จะ ตก ลง ใน น้ำ. จึง กลับ เคน เลย ไป ถึง ประ ๓
 สวน หลวง ที่ เขา อยุ่ รถ คอย ถ้า เอม บือร นั้น. เหน มี คน
 ประชุม กัน ทาม ขรรพมา เพื่อ จะ คุ เอม บือร. คำมิศเซรอฟ ปรานา
 จะ คุ ด้วย, จึง เข้า ไป อยู่ นำ ราชรถ เหน มี คน คน หนึ่ง เป็น
 คน อยาย ๆ อยู่ ข้าง ลิง ทัว. คน นั้น อยาย จะ แชน เข้า ข้าง นำ
 คำมิศเซรอฟ, ๆ ไม่ ยอม สลัก ไล่ ให้ ลง ไป ข้าง หลิง. เป็น
 อย่าง นี้ ลาย ทน กว่า เอม บือร เสก จั กลับ. คน นั้น แชน ออก มา
 ข้าง นำ ได้ ที่ มุ่ง ตามา จะ ยิง เอม บือร, คำมิศเซรอฟ ได้ ท้าม.
 เชน ฅุน พระ เจ้า บัน ก็ ไม่ ถูก เช่น ว่า มา แลแล้ว นั้น. เมื่อ ยิง

แล้ว, คน นั้น จะหนี ไป ก็ไม่ได้. คน ทั้งปวง ก็ จับตัว ไว้ด้วย
ใจ โกรธ มาก, ออก จะฆ่า เสีย, ให้ตาย ที่เดียว.

๑ เมื่อ เอมบิรอ ได้ ยืน เสี่ยง ขึ้น แล เสี่ยง พวก กระเวน ร้อง
ขึ้น เอมบิรอ สำคัญ ว่า จะ มี คน หนึ่ง ชำ ทัว กระมัง. ครั้น เอมบิรอ
มา คู้ จึง รู้ ว่า มี คน ยิง เขา พระองค์.

๑ เอมบิรอ จึง รัยสั่ง ไม่ ให้ คน ทั้งปวง แยก คั้น ไป, แล้ว สั่ง
ให้ คุ่ม ทัว อ้ายคน รัย นั้น ไว้ ให้ มั่น คง. อ้ายผู้ รัย ไม่ได้
นึก กลัว กลับ ท่า เอมบิรอ ว่า ท่าน พ้อ ลวง ราษฎร ทั้งปวง, มิได้
ประพฤติ ตาม ที่ สัญญา ไว้. อ้ายคน รัย ร้อง เรืออีก คน ทั้งปวง
ว่า, พี่น้อง ทั้งปวง เหตุไร ไม่ ช่วย เรา, ใน การ ที่ รัย ทำแทน
คน ทั้งปวง เล่า. พวก โปลึกก็ คุ่ม ทัว ไป ไว้ ใน ทิม. เอมบิรอ
ก็ เสกจ ไป ถึง ที่ ตึก สวด, เข้า ไป สรรเสริญ พระเจ้า เพราะ ที่ได้
โปรด ให้ พัน การ รัย นั้น. ชาว นั้น ก็ ฎไป เรว. เจ้า นายขุน
นาง ราษฎร รู้ ความ ที่ ไป ประชุม กัน ใน วิ่ง เป็น อัน มาก, คอย
เมื่อ เอมบิรอ เสกจ. ครั้น เอมบิรอ มา ถึง เจ้า นายขุน นาง ราษฎร
ก็ ชวน กัน สรรเสริญ เอมบิรอ ว่า, เรา ทั้งหลาย ที่ ใจ นึก เพราะ
ท่าน ไม่ เป็น อัน ตวย ด้วย อ้ายผู้ รัย นั้น. เอมบิรอ รัย คำ สรร
เสริญ ทอบ ว่า, เรา ขอ ใจ นึก ทน, เรา ไม่ กลัว ว่า ผู้ใด ที่ จะ ทำ
รัย แก่ ทัว เรา, เพราะ ทน ว่า พระเจ้า ผู้ ทรง ฤทธิ ที่ สุก,
คง จะ บัง กัน จีวิตร เรา ไว้, จน ถึง เวลา ที่ จะ เป็น คุณ ประ
โยชน์ แก่ เมือง ต่อ ไป มิ ได้ แล้ว, จึง จะ ให้ เรา ตาย เื่อ นั้น. เอม
บิรอ เสว กลาง วัน แล้ว, ก็ ไป สวด ที่ ตึก สวด พร้อม ทัว
มะเหี แล ราชบุตร, ทั้ง ใจ สวด สรรเสริญ พระเจ้า. ออก จาก
ตึก สวด เอมบิรอ สั่ง ให้ พา ทัว คำมิตเชรอฟ เข้า มา เฝ้า, ประเดี้ยว
หนึ่ง เขา นำ เจ้า มา เฝ้า. เอมบิรอ กอด เขา ทัว คำมิตเชรอฟ ด้วย
ความรัก. แล้ว รัยสั่ง ว่า, ตั้งแต่ นี้ จะ ให้ เป็น ขุนใหญ่ ใน จำ
พวก ขุนนาง ใหญ่. ใน ท้อง ที่ เอมบิรอ รัยสั่ง คำมิตเชรอฟ นั้น, มี
ขุนนาง ใหญ่ หลาย คน, ขุนนาง ใหญ่ ๆ นั้น ก็ รัย คำ ว่า ตี, ทว
ที่ จะ โปรด คน ที่ ได้ ให้ จีวิตร ของ เอมบิรอ รอด เช่น นั้น. ใน วัน
นั้น เวลา สอง ทูม ที่ ระฆัง ใหญ่, ที่ โรง ทั้งปวง ใน เมือง เซนคัม
เทอซีเบ็ก. เพื่อ จะ ให้ คน ประชุม กัน, สวด สรรเสริญ พระเจ้า
เพรา ความ รอด ใหญ่ นั้น. ชาว บ้าน ทุก แห่ง พร้อม ใจ ชวน กัน
ทามโคม ทาม ทะเกียง ที่ นำต่าง, แล ประทูล บ้าน ทุก แห่ง. คน ทั้ง
ปวง ชวน กัน ร้อง เพลง สรรเสริญ เป็น ทำนอง เพลง สำรับ เมือง,
นถน ประมาณ สามทู่ม เศศ แล้ว ก็ ออก. รุ่ง ขึ้น เพลา ท่า โมง

พร้อม อีก ครั้ง หนึ่ง. ได้ สรรเสริญ พระเจ้า ที่ ตึก สอน หนึ่ง สือ ทุก
แห่ง. ฝ่าย ข้าง ใน วิ่ง นั้น เอมบิรอ คอย รัย ขุนนาง, ที่ เจ้า มา เฝ้า
อวยพร สรรเสริญ, ตั้งแต่ เข้า จน ค่ำ. ครั้น เวลา บ่าย สี่ โมง ก็
ประชุม กัน เป็น อัน มาก ที่ ประทูล สอน หลวง, ที่ อ้ายผู้ รัย ยิง นั้น.
กล่าว เป็น เพลง สรรเสริญ พระเจ้า อีก. พลบ ค่ำ ก็ จุต ทะเกียง
ทัว ไป ทั้งเมือง อีก ก็.

๑ ฝ่าย พวก โปลึก จึง สืบ สอน ว่า, อ้ายผู้ รัย จะ มา แก่
ไหน. สืบ คู้ ก็ ไม่ได้ ความ, จึง จัก รูป อ้ายผู้ รัย แจก ไป ทัว
เมือง, ปากกา เพื่อ จะ ให้ คน รู้ จัก ว่า อ้ายผู้ รัย อยู่ ที่ นั้น ๆ,
เป็น พวก ผู้ใด ๆ.

๑ มี หนึ่ง สือ จด ทนเหตุ มา แก่ เมือง เซนคัม เทอซี
เบ็ก ว่า, สืบ พยาน นั้น ได้ ความ ว่า, อ้ายผู้ รัย เป็น คน รัย จ้าง
คน ใน จำพวก ใหญ่ ๆ, ที่ โกรธ อยู่ กับ เอมบิรอ, จึง ได้ จับ
ตัว ไว้ หลาย คน, เพื่อ จะ ชำระ ความ.

๑ การ ยิง เสนา บดี เมือง ปวอศเซีย ฯ

๑ เคื่อน ทก แปร ค่ำ, เสนา บดี เอก ใน เมือง ปวอศ
เซีย, ชื่อ เคนทวัน บิตมาก เคน ออก มา จาก ที่ เฝ้า ตาม ถนน
หลวง, ถึง ที่ แห่ง หนึ่ง, มี อ้ายผู้ รัย เคน ตาม มา ข้าง หลวง,
ถือ บิน สั้น ที่ ทน ยิง ได้ หลาย นัด, ยิง เขา เสนา บดี คน นั้น สอง
นัด ทา ถูก ไม่. เคนทวัน บิตมาก เหลียว มา เคน ก็ ปล้ำ จับ ทัวคน
ที่ยิง นั้น ได้. เมื่อ ก่าดัง ปล้ำ กัน อยู่, อ้ายผู้ รัย เขา บิน ยิง ได้
อีก สาม นัด ก็ ทา ถูก ไม่. แต่ ว่า ไฟ ดิน บิน ใหม่ เสือ น้อย หนึ่ง,
เพราะ ว่า อยู่ ชิด กัน นึก. พวก โปลึก ก็ วิ่ง มา จับ ทัว อ้ายผู้ รัย
เขา ไป ใส่ คูก ไว้. อ้ายผู้ รัย เขา มี ตี พับ สอง คม แทะ คอ ทัว
เอง ถึง แก่ ครึ่ง. ทน มา ดู แล แล้ว ว่า ไม่ ทาย ออก, เพราะ
ไม่ ถูก สาย เลือด. แล้ว เขา เขา อ้ายผู้ รัย ใส่ ไว้ ใน ที่ ไม่ ให้
คั้น ได้. ครั้น รุ่ง ขึ้น เวลา เข้า อ้ายผู้ รัย นั้น ตาย. แม่ อ้าย
ผู้ รัย ชื่อ มีศชีคาไลต์, เป็น เมีย ของ คน ที่ หนี ไป เมือง ลอน
คอน. ตัว เก่า นั้น เป็น พอ คัว ของ อ้ายผู้ รัย. อ้ายผู้ รัย นั้น อายุ
ได้ ยี่สิบสอง ปี. มี ใจ เข้ม แวง กล้า ทาญ. แต่ เพื่อน ของ เขา
ก็ ไม่ รู้ ว่า เขา จะ เป็น คน คู้ รัย ชำ คน. คน นั้น ได้ เรียน
หนึ่ง สือ มาก ที่ เมือง โยเซมซิม, แล เพื่อน เหล่า นั้น จึง คิด เหน
ว่า, หัก หนึ่ง สือ มาก จึง เป็น คน เสีย จิตร เป็น เป้. ชาว ว่า,
อ้ายคน รัย นั้น, เมื่อ ก่าดัง หัก หนึ่ง สือ ก็ เป็น คน ตี เรียบ

ร้อย. เขา ก็ไป เมือง อังกฤษ ด้วย. เมื่อ อยู่ เมือง อังกฤษ เป็น ทหาร ยิง ยี่น แหม่น, ได้ รังวัน เพาะ ยิง ยี่น แหม่น เปน ทลาย ทน.

ข่าว กรุงเทพฯ

๑. อนึ่ง มนเชียวบาเร กงสุต ฝรั่งเศส มา ถึง หลัง เกา ณวัน เตาร เดือน แปด แรม สาม ค่ำ มา ใน เรือ รพทตไฟ ซื่อ ซอศ โม่ ของ ฝรั่งเศส ๆ ๓๗๐๐ คน เป็นใหญ่ ๓๐ มอก มา แต่ เมือง ซังฮอน เรือ ซอศ โม่ ได้ เขา เมต ใน ประเทศ ยุโรป มา มี หนังสือ จดหมายเหตุ ตอนก่อน ลง พิมพ์ ณ เดือน ๗ ขึ้น ๓ ค่ำ แต่ มี ข่าว มา ทาง เตลีสกราฟ ออก จาก เมือง ตอนก่อน เดือน ๗ แรม ๖ ค่ำ ข่าว นั้น ใจ ความ ว่า การ ตึก เมือง ปรัสเซีย กับ เมือง ฮอลันดา คง จะ เป็น แน่ ข่าว ทาง เตลีสกราฟ ที่ เมือง อะเมริกา ใจ ความ ว่า เมือง อะเมริกา ตาย อยู่ โดย มาก แต่ คอนเทรศ กับ เปรศเคนต์ ไม่ เข้า กัน ด้วย ความ ซื่อ ใหญ่ ๖ ซื่อ คือ ซื่อ ที่ จะ ให้ คน ชาติ ออฟริกา ที่ ฝ่าย ไต นั้น เข้า ใน การ ที่ จะ เลือก ขุนนาง ต่าง ต่าง สำหรับ เมือง ฝ่าย ไต นั้น เปรศเคนต์ ว่า ไม่ ควร ที่ จะ ยอม คอนเทรศ ว่า ควร นึก เพราะ เป็น คน ช่วย การ ตึก ให้ รวม ศาบ ถ้า คน ไต ไม่ ได้ ช่วย แล้ว คง ไม่ ชะนะ อนึ่ง คน ชาติ ไต ที่ เป็น มนุษย์ เหมือน ด้วย เรา คน ชาติ ไต มี บัญญา ตี เหมือน เรา ที่ มี ควร ที่ จะ เข้า ใน การ ครอบ เมือง ให้ เหมือน กัน

๑. ซื่อ ใหญ่ อีก ซื่อ หนึ่ง คือ เปรศเคนต์ ปรารุณา จะ ให้ สิบ ตาม หัว เมือง ที่ เป็น เขต แต่ ก่อน นั้น ให้ กับ เปน สนิท มา ว่า ราชการ ที่ คอนเทรศ เป็น ปกติ เหมือน แต่ ก่อน อยาก ให้ เข้า มา เรว ๆ อย่า ช้า จัน เอย ฝ่าย คอนเทรศ ไม่ เห็น ด้วย ยังมี ความ สง ใส อยู่ ว่า เขา ได้ ที่ คอนเทรศ แล้ว ก็ จะ คิด คำ รุณ วย อีก เพราะ คน ฝ่าย ไต นั้น ตาย ฆาตกร เหมือน จะ โกรธ ฝ่าย เหนือ นึก ยัง ก่า ดั่ง ธรรมเสฎ เปรศเคนต์ อยู

มนเชียวบาเร

๑. อนึ่ง เรา ได้ ยิน ว่า มนเชียวบาเร กงสุต ฝรั่งเศส ได้ ถึง ราช ตาณ เป็น ตาม พระหัตถ์ เอมบิรือ มา ถึง พระ

เจ้า อยู่ หัว ณ กรุง สยาม ได้ เญย พระ แสง กระบี่ องค์ หนึ่ง มา แต่ เอมบิรือ เพื่อ จะ ถวาย แต่ ได้ นำ กระบี่ ต้น ของ ราชบุตร องค์ ใหญ่ เอมบิรือ ผาก มา ถวาย พระเจ้า ดุยกาเรอ สมเดจ เจ้า พ้า พ้า ดงกรณ้องค์ หนึ่ง

๑. อนึ่ง ณ วัน สุกร เดือน แปด ขึ้น ๘ ค่ำ พระเจ้า อยู่ หัว โปรด ให้ ประชุม ขุนนาง มากมาย เดิศ ออก รับ ของ ถวาย แต่ มี มนเชียวบาเร

เรือ เจ้าพระยา กัดบี

๑. เรือ เจ้า พระยา มา ถึง กรุงเทพฯ ณ วัน อาทิตย์ เดือน แปด ขึ้น ๓๑ ค่ำ เวลา เช้า ออก จาก เมือง สิงคโปร์ ณ วัน อังคาร เดือน แปด ขึ้น หก ค่ำ เวลา ค่ำ มา ถึง หลัง เตาร วัน เตาร ขึ้น ๓๐ ค่ำ เวลา ย่ำ ได้ เมต ประเทศ ยุโรป มา ด้วย

การ ตั้ง เปน ฝั้ว เมียบ กัน

๑. ณ วัน พฤศ เดือน ๗ แรม ๗ ค่ำ กงสุต อะเมริกัน ได้ ตั้ง กับ ทัณยอนสมิศ เป็น ชาว เมือง อยู่ใน ติศเทศ ให้ เปน ฝั้ว ของ หลึง คน หนึ่ง ชื่อ มาบ เป็น ชาว กรุงเทพฯ ตาม กถ หมาย เมือง อยู่ใน ติศเทศ.

ความ ตาย

๑. ณ วัน อัง คาร เดือน ๗ แรม ๖ ค่ำ มีศเทวี เต็ม เชน เวจ เมธ, เป็น ชาว อัง กลุช เปน เจ้า ของ บาง กอก โสเทล เปน โรค บิด ทาย. เจ็บ อยู่ ๔ อาทิตย์ อายุ ๗๘ ปี. บิดคามาตาพี น้อย ยัง ชู ที่ เมือง อัง กลุช.

๑. ณ วัน อาทิตย์ เดือน ๗ ขึ้น ๓๑ ค่ำ มะคำ ซอ เปน พี่ ภรรยา ของ มีศเทชนลขัน อินจเนีย ใน กรุงเทพฯ เป็น โรค ท้อง มาน ทาย. โรค ตืด มา แต่ เมือง บังกล่า, เปน ทลาย เดือน. ฝั้ว หลึง ฝั้ว ทาย ที่ เมือง บังกล่า, ตาย ได้ ๒ ปี ๓ ปี แล้ว. มี ลูก ผู้ ชาย อยู่ สอง คน.

๑. ณ วัน อัง คาร เดือน ๗ แรม ๓๓ ค่ำ, ลูก เลก ของ มีศเทอ เลศเลศ กงสุต ปรัสเซีย ทาย เปน โรค ตืด, อายุ ประมาณ ๗ เดือน.

๑ คน ชาวฝรั่งเศส ที่ เมือง กำภูฯ

๑ มีหนังสือฝาก มา แต่เมือง สิงคโปร์ว่า, ฝรั่งเศส คนหนึ่ง ที่ เป็น เอเจนต์ สำหรับ เรือ เมล ของ ฝรั่งเศส, เทียวไป ที่ เมือง กำภูฯ, ถูก อ้าย ผู้ร้าย ช่าง ทาย. น่า กลัว ว่า จะ เกิด รุณร้าย แก่ องค์ พระ นโรดม, ด้วย ท่าน เป็น เจ้า ของ บ้าน เจ้า ของ เมือง, เพราะ ผู้ร้าย นั้น ได้ ยืนยัน ว่า เป็น ชาว เขมร.

๑ กระดาษ หนี เรือ

๑ เรา ได้ ยืนยัน มา แต่เมือง ยี่นัง ว่า, กระดาษ หนี เรือ กรุง เทพฯ, หนี กับ กัน ไป จับ ได้ ตัว ที่ เมือง ยี่นัง. กับ กัน พา ตัว ไป หา ขุนนาง ผู้ว่า การ ผู้ร้าย. ขุนนาง อังกฤช นั้น ก็ ว่า เขา จะ เขา เป็น ชุระ ไม่ ได้. เพราะ ไม่มี ข้อ ใน คำ สัญญา ซึ่ง กรุง สยาม กับ กรุง อังกฤช ทำ ไว้, ที่ จะ ยอม ให้ เรา ตก ลื่น.

๑ ความ นั้น เรือ ตก นอก สยาม มา แต่เมือง ตะกั่ว ป่า เป็น เรือ ของ เจ้าเมือง ตะกั่ว ป่า มา ออก ที่ เมือง ยี่นัง กับ กัน ให้ เงิน แก่ กระดาษ หนี นำ ไป สอง เดือน กระดาษ หนี ทำ การ สืบตาม วัน แล้ว ก็ หนี ไป กระดาษ หนี คน หนึ่ง สว่าง คน หนึ่ง เรือ ตก นอก จะ อยู่ นาน ไม่ ได้ จำ เป็น ไป เรอ จึง ไป ขอ หนังสือ ขุนนาง คน หนึ่ง ได้ แล้ว ก็ ตาม จับ กระดาษ หนี แด่ สว่าง ได้ แล้ว ก็ พา ไป หา กระดาษ การ ผู้ชำระ ผู้ร้าย ท่าน ที่ ไม่ รับ เพราะ เหตุ ที่ ว่า มา แล้วย แด่ ข้อ สัญญา นั้น จะ ไม่มี ที่ จะ ให้ อังกฤช ชำระ ความ นั้น ไม่มี จริ่ง ฤฯ ถ้า ไม่มี เรือ ฝ้าย สยาม ที่ เทียว คำ ชาย ที่ เมือง ขึ้น แก่ อังกฤช ที่ ไหน ๆ ที่ น่า กลัว ว่า จะ เกิด เหตุ การ ต่าง ๆ จะ ชำระ ไป ไม่ ได้ เรือ สยาม ที่ เสีย เบ่ต่าง ๆ ถ้า แม้น พวก กระดาษ หนี ว่า ชำระ ไม่ ได้ ก็ จะ กำ รัด ใน การ เช่น นั้น นี้ ก็ ควร ที่ กอเวอเนเมนต์ สยาม จะ พิจารณา ใน ข้อ ใหญ่ นี้ โดย เรว จะ

วัน กำเนิด เมือง อะเมรিকা

๑ ณ วัน พุทธ เดือน ๘ แรม ๗ ค่ำ, เป็น วัน เกิด เมือง ยูใน คีตเทศ ๘๐ ปี แล้วย. พวก ชาว อเมริกา ได้ ประชุม กัน ที่ เข. เอ็ม. สุกเฮด โควเออ, กง สุล อเมรিকা, กิน โทะ พกจา สรรเสณ บ้าน เมือง ของ เรว. บาง จำ พวก อเมริกา ก็ เทียว ขึ้น ไป กรุงเก่า ใน วัน นั้น. ชาว เมือง อเมริกา ที่ อยู่ เมือง เพซร์ บุรี ประชุม กัน ที่ นั้น, กิน โทะ ด้วย กัน, สรรเสณ บ้าน เมือง เหมือน กัน.

๑ เรื่อง แข่ง เรือ

๑ ณ วัน ศุกร เดือน แปด, ได้ แข่ง เรือ ไบกัน ท้า ล้า ที่ เมือง สมทว ปวการ. คือ เรือ ชื่อ ลระ ของ หลวง วิสททสาคร วิจุ ล้า หนึ่ง. เรือ ของ กรมหมื่น บวรวิชัยชาญ ล้า หนึ่ง. เรือ ชื่อ มัคคีโต ของ มิสเตอร์ บาโล ล้า หนึ่ง. เรือ ชื่อ ปลัดเชอ เป็น เรือ มิส กาเทอ ล้า หนึ่ง. เรือ ชื่อ โฟม ของ มิสเตอร์ สกอก ล้า หนึ่ง. เรือ ล้า หนึ่ง ชื่อ เฮลีน่า, เป็น เรือ ของ มิสเตอร์ เอกเตอ ฟัน ล้า หนึ่ง, เขา ไม่ ให้ แข่ง, ด้วย ว่า เรือ นั้น เป็น เรือ ต่ แล่น เรว นึก. พวก ที่ แข่ง เรือ นั้น, ได้ ออก เรือ แข่ง กัน เวลาเที่ยง, ลม เป็น ตะเภา พัด อ่อน ๆ หน้า ลง ด้วย. แข่ง กัน ลง ไป ดัง แต่ บ้อม ไป ถึง ปาก อ่าว. มา ลัก หนึ่ง คน, เรือ มิส กาเทอ แล่น เรว กว่า ขึ้น นำ เรือ ทั้ง ปวง, ก็ แล่น มา นำ เสมอ อยู่, ไป ถึง เรือ ทุ่น ที่มี ทง แดง ทอด อยู่ ปาก อ่าว, พอ เพลา บ่าย โมง หนึ่ง กับ สิบห้า นาที. อีก สิบ นาที เรือ กรมหมื่น บวรวิชัยชาญ กับ เรือ มิสเตอร์ บาโล จึง มา ถึง ทุ่น. เรือ มิสเตอร์ สกอก มา หลัง ที่ เทียว ลม ลง, พวก ฝรั่งเศส คน, มะลายู หก คน, พวก กั้น เกาะ ปลาย เสา กระโดง อยู่, เพราะ ว่า เรือ จม ลง ไป นิ่ง ติน อยู่, เสา กระโดง นั้น ปลาย พัน นำ อยู่ ลัก สอก หนึ่ง, คน จึง เกาะ อยู่ ได้ ถึง สิบ คน. เรือ กง สุล อังกฤช กับ กำปั่น ไฟ, ก็ พา กัน มา ช่วย เขา คน ขึ้น เรือ ได้ หมด. แล พวก ที่ แข่ง เรือ กัน นั้น, เห็น ว่า พยัค ค้าง ก็ เลิก พา กัน กลับ มา.

๑ เมือง ช้องกง

๑ เดือน แปด ขึ้น ค่ำ หนึ่ง, จดหมาย เหตุ ชื่อ โอเวอ แลนทรี ปรือศ. มี ชาว มา แต่เมือง ยี่นัง ว่า, เจ้า แผ่นดิน ยี่นัง มี หมาย ประกาศ, เป็น โจ ความ ว่า ตั้งแต่ นี้ ไป, ชาว เมือง ยี่นัง ปรวสุนา จะ ไป เทียว ใน นา ๆ ประเทศ, เพื่อ ประสงค์ จะ เรียน รู้ ศิลปสาทร ต่าง ๆ ก็ ดี, ฤฯ จะ ไป เทียว คำ ชาย ก็ ดี, กอเวอเนเมนต์ ยี่นัง จะ ให้ มี หนังสือ เบิก ล่อง ให้ ไป ตาม ปรวสุนา ไม่ ห้าม, ไม่ ขัด ขวาง ใคร จะ ไป ก็ ไป ได้. หมาย ประกาศ นี้ ออก ใน เรว ๆ นี้. ยัง ไม่ ได้ ชาว ว่า พวก ยี่นัง จะ ตี โจ เพราะ หมาย ประกาศ นี้ เท่าไร, แต่ ข้าพเจ้า คิด เห็น ว่า ชาว ยี่นัง จะ ตี โจ มาก. เพราะ เขา มี โจ ร้อน รน อยาก จะ รู้ ศิลปสาทรวิชา ต่าง ต่าง. หมาย ประกาศ นี้ เป็น สำคัญ พยาน ว่า, กอเวอเนเมนต์

ยี่ปุ่น ค่ซัน กว่า แค่ ก่อน มาก. ชาว เมืองยี่ปุ่น เป็น คน ฉลาด มาก. ถ้า ไ้เห็น ของ ปรละต แล้ว ก็ ทำ เหมือน ทีวี อย่าง ไ้. ชาว ยี่ปุ่น ไ้ ออก เทียว ไ้ แล้ว ก็ คง จะ ไ้ รั มาก ขึ้น เรว. แล้ว จะ ไ้ กลับ มา เมือง ยี่ปุ่น, ก็ จะ เป็น ผล เป็น ประ โยชน์ แก่ เมือง ยี่ปุ่น มาก.

๑) หนึ่ง ความ ทะเถาะ ที่ เจ้า เมือง ยี่ปุ่น, แล เจ้า องค์ หนึ่ง ซื่อ โข เซียว นั้น, ยัง ไม่ คับ เปรียบ เหมือน ถ่าน เพลิง อุ่น เท่า กลม อยู่. ชาว ว่า โข เซียว ไม่ รัย ซื่อ สัญญา ที่ เจ้า เมือง ยี่ปุ่น จะ ไ้ ค่ กั้น. เมื่อ โข เซียว ไม่ รัย สัญญา แล้ว, คน ทั้ง ปวง ก็ เห็น ว่า จะ เกิด รบ กัน ขึ้น เอง. เจ้า อีก องค์ หนึ่ง ซื่อ สักสุมา, ชาว ว่า จะ เจ้า ด้วย ฝ่าย โข เซียว.

๑) ชาว เมือง จีน ฐานะ

๑) การ ที่ พวก ขบถ ใน เมือง จีน นั้น เจียบ ไป แล้ว, แล การ ที่ พวก อังกุย จับ พวก สลัด นั้น, ไ้ การ มาก เหน ไม่ ซ้ำ ไม่ นานู พวก สลัด ก็ จะ หาย ไป.

๑) หนึ่ง โรง ทำ เงิน เหรียญ ที่ เมือง ช่งกง สำร็จ แล้ว, ไ้ ทำ เงิน เหรียญ อยู่ ทุก วัน นี้. แต่ ทำ ไม่ สู้ เรว นึก, เพราะ เป็น การ ใหม่ ประคัก ประเคิด นึก. เครื่อง ทำ หัก ไป บ้าง ต้อง ซ่อม แปรลง ไป ใหม่ ถึง แล้ว ซ้ำ ไป. ทุก วัน นี้ ทำ เงิน เหรียญ ไ้ ประ มาน วัน ละ หมื่น เหรียญ. เงิน นั้น งาม กว่า เงิน เหรียญ เก่า, พวก จีน อหาก ไ้ เงิน ใหม่ นึก แ่่ง กัน เปลี่ยน ซื่อ.

๑) ราคา สินค้า ช่งกง ฐานะ

๑) หนึ่ง วัน พุทธ เดือน แปด ขึ้น ค่า หนึ่ง เจ้า ถ่าน ใน ๑๕ วัน นั้น ราคา ตก ลง หาบละ ๕ เซนต์ บ้าง ๑๐ เซนต์ บ้าง เหน ราคา จะ ไม่ ขึ้น อีก ถ้า เจ้า ที่ สะสม ไว้ ที่ ช่งกง นั้น จะ ขาย ออก เสีย มาก แล้ว ใน ๑๕ วัน นั้น ขาย เจ้า ถ่าน ไ้ ต้อง แ่่น ๓ หมื่น ๖ พัน ๕๐๐ หาบ คือ เจ้า ร้าง กุ้ง ๘ หมื่น ๖ พัน หาบ เจ้า ไซ่งอน ๘ หมื่น ๓ พัน ๘๐๐ หาบ เจ้า สยาม ๕ หมื่น ๗ พัน ๖๐๐ หาบ เจ้า มะนิลา ๕ พัน หาบ ราคา ใน วัน พุทธ เดือน แปด ขึ้น ค่า หนึ่ง นั้น เจ้า บังก่า หาบ ๒ เหรียญ ๓๕ เซนต์ แ่ด ๒ เหรียญ ๕๐ เซนต์ เจ้า สยาม อย่าง ค่า หาบละ เหรียญ ๘๐ เซนต์ แ่ด ๒ เหรียญ อย่าง กวาง หาบละ

สอง เหรียญ ๓๐ เซนต์ แ่ด ๒ เหรียญ ๓๕ เซนต์ เจ้า ชาว หาบ ละ ๒ เหรียญ ๓๐ เซนต์ แ่ด ๒ เหรียญ ๓๕ เซนต์ เจ้า ไซ่งอน หาบละ ๒ เหรียญ ๓๐ เซนต์ แ่ด ๒ เหรียญ ๓๕ เซนต์ เจ้า มะนิลา ต่าง ๆ หาบละ ๒ เหรียญ ๓๕ เซนต์ แ่ด ๒ เหรียญ ๓๕ เซนต์ เจ้า กัดอง ร้าง กุ้ง หาบละ เหรียญ ๘๕ เซนต์ แ่ด ๒ เหรียญ เจ้า กัดอง อวระกัน หาบละ เหรียญ ๘๕ เซนต์ แ่ด เหรียญ ๘๐ เซนต์

๑) หนึ่ง น้ำ ตาน ทวาย ที่ เมือง ช่งกง ขาย ที่ ใน ๑๕ วัน นั้น ขาย ภา ประมาณ น้ำ ตาน ชาว ขาย ไ้ ๖ พัน ๘๐๐ หาบ น้ำ ตาน มะนิลา ๓ พัน ๕๐๐ หาบ น้ำ ตาน กวาง ๓ พัน ๕๐๐ หาบ ราคา ใน วัน พุทธ นั้น น้ำ ตาน ที่ หนึ่ง หาบละ ๘ เหรียญ ๘๐ เซนต์ แ่ด ๘ เหรียญ ที่ ๒ หาบละ ๘ เหรียญ ๕๐ เซนต์ แ่ด ๘ เหรียญ ๘๕ เซนต์ ที่ ๓ หาบละ ๘ เหรียญ แ่ด ๘ เหรียญ ๒๕ เซนต์ น้ำ ตาน แ่่ง หาบละ ๕ เหรียญ ๘๐ เซนต์ แ่ด ๕ เหรียญ ๓๐ เซนต์

๑) หนึ่ง ใน วัน พุทธ นั้น ราคา อย่าง บัก นา ใหม่ ที่ หาบละ ๕ ร้อย ๖๕ เหรียญ อย่าง เก่า ๕ ร้อย ๕๕ เหรียญ อย่าง ปีนาว เรต ใหม่ ที่ หาบละ ๕ ร้อย ๖๐ เหรียญ เก่า ที่ หาบละ ๕ ร้อย ๕๕ เหรียญ อย่าง มะตะวา ที่ หาบละ ๗ ร้อย ๑๐ เหรียญ

๑) หนึ่ง ฝ่าย ขาย ไม้ คู้ คู้ เพราะ ชาว มา แต่ ประเทศ ยุโรป ทำให้ การ ขาย ฝ่าย นั้น ขาย ไม่ ไ้ ราคา ฝ่าย ที่ ยัง ค้าง อยู่ นั้น ฝ่าย เชียงไฮ้ เบต ๑๘ เหรียญ แ่ด ๑๘ เหรียญ ครั้ง ฝ่าย เทียนสิน เบต ๑๗ เหรียญ แ่ด ๑๘ เหรียญ ฝ่าย หนึ่ง ไป เบต ๒๐ เหรียญ แ่ด ๒๐ เหรียญ ครั้ง ฝ่าย บังก่า เบต ๑๖ เหรียญ แ่ด ๑๘ เหรียญ

บางกอก ดอกกำปนี คือ เจ้า ของ ญี่ใหม่

๑) หนึ่ง แห่ง นี้ ฟัง ทำ แล้ว, พร้อม ใจ จะ รัย เรือ ใหญ่ น้อย ทุก อย่าง. เชิญ ให้ ท่าน เจ้า ของ เรือ, แล นาย เรือ ทั้ง หลาย, ัง พิ จารอด ญี่ ใหม่ นี้. คง จะ เหน ว่า เป็น ญี่ คู้ ว่า ญี่ ทั้ง ปวง ใน บุระ ประเทศ นี้. จะ ไ้ แก่ เรือ ซ่อม แปรลง เสีย ใหม่ โดย สควก คี. ที่ ญี่ นั้น ยาว ไ้ ๓๐๐ ฟุต แล คง จะ ไ้ ยาว นั้น อีก. โดย กวาง ไ้ ๑๐๐ ฟุต, ๑๑๕ ฟุต. ที่ ญี่ มี ประตุ เรียก ว่า โกลซิน, ภา จะ บัด มี ไ้ โดย เรว. ที่ นอก ปาก ญี่ ใน ออก ไป นั้น, ัง ถึง ลำ แม่ น้ำ โดย ยาว ๑๒๐ ฟุต. มี เชื้อน สอง ฟาก กวาง ชาว แ่่ง

แวง นึก, กำปั่นเล็กกำปั่นใหญ่ จะ จอดหาไครย อยู่ ปาก ชู้ ใต้ ใน
ทุกเวลาไม่เป็นอันตรายเลย. แต่มีเครื่องจักรสำหรับ ยกเสา
กะโคง, แล มือน้ำสำหรับ กลไฟ แฉง แรง นึก. ชื่อนั้น พร้อม
ด้วย เครื่องสูบ ไป ด้วยกำลัง กลไฟ. มีแรงมากเพื่อ จะ ได้ สูบ
น้ำให้ ออกได้ โดยเร็วได้, ไม่ว่า น้ำ ชื้น น้ำ สง. พร้อม ด้วย
เครื่อง ใช้ ใน การ ทำ เรือ โย แล เรือ กล. แล การ นั้น มี นาย ที่
เปนชาติ ยุโรป, ได้ เคย ทำ การ เช่น นั้น หลาย ปี, จึง จำ แจน
ใน การ เหล่า นี้ ทุก อย่าง.

๑ แล ลูกจ้าง สำหรับ ชื่อนั้น เปน คน เลือ ก มา แต่ ของ กัง แผล
วมัก ทั้ง นั้น, เปน คน จำ นวน ใน การ นั้น. ๑ พวก กำปั่นนี้ แห่ ชื่อนั้น,
ปรากฏว่า จะ ให้ คน ทั้ง หลาย พิเศษ ว่า, ชื่อนี้ ตั้ง อยู่ ที่ มี
ไม้ ลัก บริบูรณ์ แล ถูก ด้วย. ๑ อนึ่ง ชื่อนี้ มี จักร เลื่อย ไม้, เพื่อ จะ
ได้ การ เร็ว. หมอน ที่ รอง เรือ สูง สี่ ฟุต, แล จะ ชัก ออก เมื่อ ไค
ก็ ชัก ได้ โดย สดวก, ไม่ ต้อง เสีย ะไร ใน การ เปลี่ยน หมอน นั้น.

๑ อนึ่ง พวก กำปั่นนี้ แห่ ชื่อนั้น, จะ รับ ธุระ คิด ใน การ ที่
จะ ท้อง ลง ทน ช่อม แปะลง เรือ, แล จะ รับ เหมา เขา การ นั้น,
เรือ ไม้ ก็ ที่ เรือ เหล็ก ก็ ที่, แล จะ รับ ต่อ เรือ โย เรือ กล ไฟ ฤ
การ ไค ๆ ที่ ใน การ ช่าง คือ เรือ ช่อม แปะลง เรือ. ๑ ไม่ แล
เหล็ก แล ของ อื่น ๆ ที่ จะ ต้อง ชื้อ นั้น, เรา จะ ขาย ให้ ตาม ราคา
ตลาด กรุง เทพ นี้. ๑ อนึ่ง เรือ ทั้ง หลาย ที่ จะ เข้า ชื่อนั้น, จะ มา
จอด ที่ ท่า แห่ กำปั่นนี้ ฤ ที่ เชื้อ น นอก ชื่อนั้น, ไม่ ต้อง เสีย เงิน
กว่า ผู้ ที่ เปน นาย การ จะ สั่ง ให้ เลื่อน ออก จาก ที่ นั้น เมื่อ ไค.

๑ อนึ่ง กบัตัน แห่ เรือ ทั้ง หลาย, เมื่อ จะ ออก จาก ชื่อนั้น,
ต้อง เขียน ชื่อ ทิว ลง ที่ บานู ชี่ แห่ นาย ชื่อนั้น เสีย ก่อน จึง ออก
ได้. ๑ อนึ่ง แต่ บันคา หนังสือ, ที่ จะ ผ่า มา ถึง ชื่อนั้น, ต้อง
ผ่า ไป ถึง มี ศเทอ คัมภีร์. เซ. โรเบ็ค ชัน กว่า จะ ได้ เปลี่ยน อย่าง
นั้น, บัด นี้ มี ศเทอ คัมภีร์. เซ. โรเบ็ค ชัน เปน นาย กอง นั้น
เปน เจ้า กระ ทรวง ใน การ ที่ จะ ใช้ เงิน เกบ เงิน แต่ ผู้ เคี้ยว.

กำปั่น เข้า กรุง เทพ ฯ

เข้ามาเมื่อไร	กำปั่น ชื่อไร	กบัตันชื่อไร	ก่ ทอน	เรือ อไร	มาแต่ไหน
เดือน ๙ แรม ๓ ค่ำ	คัตโม	คัพเวท	๑๗๐๐	เรือรบกลไฟฝรั่งเศส	ไซ่งอน
เดือน ๙ แรม ๕ ค่ำ	วอเทอเลล	เตศ	๑๔๐	สกนอ อังกฤษ	สิงคโปร์
เดือน ๙ แรม ๕ ค่ำ	วิวิกา	บวลคัก	๕๖๕	ชิบสยาม	ฮ่องกง
เดือน ๙ แรม ๑๐ ค่ำ	เจ้าพระยา	ฮอรตัน	๓๕๓	กลไฟสยาม	สิงคโปร์

ออกไปเมื่อไร

กำปั่น ออก จาก กรุง เทพ ฯ

จะไป ไท

เดือน ๙ แรม ๒ ค่ำ	เอมิเตากลิต	วูลฟ์	๓๓๓	ยาก สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๙ แรม ๓ ค่ำ	เรคโซลูตี	ยูซุม	๘๖๐	ชิบสยาม	ฮ่องกง
เดือน ๙ แรม ๔ ค่ำ	ฮ่องกง	ฟวิโคเนเปิก	๖๕๗	ชิบสยาม	ฮ่องกง
เดือน ๙ แรม ๕ ค่ำ	คัตโม	คัพเวท	๑๗๐๐	เรือรบกลไฟฝรั่งเศส	ไซ่งอน
เดือน ๙ แรม ๕ ค่ำ	ไฟลิ่งฟัด	ซัททรอฟ	๒๐๕	ยาก สยาม	นิงโป
เดือน ๙ แรม ๕ ค่ำ	เสนท์ ยอก	ดาวิต	๓๘๕	ยาก สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๙ แรม ๖ ค่ำ	แอฟเว	คอบคิ	๒๓๓	สกนอ อังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน ๙ แรม ๗ ค่ำ	เอมอย		๓๓๐	ยาก สยาม	สิงคโปร์
เดือน ๙ แรม ๘ ค่ำ	เตนมาก	เปราชี	๓๒๘	ยาก สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๙ แรม ๑๑ ค่ำ	มิคิอ	ปีคิวเซน	๓๗๔	ยาก สยาม	ฮ่องกง

ข้าง นาฬิกา

๑ ข้างเจ้ามีความปรากฏจะให้ท่านทั้งปวงทราบว่า, ข้างเจ้าตั้งบ้านอยู่ที่ถนนเจริญกรุง, เป็นข้างทำนาฬิกา พวกทำนาฬิกาใหญ่, แลนาฬิกาโกรมามีเทอ. ถ้านาฬิกาอย่างไรเสียก็แก้ไขได้ทุกอย่าง. แลจะทำให้แล้วเร็วแลดีด้วย, แลทำเหมดินเรือก็ได้. ข้างเจ้ามีชื่อในท้ายหนังสือชื่อ เอฟ. เอช. ไวเอลก็.

๑ หนังสือที่จะขาย ๆ

๑ หนังสือ ตีกระหนาบ ภาษา อังกฤษ แปลเป็นไทย แปลออกใหม่ ๆ ใน เรว ๆ นี้ เป็นหนังสือ ย่อม ๆ แขน อย่าง ดี ซึ่ง ผู้หนึ่งผู้ใด จะ เรียบ ภาษา อังกฤษ แปลเป็นไทยได้ เป็น หนังสือ สำหรับ ขาย มี

อยู่ที่ บ้าน ข้างเจ้า หมอ ปรีทเดแลที่ บ้าน ทเอแมก คิล เชิญ ท่าน ทั้งปวง มา ดู จะ ขายให้ ภาย สมควร

ของที่จะขาย มี ปรตาค่าง ๆ

๑ มี ห้างขาย ของ ตั้งขึ้นใหม่ อยู่ที่ ใน บ้าน สมเดจ องศ์ใหญ่ แลสินค้าสำหรับขายที่ในห้างนั้น มีอยู่ หลายอย่าง ด่วนแต่ สิ่งของที่ปรตาค, มาแต่ นอก มี ขวด ใส่น้ำต่าง ๆ แลของเล่นที่อย่างแปลก ๆ พึ่งแรกจะ มี เข้ามา ของที่ห้างนั้น ปรตาคกว่า ห้างอื่น ๆ มาก เชิญ ท่านทั้งปวง มา ชมเล่น ข้างเจ้าผู้เจ้าของชื่อ เอ. โอมัน คนหนึ่ง กับที่เฮนเว คนหนึ่ง. ได้เข้าส่วนกัน ในการห้าง จะขายให้ราคาเพียง อย่าง กลาง ภาย สมควร. มิให้แพงนัก

๑ ปฏิทิน บอกลม แล ทุ่ม ใน ช้าง ขึ้นเดือน - ๘ - นี้.

๗

คำ อังกฤษ	คำ ไทย	คำ จีน	อาทิตย์จีน กี่โมง	อาทิตย์ทก กี่โมง	อาทิตย์เที่ยง กี่โมง	จันทร์จีน กี่ทุ่ม
เดือน ยูลาย	เดือน ๘	เดือน ๖				
วัน ศุกร ๑๓ คำ	วัน คำ ๑	วัน คำ ๑	๑๑ ทุ่ม ๔๑ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๘ นาที	๕ โมง ๕๕ นาที	ทุ่ม ๑ ๒๒ นาที
วัน เสาร์ ๑๔ คำ	๒ คำ	๒ คำ	๑๑ ทุ่ม ๔๑ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๘ นาที	๕ โมง ๕๕ นาที	๒ ทุ่ม ๑๗ นาที
วัน อาทิตย์ ๑๕ คำ	๓ คำ	๓ คำ	๑๑ ทุ่ม ๔๑ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๘ นาที	๕ โมง ๕๕ นาที	๓ ทุ่ม ๑๒ นาที
วัน จันทร์ ๑๖ คำ	๔ คำ	๔ คำ	๑๑ ทุ่ม ๔๑ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๘ นาที	๕ โมง ๕๕ นาที	๓ ทุ่ม ๑๖ นาที
วัน อังคาร ๑๗ คำ	๕ คำ	๕ คำ	๑๑ ทุ่ม ๔๑ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๘ นาที	๕ โมง ๕๕ นาที	๔ ทุ่ม ๑๐ นาที
วัน พุธ ๑๘ คำ	๖ คำ	๖ คำ	๑๑ ทุ่ม ๔๒ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๘ นาที	๕ โมง ๕๕ นาที	๕ ทุ่ม ๑๘ นาที
วัน พฤหัสบดี ๑๙ คำ	๗ คำ	๗ คำ	๑๑ ทุ่ม ๔๒ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๘ นาที	๕ โมง ๕๕ นาที	๖ ทุ่ม ๓ นาที
วัน ศุกร ๒๐ คำ	๘ คำ	๘ คำ	๑๑ ทุ่ม ๔๒ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๘ นาที	๕ โมง ๕๕ นาที	๖ ทุ่ม ๕๑ นาที
วัน เสาร์ ๒๑ คำ	๙ คำ	๙ คำ	๑๑ ทุ่ม ๔๒ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๘ นาที	๕ โมง ๕๕ นาที	๗ ทุ่ม ๓๘ นาที
วัน อาทิตย์ ๒๒ คำ	๑๐ คำ	๑๐ คำ	๑๑ ทุ่ม ๔๒ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๘ นาที	๕ โมง ๕๕ นาที	๘ ทุ่ม ๒๗ นาที
วัน จันทร์ ๒๓ คำ	๑๑ คำ	๑๑ คำ	๑๑ ทุ่ม ๔๓ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๗ นาที	๕ โมง ๕๕ นาที	๘ ทุ่ม ๑๖ นาที
วัน อังคาร ๒๔ คำ	๑๒ คำ	๑๒ คำ	๑๑ ทุ่ม ๔๓ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๗ นาที	๕ โมง ๕๕ นาที	๑๐ ทุ่ม ๕ นาที
วัน พุธ ๒๕ คำ	๑๓ คำ	๑๓ คำ	๑๑ ทุ่ม ๔๓ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๗ นาที	๕ โมง ๕๕ นาที	๑๐ ทุ่ม ๕๓ นาที
วัน พฤหัสบดี ๒๖ คำ	๑๔ คำ	๑๔ คำ	๑๑ ทุ่ม ๔๓ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๗ นาที	๕ โมง ๕๕ นาที	๑๑ ทุ่ม ๔๕ นาที
วัน ศุกร ๒๗ คำ	๑๕ คำ	๑๕ คำ	๑๑ ทุ่ม ๔๓ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๗ นาที	๕ โมง ๕๕ นาที	...

๑ หน้า ล้อ จาก หมายเหตุน่า

THE BANGKOK RECORDER.

เล่มที่ ๒๒ เดือน ๔ ขึ้นสิบห้าค่ำ ปีชานอัฐศก จุลศักราช ๑๒๗๘ เดือนยี่สิบวัน ที่ ๒๗ กฤษศักราช ๑๙๖๖, ปีที่ ๑๑

๑ ว่าด้วย ล้อ ขื่อ ออกคตอ ๗๖

๑ การที่เขาเขียนไว้ว่า ด้วยเรื่อง ออกคตอ นั้น, มีเรื่อง ยืด ยาว มาก. มี ตัว คลาย ๆ กับ ตัว มาก แต่ โด กว่า.

๑ มีคนหนึ่ง ชื่อ มีศตอ โยเสฟ แซนซ่า, ได้เขียนเรื่อง ว่า ด้วย ออกคตอ ที่ เมือง กานดา ว่า, ใน ปี กานดา ที่ ไม่มี คน อยู่ นั้น, ว่า ออกคตอ เป็น ล้อ ลาก ไม่ คี่ เกียจ. ถ้า มี พวก หลาย ตัว เข้า แล้ว, ก็ ช่วย กัน ทำ ที่ อยู่ ที่ ใด ใด ของ ตัว ได้. แล้ว ไม่ ได้ คม หง ก็นั้น เลย. ถ้า จะ ทำ ที่ อยู่ใน หนอง น้ำ แล้ว, ก็ ไม่ ทำ ที่ น้ำ ฤก, ชอบ ทำ ที่ น้ำ ตื้น ภาว ง่าย ไป ได้. ครั้น ภาว ที่ ชอบใจ แล้ว ก็ เขา ดิน มา ทำ เป็น ทำนบ. บาง ที่ ๔ เหลี่ยม

บาง ที่ กลม, ทาม แต่ จะ เห็น ว่า น้ำ จะ ไหล ไป ทาง ไหน. ถึง ว่า คน จะ ทำ ทำนบ ก็ สู้ ไม่ ได้. ขณะ จะ ทำ ทำนบ นั้น, เห็น ว่า ดิน ไม่ ริม ฝั่ง เชน ไป ช้าง น้ำ, แล้ว ก็ ช่วย กัน กัด ให้ ดิน ไม้ ทัก ลง ขวาง น้ำ ไว้. แล้ว ช่วย กัน กัด ดิน ไม้ เล็ก ๆ มา

ปัก ลง. เมื่อ จะ บุก นั้น เล่า ก็ ช่วย กัน หลาย ๆ ตัว, เกาะ โคน ไม้ ไว้ หลาย ตัว. แล้ว กัด ลง ไป ใน ดิน บุก เป็น แถว ไป ได้. แล้ว คาบ ขน ดิน มา แต่ ขน บก เอื่อย ย่า จน ดิน เห็น ยอ ตี แล้ว

ก็ คาบ ขน ลง มา. เขา ดิน ย่า เล่า ก็ ไม้ ชัด เข้า ตาม หลัก นั้น จึง เขา ดิน ถม. ถ้า ออกคตอ มาก ตั้งแต่ ๒ ร้อย ๓ ร้อย ตัว แล้ว, ทำ ทำนบ ได้ ใหญ่ ดิน ทำนบ กว้าง ๗ ฟุต ๘ ฟุต. หลัง ทำนบ กว้าง ประมาณ ๓ ฟุต. ทำนบ ตื้น ที่ จะ รับ น้ำ นั้น, ทำ ดิน ทำนบ ให้ โด, แล้ว ลาก ชัน มา ตื้น นั้น ยัก ไม้ ตรง ๆ. ทำนบ นั้น บาง ที่ ยาว ถึง ร้อย ฟุต ก็ มี ย่าง, โดย สูง เสมอ กัน ภาว กัน น้ำ ไว้ ได้. แล ที่ ออกคตอ มี ทำนบ ทำ ที่ อยู่ นั้น, บาง ที่ กว้าง ขวาง ประมาณ ๒ ร้อย ๓ ร้อย เม เก้อ. เขา เกอ นั้น คิด เป็น สิบ ไร่ เสก นี้ น้อย. แล ออกคตอ นั้น ทำ ช่อง ไว้ ที่ กลาง ทำนบ ผ่อน แบ่ง น้ำ ให้ ไหล. ครั้น การ ทำนบ แล้ว มาก เล่า นั้น, ก็ เข้า เป็น พวก ๆ กัน, พวก ละ ห้า ตัว หก ตัว ย่าง, จัก แจง ช่วย

กัน ทำ ที่ อยู่ ชาย ฝั่ง. ที่ อยู่ ของ ออกคตอ นั้น ทำ เป็น ชัน ๒ ชัน ล้อม ๓ ชัน ก็ มี. ที่ อยู่ นั้น กัน เป็น ท้อง ทำ ท้อง ย่าง หก ท้อง ย่าง, มี ฝา แล้ว ด้วย ไม้ แล ดิน เหมือน ที่ ทำ ทำนบ เหมือน กัน, หนา ๒ ฟุต ย่าง ๓ ฟุต ย่าง. ช้าง ใน นั้น ทำ เกลียง เกลา ตี. ช้าง นอก นั้น ไม่ สู้ เกลียง, มี ช่อง ชัน ตาม ชัน ตลอด ถึง กัน ทุก ชัน. ชัน บน ฝั่ง น้ำ ชัน มา มาก, มี ช่อง เข้า ออก ๒ ช่อง ๆ. ฝั่ง นั้น เพื่อ จะ ได้ ชัน บน บก. ช่อง ช้าง น้ำ นั้น สำ รับ จะ ออก ไป ทา กิน ได้ น้ำ ขง. ถึง เดือน เสบ เตม เชน แล้ว, ก็ เทียว ทา เบื่อ ไม้ แล ดิน ไม้ เล็ก ๆ, เขา มา ไว้ จะ ได้ กิน เมื่อ นำ นาว. ครั้น ถึง นำ นาว แล้ว ก็ ได้ กิน ฮา ทาร ของ ตัว ที่ ทา ทระ เทรียม ไว้, ไม่ ได้ แย่ง กัน กิน เหมือน ล้อ ทั้ง ปวง เลย. ถ้า นำ ร้อน แล้ว ตัว เมีย ก็ ออก ลูก, ตัว ผู้ ออก ทา ผัก ย่า กิน. ตัว เมีย นั้น อยู่ กับ ลูก. ตัว ผู้ นั้น ก็ หมั้น มา เขี่ยม บ่อย ๆ. จน สิ้น ปี แล้ว, ก็ จัก แจง ช่วย กัน ส้อม แซม ที่ อยู่ ของ ตัว. ถ้า ได้ เชน คน มา โกลี ตัว ที่ เชน ก่อน ก็ เขา ทาง ฟาด น้ำ ให้ เป็น สำคัญ แล้ว, ภาว กัน ทำ น้ำ นั้น ไป. ถ้า ไม่ มี คน ฤ ล้อ ไป ทำ ฮัน ทราย ก็ อยู่ ไป ได้ ๑๕ ปี ๒๐ ปี. ครั้น แก่ เข้า ก็ จัก แจง ทำ ที่ อยู่ ให้ กว้าง ขวาง ออก ไป อีก. เมื่อ ลูก เมื่อ หลาน ท่อ ๆ ไป. เชน ว่า เป็น ล้อ ลาก นี้ ก.

คน ประกอบ มิ ไซ่ กิ ตย ออก นอน ๔ วัน เสก

๑ ใน ประเทศ อเมริกัน, คน ทั้ง หลาย ที่ เมือง โยค เมอา เลา วัน นั้น พุก กัน ว่า, ใน ร้อย ชั่วโมง ให้ เคน ทาง ไป โกลี ได้ ร้อย ไมล์, ใคร จะ เคน ไป ได้ ฤ ไม่. ผู้ หนึ่ง รับ ว่า เคน ไป ได้. ก็ พนัน กัน เป็น เงิน ๕๐๐ เหรียญ. จึง ได้ คน ผู้ รับ ว่า ได้ นั้น, มา ทำ ตัก ยาว ใหญ่ แล้ว วัด กำหนด ไว้ ใน ห้อง ว่า, เคน ไป ได้ ๔๖๖ ร้อย หอง แล้ว เป็น ไมล์ หนึ่ง, ให้ คน นั้น เคน ไป ภายใน ห้อง รอย หอง. ผลัก กัน ระวัง คุก แล กำหนด นี้ รับ ไว้, ทั้ง กลาง วัน กลาง ดิน. เมื่อ คน นั้น เคน ไป ได้ ลัก ๓๐ ชั่วโมง,

กึ่งวงเหว ทวนนอนเต็มที ท้อใจอยาก จะ ยอมแพ้. ส่วน พวก ของ ตน พวด ว่า ไม่เป็นไร แฉงใจ เดิน ไป เกิด, แล เดิน ไป ได้ สัก ๗๐ ชั่วโมง, ก็ เวียน คีตะ ล้ม ลง, แต่ ลุก ขึ้น เอง ได้, ทั้ง กาย ก็ เมื่อยชา เป็น เหนียว. เพื่อน ของ เขา เข้า ประคอง ให้ มี หน้า ใจ เดิน ไป อีก. เมื่อ เดิน ไป ได้ สัก ๘๕ ชั่วโมง, ก็ ผอย สติ ล้ม ลง สลบ ไป, ลุก ขึ้น เอง ไม่ ได้. พวก ของ ผู้ นั้น จึง เขา พัก สรา มา ประโคม คีตะ, แล ให้ หน้า ชา กิน, แล นวด ฟัน ก็ ได้ สติ ฟัน ขึ้น. พวก ของ เขา ก็ พยง แขน ทั้ง สองข้าง ให้ ลุก ขึ้น เดิน ไป อีก. ครั้น เดิน ไป ได้ ครบ ๑๐๐ ไมล์. คน ทั้ง หลาย ก็ คบ มือ ทวี ราะะ กัน สนิบ ไป ว่า, ชะนะ แล้วย. คน ชะนะ นั้น จะ เดิน ไป อีก ก็ ไม่ ได้, ให้ วิ่ง เวียน คีตะ, ซด ทวี ลง นิ่งนอน แทบ จะ ไม่ รู้ สึก สม ประที. พวก เพื่อน จึง ห้าม เขา ไป เรือน. เนื้อ ทวี ร้อน รวาว กะ ไฟ พลด บวม ไป ทั้ง กาย. สติ ฟ้อน ะส่ำ ะส่าย คลั่ง เพื่อ ไป เหมื่อน บ้า. นอน ไม่ หลับ, ทวน ทูรย ทู เหมื่อน จะ ตาย. ทา หมอ ภา วิชา เบ้า ยานัก ให้ ยา กิน, ประคอง กัน ร่วน รวย กลัว จะ ตาย. ท่อ หาย แล้วย, จึง ออก ปาก ว่า, ใจ รีก ๆ เกือบ จะ ซาก ใจ อยู่ แล้วย. ถ้า เดิน ไป อีก สัก สอง สาม ชั่วโมง คง จะ ตาย เป็น แท้. เซก แล้วย ไม่ พนัน ค่อ ไป อีก เลย. ถึง ใคร จะ ให้ สัก เท่า ไถ่ ๆ ก็ ไม่ ชัน พนัน เดิน เป็น แน่.

๑ คน ที่ ออก นอน อย่าง นี้ ไม่ ตี เลย. ผิด ขววม เนียม มนุษย์. ก็ ขววม ทาวี ไสย มนุษย์ ทั้ง ปวง นั้น, ถึง เพลา พลบ ค่ำ แล้วย. จำ จะ ท้อง นอน ผ่อน รำบ ภาย. ครั้น อรุณ ส่าง สว่าง สาย แล้วย. ควรว จะ ลุก ขึ้น ประ กอบ กิทย การ งาน อย่าง ไร อย่าง หนึ่ง. ที่ เป็น ประ โยชน ของ ตน, แล ผู้ อื่น จึง จะ ชอบ.

๑ อินชะติงต์ คือ การ ที่ ลัทธิ วั โดย ขววม ทา ของ ตัว ไม่ มี ใคร บอก นั้น ฑะ

๑ สัตว เตียร จานาน มี อินชะติงต์ มาก, ไม่ มี บัญญา ที่ จะ เปรียบ เทียบ คิด ข้าง นำ ข้าง หลง. พระ ผู้ สว่าง ได้ สว่าง สัตว เตียร จานาน ไว้, เพื่อ จะ ได้ ไซ้ อินชะติงต์, ไม่ ต้อง การ ฑะ บัญญา. แต่ พระ เจ้า สว่าง มะนุษย์ ไว้ เพื่อ จะ ได้ ไซ้ บัญญา มาก, อินชะติงต์ นั้น ต้อง การ ย่าง เล็ก น้อย. เมื่อ ยัง เป็น เต็ก อ่อน ๆ ก็ ต้อง การ อยู่ จึง ไม่ วิต ใ้. คือ ว่า รู้ คุค ฌม ก็ เพราะ อินชะ

ติงต์ เมื่อ จะ ลัม ชะมัม ไป ฤ เซชวณ ไป เขยียด ม้อ รย์ ไว้, นี้ ก็ เป็น อินชะติงต์. สัตว เตียร จานาน, มี ข้าง นำ ทมา ถึง นก ปลา เป็น ต้น, ประ กอบ ฑะ บัญญา อินชะติงต์ มาก นึก. สำ แดง การ ะไร ๆ ได้ ปลาด ๆ ก็ เพราะ อินชะติงต์ ไม่ ใช้ บัญญา.

๑ ที่นี้ จะ ว่า ฑะ บัญญา อินชะติงต์ ได้ เหน เป็น ฑะ บัญญา. มี กิย ฑะ บัญญา อินชะติงต์ ล่า หนึ่ง แวะ เข้า ที่ เกาะ ชา เซ็น ซัน, จาก เมือง อังกฤษ ไป สัก สี่ พัน ไมล์ เสก. เขา ซื่อ หมู เปด โก ปลา เต่า, จะ เขา ไป กิน กลาง ทาง, แล้วย ก็ แล่น ไป เมือง อังกฤษ. ครั้น ถึง แล้วย เต่า ใหญ่ ยัง เหลือ อยู่ เต่า หนึ่ง. กิย ฑะ บัญญา จึง จา ฤ วัน ชัน แรม เตือน บั, ซื่อ เรือ แล ซื่อ ของ ตน เป็น อักษร ไว้ ที่ หลง เต่า แล้วย ปลด อย ไป. อยู่ มา ประ มาน บั หนึ่ง, กิย ฑะ บัญญา ไป แวะ ซื่อ ะไร ๆ แล เต่า ที่ เกาะ นั้น อีก, ก็ พบ เต่า ตัว นั้น ที่ ปลด อย ไป ที่ เมือง อังกฤษ, เหน อักษร จา ฤ อยู่ ที่ หลง ซัก มั่น คง จำ ได้ ไม่ สง ใส. ซึ่ง เต่า นั้น รู้ แห่ง ทาง กลับ ไป เกาะ นั้น ได้, เพราะ อินชะติงต์. แต่ มนุษย์ นั้น ต้อง มี ผู้ บอก เล่า จึง จะ รู้. อินชะติงต์ กะ บัญญา ต่าง กัน อยู่ ฌนี้.

เมต เข้า โฆษ แทน ถ่าน ทิน

๑ หนึ่ง เขา ทำ นา เข้า โฆษ นั้ ที่ เมือง อเมริกา มาก, สัก หก ปี เจ็ด ปี ก่อน แล่น นี้, มี เข้า โฆษ นั้ มาก ขาย ถูก นึก, ไม่ รู้ มี ราคา. เขา จึง เขา เมลต เข้า โฆษ นั้ นี้ ใช้ เป็น เชื้อ ไฟ ฑะ นึก. เมื่อ เวลา เข้า โฆษ นั้ ถูก นึก, ถ้า จะ ขาย เป็น ของ กิน นั้น ถูก, ถ้า ขาย เป็น เชื้อ ไฟ ได้ ราคา ก็ กว่. เขา ใ้ ไฟ ลอง ฑะ เข้า โฆษ นั้ ข้าง หนึ่ง, ถ่าน ข้าง หนึ่ง, ร้อน ใ้ ถ่าน โก.

ผล ตาน ใ้ แถน ถ่าน ทิน

๑ หนึ่ง ที่ เมือง เม็ก ซีก โก ฝ่าย เหนือ นั้น, เขา พบ ประ ผล ไม่ อย่าง หนึ่ง เมื่อ เรว ๆ นี้. เมลต ผล ไม่ นั้น หล่น เถม อย ใ้ ฑะ นั้น มาก, เขา เก็บ เขา ไป ใ้ ต่าง ถ่าน ฑะ, ไฟ ก็ ร้อน แแรง, แล้วย ไม่ เหมน ฑะ บ. ฑะ นั้น อยู่ ใน พวก คาล เกิด ใน ประเทศ นั้น มาก, บั หนึ่ง ภา จะ เก็บ เขา เมลต บั นั้ ทุก กำ ปั้น ได้ หลาย ล้า, แต่ เหน จะ ใ้ ถ่าน ไม่ ได้ เพราะ น้อย จะ หมก ไป, ถ่าน นั้น ไม่ หมก.

๑ พงษาวทาร์ อังกฤช ต่อ หน้า ๑๑๒

๑ เอกเวด เจ้าแผ่นดิน, เมื่อขุนนาง ทั้งปวงเอาใจออกหาก ทั้งพระองค์เสียแล้ว, พระองค์ก็เสด็จไป เมืองเวธา, ทรงพระไทยจะได้ กองทัพ ในเมือง นั้นก็หาได้ไม่. จึงเสด็จลง กำปั่น จะข้ามไป เกาะโยเยแลน ก็ขัด ลม. เสกซ์ ไปไม่ได้ กลับมา ชุ่ม ซ่อน อยู่ ที่ วัดแห่งหนึ่ง กับ คนสนิท สอง สาม คน. พระมเหสี ทราบ ทั้ง นั้นสั่ง ให้ตาม คั้น ทา. จับ เจ้าแผ่นดิน เอกเวด กับ บุชเชนเชอโต, สั่ง ให้ประหาร บุชเชนเชอโต เสีย, แต่เอกเวด นั้นให้ขังไว้. พระนาง จะให้เอกเวด ราชบุตร ว่า ราชกิจ แทน พระราชบิดา. เอกเวด ราชบุตร ไม่ยอม, แกล้ง บิดพลั่ว ว่า พระราชบิดา มีใ้ อนุญาตให้. จะรับ ว่า ราชการ แทน พระองค์นั้น ไม่ควร. พระมเหสี กับ รีกอเจอ ม็อคติเมอให้ คนไป ว่า กล่าว ข่มขู่ เจ้าแผ่นดิน เอกเวด ให้ยอม อนุญาต ราชสมบัติ ให้เอกเวด ราชบุตร. เจ้าแผ่นดิน เอกเวด ยอม อนุญาตให้ ตามแต่ จะ จัก แจง.

๑ เจ้าแผ่นดิน เอกเวด ที่ สอง ครอบ ราชสมบัติ อยู่ยี่สิบ ปี, ก็ต้อง ถอด เสีย จากเจ้าแผ่นดิน, เสวยทุกข์ โทมนัส อยู่ในเรือนจำมิได้วาย. ถึง เอกเวด ที่ สามได้ ครอบ ราชสมบัติ, ราชการ บ้านเมือง ก็มีใ้ สิทธิ ชาค แก่พระองค์. สิทธิ ชาค อยู่แก่ พระราชมารดา แล รีกอเจอ ม็อคติเมอ. เอกเวด ที่ ถอด นั้น พระมเหสี มอบไว้ให้เฮลเลน เกษเทอ ชุน นาง คู่แฉด ก็ขังไว้. เฮลเลน เกษเทอ กตัญญู ต่อเอกเวด ลก ละ อาณา ผู้คุมเสีย รักษาไว้ให้เป็นสุข. พระมเหสี ทราบ ทั้ง นั้น กริ้ว คั้น เอา มา มอบไว้ แก่ ชุนนาง สาม คน ให้ปลุก เบียดเบียน เป็น เวณ กัน คุม คนละ เคื่อน ผู้คุม คนหนึ่ง ให้รักษาเอกเวดไว้, ไม่ถวากกว่าให้ไ้ ความทุกข์. แต่ผู้คุม สอง คน นั้น วัช กาง ทขาย ซัก ไม่ปรานี, ถวากกว่า จำ จะงให้ไ้ ความทุกข์ ต่าง ๆ. บางที เวลา กลาง คัน ทวน นึก แกล้ง ให้เดิน ไป เดิน มา. บางที จะให้ปลง พระมัตสสุ แกล้ง ไซ้ น้ำ มา แต่ ชะอิน โสโครก ให้ชุป มัตสสุ เอกเวด ทรงพระกันแสง หน้า พระเนตร ไทล คริต ว่า, ชะยาใจ น้ำ นั้น มา เลย, จะเอา หน้า เนตร อิน บริสุทธิ นี้ และ ชุป มัตสสุ. ผู้คุม แกล้ง ทำทั้งนี้, ทรง จะให้เอกเวด สิ้น พระชนม์เสียโดยพลัน, แต่ยังไม่ทัน พระไทย แห่ง พระมเหสี ๆ, จึงให้คน ลอบ ไป ทำร้าย เอกเวด ๆ ก็ ถึง ความพิวาลัย. ใน คฤศศ ศักราช ๑๓๒๗

พระชนม์ ของ เอกเวด ๔๓ พรรษา, มี พระราชบุตร สอง องค์ พระราชธิดา สอง องค์.

๑ เมื่อ เอกเวด ที่ สามได้ ราชภิเศก ครอบ ราชสมบัติ นั้น พระชนมายุได้ ๑๕ พรรษา. ราชการ ก็ สิทธิ ชาค อยู่แก่ พระราชมารดา แล รีกอเจอ ม็อคติเมอ. ครั้น พระองค์ ทรง พระเจริญ ขึ้น พระชนม์ได้ ๑๘ พรรษา แล้ว, ทรง พระราชดำริ เห็น ว่า ราชการ บ้านเมือง ก็ สิทธิ ชาค แก่ พระราชมารดา, แล รีกอเจอ ม็อคติเมอ ชุนนาง นาน มาแล้ว, มิได้ สิทธิ ชาค อยู่แก่ พระองค์, ๆ จึง คุม ทหาร ลอบ ไป จับ พระราชมารดา กับ รีกอเจอ ม็อคติเมอไว้, สั่ง ให้ประหาร ชีวิต รีกอเจอ ม็อคติเมอ เสีย. แต่ พระราชมารดา นั้นให้ขังไว้. แล้ว พระองค์ ทรง บำรุง พระนคร ให้ราษฎร อยู่เย็น เป็นสุข โดย ยุติธรรม. เอกเวด เจ้าแผ่นดิน พระองค์ นี้ ถลา ทาร ใน การ สงคราม. อยู่มา วันหนึ่ง ทรง พระจินตนา เห็น ว่า เจ้าแผ่นดิน ฝรั่งเศส, ซึ่งเป็น พระเจ้าสูง ของ พระองค์ นั้น สวรรคต ล่วง ไปแล้ว, หามี พระราชบุตร ไม่, พระเจ้าแผ่นดิน องค์นี้, เป็นแต่ เชื้อพระญาติ พระวงษ์ ต่าง ๆ ไม่สนิท, พระองค์ เป็น วงษ์ กระษัตริ์ ฝรั่งเศส สนิท ฝ่าย มารดา, จะไ้ ราชสมบัติ ในเมือง ฝรั่งเศส. ก็ พระเตรียม ท่อ เรือรบ แล เสบียง อาหาร อยู่ถึง สอง ปี, จึงพร้อม เสกซ์, เสกซ์ ยกทัพ เรือ ไป ประเทศ ฝรั่งเศส, ไ้รบ กับ ทัพ เรือ ฝรั่งเศส. เอกเวด ไ้ไชย ชำระ ทัพ เรือ, แล้ว ยก ทหาร ขึ้น ยก เสกซ์ ไปใน แคน ฝรั่งเศส, เห็น ท่วงที จะไม่ไ้ การ ก็ ทำ หนังสือ สัญญา กับ พระเจ้าแผ่นดิน ฝรั่งเศส, แล้วเลิก ทัพ กลับ มา กรุงลอนดอน.

๑ ใน คฤศศ ศักราช ๑๓๔๖ เอกเวด กับ ราชบุตร องค์ใหญ่ ยก ทัพ เสกซ์ ไป เมือง นอแมนเต, ทหาร รบ นับ ไ้ สามหมื่น สอง พัน คน. ฝ่าย พิลิป เจ้าแผ่นดิน ฝรั่งเศส ทราบ ทั้ง นั้น ก็ ยก ทัพใหญ่ ไป ป้องกัน เมือง นอแมนเต. ครั้น เสกซ์ มา ถึงแม่น้ำ เชม ทอด พระเนตร เห็น กองทัพ อังกฤช ทั้ง อยู่ฝั่ง ด้วง ตก. จัก แจง ตัก ไม่มาไว้ จะ ช่อมแซม ตะพาน เก้า ที่เมือง ปอยซี ข้าม มา ฝั่ง ด้วง ออก. ขณะ เมื่อ เอกเวด ให้ ทหาร ตักไม้ เครื่อง ตะพาน มา เตรียมไว้ พร้อม เสกซ์ แล้ว, ทอด พระเนตร เห็น กองทัพ ฝรั่งเศส มา ฝัก ฝั่ง ด้วง ออก เป็น อิน มาก, ประมาณ สาม แสน. เอกเวด เห็น จะ ทำ ตะพาน ข้าม ไปไม่ได้, จึงยก กองทัพ เลียบ ฝั่ง ด้วง ไป ประหนึ่ง จะ ข้าม ที่อื่น, ทรง จะพ้อให้ กองทัพ ฝรั่งเศส ยก เลียบ ฝั่ง ด้วง ออก ตาม ขึ้น ไป, จะ

ได้กลับ มา ทำ ตะพาน ข้าม ใต้ โดย สดวก. พลับ เทน ตั้ง นั้น ก็ ยก ทับ เลี้ยว ผั่ง ควัน ออก ตาม ชัน ไป, จะมี ให้ กอง ทับ อัง ฤกษ์ ข้าม มา ได้. เอกเวท เหน กอง ทับ ฝรั่งเศส ยก ตาม ไป ตั้ง นั้น, ก็ หวน กลับ ริม มา ซ่อม แซม ตะพาน เมือง ปอยขุ ข้าม ไป ผั่ง ควัน ออก ใต้ เสกซ์ ล่วง ไป ถึง แม่น้ำ ซ่อม. ตะพาน ข้าม ที่ นั้น หัก พัง เสีย ข้าม ไป ไม่ได้. พระเจ้า ฝรั่งเศส ก็ ยก ทับ ตาม มา. เอกเวท จึง ตรัส ว่า, ใคร บอก ทำ ข้าม ให้ แล้ว จะ รางวัล. มี ชาว นา คน หนึ่ง แนะ นำ ทำ ข้าม ให้, เอกเวท พระ ราช ทาน ทพยั เปน รางวัล แก่ ชาว นา นั้น แล้ว, พา พล ทหาร ข้าม แม่น้ำ ซ่อม ไป. ครั้น พระเจ้า ฝรั่งเศส เสกซ์ ทา มมา ถึง แม่น้ำ นั้น ฤช เวน เวลา น้ำ ชัน ข้าม ไม่ได้. ก็ เสกซ์ อ้อม ไป ข้าม ทาง อื่น. พระเจ้า แผ่นดิน ทั้ง สอง ฝ่าย คำนิน พล ชันซ์ มา ประ เจอะ กัน เข้า กลาง แปรลง, ได้ สู้รบ กัน เปน สามารก. พระเจ้า อังฤกษ์ ได้ ไชย ชำระ แล้ว เสกซ์ ไป ที่ เมือง แคลสิช. แต่ ทรง เหน ว่า เมือง นั้น เปน เมือง ใหญ่, จะ หัก โหม เอา โดย สดวก ไม่ได้ ก็ ล้อม ไว้. แล้ว สั่ง ให้ ทับ เรือ เข้า มา ทอด อยู่ ปาก อ่าว, มี ให้ เรือ เข้า ออก ไป มา ค้า ขาย ได้, จะ ให้ ชาว เมือง ขัด เสบียง อาหาร. เจ้า เมือง แคลสิช เหน ฆ่า คัก มา ล้อม เมือง อยู่ ตั้ง นั้น, เกรง ว่า เสบียง อาหาร จะ สิ้น ไป เสีย เรว. จึง คัก ผู้ หลึง แล คน แก่ แล เต็ก ออก เสีย จาก เมือง เจ็ก หนึ่ง คน, จะ มี ให้ เปลื้อง อาหาร. เอกเวท เหน คน ออก มา จาก เมือง นั้น อด อหาก หนัก ก็ กรณา, พระ ราช ทาน เงิน ทรา อาหาร แก่ คน เหล่า นั้น.

๑ แต่ เอกเวท ล้อม เมือง แคลสิช อยู่ สิบ เอ็ด เดือน, เมือง แคลสิช สิ้น เสบียง อาหาร, ชาว เมือง ริม ประทาน แต่ เนื้อ ไม้ แล เนื้อ สุนัข. สัตว์ เหล่า นั้น หมก ไม้ มี กิน, เจ้า เมือง เหน เหลือ ทน, ไพร พล จะ อด ตาย เสีย หมก แล้ว, จึง ขอ ทำ สัญญา ไม่ ตรี กับ เอกเวท. ๑ จึง ตรัส ว่า, ให้ เจ้า เมือง เอา เชื้อก ผูก คอ คน ตี มี สติ ยัญญา สั่ง ออก มา ให้ เรา หก คน, เรา จึง จะ ตรี เปน ไม่ ตรี. ถ้า มี ฉะนั้น แล้ว, ไม่ ตรี เปน ไม่ ตรี, จะ ล้าง เสีย ให้ สิ้น ทั้ง เมือง. ชาว เมือง ได้ พัง กระแส ตรี ตั้ง ตั้ง นั้น ตกใจ เปน ทุกข์, ไม่ ทราบ ว่า จะ เปน ประการ ไต, พก จา ชุม ชิบ ปลูก ยา กัน อยู่. ขณะ นั้น พ่อ ค้า คน หนึ่ง มี ทพยั มาก ตรี อาษา ยอม ให้ สั่ง ตรี ออก ไป. อีก ทำ คน เหน ตั้ง นั้น ตรี อาษา จะ ออก ไป ตรี เปน หก คน. เจ้า เมือง สั่ง หก คน นั้น ออก ไป ถวาย พระเจ้า เอกเวท ตาม สั่ง, พระเจ้า เอกเวท ทอด พระ เนตร เหน คน หก คน

เอา เชื้อก ผูก คอ ออก มา ตั้ง นั้น, แกล้ง ทำ เปน กริ้ว ตรัส ว่า, ชาว เมือง นี้ คือ คิง หนัก, ทำให้ เรา ได้ ความ ลำบาก อยู่ หลาย เดือน, สั่ง ให้ เอา ไป ประหาร ตรี ตรี เสีย ทั้ง หก คน. ใน หนึ่ง ไค นั้น พระ มเหสี ทราบ พระ อังฤกษ์ ไสย, ถวาย บังคม ลง แทย พระ บาท ทูล ขอ ตรี หก คน นั้น ไว้. เอกเวท ทรง พระ กรณา ไป ตรี พระ ราช ทาน หก คน นั้น ให้ พระ มเหสี, ๑ พา หก คน ไป แดง โตะ เลี้ยว ตรี แล้ว ส่ง คืน ไป ใน เมือง. เอกเวท ยก พล เสกซ์ เข้า เมือง ไล่ ฝรั่งเศส ใน เมือง นั้น เสีย, ให้ พวก อังฤกษ์ อยู่ ใน เมือง.

๑ ครั้น ฤช ศค ตัก ราช ๑๓๕๐. พลับ เจ้า แผ่นดิน ฝรั่งเศส สวรรคต, ยอน พระ ราช บุตร ได้ ตรี ราช สมบัติ สืบ มา. ครั้น นั้น ใน ประเทศ ยวบ เกิด ตรี ทำ ร้าย กาง หนัก. ชาว ยวบ ล้ม ตาย เปน อัน มาก. ถึง กระนั้น สอง นคร ยัง รบ พุง ตรี พัน กัน อยู่ ไม่ วย. ครั้น ฤช ศค ตัก ราช ๑๓๕๖. ปรีนช ออก เวระ ราช บุตร องค์ ใหญ่ ของ พระเจ้า เอกเวท, ยก ทหาร หนึ่ง สอง พัน เสกซ์ ไป ที่ ประเทศ ฝรั่งเศส, เมา บ้าน เมือง เสีย หลาย ตำบล. เสกซ์ ล่วง มา ตั้ง ค่าย อยู่ ใกล้ เมือง ปอยเตยต์. ฝ่าย ยอน เจ้า แผ่นดิน ฝรั่งเศส ยก ทหาร หก พัน เสกซ์ มา ตั้ง ค่าย อยู่ ห่าง ค่าย อังฤกษ์ ๔๐ เส้น ถึง ทหาร ฝรั่งเศส มาก กว่า ทหาร อังฤกษ์ หลาย เท่า ตั้ง นั้น, ปรีนช ออก เวระ ทรง พระ บัญชา ปรีชา หลาด ใน กล ตรี ไม่ ตรี. พรัน. ใน ตรี วัน นั้น, พระ องค์ ได้ นาย ทหาร - คุม ทหาร ตรี ไป ชุ่ม วย หลัง ค่าย ฝรั่งเศส คอย ตรี แอ้ง ให้ ตรี หลัง. ครั้น เวลา รุ่ง เข้า ตรี สอง ฝ่าย ยก ทหาร ออก มา รบ กัน อยู่ นอก ค่าย. ทหาร กอง ชุ่ม วย ตรี เร้า ระดม มา ภาย หลัง. ทับ ฝรั่งเศส ตรี ตรี เสีย กระบวน ก็ อปรีชา ไชย. ทหาร อังฤกษ์ จับ ยอน เจ้า แผ่นดิน ฝรั่งเศส กับ พระ ราช โอรส องค์ ตรี ได้ พา มา ค่าย. ปรีนช ออก เวระ ทราบ ว่า ทหาร จับ ยอน ได้, ให้ ชุนนาง ไป เชิญ เสกซ์ มา พลับ พลา ของ พระ องค์, ทรง ตรี ตรี คำนิน พระเจ้า ฝรั่งเศส แล้ว สั่ง ให้ แดง โตะ เชิญ พระเจ้า ฝรั่งเศส ให้ เสวย. พระ องค์ ยิน คอย ตรี แล เลื่อน ตรี เสวย, ประหนึ่ง ย่อย สำหรับ เติน โตะ ไม่ ตรี พระ องค์. ครั้น พระเจ้า ฝรั่งเศส เสวย แล้ว, ปรีนช ออก เวระ ถวาย สัญญา ว่า, จะ ตรี เสีย ไม่ ทำ ตรี กับ ฝรั่งเศส สัก สอง ตรี. แล้ว เชิญ พระเจ้า ฝรั่งเศส เสกซ์ มา นคร อังฤกษ์ กับ พระ องค์. ครั้น ปรีนช ออก เวระ เสกซ์ มา ถึง พระ นคร แล้ว, จะ พา พระเจ้า ฝรั่งเศส เสกซ์ ไป เฝ้า พระ ราช ปิตา.

ว่า ด้วย แม่ ช่า ลูก

๐ เมื่อ ก่อน ล่วง ไป แล้ว หลาย ปี, มีความ เรื่อง หนึ่ง ที่ เมือง นอควิว, มารดา ช่า บุตร หญิง ชาย ที่ ท่ง นา เวลา เช้า. มี ชาย ผู้ หนึ่ง เดิน ไป เทียว เล่น ตาม ท่ง นา เวลา เช้า วัน นั้น, เหลือบ แล ไป แต่ โกล เทน ศพ เทก หญิง ตั้ง อยู่. ก็ เกิด เชื้อน เข้า ไป ค เหน คอ หอย เป็น รอย มี ต เชื้อน. จึง กลับ มา บ้าน บอด เล่า ให้ นาย อำเภอ รู้. นาย อำเภอ แล คน ทั้ง หลาย ก็ ไป ดู ปรลาด จิตร ศึก สง ไสย ว่า, ชวอย แม่ จะ ช่า ลูก. คน หนึ่ง ก็ พูท กัน ว่า, เวลา เช้า วัน นี้ มี คน เหน หญิง เทก คน นั้น ไป ด้วย แม่ ที่ ท่ง นา เทก โฉน จึง ทาย เล่า. นาย อำเภอ ก็ ท้า ทัว แม่ ของ เทก ที่ ตาย นั้น มา ถาม ว่า, เจ้า ช่า ลูก ของ เจ้า จริง ๆ. หญิง นั้น ประวิเสท ว่า ข้าพเจ้า มิ ไ้ ช่า. คน ที่ เหน หญิง เทก ไป กับ แม่ ก็ ว่า, ข้า เหน ลูก ของ เจ้า ไป ด้วย เจ้า มิ ไ้ ๆ. แม่ ของ เทก นั้น แก ว่า, ลูก ของ ข้า ไป ด้วย ข้า ก็ จริง. แต่ ว่า ไป ถึง ท่ง นา บอด ข้า ว่า จะ ไป เกบ ดอก ไม้ ข้า ก็ คอย อยู่. เหน ไป ข้า นาน หนึ่ก ข้า ก็ ไป ตาม พย ตาย เสีย แลแล้ว. การ เป็น เช่น นี้ ใคร ช่า ก็ ไม่ แจ้ง. นาย อำเภอ ก็ ใช้ คน ที่ เหน แม่ กับ ลูก ไป ด้วย กัน ที่ ท่ง นา, มา ที่ บ้าน ของ หญิง ขึ้น ไป บน เวื่อน คัน คั่ว ตู พย มี ต ยาว เล่ม หนึ่ง ใส่ ผัก ไร่, แต่ มี ต นั้น หญิง เชื้อค คอ ลก แลแล้ว ใส่ ผัก เกบ ไร่. เหน เลือค คิค ถอด ออก ล้าง เสีย. คน ที่ คัน ก็ เอา มา ให้ นาย อำเภอ. ๆ. ชัก ออก จาก ผัก พิจารณา ดู, เหน เส้น เลก ๆ เลือค. หนึ่ก คิค อยู่ ที่ สัน มี ต หลาย เส้น. จะ ได้ รู้ เป็น แน่ ว่า สม ฤฯ จน ก็ ทา มิ ไ้. ถ้า รู้ เป็น แท้ แลแล้ว ว่า เส้น ผม คน ก็ จะ ว่า หญิง นั้น ช่า ลูก เขา ทัว มา ทำ โทษ. แล ให้ เอา มี ต ผ่า ผัก ออก เหน เลือค คิค อยู่ ก็ ยิง มี ความ กิน แหนง. จึง ถาม หญิง นั้น ว่า, เจ้า เอา มี ต เล่ม นี้ เชื้อค คอ ลก ๆ. หญิง ให้ ถาม ว่า, เมื่อ เช้า วัน นี้ ข้าพเจ้า ตัก กระต่าย ไ้ ทัว หนึ่ง, ข้าพเจ้า เอา มี ต เล่ม นี้ เชื้อค คอ มี น. ผู้ ช่าระ ก็ เอา มี ต กับ ผัก นั้น ส่ง ไป ให้ ท่าน นิก ปรกษ ผู้ ใหญ่ ที่ เมือง ลอนคอง ษัน สุก, ไม่ บอด ว่า เรื่อง รว เป็น อย่างไร, ด้วย กลัว ว่า ท่าน ผู้ ใหญ่ ที่ สอง ทด สอง จะ ลา เขียง. ท่าน ผู้ ใหญ่ ที่ เมือง ลอนคอง ก็ เอา มิ กรอสคย, คือ กล้อง ใต้ ของ ต ใหญ่ นิก มา ส่ง พินิจ ดู เลือค แล จน. ก็ รู้ ว่า เลือค ที่ คิค ผัก มี ต นั้น เป็น เลือค คน จริง ๆ. คน ที่ สัน มี ต นั้น เป็น คน กระวอก เทียง

แต่. จึง แจ้ง ความ มา ให้ ผู้ ตัก สัน ทบย. ผู้ ตัก สัน ก็ ไม่ รู้ ที่ จะ ช่าระ ประการ ไค. เพราะ ว่า เลือค นั้น เป็น เลือค คน, คน นั้น เป็น คน กระวอก. ผู้ พินักษา จึง ไป สังเกต ดู ที่ ทัว เทก. คิ เหน ว่า ผ่า หนึ่ง ที่ ผูก คอ เทก ผู้ ตาย นั้น ทำ ทัว หนึ่ง กระวอก คน จึง ตัก สัน พัว. ก็ รู้ เป็น แน่ มั่น ว่า แม่ นั้น ช่า ลูก จริง. จึง เอา ทัว แม่ หญิง คน นั้น ไป ลง โทษ ตาม กตหมาย แล ษกิน.

๐ ความ เรื่อง นี้ ว่า ท่าน ทั้ง หลาย ผู้ พินักษา จง ไค้ว ความ ตกถ ถมา ให้ เลือค. อย่า หุน หัน พลัน แล่น จะ ไ้ เป็น คน ชอบ ชวรม. แล แลสค ว่า มิ กรอสคย มี คน ประโยชน์ เป็น อัน มาก. ด้วย ว่า มิ กรอสคย ทา มิ ไ้ ที่ ไหน จะ รู้ จัก ชัก ว่า เป็น เลือค คน แล จน กระวอก.

ว่า ด้วย เขียน หนังสือ ปลอม เป็น เงิน

๐ เรื่อง หนึ่ง คน ไร่ ของ นาย ห้าง ที่ เมือง คอง วิน ทคา เคน ชื่อ มี ค เทอ ปา เกอ. มี ค เทอ ปา เกอ เขียน หนังสือ อ้าง เขา ชื่อ ท่าน ผู้ หนึ่ง ว่า, ท่าน ผู้ นั้น ใช้ ให้ ตน ถือ หนังสือ มา, เขา เงิน ที่ แยก คือ นาย คลัง ๓๐๐๐ เทรียน. นาย คลัง ก็ ไ้ ไ้ แลแล้ว รับ หนึ่ก ลง กำ บั้น ไป เมือง ฮอค เทร เลีย เมือง โกล. พาย หลัง นาย คลัง ไป ถาม ท่าน ผู้ นั้น ว่า, ท่าน ให้ มี ค เทอ ปา เกอ ถือ หนังสือ มา เขา เงิน ๓๐๐๐ เทรียน ๆ. ท่าน ผู้ นั้น ว่า ทา มิ ไ้. จึง รู้ ว่า มี ค เทอ ปา เกอ แต่ง หนังสือ เขียน เขา ชื่อ ท่าน ผู้ หนึ่ง มา ว่า, ใช้ ทัว มา เขา เงิน นาย คลัง ก็ ไป บอด พวก ไป ลีค, กอง ทรเวณ. กอง ทรเวณ ก็ สับ จะ จับ เขา ทัว. คน ทั้ง หลาย ก็ รู้ ช่า บอด ว่า, ลง กำ บั้น ชื่อ นั้น ไป เมือง ฮอค เทร เลีย เสีย แลแล้ว. พวก ไป ลีค จึง ไป ที่ ตัก นาย ช่าง ชัก รูป ถาม ว่า, รูป คน ชื่อ มี ค เทอ ปา เกอ ไ้ ชัก ไร่ ย่าง ๆ ไม่, นาย ช่าง บอด ว่า มี. จึง ขอ เขา มา แล เขียน หนังสือ แจง ความ สรจ. ผ่า กรูป มี ค เทอ ปา เกอ กับ หนังสือ นั้น ไป เวื่อ เมล คือ เวื่อ กล ไฟ. ให้ พวก ไป ลีค ที่ เมือง ฮอค เทร เลีย รู้ ว่า, คน ชื่อ นี้ รูป ร้าง อย่าง นี้ ลัก เขา เงิน ไน คลัง ๓๐๐๐ เทรียน, หนึ่ก ลง กำ บั้น ชื่อ นี้ มา เมือง ฮอค เทร เลีย. ถ้า กำ บั้น ชื่อ นั้น มา ถึง แลแล้ว, จง เขา รูป นี้ ไป เทียบ ดู คน ไน เวื่อ เหมอื่น ไค, ให้ เร่ง จับ เขา ทัว คน นั้น ส่ง มา จะ ไ้ ช่าระ. ครัน เวื่อ เมล ไป ถึง เมือง ฮอค เทร เลีย, พวก ไป ลีค ไ้ กรูป คน นั้น, รู้ ความ ไน หนังสือ แลแล้ว, ก็ สับ ช่า เวื่อ ลา นั้น

คอย ถ้าอยู่. เวื่อลำนั้นมาถึง, พวกไปลิตก็ไปลงเรือเห็นมีคนตอปากอเหมือนกันกะรูป. ใต้ถามผู้อื่นแม่ย่าแม่นอน. จึงจับเอาตัวมีคนตอปากอส่งคืนมา เมืองคอนวินทกาคณ, ว่าจะทำโทษตามกตหมายแผ่นดิน.

๑ เหตุนี้แลจึงว่านายช่างชักรูปแลพวกไปลิตมีคุณต่อบ้านเมืองเป็นอันมาก, เพราะคนชั่วทั้งหลายได้ที่ทำไม่ผิดก็ผิดประเพณีบ้านเมืองแล้ว. แม่ย่าจะหนีไปประเทศไกลก็ตั้งจับเอาตัวได้หนีไปไม่พ้นเลย.

๑ คำว่าแก๊ตอง ราก

๑ เป็นหนังสือเวฟอะเรนท์คอกเคอแฮมเลน, ที่เมืองคอนสตันติโนเปิล, ที่เกิดลงรากสองปีมาแล้ว. ท่านรักษาหลายร้อยหลายพันคน. คำว่าของท่านหมอที่ประเทศยุโรป, ที่มีชื่อเสียงใหญ่โตสรรเสริญเป็นอันมาก.

๑ ข้อหนึ่งเมื่อโรคลงรากใกล้เข้า, ควรที่ทุกครอบครัวจะไต่จับแจงยาไว้พร้อม, เพื่อจะได้รักษาโรคลงรากเองไม่ต้องคอยหมอมาร, เพราะโรคนี้เร็วนักหมอมารไม่ทัน.

๑ ข้อที่สองถ้าจับแจงไว้ทุกสิ่งทุกอย่าง, เพื่อจะได้ไว้โรคลงรากๆมักจะไม่มาถึง. ข้าพเจ้านึกเห็นว่าโรคขึ้นที่จะบ่งกันไม่ให้มาง่ายเหมือนโรคลงรากไม่มี. ถ้าแม่ย่าผู้ใดใดในครอบครัว, ไม่นึกว่าจะกันตัวของตัว, ไม่ระวังของแสงลง, ถ้าเห็นว่าตัวลงท้องแต่เป็นมูตโคไม่เป็นปรกติก็ไม่ระวังตัว, ถ้าถือใจอย่างนั้นถือไม่กลัวคือตั้งอยู่, ก็โรคลงรากคงจะมาจับตัว, แลเมื่อจะจับนั้น, มักจับในเวลากลางคืนที่จะไปหาหมอกก็ยาก. ลางที่จะไม่ภยหมอ, หมอจะไปรักษาใช้เสียที่อื่น. ถ้าไม่มียาพร้อมที่จะรักษาตัวเห็นว่าเสียที่.

๑ ข้อที่สาม, ข้าพเจ้าพิจารณาตุละเอียก, ในร้อยคนที่ เป็นลงรากเหตุเพราะอะไร, จึงเห็นในร้อยคนนั้นเห็นสามส่วน, เป็นเพราะของที่ไม่ควรจะกินแลน้ำเหล้า. อีกส่วนหนึ่งเพราะให้เหื่อแห้งเร็วกว่าปรกติ. ข้าพเจ้าไปรักษาคนมีกำลังมากคนหนึ่ง, ไม่ได้กินของแสงไม่ได้ดื่มน้ำเหล้า, อยู่ในที่ที่ปะฮาดไม่ใคร่จะมีโรคเลย, ก็ได้ความว่าตัวเขาได้ทำการหนักๆเพื่อออกโทรมตัว, แลแล้วก็เข้านอนที่หน้าต่าง, ลมพัดเข้าทางช่องนี้ถูกตัวสยายม่อยหลับไป,

เหื่อก็แห้งเร็วนัก. บัดเดียวก็จับเป็นลงราก. อีกคนหนึ่งก็เป็นลงรากเพราะว่ากินน้ำเย็นมาก. เมื่อกำลังตัวร้อนแลกระหายน้ำ. อนึ่งการเหน็ดเหนื่อยนัก, แลความสละวนแลการตกใจกลัวมักเป็นเหตุให้เกิดลงราก. ถ้าผู้ใดพันเหตุเหล่านี้ได้ก็จะเป็นอันตายด้วยลงราก, คงไม่เป็นอันตายด้วยทวารทางเหมือนกัน.

๑ ข้อที่ ๔ ว่า, ด้วยอาการแรกจับเป็นโรคลงรากนั้น. เมื่อเกิดโรคทำขึ้นในที่ใด, คนที่ป่วยในที่นั้นมักเป็นไม่สบายในท้องมาก, ให้เหียนรากบ้าง, เสียท้องแลท้องสั้นบ้าง, แลขจะมีอาการตั้งนี้ทุกคน, ในบ้านในเมืองนั้น. ถ้าผู้ใดมีอาการตั้งนี้แล้ว, ให้ผู้หนึ่งเร่งระวังตัวแต่ยังไม่ถึงเวลาที่ควรจะกินยา. แลเมื่อแรกลงท้องนั้นจะไม่ปวดท้องก็ตีไม่ลงมากก็ตีก็ควรจะเข้าใจว่า, อาการที่เห็นตัวนำแห่งลงรากมาถึงแล้ว. ถึงว่าอาการจะไม่เหมือนลงรากไม่คลื่นเหียนเจ็บนิดน้อย, ก็อย่าพ้อตัวว่าจะไม่เป็นลงรากเป็นอาการนำแน่แท้, ค่อยเฉยๆสักน้อยหนึ่ง, ให้ลงรากมีเวลาที่จับให้มันคงได้, ให้ว่าแก้ตัวว่าตัวเราสบายที่ลงท้องนั้นบัดเดียวจะหยุด, อีกสักน้อยตัวก็จะเสียคายนักเพราะไม่ได้กินตัวไว้. ข้าพเจ้าได้เห็นคนทำอาการตั้งนี้หลายคนนักเป็นเหมือนจะฆ่าตัวของตัวเสีย. แลลางที่การแรกนั้นรากออกแล้วจึงลง. ถ้าจับเป็นอาการประการใดไม่ได้รักษาเสียแล้ว, โรคก็คงจะยึดหน่วงไว้. มีข้อต้นที่เขียนผิวหนึ่งเดี่ยวแห่งศรีศลาเข้า, นำฉากแต่แรกคูเหมือนจะไม่สละวนอะไร. ที่หลังก็กลับเศร้าหมอง, ตัวก็ระส่ำระสายกระหายน้ำนัก. เทพจรก็หายแต่ในใจก็ยังไม่คลั่งยังสว่าง. การที่เคยรักษาประพิทังป่วยหายไป, ผู้ที่เจ็บถึงรู้ว่าตัวจะตายก็ไม่กลัวเลยให้เฉยไป. ลางที่ลงท้องมา ๒ วัน ๓ วัน, คนที่พ้อใจคิดว่าไม่เป็นไรแล้วก็ซุดลงเร็ว, หาหมอๆมาไม่ทันตายเสียก่อน.

๑ ข้าพเจ้าเคยรักษาลงรากเมื่อศตศตศกกราช ๑๘๔๘ เป็นคราวหนึ่ง, ๑๘๕๕ เป็นคราวหนึ่ง, ยาที่ข้าพเจ้าได้ใช้ใน ๒ ๓ คราวนั้นได้ชื่อเสียงใหญ่ว่าดี. เมื่อคราวที่สองนั้นลงรากก็จับเขาเร็ว, แลแล้วก็ร้ายกว่าแต่ก่อน, ยานี้ก็ไม่เสียที่, ก็ไม่เสียชื่อเสียงได้ชื่อยิ่งดีขึ้น. ยานี้คือลขณาน้ำ, คือฝั้นเข้ากะเหล้า, กับน้ำเกาะบูนส่วนหนึ่ง, ระคนปนกันกับตั้ง

เจอร์บาช, คือ โกงูน้ำเต้าแช่เหล้าส่วนหนึ่ง, ทั้งสองส่วนนั้น ระคน ปั่นกัน. ผู้ใหญ่ให้ กินมือ ละ ๓๐. ยศ. เขา ยานี้ อยด ลงใน น้ำตาล กิน จะ ให้ อยด ลง. ถัดมา ๔ ชั่วโมง กินอีก ๒๕. ยศ. ถัดมาอีก ๔ ชั่วโมง ๒๐. ยศ. ถัดมา ๔ ชั่วโมง กิน ๑๕. ยศ. ถัดมาอีก ๔ ชั่วโมง กินอีก ๑๐. ยศ. จึง จะ ไม่ กลับ เป็น อีก. ถ้า ไม่ พัง ให้ กิน ๓๕. ยศ. ถ้า ยัง ไม่ พัง ให้ ๔. ยศ. ไม่ พัง กิน ๖. ยศ. ทุก ที่, ที่ สง นี้น เมื่อ กำลัง ลง ถึง ว่า จะ กิน มาก ไป ก็ ไม่ เป็น อัน ตราย. ถ้า สง อยด แล้ว ต้อง ระวัง, เรา ไม่ ได้ เหน คน ที่ สง ต้อง ได้ กิน ยา นี้ แล้ว โรค ยัง ไม่ พัง. ถ้า รักษา อย่าง นี้ แค่ แรก เป็น สง คง จะ พัง ตก คน. เรา ไม่ ได้ เหน ผู้ใด ที่ กิน ยา นี้ ไม่ พัง. สง ที่ คน ที่ ไม่ ได้ รักษา แค่ แรก, เสด ไป วัน หนึ่ง ๒ วัน กิน ยา นี้ ก็ ไม่ พัง. ถ้า เหน ไม่ พัง เรา ก็ เคย รักษา อย่าง นี้, คือ ให้ เขา น้ำ เข้า เซด ชัน ๆ เอา ที่ สดาก ๆ, เคม ด้วย แก้ว อย่าง กลาง ใส่ น้ำ ละ ดิน ๖๐. ยศ. ๘. ยศ. ระคน กัน กับ น้ำ เข้า นั้น, แล้ว เขา น้ำ เข้า นั้น ปลูก เข้า ไป โดย ทวาร หนัก. สง ที่ ก็ ต้อง ฝึก ๒ คน ๓ คน. ถ้า ไม่ พัง ก็ ให้ ทำ ไป อีก หลาย ๆ คน. ข้าพเจ้า ได้ รักษา คน หนึ่ง ทำ ๗ คน จึง หาย. เมื่อ กำลัง ฝึก ยา นี้, ให้ กิน ยา เรียกว่า ยี่แปด ประจักษ์จาก มือ ละ หนึ่ง ๑๐. เครน กับ น้ำ ละ ดิน ๖๐. ยศ. ระคน บ้าง เล็ก น้อย. ถ้า ปลง ใจ จะ รักษา อย่าง ไร ก็ ได้ อนุหา รักษา อย่าง นั้น ต่อ ไป. จะ ยัก ย้าย อย่าง ไหน บ้าง อย่าง นี้ บ้าง ไม่ได้. ถ้า ใจ ไม่ ยั้ง ยืน รักษา อย่าง ไหน บ้าง อย่าง นี้ บ้าง, คน ใช้ ก็ มัก เสีย ไป มาก.

๑ ข้อ ๒ ให้ เขา ผง เมล็ด พรวณ ผัก กาด เช่น ที่ นาย ห้าง ที่ มา ชาย ที่ กรุง เทพ. ๑. ถ้า ใหม่ ๆ ก็ แวง ตี. เขา แช่ น้ำ แล้ว เขา พอก ท้อง กว่า จะ แลย ผี หนึ่ง จะ แดง.

๑ ข้อ ๓ ถึง คน เจ็บ นึก ว่า ตัว จะ ไม่ เป็น ไร, ก็ ควร จะ นอน หงาย หนึ่ง ที่ เตียว. จึง จะ รักษา ง่าย, เปรียบ เหมือน คน เมื่อ เข้า สู่ สง คราม นอน หงาย หนึ่ง อยู่, ลุก ขึ้น ก็ ไม่ ใคร จะ ถูก. เมื่อ โรค ลง ราก มา จับ เป็น สง เช่น ว่า มา แล้ว นั้น, ถ้า รักษา ยา นี้ ก็ แดบ จะ หาย ตก คน.

๑ ข้อ ๔ บาง ที่ สง ราก ก็ มา จับ เขา เวร ลง ด้วย ราก ด้วย. บาง ที่ ก็ เป็น ตะ คริว ปวด ท้อง หนัก. ถ้า อย่าง นั้น ก็ ต้อง รักษา ด้วย ยา อย่าง อื่น ที่ จะ ว่า ต่อ ไป ข้าง ฝา. พวก มี ศัน นาร คือ มี ศธอ ลง คน หนึ่ง, มี ศธอ โครบิซ คน หนึ่ง, มี ศธอ วิสปีล

คน หนึ่ง, ได้ สง กู ยา นี้ เป็น หลาย คน หนักหนา, เหน พร้อม ใจ กัน ว่า เป็น ยา แก่ โรค ลง ราก ตี ยิง. ยา นี้ คือ ละ ดิน น้ำ ส่วน หนึ่ง, ติง เจอ เกบ คีมี, คือ พรัก ชี พ้า แช่ น้ำ เหล้า ส่วน หนึ่ง, ติง เจอ ยิม เซอ คือ ชิง แช่ น้ำ เหล้า ส่วน หนึ่ง, ติง เจอ เมล็ด กา เคม มี, คือ กระวาน แช่ น้ำ เหล้า ส่วน หนึ่ง, ระคน กัน กิน มือ ละ ๓๐. ยศ. ๔. ยศ. เขา น้ำ ทำ แสวก ลัก ชัน หนึ่ง. ถ้า โรค แวง ได้ กิน ให้ มาก กว่า นั้น ก็ ได้. ถ้า ราก ออก มา, ให้ เขา ยา ใส่ ไว้ ใน ชัน ให้ พร้อม. ถ้า ราก ออก อก อยด ราก ก็ กิน ยา อีก มือ หนึ่ง เรว ๆ, อยด คอย ถ้า ะไว เรย. ข้าพเจ้า กับ พวก ข้าพเจ้า ได้ รักษา อย่าง นี้ หาย หลาย คน หนักหนา ไม่ ได้ เสีย เรย. สง ที่ ก็ ต้อง ให้ กิน ๓ มือ ๔ มือ กว่า จะ อยด. พวก เรา เคย พอก ด้วย ผง เมล็ด พรวณ ผัก กาด ที่ ต้อง แล ต้อง หนอง ตาม ที่ เหน จะ ควว.

๑ ข้อ ๕ เมื่อ อา การ ชุด ไป. กลิ่น ที่ คน ใช้ นั้น เหมน เทพ จร หาย พก เสียง แห้ง ถ้า อย่าง นั้น ไม่ เหน มี ใคร รอด. ถ้า ไม่ มี กลิ่น, ผี หนึ่ง ก็ เขียว, มือ ท้าว เขียว, ผี หนึ่ง เขียว แห้ง. ทา ทา ไป, เทพ จร หาย, ถ้า อย่าง นั้น จะ ว่า ไม่ รอด ก็ ว่า ไม่ ถูก, รอด ได้ หลาย คน. เมื่อ กำลัง กิน ยา เช่น ว่า นี้ ก็ ให้ กิน น้ำ เหล้า. บะวัน คี ชัน ใหญ่ เคม ๆ ครึ่ง โมง ที่ หนึ่ง. อื่น หนึ่ง เขา ขวท ใส น้ำ ร้อน เขา ผ่า หุ้ม เขา วาง ไว้ ริม ตัว เขา ผ่า สัก รวด คลม. อุสาห์ พอก ยา ผง เมล็ด พรวณ ผัก กาด, คน ที่ พยา บาล อุสาห์ เขา มือ ถูก ตาม เนื้อ ตัว คัน ขา แล หลง, เพื่อ ว่า จะ ให้ ร้อน. ทำ ดัง นี้ ลัก ชั่วโมง ก็ เหน คน มาก.

๑ ข้อ ๖ เมื่อ คน โรค กำลัง ระหาย น้ำ หนัก, ก็ อยา ให้ กิน ตาม อารมณ์ ใจ ให้ กิน มาก ไป โรค ก็ จะ กำ เรียบ. ควร ที่ จะ มี คน พยา บาล คอย ให้ กิน แค่ ที่ ละ ชัน ๆ ปาก จะ ได้ ไม่ แห้ง. สง ที่ น้ำ คำ อาระบิก, คือ ยาง ที่ มา แต่ เมือง ครอบ อย่าง หนึ่ง ละ ดิน น้ำ ให้ กิน ที่ ละ ชัน บ่อย ๆ ก็ ดี ี่ คือ ผ. แล คำ เมอ ไมล์ แช่ น้ำ ร้อน, กิน ที่ ละ ชัน ก็ จะ ดี.

๑ ข้อ ๗ เมื่อ อา การ ยัง ชั่ว แล้ว ก็ ควร ที่ กิน อา การ, ๆ ที่ ควร จะ กิน นั้น คือ น้ำ เข้า แช่ ทั่ว หาย มอม, แล ชนม บ้าง ให้ ใหม่ แช่ น้ำ ให้ กิน แต่ น้ำ ที่ ละ เล็ก ละ น้อย. แล้ว ให้ กิน น้ำ คำ เมอ ไมล์ เช่น ว่า มา แล้ว. ก่อน กิน อา การ สำ รบ ที่ จะ ให้ ต้อง เกิด กำลัง ชัน ตี มาก.

๑ ข้อ ๘ คน ใช้ ที่ เป็น โรค ลง ราก นั้น ครั้น ค่อย ยัง ชั่ว

มักเป็นไข้ให้ตัวร้อนไปหลาย ๆ วัน. อาการนั้นไม่สู้ต้อง
กลัว รักษาง่าย. ต้องแต่พยาบาล, รักษาให้ละเอียดอย่าให้กิน
น้ำมากเกินไป. ถ้าเห็นอ่อนกำลังนัก, ให้กินน้ำขมิ้นที่เจือ
กับน้ำท่า ๔ ชั่วโมง ๕ ชั่วโมง สักช้อนหนึ่ง. พวกเราเห็นว่า
มียาเช่นว่ามาแล้วนั้นพร้อมทุกอย่าง, เห็นว่าจะรักษา
โรคนี้ไม่ได้ไม่กลัว.

๑ ข้อที่ ๘ ที่คนถือว่าโรคลง ราก ตีตกัน, ก็เช่นนั้น
ไม่จริง, ควรจะทิ้งที่ถือนี้เสียทีเดียว. พวกมิคชันนารีที่เมือง
คอน สติโน บัล นั้น เห็นพร้อมใจกัน, ว่าไม่ตีตต่อกันเลย

เรื่อง ลงราก

๑ ที่ประเทศ ยูโรป นั้น หมอทั้งปวงได้ประชุมปรึกษา
กันว่าโรค ลง ราก นั้น จะมาแต่ไหน, แล้วเห็นพร้อมกัน ว่าโรค
นั้น หาได้มาจากเมือง เซซเซอ ฤ ประเทศ อะเวเบีย, มาแต่
ประเทศอินเดียที่เป็นอยู่ไม่ได้ขาด. โรคนี้เกิดขึ้นในประ
เทศ ยูโรป, เพราะคนเที่ยวมาแต่ประเทศอินเดียในกำปั่นไฟ
แล กำปั่นใบ. แต่เรือใบแลเรือกลไฟใด ๆ ที่รักษาสะอาด
ลมพัดเข้าได้คล่องก็ไม่ได้เกิดลงรากเลย. พวกหมอทั้ง
หลายจึงพร้อมใจกันว่า, ควรจะไปตรวจดูเรือที่มาจากเมือง
อินเดียจะเข้าไปในประเศ ยูโรป, แล้วต้องดูว่าถ้าไม่มีโรค
ติดเรือมาก็ปล่อยให้เข้าไป. ถ้ามีโรคติดมาแล้วก็กักไว้
ไม่ให้เข้าไปในเขตรเมือง, กักไว้ประมาณ ๔๐ วัน, กว่า จะ
พ้นกำหนด, ท่านจึงให้คนคอยระวังดูแลคนที่โดยสารเรือ
กำปั่น มาแต่เมืองอินเดีย, ให้คนไปคอยดูอยู่ที่ทะเลแดง
แล ทะเลเปอเซีย.

ถูกกักเข้าเปลือก

๑ มีข่าวว่าลูกค้าเข้าเปลือก, แก้วโรงสีไฟฝั่งตะวันออก
ตีเทียนกัน. ลูกค้าสารับโรงสีไฟฝั่งตะวัน ตกขอ ลงพิมพ์เป็น
ใจความว่า, ครั้นถึงณเดือน มิถุนายน ที่ ๕ สักราช ๑๘๖๖ ปี,
เวลาเช้า เสมียร์ สิ้น ลง เรือชื่อไปเข้าเปลือก, ที่หน้าวัดวา
ธิวาศ ต่อได้ให้ราคา ๓๘ บาท ๒๓ สลึง. ได้เรือเข้า ๘ ลำ
ประมาณ เป็นเข้า ๑๔๒ เกวียนก็ตกลงกัน, แล้วนัดให้ไป
วางในวันนั้น. ครั้นพุกกันเสร็จแล้ว เสมียร์ สิ้น ก็ ลง เรือไป,
ในวันใดนั้น. นาย สอน เสมียร์ มีศอกตแมน ก็ ภายเรือมา

ทางนั้น. ชาวเรือเข้าทั้งหลายก็หุ้ยมเอาตัวที่ เสมียร์ สิ้น ที่
ราคาให้ไว้ นั้น, มาวาน นาย สอน อาน ได้ความว่า ราคา ๓๘
บาท. ชาวเรือเข้าทั้งหลายจึงได้รู้ว่า, เสมียร์ สิ้น ที่ตัวให้
ไม่จริงไม่เหมือน กับ ถ้อยคำที่ต่อ ตาม กัน นั้น. ชาวเรือ
เข้าจึงเอา ตัว มา คืน ให้กับ เสมียร์ สิ้น แล้ว, พูจา ต่อว่า กัน
เป็นหลายคำ. นาย สอน ก็ รับ เอา ตัว ไว้ ใน วัน ไต นั้น. ชาวเรือ
เข้าทั้งหลาย. จึงเอาเข้า มา ขาย ให้กับ นาย ตืด นาย กุหลาย
เสมียร์ มีศ มากวน, พวกนี้เข้า ทั้งหลาย สู้ยอม ลด ราคาให้
๓๘ บาท สอง สลึง, ถูกกว่าที่ เสมียร์ สิ้น ที่ ตัว ไว้ ก่อน นั้น,
เพราะว่า นาย ตืด นาย กุหลาย, เสมียร์ นั้น เขา ต่อ ราคา เขา ไว้
เขาก็ที่ตัวให้เท่านั้น.

๑ ข้าพเจ้าผู้ เป็น เชคิฮอร์, คิด เห็น ว่า หน่ยห้าง ผู้เป็น เจ้า
ของโรงสีไฟนั้น, หาได้บังคับ บังชาให้ เสมียร์ ทำ การ ชั่ว
เช่นนั้นไม่. ถ้า เสมียร์ ไต ทำ การ ชั่ว เห็นว่า จริง ฉนี้ใช้, คง
เป็นเพราะ ความโลภ ของ เสมียร์ คน นั้น เอง.

กระจก เป็นแบบ รูปถ่าย

๑ พระเพชรศิริ ศิวลลิก พระ ปลัด เมืองเพชรบุรี, ได้กลับ
ไปแล้วแต่วันเดือน แยกขึ้นคำหนึ่ง, ได้ยินว่าจะ กลับ มา
ในกรุง อีก ใน เดือน ๘ ข้าง ขึ้น. ท่าน พระ ปลัดผู้ นี้ เป็น คน
ที่มี ชาติ มีบุญญา, ทั้งใจรักโอบอ้อม กว้างขวาง ใน วงษ์ญาติ
ทั้งสิ้น. เมื่อ ก่อน จะ ออกไป เมือง เพชรบุรี ครั้ง นี้ ได้ทำข้าง
ถ่ายรูปไป. ให้ถ่ายรูป เจ้าคุณ แลคุณ ใน บ้าน สมเด็จ เจ้า
พระยา องค์ น้อย. แต่ บัดนี้ ที่ ยัง ไม่ได้ ถ่ายรูป แต่ ก่อน นั้น
ให้ ถ่ายไว้ ทมด. ครั้ง ก่อน ได้ ยินว่า ท่าน ให้ ถ่ายรูป เจ้าคุณ แล
คุณ ใน บ้าน สมเด็จ เจ้าพระยา องค์ใหญ่ แล้ว. เจ้าคุณ หล่อน ที่
เรียกว่า เจ้าคุณ น้อย ซึ่ง บัด นี้ ล่วงไป แล้ว. ทุกวันนี้ ผู้ซึ่ง
ยัง คิด ถึง ท่าน นั้น, ชวนกัน สรรเสริญ พระ ปลัด มาก ด้วยได้
จัดแจงถ่ายรูป ท่าน ไว้แต่ก่อน. คนทั้งปวง จึงได้รูปไว้ เห็น
เป็นที่ ระลึก ไป ชั่วกาล นาน. แต่ ครั้ง นี้ ข้าพเจ้า เสียใจ นึก
ด้วยข้าพเจ้าไปหาผู้ซึ่งถ่ายรูป, ขอรูปเจ้าคุณ แลคุณ ใน บ้าน
สมเด็จ องค์ น้อย, ที่ พระ ปลัด จัดแจงให้ ถ่ายไว้, ด้วย
ปรารุณา จะใคร่ได้ไว้ อย่าง ละ รูป ๆ ข้างถ่ายรูป บอกข้าพเจ้า
ว่า พระ ปลัด เก็บเอา กระจก ที่เป็น แบบ เต็ม นั้น ไว้เสีย. หา
ได้มาไม่. ผู้ถ่ายรูปว่าแก่ข้าพเจ้าว่า, ถ้า พระ ปลัด มา เมื่อ

โต จะ ขอ เอา แบบ มา ถวาย ให้. ข้าพเจ้า ไว้ใจ ว่า พระ ปลัด จะ ไม่ ชัก ชวง ความ ปราศ ณา ของ ข้าพเจ้า เลย, คง จะ ให้ แบบ นั้น มา แก่ ข้าฯ ถวาย รูป, เพื่อ จะ ให้ แด่ บัณฑิต พื่อน้อง ได้ รูป, ซึ่ง กัน แล กัน ไว้ เป็น ขวมนิยม, ด้วย ไม่ ควร จะ หวง แทน. แล ท่าน คง จะ เห็น ด้วย.

๑. เสกข์ กรมหมื่น บวรวิไชยชาญ ทุก วัน นี้ กำลัง หัก เล่น กด ด้วย น้ำยา ต่าง ๆ เป็น การ ประหลาด. ได้ จ้าง ให้ ลาม มา แปล หนังสือ คำว่า ภาษา อังกฤษ ออก เป็น ภาษา ไทย จะ ได้ เรียน ง่าย. ถ้า เมื่อ ท่าน เรียน สำเร็จ แล้ว, จะ ได้ สำแดง ก็ เห็น จะ เป็น การ ประหลาด มาก.

คน อายุ ถึง ๑๔๒ ปี

๑. ข้า มา แก่ เมือง อเมริกา, วัน สุกร์ เดือน เจ็ด แรม สิบ คำ, มี คน ผู้ ชาย คน หนึ่ง ชาว อเมริกา, อยู่ ที่ หัว เมือง วิต คอนเซ็น ชื่อ เคอร์ท, เกิด ใน ศตวรรษ ศักราช ๑๗๒๕ ปี. ตาย ใน ศตวรรษ ศักราช ๑๘๖๖ ปี, เมื่อ เดือน หก ขึ้น สาม คำ, อายุ ได้ ๑๔๒ ปี ก็ เป็น ปลาด นึก. คน ผู้ นั้น อายุ ยืน มาก, ผิด คน ใน กาล ทุก วัน นี้ นึก. ที่ เมือง อเมริกา, คน มี อายุ ถึง ร้อย ปี ก็ มี น้อย หา ใคร จะ มี ไม่, ถึง มี อยู่ บ้าง ก็ ทำ อะไร ไม่ ได้, อ่อน เปี้ย ไป ไม่มี แรง. แต่ คน ผู้ นั้น ได้ ยืน ว่า ยังมี กำลัง วิง ขา เรียว แรง มาก.

๑. มี ข้า มา ใหม่ ว่า, มี ผู้ ชาย อีก คน หนึ่ง ชื่อ ว่า, เวฟเวนต์ ดอกตอนอด, อายุ ได้ เก่า สิบ สาม ปี ตาย ใน เหว ๆ นี้. คน นี้ ได้ เป็น เปเรตซีเตนต์, แห่ง สำนัก อาจารย์ ใหญ่ ที่ หัว เมือง นิว ยอก. ท่าน ได้ เป็น คน ตี มาก, คน ทั้ง ปวง สรรเสริญ. เมื่อ ท่าน มี อายุ ถึง เก่า สิบ ปี, ก็ อ่อน กำลัง ลง ที่ เล็ก ที่ ละ น้อย จน ตาย. คน ใน ประเทศ อเมริกา แล ยุโรป ที่ จะ มี อายุ ถึง แปด สิบ ปี ก็ น้อย ทัว คน, ใน พัน คน จะ มี อยู่ สัก คน หนึ่ง ก็ หา ยาก. ข้าพเจ้า พิจารณา ดู คน ใน ประเทศไทย, คน แก่ ๆ มี อายุ ยืน ๆ มี มาก กว่า ประเทศ อเมริกา อีก.

๑. วัน นี้ ได้ พบ ลาว ผู้ ชาย บ้าน วงศโก คน หนึ่ง, เขา ว่า อายุ ร้อย ปี เสกข์ ยัง เติบ ได้, แต่ หลัง โกง ค้อม ไป ข้าง น้า, เติบ เขา คีระ ไป ก่อน, พก จา ยัง ตี ไม่ ใคร จะ หลง ลืม.

๑. โรค ที่ เกิด เพราะ หนาว มาก กว่า เกิด เพราะ ร้อน, ที่ ประ

เทศ อังกฤษ แล อเมริกา ฝ่าย เหนือ นั้น มี หนาว มาก, หนาว นั้ จน น้ำ แฉง. โรค ทำ แล โรค ทรมณ์ ที่ ตึก กัน ได้, ก็ มัก เกิด ใน ลูก หนาว. แต่ โรค บิด นั้น มัก เป็น ใน ลูก ร้อน, นำ หนาว ไม่ ใคร จะ เป็น.

เรือ รบ อเมริกา

๑. ข้าพเจ้า มี ความ ยินดี ด้วย, ได้ ยิน ชาว ว่า กำปั่น รบ อเมริกา ชื่อ ซานินโต, เป็น เรือ จักร ท้าย จะ เข้า มา ถึง ใน เหว ๆ แล้ว ได้ ยิน ชาว ว่า ไป ข้าง น้า จะ มี เรือ รบ อเมริกา มา บ่อย ๆ, มา พัง การ กู ที่ กรุง เทพ ฯ. แล ได้ ยิน ว่า ใน ทก เดือน นี้ แอสมิรลเบส, ที่ เป็น นาย กำปั่น รบ ใน เมือง อินเดี่ย จะ เข้า มา เยี่ยม ขอ เวล เมนต์ สยาม. จะ มา ใน กำปั่น ชื่อ ทาคเพ็ค เป็น กำ ปั่น ของ แอสมิรล. แล จะ มี เรือ รบ อื่น มา คอย หลาย ลำ. ข้า นี้ เป็น ข้า คี, เพราะ ว่า เรือ รบ เมือง อเมริกา จะ เข้า มา บ่อย ๆ ก็ เป็น การ สว่าง แก่ ขอ เวล เมนต์ สยาม. ด้วย จะ ให้ ขอ เวล เมนต์ สยาม ทราบ ว่า เมือง อเมริกา ยังมี อยู่.

๑. ณ วัน อังคาร เดือน ๗ ขึ้น ๕ คำ, พระยา อดิภย สงคราม ถึง อดิภย กรม, ท่าน เป็น บคุร สมเด็จ องค์ ใหญ่, เป็น น้อง เจ้า คุณ ผู้ ใหญ่, แล เจ้า คุณ กรมท่า ต่าง มาร ตากัน, อายุ ของ ท่าน ได้ ๔๔ ปี, เป็น ที่ จาง วร กรม อาษา ใหญ่ คำ แห่ง ใน พระ บวรราชวัง.

๑. ข้าพเจ้า มี ผู้ ช่าง ท้าย หนังสือ นี้, มา ออก หนังสือ พิมพ์ ให้ ท่าน ทั้ง ปวง ทราบ, ว่า ข้าพเจ้า ได้ เพร มา ใหม่ ๆ มาก, ข้าพเจ้า ชื่อ เอ. ไชมันที เชนเร กัมปนี. อยู่ ที่ ห้าง สม เถจ องค์ ใหญ่.

บางกอก ตอกกำปั่น คือ เจ้า ของ ชู่ใหม่

๑. ชู่แห่งนี้ พึ่ง ทำ แล้ว, พร้อมใจ จะ รับ เรือ ใหญ่ น้อย ตก อย่าง. เชิญ ให้ ท่าน เจ้า ของ เรือ, แล นาย เรือ ทั้ง หลาย, จง พิจารณา ดู ชู่ ใหม่ นี้. คง จะ เห็น ว่า เป็น ชู่ ตัก ว่า ชู่ ทั้ง ปวง ใน ประเทศ นี้. จะ ได้ แก่ เรือ ช่อม แผลง เคี้ย ใหม่ โดย สกวก คี. ที่ ชู่ นี้ ยาว ได้ ๓๐๐ ฟุต แล คง จะ ให้ ยาว นั้น อีก. โดย กว้าง ได้ ๓๐๐ ฟุต, ภา ๑๕ ฟุต. ที่ ชู่ มี ประตู เรียก ว่า ไกซัน, ภา

จะบีบคั้นได้โดยเร็ว. ที่นอกปากอยู่ใน ออกไปนั้น, จด ถึง
 ลำแม่หน้าโดยยาว ๑๒๐ ฟุต. มีเชือก สอง ฟาก กว้าง ขวาง แวง
 แวง นึก, กำปั้น เล็กกำปั้น ใหญ่ จะ จอด อาไครย อยู่ ปาก อยู่ ใต้ใน
 ทุกเวลา ไม่ เป็น อันตราย เลย. แล มี เครื่อง จักร ล้ำรับ ยก เสภา
 กะโคง, แล มือน้ำ ล้ำรับ กลไฟ แวง แวง นึก. อยู่ นั้น พร้อม
 ด้วย เครื่องสูบ ไป ด้วย กำลึง กลไฟ. มีแรง มาก เพื่อ จะ ได้ สูบ
 น้ำ ให้ ออก ได้ โดย เร็ว ได้, ไม่ว่า น้ำ ชื้น น้ำ ลง. พร้อม ด้วย
 เครื่อง ใช้ ใน การ ทำ เรือ โย แล เรือ กล. แล การ นั้น มี นาย ที่
 เป็นชาติ ยุโรป, ได้ โดย ทำ การ เช่น นั้น หลาย ปี, จึง จำ หน
 ใน การ เหล่า นี้ ทุก อย่าง.

๑ แล ลูกจ้าง ล้ำรับ อยู่ นั้น เป็น คน เล็ก มา แต่ ช่องกง แล
 วมัก ทั้ง นั้น, เป็น คน จำ หน ใน การ นั้น. ๑ พวก กำปะนี้ แห่ง อยู่
 นั้น, ปราณ ที่ จะ ให้ คน ทั้ง หลาย พิเคราะห์ ว่า, อยู่ นี้ ตั้ง อยู่ ที่ มี
 ไม่ สัก บรียบรอน แล ถูก ด้วย. ๑ อนึ่ง อยู่ นี้ มี จักร เล็ก ยี่ไม้, เพื่อ จะ
 ได้ การ เร็ว. หมอน ที่ รอง เรือ สูง สี่ ฟุต, แล จะ ชัก ออก เมื่อ ไค
 ก็ ชัก ได้ โดย สดวก, ไม่ ต้อง เสีย ะไร ใน การ เปลี่ยน หมอน นั้น.

๑ อนึ่ง พวก กำปะนี้ แห่ง อยู่ นั้น, จะ วัช ุระ คิด ใน การ ที่
 จะ ต้อง ลง ทน ซ่อม แล ลง เรือ, แล จะ วัช เหม เขา การ นั้น,
 เรือ ไม่ ก้ ด้ เรือ เหล็ก ก้ ด้, แล จะ วัช วัช เรือ โย เรือ กลไฟ ฤ
 การ ไค ๆ ที่ ใน การ ช่าง ด้ เรือ ซ่อม แล ลง เรือ. ๑ ไม่ แล
 เหล็ก แล ของ อื่น ๆ ที่ จะ ต้อง ชื้อ นั้น, เรา จะ ขาย ให้ ตาม ราคา
 ตลาด กรุง เพนี้. ๑ อนึ่ง เรือ ทั้ง หลาย ที่ จะ เข้า อยู่ นั้น, จะ มา
 จอด ที่ ท่า แห่ง กำปะนี้ ฤ ที่ เชื้อน นอก อยู่ นั้น, ไม่ ต้อง เสีย เงิน
 กว่า ผู้ ที่ เป็น นาย การ จะ สั่ง ให้ เลื่อน ออก จาก ที่ นั้น เมื่อ ไค.

๑ อนึ่ง กบัตัน แห่ง เรือ ทั้ง หลาย, เมื่อ จะ ออก จาก อยู่ นั้น,
 ต้อง เขียน ชื่อ ทวี ลง ที่ บานูชี แห่ง นาย อยู่ นั้น เสีย ก่อน จึง ออก
 ได้. ๑ อนึ่ง แต่ บันคา หนังสือ, ที่ จะ ผ่า มา ถึง อยู่ นั้น, ต้อง
 ผ่า ไป ถึง มีศเทอคตลียู. เซ. โรเบิตซัน กว่า จะ ได้ เปลี่ยน อย่าง
 นั้น, บัด นี้ มีศเทอคตลียู. เซ. โรเบิตซัน เป็น นาย กอง นั้น
 เป็น เจ้า การ ทรวง ใน การ ที่ จะ ใช้ เงิน เกมเงิน แต่ ผู้ เดียว.

ข้าง นาฬิกา

๑ ข้าพเจ้า มีความ ปราณ จะ ให้ ท่าน ทั้ง ปวง ทราบ ว่า, ข้า
 พเจ้า ตั้ง บ้าน อยู่ ที่ ถนน เจริญ กรุง, เป็น ข้าง ทำ นาฬิกา พก
 ทำ นาฬิกา ใหญ่, แล นาฬิกา โกง นำ มี เทอ. ถ้า นาฬิกา อย่าง ไค

เสีย ก็ แก้ว ไข ได้ ทุก อย่าง. แล จะ ทำ ให้ แล วั เรว แล ก็ ด้ ด้วย,
 แล ทำ เขม เคน เรือ ก้ ด้. ข้าพเจ้า มี ชื่อ ใน ท้าย หนังสือ นี้ ชื่อ
 เอฟ. เอส. ไวเอลก็.

๑ หนังสือที่จะขาย

๑ หนังสือ ดิกษะนาเร ภาษา อังกฤษ แปล เป็น
 ไทย แปล ออก ใหม่ ๆ ใน เรว ๆ นี้ เป็น หนังสือ
 ย่อม ๆ เป็น อย่าง ด้ ซึ่ง ผู้หนึ่ง ผู้ใด จะ เรียบ ภาษา
 อังกฤษ แปล เป็น ไทย ได้ เป็น หนังสือ ด้ สำหรับ ขาย มี
 อยู่ ที่ บ้าน ข้าพเจ้า หมอ ปรีดี เต แล ที่ บ้าน หมอ แมก
 คัด เขียน ท่าน ทั้ง ปวง มา ุจะ ขาย ให้ ฤ อด สมควร

๑ ว่าด้วยนกยูงกับกา

๑ ครั้น ถึง เรว วัน หนึ่ง, ฝูง นก ทั้ง ปวง ได้ มา ประชุม
 พร้อม กัน ใน ที่ ตำบล แห่ง หนึ่ง, เพื่อ จะ เลือ ก ทั้ง นก หนึ่ง
 ชัน เป็น เจ้า นาย แห่ง ตน. คิด ทั้ง นั้น แล ด้ จึง ตั้ง นก ยูง ชัน
 เป็น เจ้า, นก ยูง ก็ ยก ปัก ชัน ด้วย ความ ด้ใจ, ฝ่าย กา เหน แล ด้
 ก็ ไค เข้า มา ว่า กับ นก ยูง ที่ เป็น จ้าว นั้น ว่า, ท่าน เอ๊ย ขอ ให้
 ข้าพเจ้า ผู้ ทาษ ของ ท่าน ถาม ท่าน คัด คำ หนึ่ง เลิก. เติม เรว
 ทั้ง หลาย พร้อม ใจ กัน ตั้ง ท่าน ชัน เป็น ใหญ่ แล ด้, มา ทว่า
 ภาย หลัง จะ มี นก ไค ๆ มา คม เหน พวก เรา ด้ ท่าน จะ ช่วย ด้
 ฤ. ส่วน นก ยูง มี ด้ คอย ประการ ไค ก้ หนึ่ง อยู่, ฝูง นก ทั้ง
 ปวง เหน ด้ นั้น จึง ตั้ง นก ชัน ชัน เป็น เจ้า แห่ง ตน. อัน ความ
 เปรียบ ชัน นี้ เป็น ใจ ความ ว่า การ ที่ งาม จะ ด้ ความ ด้ ก้ มี ด้.

ว่าด้วยกาแลหม้อน้ำ

๑ กา ด้ หนึ่ง, กระหาย น้ำ แล ด้ จะ ตาย อยู่ แล ด้, เหน
 หม้อ น้ำ ตั้ง อยู่ แต่ ไค, ก้ บิน ไป เพื่อ จะ กิน น้ำ นั้น. ครั้น
 กา บิน ไป ถึง หม้อ น้ำ, ก้ เหน น้ำ ที่ ใน หม้อ นั้น น้อย นึก. จะ
 ก้ม ลง กิน ก้ ไม่ ถึง. กา จึง คิด ว่า จะ ทำ ยัง ไค ด้ จึง จะ กิน น้ำ
 ด้, จะ คิด อาน ทำ ด้ หม้อ น้ำ แล ด้ ด้วย ประการ ไค ก้ ไม่ ด้.
 กา จึง คาบ เขา หิน เล็ก น้อย ทั้ง ลง ไป ใน หม้อ น้ำ นั้น, จน
 น้ำ สูง ชัน มา ถึง ปาก หม้อ, จน ปาก ด้ ลม ลง ไป ด้ กิน น้ำ ด้.
 คำ เปรียบ นี้ ใจ ความ ว่า, เมื่อ มี การ ยาก ลำบาก ด้ ด้ แพ้ ด้
 การ, ุสาค ด้ เพียร ทำ ไป จึง ด้.

ข่าวมา แต่ เมือง บังคกั

๑ ที่ ประเทศ ฮินดูสถาน เกิด ไข้ แพง นัก, ฝูง ราษฎร ทั้งปวง ทากิน ยก นัก ทาย มาก. คน สุข ผอม ทาย มากกว่า มาก. เขาว่าไม่ได้เคยเห็นคน เกิด ล้าบาก มาก มาย เช่น นี้ เลย. ถ้า คอเวอเมนต์ อังกฤษ ไม่เอา เป็น ชูระ ช่วย สมเคราะห์ คน ยก นั้น, ฝูง ราษฎร จะ ตาย ลัก ครั้ง หนึ่ง, เพราะ ไข้ แพง คราว นี้. แล มี ข่าว มาว่า เกิด งดงาม ที่ ประเทศ ฮินดูสถาน คน ทาย มาก นัก.

ข่าวมา แต่ ชลิลี ประเทศ ซอศ อเมริกา

๑ ว่า คึก ที่ เมือง ชลิลี กับ เมือง สเปน นั้น, ยัง กำเริบ นัก. เรือ รบ เมือง สเปน ได้ ยิง เอา เมือง วัลปายโซ, เป็น เมือง ปาก น้ำ ใหญ่ แฉวง เมือง ชลิลี. ณ เดือน ๕ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ปาก น้ำ นั้น ยับ เป็น ไป. ทรัพย์สิน ของ มาก มาก เสีย ไป. ของ นั้น เป็น ของ อังกฤษ บ้าง, ฝรั่งเศส บ้าง, ชาว ยูนิคิตเทศ บ้าง. เหล่า เมือง นั้น ไม่ได้ ไร ส่วน ใน สงคราม, ชนเมือง ที่ เมือง อังกฤษ ก็ ติ เทียน การ รบ นั้น นัก. ดู เหมือน เมือง อังกฤษ แล ฝรั่งเศส จะ ห้าม ปราบ เมือง สเปน ไม่ ให้ ทำ ต่อ ไป.

กำปั่น เข้า กรุง เทพ ฯ

เข้ามา เมื่อไร	กำปั่น ชื่อไร	กับยี่ต้นชื่อไร	กั ทอน	เรือ ชื่อไร	มาแต่ไหน
เดือน ๑๑ ขึ้น ๔ ค่ำ	ชาน ซอศ	แฮดแมน	๔๓๒	ปากบริเมนต์	สิงคโปร์
เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๖ ค่ำ	เอกศักดิ์	บุก	๔๑๒	ปากสยาม	ฮ่องกง
เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๖ ค่ำ	ป้อมมา	สวัคเกอ	๓๘๐	ปากบริเมนต์	ฮ่องกง
เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๖ ค่ำ	อิมแปรกเนเบต	วอเรนตี	๓๑๐	กลไฟสยาม	ชายทะเล
เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๐ ค่ำ	ชีรา	บักโฮลต์	๕๗๓	บรกลสยาม	ฮ่องกง
เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๐ ค่ำ	แซงคาย	จัน	๒๓๐	ปากชัย	ชายทะเล
เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๒ ค่ำ	คองกีรือ	เฮมซี	๒๐๐	กลไฟสยาม	ชายทะเล
เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๔ ค่ำ		จัน		สตุเอสยาม	สิงคโปร์

ออกไป เมื่อไร

กำปั่น ออก จาก กรุง เทพ ฯ

จะไป ไหน

ออกไป เมื่อไร	กำปั่น ชื่อไร	กับยี่ต้นชื่อไร	กั ทอน	เรือ ชื่อไร	จะไป ไหน
เดือน ๑๑ ขึ้น ๑ ค่ำ	เจ้าพระยา	อรตัน	๓๕๓	กลไฟสยาม	สิงคโปร์
เดือน ๑๑ ขึ้น ๑ ค่ำ	แฮบเซง	เซียบ	๓๔๒	ปาก สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๑๑ ขึ้น ๑ ค่ำ	กวินออปองสันต์	ฮอฟแมน	๕๒๖	ชิบสยาม	ฮ่องกง
เดือน ๑๑ ขึ้น ๒ ค่ำ	ฟลอเรนสะ	ฮอนบรูก	๒๘๘	ปากอังกฤษ	สิงคโปร์
เดือน ๑๑ ขึ้น ๓ ค่ำ	ชีฟอด	จัน	๓๑๑	ปาก สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๑๑ ขึ้น ๔ ค่ำ	โซวิทพีค	มอเลอ	๕๗๔	ชิบสยาม	ฮ่องกง
เดือน ๑๑ ขึ้น ๔ ค่ำ	แรมบีก	คาลอค	๔๒๗	ปาก สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๐ ค่ำ	นัวฟูน	ย้ง	๒๘๐	ปาก สยาม	ชายทะเล
เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๒ ค่ำ	เรคซอก	ทินจัน	๒๘๗	ชิบสยาม	ฮ่องกง
เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๒ ค่ำ	เมวโรค	ไมคะเนอ	๕๖๗	ปาก สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๒ ค่ำ	นอสะแมน	ย้ง	๗๑๑	ชิบสยาม	เนียงโป
เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๔ ค่ำ	เสกเมเว	ครุค	๔๑๑	ปาก สยาม	ฮ่องกง

ข่าวเมือง พะม่า

๑ ใจความว่าเตตแควฟ ที่จัดแจงให้ไปจากเมืองมรแมน จะไปเมืองสิงคโปร์ มีทางแวะเข้าปกรงเทพฯ นั้น ชาวอังกฤษที่วางกึ่งที่มรแมนนั้นก็ตั้งใจนัก เขาสรรเสริญว่าการนั้นเป็นทางที่ดีมาก เข้าว่าแต่ก่อนพวกเราคิดว่าจะทำเตตแควฟตามท้องตเต ไปจากวางกึ่งไปถึงสิงคโปร์ ฝ่ายเตตแควฟก็จัดแจงไว้ที่เมืองอังกฤษพร้อมแล้วแต่บจะตงกำบั้น กอเกิดศึกขึ้นที่เมืองจีน การจึงหยุดไปจึงไม่ได้จับทำ เพราะเห็นว่าเป็นการหลงใหลจะเสียเงินเปล่า กว่าสิบแสนเหรียญ แต่บัดนี้เริ่มจับการที่ออกปัญหาจริง ทางเตตแควฟไปบกนั้นทำง่ายไม่ต้องตงทุนมาก เสียไปเมื่อไรก็แก้จ่าย พวกอังกฤษที่พะม่าเมื่อจะพุดถึงกรุงเทพฯ แต่เมืองบีแนงเมืองสิงคโปร์ พุดด้วยทาง

เตตแควฟจะตั้งใจนัก จึงคิดอยากจะให้มัทเทอริคแอนกัมปะนี ผู้ที่เขาเป็นพระจัดแจงทำเตตแควฟนั้นปรวตนาจะให้เจริญอย่าให้มีอะไรขัดข้อง หนังสือนี้คัดออกจากจุดหมายเหตุชื่อวางกึ่งตม

มีเมตมาใหม่

๑ มีเมตมาใหม่ด้วยเรือเจ้าพระยา ณวันอาทิตย์แรมตองคำ เดือนแปดทศุยาสาท ชาวมาแต่เมืองประเทศยุโรป แต่เดือนแปดบุรพาสาทแรมสามคำ ว่าเมืองปรอศเซีย กับเมืองออกเตรียกำลังรบกันนัก เมืองอิตาดีเจ้าช่วยเมืองปรอศเซีย ชาวว่าเมืองออกเตรียได้ไชยฐานะหลายครั้งแล้ว แต่ชาวว่าเมืองฝรั่งเศสจะช่วยเมืองออกเตรีย.

๑ ปฏิทิน บอกรโงแลทุมในข้างแรมเดือน ๕-๕-๕ นี้

๕

คำ อังกฤษ	คำ ไทย	คำ จีน	อาทิตย์ขึ้น ที่ โมง	อาทิตย์ตก ที่ โมง	อาทิตย์เที่ยง ที่ โมง	จันทร์ขึ้น ที่ ทุม
เดือน ยูไลย	เดือน ๕	เดือน ๖				
วันเสาร์ ๒๔ คำ	แรม คำ ๑	๑๖ คำ	๑๑ ทุม ๔๔ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๖ นาที	๕ โมง ๕๔ นาที	ทุม ๑ ๑๗ นาที
วันอาทิตย์ ๒๕ คำ	๒ คำ	๑๗ คำ	๑๑ ทุม ๔๔ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๖ นาที	๕ โมง ๕๔ นาที	๒ ทุม ๔ นาที
วันจันทร์ ๓๐ คำ	๓ คำ	๑๘ คำ	๑๑ ทุม ๔๔ นาที	คำ ย่ำ แล้ว ๑๖ นาที	๕ โมง ๕๔ นาที	๒ ทุม ๔๗ นาที
วันอังคาร ๓๑ คำ	๔ คำ	๑๙ คำ	๑๑ ทุม ๔๔ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๖ นาที	๕ โมง ๕๔ นาที	๓ ทุม ๓๘ นาที
เดือน ออกศ						
วันพุธ ๑ คำ	๕ คำ	๒๐ คำ	๑๑ ทุม ๔๓ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๗ นาที	๕ โมง ๕๔ นาที	๔ ทุม ๓๓ นาที
วันพฤหัสบดี ๒ คำ	๖ คำ	๒๑ คำ	๑๑ ทุม ๔๓ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๗ นาที	๕ โมง ๕๔ นาที	๕ ทุม ๒๗ นาที
วันศุกร์ ๓ คำ	๗ คำ	๒๒ คำ	๑๑ ทุม ๔๓ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๗ นาที	๕ โมง ๕๕ นาที	๗ ทุม ๒๕ นาที
วันเสาร์ ๔ คำ	๘ คำ	๒๓ คำ	๑๑ ทุม ๔๔ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๖ นาที	๕ โมง ๕๕ นาที	๘ ทุม ๒๔ นาที
วันอาทิตย์ ๕ คำ	๙ คำ	๒๔ คำ	๑๑ ทุม ๔๔ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๖ นาที	๕ โมง ๕๕ นาที	๙ ทุม ๒๔ นาที
วันจันทร์ ๖ คำ	๑๐ คำ	๒๕ คำ	๑๑ ทุม ๔๔ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๖ นาที	๕ โมง ๕๕ นาที	๑๐ ทุม ๒๑ นาที
วันอังคาร ๗ คำ	๑๑ คำ	๒๖ คำ	๑๑ ทุม ๔๔ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๖ นาที	๕ โมง ๕๕ นาที	๑๑ ทุม ๒๕ นาที
วันพุธ ๘ คำ	๑๒ คำ	๒๗ คำ	๑๑ ทุม ๔๕ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๕ นาที	๕ โมง ๕๕ นาที	จันทร์ตก
วันพฤหัสบดี ๙ คำ	๑๓ คำ	๒๘ คำ	๑๑ ทุม ๔๕ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๕ นาที	๕ โมง ๕๖ นาที	๑๒ ทุม ๑๑ นาที
วันศุกร์ ๑๐ คำ	๑๔ คำ	๒๙ คำ	๑๑ ทุม ๔๕ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๕ นาที	๕ โมง ๕๖ นาที	๑๒ ทุม ๕๔ นาที
วันเสาร์ ๑๑ คำ	๑๕ คำ	เดือน ๗ คำ ๑	๑๑ ทุม ๔๕ นาที	ย่ำคำ แล้ว ๑๕ นาที	๕ โมง ๕๖ นาที	

หนังสือจดหมายเหตุ

THE BANGKOK RECORDER.

เล่มที่ ๒ เดือน ธันวาคม ค่ำปี จานอัฐศก จุลศักราช ๑๒๗๘ เดือน ออศิศ วันที่ ๑๑ กลุข ศักราช ๑๘๖๖, ใบที่ ๑๒

การกำจัดแก๊สใน กรุงเทพมหานคร เพื่อจะแก้โรคลง ราก

๑ ใน จกหมายเหตุที่ออกหน หลัง นั้น, มีข้อใหญ่ว่า ด้วย อากาโร โรค ลง ราก แล การ รักษา โรค นั้น. เรา ลง ข้อใหญ่ นั้น เพราะ เหน จะ มี คน มี ประโยชน์ แก่ บ้าน เมือง มาก. เรา คิด กวว่า โรค นั้น จะ มา ถึง กรุงเทพมหานคร นี้ ฤๅ บ้าง. ถ้า แม้น มา ถึง ยัง ไม่ ได้ จัดแจง บ้าน เมือง ไว้ ดี ๆ ก็ จะเป็น อัน ทวาย มาก. เรา ยัง อ้อนวอน ถึง พระเจ้า เพื่อ จะ ไม่ ยอม ให้ โรค นั้น มา ถึง ได้. แต่ ยัง ทรา รู้ว่า จะ ไปรตฤๅ ไม่ไปรต. แต่ เหน ควร ที่ จะ จัดแจง ไว้ เหมือน ใด รู้ แน่ ว่า, คง จะ มา ถึง, เหมือน เรา อ้อนวอน พระ เพื่อ จะ รักษา ลูก เมีย ไว้, จะ ให้ อยู่ เป็น สุข, ก็ ควร ที่ จะ อุตสาหะ เพียร ใน การ ที่ หา สุข ต่าง ๆ ด้วย จึง จะ ถูก. เรา เหน ว่า ควร ที่ ขุนนาง ทั้งปวง ใน กรุงเทพมหานคร, จะ ได้ บัณฑิต รักษา กรุงเทพมหานคร ไว้ เพื่อ จะ ไม่ ให้ โรค นั้น ทำลาย ชีวิต คน มาก. เรา ได้ ยิน ชาว ว่า โรค ลง ราก ยัง เกิด อยู่ใน ประเทศ อินทสุตถาน มังคลา มาก. เมล็ด ที่ มา ทน หลัง บอก ว่า ถึง เมือง ปตาเวีย. เพราะ โรค นั้น มี ก มา ทาง เรือ มาก. เหน ว่า มี เรือ สยาม กว ชาย ที่ เมือง ปตาเวีย นำ กว ว่า จะ พา เขา โรค นั้น มา ด้วย.

๒ ที่ ประเทศ ยุโรป แล อเมริกา ทุก วัน นี้, ก็ รู้ เป็น แน่ ว่า โรค ลง ราก อาไศรย โสโครก มาก. ถ้า บ้าน เรือน ไหน ๆ ไม่ สะอาด โดย มาก โรค นั้น ก็ กำรวิบ นึก. ถ้า บ้าน เมือง ไหน สะอาด โรค นั้น ก็ จับ ใต้น้อย ทัว คน. เรา จึง ปราบจนา จะ ให้ ท่าน เสนา บัด ใน กรุงเทพมหานคร, จัดแจง กว ทัว ไป ใน บ้าน ใน เมือง ว่า ที่ ไหน เกิด โสโครก มาก, ควร จะ ทำ ยังไร จะ ล้าง โสโครก ออก ให้ ได้ ทุก วัน ๆ. เรา เหน หลาย แห่ง, ที่ น้ำ ชื้น ไม่ ถวม ถึง โสโครก ยัง ค้าง อยู่ โสโครก ก็ กลัว ชื้น ทุก วัน ๆ. ถ้า มี โรค มา ถึง แล้ว ที่ นั้น ก็ จะเป็น ที่ กำรวิบ โรค ลง ราก แท้. ที่ บ้าน พุก เกจ ล่าง ริม บ้าน มีศขันนาเร, เกิด โสโครก เพราะ น้ำ โสโครก

ไหล มา แต่ ถนน เจริญ กรุง, ไม่ใคร่ จะ ออก ได้ ค้าง อยู่ ที่ นั้น. คน เกิด ใช้ พิศม์ ที่ บ้าน มีศขันนาเร นั้น, พวก อเมริกา ทาย คน หนึ่ง, ที่ บ้าน พุกเกจ เมื่อก่อนนี้ชาติ ยูโรบ ทาย คน หนึ่ง, เป็น ใช้ แทบ ทาย อีก สอง คน สาม คน แต่ รอด ได้. หมอ แคมเบล ผู้รักษา จึง ว่า ใช้ นั้น เกิด เพราะ โสโครก, ที่ ค้าง อยู่ หลัง บ้าน พุกเกจ. กงสุล พุกเกจ กับ หมอ คิน เวีย รวยเงิน ชุก คลอง นั้น ออก ให้ คลอง, กว ที่ น้ำ ชื้น ก็ ไป ได้ ล้าง ออก เสีย ทุก วัน ๆ, จึง ไม่ ต้อง กลัว ต่อ ไป.

๓ โสโครก เช่นว่า นี้ ก็ มี มาก ใน กรุงเทพมหานคร, ก็ ควร ที่ จะ ชุก คลอง ให้ น้ำ ไหล เข้า ไหล ออก ได้. ถ้า ไม่ ทำ น้ำ กว ว่า จะ เกิด ใช้ ลง ราก นึก. ถึง จะ ไม่ เป็น ลง ราก ก็ จะเป็น ใช้ บิด บ้าง ใช้ พิศม์ บ้าง. กรุงเทพมหานคร เป็น ที่ จะ ล้าง ด้วย น้ำ สดกว ไม่ ต้อง ลง ทน มาก, เพราะ น้ำ ชื้น น้ำ ลม มี ทุก วัน ๆ ทัว ไป. คน อยู่ ริม แม่น้ำ ริม คลอง ก็ มาก. ถึง ไม่ ได้ อยู่ ริม คลอง ก็ กว ที่ จะ ทำ คลอง เล็ก ๆ ให้ ถึง บ้าน ได้. น้ำ ก็ จะ ไหล ชื้น ไหล ออก ได้ แทบ จะ ทุก วัน, เหน ว่า ควร ที่ คอเวอเมนต์ จะ บังคับ ให้ คน ทำ การ นั้น อย่า ให้ โสโครก ค้าง อยู่ ที่ บ้าน เลย.

๔ แต่ เรา เหน ว่า ผู้ ราษฎร ทั้งปวง เกือบ ครัน นึก. ไม่ อยาก ทำ ให้ ที่ บ้าน ของ ทัว สะอาด, เขา ชอบ ชาบ น้ำ ทุก วัน ให้ ทัว สะอาด ก็จริง, ถ้า ไม่ ชาบ ทน ไม่ ได้. แต่ เขา ขาด ทน โสโครก ใน บ้าน ใน ที่นอน ใน ที่มุ้ง หมอน ใน ใต้ ถน ทน นึก เหลือ ที่ จะ เปรียบเทียบ, เขา ทน ได้ ว่า ช้าง มิน เป็นไร. ผู้ ราษฎร กว ที่ จะ ทำ คลอง เล็ก ๆ ให้ น้ำ ไหล ออก จาก ใต้ ถน. ถ้า เข้า ถน หลาย บ้าน เขา แร่ง ถน ทำ ก็ ได้. ไม่ ต้อง ลง ทน มาก.

๕ บัด นี้ ข้าพเจ้า ปราบจนา จะ ชักชวน ให้, คอเวอเมนต์ มี หมาย ประกาศ ถึง ทก บ้าน ทุก เรือน ให้ เจ้า บ้าน ทั้งปวง ชำระ ใน บ้าน ใน ที่นอน ใต้ ถน ทุก แห่ง ให้ ถัด, ให้ รักษา ไว้ อย่า ให้ บังเกิด โสโครก อีก ใจ. ถ้า แม้น ไม่ พัง ให้ ปรับ ไหม ตาม ที่ สม ควร, สิ้นไหม นี้ให้ เข้า ใน ท้อง พระคลัง, นี้ แล เป็น การ ที่ คอเวอ

เมณฑ์กรุงเทพ ฯ ควร จะ เขา เป็น ชูระ โทยเวร, จะ เป็นคุณ เป็น ประโยชน์ แก่ กรุง เทพ ฯ มาก. ที่ ประเทศ ยุโรป แล อเมริกา มี กตหมายให้ คน ทั้งปวง ทำ เย่า เรือน บ้าน ให้ สอาด, ถ้า ไม่ พัง ก็ เป็น โทษ ตาม กตหมาย, กตหมายเช่น นี้ ก็ ควร เพราะ ว่า, กรุง ไทมี คน ประชุม มาก, อยู่ แน่น ถิ่น จำ เป็น เกิด โสโครก. ถ้า ไม่ ได้ ไซ้ ออก แล้ว เป็น ไซ้ นึก. ถ้า จะ ทั้ง ไซ้ ให้ คน ทำ ตาม อ่า เกอ ใจ ก็ คง จะ ไม่ ชำระ เลย. ใน นี้ นี้ ได้ ชาว ว่า บ้าน เมือง ใหญ่ ๆ, ที่ ประเทศ ยุโรป แล อเมริกา, จัดแจง บ้าน เมือง ให้ สอาด ที่ ไม่ ให้ เกิด โสโครก ได้. ขอ ให้ คอเวรเมณฑ์ กรุง เทพ ฯ เขา นั้น เป็น อย่าง, จึง จะ ได้ ไซ้ เสี่ยง ที่ ไซ้ นึก. แล้ว จะ ได้ ให้ รอล ชีวิต คน มาก กว่า มาก.

๑) หนังสือ คติ ออก จาก หนังสือ จุดหมาย เหตุ หมอทยา ที่ เมือง อเมริกา

๑) ข้อที่ ๑ ว่า ชาว บ้าน ทุก ครว, เปรียบ ความ เหมือน เป็น นี้ แก่ ทัว, เป็น นี้ แก่ ครอบ ครว ของ ทัว, แด เป็น นี้ แก่ เพื่อน บ้าน ของ ทัว, ใน การ ที่ จะ รักษา ทัว รักษา บ้าน, ทั้ง แต่ ไซ้ บน จน ได้ ถุน, ทั้ง แต่ ประตุ บ้าน ไป จน สิ้น ที่ อื่น เป็น เซตุร ของ ทัว. อย่า ให้ เป็น ที่ จะ บำรุง ให้ เกิด โรค ลง ราก ได้ เลย. ควร ที่ ชาว บ้าน ทุก บ้าน จะ กวาดชำระ ให้ หมด จก ใน จัง หวัด ของ ทัว.

๒) ข้อที่ ๒ ทุก คน ที่ เป็น ชุนนาง มี อำนาจ ที่ บ้าน เมือง ไท, ควร ที่ จะ เข้า ใจ ว่า เป็น ชูระ ของ ทัว ตาม ที่ ได้ สัญญา ไว้ ใน ตำแหน่ง นั้น ว่า จะ ได้ รักษา ที่ ตำแหน่ง, เพื่อ จะ ได้ เป็น ประโยชน์ แก่ บ้าน เมือง. ควร ที่ ชุนนาง ทุก ทัว คน จะ ดู แล ซึ่ง เป็น โสโครก ค้าง อยู่ ไม่ ไหล ออก ทุก วัน, ควร ที่ จะ บังคับ ให้ คน ชำระ ที่ เซ็น นั้น เสี่ยง ให้ เรว, ก่อน โรค ลง ราก ยัง ไม่ มาก ถึง ถ้า สัต ไป จน มา ถึง เข้า แล้ว แด จะ ชำระ โรค ก็ จะ เกิด กำเวบ ไซ้.

๓) ข้อที่ ๓ ที่ ใน เมือง อเมริกา นั้น, ควร จะ ชำระ ใน เค็อน สาม เค็อน สี่ เมื่อ ยัง ไม่ ร้อน นึก. ถ้า สัต ไป จน รก ร้อน แล้ว. ที่ ลง มือ ทำ จะ เกิด ไมแธซ่า ไซ้. ไมแธซ่า นั้น จะ เกิด โรค ทั้ง ๆ มากมาย.

๔) ข้าพเจ้า ผู้ เป็น เอคิครี ของจุดหมายเหตุ, เห็น ว่า คำ ที่ พวก หมอ อเมริกา ว่า นี้ เป็น คำ ที่ มาก. เรา เห็น ว่า เวลา

นี้ เป็น เวลา ฝน ตก มาก ควร จะ ชำระ บ้าน เมือง, เพราะ เมื่อ เวลา ฝน ตก มาก ฝน ก็ ล้าง จะ ไมแธซ่า ออก เสี่ยง. ไม่ ไหว จะ ไซ้ นึก. เพราะ ว่า ไมแธซ่า นั้น, มัก เกิด เมื่อ ต้น รก แล้ง, ถ้วย ว่า ของ เน่า ของ โสโครก แห้ง ลง.

ข่าว พระ

๑) ข้าพเจ้า คำนับ มา ยัง ท่าน ผู้ จก หมายเหตุ, ด้วย ข้าพเจ้า แจ้ง ว่า มี พระ ชื่อ คาค, เป็น หมอ วิเสด แต่ ปาก, ข้าพเจ้า เห็น อยู่ ว่า สึก จริศ สงฆ์ ทั้งหลาย, เขา มา อยู่ บ้าน ทั้ง แต่ เค็อน สาม จน เค็อน แปด ชุตราสาท, ที่ บ้าน นั้น จะ มี การ บวช เถก, พระ นั้น นึก ละ อยา จึง ไป อยู่ วัด ละมุด ช้าง บ้าน, ต้น เค็อน แปด บูร พาสาท ชุน คำ ห้าง. ก็ กลับ มา อยู่ แต่ ว่า มา รักษา ไซ้ ก็ อยู่ จน ทุก วัน นี้, แต่ ทวิพยสิ่ง ของ นั้น ก็ มอบ ให้ สึก ก่า เก็บ อยู่ เรือน. แต่ เห็น พระ ชื่อ คาค นั้น คง จะ เป็น ก่วง แจน เป็น ไซ้ ที่ เค็ย ถ้า จะ สืบ แล้ว ให้ ได้ จริงหมก ทั้ง นั้น. ขอ ท่าน จง จก หมายเหตุ ให้ จง ได้, แต่ บ้าน เรือน อยู่ เผลี่ยง บาง โฟ ชำม ฝั่ง ตะ วัน ตก, ช้าง ทนือ วัด ละมุด ประ มาน เถ็น หนึ่ง, ขอ ท่าน จง ลง หนังสือ ประ กาศ เกิด.

๑) ว่า ด้วย หมา จึง จอก ทาง ที่ วัน ๗

๑) เค็ม นั้น มี หมา จึง จอก ทัว หนึ่ง, ได้ เท็ย ไป พา หา หาด กิน. ทัว ตึก แรว เข้า ขึ้น ไป มา ทาง ที่ ซาด แล้วย หนี ไป. กบ เพื่อน เข้า ก็ ขย นึก ไม่ ออก จะ อยู่, เขา ตึก ว่า คาย เสี่ยง จะ ตึก เพราะ เขา ทาง มา ตึก เข้า ไม่ ได้ แล้วย, จำ เป็น ต้อง ทำ ตาม บัญญา เว. จึง เร็ย หมา จึง จอก เหล่า นั้น มา แล้วย จึง ว่า เรา ทั้งหลาย ชวน กัน ตึก ทาง เสี่ยง ให้ หมด ด้วย กัน เกิด จึง จะ ตึก ทาง นี้ จะ เอา ไว้ ต้อง การ ะไร ไม่ ตึก นำ เกิด ยก นำ ช้าง, เป็น ของ หนัก ทัว เปลา ๆ, ดู ประหลาด ใจ ด้วย ทัว เรา ต้อง ทน ะระ มาน เพราะ ทาง ชาญ มา แล้วย, แต่ ท่าน ทั้งหลาย ยัง หา รู้ ไม่ ว่า ตึก ทาง เสี่ยง แล้วย จะ สบาย ยัง ไร. ฝ่าย ทัว ข้าพเจ้า ได้ ตึก ทาง เสี่ยง บัด นี้, มีความ สบาย ยิ่ง นึก. เพื่อน เอ็ย จง พัง คำ เว ว่า เกิด, จง จัดแจง หา ชอง โอภาศ ที่ จะ ตึก ทาง เสี่ยง ให้ หมด ด้วย กัน. หมา จึง จอก ทัว หนึ่ง รู้ ว่า หมา ทัว นั้น ตึก แรว ทาง จึง ได้ ทั่ว น, แล้วย จึง ว่า ถ้า เรา เป็น เหมือน ท่าน เว จึง จะ ตึก ทาง บ้าง ให้ เหมือน กับ ท่าน. คำ เปรียบ นี้ ใจ ความ ว่า ได้ เช็ย พัง ถ้อยคำ ของ คน ที่ จะ หลอก ให้ ทำ ได้ ตึก แก่ ทัว เอง.

พงษาวดาร อังกฤษ ต่อไป

๑ ปรีนชอเวล จึง สั่ง ให้ แต่ง ม้า พระ ที่ นิ่ง อย่าง ดี, สี่
 คัน พร้อมด้วย เครื่อง ประดับ สำรับ กระมิดร เสร์จ มา เทียบ ไว้,
 แล้ว เชิญ พระเจ้า ฝรั่งเศส ให้ ทรง เสด็จ ราชกระษัตริย์ พิเศษ,
 เสด็จ มา ทรง อัครราช ไป ข้าง หน้า. ส่วน พระองค์ นั้น, -ทรง ม้า
 เล็ก เลว ตาม เสร์จ พระเจ้า ฝรั่งเศส เสร์จ ไป เฝ้า พระ ราชบิดา.
 ฝ่าย เฮนริค พระเจ้า ฝรั่งเศส อังฤษ ทรง ทราญ ว่า, ปรีนชอฟ
 เวนละ ราชโอรส มี โขย จำนะ, จึง ขอน เจ้า ฝรั่งเศส ได้
 พา มา เฝ้า, ทรง พระ โสภนัต ปรีคาภิรม เสร์จ ออก มา คอย ชม
 พระโอรส. ทอด พระเนตร เห็น พระเจ้าฝรั่งเศส กับ ปรีนชอฟ เวนละ
 ราชโอรส เข้า มา เฝ้า, ก็ เสร์จ จาก ราชชาตนี้ ไป ท้อน รับ ด้วย
 ปรีคา, ทวล โองาษ ปาโดยมิ ให้ พระเจ้า ฝรั่งเศส เสด็จ ครัว พระ
 ไทย. สั่ง ให้ แต่ง โตะ ถวาย แล้ว พระราชทาน รั้ววัน ให้ พระเจ้า
 ฝรั่งเศส อยู่ เป็น สุข สำราญ. เฮนริค จึง สัญญา ว่า, จะ เอา
 ค่า ได้. ถ้า ได้ ค่า ได้ แล้ว จะ ปล่อย ไป. ถึง ยัง ไม่ได้ ค่า ได้
 ครบ, ให้ ส่ง ขุนนาง ฝรั่งเศส สี่สิบ คน มา ไว้ เป็น ตัว จำนำ.
 แล้ว พระองค์ ส่ง ขอน เจ้า ฝรั่งเศส ไป ยัง กรุง ฝรั่งเศส. ครั้น
 ขอน เสร์จ ไป ถึง กรุง ฝรั่งเศส แล้ว จะ ทำ ตาม สัญญา, พระ
 ราชบุตร ซึ่ง ว่า ราชการ แทน พระองค์ อยู่ นั้น ไม่ ขอน. ขอน
 เวนละ จะ เสีย สัตย์ เสร์จ กลับ มา, สิ้น พระชนม์ อยู่ใน เมือง อัง
 ฤษ, ใน ศฤศศ ศักราช ๑๓๖๔. อยู่มา ศฤศศ ศักราช ๑๓๖๖
 ปรีนชอฟ เวนละ ก็ สิ้นชีพ สว่าง ไป. ชาว พระ นคร โคก เศวร
 อาโดย ถึง พระองค์ เป็น อัมมาก. เมื่อ ปรีนชอฟ เวนละ ทิ้งคอก
 นั้น, พระชนม์ ได้ ๔๗ พรรษา. พระราช บิดา เสีย พระไทย
 โคก เศวร ถึง พระราช บุตร มี ได้ วย. ก็ ทรง พระ ประชวร
 สวรรคต ใน ศฤศศ ศักราช ๑๓๖๗ พรรษา ๖๕ พรรษา.
 อยู่ใน ราช สมบัติ ๕๑ ปี. มี พระ ราชบุตร ๕ องค์, พระราช
 บิดา ๔ องค์.

๑ ศฤศศ ศักราช ๑๓๖๗ พระราชโอรส ของ ปรีนชอฟ เวนละ
 พระชนมายุ ๑๑ พรรษา, ได้ ราชภิรมส ครอง กรุง ลอนดอน,
 ทรง พระนาม วิกิเงิน ที่ สอง, ราชการ สิบห้า ชาศ อยู่ แก่ พระ
 เจ้าอา ทั้ง ๓ องค์, ตกอภพลน แกชเตอ องค์หนึ่ง, ตกอภพลน
 องค์หนึ่ง, ตกอภพลนเสชชช องค์หนึ่ง, สาม องค์ นี้ ช่วย
 กัน ว่า ราชการ แทน วิกิเงิน เจ้า ฝรั่งเศส มา หลาย ปี. เมื่อ

ศฤศศ ศักราช ๑๓๘๑ มี ทมาย ประทาย ให้ ราชบุตร ทั้งปวง ที่มี อายุ
 ๑๕ ปี ขึ้นไป เสีย ล่วย คน ละ สี่สิบ, ราชบุตร ทั้งปวง พา กัน
 เคียง ชู่น ชู่น ราช บิด, ประชุม พุค จา ปฤชา กัน อยู่ เป็น หมู่ ๆ.
 มีผู้นำ ทมกั อยู่ หนึ่ง ชื่อ วิกิไทลล, พา พวก พ้อง เทียว ประทาย
 ไป ว่า, พระเจ้า ฝรั่งเศส เียด เบียด เบียด ให้ ราชบุตร ร้อน ใจ อยู่ ท่วน
 หน้า. ใคร ออก ได้ ความสำเร็จ แล้ว มา เข้า ทวยเรา, ๆ จะ
 พา ไป ร้อง ทูท. ทม ทั้งปวง เห็น ประชุม กัน อยู่ ใน ที่ นั้น ๆ,
 ก็ ตั้งใจ เข้า กับ วิกิไทลล. ๆ ให้ สรรค พวก มาก ประมาณ สาม
 แสน คน, แล้ว ยก ไป กรุง ลอนดอน. ครั้ง นั้น พระเจ้าอา ทั้ง
 สาม องค์ ก็ อยู่ ไม่. พวก ขบด ออก เข้า ไป ว่า, วิกิไทลล
 พา พวก พล มา เฝ้า, เชิญ พระเจ้า ฝรั่งเศส เสร์จ ออก มา, จะ
 ได้ ทูล ชื่อ ราชการ บ้าง เมื่อง. เจ้า ฝรั่งเศส คอบ ออก ไป ว่า, ฟรัง
 ซิส ให้ วิกิไทลล พา กัน ไป ที่ ส่ง แม่ น้ำนม, จะ เสร์จ ไป ให้ เฝ้า
 ที่ นั้น. ครั้น รุ่ง ชื่น วิกิเงิน เจ้า ฝรั่งเศส ทรง เรือ พระ ที่ นิ่ง
 เสร์จ ไป, มี ขุนนาง ตาม เสร์จ ไป ไม่ มาก. พวก ขบด เห็น
 เรือ พระ ที่ นิ่ง มา, ก็ เกี้ยว กวาว ให้ รุ่ง ชื่น อ้อ อ้อ, ประหนึ่ง
 จะ กวัก กัน มา ทำ ข้าย แก่ พระเจ้า ฝรั่งเศส. ๆ เห็น ดัง นั้น ก็
 เสร์จ กลับ เสีย ไม่ ให้ เฝ้า. พวก ขบด ยิ่ง โกรธ กำเริบ ทน
 ชื่น, ก็ ย้าน ขุนนาง มา ตาม ทาง ชน ถึง กรุง ลอนดอน, ทำ
 ลาย ล้าง ล้าง กว้าง รั้ว เรือ เสื่อ หลาย หลั่ง. วิกิเงิน ทราญ ตั้ง
 นั้น เสร์จ ออก ไป ให้ วิกิไทลล เฝ้า. วิกิไทลล ทำ ท่วง ที่ อดายคาย,
 ขุนนาง ผู้ หนึ่ง เห็น ดัง นั้น พ้น ภัย กระบี่ ของ วิกิไทลล คาย ต่อ
 หน้า พระ ที่ นิ่ง. พวก ขบด เร่ง นั้น ตกใจ. วิกิเงิน จึง ขับ
 ม้า ออก ไป ประทศ ว่า, ท่าน ทั้งหลาย เสีย เสีย เสียใจ เสีย,
 ว่า ผู้ นำ นำ ของ ท่าน คาย เสีย ไม่มี ใคร นำ นำ, เรา จะ เป็น ผู้ นำ
 นำ คาย ทั้งหลาย. ครั้น ตั้ง นั้น แล้ว เสร์จ ออก นำ พวก ขบด,
 พวก ขบด ตาม เสร์จ ออก ไป นอก เมือง. ขุนนาง ทั้งปวง
 ตกใจ สำนึก ว่า, พวก ขบด จับ เจ้า ฝรั่งเศส ไป, ยอดทหาร
 ร้อม ตาม ไป โดย พลัน. พวก ขบด เห็น ทหาร ตาม มา มาก
 ตกใจ, กรวย ลง ทูล อ้อนวอน ขอ ไทย. วิกิเงิน ทรง พระ
 กรณา ไม่ ตกลง สั่ง ให้ กลับ. พวก ขบด พา กัน กลับ ไป ถิ่น อาณ
 บ้าน เรือน ของ ตน. พระองค์ ก็ เสร์จ กลับ เข้า พระราชวัง
 มหา ชน ทั้งปวง สรรเสริญ วิกิเงิน ว่า, ทรง พระ สัญญา จึง ยัง,
 ควรร ครอบ ครอง กรุง ลอนดอน. ภายหลัง มี วิกิเงิน เพล็ด
 เพล็ด ใน การ เล่น, ไม่ วิชา พระไทย ไม่ วิชา ราช ธิ. ครั้ง นั้น

คุกออฟแลนแกชเทอ พระเจ้าอาชงศ์ใหญ่ไปทำศึก อยู่เมืองอื่น. คุกออฟซลัดอก เสชเทอ พระเจ้า อาชงศ์ น้อย คบคิด กับ ขุนนางอื่น, ช่ม ชื่น ให้ วิทจีน ทำหนังสือ สัญญา, มอบ ราชการให้แก่ ขุนนาง สิบสี่คน. วิทจีน ซักไม้ไ้ก็ ยอม ทำ ตาม. คุกออฟซลัดอก เสชเทอ ได้โอกาส กัง นั้น แล้ว, แกล้ง พาล ว่า ขุนนาง ที่ สักย ชื่อ สนิท ของ พระเจ้าแผ่นดิน เสีย ทลวยคน, จน ชื่น พระพี่เลี้ยง ก็ฆ่าเสียด้วย. วิทจีน เจ้าแผ่นดิน แต่ ยอม อยู่ในอำนาจ ของ คุกออฟซลัดอก เสชเทอ ถึง ปีหนึ่ง กับ ทก เดือน, ให้ ขุน ช้อง หมอง พระไทย อยู่เป็น นิตย. อยู่มา วันหนึ่ง วิทจีน คม ทหาร ลอบ ไป จับ คุกออฟซลัดอก เสชเทอ ได้, จำ ส่ง ไป ชังไว้ ณ เมือง แคลสิช, แล้ว ประกาศ ให้ ขุนนาง ทั้งปวง มา ประชุม พร้อม กัน ณ กรุง ลอนดอน, จะ ปกฏาโทษ คุกออฟซลัดอก เสชเทอ. แล้ว สั่ง ให้ เจ้าเมือง แคลสิช คม ทวี คุกออฟซลัดอก เสชเทอ ส่ง มา จะ ปกฏาโทษ. เจ้าเมือง แคลสิช บดก คอบ มาว่า, คุกออฟซลัดอก เสชเทอ ถึง แก่ กรรม เสียแล้ว. ขุน นาง ทั้งปวง ประชุม พร้อม กัน อยู่ นั้น ต่าง คน ต่าง นึก สงไสย ว่า, ขวอย พระเจ้าแผ่นดิน จะ สั่ง เป็น ความ ดับ ให้ฆ่าเสีย. แล้ว ทน การประชุม นั้น ก็เลิก. ขุนนาง ทั้งปวง ก็ กลับ ไป บ้านเรือน ของ

๑๑ คุกศักดิ์กราช ๑๓๗๔ คุกออฟแลนแกชเทอ ถึง แก่ พิราไล. วิทจีน เก็บ เอา ทวีปย์ มรดก มา เป็น ของ ทลวง สั้น. บุตร ของ คุกออฟแลนแกชเทอ องค์ หนึ่ง, นาม เฮนโรปลิงบก อยู่ในระ เทศฝรั่งเศส ทราบ ข่าว ถึง นั้น, คิด จะ เขามรดก ของ บิดา คั้น, จัดแจง เรือรบ ข้าม มา ประเทศ อังกฤษ. ครั้ง นั้น วิทจีน เสกข์ ไป ปราบ ปราบ พวก ขมด อยู่ใน เกาะ ไออะแลนด์. คุกออฟซลัดอก อยู่รักษา พระ นคร. เฮนโรปลิงบก ครั้น ข้าม มา ถึง ประเทศ อังกฤษ แล้ว, คิด กับ ขุนนาง อื่น ว่า จะชิง เอา ราชสมบัติ. คุก ออฟซลัดอก ทราบ ถึง นั้น, ยก ทหาร ไป กำจัด เฮนโรปลิงบก. ๆ จึง ทลวง คุกออฟซลัดอก ว่า, ข้าพเจ้า มา ทั้ง นี้ ไซ้ จะ ชิง เอา ราช สมบัติ นั้น ทำมิได้, ข้าพเจ้า มา จะ ว่า กล่าว เขามรดก ของ บิดา คั้น. คุกออฟซลัดอก เหน่จริง ด้วย ก็เชื่อฟัง, กลับ เข้า กับ เฮนโรปลิงบก. วิทจีน ปราบ ปราบ พวก ขมด ให้ สงบ เรียบเป็น ปกติแล้ว เสกข์ กลับ มา, ทราบ ว่า คุกออฟซลัดอก ไป เข้า กับ เฮนโรปลิงบก เสียแล้ว, ก็ เสีย พระไทย เสกข์ ไป ช่ม ช่อน อยู่, ด้วย ทรง เหนว่า, ขุนนาง ที่ สักย ชื่อ ค้อแผ่นดิน ถ้า ทราบ ว่า พระองค์เสกข์ กลับ มา แล้ว, คง จะ พว กัน มา

แก้ พระองค์. เฮนโรปลิงบก ทราบ ว่า วิทจีน กลับ มา เพียว ช่ม ช่อน อยู่, คิด จะ พ้อ จับ วิทจีน, จึง สั่ง ให้ ขุนนาง ไป ทูล วิทจีน ว่า, เฮนโรปลิงบก ยก มา ครั้ง นี้ จะ มา ขอ เอา มรดก ของ บิดา คั้น, ไม่ มาชิง เอา ราชสมบัติ. เชิญ เสกข์มา สนทนา กันเถิด, อย่า เสกข์ ไป เพียว ช่ม ช่อน อยู่ ได้ลำบาก พระองค์ เลย. วิทจีน ได้ ทรง ฟัง ขุนนาง มา ทราบ ทูล ถึง นั้น สำคัญ ว่า รัง, ก็ เสกข์ ไป. เฮนโรปลิงบก เหน ได้ ที่ แล้ว จับ วิท เจ็น พา ไป จำ ชังไว้ ใน กรุง ลอนดอน, แล้ว ช่ม ชื่น บังคับ ให้ วิทจีน ลง พระนาม ใน หนังสือ สัญญา ถอก พระองค์เสีย จาก เจ้า แผ่นดิน. วิทจีน ซักไม้ไ้, ก็ ลง พระนาม ไว้ ใน หนังสือ สัญญา นั้น. อยู่มา ภายหลัง เฮนโรปลิงบก ทรง เหน ว่า, วิท เจ็น ยังมี พระชนม์ อยู่, ที่ไหน พระองค์ จะ ทรง ราชสมบัติ เป็น ศษ, จึง ให้ คน ลอบ ไป ประหาร ชีวิต วิทจีน เสีย ใน เรือน จำ. วิทจีน เจ้าแผ่นดิน สิ้น พระชนม์ ชัง ใน คุกศักดิ์กราช ๑๔๐๐ พระ ชนมายุ ๓๕ พรรษา. อยู่ใน ราช สมบัติ ๒๔ ปี. ไม่มี พระ ราชโอรส.

๑๒ ในแผ่นดินวิทจีนนี้, มี บาทหลวง คน หนึ่ง ชื่อ ยอน วิก กสิท, ได้ เทศนา สั่งสอน ให้ คน ทั้งปวง รู้ ว่า โปบ ทำ ลวง เกิน แลก็ เทียบ บาทหลวง อื่น ๆ, ว่า เทศนา สั่ง สอน ให้ผิด จาก คำ ที่พระเยซู คริสต์ บัญญัติ, เขา ตาม ใจ ของ คน. ถือว่า ไม่มี ใครรู้. คำ ที่ โปบ บาทหลวง ทั้งปวง สั่ง สอน นั้น, จะ ถือเอา เป็น แบบ อย่าง มั่นคง นั้น ไม่ได้. ด้วย เป็น บัญญัติ ของ มนุษย์ มิใช่ บัญญัติ ของ พระเจ้า. จะ ถือเอา แบบ แบบ เบี่ยง อย่าง มั่น คง ได้ แก่ บัญญัติ ของ พระเจ้า. โปบ บาทหลวง ทราบ ว่า ยอน วิกกลิต เพียว พุก ขา สั่ง สอน ถึง นั้น, สั่ง ให้ จับ ยอน วิก กสิท เสีย. แล้ว ให้ ยิบแบ่ง กรุง ลอนดอน ภาค ไทย. แต่ ขวาง อยู่ด้วย คุกออฟแลน แกชเทอ แล ขุนนาง ทลวย คน, นัย ถือ เชื้อ ฟัง ยอน วิกกลิต, คอย ยั้ง กัน อยู่ มิให้ ทำ อันตราย แก่ ยอน วิกกลิต ได้. ยอน วิกกลิต จึง ไม่ เปนอันตราย. ครั้ง นั้น คำ โอวาท สาสนา แห่ง พระเจ้า เขียน ไว้ เป็น ภาษา ละติน, จะ เข้าใจ ได้ แก่ พวก บาทหลวง. ครุฑชู ชาว บ้าน ไม่รู้ ไม่เข้าใจ. พวก บาทหลวง ก็ ทรง หัม เสียไม่ได้ แปล เป็น ภาษา อื่น. แต่ บาทหลวง ยอน วิกกลิต นั้น เหน ว่า, สาสนาคำ สั่งสอน ของ พระ เจ้า เขียน เป็น ภาษา ละติน ไว้ นั้น, ยาก ที่ บุค คน จะ รู้, ทั้ง พวก บาทหลวง ก็ ทรงกัน ห้ามมิให้ แปล ออกเป็น ภาษา ชาวเมือง นั้น ๆ

แผนที่โลกย์ต่อไป

๑. แต่ฉันจะแสดง พัน ประจุพิ, แผนที่โลกย์ ต่อหน้า ๑๐๔ สืบไป. ที่ฟริซิก โชน ส่วนเหนือ นั้น, มีหนึ่ง มีสอง ฤดู ๆ ทหนาว มาก ๔ เดือน, ฤดูหนาว น้อย ๓ เดือน. เมือง ครัน ดันต์ แล เมือง ลัตตันต์ เป็น ต้น. เมือง เหล่า นี้ ทหนาว เหม ที่ จน น้ำ ฟ้น บน ค่น แสง เป็น ไชคน เคน ได้. ฝน อยู่ บน อากาศ กลาย เป็น ฆะโรน ตก ลง ทั้ง ค่น แล วัน, บัด ทัย เย่า เรือน เกลื่อน กลาด แล่น คิน. ใบไม้ ไม่มี มีวัง หล่น หมกง ออก ขึ้น ไม่ ได้. ค่น ผัก หญ้า คาย เหลือ อยู่ แต่ เ่ง ราก เท่านั้น. ฆะโรน ตก แทย ทั้ง ปี, แต่ ว่า บาง ที่ มาก บ้าง ที่ น้อย, คน ทากิน ก็ ลำบาก หนัก. ลาง แห่ง ฆะโรน ตก ที่ คิน ทนา สอก หนึ่ง สอง สอก สาม สอก ก็ มี. ฆะโรน นั้น ชาว เมา ตก ลง มา ใหม่ ๆ ก็ อ่อน คล้าย นุ่น แล สำลี ไม่ ละลาย. คน เอื่อยยบ ก็ จม ลง ถึง คิน. ฆะโรน ปลิว ลง มา บัด กั้น ทน ทาง ที่ คิน เคน แล ทาง รก เสี่ย. คน ท้อง ขุด คืบ ออก ให้ ฟ้น ทน ทาง รก, ๆ จึง จะ เลื่อน ไป ได้. เมื่อ ตก ลง มา อยู่ นาน ยู่ แน่น เข้า แลแล้ว, คน เคน เอื่อยยบ ย่า ก็ ไม่ จม. ถ้า ลม พัด มา กล้า ฆะโรน ที่ ตก ลง มา ก็ รวม เข้า ทากัน เป็น กอง ใหญ่ สูง รว ภา ภูเขา. เพลา เข้า คิน ค่น นอน ลุก ขึ้น, เบ็ด ประจุ จะ ออก ไป นอก ไม่ ใคร จะ ได้. ต้อง ออก ไป ตาม ช่อง ที่ กำ มัง ลม, เขา จอม เสียม ขุด ออก เสี่ย. จึง แล ประจุ มี ทน ทาง เคน ออก ไป พาย นอก ได้. จะ ทำ นา ทำ สวน ก็ ไม่ ได้. ผลไม้ โลกษนา ทาร ก็ กั้น คาร ขัด สน. ต้อง กิน เนื้อ สัตว์ ต่าง ๆ เป็น อาหาร.

๑. คน ชาว เมือง เหล่า นั้น, เขา หนึ่ง สัตว์ ที่ ชน ละเอียก อ่อน มี หนึ่ง สุนัข จึง จอก กวาง เป็น ต้น, มา ใช้ ทำ เสื่อ กาง เวง หมวก ภูมื่อ แล เสื่อ ปุ นอน, แล ทำ หลัง คา ฝา เรือน ก็ มี. สัตว์ ที่ เกิด แลบน ทนาว นี้ มี ชน ก็ มาก, แล ละ เอียก อุ่น ท้วย. ถ้า ไม่ อย่าง นั้น กั้น ทนาว ไม่ ได้ คง คาย เป็น แ่น. บาง แห่ง คน ชาว เมือง นั้น, ช่วย กั้น ขุด หลุม ให้ กว้าง แลแล้ว, เขา หนึ่ง สัตว์ ทำ หลัง คา ราก ภูมื่อ มา กั้น บัด. ทำ เป็น เหมือณ ฝา หลาย ห้อง. อยู่ ห้อง ละ ๕๐ คน บ้าง ๑๐๐ คน บ้าง ๑๕๐ คน บ้าง กั้น ทนาว. คน อยู่ ที่ แลบน ทนาว เช่น กล้าว มา นี้ ึ่ง ทั้ง นั้น. หนึ่ง สัตว์ ก็ มี ฎู, วิชา การ ข้าง เทลล ข้าง ไม้ ก็ ไม่ เป็น, ดู เหมือณ ถัด กั้น ว่า, มี หนึ่ง สัตว์ พอกัน เบน ทากิน พอธิม ห้อง แลแล้ว

ก็ เป็น สุข สบาย มาก หนึ่ง. เมื่อ แวง ชาว อัง ฤศ แล่น กำ บั้น เข้า ไป จะ สั่ง สอน พวค เมือง นั้น, คน ทั้ง หลาย เทน ไบ กำ บั้น, ตกใจ สำคัญ ว่า บัด หนัก ใหญ่, ปลาดใจ ค่น กั้น มา ฤศ มาก. ชาว อัง ฤศ ได้ สั่ง สอน คน ทั้ง ปวง ก็ ฎู หนึ่ง สัตว์ แล วิชา การ บ้าง, จึง ค้อย สมบุดย ขึ้น. แต่ ไม่ เหมือณ ประเทศ เมือง อื่น ๆ, ค้วย เป็น เมือง ทนาว มาก หนัก.

๑. คน ที่ อยู่ เมือง ลัตตันต์ เหล่า นั้น, กิน เนื้อ แล นม กวาง เป็น อาหาร, เมื่อ ไป เที่ยว ก็ ขึ้น ชี กวาง ใช้ ทำง มา เขา ชน กวาง ทำ เสื่อ ใ้ กั้น ทนาว, คลาย ชน เแกะ. หนึ่ง ก็ ทำ เป็น เกือก แล เสื่อ ปุ นอน, ทำ เป็น กาว, แล ทำ เกรวี่ อง ใช้ ทำง ๆ. กระ ตก ทำ มีด ทำ ขัน ทำ เชม. เณ ทาก แถ้ง แลแล้ว ทำ เชือก แล ค้าย เย็บ ผ้า. เนื้อ กับ เปลว ทำ แแกง. ลัน แถ้ง แลแล้ว ขาย ให้ คน ที่ อยู่ แลบน ไม่ สู้ วัช ราก พวง. คน ทั้ง หลาย ไป เที่ยว ใช้ กวาง ลาก ฆะโรน เลื่อน บน ฆะโรน. ฆะโรน นั้น คล้าย รูป เรือ เปด วัง เร่ว ไป, โกล ได้ วัน ละ หลาย ๑๐๐ เส้น. คน ทั้ง ปวง นัย ถัด กวาง เป็น สัตว์ ใช้ มี ประโยชน มาก. คน ไร มี กวาง หลาย เป็น คน มั่ง มี, ถ้า ไม่ มี กวาง แลแล้ว เป็น คน จน หนัก.

๑. คน ที่ อยู่ เมือง แลบน ทนาว นั้น, ใช้ สุนัข ลาก ฆะโรน ก็ มาก, คน หนึ่ง มี สุนัข ถึง ๑๐ ตัว, แลแล้ว ไป ไทน ๆ ก็ ได้ โดย สะ ขาย, ค้วย ไว้ ใจ สุนัข ว่า ไม่ ใคร จะ หลง ทาง. เมื่อ ทนาว มาก เข้า ของ สุนัข ไป เที่ยว, ฆะโรน ก็ ตก ลม ก็ พัด แวง, ฆะโรน ปลิว เข้า ทากัน กั้น ทาง เสี่ย. ไม่ ใคร จะ เทน ะ ไร แทย จะ มา ขาน ไม่ ถูก, แต่ สุนัข เคน ไป ได้ ไม่ หลง ลัน เลย.

๑. เจ้า เมือง ทั้ง ปวง ส่วน เหนือ ทนาว มาก นั้น, กิน เนื้อ แล เปลว หนึ่ง เป็น อาหาร. ได้ มา ทั่ว หนึ่ง กิน หลาย อา ทิชย กว่า จะ หมก. หนึ่ง ที่ แลบน ทนาว นั้น เนื้อ ก็ มี ราคา พวง มาก, คน ทั้ง หลาย พอ ใจ กิน เนื้อ หนึ่ง อย่าง นั้น, เป็น ประเพณึ บ้าน เมือง ของ คน ที่ อยู่ ประเทศ ทนาว. ค้วย กั้น คาร ผลไม้ ผัก ไม้ มี จะ กิน ที่ มหา สมท ข้าง เหมือณ มี น้ำ แสง, ลอยไป มา ได้ ใน ทะล หลาย แห่ง เหมือณ เแกะ มี หนึ่ง เมือก ใหญ่, ชน ชาว อยู่ ที่ เแกะ นี้. ลาง ที่ ้วย น้ำ ไป เแกะ โหน้ เแกะ นี้ บ้าง. หนึ่ง นี้ เป็น สัตว์ ทน ทนาว ยิ่ง กว่า สัตว์ ทั้ง ปวง, แม้น จะ ทนาว สัก เท้า ไท ๆ ก็ ทน ได้.

ของ ต่าง ๆ เห็นยว เท่าใด

๑ เหล็ก ที่มี มาก แล มนุษย์ ต้อง การ มาก นั้น, เห็นว่า ของ ที่ เกิด ทั่ว ทั่ว หมด. เมื่อ ทำ ให้ เป็น เหล็ก กล้า แล้ว, ถ้า โด กระทบ เบียด เคี้ยว ก็ จะ ยก ของ หนัก ๆ ได้ ประมาณ ถึง ๗๐ ทาบ ไม่ ทัก. ถ้า เป็น เหล็ก กล้า อ่อน หน่อย, ยก ของ หนัก ได้ ประมาณ ๖๐ ทาบ. เหล็ก ลวด โด กระทบ เบียด หนึ่ง, ยก ของ หนัก ได้ ประมาณ ๕๐ ทาบ. เหล็ก แห่ง โด กระทบ เบียด หนึ่ง, ยก ของ หนัก ได้ ๔๐ ทาบ. เหล็ก หล่อ โด กระทบ เบียด หนึ่ง, ยก ของ หนัก ได้ ประมาณ ตั้งแต่ ๒๕ ทาบ ลง มา, ๙ ทาบ ขึ้น ไป.

๑ ลวด ทองแดง โด กระทบ เบียด หนึ่ง ยก ของ หนัก ได้ ๓๐ ทาบ. ลวด เงิน โด กระทบ เบียด หนึ่ง, ยก ของ หนัก ได้ ๑๖ ทาบ ครั้ง. ลวด ทองคำ โด กระทบ เบียด หนึ่ง, ยก ของ หนัก ได้ ๑๗ ทาบ. ลวด ตะกั่ว เคี้ยว โด กระทบ เบียด หนึ่ง, ยก ของ หนัก ได้ ประมาณ ทาบ หนึ่ง กับ ๒๕ ซั่ง. ลวด สังกะสี หลอม, ยก ของ หนัก ได้ ทาบ หนึ่ง กับ ๓๐ ซั่ง. ลวด สังกะสี แผ่น, ยก ของ หนัก ได้ ๗ ทาบ เศษ. ลวด ตะกั่ว นม เป็น แห่ง, ยก ของ หนัก ได้ ประมาณ ๔๐ ซั่ง. ตะกั่ว ที่ ชุบ ให้ เห็นยว ช้น, ยก ของ หนัก ได้ ทาบ หนึ่ง กับ ๔๕ ซั่ง. ลวด เหล็ก กับ เชือก ป่าน โด กระทบ เบียด หนึ่ง. ลวด เหล็ก เห็นยว ทั่ว เชือก หนึ่ง ๑๐ เท่า. เชือก ป่าน ใหญ่ ประมาณ นิ้ว ใหญ่ หนึ่ง ๆ, ยก ของ หนัก ประมาณ ๒ ตอนส์ ครั้ง ไม่ ขาด, คิด เป็น ๒๓๓ ทาบ เศษ. แต่ ที่ จะ ใช้ เชือก หนึ่ง จะ ใช้ ให้ หนัก หนึ่ง ที่ ตาม ที่ ประมาณ หนึ่ง ไม่ ใด, จะ ไร่ ไร่ ไม่ ใด ได้ ใช้ ไร่ ไร่ ที่ ประมาณ ไร่ หนึ่ง. ถ้า เชือก โด กระทบ เบียด หนึ่ง, ยก ของ หนัก ได้ ประมาณ ๖ ทาบ. ถ้า โด กระทบ เบียด หนึ่ง, ยก ของ หนัก ได้ ทาบ ครั้ง.

๑ ทาง เทลิ แกรฟ สิงคโปร์

๑ หนังสือ นี้ คัด ออก จาก จด หมาย เหตุ, บาง กุ้ง แคม ว่า พวก อังกฤษ ที่ เมือง พม่า, จะ ได้ ใจ หนัก หนา เพราะ พระ บาท สมเด็จ พระเจ้า อยู่ หัว ญกรุง สยาม ได้ ยอม ให้, คับ ลี ยู, เชนี่, รีกอเคอ ไควเออ, ที่ เป็น ขุนนาง เมือง สิงคโปร์, ให้ ทำ ทาง เทลิ แกรฟ, ใน เขตว แคน กุง สยาม ตลอด ถึง สิงคโปร์. ชาว นี้ ไป ถึง เมือง พม่า, โดย หนังสือ บวง กอกรีกอเคอ พวก เขา ได้ ลง พิมพ์ หลาย ครั้ง แล้ว, ว่า ทั่ว การ นี้. พวก ของ เขา

รู้ ทุกคน ว่า คอเวอเมนต์ สยาม คง จะ ยอม, การ ที่ จะ ให้ เมือง พม่า แล เมือง บังกล่า แล ประเทศ ยูโรป, คิด หนึ่ง กัน อยู่ กับ กรุง เทพ ฯ นั้น. คอเวอเมนต์ สยาม คง จะ ชอบ ใจ ใน การ เทลิ แกรฟ. โปรด ด้ นี้ สม กับ ชาว ที่ ฎก กัน ว่า, พระ เจ้า แผ่นดิน สยาม นี้, มี พระ ไทย โอบ อ้อม ฮารี มาก. ท่าน จะ ไม่ ยอม เข้า ทั่ว การ ที่ นำ จะ เสีย นำ จะ ไม่ สำ เร็จ. ท่าน จะ ไม่ ยอม สัญญา ใน การ โด ๆ ที่ เป็น การ จะ ไม่ สำ เร็จ ได้. ท่าน ยอม ลง หนังสือ สัญญา, แต่ การ ที่ เห็น ว่า จะ สำ เร็จ ได้ แต่ เท่า นั้น. ท่าน ก็ ไม่ ยอม ใน การ รักษา สาย เทลิ แกรฟ. ไม่ ยอม ว่า, ถ้า สาย เทลิ แกรฟ เสีย เมื่อไร, คอเวอเมนต์ สยาม จะ รับ ช่วย สรรโสม แปลง ท่าน ไม่ ได้ สัญญา ด้ นี้. พระ เจ้า แผ่นดิน สยาม ยอม ให้ คน อังกฤษ, ทำ ทาง เทลิ แกรฟ ใน ประเทศ สยาม ตาม ที่ ชอบ ใจ, คอเวอเมนต์ สยาม จะ ช่วย รักษา ทุบ บำรุง การ งาน ของ อังกฤษ ผู้ เจ้า ของ นั้น, เหมือน ด้ ทุบ บำรุง การ งาน ของ ชาว สยาม เหมือน กัน. การ ที่ โปรด ด้ เล่า ฯ เพียง นี้ ก็ เห็น ว่า ด้ อยู่ แล้ว, ไม่ ควร ที่ พวก เขา ชาว อังกฤษ จะ รับ กวน ยัก ย้าย ทุล ขอ อย่าง อื่น ๆ ด้ ไป ด้ ใน การ นี้. เภา ด้ เห็น ว่า พระ เจ้า แผ่นดิน สยาม จะ ต้อง พระ ประสงค์ เจ้า ส่วน ใน การ ที่ จะ ใช้ ทาง เทลิ แกรฟ ด้ บ้าง, แล้ว จะ ต้อง ให้ ผู้ รักษา ทาง เทลิ แกรฟ ด้ นั้น ทำ สัญญา ว่า เมื่อ พระ เจ้า แผ่นดิน สยาม, จะ ต้อง การ ใช้ ทาง ด้ เมื่อ โด, ก็ ต้อง ยอม ให้ ใช้ ทาง ที่ จะ ต้อง การ พวก เขา เห็น ว่า ทาง เทลิ แกรฟ ด้ นั้น, ถ้า ไป จาก เมือง มะแหมน ตรง ลง ไป ถึง เมือง ปาก น้ำ ชีอ อ้น ชีก, ไป จาก อ้น ชีก ไป ถึง เมือง เยีย ออก จาก เมือง เยีย ไป เมือง ทวาย, ออก จาก เมือง ทวาย ไป เมือง เมอแกว, เมือง เหล่า นี้ ช้น แก่ อังกฤษ, ทาง เทลิ แกรฟ ตลอด เมือง เหล่า นี้ คง จะ ด้ กำไร มาก. ทาง ด้ แต่ เมือง ทวาย เข้า มา ถึง กรุง เทพ เป็น ทาง ยาว ๘๐ ไมล์. ถ้า จะ วาง สาย เทลิ แกรฟ ให้ มา ตาม ชาย ทะเล แถบ ด้วัน ออก เมือง มลายุ, เภา ว่า คอเวอเมนต์ สยาม จะ ชอบ ด้, จะ ด้ เปน ประโยชน์ แก่ กรุง เทพ ฯ มาก กว่า แถบ ชาย ทะเล ด้วัน ตก.

๑ จำ พวก โด ๆ ที่ จะ ลง มือ ทำ สาย เทลิ แกรฟ ใน ทาง นี้ ก็ จะ ไร่ ไร่ ได้ มั่น คง ว่า, คอเวอเมนต์ สยาม, แล คอเวอเมนต์ อังกฤษ คง จะ ช่วย สมควร ด้ ตาม สม ควร. การ ที่ อังกฤษ จะ ทำ เทลิ แกรฟ นอก จาก อาณาเขตว นั้น, จำ เปน ให้ จำ พวก ด้

ประณี เขา เป็น ขุน เอง. ที่ จะ ให้ คอเวอเมนต์ อังกฤช เขา เป็น ขุน ก็ ทา ควร ไม่. เขา เห็น ว่า พวก อังกฤช ที่ เข้า ทูน กัน นั้น ไม่ ควร ที่ จะ ถัด ขาด ทูน ใน การ เทลลิแควฟ นี้. ครั้ง ถัด คน ที่ เป็น เศรษฐี มี เงิน มาก, เข้า ทูน กัน คิด ทำ ทาง เทลลิแควฟ ใน ท้อง ทะเล, ทั้ง แแต่ เมือง รวงกุง มา สิงคโปร์ ก็ ขาด ทูน นัก, เสีย เงิน เปลา ๆ ที่ เกี่ยว ลง ทูน หลาย แสน เหวียน, การ เช่น นั้น ก็ ควร ที่ จะ เช็ด นี้. แต่ การ ที่ จะ ทำ ทาง เทลลิแควฟ ทาง บก นั้น ก็ ไม่ เหมือน เลย. เช่น ทาง นำ เชื่อว่า จะ ได้ เงิน เป็น ประโยชน์, แด จะ ให้ กรุง สยาม ที่ เป็น ไมตรี กับ เมือง อังกฤช, ให้ ซัก กัน เข้า กับ เมือง เรา จะ เป็น ประโยชน์ อย่าง ดี นี้. เรา มีความ ปรารุณา จะ ให้ การ ดี นี้ ให้ กับ ประณี รับ เขา เป็น ขุน ลง มือ ทำ ให้ แลว เรว.

ข่าว เมือง บังกล่า

๑ ใจ ความ ว่า เจ้า แพง ที่ เมือง โอริชชา, ยัง กำลั้ง แพง นี้. แต่ ว่า มี ฝน มา มาก แลว ไม่ จำ ไม่ นาน ก็ จะ มี ผัก มี เจ้า ภอ ทา กิน. คอเวอเมนต์ อังกฤช ได้ เบิก เงิน ประมาณ สอง แสน เหวียน, เพื่อ จะ ซื้อ เจ้า แจน จ่าย ให้ แก่ ราษฎร ที่ ซัก สน. ถึง กระนั้น เจ้า ก็ ยัง แพง อยู่.

๒ ข่าว มา แแต่ เมือง กาละกะตา ว่า, คน อยาก คน จน ชูบ ผอม เจ็บ บ้วย เพราะ อด เจ้า, ภา กัน เข้า มา ที่ เมือง กาละกะตา มาก. คอเวอเมนต์ ที่ เมือง กาละกะตา ก็ ได้ ทำ โรง ใหญ่ ๆ, ไว้ หลาย แแต่ สำหรับ ที่ จะ รับ คน ยาก คน จน ให้ อด อด.

๓ อึ่ง ความ ร้อน ที่ เมือง มาดริ ร้อน มาก นี้, จน ชัน นกเขา จับ อยู่ บน ต้น ไม้, เวลา กลาง วัน ก็ ทน ร้อน ไม่ ได้, ผลัก ตก ลง มา ตาย เป็น อัน มาก. คน ภา กัน ไป จับ เขา มา กิน. ที่ เมือง เซอราไป แด เมือง กาละกะตา ก็ ร้อน นี้, เครื่อง วิก ร้อน, คือ เทอมอมือ เทอ ปวอด บนี้ ก็ ชัน ถึง ร้อย สอง ตีควี่ ใน บนี้. ก็ แแต่ บนี้ กลาย นี้ ปวอด ชัน ๙๔ ตีควี่ เท่า นั้น. บนี้ กลาย ใน เดือน ๕ เดือน ๖ มี ฝน ๑๑ นิ้ว กิ่ง. บนี้ มี ฝน ๑๑ นิ้ว เท่า นั้น. ถึง มี ฝน มา, ร้อน ก็ ไม่ คลาย ลง ได้. เมื่อ ฝน ตก ถ้า แด อด แลว โอดิน ก็ ชัน มา มาก นี้, ภา ให้ ร้อน หนัก ชัน แทย จะ เหมือน โอดิน นี้. คน ผู้ ใหญ่ ๆ นี้ ก็ ไป ว่า, แแต่ ก่อน ๆ มา ก็ ไม่ เหม มี ร้อน เช่น นี้. ใน คฤศค ศักราช ๑๘๔๖ ก็ ร้อน มาก แแต่ บนี้ ไม่ ได้. แแต่ ร้อน อยู่ นี้

หลาย ช่วย ฮาพิศย์ มา แลว ยัง ไม่ ชัน ชัว. เมฆ ที่ มา แแต่ ทะ เลควร ที่ จะ บารุง ให้ ร้อน คลาย, เมฆ ก็ ไม่ อยู่. บัง เกิด สม พัด กล้า เป็น ควาร ๆ. ร้อน ก็ ยัง ร้อน อยู่, ฟ้า ร้อง แม่น ทิน ไทว ร้อน ก็ ไม่ อด. เมื่อ ฝน ตก ร้อน อด มา จาก ทิน มาก ชัน. นก ภา ที่ เมือง กาละกะตา จับ กิ่ง ไม่ อยู่, ภา เหมือน ภา กยาว ไป ตูทิวไทย นี้. นก ใหญ่ อย่าง หนึ่ง ที่ เคย มี ใน เดือน ๕ เดือนหก ก็ หนี ไป ทน ร้อน ไม่ ได้. คน ที่ ขาย ของ ไป มา ใน เมือง ก็ เคน โชร เซว ไป. มา ทน ร้อน ไม่ ได้ นอน ตาย อยู่ ตาม ถนน เมือง กาละกะตา หลาย ตัว. ต้น ตาน ต้น มะพร้าว ใบ เกี่ยว แแต่ ไป. ร้อน อ้าว ที่ เมือง กาละกะตา เต็ม ที่, ลม อับ ทุก วัน ๆ. แคค กล้า สรวง ลง ไป ใน แม่น้ำ, แลว กระเด็น ชัน บน เมือง กล้า นี้, สรวง มา ถึง ที่ ของ โสโครก ค้าง อยู่, ภา ได้ โอด โครก ชัน. สิ่ง ของ ทั้ง บวง มนุษย์ แล สัตว์ เที่ยว นาน, แด ทัน ไม้ ก็ เป็น ทุก ข ด้วย ร้อน นี้. หนังสือ ข้าง บน นี้, ได้ ซัก ออก จาก จดหมายเหตุ ชื่อ เฟรนช์ ออฟ อินเดีย.

เสมียร สิ้น แก่ ความ

๑ ข้าพเจ้า เสมียร สิ้น ได้ การ ว่า, ภาวัน เดือน ยูลี ๕ คำ ข้าพเจ้า ลง เรือ ไป ซื้อ เจ้า ปลีถอก ที่ นาวัก วาชาวิวาท, คือ นาย พึ่ง นายอ่า นายใจ นายดี, ประมาณ เจ้า ทำ สิบหกสิบ เกวียน, เป็น ราคา ๓๘ บาท ๗ สลึง, แลว ข้าพเจ้า ก็ เลย ซื้อ ต่อ ชัน ไป. ครั้น ข้าพเจ้า กลับ ลง มา, นายพึ่ง นายอ่า นายใจ นายดี ขอ คั้น หัว ให้ กับ ข้าพเจ้า, ว่า จะ ของ อด ไว้ สัก วัน สอง วัน ขอ พึ่ง ภา ตาก่อน, แลว จะ ขาย ให้ กับ ข้าพเจ้า ตาม ราคา ทั้ง นี้. ครั้น รุ่ง ชัน สอง วัน ข้าพเจ้า ลง เรือ ไป ซื้อ เจ้า, เพลา เจ้า นายพึ่ง นายอ่า นายใจ นายดี เรียก ข้าพเจ้า เข้า ไป ที่ เรือ, บอก ยอม ขาย เจ้า ให้ กับ ข้าพเจ้า ตาม ราคา เต็ม เป็น ๓๘ บาท ๗ สลึง. เรือ เจ้า ก็ ได้ ลง มา ทวง ที่ โรง สี่ ไฟ ตรีวัน ตก, ของ นายห้าง บัก กีน แปก แอนก่าบนี้. แแต่ ข้อ ที่ มี ชื่อ เขา ชื่อ ของ ข้าพเจ้า มา ลง หนังสือ พิมพ์ กล่าว ไทย ข้าพเจ้า, ข้อ หนึ่ง ว่า เจ้าจ่า วาน นาย สอน ตู หัว ของ ข้าพเจ้า ที่ เรือ เจ้า คั้น หัว ให้ ข้าพเจ้า, ภา คา ๓๘ บาท นั้น ทา จริง ไม่. แแต่ นายสอน ได้ ไป สืบ ราคา เจ้า ได้ เห็น หัว ของ ข้าพเจ้า แแต่ ๓๘ บาท สอง สลึง เท่า นั้น. ข้อ ที่ สอง ว่า ข้าพเจ้า ไป ซื้อ ต่อ ราคา ๓๘ บาท ๗ สลึง, คือ หัว ให้ แแต่ ๓๘ บาท. เจ้า เจ้า เขา หัว มา คั้น กับ ข้าพเจ้า. ข้อ นี้ เห็น

หาจริงไม่. ตัวที่เจ้าเข้าขอคืน เคยสอน ก็ เหน เป็น พญาน
ว่า ตัว ราคา ๓๘ บาท ๒ สลึง เท่า นั้น. ข้อ ที่ สาม ว่า เจ้าเข้า
เอา ตัว มา คืน กับ ข้าพเจ้า, เอา เข้า ไป ขาย ให้ กับ เคยคิด เคย
กุ ลาย แปร ถ้า เป็น เข้า ๑๔๖ เกวียน เท่า หา จริง ไม่. เจ้าเข้า
ที่ ก็น ตัว นั้น กลับ เอา เข้า มา ขาย ให้ กับ ข้าพเจ้า, ทั้ง ตาม ที่
เขา อนุญาต กับ ข้าพเจ้า เมื่อ คืน ตัว. ขอ ท่าน เอา ตัว ที่ ผู้เอา ข้อ
ของ ข้าพเจ้า ลง หนังสือ กล่าว ข้าพเจ้า, กับ เคย สอน พญาน
มา เบิก ความ. ควร มี ควร ได้ ไป ท.

เสมียน สอน เป็น พญาน

๐ ด้วย ข้าพเจ้า เสมียน สอน อวยพร กราบ ท้าว มา ถึง
นายห้าง ให้ ทราบ ด้วย ท่าน ทั้ง สอง ย่าง ตัว ข้าพเจ้า มา
เป็น พญาน นั้น ตัว ข้าพเจ้า จะ ขอ ให้ ทราบ รู้ เหน ได้ ยิน
ใจ ความ ว่า เติม ณ วัน เดือน แปร ขึ้น แรม ชี คำ จำ มี ไค
ศักราช ๑๒๒๘ ปี ชว อัฐศก ใน เวลา เข้า วัน นั้น ข้าพเจ้า ลง
เรือ ไป ดู ราคา เข้า ที่ นำ วัด ราชธิดาฯ จึง เหน เสมียน
สิน ที่ ราคา เรือ เข้า อยู่ ข้าพเจ้า ก็ จะ เข้า ไป ดู เหน ราคา
ที่ ห่อ เข้า ของ เสมียน สิน ที่ ใน เรือ นั้น หลาย ห่อ อยู่ เสมียน
สิน จึง ถาม ข้าพเจ้า ว่า จะ มา ดู ราคา ฤ ข้าพเจ้า จึง รัย
ว่า จะ มา ดู ราคา จะ ได้ ไป แจ้ง ความ กับ นาย ห้าง ของ
ข้าพเจ้า บ้าง จึง แด เหน ราคา ที่ ห่อ เข้า ของ เสมียน สิน
ซื้อ ได้ นั้น หลาย ห่อ แต่ ราคา ๓๘ บาท สลึง อยู่ ประมาณ
ครู่หนึ่ง นาย เตก เจ้า เข้า เรียก ข้าพเจ้า ไป ข้าง ท้าย เรือ เข้า
ดำหนึ่ง ถาม ข้าพเจ้า ว่า เมื่อไร จะ ซื้อ เข้า ข้าพเจ้า จึง
บอก ว่า ยัง ไม่ รู้ เลย จะ ลง ไป หา นาย ห้าง พัง ครู่ ก่อน
ใน วัน ไค นั้น นาย พัง เจ้า เข้า เติม ถือ หนังสือ ตัว ราคา
เข้า ของ เสมียน สิน ซื้อ ได้ นั้น ณ ที่ ขอ ตัว ราคา เข้า
เหน จริง ว่า ราคา ๓๘ บาท ๒ สลึง แน่ แล้ว เสมียน สิน ก็
ขึ้นไป ซื้อ เข้า ข้าง บน ประมาณ ครู่หนึ่ง ข้าพเจ้า ก็
กลับ มา บ้าน รัย ประทาน อาหาร ที่ เรือ น ข้าพเจ้า สัก ครู่
หนึ่ง เสมียน สิน กลับ ลง มา ท่อ ว่า ข้าพเจ้า ว่า ยัง ไ้ เจ้า
เข้า กลับ มา คืน ตัว ณ เสีย หมก ข้าพเจ้า จึง ตอบ คำ ว่า
กับ เสมียน สิน ว่า ณ ยัง ไม่ ซื้อ ออก ณ ไป พัง ราคา เจ้า
เข้า มี น ตกใจ หมายถึง ว่า ณ จะ ซื้อ เข้า ณ ก็ บอก ว่า ยัง
ไม่ ซื้อ ออก ครั้น อยู่ มา จึง รู้ ว่า เจ้าเข้า มี น กลับ ไป คง

ให้ โรง สีไฟ ผู้ ะวัน ตก แต่ ราคา ๓๘ บาท ๒ สลึง ยัง เติม
ขอ ท่าน จง แจ้ คำ ให้ ทราบ ที่ ข้าพเจ้า ได้ รู้ เหน ได้ ยิน แต่ เท่า
นี้ นอกจาก นั้น ไม่ ทราบ เลย

โจร ฆิรมย ผู้ ร้าย จาก ลัก หนังสือ ใน โรงพิมพ์

๐ วัน พุธ เดือน ๘ ฤทธาสถิต แรม ๑๒ ค่ำ เวลา เข้า
มืด มี ผู้ ร้าย เข้า ไป ใน โรง พิมพ์ หัก กุญแจ ตัว หนังสือ ะมิย
กตหมาย ไทย เอา ไป หาย าม คง จะ เป็น คน อยู่ใน พวก
ตกจ้าง สำหรับ โรง พิมพ์ จะ เป็น ผู้ ไค ข้าพเจ้า หา รู้ ไม่
เห็น คน ที่ ะมิย นั้น เมื่อ จะ ไป ขาย แก่ คน อื่น คง จะ ขาย
ถูกกว่า ที่ โรงพิมพ์ ราคา ที่ ขาย ใน โรง พิมพ์ ทุก วัน นี้
กตหมาย ามหนึ่ง ต้อง เติม เป็น เงิน ๑๓ บาท สลึง ต่าง ที่
จะ ะมิย เอา พงฆาตกร ด้วย ราคา พงฆาตกร ที่ โรงพิมพ์
ามหนึ่ง เป็น ราคา ๑๐ บาท สลึง สลึง ต่าง ที่ จะ ะมิย เอา
กัก ขนาว เรือ ๆ ด้วย ราคา กัก ขนาว นั้น เติม ๓๐ สลึง
เพราะ ว่า หนังสือ เหล่า นี้ อยู่ใน ตู้ เดียว กัน ถ้า ผู้ ไค ๆ
จับ ตัว ผู้ ร้าย ฤ จะ จับ ตัว ให้ เรา จับ ได้ เรา จะ ให้ รางวัล
ผู้ จับ ๖ ตำลึง แต่ ข้อ ผู้ ที่ จะ บอก ตัว ย้าย ผู้ ร้าย นั้น เรา ก็
จะ ปิด ไว้ ไม่ ให้ ไคร ๆ รู้

๐ เป็น หนังสือ สัญญา ของ ออกติเต เจ้า ของ จก หมาย นี้

ข่าว มา ทาง เทลิแกรพ

๐ มา แต่ เมือง ลอนดอน เมื่อ เดือน ๗ แรม ๔ ค่ำ, พวก
พี่น้อง ใน เมือง ะเมริกา, ที่ คิด ร้าย เมือง คานิกา ที่ ขึ้น เมือง
อังกฤษ นั้น, ไค ข้าม แม่น้ำ ใน าคระวา ที่ เขา บัสม ไทใหญ่ ชื่อ ีวี
ใน เขต เมือง คานิกา, ทพิ คานิกา มา รัย ที่ พวก พี่เนี่ยน,
พวก พี่เนี่ยน ก็ มกต.

๐ ลอน ดอน เดือน ๗ แรม หก ค่ำ ข่าว ว่า, เมือง ออกเตวีย
แล เมือง ปรอเตซิช นั้น, ราช ทุก ปลูก ษา กัน จะ มี ไค มี การ
สง ความ, ปลูก ษา ไม่ ตก ลง กัน, ราช ทุก เมือง ออกเตวีย ก็
กลับ คืน ไป บ้าน, ราช ทุก เมือง ปรอเตเซีย ก็ กลับ ไป บ้าน.

๐ ลอนดอน เดือน แปร ขึ้น ๓ ค่ำ ข่าว ว่า, พวก พี่เนี่ยน ที่
เมือง คานิกา ก็ แรก กระจาย ไป. เปรสเคนต์ ยอนซัน ให้ มี
หมาย ประ กาศ ออก, จะ ให้ จับ ตัว พวก พี่เนี่ยน ที่ เป็น ไทใหญ่,
ใน แขวง เมือง อยู่ใน คิสเทศ ให้ ไค. ไค จับ ผู้ เป็น สำคัญ ไค

หลาย คน. หนึ่ง เมือง ปรอศเซียก็ก เขา ตัว ออก จาก เมือง ยอมระเน หลาย หัว เมือง, ที่ แต่ ก่อน เข้า อา โศรย แก่ กัน, จะ ไม่ ทำ การ ด้วย กัน อีก. เมือง ยอมระเน เล่า นั้น จึง เข้า ด้วย เมือง ออศเทรีย.

๑. ลอน คอน เค็อน แปก ซัน ๔ คำ ข่า ว่า, ชุน นาง ใหญ่ ว่า ราช การ ใน ลอน คอน ซอ ลา ออก จาก ราช การ, เพราะ จะ ทำ ความ ที่ ปรานานัน ไม่ ได้. หนึ่ง เมือง ปรอศเซีย แล เมือง อิตาลี่ เข้า กัน แลแล้ว. จึง ประกาศ ให้ คน ทั้งปวง รู้ ว่า จะ รม เมือง ออศเทรีย. ปรอศเซีย ไ้ ตั้ง แรก รม กัน, กับ พวก ออศเทรีย ใน วัน นั้น, ปรอศเซีย ไ้ ชนะ ใหญ่.

๒. ลอน คอน เค็อน แปก ซัน ๖ คำ ข่า ว่า, พวก ปรอศเซีย เข้า ใน แคน เมือง แซกโซนี ทั้ง ๓ วัน. แลแล้ว เข้า ไป ทั้ง ทัพ อยู่ เมือง เฮคซ์ แล เมือง แสนโนวอ. ทัพ เมือง แซกโซนี ที่ แต่ ก่อน ชัน อยู่ กับ ปรอศเซีย, หนี ไป เข้า ด้วย ออศเทรีย

๓. ลอน คอน เค็อน แปก ซัน ๘ คำ ข่า ว่า, ทัพ เมือง อิตาลี่ ยก ไป ข้าม แม่น้ำ มินเซียว, เข้า แคน เมือง ออศเทรีย ไ้ รม กัน กับ ทัพ ออศเทรีย. ที่ เมือง วิโรนา เป็น การ รม ใหญ่ ทัพ อิตาลี่ แพ้ แก่ ทัพ ออศเทรีย เสีย คน ทั้ง สอง ฝ่าย ทาย มาก.

๔. ลอน คอน เค็อน แปก ซัน ๑๓ คำ ข่า ว่า, ทัพ อิตาลี่ แล ทัพ ออศเทรีย ไ้ รม กัน อีก ครั้ง หนึ่ง, ที่ เมือง วิโรนา, ทัพ อิตาลี่ แพ้ ออศเทรีย หนี ไป. ข้าม แม่น้ำ มินเซียว กลับ คืน มา. หนึ่ง ทัพ ปรอศเซีย รม กัน กับ ทัพ ออศเทรีย ที่ เมือง กาลิเซีย ก็ แพ้ ออศเทรีย.

๕. ลอน คอน เค็อน แปก ซัน ๑๔ คำ ข่า ว่า, กวิน วิกิโตเรีย, ยอม ให้ ชุน นาง ใหญ่ ออก จาก ที่ ราช การ. หนึ่ง คาร์ บอล เป็น แม่ ทัพ อิตาลี่. เมือง อิตาลี่ รม กับ พวก ออศเทรีย ไ้ ชนะ, ที่ เมือง ไทโรล. ทัพ ปรอศเซีย รม กับ ออศเทรีย ที่ เมือง โยซีเมีย, ปรอศเซีย เสีย ที่ แตก กระจิก กระ จาย กัน ไป.

๖. ลอน คอน เค็อน แปก ซัน ๑๕ คำ ข่า ว่า, กวิน วิกิโตเรีย ไ้ เรี้ยก ลอกเคอเบ, มา ตั้ง เป็น ผู้ว่า ราชการ เชลยอนร็คเชล ลอกเคอเบ รีย เป็น ชระ.

๗. ลอน คอน เค็อน แปก แรม คำ หนึ่ง ข่า ว่า, ลอกเคอเบ เลือ กหา คน ที่ จะ ทำ ราช การ ด้วย กัน ก็ ยาก, ไม่ ไ้ ไร จะ มี ไ้ไร ทำ ราช การ ด้วย. ท่าน ไ้เอา บุค ผู้ ใหญ่ ชัน ลอกเคอเบ มา ตั้ง เป็น ชุน นาง ว่า ราชการ ต่าง ประเทศ. หนึ่ง ทัพ ปรอศ

เซีย รม กัน กับ ออศเทรีย, ที่ เมือง โยซีเมีย เป็น ครั้ง ที่ ๒ ปรอศเซีย เสีย ที่, ทั้ง ทั้ง คน ที่ ถูก ชาว ทอ เจ็บ ล้า มาก แล คน ที่ ทาย ใน กลาง คีค, ไม่ ทัน เก็บ สฟ ฝั่ง แต่ ก หนี ออศเทรีย ไป เมือง ปรอศเซีย, ของ ก การ คีค ลัก หนอย แก่ ออศเทรีย, ๗ ไม่ ยอม.

๘. ลอน คอน เค็อน แปก แรม ๒ คำ ข่า ว่า, ทัพ ปรอศเซีย กับ ทัพ ออศเทรีย, รม กัน อีก ที่ เมือง โยซีเมีย เป็น ครั้ง ที่ ๓ ทัพ ปรอศเซีย ไ้ ชนะ.

๙. ลอน คอน เค็อน แปก แรม แปก คำ ข่า ว่า, การ รม กัน ยุค แลแล้ว. เมือง ออศเทรีย ยก เมือง วินเซีย ให้ แก่ เมือง อิตาลี่. เมือง ออศเทรีย รีย เอม บือฝรั่งเศส, ให้ เป็น ผู้ จัก แจ การ คีค ยุค ให้ กลับ เป็น ศุข ด้วย กัน. เอม บือ จึง มี หมาย ประกาศ ฝาก ไป ถึง เมือง ปรอศเซีย แล เมือง อิตาลี่, ที่ เข้า กัน นั้น ให้ ยุค การ คีค เสีย เลิก อย่า ให้ รม เมือง ออศเทรีย ต่อ ไป.

ราคา สิ้นค้า ย่องง

๑. ณ วัน พุทศ บคิ เค็อน ๘ ชัน ๑๕ คำ, ใน ๑๕ วัน เข้า ที่ ย่องง ราคา ชัน ทาย ละ ๒๕ เซนต์ บ้าง, แล ๓๐ เซนต์ บ้าง, แลแล้ว ราคา ก็ ลด ลง ๕ เซนต์ บ้าง. ๑๐ เซนต์ บ้าง, เค็อน นี้ รู้ แน่ ว่า เข้า ที่ ปลุก ใหม่ ใน ท้อง นา เสีย บ้าง, แต่ จะ เสีย มาก น้อย เท่า ไ้ ก็ ยัง ไม่ ทราบ. ขาย ใน สอง ขวบ อาทิ คย นั้น สอง แสน ๘ หมัน ๖ พัน ร้อย ทาย. คือ เข้า วาง กง แสน ๒ หมัน ๒ พัน ๗ ร้อย. เข้า ช้าง อ่น ๘ หมัน ๘ พัน ๕๐๐ ทาย. เข้า สยาม ๖ หมัน ๓ พัน ๘๐๐ ทาย, เข้า กัมพูช หมัน กับ พัน ทาย, ราคา เข้า บังกล่า ๒ เหรียญ ๓๐ เซนต์, แล ๒ เหรียญ ๕๐ เซนต์. เข้า สยาม อย่าง ท่า ๒ เหรียญ ๑๐ เซนต์ แล ๒ เหรียญ ๒๐ เซนต์ ที่ อย่าง กลาง ๒ เหรียญ ๒๕ เซนต์ แล ๒ เหรียญ ๓๕ เซนต์, ที่ อย่าง ขาว ๒ เหรียญ ๕๐ เซนต์ แล ๒ เหรียญ ๖๐ เซนต์, เข้า ขาว ช้าง อ่น ๒ เหรียญ ๓๕ เซนต์. เข้า มินลา ต่าง ๆ ราคา ๒ เหรียญ ๓๐ เซนต์ แล ๒ เหรียญ ๖๐ เซนต์. เข้า กล้อง ราง กง ทาย ละ ๒ เหรียญ ๒๐ เซนต์ แล ๒ เหรียญ ๒๕ เซนต์. เข้า กล้อง อารกัน ทาย ละ ๒ เหรียญ ๑๐ เซนต์. แล ๒ เหรียญ ๑๕ เซนต์.

๒. น้ำ ทาน ทาย ใน แรม ๑๕ คำ นั้น เป็น ราคา น้ำ ทาน ขาว ที่ หนึ่ง ทาย ละ ๘ เหรียญ ๕๐ เซนต์, แล ๘ เหรียญ ๗๐

เซนต์, ที่ ๒ ทาย ละ ๘ เหรียญ ถ้วน แล ๘ เหรียญ ๓๐ เซนต์,
ที่ ๓ ท้าย ละ ๗ เหรียญ ๕๐ เซนต์ แล ๗ เหรียญ ๘๐ เซนต์.
น้ำ ตาน แดง ๔ เหรียญ ๗๐ เซนต์ แล ๕ เหรียญ ถ้วน.

๑ ผืน อย่าง บัคนา ใหม่ ทียบ ละ ๕๗๕ เหรียญ, อย่าง เก่า
๕๗๐ เหรียญ. อย่าง บัคนา ใหม่ ทียบ ละ ๕๕๐ เหรียญ, อย่าง
เก่า ๕๒๐ เหรียญ. อย่าง มะละกา ทียบ ละ ๗๕๐ เหรียญ.

๑ ผ้าย ราคา คง อยู่, ผ้าย ยิงกล่า ทาย ละ ๑๘ เหรียญ แล
๒๐๐ เหรียญ ครึ่ง. ผ้าย เทียน สีน ทาย ละ ๒๑ เหรียญ แล ๒๒
เหรียญ. ผ้าย เสี่ยง โส ทาย ละ ๒๑ เหรียญ แล ๒๒ เหรียญ.
ผ้าย นิง โป ทาย ละ ๒๒ เหรียญ แล ๒๔ เหรียญ.

เรื่องเจ้าพระยา ออก จาก กรุง ฯ
เดือน แปด ที่ สอง แรม หก คำ

๑ ความ นี้ เรื่อง เจ้าพระยา ออก อยู่ ๔ วัน ได้ ไป เวย,
เพราะ มี ราช การ, คอเวอเมน สยาม ฝาก หนังสือ ไป นอก เป็น
การ ร้อง. ปรากฏา จะ ให้ ทั้น เรือ เมลต์ ที่ จะ ไป ประเทศ ยุโรป.
แล้ว ได้ เรื่อง เจ้าพระยา คอย อยู่ ที่ เมือง สิงคโปร์, กว่า เมลต์ ยุโรป
จะ มา ถึง. เรื่อง เจ้าพระยา ความ นี้ จึง จะ กลับ มา ซ้ำ ไป กว่า กั
หนด แต่ ก่อน สัก ๔ วัน, ควร จะ กลับ มา ถึง กรุง เทพ ฯ เดือน
๘ ขึ้น ๑๑ คำ,

๑ จี. คับลีย์ เวอซิน เอกไซเคอ กับ ลูก เมีย โดย สาร เรื่อง เจ้า
พระยา จะ ไป อยู่ เมือง สิงคโปร์, จะ ไป วิชา ทวี เป็น ผู้ ใน ยอก,
หมายว่า จะ วิชา ทวี ที่ เมือง สิงคโปร์ ที่ กว่า ที่ กรุง เทพ ฯ. เรา
ผู้ ชาว เมือง อเมริกา ด้วย กัน ก็ ได้ ลา ท่าน ที่ เป็น กงสุล อยู่ ก่อน
บน กำปั้น เจ้าพระยา ใน เวลา เข้า ที่ จะ ล่อง ไป นั้น, มี ใจ สัก
เวท ท่าน. ด้วย เขา ยอม อ่อน กำลึง ไป. เรา มี ใจ ปรากฏา จะ
ได้ หาย โรค, ตาม ที่ ท่าน หมายว่า จะ หาย ใน เมือง สิงคโปร์.

๑ มิสเตอร์ เวอซิน ได้ ฝาก ขอรุ ของ ท่าน ไว้ แก่ คับลีย์. เซช.
ซัมบิลทั้น, เรา ได้ ยิน ชาวว่า มิสเตอร์ เวอซิน, ถึง ว่า หาย ตี ก็
ไม่ กลับ มา ทำ การ ที่ กรุง เทพ ฯ อีก แล้ว. มิสเตอร์ เวอซิน
แอนดิมปะนี ได้ ชาย ของ ๆ พวก ท่าน เป็น เลหลัง ทมก แล้ว, ใน
เดือน แปด ที่ สอง ขึ้น สอง คำ. ชาย ลูก นึก ทมก ด้วย กัน เป็น
เงิน ประมาณ สี่ พัน เหรียญ. เรื่อง ยาก ซื่อ ฟาก ที่ ได้ เป็น ของ
มิสเตอร์ เวอซิน แอน กัมปะนี ด้วย, ชาย เป็น เลหลัง ใน วันศุกร์

เดือน แปด ขึ้น ๑๕ คำ, ชาย เป็น สาม พัน ทก ร้อย เหรียญ, ลูก
นึก ควร จะ ชาย สอง เท่า.

ความ สุข ใน กรุง เทพ ฯ

๑ ทุก วัน นี้ กรุง เทพ มีความ สุข อยู่ใน เมือง ทั่ว ไป, แล
มีความ สุข ด้วย เมือง นอก ทั้ง วง ด้วย. เรา ได้ ยิน ความ ทะเลาะ
กัน เหมือน จะ เกิด เหตุใหญ่, แต่ ว่า ประเดี๋ยว ก็ เลิก ไป, กุญ
เมฆ ทั้ง ขึ้น จะมี พายุ ที่ ใหญ่ แล้ว ก็ เลิก ไป. ลาง ที่ มี เสียง กุญ ฟ้า
ร้อง แต่ ที่ โกล, แต่ ทว่า เหตุ เหล่า นี้ เป็น ที่ จะ ให้ ลม อากาศ
ของเรา ไม่ อับ ให้ สบาย ขึ้น. เรา ได้ ยิน ใน เวน นี้ ๆ ด้วย ความ
ข่ม ซ้ำ ว่า จะ ให้ เมือง สยาม เกิด ตึก ด้วย เมือง ขึ้น, แต่ เรา นึก
เห็นว่า, อากาศ ที่ ข่ม ซ้ำ ดัง นี้ เหมือน กับ อากาศ ที่ คน ราก ตี ขม
ออก เสีย. ถ้า จะ วิชา ได้ หาย ตี ขม ที่ จะ กิน น้ำ ชุ่น ๆ
ให้ เคม ท้อง จึง จะ ชำระ ตี ขม ที่ ใน ท้อง นั้น ออก ได้. อากาศ นั้น
ไม่ควร จะ วิชา ด้วย คำว่า อะไร ที่ ลง พิมพ์ จดหมาย เหตุ เลย.

๑ หนึ่ง เขต คือ ของ จดหมาย เหตุ, ที่ เมือง ซิวาไป, เมือง
นิแวง, แล เมือง รวง กุง, แล เมือง มะระแมน, แล เมือง สิงค
โปร, ได้ อ่าน บาง คอก วิกอบเคอ ว่า ท่าน พระ ยา มนตรี สุริวงษ ถึง
อสังญกรรม แล้ว, ก็ มี ใจ คิด สังเวท ถึง ลูก เมีย ท่าน แล พวก
พี่น้อง แล คอเวอเมนท กรุง เทพ

๑ หนึ่ง เรามี หนังสือ ฝาก มา แต่ เมือง สิงคโปร์ เมลต์ ทน
หลัง นั้น ว่า, ทาง เทลลิกราฟ ที่ จะ ทำ ตั้ง แต่ ราง กัง แวะ มา
กรุง เทพ ฯ แล้ว แยก ไป สิงคโปร์ พวก นั้น, มีความ มหวัง
ใจ ที่ ขึ้น ทุก วัน. เหน ว่า ไม่ ขำ นึก ก็ จะ ลง มือ ทำ. คอเวอเมนท
ที่ เมือง ปตาเวีย ซึ่ง ขึ้น แก่ เมือง เนคเทอ แล นด์, เหน ชอบ
ด้วย. คง จะ ช่วย ให้ การ นั้น สำ เเว เคม กำ ลึง ของ ตวี. แล
ได้ ยิน ชาวว่า, มี หนังสือ มา แต่ คอเวอเมนท ซึ่ง กฤษ ว่า ผู้
ใหญ่ ใน เมือง อังกฤษ ชอบ ใน การ นี้ เป็น อัน มาก, เรา ปรากฏา
จะ ให้ สม แก่ ชาว ฮัน ดิน, ให้ ทาง นั้น แล้ว ใน ๒ ปี ได้
ได้, กรุง เทพ ฯ จึง จะ เลื่อน ขึ้น สูง กว่า แต่ ก่อน มาก.

บางกอก คอกกำปนี คือ เจ้า ของ ชูใหม่

๑ ชู แห่ง นี้ พัง ทำ แล้ว, พร้อม ใจ จะ รัย เรือ ใหญ่ น้อย ทุก
อย่าง. เชิญ ให้ ท่าน เจ้า ของ เรือ, แล นาย เรือ ทั้งหลาย, จง พี

จารถูกอุ้มใหม่. คง จะ เห็น ว่า เป็น อุ้ม ที่ กว้าง ทั้ง ปวง ใน บุระ ประเทศ นี้. จะ ได้ แก้ว เรือ ซ่อม แปร ลง เสื่อ ใหม่ โดย สดวก คี. ที่ อุ้ม นั้น ยาว ได้ ๓๐๐ ฟุต. แล คง จะ ให้ ยาว นั้น อีก. โดย กว้าง ได้ ๑๐๐ ฟุต, ภาค ๑๕ ฟุต. ที่ อุ้ม มี ประตู เรียกว่า ไกซัน, ภาะ บัด มี ไม้ ได้ โดย เว. ที่ นอก ปาก อุ้ม ใน ออก ไป นั้น, จก ถึง ลำ แม่ น้ำ โดย ยาว ๑๒๐ ฟุต. มี เชื้อน สอง ฟาก กว้าง ขวาง แวง แวง นึก, กำปั่น เล็ก กำปั่น ใหญ่ จะ จอด อาไ้ รอย อยู่ ปาก อุ้ม ได้ ใน ทุก เวลา ไม่ เป็น อันตราย เลย. แล มี เครื่อง จัก สำหรับ ยก เสากะ โค้ง, แล ม้อน้ำ สำหรับ กลไฟ แวง แวง นึก. อุ้ม นั้น พร้อม ด้วย เครื่อง สูบ ไป ท้าย กำปั่น กลไฟ. มี แวง มาก เพื่อ จะ ได้ สูบ น้ำ ให้ ออก ได้ โดย เร็ว ได้, ไม่ ว่า น้ำ ชื้น น้ำ ลง. พร้อม ด้วย เครื่อง ใช้ ใน การ ทำ เรือ โย แล เรือ กล. แล การ นั้น มี โดย ที่

เป็นชาติยุโรป, ได้ เคย ทำ การ เช่น นั้น หลาย ปี, จึง ชำนาญ ใน การ เหล่า นี้ ทุก อย่าง.

๑ แล ลูกจ้าง สำหรับ อุ้ม นั้น เป็น คน เลือ ก มา แต่ ช่องแวง หลวม ทั้ง นั้น, เป็น คน ชำนาญ ใน การ นั้น. ๑ พวก กำปั่น แห่ง อุ้ม นั้น, ปราณ ภา ที่ จะ ให้ คน ชั่ง ทลาย พิเศวาท์ ตูว่า, อุ้ม นี้ ตั้ง อยู่ ที่ มี ไม้ ลัก บริบูรณ์ แล ลูก ด้วย. ๑ อื่นๆ อุ้ม นี้ มี จัก เรือ โย ไม่, เพื่อ จะ ได้ การ เร็ว. ทมอณ ที่ รอง เรือ สูง ที่ ฟุต, แล จะ ชัก ออก มือ ค ก็ ชัก ได้ โดย สดวก, ไม่ ต้อง เสื่อ ะไร ใน การ เปลี่ยน ทมอณ นั้น.

๑ อื่นๆ พวก กำปั่น แห่ง อุ้ม นั้น, จะ รับ ธุระ คิด ใน การ ที่ จะ ต้อง ลง ทน ซ่อม แปร ลง เรือ, แล จะ รับ เหมา เสา การ นั้น, เรือ ไม้ ก็ ตู เรือ เหล็ก ก็ ตู, แล จะ รับ ต่อ เรือ โย เรือ กล ไฟ ฤ การ ไคๆ ที่ ใน การ ช่าง ต่อ เรือ ซ่อม แปร ลง เรือ. ๑ ไม้ แล

กำปั่น เข้า กรุงเทพ ฯ

เจ้า มา เมื่อไร	กำปั่น ชื่อไร	กัปตันชื่อไร	ที่ ทอน	เรือ อไร	มาแต่ไหน
เดือน ๖ ชัน ๑๕ ค่ำ	เองบี	จัน	๒๘๐	ปากสยาม	กะทลามา
เดือน ๖ แรม ๗ ค่ำ	โนแทนเคส	บีเอ็ค	๔๖๔	ฉิบ อังกฤษ	สิงคโปร์
เดือน ๖ แรม ๑๑ ค่ำ	ซี. พรอนเคส	เมลเดอ	๔๐๐	ปาก อัมเบ็ค	สิงคโปร์
เดือน ๖ แรม ๑๐ ค่ำ	จิลลี	โร	๔๔๑	ปากอังกฤษ	สิงคโปร์
เดือน ๖ แรม ๑๑ ค่ำ	ชัยมอย	ฮอสมัน	๒๖๕	บวิก สยาม	ชายทะเล ไท

ออกไป เมื่อไร

กำปั่น ออก จาก กรุงเทพ ฯ

จะไป ไท

ออกไป เมื่อไร	กำปั่น ชื่อไร	กัปตันชื่อไร	ที่ ทอน	เรือ อไร	จะไป ไท
เดือน ๖ ชัน ๑๕ ค่ำ	เจ้าไซ	บอโร	๔๖๒	ฉิบ สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๖ ชัน ๑๕ ค่ำ	คัมเมค	โมเวอ	๕๐๗	ฉิบ สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๖ ชัน ๑๕ ค่ำ	คอนเคส	มอลเดอ	๓๘๖	ฉิบ สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๖ แรม ๒ ค่ำ	โอเชียน กวิน	ท่าซัน	๕๒๑	ฉิบ สยาม	ชายทะเล ไท
เดือน ๖ ๔ ค่ำ	ฟอวตุน	เอคเคสตัน	๔๔๘	ปาก สยาม	ชายทะเล ไท
เดือน ๖ ๕ ค่ำ	ภาเวคอน	โฮดิน เควค	๗๓๖	ฉิบ สยาม	ชัม มุย
เดือน ๖ ๖ ค่ำ	เวคโซลซัน	มิกเก	๘๑๖	ฉิบ สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๖ ๖ ค่ำ	กิมซอง ไค	เซคเซค	๓๑๖	ปาก สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๖ ๗ ค่ำ	เจ้าพระยา	ฮรตัน	๓๕๓	กลไฟ สยาม	สิงคโปร์
เดือน ๖ ๘ ค่ำ	ไกลโว	กากิล	๑๓๖	สทนเนอ อังกฤษ	สิงคโปร์
เดือน ๖ ๑๒ ค่ำ	ฮิง ฮอย	บีเตอซา	๓๔๒	ปาก สยาม	เซียงไฮ้

เหล็ก แล ของอื่น ๆ ที่ จะ ต้อง ชื้อ นั้น, เรา จะ ขาย ให้ ตาม ราคา ตลาด กวุง เทพ นี้. ๑. หนึ่ง เวือ ทั้งหลาย ที่ จะ เข้า อยู่ นั้น, จะ มา รอก ที่ ทุน แห่่ง กำปะนี้ ฎา ที่ เชื้อน นอก อยู่ นั้น, ไม่ ต้อง เสีย เงิน กำ่าผู้ ที่ เป็น นาย กาว จะ สั่ง ให้ เลื่อน ออก จาก ที่ นั้น เมื่อใด.

๑. หนึ่ง กัปตัน แห่่ง เวือ ทั้งหลาย, เมื่อ จะ ออก จาก อยู่ นั้น, ต้อง เชื้อน ชื้อ ทัว ดง ที่ บานูชี แห่่ง นาย อยู่ นั้น เสีย ก่อน จึง ออก ได้. ๑. หนึ่ง แต่ บันคา หนึ่ง ลื้อ, ที่ จะ ฝาก มา ถึง อยู่ นั้น, ต้อง ฝาก ไป ถึง มิศเตอคับลียู. เซ. โรเบิตชัน กวา จะ ได้ เปลี่ยน อย่าง นั้น, บัด นี้ มิศเตอคับลียู. เซ. โรเบิตชัน เป็น นาย กอง นั้น เป็น เจ้า กระจง ใน การ ที่ จะ ใช้ เงิน เกบ เงิน แต่ ผู้ เคียว.

ช่าง นาฬิกา

๑. ช่างเจ้า มีความ ปกติ จะ ให้ ท่าน ทังปวง ทราบ ว่า, ช่าง เจ้า ตั้ง บ้าน อยู่ ที่ ถนน เจริญ กวุง, เป็น ช่าง ทำ นาฬิกา พก

พนาฬิกาใหญ่, แล นาฬิกา โกรนามีเทอ. ถ้า นาฬิกา อย่าง ไ้ เสีย ก็ แก้ ไข ได้ ทุก อย่าง. แล จะ ทำ ให้ แล้ว แล้ว แล้ว ก็ ง่าย, แล ทำ เขม เติน เรือ ก็ ได้. ช่างเจ้า มี ชื้อ ใน ท้าย หนึ่ง ลื้อ น ชื้อ เอฟ.เซอ.ไวเชลก็.

๑. หนังสือที่จะขาย ๆ

๑. หนังสือ ดิกษนาเว ภาษา อังกฤษ แปล เป็น ไทย แปล ออกใหม่ ๆ ใน เรว ๆ นี้ เป็น หนังสือ ย่อม ๆ เป็น อย่าง ดี ซึ่ง ผู้ หนึ่ง ผู้ใด จะ เรียน ภาษา อังกฤษ แปล เป็น ไทย ได้ เป็น หนังสือ สำหรับ ขาย มี อยู่ ที่ บ้าน ช่างเจ้า หมอ ปรีดแลแต่ ที่ บ้าน หมอ แมก ดีดี เชื้อน ท่าน ทังปวง มา ฎา จะ ขาย ให้ ภูอ สมควรว

๑. ปฏิทิน บอกรโงแล ทุ่ม ใน ช่าง ชัน เดือน ๙ นี้.

ค่า อังกฤษ	ค่า ไทย	ค่า จีน	อาทิตย์ขึ้น กี่ โมง	อาทิตย์ตก กี่ โมง	อาทิตย์เที่ยง กี่ โมง	จันทร์ ตก กี่ ทุ่ม
เดือน ออคโต	เดือน ๘	เดือน ๗				
วัน อาทิตย์ ๑๒	ค่ำ	ขึ้น ๑	๑๑ ทุ่ม ๔๖ นาที	ห้า ค่ำ แล้วย ๑๔ นาที	๕ โมง ๕๖ นาที	๑ ทุ่ม ๓๘ นาที
วัน จันทร์ ๑๓	๒ ค่ำ	๓ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๔๖ นาที	ห้า ค่ำ แล้วย ๑๔ นาที	๕ โมง ๕๖ นาที	๒ ทุ่ม ๒๑ นาที
วัน อังคาร ๑๔	๓ ค่ำ	๔ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๔๖ นาที	ห้า ค่ำ แล้วย ๑๔ นาที	๕ โมง ๕๖ นาที	๓ ทุ่ม ๕ นาที
วัน พุธ ๑๕	๔ ค่ำ	๕ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๔๗ นาที	ห้า ค่ำ แล้วย ๑๓ นาที	๕ โมง ๕๖ นาที	๓ ทุ่ม ๕๗ นาที
วัน พฤหัส ๑๖	๕ ค่ำ	๖ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๔๗ นาที	ห้า ค่ำ แล้วย ๑๓ นาที	๕ โมง ๕๗ นาที	๔ ทุ่ม ๔๔ นาที
วัน ศุกร ๑๗	๖ ค่ำ	๗ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๔๘ นาที	ห้า ค่ำ แล้วย ๑๒ นาที	๕ โมง ๕๗ นาที	๕ ทุ่ม ๓๓ นาที
วัน เสาร์ ๑๘	๗ ค่ำ	๘ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๔๘ นาที	ห้า ค่ำ แล้วย ๑๒ นาที	๕ โมง ๕๗ นาที	
วัน อาทิตย์ ๑๙	๘ ค่ำ	๙ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๔๘ นาที	ห้า ค่ำ แล้วย ๑๒ นาที	๕ โมง ๕๗ นาที	๗ ทุ่ม ๘ นาที
วัน จันทร์ ๒๐	๙ ค่ำ	๑๐ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๔๙ นาที	ห้า ค่ำ แล้วย ๑๑ นาที	๕ โมง ๕๗ นาที	๗ ทุ่ม ๕๗ นาที
วัน อังคาร ๒๑	๑๐ ค่ำ	๑๑ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๔๙ นาที	ห้า ค่ำ แล้วย ๑๑ นาที	๕ โมง ๕๘ นาที	๘ ทุ่ม ๔๕ นาที
วัน พุธ ๒๒	๑๑ ค่ำ	๑๒ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๔๙ นาที	ห้า ค่ำ แล้วย ๑๑ นาที	๕ โมง ๕๘ นาที	๘ ทุ่ม ๓๔ นาที
วัน พฤหัส ๒๓	๑๒ ค่ำ	๑๓ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๕๐ นาที	ห้า ค่ำ แล้วย ๑๐ นาที	๕ โมง ๕๘ นาที	๑๐ ทุ่ม ๒๓ นาที
วัน ศุกร ๒๔	๑๓ ค่ำ	๑๔ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๕๐ นาที	ห้า ค่ำ แล้วย ๑๐ นาที	๕ โมง ๕๘ นาที	๑๑ ทุ่ม ๑๑ นาที
วัน เสาร์ ๒๕	๑๔ ค่ำ	๑๕ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๕๐ นาที	ห้า ค่ำ แล้วย ๑๐ นาที	๕ โมง ๕๙ นาที	๑๑ ทุ่ม ๕๗ นาที
วัน อาทิตย์ ๒๖	๑๕ ค่ำ	๑๖ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม ๕๑ นาที	ห้า ค่ำ แล้วย ๙ นาที	๕ โมง ๕๙ นาที	

การเข้าเรือ

๐ บัดนี้ มีเรือ นอกที่ยังไม่ได้เข้าก็ไม่มีเลยใน กรวง เทพ. ค่าจ้าง เขา สิ้นศาลง เรือไปถึง เมือง ฮองกง, ถ้า ของ นัก หาม หนึ่ง ต้อง เสีย ค่าจ้าง หาม ละ ๕๐ เซนต์ และ ๕๕ เซนต์. ถ้าไป ถึง สิงคโปร์ ค่าจ้าง หาม ละ ๒๕ เซนต์ และ ๓๐ เซนต์. กำมัน ที่ บันทุก สิ้นกำไป ใน เรว ๆ นี้, คือ ซิม อังกฤษ คักเทศาก ปรระทุก เข้า หมั้น ๒ พัน หาม, ค่าจ้าง ที่ ปรระทุก ใน บางกอก หาม ละ ๕๕ เซนต์, ถ้า บันทุก ที่ หลั่ง เค้า แค หาม ละ ๕๐ เซนต์.

๐ บริเมน มาก ตักนหกด บันทุก เข้า จะไป เมือง ฮอง กง ที่ บันทุก ใน บางกอก หาม ละ ๕๕ เซนต์, ที่ บันทุก หลั่ง เค้า หาม ละ ๕๐ เซนต์.

๐ ตกุนเนอ อังกฤษ ชื่อ ไทโอ บันทุก สิ้นกำ ๒๗๐๐ หาม จะไป เมือง สิงคโปร์ ค่าเข้า หมด ด้ว้ย กัน ๗๐๐ เหรียญ.

๐ ตกุนเนอ อังกฤษ ชื่อ ด้กเคอเตเต, บันทุก สิ้นกำ จะ ไป เมือง สิงคโปร์ ค่าจ้าง หาม ละ ๒๕ เซนต์.

๐ กำมัน ที่มี ชื่อ ที่ ช้าง ด้ว้ย นี้ เจ้า ของ กำมัน ได้ บัน ทุกเอง, คือ มาก ด้วยาม ชื่อ หับเซง บันทุก เข้า ๒๓๓ หาม ฝ่าง ๖๘๕ หาม, น้ำตาน ทวาย ๖๘๐ หาม, เข้า เบ็ดือก ๕๒๕ หาม.

๐ ซิม ด้วยาม ชื่อ กวินตอพิงคันคัก, บันทุก เข้า หมั้น ๓๖๖ หาม.

๐ มาก ด้วยาม ชื่อ ซีฟอก บันทุก เข้า ๓๒๓๐ หาม, ฝ่าง ๘๖๒ หาม, น้ำตาน ทวาย ๘๒๓ หาม, พริกไทย คำ ๕๘๘ หาม ตะกั่ว ด้วริยม ๓๓๖ หาม, เข้า เบ็ดือก ๕๖๗ หาม.

๐ ซิม ด้วยาม ชื่อ ซายักพิค บันทุก เข้า ๕๕๖๔ หาม, ฝ่าง พัน หาม, เมตงา ๒๐๐ หาม.

๐ มาก ด้วยาม ชื่อ รัมบิท บันทุก ฝ่าง ๓๗๖๓ หาม, น้ำตาน ทวาย พัน ๓๗๖ หาม, พริก ทย คำ ๓๗๐ หาม, เมตงา ๓๗๐ หาม, เข้า เบ็ดือก ด้วริย ๕๐ หาม.

๐ ซิม ด้วยาม ชื่อ เวชียอสิ บันทุก เข้า ๓๖๘๗ หาม, ฝ่าง ๓๐๐๕ หาม, พริกไทย คำ ๔๘๓ หาม, เข้า ด้วริย ๖๒ หาม.

๐ ตกุนเนอ ด้วยาม เมริวอธ, บันทุก เข้า ๗๕๐ หาม, ฝ่าง ๓๓ หาม, หนึ่ง ๑๐ ๕๗ หาม.

๐ มาก ด้วยาม เตกเมริ บันทุก เข้า ๘๖๗๓ หาม, ฝ่าง ๓๗๘ หาม, เขา กววย ด้วริย ๔ หาม.

๐ ซิม ด้วยาม ชื่อ เจ้าไซ บันทุก เข้า ๒ พัน ๘๗๖ หาม ฝ่าง ๒๒๘๐ หาม, น้ำตาน ทวาย ๕๐๐ หาม, พริกไทย คำ ๕๒๕ หาม, เขา กววย ๕๐ หาม, เข้า เบ็ดือก ๓๓๘๕ หาม.

๐ ซิม ด้วยาม ชื่อ คอเมค บันทุก ฝ่าง ๒๕๘๐ หาม, น้ำ ตาน ทวาย ๓๕๒๐ หาม, เข้า เบ็ดือก พัน ๔๓๖ หาม.

๐ ซิม ด้วยาม ชื่อ คอนเทค บันทุก เข้า ๓๓๕๐ หาม, ฝ่าง ๓๕๓๘ หาม, น้ำตานทวาย ๓๓๐๕ หาม, เข้าเบ็ดือก ๓๘๐๐ หาม.

๐ เรือ กดไฟ ด้วยาม เจ้าพระยา บันทุก เข้า ๕๕๒๖ หาม, น้ำตาน ทวาย ๓๕๕ หาม, เขา กววย ๘๕ หาม, ไหม ๓๖ หาม.

ราคา สิ้นกำ กรุงเทพ

๐ เข้ากถ้อง อย่าง คำ เกวียนละ ๔๔ บาท ๐ เข้ากถ้อง อย่าง กถาง เกวียนละ ๔๘ บาท ๐ เข้าขาว อย่าง ที่ เกวียน ละ ๕๐ บาท ๐ เข้าอย่าง ที่ ๔ เกวียน ละ ๖๒ บาท เข้าขาว ที่ หนึ่ง เกวียน ๘๘ บาท ที่ ๒ เกวียน ๗๕ บาท ๐ เข้าโรงซี จักร ที่ หนึ่ง หามละ ๒ บาท ๒ ถั่ง ที่ ๒ หาม ละ ๒ บาท ถั่ง ที่ ๓ หาม ละ ๒ บาท เพ็อง ๐ เข้าเบ็ดือก นาถ่น เกวียน ๕๓ บาท นาเมือง เกวียน ละ ๓๘ บาท ๐ เมตงา เกวียน ละ ด้วริย ๓๐ บาท ๐ ฝ่างไม่มี เมต หาม ละ ๒๕ บาท ถั่ง ที่ มี เมต หามละ ๘ บาท ๐ น้ำตานทวาย ฆางอย่าง ที่ หนึ่ง หาม ละ ๓๒ บาท ที่ ๒ หามละ ๓๓ บาท ที่ ๓ ๐ น้ำตานแดง ที่ ๓ หามละ ๗ บาท ๒ ถั่ง ที่ ๒ หาม ละ ๖ บาท ๒ ถั่ง ๐ พริก ไทย คำ หาม ละ ๘ บาท ๓ ถั่ง ๐ หนึ่งกววย หาม ละ ๓๓ บาท ๐ หนึ่งด้ว หามละ ๓๗ บาท ๐ เขา กววย หามละ ๓๔ บาท ๒ ถั่ง ๐ กำยาน ที่ ๓ หามละ ๓๘๐ บาท ที่ ๒ หามละ ๓๕๐ บาท ๐ ตะกั่ว ด้วริยม ที่ ๓ หามละ ๓๘ บาท ที่ ๒ หาม ละ ๓๖ บาท ๐ บ่าน กถิม ที่ ๓ หามละ ๓๘ บาท ๒ ถั่ง ที่ ๒ หาม ละ ๓๘ บาท ๒ ถั่ง ๐ รง หามละ ๖๖ บาท ๐ ไหมโคราย หามละ ๓๐๐ บาท ไหมยว หามละ ๘๐๐ บาท ไหมเจเมน หามละ ๗๐๐ บาท ๐ ด้วริย ที่ ๓ หามละ ๓๔ บาท ๒ ถั่ง ที่ ๒ หามละ ๓๒ บาท ๐ ด้วริย หามละ ๓๘ บาท ๐ กระวาน หามละ ๒๒๕ บาท ๐ ฝ่าง ๓ คุ่น ๔ คุ่น เป็น หาม ๆ ละ ๒ บาท ถั่ง ที่ ๕ คุ่น ๘ คุ่น เป็น หาม ๆ ละ ๒ บาท เพ็อง ที่ ๗ คุ่น ๘ คุ่น ๘ คุ่น เป็น หาม ๆ ละ บาท ถ่าม ถั่ง เพ็อง ๐ เมตท กระเบา หามละ ๒ บาท ๐ ไม้จิงชัน ที่ หนึ่ง ๓๐๐ หาม เป็น ๒๕๐ ที่ ๒ ๓๐๐ หาม เป็น ๓๘๐ บาท ๐ ไม้แดง ที่

หนึ่ง ๓๐๐ บาท เป็น ๒๐๐ บาท ที่ ๒ หาบ ละ บาท ๑ ไม่สัก
 ๒๐๐ บาท ๑ งานข้าง ๕ อัน เป็น หาบ ๑๑ ละ ๓๕๐ บาท
 ๕ อัน เป็น หาบละ ๓๕๐ บาท ๖ อัน เป็น หาบ ๑๑ ละ ๓๓๐ บาท
 ๗ อัน เป็น หาบ ๑๑ ละ ๓๒๐ บาท ๑ ปลาทู หาบละ ๘ บาท
 ปลาทูตัก หาบละ ๕ บาท ถึง ๑๐ บลึง ทะเต หาบละ ๑๐
 บาท ๒ ถึง ๓๐๐ ไร่ เป็น ๘ บาท ทองหนัก บาท
 หนึ่ง เป็น เงิน ๓๘ บาท ๑ การ แลกเงิน เมือง สิงคโปร์ ได้
 กำไร ร้อย ละ ๘ เหรียญ

๑ พระเจ้า เซียงใหม่ มา ถึง

๑ พระเจ้า เซียงใหม่ ลง มา กรุง เทพ ฯ ณ เดือน ๘
 ขลุ่ยสาท แรม ๓๓ ค่ำ แด่ เสด็จ ทาง มา ประมาณ เดือน เด็ด
 จึง ถึง. ขรรณนิยม พระเจ้า เซียงใหม่ นั้น ต้อง ลง มา เข้า
 ใต้ ลำตของ ขลุ่ย พระบาท ทดเกล้า ถวาย เครื่อง ราช ขรรณา
 การ ถ้าม บ้าง มา ครั้ง หนึ่ง ได้ ยิน ชาว ว่า ที่ ฎา ว่า ค้วย
 เรื่อง พระเจ้า เซียงใหม่ เอาใจ ออก หาก จาก กรุง เทพ ฯ
 จะ ไป เข้า ค้วย เมือง พม่า นั้น เป็น ความ ไม่ จริ่ง ท่าน ที่ ยัง
 ด้ว่า มี ถัก กิ ต่อ พระเจ้า อยู่ หัว ใน กรุง เทพ ฯ อยู่ ข้าง เจ้า
 ก็ พดอย ยิน ที่ ค้วย

การ คึก ที่ ประเทศ ยุโรป

๑ ชาว มา ทาง เกล็ด ครฟ, ใน เวร ที่ สุก คือ เดือน แปด
 ขลุ่ยสาท แรม ๔ ค่ำ, ดู เหมือน ทาว ปรกาศ พฤษภ ที่ จะ นำ
 กลาง วัน อัน ประกอบ ค้อย ความ สุข สบาย, ออก จาก มีก แด
 พฤษภ นำ กลว. เพราะ ชาว นั้น บอก ว่า เมือง ฮอลแลนเดี ยอม
 ยก เมือง วินเซี่ย ให้ แก่ เมือง ฮิตาลี่, ได้ ขอ อำนาจ เอมบรือ
 เจ้า เมือง ฝรั่งเศส ให้ อยุ่ การ คึก. เอมบรือ ได้ รับ เอา เป็น ธุระ,
 แล มี หมาย ปรกาศ ห้าม ฮิตาลี่ กับ เมือง ปรดเซีย, อย่า ให้ รัย
 ฮอลแลนเดี ต่อ ไป, แต่ เรา ได้ ไว้ใจ ชาว มา แรก ก่อน ดู เหมือน
 จะ เป็น ทาว ปรกาศ พฤษภ แต่ ปรกาศ ก็ คับ ไป, เหมือน ที่
 คน เรียก ว่า สี่ ผู้ง ใต้, เรา จึง ไม่ ไกร ไว้ใจ ทาว ดวง ใหม่ ที่
 ขึ้น ใต้อัน. ถึง กระนั้น เรา ก็ มีความ ไว้ใจ บ้าง ว่า, กระบี่
 ที่ โลก ออก จาก นี้ ก็ เป็น หลาย พัน หลาย แสน เล่ม นั้น, ก็ ได้
 กลย ไซ้ ผัก เสี้ย แล้ว. แล บั้น ไทใหญ่ ยิ่ง ที่ มี กำล้ง มาก กว่า แรก
 ก่อน นั้น, ที่ ได้ ฆ่า ให้ คน ตาย เป็น พัน เป็น แสน นั้น, ได้
 เจียบ เป็น สุข แล้ว. มีความ ข้อ หนึ่ง, ดู เหมือน จะ เป็น แหน

ว่า, เมือง ปรดเซีย ได้ ถอย กำล้ง ลง แล้ว. เมือง เขอมะเน
 ทั้งปวง ที่ อยู่ ริม กัน นั้น, จะ ไม่ ต้อง กลัว ความ โหด ของ พวก
 ปรดเซีย เหมือน แรก ก่อน อีก แล้ว. มีความ ข้อ หนึ่ง, ดู
 ใกล้ จะ มา ถึง, คือ ว่า เมือง เขอมะเน ทั้งปวง ที่เป็น เมือง เล็ก
 เล็ก น้อย ๆ, ก็ จะ รวบ รวม เข้า กัน เป็น เมือง รัฟบัล, ฎา ทั้ง
 เช่น เมือง ตาม อย่าง อังกฤษ, ที่ เรียก ลิมมิทเทค มอน ฮาก. ที่
 จะ มี กำล้ง ยิ่ง ยิ่ง มั่น คง, ฎา ที่ จะ เป็น เมือง เขก เป็น เมือง
 ที่ จะ ให้ เจียว ความ สุข ใน ปรกาศ ยุโรป, บันคา เมือง เขอ
 มะนี เหล่า นั้น ที่เป็น เมือง เล็ก ๆ, ไม่ ได้ ขึ้น แก่ เมือง โด.
 มี เจ้า แผ่นดิน ใช้ มงกุฎ กว่า ๑๒ องค์, จำ เป็น มี สาเหตุ ที่ จะ
 ให้ เกิด วิวาท กัน เอง ๆ. เปรียบ เหมือน เรือ น ที่ มุง จาก
 ข้อม เป็น เรือ ไฟ. ถ้า เกิด ไฟ ขึ้น แด่ สัก หนอย ก็ จะ ให้ มาก ไป
 ใต้. เรา มีความ ปรมาจนา จะ ให้ เมือง เขอมะนี เหล่า นั้น, รัย
 ทำ เสี้ย ใหม่. ให้ รวม เข้า เป็น เมือง เดียว กัน, เหมือน เมือง
 อยู่ใน ฑิษเทศ ๓๖ หัว เมือง เข้า ด้วย กัน. เป็น เมือง เดียว จึง
 ได้ มี กำล้ง มาก. เรา เห็น ว่า ถ้า เมือง เขอมะนี ทั้งปวง เมื่อ จะ
 เข้า กัน เช่น นั้น, คง จะ มีความ สุข ที่ กลาง ประเทศ ยุโรป ยิ่ง
 ยิ่ง, ไม่ ต้อง อาศรัย เมือง ฝรั่งเศส เพื่อ จะ ให้ เกิด ความ สุข.
 ต่อ ไป อีก แล้ว.

ขอ เงิน วาจา จด หมาย เหตุ

๑ หนังสือ อธิทอ คำ นัย มา ยัง ท่าน ทั้งปวง, ที่ ได้ รับ จด
 หมาย เหตุ ด้วย ข้าง เจ้า, ออก จะ รัย ปรกาศ เงิน คำ จด หมาย
 เหตุ เล่ม หนึ่ง ที่ ยัง ค้าง อยู่ บ้าง. กับ ทั้ง เล่ม ที่ ๒ นี้ ก็ จะ ต้อง
 รัย ปรกาศ เงิน มา ใช้ ใน การ พิมพ์. เพราะ ว่า ย่าง เข้า มา ถึง
 กลาง ปี, คิด เป็น หนังสือ ครึ่ง เล่ม แล้ว. เมื่อ ไป จน ถึง ยก ๑๕
 ถ้า ยัง ไม่ได้ ใช้ เงิน คำ หนังสือ แล้ว, ก็ จะ ต้อง คิด เอา เล่ม
 ละ ๖ บาท ตาม ที่ ได้ ว่า ไว้ แด่ เติม เมื่อ จะ ตี เล่ม ที่ ๒ นี้.
 ๑ อนึ่ง สาม ก๊ก เล่ม สอง ที่ พิมพ์ แล้ว, แต่ ยัง หา ได้ ผู้
 เข้า เป็น เล่ม ไม่, จะ เร่ง ทำ ใน ๓๐ วัน จึง จะ จำหน่าย ได้ บ้าง.
 ๑ อนึ่ง จด หมาย เหตุ ยก นี้ ข้าง, พัน กำ หนก ไป เพราะ ลูก
 ข้าง ที่ เป็น สำคัญ นั้น เจ็บ ไป, ข้าง เจ้า ขอ โทษ ท่าน ทั้งหลาย
 เสี้ย อีก ครึ่ง หนึ่ง อีก.
 ๑ ข้าง เจ้า ผู้ มี ชื่อ ข้าง ทัช หนังสือ นี้, มา ออก หนังสือ
 พิมพ์ ให้ ท่าน ทั้งปวง ทราบ, ว่า ข้าง เจ้า มี เพชร มา ไม่ ๆ มาก,
 ข้าง เจ้า ชื่อ เอ. โฮมันต์ เฮน กัมปนี. อยู่ ที่ ห้าง ส้มแดง ังค์ใหญ่.

๑หนังสือจดหมายเหตุนาน

THE BANGKOK RECORDER.

เล่มที่ ๒๒ เดือน ๙ ขึ้นสิบห้าค่ำ ปีชาน อัฐศก จุลศักราช ๑๒๒๘ เดือน อคัตต์ วันที่ ๒๗ กลุศ ศักราช ๑๘๖๖, ปีที่ ๑๗

สารเสริญ นายจิกข้างถ่ายรูป

๑ ได้ทราบความว่า นายจิก ข้างถ่ายรูป เป็นคนใจ
ดีควรที่จะสรรเสริญบ้าง. ใจความว่า พระสงฆ์องค์
หนึ่ง อยู่วัดบูรณารามมาข้างถ่ายรูปอย่างกลาง เป็น
ราคา ๖ บาท ครั้นถ่ายรูปแล้ว พระสงฆ์องค์นั้นที่เอา
รูปไป รูปหนึ่ง แต่เงินค่าจ้างถ่ายรูปนั้นหาได้ให้กับ
นายจิกไม่ นายจิกก็มีใ้ตกลงการที่นี้ นานประมาณ
สักสองเดือนเศษ พระสงฆ์องค์นั้นรู้สึกมีความระอาย
ใจจึงได้เอาเงินค่ารูปฝากเขามาให้กับนายจิก ๆ ที่ไม่
มีความโกรธ

๒ ข้อ ๒ ว่า ด้วย พระสงฆ์อีกองค์หนึ่ง ชื่อ พระทับ
อยู่วัดบวรนิเวศมาข้างนายจิกถ่ายรูป เป็นรูปอย่าง
กลางราคา ๖ บาท ครั้นถ่ายรูปแล้วเงินค่าจ้างที่ไม่ให้
แต่รูปที่ถ่ายนั้นก็ไม่เอาไป ดูเหมือนจะพ้อดวงตอกให้
นายจิกเสีย น้ำยาเปล่า ๆ

๓ ข้อ ๓ ว่า ด้วย พระสงฆ์อีกองค์หนึ่ง ชื่อ พระมหา
พอน อยู่วัดชนะสงครามเป็นคนชอบอวดมาโดยกับ
นายจิก ด้วยที่ยืมหนังสือพิมพ์พระราชพงษาวดารกรุง
เก่าไปส่งเล่ม เอาไปได้ประมาณสิบเดือนเศษที่ไม่
เอามาส่งเลยหนึ่งเดยที่เดียว นายจิกก็ไ้มีจดหมาย
ไปเตือน พระมหาพอนที่พูดแะเขื่อนกลมหลัดเป็น
หลายครั้งหลายหน ของนายจิกเสียไป

๔ ข้อ ๔ ว่า ด้วย พระสงฆ์อีกองค์หนึ่ง ชื่อ พระมหา
เนต อยู่วัดโสมนัสวิหาร มาข้างนายจิกถ่ายรูปแล้ว
พูดออกตัวว่า ขำนิ ขำนาญในภาษาอังกฤษ แต่รู้หนังสือ
อังกฤษมากมาย จึงได้วานนายจิกไปช่วยซื้อหนังสือ
ดิกชันนารีที่ท่านหมอบรัดเลย์ให้ฉบับหนึ่ง ถ้าเป็นราคา
เท่าไรก็ให้นายจิกตกลงไปก่อน ครั้นนายจิกได้ซื้อ
หนังสือดิกชันนารีเล่มหนึ่งฝากไปให้กับพระมหาเนต ๆ

ที่กลับคำ่าไม่ได้สั่งให้นายจิกซื้อออก ที่ไม่รับเอา
หนังสือดิกชันนารีไว้ ผู้ที่ถือหนังสือไปให้ นั้นต้องเสีย
เงินไว้แทนค่าหนังสือดิกชันนารี ความทั้ง ๔ ข้อนี้ควรที่
นายจิกจะมีความเสียใจบ้าง แต่ว่านายจิกไม่เสียใจ
เลย บันดาที่มาข้างถ่ายรูปนั้น นายจิกก็ไม่เอาราคา
แพงนักเอาแต่ถอดมควร แต่จะขอรูปต่าง ๆ ก็ได้ให้
ไปบ้างตามที่ชอบอัธมาไ้รอยกัน

๑ ว่า ด้วย พระสงฆ์ไปเมืองมอญ

๑ มีข่าวมาว่า พระสงฆ์องค์หนึ่ง ชื่อ พระปลัดจุก อยู่วัด
บวร มงคล, ทูลลาพระเจ้าอยู่หัวกรุงสยาม. ไปเมืองมอญ
แมน, แต่ณเดือนอ้ายปีฉลู สดับศก. ครั้นถึงณเดือนหกปี
ชาน อัฐศก, พระปลัดจุกจะกลับมาก็ไปลาขอเวรแมนมอญ
แมน, แลท่านกงสุลผู้ใหญ่นั้นก็ฝากหนังสือฉบับหนึ่ง, กับ
สิ่งของที่มีราคามาก, ก็อยู่ในห่อหนังสือฉบับนั้นด้วย.
แล้วส่งพระปลัดจุกให้นำเอาหนังสือนั้น, ไปมอบกับมิสเซอร์
นอกที่ ท่านเป็นกงสุลอังกฤษนั้น, แลให้มิสเซอร์นอกกงสุล
อังกฤษ, นำหนังสือไปถวายต่อขอเวรแมนสยาม. ครั้น
เดือน ๘ พระปลัดจุกก็กลับมาจากเมืองมอญแมน, ถึงกลาง
ดงแขวงเมืองกาญจนบุรี, ก็ช่วยเป็นใช้บ้างประมาณเจ็ด
วันถึงแก่ภรรณาพ. ในบ้านเกรียงนั้น, มีศิษย์สามเณร ๑
คนชื่อจุก. แต่เป็นเด็ก ๆ ทั้ง ๔ คน, ก็เก็บเอาแต่หนังสือ
ฉบับหนึ่ง, กับศิลาขาวตัวแก้วแผ่นหนึ่ง, เป็นอย่างย่อ
มอญที่ จะหาแบกแบกมาได้. กับต้นไม้สองต้นประหลาด,
สูงสองหนึ่งสองต้น, กับทิวอย่างคือ ต้นโสกดอกโสกที่ใส่
ถุงที่ ทวาจะมาถวายถึงหนึ่ง. ที่ศิษย์เก็บมาได้แต่ของ
สามอย่างเท่านั้น, ยังเหลืออยู่ศิลาตัวแก้วก้อนใหญ่เหลือ
กำลังที่จะเอามาได้. คนทั้ง ๔ คน โดยสารเรือเข้า
ยังกรุงเทพ ฯ. คนทั้ง ๔ ที่ถือหนังสือมานั้นเป็นเด็กไม่

ใคร่ จะ รู้จักใคร เลย. ก็ เอา หนังสือ กับ สิ่ง ของ นั้น มา ทั้ง นึ่ง ความไว้ที่วัด บวรมงคล. ยังมี พระสงฆ์ องค์หนึ่ง, เป็น สีก ของ พระปลัดจุก ที่ ทาย ชื่อพระไท สำหรับ สวด พระปริตในหลวง อยู่วัด บวรมงคล นั้นเอง, จึงได้ นำเอา หนังสือ ฉบับ นั้น มา ให้แก่ มีศเทศนอก องครักษ์ อังฤกษ์, ๆ อ่าน หนังสือ ได้ ความว่า สิ่ง ของใน ห่อ กะภาค นั้น, เป็น ของ ผาก มา ถวาย กับ คอเวอเมนต์ สยาม. ท่าน องครักษ์ อังฤกษ์ พุค ว่า จะ เอา ไป ถวายเอง, ไม่ ต้อง พระไป. พระไท ก็ ลา กลับ มา วัด. ท้าย พระไท องค์ นี้ เป็น คน ซื่อ ตรง ต่อ แผ่นดิน, โดย สุจริต เป็น เทียงแท้

๑ หนังสือ บนนี้เขา ขอให้ ลง พิมพ์.

เป็น ข้อ เล็ก น้อย เป็น ความ จริง ที่ ควร หม่อม ๆ จะได้ เอาใจใส่ ซื่อ เป็น ๑๓ ข้อ

๑ ถ้า ผู้ใด ไม่ได้ กิน น้ำเหล้าเลย จะ ไม่เป็น คน ซี้เมา. นี้ แล เป็น ความ ซัก.

๑ แล นี้ ก็ เป็น ความ ซัก, ถ้า ขำพเจ้า ไม่ กิน น้ำเมา ขำพเจ้า จะ ไม่ เข้า ใน การ ให้ บัง เกิด คน ซี้เมา.

๑ แล นี้ ก็ เป็น ความ ซัก, ถ้า ขำพเจ้า ไม่ เข้า ด้วย คน ที่ กิน เหล้า, ขำพเจ้า คง พ้น ความ พ้อ ลวง แล ม่วง แร้ว ต่าง ๆ ที่ มัก คัก หม่อม ๆ ให้ เสีย.

๑ นี้ แล เป็น ความ ซัก, ถ้า ขำพเจ้า กิน เหล้า อยู่ บ่อย ๆ ก็ คง จะ เป็น ซี้เมา.

๑ นี้ แล เป็น ความ ซัก, ว่า คน ซี้เมา แต่ แรก ก็ กิน เล็ก น้อย ค่อย มาก ขึ้น ทุก ๆ ๆ.

๑ นี้ แล เป็น ความ ซัก, การ ที่ กิน เหล้า แต่ น้อย ๆ นั้น เป็น ต้น เหตุ ได้ เป็น ที่ สั่ง สอน, ของ คน ซี้เมา ทุก คน ให้ ระวัง.

๑ นี้ แล เป็น ความ ซัก, ถ้า การ ที่ กิน เหล้า แต่ หนัก น้อย ไม่มี แล, คน ซี้เมา ก็ ไม่มี ด้วย.

๑ นี้ แล เป็น ความ ซัก, ถ้า แล คน ซี้เมา จะ ทั้ง การ เมา, ต้อง ละ ทั้ง สิ่ง ที่ ทำให้ เมา.

๑ นี้ แล เป็น ความ ซัก, ถ้า คน ซี้เมา จะ ทั้ง การ เมา การ กิน เหล้า ก็ ไม่มี.

๑ นี้ แล เป็น ความ ซัก, ถ้า ขำพเจ้า จะ ต้อง ทำ เยี่ยง หล่างให้ ดี, ขำพเจ้า จะ ต้อง ชัง การ กิน เหล้า.

๑ นี้ แล เป็น ความ ซัก, ถ้า ใคร ไม่ กิน เหล้า คง จะ ไม่ มี คน ซี้เมา.

๑ นี้ แล เป็น ความ ซัก, ว่า ถ้า คน ชื่น กิน เหล้า เหมือน ทุก วัน นี้, การ ที่ เมา ก็ คง จะ กำเริบ ขึ้น.

๑ นี้ แล เป็น ความ ซัก, ว่า คน ทั้ง หลาย ควร จะ ทั้ง การ เมา, จึง ภาย หลัง นี้ แล เป็น ความ ชอบ. ขำพเจ้า ควร จะ ซัก ชาว เพื่อน บ้าน, แล พี่ น้อง ให้ ละ การ ที่ กิน เหล้า แต่ น้อย ๆ นั้น, เพื่อ กิน เหล้า มาก จะ ได้ ไม่มี. ความ นี้ คัด ออก จาก จดหมายเหตุ ชื่อ โลเรนดอนเตนิวซ์.

ว่า ด้วย เต็ก เลี้ยง แกะ แล หมา ใน

๑ เต็ก เลี้ยง แกะ คนหนึ่ง เทียว เลี้ยง แกะ อยู่ ตามทุ่งนา, เคย ร้อง เรียก พวก ชาว บ้าน ว่า, หมาใน มา กิน แกะ แลแล้ว ๆ. แต่ หลอก ลวง เช่น นี้, ได้ สอง สาม วัน มา แลแล้ว. พวก ชาว บ้าน ไม่ รู้ ว่า เต็ก หลอก, ก็ ชวน กัน ถือ เครื่อง สวด ตรา วอ ขวาน แล ไม่ คระ ของ จะ มา ชำ หมาใน เสีย. ครั้น มา ถึง ที่ เขา ไม่ ได้ เหน หมาใน ก็ รู้ แน่ ว่า เต็ก นั้น หลอก. เขา จึง ตั้งใจ ว่า ที่ หลัง จะ ไม่ เชื่อ เต็ก นั้น อีก เลย. ภาย หลัง วันหนึ่ง หมาใน เข้า มา จริง ๆ, เต็ก ร้อง เรียก ให้ เขา ช่วย ว่า หมาใน มา ชำ แลแล้ว ๆ. ชาว บ้าน ก็ ไม่ ไป ช่วย. หมาใน ก็ กิน แกะ เสีย สิ้น.

๑ คำ เปรียบ นี้ ใจ ความ ว่า, คน ที่ มัก พุค ไม่ จริง แลแล้ว, ภาย หลัง ถึง ว่า จะ พุค จริง ก็ ไม่มี ใคร เชื่อ.

ว่า ด้วย ถึง แล คน ทะระ หนี

๑ มีคน ทะระ หนี เหนียว แน่น เป็น คน โลภ มีเงิน มาก หนัก, ได้ เลี้ยง ถึง ไว้ ตัว หนึ่ง เป็น เพื่อน ตัว. เวลา วัน หนึ่ง คน ที่ ทะระ หนี นั้น หา ได้ อยู่ ไม่, ถึง ก็ เข้า ไป คั่น เขา เงิน มา ที่ ละกำ มือ ๆ ไปรย ทั้ง ออก ไป ทาง ฝา ต่าง, เกือบ หมด ทียบ แลแล้ว. ชาว บ้าน นั้น เหน เงิน ทั้ง ไว้ เช่น นี้, ก็ วิ่ง รวม กัน แย่ง เขา เงิน ไป เสีย. ครั้น เจ้า ของ กลับ มา เหน ถึง เขา เงิน ไปรย ทั้ง ตาม ฝา ต่าง ก็ เสียใจ หนัก, คิด จะ ชำ ถึง ตัว นั้น เสีย. เพื่อน บ้าน คน หนึ่ง จึง ห้าม เสีย ว่า, ท่าน เอ๊ย อย่า ทำ มีน เลย, ถึง นี้ เป็น โง่ หนัก อยู่ แลแล้ว ก็ จริง. แต่ ไม่ เท่า ความ โง่ ของ ท่าน ที่ ทะระ หนี เหนียว, หลง เก็บ แต่ ทรัพย์ ไว้ ไม่ ได้ เอา ใช้ ยัง เลย.

๑ คำ เปรียบ นี้ ใจ ความ ว่า, คน ทะระ หนี ก็ ชั่ว เหมือน คน ทะระ โมย เหมือน กัน.

พงษาวดาร อังกฤษ ต่อไป

๑ ครั้น ศกศคศักราช ๑๓๙๕ บาทหลวง ยอนวิกกลิก ก็ ทำลาย ซันซ์ ล่วง ไป. ภาย หลัง มา เมื่อ ศกศคศักราช ๑๓๙๘ เฮนเร โวปลิงบก จึง เอา ราชสมบัติ ได้, ทรง พระนาม ว่า, เฮนเร ที่ สี่, ว่าการ แผ่นดิน สืบ มา. แต่ มี เจ้า อยู่ องค์ หนึ่ง ควร จะ ได้ ราชสมบัติ ก่อน เฮนเร โวปลิงบก, นาม ว่า, เอคเมินมือคตีเมอ, อายุ ได้ ๗ ขวบ. เป็น นักรบ แห่ง เซอร์ฟูซี นี ของ บิลา เฮนเร. เฮนเร เป็น บุตร พระ อนุชา. เหตุ ครั้น นั้น เอคเมินมือคตีเมอ จึง ควร จะ ได้ ราชสมบัติ ก่อน เฮนเร, ตาม ขอรรมเนียม กระษัตริย์ ใน กรุง ลอนดอน. เมื่อ เฮนเร จึง ราชสมบัติ ได้ แล้ว, สั่ง ให้ จับ เอคเมินมือคตีเมอ ซัง เลี้ยง. จะ ตะไว้ เกรง จะ เกิด เลียน หนาม. เฮนเร นั้น ได้ ราชสมบัติ ด้วย การ ตก โกง, ไม่ได้ ด้วย สุจริต. ให้ ทวาดหัวน ว่า ฟัง คิด เกรง ไว้ อยู่ เสมอ, ไม่ เป็น สุข. ใน ศกศคศักราช ๑๔๐๐ ปี. มี ขุนนาง หลาย คน ร่วม คิด กัน จะ จับ เฮนเร. มี ผู้ หนึ่ง ใน พวก นั้น ไม่ ชื้อ สัก คับ, ลอย มา ทูล ความ นั้น แก่ เฮนเร, ๆ สั่ง ให้ จับ ขุนนาง พวก ซบถ นั้น ประหาร ชีวิต เสีย. เฮนเร เจ้า แผ่นดิน ยืน เมื่อ ยัง ไม่ได้ ราช สมบัติ พระองค์ เป็น ฝ่าย วิกกลิก. ครั้น พระองค์ ได้ ราชสมบัติ แล้ว กลับ หนี ถ้อ พวก บาทหลวง, เห็น ว่า พวก บาทหลวง มี กาล ลัง มาก, จะ ได้ ช่วย บัง กัน วิกษา พระองค์, ๆ จะ ได้ ครอบ ราช สมบัติ เป็น สุข มันคง. จึง สั่ง ให้ ระบาย ประกาศ ว่า, ถ้า ใคร เข้า เป็น พวก วิกกลิก, จะ ประหาร ชีวิต เสีย. มี คน หนึ่ง ชื่อ วิลเลียมชอเคอ, เป็น คน เดิม ที่ เจ้า แผ่นดิน, ได้ ปล่อย เลี้ยง ก่อน คน ที่ ต้อง ประหาร ชีวิต เพราะ ถ้อ ศาสนา. ภาย หลัง นั้น มา เออส์อ็อฟนอติมเบอแลนค์ ขุนนาง ผู้ ใหญ่, กับ เฮนเร เปอซี ผู้ บุตร, ซึ่ง ได้ ทำ ความ ชอบ ไว้ ต่อ พระเจ้า เฮนเร, ได้ ช่วย ประคับ ประคอง ให้ เฮนเร ได้ ราชสมบัติ. ถึง สอง ขุนนาง นั้น ไป ทำ คึก กัย พวก สกอตแลนค์. ได้ ขุนนาง ที่ ๆ มี ทัพ ยอไว้ เป็น ชะรอย มาก คน. พระเจ้า เฮนเร ทราบ ถึง นั้น แล้ว มี หนังสือ ไป ห้าม ว่า, อย่า ให้ เออส์อ็อฟนอติมเบอแลนค์ รับ ค่า ได้. ให้ เอา ทัพ ขุนนาง ชะรอย นั้น ส่ง มา, ขุนนาง ทั้ง สอง นั้น ไม่ได้ ค่า ได้ ก็ ซัด ใจ. จึง คิด กัย พรรค พวก ๆ จะ ลอด เฮนเร เลี้ยง จาก เจ้า แผ่นดิน. แล้ว จัก แรง กระ ทัพ ยม พล ทหาร ไว้ เป็น อัน มาก จะ ยก มา กรุง ลอนดอน. ภา เออส์อ็อฟนอติมเบอแลนค์ บ่วย ลง

ยก มา ไม่ได้. เฮนเร เปอซี จึง ยก มา แต่ กอง ทัพ เตี้ยว, พระ เจ้า เฮนเร กับ ราชบุตร องค์ ใหญ่, ยก ทหาร มา รบ สู้ กับ เฮนเร เปอซี เป็น สามารก. เฮนเร เปอซี ตาย ใน สนาม รบ, พวก พล ก็ แยก กระจัด กระจาย. พระเจ้า เฮนเร ได้ ไซย ขน แล้ว เส็จ จกลับ เจ้า พระ นคร. เออส์อ็อฟนอติมเบอแลนค์ ทราบ ว่า บุตร ถึง แก่ กรรม เลี้ยง แล้ว, ก็ ให้ กอง ทัพ ที่ เตรียม ไว้ นั้น เลิก กลับ ไป เลี้ยง. แล้ว มา เล้า พระเจ้า เฮนเร ทูล สารภาพ รับ ผิด ชอ โทษ, ทรง พระ ภาฎา ไป รด ชูบ เลี้ยง, ให้ คง ที่ ขุนนาง อยู่ คง เก่า. แล้ว คิด เข้า กับ พวก ขบถ ยก มา ที่ เจ้า แผ่นดิน อีก. เออส์อ็อฟนอติมเบอแลนค์ ก็ ถึง แก่ ความ ตาย ใน สงคราม. ศกศคศักราช ๑๔๐๘ ปี. เฮนเร สิ้น เลียน คัก ครอบ ราชสมบัติ เป็น ปรกติ.

๑ ครั้ง นี้ เจ้า แผ่นดิน สกอตแลนค์ อ่อน อ้อแอ้ ไม่ อง อาง, พระ ราชอนุชา ได้ เป็น ใหญ่ ว่า ราชการ แทน, คาริ ที่ จะ ประหาร ชีวิต พระเจ้า ลูก เธอ เลี้ยง. ถ้า พระเจ้า แผ่นดิน สวรรคต แล้ว, บุตร ของ ตน จะ ได้ ครอบ ราชสมบัติ. แล้ว จับ พระเจ้า ลูก เธอ องค์ ใหญ่ จำ ตรากไว้ ให้ อัด อาหาร จน สิ้น พระชนม์. พระเจ้า แผ่นดิน ทราบ ถึง นั้น, จึง ส่ง เยม พระ ราชโอรส องค์ น้อย ไป เมือง ฝรั่งเศส. เมื่อ เยม ไป ใน ทนทาง, เวื่อ พวก อังกฤษ มา รบ จับ เขา เยม ไป ภาย เฮนเร, แต่ อายุ ได้ ๗ ขวบ. เฮนเร ภา พระ ไทย ไม่ รับ ค่า ได้, เขา ไว้ เป็น ชะรอย ไม่ ปล่อย ไป. เจ้า แผ่นดิน สกอตแลนค์ ทราบ ข่าว ถึง นั้น, ทรง พระ ทูท โทม นัค โสกา โสโย ถึง พระ ราชโอรส จน สิ้น พระชนม์. พระ ราชอนุชา ได้ ครอบ ราชสมบัติ สืบ มา. พระเจ้า อังกฤษ ได้ เยม โอรส เจ้า แผ่นดิน สกอตแลน มา ไว้ ที่ พระ ไทย นัค, จึง จัด ครม ผู้ ต่ ให้ ส่ง สอน, วิชา ศิลปสาตรา วิชา ขนบ ขอรรมเนียม ต่าง ๆ. แต่ เยม สัก ษา เล่า เรียบ วิชา อยู่ใน กรุง ลอนดอน ถึง ๑๔ ปี. ไม่ได้ กลับ ไป เมือง สกอตแลนค์. ครั้น เจ้า แผ่นดิน สกอตแลนค์ ถึง ความ พิราไลย แล้ว, เยม จึง เส็จ จกลับ ไป, ได้ ครอบ ราชสมบัติ เช่น เจ้า แผ่นดิน สกอตแลนค์ สืบ มา. ฝ่าย เฮนเร พระ ราชบุตร องค์ ใหญ่ ของ พระเจ้า แผ่นดิน อังกฤษ นั้น, คบ ทา สมาคม แต่ พอก พาส, ทำ การ อชาม คาย เกะกะ นัค. แต่ ทัพ ยม มี กั ผัก ไม้ อยู่ใน การ สงคราม, ทัพ ยม ที่ เข้ม แขง กล่าว ทหาร, การ นอก นั้น ไม่ เชื้อ ผผล. วัน หนึ่ง พวก ของ พระเจ้า ลูก เธอ องค์ ใหญ่ ไป ปล่อย เขา. เจ้า ของ ทัพ ยม จับ ได้ ส่ง มา ให้ แก่ ชกอยนี้ ผู้ ครอบ ราชการ ใหญ่

ชำระ. พระเจ้า ลูค เฮอร์ ทราบ ตั้ง นั้น เสกจ มา ที่ โวง วิญ ฉัย, ซัก กระบี่ ออก เจ้อ ง่า ชู่ ทะระลาการ, จะ ได้ ปล่อย ผู้ ร้าย นั้น เสีย. ทะระลาการ ไม่ ปล่อย. พระเจ้า ลูค เฮอร์ กวี นิก, จะ เข้า แย่ง เขา ตัว ผู้ ร้าย ปล่อย เสีย. ทะระลาการ ก็ ภา กั้น จับ พระเจ้า ลูค เฮอร์ ไป ซัง ไร่, จะ ถวาย บังคม ทูล พระกรรมา ให้ ทรง ทราบ. พระเจ้า ลูค เฮอร์ รัช ผิด จะ ไม่ ทำ เช่น นั้น สืบ ไป. ทะระลาการ เหน พระเจ้า ลูค เฮอร์ อ่อน น้อม ยอม สภาวะภาพ ผิด แล้ว ก็ ปล่อย ไป, มี ได้ ถวาย บังคม ทูล ให้ ทรง ทราบ. ภายหลัง มา ความ เรื่อง นี้ ทราบ ไป ถึง เชนเร เจ้า แผ่นดิน, พระองค์ ทรง ยินดี นึก, ตรัส สรรเสริญ ว่า, พระเจ้า แผ่นดิน พระองค์ ไท, มี ทะระลาการ ซื่อสัตย์ ซัก สิ้น ความ มี ได้ เหน แก่ เจ้า นาย, แล มี พระ ราชบุตร ซึง ได้ กระทำ ผิด, แล ยอม รัช ผิด โดย ที่ ความ กตหมาย ตั้ง นี้, พระ เกรียติยศ แล ความ สุข คง จะ เจริญ ยิ่ง ๆ ขึ้น ไป ไม่ เสื่อม ทราบ. เชนเร พระเจ้า แผ่นดิน นั้น มี กั ประชวน พระ ไรศ ให้ ซัก สบาย ไป บ่อย ๆ. ครั้น ไรศ นั้น กล้า ขึ้น, ก็ สวรรคต ใน คฤศศคักราช ๑๔๑๓ ปี. พระชนม์ ได้ ๔๖ พรรษา. อยู่ใน ราชสมบัติ ๑๔ ปี. มี พระ ราชบุตร ๔ องค์ พระราชธิดา ๗ องค์. พระราช บุตร องค์ ใหญ่ ได้ เป็น เจ้า แผ่นดิน สืบ มา, พระ นาม ว่า, เชนเร ที่ ห้า. แล ส่ง ให้ ทา พวก ที่ เคย เลื่อน เป็น พาล มา กับ พระองค์ แด่ ก่อน เข้า มา. แล ตรัส ว่า, บัด นี้ เรา ได้ เป็น เจ้า แผ่นดิน แล้ว ต้อง กลับ ใจ เสีย ใหม่, ไม่ ปลอติ ทูจริต ความ ซื่อ เหมือน แด่ ก่อน. อย่า ได้ มา ทา เรา เลย. กว่า พวก เจ้า จะ กลับ ใจ เสีย ใหม่. ถ้า พวก เจ้า กลับ ใจ เสีย ใหม่ ไม่ เป็น พาล แล, จึง กลับ มา ทา เรา ๆ จะ ชุบ เลี้ยง ตาม ความ ชอบ. แล พระองค์ ทน บำรุง บ้าน เมือง ให้ อยู่ เป็น สุข, ตั้ง อยู่ใน กตหมาย สวรรี พระเจ้า แผ่นดิน, มี ได้ เบียด เบียน ราษฎร. แด่ กวี. พวก ขอนวิกลิต นึก, ส่ง ให้ สืบ เสาะ จับ เขา ตัว มา คลอก เสีย เป็น อัน มาก. ครั้น นั้น ใน ประเทศ ฝรั่งเศส เกิด อุก อธิก แทบ จะ รบ กัน ขึ้น ใน เมือง. ชุนนาง แล ราษฎร ก็ แทก กัน เป็น สอง ฝ่าย, เพราะ เจ้า สอง องค์ ไม่ เข้า กัน, ท่าง ตั้ง บัง ซึง แขง แขง ซึ่ ไม่ ลง กัน. เชนเร เจ้า แผ่นดิน อังกฤษ ทราบ ตั้ง นั้น เหน ไท ที่, ก็ รัช ยก ทหาร ไป ที่ ฝรั่งเศส ได้ ทลาย ตำบล. ฝ่าย ฝรั่งเศส ก็ แก่ง แย่ง เกียง กัน อยู่. ไม่ รู้ ว่า จะ ได้ ไคร เป็น นายทัพ ยก ไป รบ กับ เชนเร, จึง ซ้ำ อยู่ มิ ได้ แทง กองทัพ ออก ไป รบ. จน เชนเร ที่ ล่วง เจ้า ไป ได้ อีก ทลาย

หัวเมือง. จึง ได้ จัด กองทัพ ยก ออกไป. เชนเร เหน กองทัพ ฝรั่งเศส ยก มา มาก นึก, ก็ จัดแจง ทระอศ ทรา กองทัพ ของ พระองค์ ไว้ ได้ เข้มแขง มีนคัง ไม่ ย่อ ท้อ. ด้วย พระองค์ นั้น แขง คึก. ครั้น รุ่ง ขึ้น ก็ ยก ออก มา รบ กัน. เชนเร ได้ ไชยชนะ มา นายทัพใหญ่ ฝ่าย ฝรั่งเศส เสีย. ได้ ชุนนาง ฝรั่งเศส ไว้ เป็น ชเลย มาก คน. แล เสกจ กลับ มา กรุง ลอนดอน. แต่ ประเทศ ฝรั่งเศส นั้น ยัง แก่ง แย่ง รบ กวน กัน อยู่ ทา สงบ ไม่. พระเจ้า แผ่นดิน กับ พระ มเหสี ก็ พลัด ไป อยู่ ซ่าง ฝ่ายหนึ่ง. พระ ราชโอรส องค์ ใหญ่ ก็ พลัด ไป อยู่ ซ่าง ฝ่ายหนึ่ง, เกิด จลาจล รบ ฟุง กัน อยู่ ครั้น, พระเจ้า แผ่นดิน ก็ สิ้น อำนาจ ประหนึ่ง ตก อยู่ใน เงื่อม มือ พวก ชเลย.

๑ ฝ่าย พระเจ้า แผ่นดิน อังกฤษ ทราบ ว่า ฝรั่งเศส เกิด จลาจล อยู่ ตั้ง นั้น, ก็ ยกทัพ ไป ที่ เมือง นอแมนเต ไท ทั้ง สิ้น. ฝ่าย พวก ที่ ได้ พระเจ้า แผ่นดิน ไว้ นั้น ทราบ ว่า, พระเจ้า อังกฤษ ที่ เมือง นอแมนเต ได้, จึง มา อ่อน น้อม ขอ ทา หนังสือ สัญญา ไม่ ทริ กับ พระเจ้า อังกฤษ, ๆ ได้ รับ พระ ราชธิดา ของ พระเจ้า ฝรั่งเศส มา เป็น พระ มเหสี พวก นี้ จึง ทา หนังสือ สัญญา ว่า, ถ้า พระเจ้า แผ่นดิน ฝรั่งเศส สวรรคต แล, จะ ขอ รัช ว่า ราชการ แผ่นดิน สืบ ไป, กับ พระ ราชบุตร เสีย จะ ไม่ ให้ ได้ ราชสมบัติ. ครั้น นั้น พระเจ้า อังกฤษ ทรง พระ ประชวนหนัก อยู่ใน ประเทศ ฝรั่งเศส. ทรง เหน ว่า พระชนม์ ของ พระองค์ จะ ค่าง อยู่ มิ ได้ แล, จึง มอข ราชโอรส ของ พระองค์ ยิ่ง ทรง พระเยา นึก, ไว้ แก่ ชุนนาง ผู้หนึ่ง ชื่อ เอิลลอปวอวิก ให้ เป็น พระ พี่เลี้ยง. แล ตั้ง ชุนนาง ผู้หนึ่ง ชื่อ คูกอพอเบ็คเพ็ค ให้ อยู่ คู่ แล รักษา ว่า กล่าว ใน หัวเมือง ฝรั่งเศส, ซึง พระองค์ ได้ ไท ไว้ นั้น, ส่ง ห้าม ไม่ ให้ ปล่อย ชุนนาง ฝรั่งเศส ซึง เป็น ชเลย เหล่า นั้น ไป. กว่า พระ ราชโอรส ของ พระองค์ จะ ทรง พระ จำริญ ขึ้น. เชนเร เจ้า แผ่นดิน อังกฤษ ตั้ง ตั้ง นั้น แล ก็ สวรรคต ล่วง ไป ใน คฤศศคักราช ๑๔๑๓ ปี. พระ ชน มายุ ๓๔ พรรษา. อยู่ใน สมัยที่ ๑๐ ปี. มี พระ ราชบุตร องค์ เดียว.

๑ ฝ่าย คูกอพอเบ็คเพ็ค กับ เอิลลอปวอวิก ทั้งสอง ชุนนาง นี้ ตี มี สติ ปัญญา มาก ซื่อ สัก คอ แผ่นดิน, ร. จัดแจง บำรุง พระ นคร ให้ เป็น สุข โดย ยุติธรรม. ภายหลัง แด่ นั้น มา สัก สอง สาม เดือน, พระเจ้า แผ่นดิน ฝรั่งเศส ก็ สวรรคต. พระ ราชบุตร องค์ ใหญ่ ก็ ตั้ง พระองค์ เป็น พระเจ้า แผ่นดิน อยู่ใน พวกฝรั่งเศส ที่ ซื่อ สัก คอ แผ่นดิน.

ลงเป็นแน่แท้. แต่ได้ ยิน ข่า ว่า โพร่ หลวง ใน กรม ส้ม
 พระราชวัง นั้น, แต่เดิม หมู่ โพร่ หลวง ใน กรม ส้ม พระราช
 วัง, มีหนึ่ง เข้า ส้ม เคียน, ถ้า ไม่ได้ มา เข้า เคียน มีหนึ่ง,
 ต้องเสียเงิน ให้แก่ เจ้า หมู่, มีหนึ่ง เป็นเงิน ๔ ตำลึง เสก กิ่ง
 ตำลึง. เจ้า หมู่ นาย หมวก เอา เงิน ไว้ เป็น ประโยชน์ ของ ตน,
 หา ได้ เป็น เงิน หลวง ไม่. แล โพร่ หลวง ที่ ทาย ไป แล้วย นั้น,
 เมื่อ มี ชีวิต อยู่ ยัง มา เข้า เคียน อยู่ เงิน มี ได้ ค้าง. ครั้น ทาย
 ไป แล้วย เจ้า หมู่ นาย หมวก ก็ ตั้ง ญาติ ว่า เงิน ค้าง อยู่ กับ ตัว
 โพร่ หลวง ที่ ทาย. เหตุ ไฉน เจ้า หมู่ ไม่ เอา เงิน กับ ตน ทาย.
 เจ้า หมู่ เกาะ เอา ลูก เมีย มา ใส่ ทิม จำ ทวง เร่ง เอา เงิน. หมู่
 โพร่ หลวง ก็ ได้ ความ เคียด ร้อน มาก ขึ้น. ผู้คุม ข้าง เร่ง เอา
 เงิน ค่า ทิม อีก. โพร่ หลวง ยับ ลง ไป เป็น หลาย รวย. เจ้า
 กรม สมบูรณ์ ไม่ ได้ ขำระ, ว่า เงิน ค้าง นั้น จริง ๆ ไม่ จริง.
 เจ้า หมู่ กับ ผู้คุม หา กิน ด้วย กัน, เอา ตัว ไป ใส่ ทิม ไว้ ทน
 ไม่ได้ ก็ ต้อง เสีย เงิน ให้ กับ ผู้คุม แล เจ้า หมู่ ก็มี บ้าง. โพร่
 หลวง ที่ ไม่มี เงิน ก็ ต้อง ชิ่ง ทม อยู่ บ้าง. อด อดาก ทาย คา
 ทิม บ้าง. ชิ่ง กระไร ไม่ เหน็ด กับ หมู่ โพร่ หลวง เลย. แล หมู่
 โพร่ หลวง ครั้ง นี้ ก็ ไม่มี ความ ตี สัก นิด นึง. ทรง พระ
 กรุณา โสภณ เกลา ๆ พระ ราชทาน แจก เงิน เคียน กับ หมู่ โพร่
 หลวง, คน หนึ่ง เป็น เงิน ๕ ตำลึง. บาง คน ก็ ได้ บาง คน ก็
 ไม่ได้. เป็น กรม เวร สิ่ง ได้ ของ หมู่ โพร่ หลวง ไม่ รู้ สิ้น รู้ สิ้น
 เลย. แล หมู่ โพร่ หลวง ต้อง ปรีข หมาย ทว่า คน มี หนึ่ง เป็น
 เงิน ๘ ตำลึง. โพร่ หลวง ทน ไม่ได้ ก็ หนี เข้า บ้าน ไป ตั้ง บ้าน
 เรือน ไว้ เบย หลาย รวย หลาย แห่ง. โพร่ หลวง อื่น ๆ ถ้า เป็น
 หนี ความ เขา จึง จะ ต้อง ปรีข. เจ้า กรม ปลัด นิ่ง ศาล สมุ่ ยานู
 ชี้ กิ่ง หนึ่ง ความ ไว้, หา ร้อง เรือน ท่าน ผู้ใหญ่ ไม่, ทั้ง ความ
 อดาก ความ จน เขา ให้ แก่ หมู่ โพร่ หลวง จริง ๆ. ลาง ที่ หมู่ โพร่
 หลวง ต้อง คดี เขา เกาะ เขา ทว่า ไว้, ให้ บุตร ภรรยา มา บอก
 แก่ นาย แล เจ้า กรม สมุ่ ยานู ชี้ ท่าน ผู้ชำระ, ว่า เคียน นี้ หนี
 หนี ต้อง คดี พ่อ หนี ต้อง คดี. เจ้า กรม แล ผู้ชำระ พร้อม กัน
 ไม่ พัง กลับ ชำ เขา เงิน ๖ บาท. ชุน ศาล ผู้คุม ๆ เหน หมู่ โพร่
 หลวง นิด, หาก มี ผู้ใด จะ เป็น ชะไม่, ความ อดาก ของ โพร่
 หลวง หา ที่ เบรียบ มี ได้ แล้วย. เจ้า กรม สมุ่ ยานู ชี้ ปลัด นิ่ง ศาล
 เขา ชุน หมัน มา ตั้ง ให้ รัย เขา แต่ เงิน เขย หวัด ไป, ไม่ได้ มา
 ทว่า ราชการ มีความ สบาย มาก. ข้าพเจ้า เอ็ด คอ ตั้ง ใจ ว่า ธรรม

นิยม ชาว สยาม นี้, ผู้ ที่มี กำลัง มาก คิด แต่ จะ ช่ม ชี้ คน ที่
 มี กำลัง น้อย เพราะ จะ ให้ ผู้อื่น หนี บิด ว่า ตัว มี กำลัง, ก็ เขา
 เป็น ธรรมตา ไม่ รู้ ทมค ฐึ สิ้น เลย.

ฟ้อง บ่าวผู้ใหญ่

๑ ความ ที่ เขา ลง พิมพ์ ที่ ข้าง ท้าย นี้, ข้าพเจ้า เอ็ด คอ ร์ พิ
 จาวณา เหน ว่า เป็น ความ จริง มาก. เพราะ เป้า ผู้ใหญ่ มัก ทำ การ
 เช่นนี้, แต่ ก่อน เกิด คะ โมย ล้าง เวื่อน้ำ คาล ที่ นำ บ้าน ข้าพเจ้า
 ชาว เรือ บอก ว่า เป้า ผู้ใหญ่ ไม่ อด จัย ตัว ได้. แต่ ข้าพเจ้า
 เหน ว่า ท่าน ที่ เป็น นาย นั้น ท่าน ก็ ไม่ รู้. เป้า ก็ มี มาก จะ รัก
 ษา ให้ ดี ให้ ถิ่น ไป ก็ ยาก. มี คน มา กล่าว โทษ หนี ข้าพเจ้า
 ได้ ลง พิมพ์ เคียน บัญญา ท่าน ผู้ใหญ่, ปราย นา จะ ให้ มีความ
 ศุข ด้วย กัน ทว่า ไป บ้าน เมือง จะ ได้ มีความ เจริญ.

๑ อ้าย แสง ชาว บ่าว เจ้า พระยา ภูธราภย์, สำนัก อยู่
 สวน นาย หง คลอง บางกอกใหญ่ ต้น กัก. อ้าย เทียน พี่ อ้าย
 คำ น้อย บ่าว หม่อม เจ้า หม่อม สำนัก อ้าย แสง ชาว, อ้าย เทย
 บ่าว พระ เทพพลู เป็น บุตร เขย ท่าน นิ่ง พัก คลอง วัด ทำ พระ. อ้าย
 ค่าย เป็น คน สุข ย่า ฝัน สำนัก กิน อยู่ ๆ แก่ นาย อื่น บ่าว พระยา
 อิศคา เรื่อง เศษ จาง วาง กรม พระ ตำรวจ. อ้าย วัน เป็น ทาย
 พระยา อิศคา เรื่อง เศษ จาง วาง กรม พระ ตำรวจ. อ้าย พุ่ม บ่าว
 หลวง ประดิษ นิเวศ เจ้า กรม ช่าง ทหาร ใน, อยู่ บ้าน เสา หิน
 คลอง บางกอกใหญ่. อ้าย โทก บ่าว หลวง หัก กิจ โกศล จาง
 วาง ช่าง ชื่น กรม วัง, เป็น คน วิชา ที่ พัน แทน ไม่ เจ้า สำนัก อยู่
 สวน ยาย เบื่อม หลัง วัด ประคู้ คลอง บางกอกใหญ่ ต้น กัก. อ้าย
 พร้อม วัน บุตร นาย เกษ สำนัก สวน ยาย เหมื่อน. หลัง วัด ประคู้
 คลอง บางกอกใหญ่ ต้น กัก. อ้าย ส้ง บ่าว พระ พิเรนทร์ เทพ เจ้า
 กรม พระ ตำรวจ ใหญ่ ช้าย บ้าน บาง ลำเจียก, เป็น คน สุข ย่า ฝัน
 คลอง บางกอกใหญ่. อ้าย ท้อม ทาย นาย คิค ทาย อ้า แต่ง จัน ช้าย
 หลัง วัด ประคู้ คลอง บางกอกใหญ่. อ้าย พุ่ม ทิว บ่าว ชุน ท้อง
 วารี อยู่ สวน ชุน ท้อง วารี. ทาย คิก กั้น วะท่า โจร ก่า ฆก ลัก
 ล้าง เวื่อ ย่อง เขา ชุน เรือน, ทั้ง แด่ ปาก คลอง บางกอกใหญ่ ไป
 จน ถึง บาง ประทุน, บาง จาก, บาง เสา หง, บาง เขื่อ กหนึ่ง,
 ทั้ง สุข ฝัน กิน เหล้า กิน กั้นชา, กระทำ แก่ ชาว บ้าน ชาว สวน
 ร้อน นิด.

ความ พ้อง เจ้า ภาษี เรือ

๑ มีคน กล่าว โทษ เจ้า ภาษี เรือ ที่ ข้าง ท้าย นี้, ข้าพเจ้า ผู้ เอ ตีคอรุ์ หารู้นั้น ว่า, จะจริง ๆ จะเท็จ แต่ เห็น ว่า, น่ากลัว จะ เป็น ความ จริง มาก. ถ้า ไม่ จริง เชื่อ ท่าน ลง พิมพ์ แก่ ความ เด็ด.

๑ จก ทหมาย เหตุ ใน เดือน ๔ เดือน ๕ ว่า ด้วย เรือ ลูก ค้า ล่อง มา ประมาณ ๓ ร้อย ลำ สาม ร้อย ลำ. เจ้า ภาษี เรือ ทั้ง บ้าน เรือ กษัตริย์ อยู่ที่ เมือง ไชยนาท. ทำ เหนือ ท้อง ทราบ กัก จึง เรือ ของ ข้าพเจ้า ไว้. ให้ เสีย ภาษี เรือ เสีย ก่อน. ข้าพเจ้า ทราบ อยู่ ใน ท้อง ทราบ, ให้ เรียก แต่ เรือ ประจำ ทำ. ครั้น เรือ ลูก ค้า ตก มา ถึง กรุง เทพ ๆ พวก ลูก ค้า ก็ ภา กั้น ไป ร้อง ที่ เจ้า ภาษี ๆ ที่ รู้จัก ชอบ อธิษณา ไส, ก็ คืน เงิน ภาษี ให้. ที่ ไม่ รู้จัก แล้ว ก็ หา คืน เงิน ให้ ไม่. ข้าพเจ้า จะ ไป พ้อง โรง ศาล กรม ไท ๆ ก็ ก็, ก็ จะ ต้อง เสีย เงิน ออก ไป ก่อน, ท่าน ทระ ลากการ ก็ ก็, ก็ จะ เหน แก่ คน มี เงิน, ที่ ไท จะ เหน แก่ คน จน ก็ จะ แก่ ลง กต ความ เสีย. ความ ก็ จะ เห็น นาน ปล่อย การ ซื่อ ซาย. ข้าพเจ้า ได้ ความ เกิด ร้อน นึก. ข้าพเจ้า จึง ได้ มา ออก หนังสือ พิมพ์, ท่าน ทั้ง หลาย ก็ ตี อย่าง เขา เยี่ยง อย่าง ยิง นี้ เลย.

ความ พ้อง เจ้า ภาษี หมู

๑ คือ จิน ตา เป็น เจ้า ภาษี หมู จิน ตัน ผู้ เก็บ เงิน ภาษี หมู กับ ราษฎร จิน ผู้ ชาย, ใน พักติ ภาษี ทรา ตั้ง ท่าน ให้ เก็บ ภาษี หมู แต่ จิน ผู้ ชำ หมู ชาย สิบ สอง ซัก หนึ่ง. จิน ตา จิน ตัน โลก คิด ยัก ย้าย ท้าย เท ปรมาณ ออยาก จะ ได้ เงิน ได้ มาก. คิด เก็บ ภา ษี หมู ความ ใจ ของ ตัว เอง. คิด เก็บ เขา เงิน กับ ผู้ ชำ หมู ชาย เป็น ตัว ละ กิ่ง คำ ลึง, จิน ผู้ ชำ หมู ชาย ๆ จาก ทุน คิด เป็น หุน เป็น หลั ยู่ เติม ที่ คน ซื่อ คน ชาย ยัก ย้าย เติม ที่, ข้าพเจ้า เหน คน ออยาก คน จน คิด บั้น นี้ จู้ จั พิ ริ วิ ไร, คุ เหมือน จะ ไตร คัด ผิด.

ความ คะไม่ย

๑ ข้าพเจ้า ขอ. ล่า ความ ให้ ท่าน ทั้ง ปวง ทราบ ทั้ง กัน, จิน ตก ปลูก เรือ น อยู่ ใน บ้าน หลวง อภัย คง คา, เวลา ยาม หนึ่ง บ้าง สี่ หุ ม บ้าง, จิน ตก ลง เรือ เล็ก ๆ เทียว ล้าง เรือ เทียว ลัก เข้า ของ ชาว แพ. ลาง เวลา ก็ ขึ้น ยก เทียว ล้าง ตาม บ้าน

ตึก ราษฎร, ไม่ ได้ ซาก เลข ลัก วัน หนึ่ง. ได้ เข้า ของ แล้ว มา ขาย ได้ ไว้ กับ อำแดง เอม มาว ตก, อำแดง เทษ บุตร. อำแดง เอม อำแดง เทษ เป็น ที่ ไว้ ใจ ของ จิน ตก. แต่ สิ่ง ของ ออยาก ๆ นั้น อำแดง เอม เอา ไป ไว้ ที่ สวน อำแดง เอม, ส่วน นั้น อยู่ คลอง วัด ของ นพคุณ. เป็น ของ ที่ ๆ อำแดง เอม เอา ไว้ จำ หน่วย ที่ บ้าน, บ้าน เรือ น อำแดง เอม อำแดง เทษ อยู่ ศาล เจ้า พุก กิ่ง, จิน ไท ที่ อยู่ ใน แก้ว ตลาด น้อย นั้น. ทราบ ทั้ง กัน ว่า อำแดง เอม อำแดง เทษ เป็น สำ นึก ของ จิน ตก.

๑ ความ พ้อง ซาก แปลก ประทศาท หู

๑ จิน ขบ จิน ทวก บิดา พรพรา กับ บุตร เขย, ไว้ ทัว เป็น คน ฉลาด, ทำ เรื่อง รว พ้อง ซาก ภาษี, จำนวน ปี ขาน อัฐศก, เงิน อากร ๕๕๐ ชั่ง, บวก อธิก มาศ, เงิน ๗๗ ชั่ง ตก คำ ลึง ๑๐ สลึง เพื่อง. รวม เงิน ๑๐๑๗ ชั่ง ๖ คำ ลึง ๑๐ สลึง เพื่อง. ด้วย ภาษี ฝ้าย ไม่ เหมือน ภาษี อื่น ๆ, ด้วย มร สุ่ม เรือ ฝ้าย, ล่อง มา ณ กรุง เทพ ๆ ใน เดือน เจ็ด เดือน แปด หนึ่ง มร สุ่ม สำ เกา กำ บั้น ын ตก สิ้น เเซง เท่า นั้น, ต่อ ไป เดือน เก้า จน เดือน สี่ ใน แปด เดือน นี้, จะ เก็บ ของ เลก น้อย จะ ได้ เงิน เพียง ร้อย ชั่ง เท่า นั้น, เงิน จำนวน ภาษี เก็บ ได้ เนื้อ มาก ใน เดือน เจ็ด เดือน แปด เก็บ ขึ้น เก็บ ยม ทม, แล้ว คิด ทำ เรื่อง รว คิน ภาษี ออก ทัว, ทำ ได้ แต่ เดือน ๔ เดือน ๖ เดือน ๗ เดือน ๘ สี่ เดือน, แล้วย คาม เงิน หลวง เป็น ราย เดือน ๆ หนึ่ง เป็น เงิน ๗๗ ชั่ง ๖ คำ ลึง ๑๐ สลึง เพื่อง รวม สี่ เดือน เป็น เงิน ๓๑๓ ชั่ง ๖ สลึง เท่า นั้น, คิด เขา เปรียบ ขึ้น หนึ่ง แล้ว. ต่อ ไป อีก แปด เดือน เป็น เงิน ๖๖๖ ชั่ง ๑๖ คำ ลึง ๖ สลึง เพื่อง. วั บ ทำ ต่อ ไป ไม่ ได้ ต้อง สัก คั้น แจ้ง อยู่ ใน เรื่อง รว นั้น แล้ว, ภาย หลัง แด่ง จิน มี ข้อ ประมูล ขึ้น อีก ๒๐๐ ชั่ง, รวม เงิน ๖๔๖ ชั่ง ๑๖ คำ ลึง ๖ สลึง, จะ เลย ไป จน เดือน แปด ปี ใหม่ เป็น ปี หนึ่ง, หมาย จะ ตัก เขา ฝ้าย มร สุ่ม ใหม่ นั้น เขา เปรียบ อีก ขึ้น หนึ่ง, คิด ทำ การ ทั้ง นี้ เข้า ใจ ว่า ท่าน เจ้า พนิก งาน จะ ไม่ รู้ เท่า ทั น, แล้ว ปี หนึ่ง เงิน หลวง ที่ เคย ผล ๕๕๐ ชั่ง, หาย ไป ค่าง ไท น จึง ไม่ ครบ จำนวน, ทำ อย่าง นี้ จะ เป็น เขา เปรียบ ๆ หา ไม่ ๆ เหมือน อย่าง ภาษี สิ้น, ภาษี บ่อน เบี้ย, ภาษี เทก สุรา เดือน ที่ เดือน ชั่ว, เงิน ชน ลง ผิด กัน ก็ ไม่ มาก. เหมือน

ภานี้ที่เป็น มรสุม เป็น ถูก เกือบ ที่ เกือบ ชั่ว, เงิน ขึ้น ลง ผิดกัน บาท ละ เฟื้อง, ภานี้ รายนี้ ทำ ออก ตัว ได้ แล้ว, ไป วัน น้า เหมือน ภานี้ อื่น ๆ ที่มี เกือบ ที่ เกือบ ชั่ว, เงิน ขึ้น ลง ผิดกัน บาท ละ เฟื้อง บ้าง. บาท ละ สะ หลัง บ้าง คน ทำ ก็ จะ เลือ ก ตัก เขา แต่ เกือบ ที่ ที่ เกือบ ชั่ว ก็ จะ ทิ้ง เสีย, กล่าว ตาม ความ ที่ เขา ทำ มา มี อยู่ อย่าง นี้. ท่าน ผู้ โต้ มี ก ตัญญู ต่อ แผ่น ดิน อยู่ อย่าง เขา เยี่ยง อย่าง ต่อ ไป.

เมล์ มา ใหม่

๑ เวื่อ เจ้า พระยา เข้า มา ถึง กรุง เทพ ฯ ณ วัน ศุกร เดือน ๔ ขึ้น ๖ ค่ำ เขา เมล์ ยุโรป มา, มี หนังสือ จดหมาย เหตุ มา แต่ ลอนดอน, แต่ เกือบ แปก ที่ ๑ แรม ๓ ค่ำ, จดหมาย เหตุ มา แต่ เมือง อเมริกา แต่ เกือบ ๔ ที่ ๑ ขึ้น ๔ ค่ำ, จดหมาย เหตุ มา แต่ เมือง เซียงไฮ้ เกือบ ๔ ที่ ๒ ขึ้น ๓ ค่ำ, จดหมาย เหตุ มา แต่ เมือง ฮองกง แต่ เกือบ ๔ ที่ ๒ แรม ค่ำ หนึ่ง, จดหมาย เหตุ มา แต่ เมือง บีแอง แรว ๖ ค่ำ, จดหมาย เหตุ มา แต่ เมือง สิงคโปร์ เกือบ ๔ ขึ้น ๖ ค่ำ, มี ชาว มา ทาง เทลิ แครฟ, แต่ เมือง ลอนดอน ลง มา ถึง ณ เดือน ๔ ที่ ๒ แรม ๒ ค่ำ, ชาว ยุโรป คน หนึ่ง โดย สาร์ เวื่อ เจ้า พระยา เข้า มา ชื่อ มล เชียว ริ เมิต มน เติน เป็น ชาว ฝรั่งเศส.

ทาง เทลิ แครฟ เมือง ราม กุง กรุง เทพ ฯ ถึง สิงคโปร์

๑ เรามี ความ ยิน ดี เพราะ มี ชาว มา ใหม่ แต่ เมือง สิงคโปร์, เป็น ใจ ความ ว่า จำพวก ที่ จะ ทำ ทาง เทลิ แครฟ นั้น, ได้ การ เจริญ ขึ้น ทุก วัน, เจ้า เมือง โยโฮร์, แล รำบา, แล สลิง โกร เป็น จ้าว เมือง ใน ประเทศ มลายู ได้ ยอม ทำ คำ สัญญา ให้ ทำ ทาง เทลิ แครฟ ตลอด ทั้ง ๓ เมือง นั้น แล้ว. ยังมี แต่ เมือง เดียว ที่ ยัง ไม่ได้ ยอม ทำ สัญญา คือ เมือง บีราก, ๆ นั้น อยู่ริม เขตแดน เมือง ไชร. เพราะ เกิด วน วาย ด้วย รบ กัน ฤ ทะเลาะ กัน เชง การ ที่ จะ ทำ สัญญา จึง เข้า ไป หนอ ย, แต่ เจ้า เมือง นั้น คง จะ ยอม ทำ เมื่อ ยอม แล้ว จำ พวก เทลิ แครฟ, ก็ จะ ลง มือ ทำ ทาง เทลิ แครฟ. มี ชาว ว่า คอเวอแมนท์ อังกฤษ ยิน ดี นี้, ด้วย การ ที่ จะ ทำ ทาง เทลิ แครฟ, ชอบ ใจ คอเวอแมนท์ สยาม ที่ ยอม ให้ ทำ ทาง เทลิ แครฟ ตลอด อาณา เขต, ว่า เป็น การ สำแดง ใจ ดี ใจ ใหญ่. เพราะ มี ชาว มา ใหม่ ทั้ง นี้ ข้าพเจ้า จึง มีความ หวัง

ใจ ว่า ทาง เทลิ แครฟ คง จะ สำเร็จ ใน ๒ ปี, กับ ทาง เทลิ แครฟ ที่ ต่อ ไป ถึง เมือง ปกา เวีย ด้วย. เมื่อ ทาง สำเร็จ แล้ว, พวก เรา จะ ได้ ความ สมาย หนัก เพราะ วิชา ที่ จะ พุด ด้วย ไฟ ไฟ, ถึง ประเทศ อินเดีย, แล ประเทศ ยุโรป, แล ประเทศ อเมริกา แล้ว จะ เป็น ประโยชน์ มากมาย แก่ กรุง เทพ ฯ ด้วย.

๑ ชาว มา ทาง เทลิ แครฟ

๑ ลอนดอน เกือบ ๔ บุรพาสาท แรม ๔ ค่ำ, ชาว ว่า เอ็ม บิวร ฝรั่งเศส มี หนังสือ ไป ถึง, เมือง ปรอคเซ็ย แล เมือง อิตาลี. เพื่อ จะ ห้าม ทั้ง สอง เมือง นั้น ไม่ ให้ รบ เมือง ออศเทรีย. ให้ ยุก เสีย ก่อน. หนึ่ง ใน ขณะ ที่ ปรอคเซ็ย เข้า ประจัน ทัพ, ออศเทรีย ใน เมือง โบฮีเมีย นั้น, ได้ จับ ทหาร เมือง ออศเทรีย ได้, หนึ่ง หนึ่ง กับ สี่ พัน คน แล บิน ๑๖ กระทบอก.

๑ ลอนดอน เกือบ ๔ แรม ๔ ค่ำ, ชาว ว่า ทัพ อิตาลี ที่ คาร์ บอล ดี เป็น แม่ ทัพ นั้น. ได้ ตี ทัพ ออศเทรีย ๆ ได้ ไชยชนะ. คาร์ บอล ดี ถูก ฮาซุช. หนึ่ง ปรีน เซลล์ เด เป็น พระ ราช อิกา เจ้า แผ่นดิน อังกฤษ, ได้ แต่ง การ วิวาท ใน วัน เดือน ๔ แรม ๔ ค่ำ,

๑ ลอนดอน เกือบ ๔ แรม ๑๐ ค่ำ, คอเวอแมนท์ เมือง ปรอคเซ็ย, ไม่ ยอม ยุก การ ตี ตาม ที่ คอเวอแมนท์ ออศเทรีย ได้ ชื่อนั้น.

๑ หนึ่ง หนังสือ เอ็ม บิวร ฝรั่งเศส, ที่มี ไป ห้าม การ ตี เมือง ปรอคเซ็ย. แล เมือง ออศเทรีย นั้น ยัง ไม่ มี คำ ทอบ.

๑ หนึ่ง ที่ เมือง ออศเทรีย ยก เมือง วินเซ็ย ให้ ฝรั่งเศส นั้น, เมือง อิตาลี ไม่ ทอบ.

๑ หนึ่ง เมือง ปรอคเซ็ย ตี ทัพ เมือง ออศเทรีย ที่ เมือง บาวเว็ย เมือง ออศเทรีย ได้ ชนะ. หนึ่ง เวื่อ อังกฤษ ชื่อ เควค อี ค เติน. บันทุก สาย เทลิ แครฟ ที่ จะ ข้าม มหาสมุทร นั้น แล่น ออก ไป แล้ว.

๑ หนึ่ง ชาว มา แต่ เมือง คานีตา, ชาว ว่า คอเวอแมนท์ คานีตา, จะ ต้อง คิด เขา ค่า บ่วย ก่าว แก่ เมือง อยู่ใน ทิศ ทศ, เพราะ พวก พี่เนี้ยน ที่ ไป ทำ ร้าย เมือง คานีตา นั้น, เป็น ชาว อยู่ใน ทิศ ทศ. หนึ่ง ทัพ อิตาลี ยก ไป เพื่อ ๑ รบ ออศเทรีย อีก.

๑ ลอนดอน เกือบ ๔ แรม ๑๒ ค่ำ, ทัพ ปรอคเซ็ย ก็ ไป ใน เมือง โบฮีเมีย อีก. ทัพ ออศเทรีย ลาก ทัพ กอย มา.

๑ ลอนดอน เกือบ ๔ แรม ๑๓ ค่ำ, เวื่อ อังกฤษ ชื่อ เควค อี ค เติน ได้ ลง มือ วาง สาย เทลิ แครฟ ใน มหาสมุทร.

๑ ลอนดอน เก็อน ๘ แรม ๑๔ คำ, ข้าว่า เมือง ปรอศ
เซียไม่ยอม ออก การ คัก. อนึ่ง ทัพ ออกเคเวีย นั้น จับ การ ที่
จะ ลาก ถอย มา จาก เมือง วินิเซีย.

๒ ลอนดอน เก็อน ๘ แรม ๑๕ คำ, ทัพ เรือ ฝรั่งเศส ไท
ใช้ ไบ จะ ไป เมือง วินิเซีย.

๓ ลอนดอน เก็อน ๘ อุตวาสาท ซัน ๘ คำ, ข้าว่า เมือง
ปรอศเซีย ยอม ออก การ คัก ถึง หัววัน. ทัพ เมือง ปรอศเซีย
เป็น แต้ ล้อม เมือง เมลต์คะไว้.

๔ ลอนดอน เก็อน ๘ ซัน ๘ คำ, เมือง ออกเคเวีย จะ ออก
การ หัววัน ตาม ปรอศเซีย, ใน หัววัน นั้น ออกเคเวีย จำ ไป
ให้ ตก ลง กัน. ว่า จะ ให้ กลับ มีความ สุข ให้ สำเร็จ ใน หัววัน
ถ้า แม้น ไม่ พัง ก็ จะ กลับ รบ กัน อีก.

๕ ลอนดอน เก็อน ๘ ซัน ๑๑ คำ ข้าว่า, เมือง ออกเคเวีย
แล เมือง ปรอศเซีย ปลูกษา ตก ลง กัน แล้ว. เมือง ออกเคเวีย
จะไม่ เข้า กับ เมือง เขอมะเน ต่าง ๆ ที่ รวม กัน นี้.

๖ ลอนดอน เก็อน ๘ แรม ๒ คำ ข้าว่า, คำ สัญญา ที่
จะ ออก ความ สุข นั้น ไท ลง ชื่อ, คอเวอมนต์ ทั้งสอง ฝ่าย เป็น
สำคัญ. แล้ว จะ ให้ ออก นาน เพียง ไร ก็ ไม่ ว่า. ทัพ ออกเคเวีย
ยัง ค้าง อยู่ใน เมือง โยซีเมีย แล เมือง โมราเวีย.

๗ อนึ่ง สาย เทลิแควฟ แอนแลนทิก นั้น วาง เสร็จ แล้ว.
คราว นี้ ไท การ คัก.

คยเวอมนต์ อังกฤษ

จะ อุปถัมภ การ เทลิแควฟ

๑ ข้อ ที่ ปาลีเมนต์ อังกฤษ อยู่ เดียว นี้ เป็น ข้อ ที่ ทำ สาย
เทลิแควฟ ทั้ง แต้ ประเทศ อื่น เกี่ย จน ถึง เมือง อังกฤษ, คง จะ
เป็น ประโยชน์ ใหญ่ ยิ่ง อย่าง หนึ่ง, คือ ว่า พวก ใน ปาลีเมนต์
จะ ชวน คอเวอมนต์ อังกฤษ, จัก แจง ให้ มี เมลต์ ทุก ขอบ
อาทิทย, ทั้ง แต้ เมือง อังกฤษ ถึง เมือง บำไบ, แล ให้ คอเวอมนต์
ไปรด ยอมอนุญาต, ให้ พวก กัมปะ นี้ ทำ สาย เทลิแควฟ ใน ที่
ทั้งปวง ตาม ชอบใจ เรา เห็น ว่า ชาว ที่ เขา ผ่าด มา โดย ทาง สาย
เทลิแควฟ จะ ดี ขึ้น, เพราะ กัมปะ นี้ ต่าง ๆ จะ ไท ทำ ไร
มาก ด้วย ทำ สาย เทลิแควฟ ขึ้น. ข้อ นี้ คัก ออก จา ยางกึ่งไคม์

ว่า ด้วย เขา บน แม้ ไท แล ถูก ไท ด้วย

จง ยก มือ ไท พิจารณา ดู ให้ ดี, เพราะ ว่า ยาง ที่ เขา มัน กวน

ไท นึก, ไท จะ พัก ก็ ไม่ ไท ต้อง ทั้ง ริง เสียบ. ถ้า เป็น เช่น นั้น เขา
น้ำ มัน ทา ไท ขัด ไท. แม้น ว่า เป็น ลูก ไท ให้ เขา น้ำ มัน ทา ทั้ง
ตัว. ยาง ที่ เขา คับ ไท ทาย แห้ง ให้ เติม, ปล่อย ไท ลง ไป
ให้ คู้ย ทาย ใน คับ นั้น, ทาย เข้ แทรก ใน ขน ไท แล้ว เขา
ก็ คับ ทมท.

การ บินทุท เรือ ไป นอก

๑ บัท นี้ เรือ กำปั่น ต่าง ประเทศ นั้น, มี คน เจ้า บิน ทุท
สินค้า เสียบ ทมท, ยัง เหลือ อยู่ แต้ เรือ สยาม. ทั้ง แต้ เก็อนแปด
ที่ ๒ แรม ๑๕ คำ นี้, มี เรือ ต่าง ประเทศ บิน ทุท ของ ออก ไป
จาก กรุง เทพ ๔ คำ, คือ เรือ ชื่อ ก็ ไท นี ปลันซี, บิน ทุท ใน กรุง
เทพ ๆ เป็น ราคา หาย ละ ๔๕ เซนต์, บิน ทุท ที่ หลัง เค้า หาย ละ
๔๐ เซนต์. เรือ ชื่อ โพลเวส ใน คินเคส, บิน ทุท ใน กรุง เทพ ๆ
แล หลัง เค้า เหมท กัน หาย ละ ๔๕ เซนต์. เรือ ชื่อ อัครมิวริคควินเคอ,
บิน ทุท ของ เหมท ทั้ง ใน ทั้ง นอก หาย ๕๐ เซนต์. เรือ ชื่อ จีดี บิน
ทุท ของ เหมท ทั้ง ใน ทั้ง นอก หาย ๔๕ เซนต์.

๒ เรือ ที่ มี ชื่อ ช่าง ทาย นี้, ไท แล่น ออก จาก กรุง เทพ ๆ
ใน ๒๓ วัน นี้, คือ ชิบสยาม ชื่อ ปาเวคอน จะ ไป เมือง
ฮัยมูย. บิน ทุท ฟรี ไทย คำ ๔๐๐ หาบ. เข้ สำน ๕๐๐ หาบ.
ฝ่าง ๑๑๐๐ หาบ. น้ำ ตาน ชาย ๑๐๐๐ หาบ. เมลต์ ๖๐๐
หาบ. เข้ เปลือก ๖๐๐ หาบ. ถั่ว เขียว ๑๐๐ หาบ. ปลา เคม
๒๐๐ หาบ. ปลิง ทะเล ๖๐๐ หาบ. ผ้าย ๒๐๐ หาบ.

๓ ชิบ สยาม ชื่อ เรคโซลูชัน. จะ ไป ห้อง กง บิน ทุท เข้ สำน
๕๗๐๐ หาบ. ฝ่าง ๒๘๐๐ หาบ. เข้ เปลือก ๒๐๐๐ หาบ.
ปลิง ทะเล ๕๒๐ หาบ. ไม้ จิงชัน ๖๑๐ หาบ. ไม้
สัก ๑๐๐๐ หาบ.

๔ ลักเคอ สยาม ชื่อ กิมของโทะ จะ ไป ห้อง กง, บิน ทุท
ฟรี ไทย คำ ๓๐๐ หาบ. เข้ สำน ๒๕๐๐ หาบ. เข้ เปลือก
๒๗๕ หาบ. ไม้ จิงชัน ๑๐๐๐ หาบ. กง เรือ ๑๐๐ ฮัน.

๕ บาก สยาม ชื่อ หิงห้อย จะ ไป เคียงไต้, บิน ทุท ฟรี
ไทย คำ ๑๑๕๔ หาบ. เข้ สำน ๒๘๕ หาบ. ฝ่าง ๘๕๖ หาบ.
น้ำ ตาน ทาย ๒๒๘๘ หาบ. ไม้ จิงชัน ๒๖๒๐ หาบ. ปลิง ทะเล
๘๐๐ หาบ. อก เค้า ๒๕ หาบ.

๖ บรีก สยาม ชื่อ ปรอนบีโว จะ ไป เมือง ยวน, บิน ทุท
เข้ สำน ๑๐๕๐ หาบ. ผ้าย ๘๕๐ หาบ.

๑ บาก สยาม ชื่อ แคนคัสต์. จะ ไป ชองกง บันทุก พริก ไทย
ทำ ๕๘๘ ทาย. เข้า สถาน ๓๖๓๓ ทาย. ฝ่าย ๘๘๕ ทาย.
น้ำ คาน ทวาย ๖๑๖ ทาย. ย่าน ไบ ๔๘ ทาย. ปลิง ทะเล
๓๗๖ ทาย. ฝ่าย ๑๗๖ ทาย.

๑ บาก สยาม ชื่อ อินเทียนวอเยอ จะ ไป ชองกง. บันทุก
พริก ไทย ทำ ๑๕๐๐ ทาย. เข้า สถาน ๒๕๐๐ ทาย. ฝ่าย
๓๐๐ ทาย. เข้า เปลือก ๒๖๐๐ ทาย. ปลิง ทะเล ๑๕๐ ทาย.

๑ บาก สยาม ชื่อ เอนเตอโปรตี จะ ไป ชองกง. บันทุก เข้า
สถาน หิม ๑๘๐๕ ทาย. ฝ่าย ๒๒๕ ทาย. ถั่วเขียว ๑๕๘ ทาย.

๑ สุกเนอ อังกฤษ ชื่อ อีวิน จะ ไปชองกง บันทุก เข้า สถาน
๒๗๖๐ ทาย. เมล็ด งา ๘๐ ทาย. ย่าน ไบ ๖๘ ทาย.
ฝ้าย ๑๒๐ ทาย.

๑ บาก สยาม ชื่อ เบนติก จะ ไป ชองกง. บันทุก หน้า ๕.
ทาย. เขา ควาย ๓๕ ทาย. เข้า สถาน ๗๔๖๖ ทาย.
ฝ่าย ๒๗๐ ทาย. ตะกั่ว ถ้วย ๒๐ ทาย. ปลิง ทะเล
๑๒๕ ทาย. ฝ้าย ๓๘๗ ทาย. ไปปลิง ๘๗๐ ทาย.

๑ บาก บรีเมน ชื่อ บรีมา จะ ไป ชองกง, บันทุก พริก ไทย
ทำ ๖๓๔ ทาย, เข้า สถาน ๔๔๘๕ ทาย, น้ำ คาน ทวาย ๕๐๐
ทาย. เข้า เปลือก ๒๕๐ ทาย, ถั่วเขียว ๘๐ ทาย, ย่าน ไบ
๑๖ ทาย, ฝ้าย ๕๐๐ ทาย.

๑ ลักเกอ สยาม ชื่อ กิมซุนวักจะ ไป ชองกง, บันทุก พริก
ไทย ทำ ๓๑ ทาย, เข้า สถาน ๔๔๘๕ ทาย, เมล็ด งา ๓๒ ทาย.
เข้า เปลือก ๒๕๐ ทาย. ฝ้าย ๑๐๕ ทาย.

๑ บาก สยาม ชื่อ โกลไลอ จะ ไป ชองกง, บันทุก พริก
ไทย ทำ ๘๘๔ ทาย, เข้า สถาน ๖๓๓๗ ทาย, ฝ่าย ๑๓๘๘ ทาย,
เข้า เปลือก ๑๒๕๘ ทาย, ไม่ ชิงชัน ๕๘๔ ทาย.

๑ เวือ เจ้า พระยา ไป ทน กอน นั้น จะ ไป เมือง สิงคโปร์,
บันทุก เขา ควาย ๑๕๐ ทาย. เข้า สถาน ๓๘๑๕ ทาย, ครั่ง
๔๓๒ ทาย, น้ำ คาน ทวาย ๑๘๑๘ ทาย, เมล็ด งา ๓๘ ทาย,
ไหม ๑๐ ทาย, ย่าน ไบ ๑๐ ทาย, ปลาเคม ๑๐๘ ทาย, พริก
ไทย ทำ ๑๘๓ ทาย, หน้า ๑๘ ทาย, งาข้าง ๗ ทาย.

๑ สุกเนอ อังกฤษ ชื่อ ไกลโอ จะ ไป เมือง สิงคโปร์, บันทุก
พริก ไทย ทำ ๓๕๐ ทาย, เข้าสถาน ๒๖๖๓ ทาย, ฝ่าย ๒๒๕ ทาย,

๑ บริก สยาม ชื่อ เม็คควี จะ ไป เมือง สิงคโปร์, บันทุก
เข้า สถาน ๑๗๘๐ ทาย, น้ำ คาน ทวาย ๔๐๐ ทาย, เมล็ด งา

๓๖๖ ทาย, ปลาเคม ๒๐ เถวียน.

๑ บาก สยาม ชื่อ อชคัส จะ ไป สิงคโปร์, บันทุก เข้า
สถาน ๘๖๐๐ ทาย, ฝ่าย ๒๖๒๒ ทาย.

๑ สุกเนอ อังกฤษ ชื่อ วอศทะเล จะ ไป สิงคโปร์, บันทุก
เข้า สถาน ๒๕๘๗๘ ทาย.

๑ บาก สยาม ชื่อ ซิวา จะ ไป สิงคโปร์, บันทุก พริก ไทย ทำ
๑๘๐๐ ทาย, ฝ่าย ๒๒๕๕ ทาย. ตะกั่ว ถ้วย ๑๐๘ ทาย.

ราคา สีนคัก กรุงเทพ

๑ เข้ากถ้อง อย่าง ทำ เถวียนละ ๔๘ บาท ๑ เข้ากถ้อง
อย่าง ถถาง เถวียนละ ๕๖ บาท ๑ เข้าขาวอย่าง ที่ เถวียน
ละ ๖๑ บาท ๑ เข้า อย่าง ที่ ๔ เถวียน ละ ๖๕ บาท เข้าขาว
ที่หนึ่ง เถวียน ๘๐ บาท ที่ ๒ เถวียน ๗๕ บาท ๑ เข้าโรงมี
จักร ที่หนึ่ง หาบละ ๒ บาท ๒ ถั่ง ถึง ที่ ๒ หาบ ละ ๒ บาท ถั่ง ถึง ที่
๓ หาบ ละ ๒ บาท ฟื้อง ๑ เข้าเปลือก นาถวน เถวียน ๕๑
บาท นาเมือง เถวียน ละ ๔๒ บาท ๑ เมตคจา เถวียน ละ
๘๖ บาท ๑ ฝ้ายไม่มี เมต หาบละ ๒๕ บาท ที่มี เมต
หาบละ ๘ บาท ๑ น้ำคานทวาย ชาวอย่าง ที่หนึ่ง หาบละ
๑๒ บาท ๒ ถั่ง ถึง ที่ ๒ หาบละ ๑๑ บาท ๓ ถั่ง ถึง ที่ ๓ หาบละ ๑๐
๒ ถั่ง ถึง ฟื้อง ๑ น้ำคานแดง ที่ ๓ หาบละ ๗ บาท ที่ ๒ หาบ
ละ ๕ บาท ๑ พริกไทย คำ หาบ ละ ๘ บาท ๑ หน้ากวาง
หาบ ละ ๑๑ บาท ๑ หน้าจิว หาบละ ๑๘ บาท ๑ เขาจิว
หาบ ละ ๒๘ บาท

๑ เขาควาย หาบละ ๑๕ บาท ๒ ถั่ง ถึง ๑ กำนาน ที่ ๓
หาบละ ๑๘๐ บาท ที่ ๒ หาบละ ๘๐ บาท ๑ ตะกั่วถ้วย
ที่ ๓ หาบละ ๔๐ บาท ที่ ๒ หาบ ละ ๑๘ บาท ๑ บ้าน ถัดที่
๓ หาบละ ๒๔ บาท ที่ ๒ หาบละ ๒๓ บาท ๑ รง หาบละ
๖๕ บาท ๑ ไหมโคราช หาบละ ๑๒๐ บาท ไหมยวร หาบ
ละ ๘๐๐ บาท ไหมเจมน หาบละ ๖๕๐ บาท ๑ ครั่ง ที่ ๓
หาบละ ๓๔ บาท ๒ ถั่ง ถึง ที่ ๒ หาบละ ๓๓ บาท ๑ เวือ หาบละ
๓๘ บาท ๑ กระวาน หาบละ ๒๘๐ บาท ๑ ฝ่าย ๓ คู้ ๕
คู้ เป็น หาบ ๗ ละ ๒ บาท ถั่ง ถึง ที่ ๕ คู้ ๘ คู้ เป็น หาบ ๗
ละ ๒ บาท ฟื้อง ที่ ๗ คู้ ๘ คู้ ๘ คู้ เป็น หาบ ๗ ละ บาท
ถั่ง ถึง ฟื้อง ๑ เมตคกระเบา หาบละ ๒ บาท ๑ ไม้
ชิงชัน ที่หนึ่ง ๑๐๐ ทาย เป็น ๒๕๐ ที่ ถั่ง หน้า ๑๐๐ ทาย

เป็น ๓๘๐ บาท ๐ ไม่แดง ที่หนึ่ง ๓๐๐ หาบ เป็น ๒๐๐ บาท
 ที่ ๒ หาบ ตะบาท ๐ ไม่ศักยก ตะ ๓๐ บาท ๐ งาข้าง
 ๕ อัน เป็น หาบ ๆ ตะ ๓๖๐ บาท ๕ อัน เป็น หาบ ตะ ๓๓๐
 บาท ๖ อัน เป็น หาบ ๆ ตะ ๓๐๐ บาท ๐ ปลาแห้ง หาบ ตะ
 ๑๕ บาท ปลาสด หาบ ตะ ๓๐ บาท สลึง ๐ ปลิงทะเล
 หาบ ตะ ๘ บาท ๒ สลึง กระดอม ๓๐๐ โป เป็น ๘ บาท ของ
 หนัก บาทหนึ่ง เป็นเงิน ๑๘ บาท ๐ การ แลกเงิน เมือง
 สิงคโปร์ ได้กำไร ร้อย ตะ ๘ เหรียญ

คำ มี เพชร พลอย อย่าง ที่ เขม ชาติ ทอง กำ ประ
 คับ ทั่ว พลอย ทัม ทัม แด พลอย อื่น ๆ อย่าง ที่
 สาย ตรีชัย ทอง กำ แด เพชร ต่าง ๆ นาย ห้าง
 นี้ มี ชื่อ ว่า เอ โดม นั แด ที่ เฮนรี แอน กัมปะนี อยู่
 ที่ นำ บ้าน สมเดจ เจ้า พระยา องค์ ใหญ่

ช่าง นาฬิกา

๐ ช่าง เจ้า มีความ ปรารถนา จะ ให้ ท่าน ทั้ง บวง ทราบ ว่า ช่าง
 เจ้า ตั้ง บ้าน อยู่ ที่ ถนน เจริญ กรุง, เป็น ช่าง ทำ นาฬิกา พก
 ทำ นาฬิกา ใหญ่, แด นาฬิกา โกรน นามิ โด. ถ้า นาฬิกา อย่าง ไร
 เสีย ก็ แก้ ไข ได้ ทุก อย่าง. แด จะ ทำ ได้ แล้วย เรว แด ติ ด้วย

๐ การ ขาย ของ ช่าง

๐ ช่าง เจ้า ที่มี ชื่อ ช่าง ทัม หนึ่ง สลึง นี้ มี

สิ่ง ของ ผาก มา แด ประเทศ ยุโรป คือ แทวน ของ

กำปั้น เข็ม กรุง เทพ ๆ

เข้า มา เมื่อ ไร	กำปั้น ชื่อ ไร	กับ ชัก หนึ่ง ชื่อ ไร	กั ทอน	เรือ ไร	มา แด ไท
เดือน ๘ ขึ้น ๖ ค่ำ	เจ้าพระยา	อรตัน	๓๕๓	กลไฟสยาม	สิงคโปร์
เดือน ๘ ๗ ค่ำ	สิงคิเมิก	บีเทอเซน	๓๕๕	ปาก ปรูเซีย	ฮ่องกง
เดือน ๘ ๗ ค่ำ	คาโลตา	เยศเปอเซน	๔๒๐	ปาก อัมเบ็ค	สิงคโปร์

ออกไป เมื่อ ไร

กำปั้น ออก จาก กรุง เทพ ๆ

จะ ไป ไท

ออกไป เมื่อ ไร	กำปั้น ชื่อ ไร	กับ ชัก หนึ่ง ชื่อ ไร	กั ทอน	เรือ ไร	มา แด ไท
เดือน ๘ แรม ๑๔ ค่ำ	ปรอศัม ไร	จีน	...	บรีก สยาม	ชายทะเล
เดือน ๘ ๑๕ ค่ำ	แคตเตล	คอก กลีบ	๓๗๕	ปาก สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๘ ๑๕ ค่ำ	วอเยช	ย้ง	๕๐๐	ปาก สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๘ ขึ้น ๑ ค่ำ	เฮนเตอไปวซ์	ซัมเฟล	๔๘๔	ปาก สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๘ ๑ ค่ำ	ซีวิน	สตีวอต	๑๘๕	สกุณเนอ อังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน ๘ ๓ ค่ำ	เบนติก	แซมแบก กอศ	๕๓๗	ปาก สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๘ ๕ ค่ำ	ชอกักศ	บรูก	๔๑๒	ปาก สยาม	สิงคโปร์
เดือน ๘ ๕ ค่ำ	วอคาเตอเตเล	เมเว	๑๔๒	สกุณเนอ อังกฤษ	สิงคโปร์
เดือน ๘ ๘ ค่ำ	บรีมา	ไซฮิวเซอ	๓๘๐	ปาก บรีมา	ฮ่องกง
เดือน ๘ ๘ ค่ำ	กงสรวัก	เกอเทศ	๒๐๘	เรือ ลำเลียง	ฮ่องกง
เดือน ๘ ๑๐ ค่ำ	ฮิวา	มิกโฮลต์	๕๗๓	สกุณเนอ สยาม	สิงคโปร์
เดือน ๘ ๑๐ ค่ำ	โคโลธา	คะสิลระวา	๕๘๘	ปาก สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๘ ๑๑ ค่ำ	ชานชอศติ	ชอลมะนั	๕๓๒	ปาก บรีมา	ฮ่องกง

แลท่า เขม เคน เรือก็ได้. ข้าพเจ้ามีชื่อในท้ายหนังสือนี้ชื่อ เอฟ. เอส. ไวเชลก็.

๐ หนังสือที่จะขาย ฯ

๐ หนังสือ ดิกษณาวร ภาษา อังกฤษ แปล เป็น ไทย แปล ออกใหม่ ๆ ใน เรว ๆ นี้ เป็น หนังสือ ย่อม ๆ เป็น อย่าง ดี ซึ่ง ผู้หนึ่งผู้ใด จะ เรียน ภาษา อังกฤษ แปล เป็นไทย ได้ เป็น หนังสือ สำหรับขาย มี ขยที่ บ้าน ข้าพเจ้า หมอ ปรีคเดแลที่ บ้าน หมอ แมก ทัด เชิญ ท่าน ทั้งปวง มา ดู จะ ขายให้ ภาย สมควร

ว่า ด้วย ชาว นา แด หมา ของ ตัว

๐ ปีหนึ่งบังเกิด ทนา มาก, คน ทำ นา คนหนึ่ง ต้อง อยู่ ใน เรือน จะ ออกไป เทียว ทากิน ไม่ ได้. จึง ต้อง ฆ่า แะ ของ

ตัว กิน หมก. เมื่อ แะ หมก แล้วย ก็ ยัง ทนา อยู่ อีก, ก็ ต้อง ฆ่า แะ กิน หมก. ครั้น แะ หมก แล้วย จะ ไป ทากิน ก็ ยัง ไม่ ได้, ก็ ต้อง ฆ่า วัว ที่ สำรับ โภณา กิน ด้วย. ส่วน ผู้ ทนา เหน จึง ขวน เพื่อน กัน ว่า จะ หนี ไป เสี่ยง เกิด. แต่ วัว เขา รัก เขา ยัง ฆ่า กิน เสี่ยง หมก. ประเดี้ยว จะ ถึง เหวะที่ ของ เขา. คำ เปรียบ นี้ ใจ ความ ว่า, จง พิจารณา ดู เหวะที่ ของ ผู้ ขึ้น ด้วย.

ว่า ด้วย ไม้ แด พ้า แด สิงโต

๐ เมื่อ พ้า ตัว หนึ่ง แด ไม้ ผู้ หนึ่ง, กำลัง กิน อยู่ใน นา, สิงโต เคน มา ภาย พ้า เข้า, ก็ ปราศูนา จะ กิน พ้า เสี่ยง. เมื่อ สิงโต จะ กระโจน เข้า ไป กิน พ้า ไม้ ก็ ขึ้น ขึ้น. สิงโต ตกใจ วิ่ง หนี ไป โดย เรว. พ้า เหน สิงโต วิ่ง ไป ก็ นึก ว่า สิงโต หนี พ้า, ๆ ก็ วิ่ง ไล่ สิงโต. แต่ สิงโต เผลอ ยมา เหน พ้า ไล่, ก็ กระโดด ทะ คุบ จับ พ้า ไม้ เนื้อ กิน เสี่ยง. คำ เปรียบ นี้ ใจ ความ ว่า, การ ที่ ประมาท หมิ่น แด เยอ ยิ่ง, ก็ มี ก ภา ไป ถึง ความ นิย หาย เรว.

๐ ปฏิทิน บอกริม แด ท่ม ใน ข้าง แรม เดือน ๙ นี้.

๗๕

คำอังกฤษ	คำไทย	คำจีน	อาทิตย์ขึ้น ที่ โมง	อาทิตย์ตก ที่ โมง	อาทิตย์เที่ยง ที่ โมง	จันทร์ ตก ที่ ท่ม
เดือน ออคต	เดือน ๙	เดือน ๗				
วัน จันทร์ ๒๗ คำ	แรม คำ ๑	๑๗ คำ	๑๑ ท่ม ๕๑ นาที	ย่ำคำ แล้วย ๙ นาที	๕ โมง ๕๙ นาที	๑ ท่ม ๓๒ นาที
วัน อังคาร ๒๘ คำ	๒ คำ	๑๘ คำ	๑๑ ท่ม ๕๑ นาที	ย่ำคำ แล้วย ๙ นาที	๕ โมง ๕๙ นาที	๒ ท่ม ๒๘ นาที
วัน พุธ ๒๙ คำ	๓ คำ	๑๙ คำ	๑๑ ท่ม ๕๒ นาที	ย่ำคำ แล้วย ๘ นาที	ย่ำเที่ยง	๓ ท่ม ๒๓ นาที
วัน พฤหัส ๓๐ คำ	๔ คำ	๒๐ คำ	๑๑ ท่ม ๕๒ นาที	ย่ำคำ แล้วย ๘ นาที	ย่ำเที่ยง	๔ ท่ม ๒๒ นาที
วัน ศุกร ๓๑ คำ	๕ คำ	๒๑ คำ	๑๑ ท่ม ๕๒ นาที	ย่ำคำ แล้วย ๘ นาที	ย่ำเที่ยง	๕ ท่ม ๒๐ นาที
เดือน เสพเทมเบอ						
วัน เสาร์ ๑ คำ	๖ คำ	๒๒ คำ	๑๑ ท่ม ๕๓ นาที	ย่ำคำ แล้วย ๗ นาที	ย่ำเที่ยง	
วัน อาทิตย์ ๒ คำ	๗ คำ	๒๓ คำ	๑๑ ท่ม ๕๓ นาที	ย่ำคำ แล้วย ๗ นาที	ย่ำเที่ยง	๗ ท่ม ๑๗ นาที
วัน จันทร์ ๓ คำ	๘ คำ	๒๔ คำ	๑๑ ท่ม ๕๓ นาที	ย่ำคำ แล้วย ๗ นาที	ย่ำเที่ยง	๘ ท่ม ๑๓ นาที
วัน อังคาร ๔ คำ	๙ คำ	๒๕ คำ	๑๑ ท่ม ๕๔ นาที	ย่ำคำ แล้วย ๖ นาที	ย่ำเที่ยง	๙ ท่ม ๘ นาที
วัน พุธ ๕ คำ	๑๐ คำ	๒๖ คำ	๑๑ ท่ม ๕๔ นาที	ย่ำคำ แล้วย ๖ นาที	ย่ำเที่ยง	๙ ท่ม ๕๘ นาที
วัน พฤหัส ๖ คำ	๑๑ คำ	๒๗ คำ	๑๑ ท่ม ๕๔ นาที	ย่ำคำ แล้วย ๖ นาที	ย่ำเที่ยง	๑๐ ท่ม ๕๗ นาที
วัน ศุกร ๗ คำ	๑๒ คำ	๒๘ คำ	๑๑ ท่ม ๕๔ นาที	ย่ำคำ แล้วย ๖ นาที	ย่ำเที่ยง	๑๑ ท่ม ๓๓ นาที
วัน เสาร์ ๘ คำ	๑๓ คำ	๒๙ คำ	๑๑ ท่ม ๕๕ นาที	ย่ำคำ แล้วย ๕ นาที	ย่ำเที่ยง	
วัน อาทิตย์ ๙ คำ	๑๔ คำ	๓๐ คำ	๑๑ ท่ม ๕๕ นาที	ย่ำคำ แล้วย ๕ นาที	ย่ำเที่ยง	ย่ำรุ่งแล้ว ๑๕ นาที

๑หนังสือจดหมายเหตุ

THE BANGKOK RECORDER.

เล่มที่ ๒๓ เดือน ๘ แรม ๑๔ ค่ำ ปีชาน อัฐ ศก จตุศักราช ๑๒๒๘ เดือน เขษเมศมาส วันที่ ๘ กฤษ ศักราช ๑๘๖๖, ปีที่ ๑๔

ปืนกรังใหม่ที่เรียก ว่า นีเตลตัน

๑ ใน การ ที่ ออกเตเรีย แล ปรัสเซีย รบ กัน นั้น, เมื่อ ปรัสเซีย ได้ชนะ เพราะ ปืนใหม่นี้. ปืนนั้น รวดเร็ว นึก, ยึด ดิน แล ลาก ทาง กัน ขึ้น, ใน นาทีเดียวถึง ไท่สาม คน ๆ ละ คน นึก. เรื่อง ที่ เกิด ปืนชนิด ใหม่ นี้ เป็น เรื่อง ปละก, ควร ที่ จะ แจ้ง ความ ให้ ละเอียด. คน ที่ คิด ทำ ขึ้น ได้ ก่อน นั้น เป็น นาย ทหาร อังกฤษ คน หนึ่ง, คิด ได้ หลาย ปี แล้ว เจ้า ของ นั้น เชื่อ ถือ ว่า ปืน ที่ คิด ทำ ขึ้น ได้ นั้น จะ เป็น ดี กว่า ปืน อื่น. แต่ เจ้า เมือง แล คน ทั้งปวง ไม่ ใคร จะ เชื่อ. แรก คิด นั้น เจ้า ของ อยู่ เมือง คานิกา เป็น นาย คุม ทหาร, ตั้ง อยู่ แห่ง หนึ่ง ไม่ มี การ งาน อะไร. เขา มี ปืน สำหรับ ทัว เป็น ที่ นับ ถือ มาก เรียกว่า ไว เพื่อ. วัน หนึ่ง ไป เทียว ไล่ หมู ปืน นั้น พลัด ตก จาก มือ ถู กหิน เสีย ไป. นาย ทหาร จึง คิด อ่าน จะ ทำ ปืน อย่าง อื่น ขึ้น ให้ ดี แทน ปืน นั้น. เมื่อ กำลัง คิด อยู่ ทั้ง นั้น ก็ เกิด บัญญา สว่าง. เห็น ว่า จะ ทำ ปืน นีเตลตัน นั้น จะ ดี. เมื่อ คิด ได้ เป็น แน่ใจ แล้ว ก็ ลา ออก จาก ที่ นาย ทหาร ปรานา เพื่อ จะ คิด ทำ ปืน. จึง กลับ ไป เมือง อังกฤษ ไป สำแดง การ ที่ ทัว คิด ทำ ปืน ได้ นั้น ให้ ขุนนาง ผู้ใหญ่ ผู้ว่า การ สงคราม ก. ปรานา จะ ให้ รับ เขา ไว้ ไซ้ ใน การ ทพิ อังกฤษ. ฝ่าย ขุนนาง ผู้ใหญ่ ฟัง ถ้อยคำ นาย ทหาร สรรเสริญ ถึง ปืน อย่าง นั้น, ก็ ไม่ ใคร จะ เชื่อ จึง บอก ให้ ไป ทา ขุนนาง ผู้ใหญ่ อื่น ๆ. ผู้ นั้น ฟัง ก็ ไม่ แน่ใจ ก็ บอก ให้ ทา คน อื่น อีก. นาย ทหาร แต่ เทียว ไป ทา ขุนนาง ท่อ ไป ครั้ง นี้ หลาย ขุนนาง ประมาณ ปี หนึ่ง ก็ ยิ่ง นัยใจ. ภายหลัง ไป ทา คอเวเมนต์ อังกฤษ บอก ว่า ไม่ ต้องการ, ทัวยมีไรเฟิล ชือ เอนฟิลด์ ดี แล้ว ดี กว่า นั้น ไม่ ต้อง การ. คน นั้น ออก จาก เมือง อังกฤษ ไป เมือง ปารีศ เข้า ทา เอมบิวร ฝรั่ง เสศ หมายถึง จะ ให้ ทาน รับ. อยู่มาก เอมบิวร ไป รท ให้ คน นั้น เข้า เผ้า. เอมบิวร ฟัง ทู ละเอียด. เอมบิวร รับ ถึง ว่า, เรา กลับ จะ ไซ้ ไม่ ได้ จะ เสีย เร็ว จะ สู้ อย่าง เก่า ไม่ ได้, แล้ว เอมบิวร ก็ ลูก ขึ้น สัน

กระตั้ง เรียก พวก นาย ประตุ ที่ เป็น พนักงาน นำ คน เข้า เผ้า. เป็น บอก ว่า การ ของ คน นั้น สิ้น ขูระ แล้ว, คน อื่น จะ มี การ สิ่ง ไม่ ก็ ให้ เข้า มา ตาม ลำดับ ที่ ละ คน ๆ. เจ้า ของ ปืน ใหม่ นั้น ก็ คิด นัยใจ, แต่ใจ ยัง เห็น ว่า ไม่ ซ้ำ ไม่ นาน คง จะ เป็น การ ใหม่. แล้ว ก็ จะ ไป เผ้า เจ้า เมือง ฮอลันด. ได้ ยิน ข่า ว่า เจ้า แผ่นดิน ฮอลันด ประสงค์ จะ ให้ การ ปืน ดี ขึ้น. ได้ ยิน ว่า ครั้ง ก่อน มี คน ๆ หนึ่ง คิด การ ออก เรือ รบ ที่ ถู ก ลูก ปืน ใหม่ ได้ เร็ว ไม่ ให้ ทาน เรือ ล่ม. เจ้า เมือง ฮอลันด ได้ ชอบ เลียง คน นั้น ดี. จึง มีความ หวังใจ ว่า เจ้า เมือง ฮอลันด จะ เชื่อ ถือ รับ ไว้. ครั้น มา ถึง เมือง ฮอลันด เข้า แล้ว. คน นั้น ก็ ยก จน เงิน ที่ ไซ้ ก็ ไม่ มี แล เสือ เคื่อง แห่ง ทัว เก่า ลง, จะ ไซ้ ใหม่ ก็ ไม่ มี เงิน ไม่ อาจ เข้า ทา เจ้า เมือง ฮอลันด ได้. ต้อง รอ คอย อยู่ เมื่อ คอย อยู่ ถึง นั้น ก็ ประชาว เมือง ปรัสเซีย, เป็น ผู้ช่วย กง สุล ปรัสเซีย ณ เมือง ฮอลันด. จึง เล่า ความ ให้ คน นั้น ฟัง ทู ประการ โดย ละเอียด ว่า, เรา เสีย เงิน ใน การ นี้ มา มาก กว่า มาก แล้ว, ไป ทา คอเวเมนต์ อังกฤษ ก็ ไม่ รับ เอมบิวร ฝรั่ง เสศ ก็ ไม่ เชื่อ. แล้ว จึง พุด ขึ้น ถึง การ ที่ จะ ทำ ปืน ใหม่ นั้น ว่า เห็น จะ มี ประโยชน์ ยัง ไ่าง. ผู้ช่วย กง สุล ก็ คิด สงสาร มีใจ ปรานา จะ สม เคารพ. แล้ว จึง ทา นาย ทหาร นั้น ไป ทา ญาติ คน หนึ่ง ที่ เป็น ขุนนาง ใน พวก คอเวเมนต. คราว นั้น เป็น เคารพ ดี, กำลัง เมือง ปรัสเซีย จะ คิด ทำ ตึก แก่ เมือง ออกเตเรีย จะ ทา ปืน ที่ ดี ๆ. ขุนนาง สำหรับ เคื่อง สรรพพท นั้น พิจารณา ถู ปืน ใหม่ น้อย ที่ จะ ไซ้ ใน การ ตึก เห็น ว่า อย่าง ปืน ที่ คิด ทำ ใหม่ ของ นาย ทหาร นั้น ดี มาก, จึง ให้ ทา ตาม อย่าง นั้น. ได้ แล้ว เร็ว ของ ทู เห็น ว่า ดี นึก ชอบใจ, จึง เขา เงิน มา ให้ คน นั้น เป็น รางวัล ยก. คอเวเมนต ปรัสเซีย ไป รท ให้ ตั้ง อยู่ ที่ เมือง หลวง. เป็น นาย สำหรับ ทัว ปืน นีเตลตัน เป็น หลาย พมั้น กระบอก. ปืน นั้น สำเร็จ ก่อน การ ตึก เมือง ปรัสเซีย กับ ออกเตเรีย, เมือง ออกเตเรีย ทาว

ว่ามีปืนใหม่ เช่น นั้นไม่. เมือง ออคเตเรีย มี แต่ ปืน อย่าง เก่า
 เมื่อ ยัง ไม่เกิด การ สงคราม นั้น. แคนดัลป์คมาก เป็นผู้ สำเร็จ
 ราชการ ฝ่าย ทหาร. ได้ บอก ไว้ หลาย ครั้ง ว่า เมือง ออคเตเรีย
 จะ รบ กับ เรา ๆ คง จะ ชนะ ฝ่าย เคียว ใน เร็ว ๆ ไม่ ช้า นึก. พูด
 ดังนี้ เพราะ เห็น ว่า มี ปืน สำคัญ ยิง ได้ ถึง ลี้ นึก, อย่าง เก่า
 ยิง ได้ แต่ นึก เดียว. ออคเตเรีย ก็ เป็น คน มี ขัญญา ฉลาด ใน
 การ รบ ฟุ้ง แล้ว ก็ ล้ำ สัน โท ใหญ่ เหมือน กัน กับ ปรัสเซีย. ถ้า
 แล เมือง ปรัสเซีย ไม่ ได้ ปืน อย่าง ใหม่ นี้ เหน จะ ไม่ ชนะ, ถึง
 จะ ชนะ ก็ ช้า หลาย ปี ไป. เมื่อ ทหาร รบ กัน ครั้ง นั้น เมือง
 ปรัสเซีย มี ทหาร ๒๔ หมื่น คน. ฝ่าย ข้าง ออคเตเรีย ก็ มี ทหาร
 ๒๔ หมื่น คน. เมื่อ กำลัง รบ กับ เมือง ออคเตเรีย นั้น สำแดง
 การ กล้า ทหาร มาก. เมื่อ เห็น ทัพ เปน ขบวน เข้า ไป พร้อม กัน
 ทั้ง ๒๔ หมื่น คน แล ยิง ปืน บ้าง จะ เอา หอก ปลาย ปืน แทะ บ้าง.
 เมื่อ กำลัง ออคเตเรีย จะ เข้า มา แทะ นั้น. เห็น มา ใน ๔ นาที
 ปรัสเซีย ยิง ปืน อย่าง ใหม่ ได้ ถึง ๒๔ นึก. ทัพ ออคเตเรีย คาย
 ลง ประมาณ สัก กิ่ง หนึ่ง อาไครย เหตุนี้, ทัพ ปรัสเซีย ได้
 ชนะ ใหญ่ สำเร็จ ที่ เดียว.

เมต มา กอน

๑ มีเมตมาใหม่ เล็ก น้อย มาก ด้วย กลไฟ อังกฤษ, ชื่อ ซี
 รูน มา ถึง ณ เดือน ๙ แรม ค่ำ หนึ่ง. มีข่าว มา ทาง เกลินแกรฟ
 แต่ เมือง ลอนดอน เดือน ๙ ที่ ๒๒ ขึ้น ๑๕ ค่ำ, ข่าว ว่า วัน นั้น
 เป็น วัน ต้น ที่ ทัพ ออคเตเรีย แล ปรัสเซีย จะ อยุค การ รบ กัน.
 ทัพเรือ เมือง ออคเตเรีย แล เมือง อิตาลี่, ได้ รบ กัน ที่ ทะเล ชื่อ
 เอกริแอตติก, เรือ รบ ที่ หุ้ม เหล็ก ของ เมือง อิตาลี่ นั้น เสีย ไป
 หลาย ลำ, ข่าว ว่า ไม่ แพ้ ไม่ ชนะะ กัน ทั้ง ๒ ฝ่าย.

๑ ลอนดอน เดือน ๙ ขึ้น ๑๓ ค่ำ, ข่าว ว่า เมือง ออคเตเรีย
 แล เมือง อิตาลี่ ได้ สัญญา กัน ว่า จะ อยุค การ รบ กัน ๙ วัน.

๑ หนึ่งข่าว มา แต่ เมือง อเมริกา ถึง ลอนดอน ว่า, เปวค
 เคนต์ ยอนชัน กับ คอนแควค ยัง ไม่ เข้า กัน, ขุนนาง ผู้ใหญ่
 ที่ เป็น ผู้ช่วย ราชการ ใน เปวคเคนต์ เรียกว่า แคนบิเนต นั้น
 เป็น ๒ ฝ่าย เหน ด้วย เปวคเคนต์ บ้าง ไม่ เหน ด้วย บ้าง แยก ออก
 จาก กัน.

๑ ลอนดอน เดือน ๙ ขึ้น ๑๕ ค่ำ. คอเวอเมนต์ อังกฤษ
 ทกลง กัน ว่า จะ ช่วย อุปถัมภ์ ในการ เครื่อง วิค น้ำ เข้า ใน นา

เมือง บังกลา, จึงยอมให้ พวก กัมปะนี ที่ เมือง มาตราส ทำ เครื่อง สำรับ
 วิค เข้า ใน ท้อง นา ที่ เมือง บังกลา, ให้ ยืม เงิน ของ เคาเวอเมนต์
 ๖ แสน เปนี่ ส. เคอติง คิก เปน เงิน เทียน ๓๐๐ หมื่น เหรียญ,
 คอเวอเมนต์ อังกฤษ เหน ว่า, การ ที่ วิค น้ำ เข้า นา เป็น การ สำ
 คัญ, ถ้า มี เครื่อง วิค น้ำ ที่ เกิด ขึ้น ใหม่ ๆ นั้น ถึง ฝน แล้วย เข้า
 ใน ท้อง นา ก็ ไม่ เสีย. เมื่อ ปี ปลาย เข้า ที่ เมือง บังกลา ฝน แล้ง
 เข้า ใน ท้อง นา เสีย มาก เพราะ ไม่มี เครื่อง จะ วิค น้ำ เข้า นา.

แม่ น้ำ ชื่อ ไนล

๑ มีอังกฤษ คน หนึ่ง, เขียน หนังสือ แต่ เมือง ไอคยโต
 ถึง ลอนดอน เมื่อ เดือน ๙, ว่า ด้วย แม่ น้ำ ใหญ่ ชื่อ ไนล ที่ เมือง
 ไอคยโต. เชนใจ ความ ว่า, แม่ น้ำ นั้น เป็น ที่ ปลาต นึก,
 ไม่มี ที่ แม่ น้ำ อื่น ทั่ว โลกจะ สู้ ได้. เพราะ ว่า น้ำ ชื้น ท่วม
 เป็น คราว ๆ ฝน ก็ ไม่ ตก, ถ้า แม่ น้ำ นั้น กว้าง ๔๐ เส้น บ้าง
 ๒๐ เส้น บ้าง ฤก มาก, มี น้ำ มาก. ฝน ก็ ไม่ ตก น้ำ ท่วม ฝั่ง
 ออก ไป ทั้ง สอง ข้าง ๓ ไมล์ บ้าง. ๒๕ ไมล์ บ้าง. น้ำ ฤก ด้วย.
 คน ทั้ง ปวง ก็ สงสัย ว่า น้ำ นั้น มา แต่ ไทน ฝน ก็ ไม่ ตก. ถ้า แม่
 น้ำ นั้น ใน พัน ไมล์, ไม่มี คลอง แยก แล น้ำ พ ที่ จะ ไหล มา
 ใน สิบ พัน ไมล์ นั้น. แต่ ความ ปลาต นั้น เรา แก้ ได้. โดย มี ฝน
 ตก ที่ ปลาต น้ำ นั้น มากมาย เป็น คราว ๆ. ไทล ลง ไป จึง
 ท่วม แผ่นดิน เสมอ นั้น, คล้าย ๆ กัน กับ ลำ น้ำ เจ้า พระยา ที่
 กรุง เทพ ๆ เมื่อ น้ำ ท่วม ใน เดือน ๑๒ นั้น, ก็ เป็น เมื่อ สิ้น
 ฝน อยู่ แล้วย. แล ที่ น้ำ มาก นั้น เป็น เพราะ ฝน ตก ที่ ปลาต น้ำ
 ประมาณ ๑๐ วัน ๑๕ วัน ก่อน นั้น.

ความ ที่ มี เมีย หลาย คน

๑ หนังสือ จดหมายเหตุ, มา แต่ บังกล่า บอก ข่าว มา ว่า,
 พวก พรหมณ ใน แขวง เมือง อินทูลสถาน นั้น. เข้า กัน ประมาณ
 สอง หมื่น พัน คน ลง ชื่อ ร่วม กัน. ขอ คอเวอเมนต์ อังกฤษ ให้
 ตั้ง กศพนาย ห้า มีเมีย สอง คน สาม คน ขึ้น ไป. เพราะ การ
 ที่ มี เมีย หลาย คน เกิด วุ่นวาย. เป็น ความ ทุกข ความ ชั่ว
 ต่าง ๆ มากมาย. พวก พรหมณ พิจารณา เหน ว่า ขาคี อังกฤษ
 มีความ สุข มาก กว่า คน ทั้ง ปวง ที่ มี เมีย หลาย คน, จึง ปรารุ
 นา จะ ให้ ตัด ธรรมเนียม ที่ มี เมีย หลาย คน ให้ ขาด. เหน อัง
 ฤษจะ โปรด ช่วย พวก พรหมณ ได้ มี กศพนาย ห้า การ มี เมีย
 หลาย คน

พงษาวดาร อังกฤษ ต่อไป

๑ ใน กฤตศักราช ๑๘๒๘ ปี. ทูตออกพบเคไฟต์ แห่ง กองทัพใหญ่ให้ เอ็ดดอฟซอนรุมวี เป็น นายทัพ. ยกไป ตั้เมืองโอดินซ์, เป็น เมืองใหญ่ ชั้น แก่ เมือง ฝรั่งเศส. เอ็ดดอฟซอนรุมวี ยกไป ล้อม เมืองนี้ไว้แน่นหนา. ฝ่ายพระเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศส, แห่ง กองทัพ ยกไปช่วยที่เสียดี. เสรว่า พระไทยนี้, เห็นว่าเมืองนี้ จะเสียแก่ ซ่าศึกไปแน่แท้. ก็อ้างอ้อมมิได้ ตริส ประการใด. ครั้งนั้น มีหญิงสาวคนหนึ่ง ชื่อ โยแอนตีกัก, เป็น หญิง คอยดูแลเลี้ยงคนไปมา อาศัยอยู่ ที่ ศาลา ซ้อทวน. ได้ ยินข่าว ว่า พระเจ้าฝรั่งเศส อยู่ใน ที่คับแคบ ที่ เอนดู, คิด จะ ช่วย ประคับประคอง พระเจ้าฝรั่งเศส. จึงไป เวียน แก่ เจ้าเมืองหนึ่งว่า, พระเจ้าเสด็จ มา เข้า นิมนต์ ของ ทน ให้ คิด อานำ จัด พวก อังกฤษ เสีย. แล้วให้ช่วย ทน บำรุง พระเจ้า ฝรั่งเศส, ให้ ครอง ราชสมบัติ เป็น ปกติ คงเก่า. เจ้าเมืองได้ พัง หญิง มา กราบ เวียน ครั้งนั้น, ก็นึกว่า หญิงนี้ เสียจิต, มิได้เชื่อ พังเอาเป็น ชุระ, หญิงนั้น ก็ ยั้ง อ้อนวอน จะ ให้ ภา ไป เส้า. เจ้าเมืองเห็น หญิงนั้น พุกจา เข้า ช้ ซ้ำซาก รำคาญใจ, จึงให้คน ภา ไป เส้า พระเจ้าฝรั่งเศส. หญิงนั้น จึง ถวาย บังคม ทูล ข้อ ความ นั้น แก่ พระเจ้าแผ่นดิน. ๆ ทรง พระดำริห์ เห็นว่า, ถ้อยคำ ของ หญิงนี้ แขนบคาย ชั่วร้าย จะ จริง. จึง สั่ง ให้ จัด กองทัพ ให้ หญิงนั้น ยกไปช่วย เมือง โอดินซ์. โยแอนตีกัก ยกไป ได้รบ กับ กองทัพ อังกฤษ, มีชัยชนะ เป็น หลาย ยก. ฝ่าย กองทัพ อังกฤษทราบ ว่า, หญิง ที่เป็น นายทัพ ยก ออก มา รบ นั้น. พระเจ้าสั่งให้ มา ช่วย เมือง โอดินซ์นี้, ก็นึก ขยาดไม่เต็มใจ รบ เกรงจะ เสียที. นายทัพใหญ่ ฝ่าย อังกฤษ นึก อิดใจ, ก็เลิกทัพกลับไป. โยแอนตีกัก ได้ ที่ ก็นำ นำ ทหาร ยก ตามไป. ตั้ได้ เมือง ชั้น อังกฤษ หลาย หัวเมือง, เห็น ได้ ที่มี โชยแล้ว. ก็กลับ มา เส้า พระเจ้าแผ่นดิน. ถวาย บังคม ทูลให้ ราชภิเศก. พระเจ้าแผ่นดิน ก็ ยอม โดย โยแอนตีกัก ทูล ครั้น ราชภิเศกเสร็จแล้ว. โยแอนตีกัก ถวาย บังคม ทูล ว่า, การ ที่ ข้าพเจ้า รับใช้ มา แต่ พระเจ้า นั้น คำจริง แล้ว. ข้าพเจ้า ขอ ถวาย บังคม ลา กลับ ไป อยู่ ตังเก่า. พระเจ้าแผ่นดิน ไม่ ยอม ให้ ไป. ตั้ง โยแอนตีกัก ไว้ ให้ เป็น นายทหาร. โยแอนตีกัก ได้ ยก ออกไป

ทำศึก กับ อังกฤษ ที่ เมืองหนึ่ง, ก็เสียที่แก่ ซ่าศึก ลา กลับมา. ซ่าศึกได้ ตาม คิด มา โกลั จะ ทน. โยแอนตีกัก กลับ สู้รบอยู่, ทหาร ทั้งปวง ทั้ง เสียหนีเอา ตัว รอด. ทหาร อังกฤษ จับ โยแอนตีกักได้, เอา ตัว ไป คลอก เสียดี. ด้วย แค้น เคือง พยาบาท นึกว่า เป็น หญิง เข้า กับ ผี. แล้วเลิกทัพกลับไป. อำนาจ อังกฤษ ซึ่ง ปก บัง อยู่ใน เขตแดน ฝรั่งเศส ที่ ตั้ ได้ ไว้ นั้น. ก็เสื่อม ถอยไป ที่ ละ น้อย. อำนาจฝรั่งเศส ก็ มากขึ้น.

๑ เมื่อ กฤตศักราช ๑๘๔๔ ปี, พระเจ้าแผ่นดิน ทั้งสอง ฝ่าย ทำ สัญญา ไม่ตรีว่า, จะ ไม่ ทำศึก ต่อ กัน ทก ปี. ฝ่าย เชนเว เจ้าแผ่นดิน อังกฤษ นั้น ทรง พระเจริญขึ้น, พระชนม์ ถึง ยี่สิบสี่ พรรษา แล้ว แต่ ยัง เชื่อยเฉยอยู่, ไม่ใคร่ จะ เอา พระไทยใส่ ใน ราชกิจ. ผู้สนิท ทูล อย่างไร, พระองค์ มัก ทรง โดย ผู้สนิท. วันหนึ่ง ชุนนาง ผู้สนิท กราบทูล ว่า, จะ ให้ ส่ง ทูต ไป กล่าว เจ้าหญิง องค์หนึ่ง พระนามว่า, มาเกร็ด. เป็น เชื้อ วงษ์ พระเจ้าแผ่นดิน ฝรั่งเศส มา เป็น พระมเหสี. เชนเว เห็น ชอบด้วย, ก็ส่ง ทูต ไป กล่าว เจ้าหญิงนั้น มา เป็น พระมเหสี. สัญญาไว้ เป็น ความลับ ว่า จะ แบ่ง หัวเมือง ใน ประเทศ ฝรั่งเศส ที่ พระราชบิดา ได้ ไว้. เป็น เมือง ชั้นนั้น ให้ บิดา พระนาง ยั้ง. ชนม เนียม ใน ประเทศ ยุโรป นั้น. ถ้า เจ้าแผ่นดิน รับ พระมเหสี มา แต่ เมืองอื่น แล้ว, บิดา ของ พระมเหสี นั้น ต้อง ให้ เงิน ฤ หัวเมือง เป็น ทน แก่ พระบิดา. แต่ พระนาง มาเกร็ด องค์นี้ บิดา มิได้ ให้ สิ่งใด มา เป็น ทน. ครั้น พระนาง มาเกร็ด ได้ มา เป็น พระมเหสี แล้ว. พระนาง จึง คิด อานำ จะ แบ่ง หัวเมือง เหล่า นั้น ถวาย แก่ บิดา ตาม สัญญา. แต่ ขัด อยู่ ด้วย ทูตออก ยักผู้ใด แล้ว ว่า กล่าว กำกับ หัวเมือง เหล่า นั้น, เป็น ผู้ชื้อ สัตย์ จะ ไม่ ยอม แบ่ง ให้. จึง ถอด ทูตออก ยักเสีย. ตั้ง ผู้อื่น ชั้น ให้ กำกับ หัวเมือง เหล่า นั้น, แล้ว แบ่ง เมือง เหล่า นั้น ให้ แก่ บิดา พระมเหสี ตาม สัญญาไว้.

๑ ใน กฤตศักราช ๑๘๕๐ ปี. ประเทศ นอแมนเดเสียแก่ ฝรั่งเศส. กลับ เป็น เมือง ชั้น ฝรั่งเศส อีก. ใน กฤตศักราช ๑๘๕๔ ปี. เชนเว เจ้าแผ่นดิน อังกฤษ นั้น เสีย พระ สติ ภา เป็น ปกติ ไม่. ชุนนาง ทั้งปวง จึง ประชุม กัน, เลือกลง ได้ ทูตออกพ้ออก ให้ ว่า ราชการ แทน. ทูตออกพ้ออก จึง ให้ จับ ทูตออกพ้ออเชต, ผู้ ไม่ ชื้อ สัตย์ ต่อ แผ่นดิน จำขังไว้.

ไม่ นาน พระเจ้า แผ่นดิน ก็ ทรง พระ สติ เป็น ปกติ ทั้ง
 เก่า. สิ่ง ให้ ถอด คุกออฟฟิสเมอเช็ค จาก ทิม ชิง, แล้ว
 ถอด คุกออฟฟิสเมอเช็ค จาก ที่ว่า ราชการ แทน พระองค์. คุกออฟ
 ฟิสเมอเช็ค. คุกออฟฟิสเมอเช็ค. ทั้งสอง ขุนนาง นี้ เคือง แค้น มุ่ง ร้าย
 ค่อ กัน นึก, ค่าง เกลี้ย ดล่อม ส้อง สุม พรวก พวก ไว้ คอย คุม เจริ
 กัน อยู่, ก็ เกิด วิวาท รบ กัน ขึ้น, คุกออฟฟิสเมอเช็ค ถึง แก่
 กรรม. คุกออฟฟิสเมอเช็ค ได้ ไชย ชนะ. ส่วน เฮนเร เจ้า แผ่นดิน นั้น
 อยู่ ข้าง ฝ่าย คุกออฟฟิสเมอเช็ค, ต้อง ฮาวู หนี ไป ซุ่ม อยู่ ที่
 เรือน ช่าง ฟอก หนึ่ง. คุกออฟฟิสเมอเช็ค ตาม ไป ภายหลัง, ถวาย บังคม
 ลง แพบ พระ บาท แล้ว เชิญ เสด็จ กลับ เข้า กรุง ลอนดอน. คุก
 ออฟฟิสเมอเช็ค เห็น พระเจ้า แผ่นดิน ว่า ราชการ อ้อเช่ ไม่ เป็น ยุติธรรม,
 แล้ว คิด ว่า ตัว ก็ เป็น เชื้อ วงษ์ เจ้า แผ่นดิน อยู่ บ้าง, ก็ กำ เหวิบ
 ขึ้น, คิด จะ เอา ราชสมบัติ. ขุนนาง แล พล เมือง ทั้ง ปวง เทน
 ท่วง ที่ คุกออฟฟิสเมอเช็ค ตั้ง นั้น, ก็ ตั้ง เสีย ไม่ เล่น ท้าย. ไป เขา
 เป็น ฝ่าย พระเจ้า แผ่นดิน. คุกออฟฟิสเมอเช็ค เห็น ตั้ง นั้น ก็ หนี ไป.
 แต่ เฮลวอวิก น้อย ภรรยา คุกออฟฟิสเมอเช็ค นั้น, เกลี้ย กล่อม ทหาร
 ไว้ ได้ สอง หมื่น ห้าพัน คน. ก็ ยก มา รบ เจ้า แผ่นดิน. พระเจ้า
 แผ่นดิน เสีย ที่ เฮลวอวิก จับ เจ้า แผ่นดิน ได้. แต่ พระมเหสี
 นั้น ภา พระ ราชโอรส หนี ไป อยู่ใน ประเทศ สกอตแลนด์. คุกออฟ
 ฟิสเมอเช็ค ทราบ ว่า, เฮลวอวิก มี ไชย จับ เจ้า แผ่นดิน ได้, ก็ กลับ
 มา ยัง ประเทศ อังกฤษ. แล้ว แจ้ง ความ แก่ ขุนนาง ทั้ง ปวง
 ว่า, อยาก ได้ ราชสมบัติ. ขุนนาง ทั้ง ปวง ปรึกษา กัน เห็น ว่า
 ไม่ ควร จะ ถอด เฮนเร เสีย จาก เจ้า แผ่นดิน. จึง สัญญา ไว้ ว่า,
 ถ้า เฮนเร เจ้า แผ่นดิน สวรรคต แล้ว, จะ ยก ราชสมบัติ ให้ แก่
 คุกออฟฟิสเมอเช็ค แก่ บุตร แล นักร ของ คุกออฟฟิสเมอเช็ค. จะ ไม่ ให้
 ราชสมบัติ แก่ บรินซ์ออฟเวอะ. ฝ่าย พระ นาง มาเกร็ด นั้น ตั้ง
 เกลี้ย กล่อม ได้ ทหาร สองหมื่น. ก็ ยก มา ยัง ประเทศ อังกฤษ.
 คิด จะ เอา สมบัติ กัน. คุกออฟฟิสเมอเช็ค จน ตัว ไม่ ทน รั้. จัด ทหาร
 ได้ ห้าพัน ยก ออก ไป รบ. ก็ เสีย ที่ ถึง แก่ กรรม ใน ที่ รบ.
 พระ นาง มาเกร็ด ให้ จับ ขุนนาง ประหาร ชีวิต เสีย มาก คน. แล้ว
 ยก มา ยัง กรุง ลอนดอน. เฮลเวท บุตร คุกออฟฟิสเมอเช็ค ยก ทหาร
 ออก ไป ค้านทาน รบ พุ่ง ได้ ไชย ชนะ. พระ นาง มาเกร็ด หนี
 ไป ประเทศ ทิศ เหนือ. เฮลเวท ก็ กลับ เข้า กรุง ลอนดอน, ขึ้น
 นั้ บน พระ ที่ นั้, ขุนนาง ทั้ง ปวง ใน กรุง ก็ ภา กัน ถวาย บัง
 คม. เฮนเร เจ้า แผ่นดิน นั้น หนี ไป ทา พระมเหสี ได้.

๑๒๓๑ ปี. เฮลเวท บุตร คุกออฟฟิสเมอเช็ค ได้ เป็น
 เจ้า แผ่นดิน อังกฤษ พระ ชนมายุ ได้ ๑๘ พรรษา. เฮลเวท ได้ ราช
 สมบัติ แล้ว ไม่ นาน, พวก แลนแกตชเคอ ที่ เป็น ฝ่าย เฮนเร เจ้า
 แผ่นดิน ของ คั้ นั้น, ได้ ประชุม ชวน กัน รบ พวก ย็อก ซึ่ง เป็น ฝ่าย
 เฮลเวท เจ้า แผ่นดิน ของ คั้ นี้. พวก แลนแกตชเคอ นั้น พ่าย หนี ไป.
 เฮนเร ทราบข่าว ตั้ง นั้น ก็ ภา พระมเหสี กับ โอรส หนี ต่อ ไป อยู่ใน
 ประเทศ สกอตแลนด์. เฮลเวท จึง ได้ ราชสมบัติ, แล้ว ตั้ง ให้
 จับ พวก แลนแกตชเคอ ประหาร ชีวิต เสีย มาก คน. แล้ว ตั้ง
 พวก ของ พระองค์ เป็น ขุนนาง ผู้ใหญ่. ๆ พวก แลนแกตชเคอ
 นั้น ต้อง หนี ไป อยู่ใน ประเทศ อื่น ๆ เช่น อินเดีย, ได้ ความ ต่ำ
 ยาก ยาก จน นึก, ต้อง ขอ ทาน เขา เลี้ยง ชีวิต. ฝ่าย พระ นาง
 มาเกร็ด นั้น ไป ขอ กอง ทัพ ฝรั่งเศส ยก มา จะ เอา ราชสมบัติ
 คั้. ก็ เสีย ทัพ หนี ไป ได้. แต่ เฮนเร นั้น เฮลวอวิก จับ ได้ จำ
 ชิง ไว้ แน่นหนา. เฮลเวท จึง ได้ รับ รัชดา ของ ขุนนาง ผู้ นั้
 มา เป็น พระมเหสี. แล้ว โปรด ชุบ เลี้ยง บิดา แล ญาติ พี่ น้อง
 ของ พระ นาง นั้น ให้ เป็น ขุนนาง ผู้ใหญ่. แต่ เฮลวอวิก นั้น ไม่
 ชอบใจ, เห็น ว่า ควร เฮลเวท จะ ไป กล่าว พระ ราชรัชดา ของ เจ้า
 แผ่นดิน อื่น มา เป็น พระมเหสี, จะ ได้ เป็น พระ ราชไมตรี เรื่อง
 พระ เกรียทียศ, ทั้ง พระ อนุชา ของ เฮลเวท สอง องค์, ก็ โทม
 นั้ ชัก แค้น คิด อิจฉา ว่า, เฮลเวท ชุบ เลี้ยง แต่ พวก พวก
 ของ พระมเหสี.

๑๒๓๒ ปี. เฮลวอวิก กับ คุกออฟ
 แลนเรนซ์ บุตร เขย ซึ่ง เป็น อนุชา ของ เฮลเวท, เขา ใจ
 ออก ทาก ไป เสีย ประเทศ ฝรั่งเศส. ตั้ง เกลี้ย กล่อม พวก แลน
 แกตชเคอ ที่ กระจัด พริค พราย อยู่ใน ประเทศ ยุโรป. ฝ่าย พระ
 นาง มาเกร็ด ทราบ ตั้ง นั้น ก็ ภา พระ โอรส มา ทา เฮลวอวิก, ทา
 ไมตรี กับ เฮลวอวิก. แล้ว กล่าว รัชดา น้อย ของ เฮลวอวิก มี นั้
 ไว้ ให้ พระ ราชโอรส, ทอด สนิท ผูก พันธ กัน ไว้ แน่นหนา
 แล้ว ปรึกษา กัน ว่า จะ ถอด เฮลเวท เสีย. จะ ให้ เฮลวอวิก ว่า
 ราชการ ไป กว่า พระ ราชโอรส จะ จำเวญ ขึ้น. ครั้น ปรึกษา
 จัดแจง กัน เสร็จ แล้ว. เฮลวอวิก ก็ ยก กลับ มา ประเทศ อังกฤษ.
 มี คน มา เข้า เป็น พวก พวก ท้าย มาก. ฝ่าย เฮลเวท
 ทก พระ ไทย ไม้ ทน จัดแจง กอง ทัพ, ก็ ลง เรือ หนี ไป ประ
 เทศ อื่น. เฮลวอวิก ก็ ยก เข้า ใน กรุง ลอนดอน, แล้ว ถอด
 เฮนเร ออก จาก เรือน จำ ให้ เป็น เจ้า แผ่นดิน ตั้ง เก่า. -

เดือนผู้สรรเสริญ นายจิต

๐ ข้าพเจ้า ผู้มี ชื่อ ช่าง ท้าย หนังสือ นี้ ขอ ปลด
 เบื้องโทษ ที่ไม่ ควร จะ มี แก่ พระมหา เนตร วัค โสมนะ
 วิหาร แต่ พระสงฆ์ องค์ หนึ่ง ที่ อยู่ วัค บรมาราม มา จ้าง
 ถ่าย รูป ที่ แพ นายจิต ข้อ หนึ่ง ว่า ที่มี ผู้ มา สรรเสริญ
 นายจิต ช่าง ถ่าย รูป ว่า ใจ ดี นั้น ขอบ ถก กับ กิริยา นาย
 จิต จริง ข้อ สอง ว่า ซึ่ง สรรเสริญ นายจิต แต่ ยก โทษ พระ
 สงฆ์ บาง องค์ ไม่ ขอบ เพราะ ถก กับ จะ ให้ ผู้ ที่ ขอบ พ้อ
 กับ นายจิต ถก ว่า กับ นายจิต ๆ ก็ ไม่ ขอบ ที่ เขา ชื่อ
 นายจิต ไป ลง พิมพ์ ข้อ สาม ว่า ผู้ ที่ ไป ลง พิมพ์ นั้น ไซ้
 จะ สรรเสริญ นายจิต ด้วย เหน ว่า นายจิต มีความ ดี นั้น
 หา ไม่ มุ่ง แต่ จะ ถก ว่า โทษ แต่ ปลอง ที่ จะ ให้ ผู้ อื่น เสีย
 ชื่อ เท่านั้น ครั้น จะ ยก โทษ ผู้ อื่น ไม่ ย่าง เขา ชื่อ นาย
 จิต ด้วย ก็ เกรง จะ มี ความ ผิด มา ถึง ตัว จึง ใ้ ใ้
 เขา ชื่อ นายจิต ด้วย ข้อ ที่ สี่ ว่า ซึ่ง ว่า พระ วัค บรมาราม
 มา จ้าง ถ่าย รูป เขา รูป ไป นาน แล้ว จึง ได้ เงิน นั้น ข้าพ
 เจ้า ขอ แก้ว ว่า เพราะ พระ พวก นี้ ห้าม ปราย ถิ่น ไม่ ให้ ไซ้
 เงิน แด ของ ซึ่ง เป็น ของ ไม่ ควร แก่ สมณ จะ เป็น เพราะ
 พระ องค์ นั้น จะ หา ผู้ ที่ เป็น ถิ่น ยี่ ยะ การ กยัง ไม่ ได้ ต่อ
 เมื่อ มี ผู้ จะ มา รับ ไซ้ สอย ถน จึง ได้ บอก กับ เขา ให้ มา
 ชำระ ที่ แพ นายจิต ตาม วากา ข้อ นี้ ซึ่ง จะ ยก โทษ พระ
 สงฆ์ องค์ นั้น ไม่ ขอบ แต่ สรรเสริญ นายจิต นั้น ขอบ จึง
 ซึ่ง ยก โทษ พระ ทัม วัค บรมาราม นั้น เมื่อ เวลา ถ่าย รูป
 เป็น พระสงฆ์ จึง ถก มา ไม่ ชำ นัน ก็ สัก เสีย จาก พระ
 จะ ไป อยู่ ที่ ไหน ก็ ไม่ ทราบ แต่ ไม่ ได้ ข้อ ทัม ข้อ ถก ถน ข้า
 พเจ้า ไป ที่ แพ บอก นายจิต ว่า เจ้า ของ รูป นี้ สัก เสีย แล้ว
 เหน จะ ไม่ มา เขา ถน ขอ ชื่อ เขา เด็ด แต่ วากา จะ ให้
 เหมือน วากา ที่ ชื่อ รูป ๆ หนึ่ง ครั้ง เป็น เงิน มาก หนึ่ง ข้า
 พเจ้า เหน นายจิต หนึ่ง อยู่ ข้าพเจ้า ที่ เกรง ใจ นายจิต การ
 ที่ หนึ่ง มา นาน ซึ่ง ท่าน จะ ยก โทษ นายถน เมื่อ เป็น พระ
 ไป จ้าง ถ่าย รูป นั้น ว่า เป็น การ ดอง ให้ นายจิต เสีย น้า
 ยา เป่า นั้น เหน จะ ไม่ ควร เพราะ เจตนา เดิม ไม่ ไซ้
 กิด จะ ดอง ข้าพเจ้า ได้ ทราบ อยู่ ว่า เมื่อ พระ ทัม ไป
 ถ่าย รูป มา แล้ว มี ใจ ย่อง มา ถัก เกม เขา เข้า ของ ไป
 เป็น ทาย สิ่ง แต่ ผัก ทรง พระ ทัม ก็ ไม่ มี จะ ทรง ต่อ

หา ผัก ทรง ได้ แล้ว จึง สัก ก็ แต่ เมื่อ นายถน สัก แล้ว
 เขา จะ กิด อย่างไร ข้าพเจ้า ไม่ อาจ ว่า ได้ ที่ จะ เป็น เพราะ
 เขา หัวใจ ว่า ของ บาง สิ่ง ที่ กวีร แต่ คำ ถ่าย รูป มี อยู่
 จึง ไป จ้าง ถ่าย เมื่อ ของ หาย เสีย แล้ว สัก จาก พระ แล้ว
 ก็ ไม่ มี สิ่ง ใด ก็ ไม่ ได้ มา โทษ รูป ซึ่ง สรรเสริญ นายจิต ว่า
 ใจ ดี ข้อ นี้ ขอบ ที่ แต่ ใจ ของ ผู้ ที่ จะ ไป ลง พิมพ์ นั้น ขอบ
 เหมือน จะ กิด ว่า หมู่ ขรรขมยุดิก เขา สรรเสริญ ถน ว่า กิ
 นั ก็ ยาก จะ ไซ้ ให้ เขา เหน ว่า ที่ ไม่ ดี ที่ เดียว ถก
 แล้ว ยาก จะ ให้ คน เป็น ถน มาก เลื่อม ถอย ชื่อ ถน ขรร
 ขมยุดิก แต่ ยาก จะ เหยาะ เยี้ย ผู้ สรรเสริญ ขรรขมยุดิก

๐ ข้อ ห้า ว่า ซึ่ง ผู้ ขอ ลง พิมพ์ ว่า พระ มหาเนต มา
 ที่ แพ นายจิต พุด ถก ว่า ว่า ชำ นิ ชำ นาญ ใน การ หนังสือ
 อังกฤษ คำ นี้ ก็ เป็น คน โกรธ ถน มา นาน หา ซึ่ง ที่ จะ
 ทำ ให้ ได้ ความ ใจ ใจ ได้ จึง ได้ พุด ออก มา อย่าง นี้
 ถน เหมือน พระสงฆ์ ทั้ง สาม รูป ที่มี ชื่อ ก้าง ถน หนังสือ นั้น
 ไม่ สู้ เป็น ที่ มุ่งหมาย ของ ผู้ ที่ มา ลง พิมพ์ นัก ถก พระ
 มหาเนต นี้ และ เป็น ความ ประสงค์ ของ ผู้ ที่ มา ลง พิมพ์
 จะ ให้ เสีย ชื่อ

๐ ข้อ หก ซึ่ง ว่า พระ มหาเนต ถน นายจิต ให้ หา หนังสือ
 คิคขันนาเว นั้น จริง

๐ ข้อ เจ็ด ซึ่ง ว่า นายจิต ได้ ชื่อ หนังสือ มา ให้ พระ
 มหาเนต แต่ ว่า พระ มหาเนต ไม่ รับ ว่า สิ่ง นั้น ก็ จริง
 แต่ ข้าพเจ้า จะ ขอ แจ้ง ความ สัตย์ จริง ให้ ถน ถน ถน คือ พระ
 มหาเนต สั่ง ให้ นาย จิต หา หนังสือ คิคขันนาเว เล่ม ใหญ่
 แต่ เมื่อ เวลา พก ถน จะ ไม่ ถน จะ แจ้ง ครั้น หนังสือ สำ
 เร็จ แล้ว นาย จิต จัก ชื่อ หนังสือ ผาก มา สอง เล่ม คือ
 ให้ แก่ ข้าพเจ้า เล่ม หนึ่ง พระ มหาเนต เล่ม หนึ่ง ครั้น
 พระ มหาเนต มา ที่ คือ ข้าพเจ้า ๆ ก็ แจ้ง ความ ตาม สั่ง ของ
 นายจิต พระ มหาเนต ที่ พก ว่า ถน ไม่ ได้ สั่ง ครั้น แล้ว
 พระมหาเนต ถน บอก ว่า สิ่ง จริง แต่ สั่ง ให้ หา หนังสือ
 คิคขันนาเว ฉบับ ใหญ่ อย่าง นี้ ของ ข้าพเจ้า มี ยู่ แล้ว
 ข้าพเจ้า ผู้ รับ หนังสือ ผาก ที่ ใจ นัก จึง บอก พระ มหา
 เนต ว่า ท่าน อย่า วิด ถน ข้าพเจ้า จะ รับ เขา หนังสือ นี้ แล้ว
 ข้าพเจ้า ก็ ได้ แจ้ง ความ ไป ถึง นายจิต ว่า หนังสือ นั้น
 พระมหาเนต ไม่ รับ เขา ข้าพเจ้า ใจ ขอบ ใจ ข้าพเจ้า

แล้ว จึง จะ เห็น เป็น การ ที่ ต่อ ภาย หลัง แต่ ท่าน พระ
สงฆ์ ทั้ง หดาย จะ โกรธ ว่า เอา ชื่อ วัด ทั้ง นั้น ไป ลง พิมพ์
งาน กล่าว ชื่อ วัด จะ เสีย ไม่ นั้น... ข้อ นี้ ท่าน ทั้ง หดาย อย่า
วิตก เลย ชื่อ ทั้ง นั้น ก็มี ชื่อ เป็น วัด ก็ แต่ พระ ที่ ท่าน
ประณิบัต เป็น การ ที่ ชื่อ ท่าน ก็ คง ตั้ง อยู่ เห็น ว่า ท่าน
จะ ไม่ โกรธ เลย ด้วย ท่าน มี ปัญญา มาก อยู่ ประการ
หนึ่ง เป็น อรรถา แห่ง คน ที่ ปลุก คน นอก หลับ อยู่ ใน
เรือน ที่ ไฟ ไม่ นั้น ถ้า เขา ทำ ถึง นอก หมาย อยู่
เขา กลับ จะ ประเท ประทอย ว่า กับ ผู้ ที่ มา ปลุก เสีย อีก
ก่อน รู้ ลึก ตัว ตั้ง แล้ว จึง ได้ เสนอ คุณ คน ปลุก บ้าง

ฟ้อง ละครดา ขำระ เลก

๑ ข้าพเจ้า วิตก นึก ด้วย การ ที่ ละครดา ขำระ เลก นั้น,
ไม่ เหมือน แต่ ก่อน. ละครดา ขำระ เลก นี้ ปรารภ จะ หา ผล หา
ประโยชน์ ให้ มาก ขึ้น ไป. ไม่ ทำ ความ เรื่อง ละครดา ขำระ เลก, ไป เกาะ
กุม พวก เจ้า หมู มุล นาย แต่ ลำ พัง ใจ เอง. ไม่ ให้ สมุขมาญชี
นำ เกาะ. มา ได้ คำ เกาะ บ้าง คำ เชิง ประกัน บ้าง คำ อรรถนิยาม
ทิม บ้าง. ร้อง ว่า ได้ ขำระ กับ สมุขมาญชี แล้ว, ก็ เรียก เขา คำ
เกาะ แต่ คำ อรรถนิยาม. ก็ ไม่ เอา สมุขมาญชี สอบ ให้ แล้ว
โดย เร็ว แกล้ง ละเลย เสีย, เพราะ เห็น กับ เลก น้อย. ที่ ฎีก
หายไป บ้าง สอง บ้าง. ก็ ไม่ สอบ สอน ให้ ละเอียด แกล้ง
เกาะ เอา เบ้า โพร ไว้. ถ้า เสีย เงิน ให้ บ้าง ก็ สอบ สอน ให้ โดย
เร็ว. ข้าพเจ้า เห็น ไม่ ควร, ถ้า ทำ อย่าง ละครดา ขำระ เลก นี้ ก็
ไม่ ควร จะ ตั้ง สมุขมาญชี ไว้ ให้ เปลือง เบี้ย ทวิค ของ หลวง. ถ้า
ให้ สมุขมาญชี นำ เกาะ เจ้า หมู ทาม ที่ ขำระ กัน ตาม เดิม, ก็ สะ
บาย ไม่ ร้อน รน เลย. กับ อนึ่ง เลก ทะนาย สม ทาย ที่ ทาย
บ้าง นี บ้าง, เจ้า หมู มุล นาย จะ ขอ ทัก บัญชี กรม พระ สุวั
ตติ ก็ ไม่ ทัก บัญชี ให้. ส่วน เลก ทะนาย สม ทาย ของ พวก
กรม สุวัตติ เอง. ก็ ทัก บัญชี ให้. ข้าพเจ้า เห็น การ เช่น นี้
ไม่ ควร. ถ้า ทัก บัญชี ได้ ก็ ทัก ได้ ด้วย กัน จึง จะ ควร. ถ้า
ทัก บัญชี ไม่ได้ ก็ ทัก ไม่ได้ ด้วย กัน จึง จะ ควร. ข้าพเจ้า
เห็น การ ที่ ทำ อยู่ ทุก วัน นี้ ผิด กับ อรรถนิยาม เมือง นอก นึก.
เป็น พวก เขา พวก เรา ไป. ไม่ เป็น เยี่ยง อย่าง เลย.

เจ้า ภาษี ฝ้าย แก้ว ความ

๑ ข้าพเจ้า จิน ขอ จิน ขอ ได้ ทราบ ความ ว่า, มี ผู้ ลง
หนังสือ พิมพ์ ว่า ด้วย เรื่อง ภาษี ฝ้าย กล่าว โทษ ข้าพเจ้า, จิน ขอ
จิน ขอ จะ ขอ ให้ ท่าน ทราบ. ภาษี ฝ้าย เติม จำนวน เงิน ภา
ษี ปี ละ ๘๐๐ ชั่ง, ข้าพเจ้า จึง ประมูล เงิน ทูลเกล้า ฯ ถวาย,
ขึ้น อีก ๑๕๐ ชั่ง รวม เป็น เงิน ปี ละ ๙๕๐ ชั่ง, จึง โปรดเกล้า ฯ
ให้ ข้าพเจ้า จิน ขอ จิน ขอ รับ ทำ. ครั้น ข้าพเจ้า รับ ทำ ภาษี ฯ
ขาดทุน, ข้าพเจ้า จึง ทำ เรื่อง รว ส่ง คื่น พ้อง ขาด ต่อ เจ้า จำ
นวน. ภาย หลัง มี ผู้ มา ประมูล ขึ้น ถึง ๑๖๕ ชั่ง, รวม เงิน
ปี ละ ๑๑๑๕ ชั่ง, กลับ สูง กว่า ที่ ข้าพเจ้า รับ ทำ อยู่ ๑๖๕ ชั่ง.
เจ้า จำนวน จึง นำ เรื่อง รว ขึ้น ถวาย บังคม ทูล พระ กรุณา ให้
ทราบ ฝ่าย ลอง ทูล พระ บาท, จึง ทรง พระ กรุณา โปรดเกล้า ฯ
เห็น ว่า มี ผู้ มา ประมูล ขึ้น สูง กว่า เติม ที่ ข้าพเจ้า รับ ทำ อยู่, จึง
ทรง พระ กรุณา โปรดเกล้า ฯ ให้ ตั้ง จิน คิด ผู้ เงิน สูง ไป รับ ทำ,
ด้วย ทรง เห็น ว่า ไม่ เสีย เบียด. ภาย หลัง มี ผู้ มา ลัก ลอบ ลง
หนังสือ พิมพ์ ประจาน ข้าพเจ้า ทั้ง นี้, ถ้า คน ที่ มี ปัญญา น้อย
ก็ จะ เห็น ว่า ลง หนังสือ พิมพ์ ประจาน ข้าพเจ้า, ถ้า ท่าน ที่มี
ปัญญา มาก ท่าน ก็ จะ เห็น ว่า ไม่ ได้ ประจาน ข้าพเจ้า จิน ขอ จิน
ขอ เลย, ด้วย บ้าน เมือง อัน นี้ ไม่ใช่ ของ ข้าพเจ้า เลย, แล
ภาษี อาก ก็ ไม่ใช่ เป็น ของ ข้าพเจ้า เลย. บ้าน เมือง แล ภาษี
อาก ทั้ง ปวง นี้ เป็น ของ พระ พุทธเจ้า อยู่ ทวิ ทวิ ทั้ง สิ้น. ถ้า ทรง
พระ กรุณา โปรดเกล้า ฯ จะ พระ วาซ ท่าน ภาษี อาก ให้ แก่ ผู้ ไค
ทำ ผู้ นั้น ก็ ได้ รับ ทำ. กลับ มี ผู้ มา ลง หนังสือ พิมพ์ ประจาน
ต่าง ๆ, แฉ อยู่ ใน หนังสือ พิมพ์ ไป ก่อน นั้น แล้ว, ชั่ง มา
กล่าว โทษ ข้าพเจ้า ทั้ง นี้ ข้าพเจ้า จะ ได้ มีความ โกรธ นั้น ตามิ ไค
เลย. แต่ นึก โกรธ อยู่ ว่า, ผู้ มา ลง หนังสือ พิมพ์ กล่าว โทษ
ข้าพเจ้า เกี่ยวข้อง อยู่, ดู เหมือน จะ บัง คับ พระ เจ้า แผ่นดิน,
ปัญญา ทั้ง นี้ เห็น จะ เป็น ปัญญา จิน ชุย, เช่น ที่ ชุน สวามี ภัค
ภรรยา, ๑ เป็น ข้า อยู่ ใน พระ เจ้า นอง ยา เธอ กรม หลวง วงษาธิ ราช
สนิท อิจมา ข้าพเจ้า. จิน ชุย คน นี้ กับ ข้าพเจ้า เป็น คน โกรธ
กัน มา นาน แล้ว, กับ จิน พัก จิน พัก จิน สือ จิน นิม จิน ชัว
หลาย ปัญญา, ไว้ เป็น คน ปัญญา ผลล สำคัญ ว่า จะ ไม่มี ใคร
รู้ ถึง. แต่ จิน ชุย รับ ทำ ภาษี พริก ไท อยู่ มี กำไร มาก ไม่ ขว
ถวาย. พวก เจ้า ภาษี ทราบ แล้ว ให้ ทำ เรื่อง รว ประมูล เงิน

ทูลเกล้าฯ ถวายขึ้น โดยเร็วเกิด, เงิน จะให้ ขึ้น เข้าท้อง พระคลัง มาก ๆ, แล้วจะได้ มีความชอบ ด้วย. ข้าพเจ้า ก็ จะ คิด ด้วย เข้า ขึ้น ส่วน กัน, ท่าน ทั้งปวง อย่า เหน้ แก่ หน้า กัน เลย, เหน้ แก่ พระ ราช ทวีย ของ ทลวง ที่ กว่า. ข้าพเจ้า ว่า ทั้ง นี้, ด้วย เหน้ แก่ พระ ราช ทวีย ของ ทลวง. ถ้า เงิน ทลวง ขึ้น มาก ๆ แล้ว ข้าพเจ้า ก็ ดีใจ.

ภานี ท่าง ๆ เป็น คณม ชิน

๑ ภานี อาร ไบ นี้. ขอ ให้ ท่าน ลง คน ละ เรือง เกิด.

๑ ภานี อาร เขี้ยว นี้ มี ก่าไร อยู่ หลาย ราย. แล จำ เภาะ คน นั้น จึง ทำ ได้. ภานี ผัน ก่าไร มาก นึก, แต่ เงิน ทลวง ไม่ ค่อย จะ ขึ้น เลย. ภานี โรง เหล้า กรุง เทพ ๆ ก็ มี ก่าไร มาก เงิน ก็ ไม่ ค่อย จะ ขึ้น. ภานี ฟัน กรุง เทพ ๆ ก่าไร ก็ มาก นึก, ไม่มี ใคร ชิง เลย กตวิ นึก. ภานี หน้า ศาล ม่อ แล ส้ารวจ เมือง เพชรบุรี ก่าไร ก็ มาก นึก. ภานี อาร วัง นก ก็ มี ก่าไร มาก ไม่ มี ใคร ชิง ทำ มา นาน. ภานี หน้า ศาล ทวาย ก็ มี ก่าไร ย่าง ไม่ มาก. ภานี หก สิ่ง นี้, ถ้า ได้ แ่ง ชิง ประมูล กัน เงิน ทลวง คง จะ ได้ ใน จำนวน บัซาร อัฐค นี้ ถึง สาม สั พัน ชิง จริง ๆ. แต่ ไม่ ยิน ผู้ มี ชื่อ ว่า ชิง ยก นึก. เขา คิด อาน หลาย ทน แล ได้ สำเร็จ เลย ไม่ มี โอกาส. ถ้า ใคร แ่ง ชิง ได้ เงิน ทลวง ขึ้น ได้ เหน้ จะ มีความ ชอบ. แต่ ภานี ผัน ภานี โรง เหล้า ภานี หน้า ศาล ม่อ ส้ารวจ เมือง เพชรบุรี สาม สิ่ง นี้ มี ก่าไร มาก นึก. เขา ว่า แ่ง ชิง ยก นึก. คน ผู้ รับ ทำ แขง แรง นึก ชิง ไม่ ไหว เลย. แต่ เงิน ทลวง ก็ ไม่ ขึ้น. แต่ จะ แขง แรง ด้วย อริ ข้าพเจ้า ไม่ ทวาย. ภานี เรือ ก็ มี ก่าไร ไม่ มาก นึก. ถ้า ควบ ปี เงิน ทลวง เหน้ จะ ขึ้น ได้ อีก, แต่ ภานี ผัน ภานี โรง เหล้า กรุง เทพ ๆ แล ภานี หน้า ศาล ม่อ ส้ารวจ เมือง เพชรบุรี, เขา ว่า ชิง แ่ง ยก นึก. ถ้า ได้ จึง ได้ แ่ง วัน ตาม อย่าง ธรรม เนียม เงิน ทลวง ผู้ โค ขึ้น มาก ก็ ได้ แก่ ผู้ แก่ นั้น รับ ทำ. แล เหน้ เงิน ทลวง จะ ขึ้น ได้ อีก มาก นึก. เขา ว่า แ่ง ชิง ไม่ สู้ นึก, จึง ไม่ มี ใคร ได้ รับ ทำ. จำ เภาะ ทำ ได้ แต่ สอง คน สาม คน เท่านั้น. พระ ภานี คน หนึ่ง ทลวง บริบูรณ์ สุวาร คน หนึ่ง, ทลวง พิศาจ สัพพลาหนิ คน หนึ่ง, นอก นั้น ไม่ มี ใคร ได้ รับ ทำ เลย ชิน ๆ.

วิบ สิบ ๓ ปล่อย ผู้ ร้าย

๑ อ้าย แดง ลูกศิษย์ พระ ปราณกรม วัด สัจจะ จายา, ลัก บ้าน

กับ เฝือก ของ พระ ท่วง, ๆ จับ ตัว ได้ ปลัด กัน, พระ ท่วง หมาย จะ มี เขา ตัว ด้วย เป็น เวลา ค่า ประมาณ สอง ทุ่ม, จับ กัน ใน กระที่ ที่ มี ต. อ้าย แดง ก็ มี ต สาม หมุด มี คม อยู่. อ้าย แดง เขา มี ต ที่ ถือ อยู่ นั้น, แดง เขา พระ ท่วง ถูก ชาย โกรธ ข้าง ขวา. พระ ท่วง ล้ม ลง ทาย อยู่ กับ ที่. ชุน กลาง เป็น ณะ การ ชั่วระ ผูก อ้าย แดง ๆ ก็ วิบ เป็น สัจ, ชัก อ้าย บ้าน ๆ ก็ เป็น ลูกศิษย์ พระ ปราณกรม. แล จำ อ้าย แดง ไว้ ควบ ตาม อย่าง ผู้ ร้าย เป็น สัจ. แต่ อ้าย บ้าน นั้น ทา ชั่วระ ได้ งาม ตาม อ้าย แดง ชัก ไม่. อ้าย แดง นั้น ว่า จะ ส่ง ขึ้น คุก ก็ ทาส่ง ไม่. ชุน กลาง วิบ สิบ บล พระ ปราณกรม สาม สิบ คำ ลึง. พระ ปราณกรม ให้ เงิน กับ ชุน กลาง ชิง หนึ่ง, ว่า เสจ แล้ว จะ ให้ อีก สิบ คำ ลึง. ชุน กลาง ก็ ถอด ไชร์ คุก กุญแจ ควบ แล ทรวน อ้าย แดง, แล เขา อ้าย แดง ไว้ ที่ เรือน. ชุน กลาง ใส่ ไว้ แดง แหวน เปลา, ปล่อย อ้าย แดง ให้ ทั่วย ตาม สบาย. แต่ อ้าย บ้าน นั้น อยู่ ทั่น เปลา, อ้าย บ้าน บอก กับ ชาว บ้าน ว่า, พระ ปราณกรม เสีย เงิน ให้ กับ ชุน กลาง ๑๐ คำ ลึง, ผู้ คุม ท้า คำ ลึง เสจ แล. ชุน กลาง ว่า ให้ รอ ไว้ พระ ษา บุรบริ ทน ราช พิลาศ จะ มา ขอ, อ้าย แดง อ้าย บ้าน ก็ ไป อยู่ กับ พระ ปราณกรม สั วัน ท้า วัน บ้าง, แล ก็ ช้าม มา บ้าน ณะ การ อยู่ วัน หนึ่ง บ้าง, กัง วัน บ้าง. แล ก็ ไป อยู่ วัด สัจจะ จาย. อ้าย แดง ช้าม มา อยู่ บ้าน ณะ การ ใส่ วง แหวน มา ไป อยู่ วัด เติน ทั่น เปลา.

๑ ความ ที่ อ้าย แดง แดง พระ ท่วง ทาย นั้น. แต่ ฌวัน เติน หก ช้าง แรม. พระ ปราณกรม ก็ เป็น ถึง พระ ราช ษา ณะ ทา ทัง อยู่ ใน ศัก ขา บท เพศ พรหม จวร ยี่ ไม่, ย่อม ประพฤ กิ เป็น คาระ ราช ส้อง สุ่ม สม คบ แต่ นึก เสจ เขา มา เดีง เป็น ลูก ศิษย์. อ้าย แดง อ้าย บ้าน กับ พวก อ้าย แดง อีก สอง คน เป็น ๔ คน, ทั้ง อ้าย แดง ย่อม ทั่วย ลัก ผลไม้ ของ ส่วน แทบ วัด ขาย จน ณะ ทัง ถึง วัด ราช สิทธ อยู่ เป็น นิ จ มิ ได้ ขาด. กับ ย่อม เขา ลัง เรือ ชาว เรือ ชิง ลัง เรือ ออก มา จาก คลอง บาง กอก ใหญ่, แล จะ เข้า ไป ใน คลอง บาง กอก ใหญ่, เวลา ค่า จอด นอน คอย น้ำ ใต้ ปาก คลอง วัด ราช สิทธ ออก มา, จน ถึง วัด โมลี โลก ยี่ ด้วย น้ำ ยัง ไม่ ชิน. อ้าย แดง อ้าย บ้าน กับ เพื่อน อ้าย แดง อีก สอง คน, ก็ ท้า เป็น งาม กัง ท้อง น้ำ มา, ชาว เรือ ที่ จอด นอน หลับ ผ้า พร รุ่ง ทุ่ม ห้อย อยู่ ใน ประทุน พร้า ชาวน วาง พ้อ ก็ ลัก เขา มา ขาย ได้ บาท บ้าง สอง สลึง บ้าง. อย่าง นี้ อยู่ หนึ่ง ๆ, ความ ฌ นั้น

จะเกิด ถึง สอง ครั้ง สาม ครั้ง. พระปรานุกรมรู้ เข้าก็อันนอน
ไกลก็เลยกับผู้ที่ จะ ฟ้อง. เสียเงินให้ ครั้ง หนึ่ง ทำลึง ครั้ง
หนึ่ง เจ็ด ทำลึง. เขา จะ ถวายฎีกา ถึง สอง ครั้ง. พระปราน
ุกรมรู้ เข้า ก็ไป เฝ้า สมเด็จพระเจ้า น้องยาเธอ เจ้าฟ้า มหา มาลา
กับพระยา บรมรัตนราชพัลลภ, ความ นั้น ก็ เงียบ ไป, จน กระ
ทั่ง อ้ายแดง ลัก บ้าน กับ มาลิกา พระต่าง ๆ จับ ตัว ได้. อ้ายแดง
เขามีต แทง เขา พระ ทาย, ความ จึง ไ้ ชำระ กัน ชุนกลาง
รับ สิบบน พระปรานุกรม ๓๐ ทำลึง, กับ อ้ายบ้าน อีก ๑๐ ทำลึง.
ปล่อย อ้ายแดง อ้ายบ้าน ไปให้ อยู่ อย่าง เดิม. อ้ายแดง อ้ายบ้าน
ก็ จะ เทียว ลัก ผลไม้ ของสวน, กับ ย่อง เขา ล้วง เรือ แล ลอบ ตี
ฟัน คน ที่ ตื่น ตพาน วัคสังขชาย, แล ตื่น ตพาน วัคราชสิทธ อีก.
อ้ายแดง อ้ายบ้าน มา ตี ตอยู่. ชาว บ้าน ชาว เรือ ค่อย ได้ คุช บาง
ปล่อย ให้ ไป อยู่ ที่ เดี่ยว แล้ว. ถ้า มี จริ่ง อย่าง ใด ให้ สืบ ชาว
บ้าน วัคสังขชาย จน ตลอด ถึง วัคราชสิทธ เกิด. ได้ ความ จริ่ง ทั้ง
นั้น. ชุนกลาง ปล่อย อ้ายแดง อ้ายบ้าน. ถ้า มี จริ่ง ให้ สืบ รัง
วัด ทั้ง แต่ บ้าน ชุนกลาง ฟาก ทวันออก, จน ถึง ตื่น ตพานข้างท่า
ใหม่, ฟาก ทวัน ตก จน กระทั่ง ปล่อย ท้าย สนม จน ถึง นำท่า วัด
พระเชตุพน

เอติกาอริ

๑ ข้าพเจ้า เอติกาอริ เจ้า ของ จด หมาย เหตุ นี้ เห็น ว่า, ความ
ที่ รับ สิบ บน ปล่อย ผู้ร้าย อย่าง นี้ เป็น ความ สำคัญ นึก. ถ้า จะ
เป็น จริ่ง บ้าง เท้ง บ้าง, ก็ ย่อม เป็น ความ น่ากลัว นึก. เพราะ มี
พระสากว แล พระ ราชฯ คณะ ทิด อยู่ ใน เรื่อง นี้. ดู เหมือน การ
ภิกษา ตัก สิบ ความ ใน กรุง เทพ ๆ นี้, แทบ จะ ไม่ เป็น
สัจจ ธรรม เสีย แล้ว. เหมือน นา พิศา ที่มี เครื่อง จักร ภายใน ไม่
แน่น ทน เผลวม ตลอด แคลน ไป, ถ้า ไซ กญแจ เข้า แล้ว ก็ เติ
ไป ได้ ลัก คุร ลัก ยาม แล้ว ก็ อยุค ไม่ เป็น ที่ ไว้ ใจ ได้. ก็ เห็น ควร
ที่ คอเวอแมนต์ จะ ส้อม แปรอง เสีย ใหม่ ให้ แน นอน มั่น คง. เมื่อ
เกิด เหตุ ชั้น เช่น นี้, ควร ที่ จะ สืบ พระ ยาน ให้ ได้ เท้ง จริ่ง.
มิใช่ ที่ เอติกาอริ ปรานุกรม จะ ให้ จับ คน นั้น คน นี้ ก้อน. เมื่อ ยัง ไม่
มี พระ ยาน ที่ นำ เชื้อ นำ ฟัง นั้น ทา มิ ได้

เรื่อง คลอง ขุด ใหม่

๑ คำนี้บ ยัง ท่าน ทั้ง หลาย ให้ ทราบ ด้วย. ข้าพเจ้า ได้
อ่าน หนังสือ ประกาศ ของ พ่อ ยัม พระ ภาษี สมบัติ บริบูรณ์ มา

นาน แล้ว, ว่า ด้วย เติม ใน หลวง ทรง พระ กรมฯ ไป ตก เกิด.
ยอม ให้ พระ ภาษี สมบัติ บริบูรณ์. เป็น ขระ ใน การ ขุด คลอง
ใหม่. ทั้ง แต่ วัค ปาก น้ำ ใน คลอง บางกอก ใหญ่ ไป ถึง แม่ น้ำ
นครไชยศรี ได้ โรง จักร กล ไฟ ทำ น้ำ ทาน. ข้าพเจ้า คิด เห็น
ว่า เป็น การ แปรอง ๆ, เกิด ชั้น ใหม่ ๆ ไม่ เคย ได้ ยิน ได้ รั
มา แต่ ก่อน เพราะ ว่า ขอ บัญญา ท่าน ทั้ง หลาย ซึ่ง เห็น พร้อม
กัน มาก ๆ ว่า, จะ ยอม ให้ เก็บ ค่า คลอง กับ เรือ ลูค ค่า ไป
มา แล นา ไร่ สวน. ยิน ขวาง ล้า คลอง ชั้น ไป สิบห้า เส้น ทั้ง
สองฝั่ง. เขา มา รวม เป็น ค่า จ้าง ขุด คลอง สิบ ปี ต่ ฤ จะ ตั้ง โรง
หอย เก็บ เขา ก่า ไร ใช้ ค่า จ้าง ขุด คลอง ตี. ข้าพเจ้า ได้ ทราบ
ว่า ท่าน ทั้ง หลาย เห็น มาก ด้วย กัน ว่า, ให้ ออก หอย ก็ ด้วย
ไม่ เป็น ที่ ช่ม ชี น้ำ ใจ ของ ราษฎร. จะ ได้ ทำ อไร ๆ ตาม อ่า
เกอ น้ำ ใจ แก่ คลอง นั้น, เหมือน อย่าง เดิม ของ ประเทศ สยาม
ที่มี แบน เหน อยู่ ทุก วัน นี้. เพราะ เห็น ว่า ถ้า จะ ยอม ให้
เก็บ ค่า คลอง กับ ลูค ค่า ไป มา. ยิน ทุก สิ้น ค่า ด้วย เรือ เล็ก
ใหญ่ แล เกวียน ถึง สิบ ปี. ก็ ต้อง มี ผู้ ทรวค ทรา วัคษา ล้า
คลอง แล ทาง เกวียน ให้ เรียบ ร้อย เป็น ธรรม เนียม ปรกติ. เรือ
แล เกวียน ลูค ค่า จะ ไป มา ก็ ต้อง วัคษา, ให้ มีความ สุข สบาย
ไม่ ไร ความ ชัก ขวาง เต็ด ร้อน. จึง จะ มี คน ยอม เสีย ค่า
เก็บ คลอง ให้ ไป ทาง นั้น, เพราะ มี คลอง อื่น ๆ ซึ่ง ไป ได้
ไม่ ต้อง เสีย ะไร ก็ หลาย คลอง. การ ซึ่ง ท่าน ทั้ง หลาย เห็น
ว่า ออก หอย ตี กว่า เก็บ ค่า คลอง ค่า ทาง แล ค่า ไร่ ค่า นา ค่า
สวน นั้น, ก็ ต้อง ด้วย บัญญา ความ คิด ของ ราษฎร ชาว ประ
เทศ สยาม มา แต่ เดิม. อื่น ๆ เหตุ ซึ่ง จะ ตั้ง ท่าน แล ผู้ วัคษา
ล้า คลอง แล ทาง เกวียน, แล ที่ ไร่ นา ที่ สวน ให้ เรียบ ร้อย
เป็น ธรรม เนียม โดย ยุติ ธรรม, ให้ ตลอด ล้า คลอง ขุด ใหม่
นั้น, จะ ได้ ผู้ ใด ไป รับ ผลอง พระ เศษ พระ คน ใด การ ถึง สิบ
ปี ก็ นาน นึก. ถ้า วัคษา ธรรม เนียม ไร่ ไร จนถึง สิบ ปี ก็ จะ
มี ความ เจริญ บริบูรณ์ ชั้น กว่า นี้ หลาย ร้อย เท่า. เพราะ จะ
ต้อง ก่า จิต สิ่ง อื่น เป็น อาสัจ อาธรรม ออก เสีย จาก ที่ นั้น จน สิ้น
เชิง จึง จะ เป็น ที่ เกิด ผล ประโยชน. แล งาม บ้าน งาม เมือง
ของ พระ เจ้า อยู่ หัว ได้, ก็ จะ ผิด ไป กว่า คลอง อื่น ๆ, ซึ่ง ได้ เสีย
พระ ราช ทพย แผ่นดิน ออก ไป ขุด, เหตุ ด้วย คลอง ใหม่ นี้
ต้อง เสีย พระ ราช ทพย แผ่นดิน ออก ไป ก่อน เหมือน กัน. แต่
จะ ได้ เก็บ เรือ ฤ ออก หอย เขา พระ ราช ทพย อื่น สิ่ง อื่น ของ

พระคลัง นั้น ยัง ไม่ ทราบ. ข้าพเจ้า ได้ ทราบ ใน หมาย ประกาศ
 นั้น อ้าง ธรรมเนียม ประเทศ ใหญ่ ๆ อื่น ๆ. ข้าพเจ้า คิด ตั้ง ใจ
 ว่า จะ ได้ เหน้ ความ เจริญ ขึ้น ใน แผ่นดิน ผิด กับ ที่ อื่น แห่ง หนึ่ง
 จะ ได้ เป็น แบบ ฉบับ แห่ง ตา ของ ชาว ประเทศ สยาม. ภา จะ
 ได้ ทำ ตาม กัน ขึ้น หลวย ๆ แห่ง. แต่ ความ ทั้ ซึ่ง ประกาศ
 กับ กลาง ความ ก็ ผิด กัน ไป. ข้าพเจ้า เป็น ที่ สงสัย แต่ ทราบ
 ว่า ๆ พัน ๆ สมุห พระกลาโหม เป็น ต้น รัช สัก, ท่าน เขา ใจ ใส่
 เขา ธุระ ใน การ ชุค คลอง ใหม่ นี้ เป็น อัน มาก, ท่าน อยุาห สัก
 ออก ไป เมือง นอก ชื่อ เครื่อง จักร กล ไฟ ชุค คลอง มา ไว้ สำหรับ
 รักษา มิ ให้ คลอง นั้น เสี้ย. แล ข้าพเจ้า ได้ ขำ ราษฎร ภา กัน
 ว่า คลอง นั้น ชุค ได้ กว่า ครึ่ง แล, มี ความ สนุก สนาน มาก
 ควบ ขุนนาง เจสัว ราษฎร ชาว กัน ไป รัช ของ ที่ ไว้ ที่ นา ที่ สวน
 ทำ ขึ้น ใหม่ กว่า มาก. ครั้น เมื่อ เดือน แปรศ บรูพาสาท
 ช้าง ขึ้น ข้าพเจ้า กับ เพื่อน สัก ทำ คน ชาว กัน ไป ใน คลอง ชุค ใหม่
 ครั้น แล รัช เข้า ไป. ข้าพเจ้า ก็ เหน้ เป็น ที่ เวทนา ควบ ความ
 อัน ควบ กับ คลอง นั้น ก็ เกิด ตาม ขึ้น แล. ข้าพเจ้า จึง ภา
 พวก ชาว สวน ชาว นา ว่า ที่ สวน ที่ นา ของ ผู้ใด, เขา ก็ อก
 ข้าพเจ้า ได้ ความ ว่า เป็น ที่ ของ ท่าน ขุนนาง แล เจสัว นั้น มาก
 กว่า ที่ ของ ราษฎร ชาว เมือง. เพราะ ท่าน ขุนนาง แล เจสัว
 นั้น มี อำนาจ มาก ให้ บำ ไป ตั้ง โรง ริม ดัน คลอง ทั้ง สอง ฝาก
 แล ชาว กัน ชุค ัก ทำ ลาย ดัน คลอง ปล่อย ให้ น้ำ เข้า ออก ใน
 นา. ครั้น น้ำ ฝน ตก บำ ลง ใน คลอง โดย แรง, ไม่มี ท่อ ไม่
 รักษา น้ำ, ก็ ภา เขา ละ ของ ดิน ใน ท้อง นา แล ภา เขา ดิน ดัน
 ของ ลง ใน คลอง ทั้ง ลั้น เป็น ช่อ กว้าง ๆ หลาย แห่ง จะ ขึ้น
 เติง บน ดัน คลอง ไม่ ได้. เพราะ ท้อง ลุย น้ำ. ลาง แห่ง ก็ ปลุก
 โรง นา ครัว มง มา ริม คลอง จน จะ ไม่มี ฝน. ลาง เจ้า ของ
 ก็ ปลุก ดัน ไม่ ดัน ท้องกลาง ่าง ริม คลอง ควบ หนึ่ง ก็มี. เพราะ
 ราษฎร ชาว ไทย ไม่ ลาย แก่ ความ ควบ ความ ผิด, คิด อยุ่ แต่ ว่า
 มี เจ้า นาย แรง แรง เป็น ที่ พัง. ใจ ก็ ตั้ง ไม่ กลัว ใคร จะ คิด
 ทำ ะไร ก็ ทำ ตาม อำเภอ ใจ ไม่ กลัว ผิด. ไม่ คิด เกรง พระ
 ราชอาณา, ควบ พระราช ทวพิช ของ หลวง ลง ทุน ชุค คลอง
 ให้ ราษฎร อาไศรย ทำ ไว้ นา สวน. แล รัช เหวียน ไป มา ควบ ชาย
 ทาง อก ทาง คลอง ให้ ได้ โดย สดวก ควบ กัน ทั้ง พระราช อาณา
 เขต รัช จะ ควบ ควบ ราษฎร แล ธรรมเนียม อัน เป็น ภูคิธรรม
 ตั้ง รัช แผ่นดิน พระเจ้า อยุ่ หัว หนึ่ง ขุนนาง ข้า ราษฎร ทั้ง ปวง

ซึ่ง ทรง พระ กรุณา ตั้ง แต่ง ไว้ ทาง พระเนตร พระกรรณ ก็ เหน้
 เหยย ๆ. ไม่ สู้ เขา เป็น ธุระ ใน การ ทำ ไร่ บำรุง บ้าน เมือง ของ
 พระเจ้า อยุ่ หัว. ภา จะ รัช ักจะ ว่า ธุระ ของ พระ ภา ธิ สมบัติ
 บรียูรณ, ภา จะ กลัว ว่า ๆ พัน ๆ สมุห พระกลาโหม เป็น ต้น
 รัช สัก. ภา จะ เป็น เช่น นั้น. ข้าพเจ้า เหน้ ว่า ๆ พัน ๆ สมุห พระ
 กลาโหม. แล พระ ภา ธิ สมบัติ บรียูรณ, ก็ มี คน ใช้ ซึ่ง เป็น
 คน มี สติ ภูญญา เป็น หลาย คน. เหตุไร ท่าน จึง ไม่ ให้ อำนาจ
 กับ ผู้ใด หนึ่ง ให้ ว่า สิทธิ ชาติ เป็น เจ้า ของ คลอง สัก คน, พอ
 จะ ได้ รักษา ไว้ กว่า คลอง นั้น ชุค แล. เมื่อ อก ลง ว่า อก
 ทวย ภา ักเก็บ ค่า คลอง จึง ค่อย เปลี่ยน ธรรมเนียม เสี้ย ใหม่. ภา
 จะ เป็น ควบ ท่าน ยัง ไม่ ทราบ ว่า เกิด ความ ทำ ลาย อย่าง ข้าพเจ้า
 ได้ เหน้ มา แล รัช มัง, ท่าน จึง ยัง ไม่ ตั้ง ให้ ผู้ใด ไป อก แล
 ทาง ทุ ตา ของ ท่าน. เพราะ ท่าน ก็ ประกอบ ควบ ภูญญา แล อำ
 นาจ ทา ขุนนาง เสมอ มิ ได้. ข้าพเจ้า ทราบ ว่า ท่าน คิด การ ทำ ไร่
 บำรุง แผ่นดิน พระเจ้า อยุ่ หัว แต่ ทก หาย ใจ เข้า อก, ภา ท่าน
 ทราบ แล ที่ ไหน ท่าน จะ อยม ให้ ชุค คลอง ของ ท่าน เสี้ย ไป
 เหมือน คลอง มหา สวคิ คลอง บำ ขอน ได้. แต่ ความ ซึ่ง ข้าพ
 เจ้า ว่า มา นี้ เป็น ความ สักย จริง ของ ข้าพเจ้า ทก ประการ. ท่าน
 ทั้ง หลาย จง ได้ อก ไป อก, ให้ รัช เหน้ เป็น พยาน ของ
 ข้าพเจ้า ควบ.

เมล็ด มาใหม่

๑ เรือ เจ้าพระ ยา มา ถึง กวง เทพ ๆ ฤวัน เสาร์ เดือน ๙
 แรม ๑๓ ค่ำ เขา เมล็ด เมือง อยุ่ ไร่ มา, มี หนึ่ง สัก จด หมาย เหตุ
 มา แต่ เมือง ลอน คอน แต่ เดือน ๙ ที่ ๒ ขึ้น ๒ ค่ำ, แต่ เมือง
 นุยก ักเดือน ๙ ที่ ๒ แรม ๙ ค่ำ แต่ เมือง บัง กล่า. ฤเดือน ๙ ขึ้น
 ๕ ค่ำ เมือง สิงค โปร เดือน ๙ แรม ค่ำ หนึ่ง. เมือง ราง กง เดือน
 ๙ ที่ ๒ แรม ๑๕ ค่ำ, เมือง มรแมน เดือน ๙ ขึ้น ๓ ค่ำ, เมือง
 ภู แรง เดือน ๙ ขึ้น ๒ ค่ำ, เมือง ช่ง กง เดือน ๙ ที่ ๒ แรม ๑๕
 ค่ำ, ชาว มา แต่ ทาง เตล็ด แครฟ.
 ๑ เมือง ลอนคอน เดือน ๙ ที่ ๒ แรม ๓ ค่ำ ชาว ว่า, จัอ
 สัก ฤ ที่ เมือง อกค เตวี่ แล เมือง ปรอคเชี้ย. เป็น ไม่ ควบ กัน
 นั้น ยัง ปรุภา ภา กัน อยุ่, ฝ่าย เมือง อกค เตวี่ อยม สัก ฤญา เป็น
 ใจ ความ ว่า, จะ ให้ เมือง ปรอคเชี้ย จัก แรง เมือง เขอม นี้ เรก ๆ
 ทั้ง ปวง ตาม ที่ อย ใจ. หนึ่ง เมือง อีกล่า ว่า แต่ เมือง อกค

เที่ยวว่า; ถ้าเมือง ฮอลันดา จะ ยก เมือง วิญเซียง, ให้ขึ้น แก่ เมือง ฮิลา ลี ๆ จะ อยุค การ คึก & ขอบ ฮา ทิศย์. อนึ่ง เมือง พร ชินแดน ขอ ขึ้น แก่ เมือง ปรอศ เซียง.

๑ ข้ามาแต่เมือง นุยกท ทาง แอดแลน ทิก เทลิแคฟ แต่ เดือน ๘ ที่ ๒ แรม ๕ คำใจ ความว่า, เมือง เทลิซึ่ได้ กลับ มาเข้าใน เมือง ญูไนติศเทศ แลแล้ว. ผู้ที่ช่วย เปรีศเทศ ว่า, ราช การ นั้น แยก ออก จาก กัน, ที่ ไม่ เข้า ทั่วย กัน ก็ ลา ออก นอก ราช การ.

๑ ลอนดอน เดือน ๘ ที่ ๒ แรม ๘ คำโรค ลง ราก ที่ เมือง ลอนดอน ค่อย ๆ แลแล้ว.

ข้ามาแต่เมืองพม่า

๑ เมื่อ เดือน ๘ ที่ ๒ แรม ๖ คำ, ข้ามาแต่เมือง มินคา เล เมือง หลวง พม่า. ว่า พระ ราช บุตร เจ้า แผ่นดิน พม่า ๒ องค์ คัด กัน จับ พระ เจ้า ฮา ผู้ ชื่อ ไอซีเมง สำเรจ โทษ เสีย แลแล้ว, ราช บุตร ๒ องค์ นั้น, ก็ จับ ราช บุตร ผู้ ที่ ค่าง มารตาคัน สำเรจ โทษ เสีย อีก ๒ องค์. แลแล้ว ชำวูนึ่ง ชุน นาง ใหญ่ อีก ๓ คน, ราช บุตร ผู้ ที่ ชำ นั้น ก็ หนี ไป ได้ แลแล้ว. ตุ การ เหน จะ อยุค แต่ เพียง นี้, จะ ไม่ ได้ รับ พุง กัน อีก. ข้า ประเทศ ยูโรป ทา ได้ เป็น อันตราย ด้วย การ ขบถ นี้ ไม่. การ ค้ำขาย ของ อังกฤษ แล พม่า ก็ ยัง เป็น ปวง ญู อยู่. เจ้า แผ่นดิน พม่า มี ราช บุตร อยู่ ใน ระหว่าง ๓๐ องค์ ๔๐ องค์, แต่ ยัง เยาว อยู่ มาก ราช บุตร ที่ เจริญ ใจ มี น้อย. เจ้า แผ่นดิน พม่า เมื่อ ขึ้น เสวย ราช สมบัติ นั้น ใน เดือน ทีเชมเบอ คฤช คัด ราช ๑๘๕๒. นอง ของ ท่าน มารตาคัน เกี่ยว กัน ชื่อ ไอซีเมง. ฟุง ราช ญู ทั้ง ปวง เข้าใจ ว่า, ถ้า สิ้น แผ่นดิน ท่าน แลแล้ว, ไอซีเมง พระ ราช อนุชา คง จะ ได้ เสวย ราช สมบัติ สืบ ไป ตาม ขวรมเนียม กตหมาย แผ่นดิน. แล เจ้า แผ่นดิน พระ ชนม์ ได้ ๕๕ พรรษา, พระ ราช อนุชา พระ ชนม์ ๕๒ พรรษา. พระ ราช บุตร ทั้ง ๒ นั้น ก็ ควร แก่ เวลา ที่ จับ การ ชิง เขา สมบัติ, มิ ให้ พระ เจ้า ฮา ได้, มิ ให้ ราช บุตร องค์ ใหญ่ ได้. แผ่นดิน พม่า เคย เกิด เหตุ เช่น นั้น หลาย ชั่ว แล้ว, พระ เจ้า แผ่นดิน พม่า ไม่ ใคร จะ ได้ สวรรคต ใน ราช สมบัติ, มัก เกิด เหตุ จับ กุม ถอด เสีย จาก ราช สมบัติ. พระ ราช บิดา ของ เจ้า แผ่นดิน พม่า องค์ นี้ ที่ ล่วง ไป แลแล้ว นั้น พระ นาม ฮาวาดี, ราช บุตร องค์ ใหญ่ ของ ท่าน ชิง เขา ราช สมบัติ ได้, ถอด พระ ราช บิดา เสีย จาก ราช สม

บัติ แลแล้ว จำ ไว้ จน สิ้น พระ ชนม์. พระ ราช บุตร องค์ นี้ ชื่อ ว่า พระงามเมง ท่าน เสวย ราช สมบัติ แทน พระ บิดา จน ถึง การ รบ กับ อังกฤษ ครั้ง ก่อน, ใน ขณะ รบ กัน นั้น พระ อนุชา ธิราช ชื่อ เมง กุนเมง, ถอด พงาม เมง เจ้า แผ่นดิน ผู้ เป็น พระ เชษฐา จาก ราช สมบัติ, เขา จำ ไว้ แลแล้ว ขึ้น เสวย ราช สมบัติ มา จน ถึง ทุก วัน นี้. เจ้า แผ่นดิน องค์ นี้ ไม่มี พระ ราช บุตร, เหตุ ที่ เกิด ใน เมือง หลวง พม่า ใน เวร ๆ นี้. ตุ เหมือน พระ ชินึ่ง เจ้า แผ่นดิน พม่า ทั่ว ไหว ไป แลแล้ว. เกิด การ ขบถ เช่น นี้ เป็น เหตุ นำ หน้า ที่ จะ เปลี่ยน แผ่นดิน. เมื่อ ฌวัน ก่อน ที่ เกิด ฌวันวาย นี้, คือ ลำคัย ที่ จะ ได้ ราช สมบัติ, ครว พระ อนุชา ของ ท่าน ที่ ชื่อ ไอซีเมง ที่ สิ้น พระ ชนม์ ใน การ ขบถ นี้ เป็น ที่ หนึ่ง. ราช บุตร องค์ ที่ ๑ ชื่อ มาลูนเมงทา อายุ ๒๕ พรรษา, ที่ เขา จับ ชำ เสีย นั้น ใน ลำคัย จะ ได้ ราช สมบัติ เป็น ที่ ๒. ราช บุตร ที่ ๒ ชื่อ ทงเช ต่าง มารตาคัน อายุ ๒๔ พรรษา, ที่ หนี ไป แลแล้ว ใน ลำคัย ที่ จะ ได้ ราช สมบัติ เป็น ที่ ๓. ราช บุตร ที่ ๓ ชื่อ เมนคูน อายุ ๒๓ พรรษา ต่าง มารตาคัน, ที่ หนี ไป แลแล้ว, ใน ลำคัย ที่ จะ ได้ สมบัติ เป็น ที่ ๔. ราช บุตร องค์ ที่ ๔ ชื่อ เมกตารา อายุ ๒๒ พรรษา, ใน ลำคัย จะ ได้ ราช สมบัติ เป็น ที่ ๕ ยัง อยู่ใน เมือง หลวง. ราช บุตร องค์ ที่ ๕ ชื่อ เทตเมงตา อายุ ได้ ๒๑ พรรษา, เป็น พระ ราช บุตร ที่ ๕ ลำคัย ใน ราช สมบัติ เป็น ที่ ๖. พระ ราช บุตร ทั้ง ๕ องค์ นี้ ค่าง มารตาคัน ทั้ง นี้. ขวรมเนียม พม่า ผู้ใด จะ ชิง เขา ราช สมบัติ, ต้อง ทำลาย ผู้ ที่ จะ ได้ ขึ้น เสวย ราช สมบัติ ก่อน ทั่วย เสีย แลแล้ว ก็ หนี ไป ชุม ช่อน อยู่ ที่ใด ที่ หนึ่ง, มี วสม ได้ กาลัง มาก แลแล้ว ก็ กลับ เข้า มา ชิง เขา สมบัติ. ทงเช ราช บุตร ที่ ๒, เมนคูน ราช บุตร ที่ ๓ ใน ๒ องค์ นี้, ผู้ใด จะ ชิง เขา สมบัติ ก็ ทา แน่ ไม่, เหน ที่ เจ้า แผ่นดิน พม่า องค์ นี้ เป็น คน ที่ เป็น ที่ ชอบ อก กับ อังกฤษ มาก, แต่ เหน ว่า ท่าน จะ ไม่ ได้ อยู่ใน ราช สมบัติ นาน, จะ ต้อง ถอด จำ ไว้ ตาม ขวรมเนียม. พงามเมง เจ้า แผ่นดิน องค์ ก่อน ก็ ยัง ต้อง จำ อยู่ จน ทุก วัน นี้, ยัง หา สิ้น พระ ชนม์ ไม่. ถ้า เมนคูนเมง เจ้า แผ่นดิน องค์ นี้ คัด จำ ลง อีก, ขวรมเนียม ต้อง สำเรจ โทษ พงามเมง ก่อน เสีย, จะ เขา จำ ไว้ เป็น ๒ องค์ ไม่ ก็ หนึ่ง เสีย, ไม่ ได้ ช่วย จัก แจ ไซ้ ชุระ ของ คอเวอ เมนคัง อัง อา ไศรย กับ ชิง กฤช ๆ

พึงหาใครยงำลัง อังกฤษ. ถ้า พึง หาใครยง อยู่ ก็ จะ ไม่ เกิดการ นี้. การ ขบถ นั้น, ถ้า แล ถูก ต้อง ชาว อังกฤษ เข้า แต่ สัก คน เดียว, อังกฤษ ก็ จะ ยก ทัพ โดย เรว ที่ เคียว มา แก่ แคน แก่ ชาว พม่า.

หนังสือ บอก ของ นาย ท้าง

๑ นาย ท้าง ที่ เป็น พวก กัมปนี. ชื่อ โคมะนิ, รมิต, มนคิน คน หนึ่ง. กับ เขาพวกสมิต คน หนึ่ง. ทั้ง ชื่อ รวม กัน ว่า วิกสมิตแอน กัมปนี. ที่ ได้ ตั้ง ท้าง เมือง เชียงไฮ แห่ง หนึ่ง, แล เมือง โยโกชะมา แห่ง หนึ่ง. แล กรุง เทพ ๆ แห่ง หนึ่ง. แล กรุง ลอนดอน แห่ง หนึ่ง. ได้ ยอม เลิก กัน ใน วัน พฤศิศ เดือน ๘ แรม ๔ ค่ำ จุลศักราช ๑๒๒๘ ปี. ศกศักราช ๑๘๖๖ ปี. ชื่อ พวก เรา ลง ชื่อ ที่ นี้ ชื่อ วิกสมิตแอนกัมปนี, สมิต.

๑ อื่น เพราะ พวก นาย ท้าง ได้ เลิก ตาม ที่ ได้ ว่า ไว้ ข้าง บน นี้. ข้าพเจ้า ผู้ ชื่อ ใน สุกทายนี, ได้ รับ เขา เป็น ขุน ใน การ งาน สำรับ ของ พวก กัมปนี นี้. ที่ ว่ายาก ว่า วิกสมิตแอนกัมปนี ที่ ได้ ตั้ง ท้าง เมือง เชียงไฮ. แล กรุง เทพ ๆ แล กรุง ลอนดอน นั้น, ข้าพเจ้า รับ เขา เป็น ขุน หมด, แล มี ศเขต ที่, เขม, อิลลยอชิง นั้น เรา ได้ ตั้ง ไว้, เพื่อ จะ ทำ การ ใน นาย ท้าง นั้น แทน ตัว เรา, ชื่อ ของ เขา วิกสมิตแอนกัมปนี, ลง พิมพ์ ที่ กรุง เทพ ๆ ณ เดือน ๘ แรม ๔ ค่ำ จุลศักราช ๑๒๒๘ ปี. ศกศักราช ๑๘๖๖ ปี.

บอก การ นาย ท้าง

๑ เพราะ หนังสือ ที่ ได้ ลง พิมพ์ แต่ ข้าง บน นี้. คน ทั้ง ปวง ที่ พวก เรา มี ชื่อ ใน ข้าง ท้าย นี้ เป็น นี้ อยู่ นั้น, ต้อง บอก ขาญชีมา เพื่อ เรา จะ ชำระ ได้. แล บันดา คน ที่ เป็น นี้ แก่ พวก เรา เชิญ มา ใช้ นี้, ใน ระหว่าง ตั้ง แต่ นี้ จน ถึง เดือน ๑๐ ขึ้น สี่ ค่ำ. ถ้า ไม่ ได้ มา ใช้ นี้ นั้น, ข้าพเจ้า จะ ต้อง ให้ กงสูล ชำระ เสีย เอง. ข้าพเจ้า มี ชื่อ วิกสมิตแอนกัมปนี, ลง พิมพ์ ที่ กรุง เทพ ๆ ณ วัน พฤศิศ เดือน ๘ แรม ๔ ค่ำ จุลศักราช ๑๒๒๘ ปี. ๑๖๖ ปี.

หนังสือ หลวง

หนังสือ บางกอก วิกอเคอ ว่า, ยาว ทำร้าย คน เคน ทาง

แล จีน ไทย ชาว ทำ ไว้, แล อื่น ๆ กล่าว ใน หนังสือ พิมพ์ มาก นึก. จึง ไป รด ให้ มี ชัก หลวง ออก ไป, คิด อาน กับ พระยา ชล บราณรักษ, คิด ตาม ล้าย จัป ตัว อ้าย แจ่ม ก็ ทำ ได้ ตัว ไม่. ได้ ตัว มารดา แล น้อง ผู้ หญิง ของ อ้าย แจ่ม มา เป็น ตัว จำนำ ไว้. มี ผู้ อื่น รับ สีน บน จัป ตัว อ้าย แจ่ม ได้ มา แล้ว, ก็ ไม่ มี ใคร มา ยืน ยืน อ้าย แจ่ม, มี แต่ ผู้ หญิง คน หนึ่ง มา กล่าว โทษ ว่า อ้าย แจ่ม ขม ชื่น ทำ ขำเรา ภาย เดียว เท่า นี้. นอก นั้น ก็ ไม่ มี ใคร มา ว่า กล่าว อะไร เลย. ก็ เช่น นี้ จะ ให้ เขา ตัว ไป จำ ไว้ ณ ศกศักราช จะ ให้ เขา ไป ชำร่า เสีย, ตาม หนังสือ พิมพ์ กล่าว โทษ อ้าย แจ่ม อย่าง นั้น ฤ. ให้ ลง หนังสือ พิมพ์ แจก กัน ต่อ ๆ ไป, ให้ มี ตัว ผู้ ที่ ถูก อ้าย แจ่ม ทำ ร้าย, คู่ มเหง ก็ รวย ๆ ให้ มา ร้อง เป็น ตัว เป็น ตน, จะ ได้ พิจารณ ต่อ ไป. ถ้า ไม่ มี ใคร มา ว่า กล่าว, มี แต่ เขา ความ เท็จ ความ ไม่ จริง, มา ว่า เขา ล้าย หลัง อย่าง นี้, พวก โรง พิมพ์ ก็ จะ ลง พิมพ์ บน เพื่อ รำ ไป.

๑ อีก เรื่อง หนึ่ง ใน หนังสือ พิมพ์, ว่า ให้ ปรึกษา ให้ หญิง ชาย ทั้ง ปวง กวาก เรือน ล้าง เรือน ตาม ที่ อยู่ ของ ตัว ๆ ให้ สอด อย่า ให้ โลโสกรก สมมม ต่าง ๆ, ว่า ตั้ง นี้ ก็ เห็น ชอบ ด้วย ที่ แล้ว. แต่ ที่ ว่า ต่อ ไป อีก ว่า, ถ้า ผู้ใด ไม่ ทำ ตาม ปรึกษา ให้ มี รียบ ไหม เขา เป็น พิโทษ หลวง เกบ เงิน ชาติ ท้อง พระคลัง. ข้อ นี้ นั้น จะ ให้ ใน หลวง เสตจ ไป ทรวง เอง, ฤ จะ ให้ ท่าน เสตจ ไป ทรวง. ถ้า จะ ให้ แต่ เจ้า พนักงาน ไป ทรวง, ก็ คง จะ เกิด ความ วิวาท กัน มาก, เจ้า ของ บ้าน เจ้า ของ เรือน ก็ จะ เลียง ว่า, เจ้า พนักงาน แกล้ง เขา ของ โลโสกรก สมมม, มา ตั้ง ไว้ ที่ บ้าน ที่ เรือน ข้าพเจ้า แล้ว มา จับ ข้าพเจ้า ไม่ ยอม. เมื่อ มี ความ วิวาท กัน ขึ้น เช่น นี้ แล้ว ใคร จะ ตั้ง สิ้น เล่า, จะ มี ผู้ ไป ให้ ลง หนังสือ พิมพ์, พวก โรง พิมพ์ ก็ จะ ลง พิมพ์ ไป อย่าง นั้น, จะ มี วุ่น ไป ต่าง ๆ ฤ. จะ ทำ อย่าง ไร ให้ คิด ได้ ตลอด กอน, จะ ว่า เขา แต่ ง่าย ๆ นั้น ไม่ ชอบ เลย. ๖๕

เอตติคอบ ความ

๑ หนังสือ หลวง ข้าง บน นี้ ค เหมือน เข้าใจ ว่า เอตติคอบ ของ จดหมายเหตุ ได้ ตั้ง ตัว เอง เป็น ผู้ สำรับ ใช้ ดอย คอ เวนเมนต์ กรุง เทพ ๆ ข้าพเจ้า ไม่ นึก ว่า จะ ใช้ ดอย คอก นึก แต่ จะ ช่วย เดือน ดติ ท่าน ผู้ใหญ่ ผู้ มี บัญญา ตาม อรรถมนิเยม ประเทศ ยุโรป แล อเมริกา ผู้ใหญ่ ใน ประเทศ นั้น

ขอมาให้คน ทั้งปวง ที่ ดง พิมพ์ เค็อน สติ คอเวอแมนต์
 ต่าง หต่าง คา คอเวอแมนต์ ๆ ดูหนังสือ ที่ ดง พิมพ์ ทราย
 คน นี้ก็ จึง มีใจ สว่าง ขึ้น มี คำถึง ว่า ราชการ ให้แรง แวง
 คักว่า ที่ไม่ ดง พิมพ์ เค็อน สติ ข้าพเจ้า ไม่ ได้ ถิ่น ทั่ว ว่า
 เปน คน บัญญา มาก ออก นี้ก็ ว่า กอ ที่ จะ ให้ เปน ประ
 โยชน แก่ กรุง เทพ ๆ เด็ก น้อย จึง ได้ ดง พิมพ์ ขอ ใน หลวง
 ญา ได้ ดู หมี น ดู การ ของ ข้าพเจ้า นี้ ความ ที่ ดง พิมพ์
 นั้น นี้ก็ ว่า จะ จริ่ง มาก แต่ คำว่า จำ เปน ที่ จะ มี ความ ทั้ จ
 บ้าง เด็ก น้อย แต่ หา ได้ แก่ ถึง ดง ไม่

ตัว เป็น แน่ ไม่. ขอ ให้ ท่าน ทั้งปวง สืบ เขา ตัว คอโมย นั้น, ได้
 ข้าพเจ้า ได้. ถ้า ได้ เปน แน่ แล้ว จะ ได้ รวง วัฏ ๖ คำ ถึง. คอโมย
 นั้น, คือ คอโมย เขา หนังสือ กต หมาย ไทย บ้าง, สาม กัด เล่ม
 ที่ หนึ่ง บ้าง. ถ้า เห็น ผู้ ได้ เขียว ชาย กต หมาย แด สาม กัด
 กู ๆ ก็ ควร จะ สืบ ถาม แก่ คน นั้น, ว่า ได้ เขามา แก่ ไหน.

สาม กัด

๑ สาม กัด เล่ม ๒ ได้ ดง พิมพ์ แล้ว, ได้ ถูก เข้า เปน เล่ม ไร
 บ้าง แล้ว. แต่ จะ จำ หมาย ได้ แก่ ที่ ละ น้อย ๆ จะ จำ หมาย ได้
 มาก ไม่ ได้. ด้วย ลูก จ้าง ผู้ ที่ จะ ทำ เข้า เปน เล่ม นั้น น้อย ตัว นี้ก็

รางวัล ๖ คำ ถึง

๑ การ คอโมย แก่ คน เค็อน ๘ ที่ ๒ แวม ๑๒ คำ ย้ง หา ได้

เข้ามาเมื่อไร		กำปั่น เข้า กรุง เทพ ๆ				
เข้า มา เมื่อ ไร	กำปั่น ชื่อ ไร	กัปตัน ชื่อ ไร	กั ทอน	เรือ ชื่อ ไร	มา นที่ ไหน	
เค็อน ๘ ขึ้น ๑๒ คำ	ปริลลิฮันต์	เครทอน	๓๑๖	บรึกสยาม	ฮ่องกง	
เค็อน ๘ ขึ้น ๑๓ คำ	ซรตัน	เบเด	๔๖๐	ปากอังกฤษ	ฮ่องกง	
เค็อน ๘ ขึ้น ๑๓ คำ	เฮทวินเตอ	ทิลล์	๕๗๓	ปากคัส	ฮ่องกง	
เค็อน ๘ ขึ้น ๑๓ คำ	โทเวเทีย	โคลคอฟ	๔๕๔	ปาก ฮัมเบ็ค	ฮ่องกง	
เค็อน ๘ ขึ้น ๑๓ คำ	ไวกอนท์เมอหนึ่ง	เบนรค	๕๓๓	กลไฟสยาม	ไซ่งง	
เค็อน ๘ ขึ้น ๑๕ คำ	เสนต์ปอลล์	ไลเซอ	๒๘๘	ปากสยาม	ฮ่องกง	
เค็อน ๘ แวม คำ หนึ่ง	ซีวูน	ฮับเชอ	๔๐๖	กลไฟอังกฤษ	สิงคโปร์	
แวม ๖ คำ	แอฟเร	คัมมิง	๒๒๘	สกุณนอ อังกฤษ	เกบเซนต์เยม	
แวม ๗ คำ	อิมมานูเอล	คัมเคร	๓๒๐	ปาก ฝรั่งเศส	ลิเวอกล	
แวม ๘ คำ	ชอก	บิวลคัก	๑๖๐	ปาก อเมริกา	สิงคโปร์	
แวม ๑๑ คำ	ฟลยเวนซี	ชวปรุก	๒๕๘	ปาก อังกฤษ	สิงคโปร์	

ออกไปเมื่อไร		กำปั่น ออก จาก กรุง เทพ ๆ			จะ ไป ไหน	
ไป เมื่อ ไร	ชื่อ ไร	กัปตัน	กั ทอน	เรือ ชื่อ ไร	ไป ไหน	
เค็อน ๘ ขึ้น ๘ คำ	เจ้า พระยา	ซรตัน	๓๕๓	กลไฟ สยาม	สิงคโปร์	
๘ คำ	คัตติ ซาก	ซอร์	๔๖๔	ซีป อังกฤษ	ฮ่องกง	
๑๐ คำ	โฮเวสทิ	ควคซี	๓๘๐	ปากสยาม	ฮ่องกง	
๑๐ คำ	ฮัยมูย	วิฟ	๒๔๐	บรึก สยาม	ฮ่องกง	
๑๑ คำ	ไมคิงเกล	เบียท์	๔๖๔	ซีป อังกฤษ	ฮ่องกง	
๑๗ คำ	แกนตัน	เซมิซค	๗๘๐	ซีป สยาม	ฮ่องกง	
๑๘ คำ	ซีวูน	ฮับเชอ	๔๐๘	กลไฟ อังกฤษ	สิงคโปร์	

๐ การ ขาย ของ ชะ

๐ ข้าพเจ้า ที่มี ชื่อ ช่าง ทำย หนึ่ง ลือ นี้ มี

สิ่ง ของ ฝาก มา แต่ ประเทศ ยุโรป คือ แหวน ทอง
 คำ มี เพชร พลอย อย่าง ดี เจม ชาติ ทอง คำ ประ
 ด้บ ด้วย พลอย ทับ ติม แด พลอย ขึ้น ๆ อย่าง ดี
 สาย สร้อย ทอง คำ แด เพชร ต่าง ๆ นาย ห้าง
 นั้น มี ชื่อ ว่า เฮอโมัน แด ดี เฮนรี แอน กัมปะนี อยู่
 ที่ นำ บ้าน สมเด็จ เจ้า พระยา องค์ ใหญ่

ช่าง นาฬิกา

๐ ข้าพเจ้า มีความ โปรดณา จะ ให้ ท่าน ทั้ง ปวง ทราบ ว่า, ข้า
 พเจ้า ตั้ง บ้าน อยู่ ที่ ถนน เจริญ ทุ่ง, เป็น ช่าง ทำ นาฬิกา พก

ทำ นาฬิกา ใหญ่, แด นาฬิกา โกรน ามิ เตอ. ถ้า นาฬิกา อย่าง ไ
 เสีย ก็ แก้ ไข ได้ ทุก อย่าง. แด จะ ทำ ให้ แล่ว แล่ว แด ดี ด้วย,
 แด ทำ เขม เติน เรือ ก็ ได้. ข้าพเจ้า มี ชื่อ ใน ทำย หนึ่ง ลือ นี้ ชื่อ
 เอฟ. เอช. ไวอล กี่.

๐ หนึ่ง ลือ ที่ จะ ขาย ๆ

๐ หนึ่ง ลือ ดิก ษะ นาเว ภาษา อังกฤษ แด เปน
 ไทย แด ออก ใหม่ ๆ ใน เรว ๆ นี้ เปน หนึ่ง ลือ
 ย่อม ๆ เปน อย่าง ดี ซึ่ง ผู้ หนึ่ง ผู้ ไท จะ เรียบ ภาษา
 อังกฤษ แด เปน ไทย ได้ เปน หนึ่ง ลือ สำหรับ ขาย มี
 อยู่ ที่ บ้าน ข้าพเจ้า หมอ ปรีดี เต แด ที่ บ้าน หมอ แมก
 ทัต เชิญ ท่าน ทั้ง ปวง มา ดู จะ ขาย ให้ ภาด สมควร

๐ ปฏิทิน บอ ก โมง แด ทุ่ม ใน ช่าง ขึ้น เดือน ๑๐ นี้. ๗

คำ อังกฤษ	คำ ไทย	คำ จีน	อาทิตย์ ขึ้น กี่ โมง	อาทิตย์ ตก กี่ โมง	อาทิตย์ เตียง กี่ โมง	จันทร์ ตก กี่ ทุ่ม
เดือน เสบ เตม เบอ	เดือน ๑๐	เดือน ๙				
วัน จันทร์ ๑๐ คำ	๑ คำ	๑ คำ	๑๑ ทุ่ม ๕๕ นาที	ย่ำ คำ แล่ว ๕ นาที	ย่ำ เตียง แล่ว ๓ นาที	ทุ่ม หนึ่ง
วัน อังคาร ๑๑ คำ	๒ คำ	๒ คำ	๑๑ ทุ่ม ๕๖ นาที	ย่ำ คำ แล่ว ๔ นาที	ย่ำ เตียง ๓ นาที	ทุ่ม หนึ่ง ๔๙ นาที
วัน พุธ ๑๒ คำ	๓ คำ	๓ คำ	๑๑ ทุ่ม ๕๖ นาที	ย่ำ คำ แล่ว ๔ นาที	ย่ำ เตียง ๔ นาที	๒ ทุ่ม ๓๖ นาที
วัน พฤหัส ๑๓ คำ	๔ คำ	๔ คำ	๑๑ ทุ่ม ๕๖ นาที	ย่ำ คำ แล่ว ๔ นาที	ย่ำ เตียง ๔ นาที	๓ ทุ่ม ๒๖ นาที
วัน ศุกร ๑๔ คำ	๕ คำ	๕ คำ	๑๑ ทุ่ม ๕๗ นาที	ย่ำ คำ แล่ว ๓ นาที	ย่ำ เตียง ๔ นาที	๔ ทุ่ม ๑๓ นาที
วัน เสาร์ ๑๕ คำ	๖ คำ	๖ คำ	ทุ่ม ๕๗ นาที	ย่ำ คำ แล่ว ๓ นาที	ย่ำ เตียง ๕ นาที	๕ ทุ่ม
วัน อาทิตย์ ๑๖ คำ	๗ คำ	๗ คำ	๑๑ ทุ่ม ๕๗ นาที	ย่ำ คำ แล่ว ๓ นาที	ย่ำ เตียง ๕ นาที	๕ ทุ่ม ๔๙ นาที
วัน จันทร์ ๑๗ คำ	๘ คำ	๘ คำ	๑๑ ทุ่ม ๕๘ นาที	ย่ำ คำ แล่ว ๒ นาที	ย่ำ เตียง ๕ นาที	
วัน อังคาร ๑๘ คำ	๙ คำ	๙ คำ	๑๑ ทุ่ม ๕๘ นาที	ย่ำ คำ แล่ว ๒ นาที	ย่ำ เตียง ๖ นาที	๗ ทุ่ม ๒๕ นาที
วัน พุธ ๑๙ คำ	๑๐ คำ	๑๐ คำ	๑๑ ทุ่ม ๕๘ นาที	ย่ำ คำ แล่ว ๒ นาที	ย่ำ เตียง ๖ นาที	๘ ทุ่ม ๑๓ นาที
วัน พฤหัส ๒๐ คำ	๑๑ คำ	๑๑ คำ	๑๑ ทุ่ม ๕๙ นาที	ย่ำ คำ แล่ว ๑ นาที	ย่ำ เตียง ๖ นาที	๙ ทุ่ม
วัน ศุกร ๒๑ คำ	๑๒ คำ	๑๒ คำ	๑๑ ทุ่ม ๕๙ นาที	ย่ำ คำ แล่ว ๑ นาที	ย่ำ เตียง ๗ นาที	๙ ทุ่ม ๔๗ นาที
วัน เสาร์ ๒๒ คำ	๑๓ คำ	๑๓ คำ	๑๑ ทุ่ม ๕๙ นาที	ย่ำ คำ แล่ว ๑ นาที	ย่ำ เตียง ๗ นาที	๑๐ ทุ่ม ๓๓ นาที
วัน อาทิตย์ ๒๓ คำ	๑๔ คำ	๑๔ คำ	๑๒ ทุ่ม	ย่ำ คำ แล่ว	ย่ำ เตียง ๗ นาที	๑๑ ทุ่ม ๒๓ นาที
๑๔ คำ	๑๕ คำ	๑๕ คำ	๑๒ ทุ่ม	ย่ำ คำ แล่ว	ย่ำ เตียง ๘ นาที	

๑หนังสือจดหมายเหตุ

THE BANGKOK RECORDER.

เล่มที่ ๒๒ เดือน ๑๐ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ปีชวด อัฐศก จตุศักราช ๑๒๒๘ เดือน เขษเมษมาส วันที่ ๒๔ กลุศ ศักราช ๑๙๑๖, ปีที่ ๑๕

พวกหมอ ปกฤษา กัน ด้วยโรคลงราก

๑ คติ ออก จาก จดหมายเหตุ ชื่อ คิวินต์ เซวิตต์, เมื่อ บ
กลายเป็น พวก หมอ ยามา แต่ เมือง ต่าง ๆ, ใน ประเทศ ยุโรป หลาย
คน นัก-หนา, ประชุม กัน ที่ เมือง คอนสตันติโนเปิล. ที่ จำ พวก
ชื่อ อินทอเนชัน แอลชันนี เตรี คอน เฟเนแรนซ์, ได้ เลือก สรรค์
ให้ ไป ที่ นั้น, เพื่อ ประสงค์ จะ ได้ ปกฤษา กัน ด้วย ความ สู้ ซื่อ,
คือ โรค ลงราก เกิด มา ที่ ไท่น ยิง โร, แล มา อยู่ เป็น สำรับ เมือง
เหตุใด จึง ได้ ไป จาก เมือง นี้ ไป บังเกิด เมือง ไท่น, แล เหตุ
ไร จึง ได้ แผล สรวัน ไป ที่ ๆ ไม่ เคย เป็น. เขา ปกฤษา กัน ด้วย
เหตุนี้ ทุก วัน ๆ เกือบ สอง เค็ดอน, แล เขียน เรื่อง ที่ ปกฤษา
กัน เป็น หนังสือ ใหญ่ ลง พิมพ์. เรื่อง นี้ เป็น เรื่อง ที่ คิวินต์ ออก
จาก หนังสือ ใหญ่ นั้น ว่า ความ แต่ ชัน ๆ.

๑ ใน ข้อ ที่ หนึ่ง นั้น, หมอ ทั้ง ปวง พร้อม ใจ กัน ว่า, โรค
ลงราก นั้น เดิม บังเกิด ที่ ประเทศ อินทอเนชัน, บังเกิด ที่ นั้น
กว่าร้อย ปี แล้ว, ๆ ก็ หาย ไป. ครั้น นาน มา ถึง ศกศตศักราช
๑๘๑๗ ปี, โรค นั้น เกิด ขึ้น อีก ร้าย กาง กว่า แต่ ก่อน นี้,
แล้ว แผล ออก ไป แต่ ไม่ สู้ ไกล นี้. ครั้น ถึง ศกศตศักราช ๑๘๓๐
ปี ถึง ประเทศ ยุโรป. แต่ ก่อน ใน ประเทศ นั้น ไม่มี เลย, เป็น
โรค บังเกิด ขึ้น ใหม่ แล้ว ก็ ร้าย กาง นี้. ตั้งแต่ นั้น มา โรค
ลงราก ก็ ช่ม ชี มนุษย์ หลาย แห่ง หลาย ตำบล แทบ จะ ทั่ว โลกย.
มัก แผล ไป ตาม ทาง ที่ คน ไป มา มาก, ไม่ว่า ทาง น้ำ ทาง ยก.
แล ไม่ ได้ ไป เรว ก่อน คน ไม่ ได้ ไป จำ ว่า คน ไป พร้อม ๆ กับ คน.
ถ้า มี ทาง รถไฟ ฤฯ ว่า เรือ กล ไฟ ที่ เติ่น ทาง เรว, โรค ก็ ไป ตาม
นั้น. เหตุ ทั้ง นี้ ผู้ ที่ ปกฤษา นั้น, เหน พร้อม กัน ว่า โรค
นั้นมิ ได้ ไป ตาม ลม เลย. แล พร้อม ใจ กัน ว่า เมื่อ แผล ไป
ถึง ประเทศ ยุโรป ครั้ง ไร, ก็ มา จาก ประเทศ อินทอเนชัน ทุก ครั้ง.
อินทอเนชัน เป็น ที่ ให้ เกิด ที่ คาไศรย์ แห่ง โรค นั้น เป็น แน. ใน
ที่ แม่ น้ำ กาะระกา ใน ระหว่าง หุบ เขา ที่ เกิด แม่ น้ำ นั้น, ลง

ไป จน ถึง เมือง กาะระกา. เมือง กาะระกา ตุจ ป้อม ใหญ่ ของ
โรค ลงราก. ลาง ที่ ก็ เกิด ที่ เมือง บำไบ, แล เมือง มาทวีค
แล เมือง ฮาระคท, ที่ ประเทศ อินทอเนชัน. รวมนิยม
พวก อินทอเนชัน ประชุม กัน เข้า เป็น อัน มาก, ปรากฏา จะ ใ้
พระ ชื่อ ยะตะคะนอติ, คน มา ประชุม กัน ใน ที่ นั้น เป็น อัน มาก.
ครั้ง นั้น โรค ลงราก ก็ มัก เกิด แก่ ชน เหล่า นั้น.

๑ พวก หมอ เหน พร้อม ใจ กัน ว่า, โรค ลงราก เดิม ที่
ไม่ ได้ เกิด ที่ นั้น, ที่ หลัง จึง แผล ไป ใน ประเทศ ต่าง ๆ. ประ
เทศ อินทอเนชัน เป็น ที่ อยู่ แห่ง โรค ลงราก ทุก ปี ๆ. แต่ ก่อน
เข้าใจ ว่า, โรค ลงราก จะ บังเกิด ใน พวก มะฮัมมัด, ที่ ใ้ พระ
ที่ เมือง เมกกา ที่ ตำบล เรียก เค็ดแยศ, พวก หมอ เหล่า นี้ ก็ ไม่
เหน ด้วย. ถึง ว่า โรค จะ บังเกิด ที่ พวก มะฮัมมัด ก็ จริง, แต่ ว่า
มา แต่ อัน พวก มะฮัมมัด ไม่ ได้ เป็น ต้น เดิม บังเกิด โรค นี้.

๑ ข้อ ที่ สอง พวก หมอ ปกฤษา กัน ว่า, โรค ลงราก แผล
สรวัน ไป ด้วย เหตุใด, จึง เหน พร้อม กัน ว่า การ ที่ แผล สรวัน ไป
นั้น, ไป โดย ทาง ที่ คน ไป มา มาก. ลาง ที่ ก็ ตาม ขบวน
ทัพ ไป. ที่ เมือง อะเมริกันนั้น, ครั้ง เมื่อ จะ บังเกิด โรค ก็ บังเกิด
ที่ เมือง ปาก น้ำ ที่ เรือ ไป มา มาก เกิด ที่ นั้น ก่อน. แล จึง แผล
สรวัน ออก จาก นั้น ตาม ทาง ที่ คน ไป มา มาก. เมื่อ บัง
โรค นั้น ไป จาก เมือง เค็ดแยศ ๓ เดือน ครั้ง ถึง ป่าริค. ไป ตาม
ทาง ที่ คน ไป, ไม่ ไคร่ จะ แวะ ออก จาก ทาง. ไป ถึง เมือง นั้น
แล้ว เมือง นั้น เป็น ลำดับ. แล เมื่อ เื่อ เรว ถึง เมือง ปาก น้ำ
เข้า, คน บน เรือ ก็ ยัง ไม่ เป็น โรค. ภา เรือ จอด แล้ว ก็ บัง
เกิด โรค นั้น ขึ้น, คน ที่ บน เรือ ก็ ภา กัน เป็น แล แล้ว โรค ก็ แผล
ไป ใน บ้าน ใน เมือง. เพราะ ว่า เรือ ลำ นั้น มา แต่ เมือง
ที่มี โรค ลงราก มาก. เหน ว่า พืช ณ แห่ง โรค บังเกิด อยู่ใน คน
ที่ โดย สาร ให้ เจ็บ อยู่ เล็ก ๆ น้อย ๆ แล้ว, แต่ ยัง ไม่ สู้ มา
มาย, ต่อ เมื่อ เรือ จอด แล้ว จึง เป็น มาก ๆ. พวก หมอ
ปกฤษา ตก ลง กัน ว่า, ฮากา ที่ แผล สรวัน เป็น ด้วย คน มา

ที่มีโรค. ถ้าคน จะไป ด้วย รถเดิน ทางช้า เรว ยังไร ๆ, โรค ก็ไปช้าไปเรว พร้อม กับ คน.

๑) หนึ่งใน พวก หมอ พิเคราะห์ ด้ว่า เมืองใด มี หมาย ประกาศ ห้ามว่า, ถ้าแล มี เรือ มา แแต่ เมือง ที่มี โรค นั้น, ก็ให้ หมอ ไป พิจารณา ดูว่า จะ มี เชื้อ โรค ติด มา บ้าง ฤไม่. ถ้า เห็น ว่า มี แล้วย ก็ ห้ามไม่ให้ เข้า เมือง, ให้ จอด อยู่ นอก สี่ สิบ วัน จน เชื้อ แห่ง โรค จืด จาง ไป. เมือง ที่ ห้าม นั้น ก็ ไม่ เป็น โรค, เหตุ ะนั้น จึง เข้าใจ ว่าโรค นั้น บังเกิด เพราะ คน พา เอา เชื้อ มา.

๑) หนึ่งใน พวก หมอ เห็น ว่า, สัตว์ เตี้ยรฆาน จะ พา เอา มา มี ได้. แต่ เชื้อ ด้ ที่ คน เป็น โรค ใส่ อยู่ นั้น, อาจ ที่ จะ นำ โรค ไป ติด คนอื่น ได้. เหตุ ะนั้น คน ซัก ด้ ที่ เขา ด้ ของ คน เป็น โรค นั้น ไป ซัก ก็ มัก จะ เป็น โรค ติด กัน. ลาง ที่ ด้ ที่ คน เป็น โรค ลง ราก เอา ใส่ หีบ ไร่ แล้วย ด้ ไป เมือง ไกล, ก็ พา โรค ไป ถึง ไป บังเกิด ขึ้น ได้. ลาง ที่ ด้ ที่ คน ลง ราก ไม่ได้ ด้, ด้ นั้น ก็ เก็บ ไร่ แแต่ ใน ห้อง. แม้ ั้น ว่า จะ เอา ด้ ด้ ไป เมือง ไกล, ด้ นั้น ก็ จะ พา ให้ โรค ไป บังเกิด ขึ้น ได้ บ้าง. เหตุ ะนั้น พวก หมอ เห็น พร้อม ใจ กัน ว่า, ของ สิ่ง ใด ๆ คน ด้ สอย ใน ที่มี โรค ลง ราก, ของ สิ่ง นั้น จะ พา โรค ไป บังเกิด ที่อื่น ได้. ของ ที่ เป็น นำ กลัว มาก, คือ ศพ คน ที่ ตาย เพราะ โรค นั้น, เป็น ที่ นำ กลัว ว่า จะ พา โรค ให้ ไป บังเกิด ที่ คน อื่น.

๑) หนึ่งใน พวก หมอ เห็น ว่า, ที่ ๆ คน ประชุม กัน มาก ๆ, เหมือน ที่ พวก อินทู ประชุม กัน ไหว้ พระยอกณะนอก, แล พวก แซก ประชุม กัน ที่ เมือง เมกกา มาก ๆ, มัก เกิด โรค ลง ราก. โรค บังเกิด ขึ้น ใน ที่ ประชุม แล้วย, ครั้น ว่า ต่าง คน ต่าง กลับ มา บ้าน, โรค ก็ แ่ สวัน ทัว ไป มาก โดย เรว ตาม ทาง ที่ คน ไป.

๑) หนึ่งใน พวก หมอ เห็น พร้อม ใจ กัน ว่า, คน ที่ อยู่ใน ที่ ๆ เคย เป็น โรค นั้น ก็ อยู่ ได้ ไม่ ไคร จะ เป็น โรค. ถ้า แล คน ที่ ไม่ เคย แล้วย โรค ก็ มัก ติด. เชื้อ โรค นั้น ทา จะ ตาม ลม ไป ก็ ไป ได้ แแต่ ใน ระหว่าง ท้า สอก ฤ ทล สอก เท่า นั้น, จะ ไป ให้ ไกล อีกร ไป ไม่ได้, เว้น แแต่ มี คน พา ไป ฤ เสือ ด้ พา ไป จึง จะ ไป ไกล ๆ ได้. ถ้า แล ของ โลโครอก โสมม ใน คน ที่ เป็น โรค นั้น, ทล ลง ไป ใน ดิน, ถ้า เป็น ดิน ทวาย มี เชื้อ โรค อยู่ใน ดิน นาน, ถ้า จะ เอา ไร่ ไร่ ที่ ใหม่, ดิน นั้น ก็ มัก พา โรค ไป. ถ้า ดิน เห็น ยว เชื้อ โรค ก็ ไม่ ไคร จะ เข้า ใน ดิน ได้

๑) หนึ่งใน พวก หมอ ปรกษา กัน ว่า, เชื้อ โรค นั้น เข้า ไป ใน ตัว คน แล้วย ก็ วัน จะ เกิด โรค. พิจารณา เห็น ว่า จะ บังเกิด เรว ใน ระหว่าง ๑๐ วัน ๑๔ วัน, ลาง ที่ ก็ เป็น ใน ๔ วัน ๕ วัน. ใน ที่ สุก ปลาย หนังสือ ของ หมอ นั้น ว่า, เหตุ ที่ ให้ เกิด โรค ลง ราก แแต่ เติม นั้น ว่า ยัง มี ต อยู่ ยัง หา ู้ แน่ ไม่, ครว ที่ จะ ไป ฤ ใน ที่ กว้าง แม่น้ำ กาะระกา, ที่ บังเกิด โรค แแต่ เติม นั้น, จึง จะ ู้ ู้ ได้.

ว่า ด้วย อักษร อังกฤษ

๑) เดียว นี้ เรา จะ แแต่ คำ สอน ให้ ู้ ว่า, จะ เล่า อักษร อัง กฤษ นั้น จะ ออก ด้ ใช้ อักษร อย่าง ไร. อัน ก, ข, อัง กฤษ นั้น เขา เรียก ว่า เอ, บี, ซี, ตาม ภาษา เด็ก, เหมือน คำ พุค ว่า จะ เล่า เอ, บี, ซี, ได้ ฤ, เหมือน ภาษา ไทย ถาม ว่า เอง จะ เล่า ก, ข, ได้ ฤ. หนึ่งใน เรา จะ เอา อักษร อัง กฤษ ตัว หนึ่ง เขียน ไร่ ใน บ็อง น้า, แล้วย จะ เขียน เป็น อักษร ไทย ตาม อักษร อัง กฤษ ไร่ บ็อง หลง, ทา อย่าง นั้น ไป จน สิ้น อักษร อัง กฤษ, ตาม ที่ เขา ล้าทับ กัน ไร่ นั้น. แต่ มี อักษร อัง กฤษ ทลย ตัว ที่ จะ เขียน ด้ ตาม สำเนียง อักษร ไทย ไม่ได้, เพราะ สำเนียง อัง กฤษ นั้น ไม่ ถก กับ สำเนียง ไทย. เมื่อ เรา จะ เขียน อักษร เหล่า นี้, ก็ จะ เขียน ให้ มี สำคัญ อย่าง นี้ * ติด ไป ด้วย. ที่ เขียน ไร่ อย่าง นี้ คือ จะ ให้ ู้ ว่า, จะ ตาม สำเนียง อักษร ไทย ใน ตัว นั้น ที่ เดียว ไม่ได้, คน ที่ จะ เรียบ ู้ ต้อง ไป หา คน ที่ พุค อัง กฤษ ได้, เรียบ ให้ ู้ แแต่ ปาก เขา, ให้ ซ่าน ซ่าน ญ เป็น อัน ด้.

- a เอ, b บี, c ซี, d ดี, e อี, f เอฟ, g จี, h เอช, i ไอ, j เจ, k เก, l เล็ด, m เอ็ม, n เอ็น, o โอ, p พี, q ควิ, r อาร, s เอช, t ดี, u ยู, v วี, w ดับลยู, x เอ็ก, y ไร, z ซี.

ว่า ด้วย เต็ก จม น้า

๑) เต็ก คน หนึ่ง ลง ไป อยา น้า ใน แม่น้ำ, ลง ไป ใน น้า ฤก อย่าง ไม่ ไคร จะ ถึง ดิน, เต็ก นั้น ตก ใจ กลัว. ก็ ร้อง ขึ้น ด้วย เสียง เป็น อัน ดึง เรียก ให้ คน ช่วย. มี คน หนึ่ง จะ มา ช่วย เต็ก มา ถึง เข้า แล้วย, จึง ร้อง ว่า แแต่ เต็ก นั้น ว่า เอง เป็น คน ไร่. เต็ก จึง ว่า ท่าน ง ช่วย ซ้า เสียบ เต็ก นี้ ก่อน จึง คอย ว่า ซ้า.

๑) คำ เปรียบ นี้ ใจ ความ ว่า, มี เวลา ะเพาะ ทา ทุก สิ่ง.

กล่าว สรรเสริญ คุณอุปถุภะเสศขเทอ ว่าดี. ครว คน ทั้งปวง จะ ภา กัณ ไป เจริญ ให้ คุณอุปถุภะเสศขเทอ ครอง ราช สมบัติ. คน ทั้งปวง ได้ ฟัง ดัง นั้น, จะ นิง เลี้ย ก็ เกรง คุณอุปถุภะเสศขเทอ. ขัต ไม้ ได้ ก็ ภา กัณ ไป เจริญ คุณอุปถุภะเสศขเทอ ให้ รับ ราช สมบัติ. คุณอุปถุภะเสศขเทอ คอบ เป็น มารยา ว่า, ไม้ ต้อง การ, ราช สมบัติ นี้ เป็น ของ พระเจ้า ลูก เรอ.

๑ ฝ่าย คุณอุปถุภะเสศขเทอ เป็น ผู้ใหญ่ ร่วมคิด ใน การ นั้น จึง ทูล ว่า, ราชฎร ทั้งปวง พร้อม ใจ ภา กัณ มา เจริญ ให้ พระองค์ รับ ราช สมบัติ. ทวัง จะ ได้ ปก เกล้า ให้ อยู่ เชน เป็น สุข. พระองค์ บัด เลี้ย ไม้ รับ เจริญ ดัง นี้, ราชฎร ทั้งปวง จะ ระลำ ระสาย ไม้ เป็น ปกรท. ขอ พระองค์ ทรง พระ กรุณา ไปรด รับ ครอง ราช สมบัติ ปก บ้อง ขอบ ขันธเสมา. ราชฎร จะ ได้ ฟัง พระ บารมี.

คุณอุปถุภะเสศขเทอ ทำ ท่วง ที่ เหมื่อน ขัต ไม้ ได้ จำ ใจ รับ เค็ว ร้อง ราชฎริ ราชฎริ เตก ที่ แด่ง ไว้ เพื่อ เขตเว็ด นั้น, ก็ แปร ไป เป็น เค็ว ร้อง ราชฎริ เตก คุณอุปถุภะเสศขเทอ. ๆ ได้ ราชฎริ เตก ใน คฤศตศักราช ๑๔๘๓ ปี. ทรง พระนาม ว่า วิคเจิน ที่ สี.

แล้ว สั้ง ให้ ขัง เจ้า ทั้งสอง องค์ นั้น ไว้. แล้ว สั้ง เป็น ความ ลับ ให้ ประหาร ชีวิต รเส็. ใน ราชฎริ รับ สั้ง เหา พระ เจนย บัด พระภักทร อุด พระ นาสิก ให้ แน่น, มี ให้ ถม อิศสาสะประสาศ เตก ใต้. จน เจ้า ทั้งสอง องค์ นั้น สิ้น ชีฟ. เหา สฟ ผั่ง ไว้ ได้ บัน โท ทิม ชัง นั้น. เขตเว็ด ที่ ทำ อยู่ ใน ราช สมบัติ ๓ เดือน, ก็ สิ้น พระชนม์.

วิคเจิน เจ้า แผ่นดิน ทรง จัก แง่ง แด่ง, ตั้ง บันดา ขุนนาง ที่ มีความ ชอบ ต่อ พระองค์ ใน ครั้ง นั้น, ให้ เลื่อน ที่ เป็นใหญ่ ขึ้น ไป ตาม ความ ชอบ. แต่ คุณอุปถุภะเสศขเทอ ซึ่ง เป็น ผู้ แง่ง แกรง ใน การ ที่ ให้ วิคเจิน ได้ เป็น เจ้า แผ่นดิน นั้น เหน ว่า, เพราะ ตัว เป็น กำลั้ง ข่าวดอก หนุน. วิคเจิน จึง ได้ ราช สมบัติ. ซึ่ง ทรง ชุบ เลียง แต่ เพียง นี้, หา สม แก่ ความ ชอบ ไม้. เส็ใจ ขยกา จะ ไคร ได้ ให้ ยิง ขึ้น ไป กว่า นั้น อีก.

แต่ พระเจ้า แผ่นดิน ทรง เหน ว่า, คุณอุปถุภะเสศขเทอ คน นี้ เป็น คน โกง อยู่. จะ ชุบ เลียง ให้ ถึง ขนาด นึก ไม้ ได้, เกลือก จะ เป็น เหมื่อน เชน เคย. พระองค์ จึง มี ได้ ตามใจ, ชุบ เลียง ภา สม ควร ไม้ ได้ เกิน นึก. คุณอุปถุภะเสศขเทอ ได้ ลากยศ ไม้ สม คิด ก็ โกรธ. ไป คบ คึก เข้า กับ เพื่อน ว่า จะ รอด วิคเจิน เส็ใจ จาก เจ้า แผ่นดิน, จะ ตั้ง เอ็ลลอปวิฆมัน เป็น เจ้า แผ่นดิน. เอ็ลลอปวิฆมัน ผู้ นี้ เป็น เสิอ พระ ญาวิค พระวงษ ท่าง ๆ ของ พระเจ้า

แผ่นดิน อังกฤษ ฝ่าย ข้าง พวก แลนแกคชเทอ. เมื่อ ครั้ง พวก แลนแกคชเทอ รับ กับ พวก ย็อก นั้น. เสิอ พระวงษ ของ พระ

เจ้า แผ่นดิน ฝ่าย พวก แลนแกคชเทอ สิ้น สูญ ไป หมก. เสิลลอปวิฆมัน ผู้ เติง หนี ไป อยู่ ใน ประเทศ อื่น. คุณอุปถุภะเสศขเทอ จึง ให้ คน ไป แง่ง ความ นั้น แก่ เชน เอ็ลลอปวิฆมัน. แล้ว ให้ เชน เอ็ลลอปวิฆมัน สันญา ไว้ กับ อีลิชเชบัต พระ ราช ริธา ของ เขตเว็ด ที่ สี ว่า, ถ้า ได้ ราช สมบัติ แล้ว จะ รับ มา เป็น พระ มเหสี. พวก แลนแกคชเทอ กับ พวก ย็อก จะ ได้ พร้อม ใจ กัน เข้า เป็น กำลั้ง.

๑ เชน เอ็ลลอปวิฆมัน ก็ ได้ ทำ ตาม ความ คิด คุณอุปถุภะเสศขเทอ ทุก ประการ. พวก แลนแกคชเทอ กับ พวก ย็อก ทราบ ดัง นั้น, ต่าง คน ต่าง คอบ จะ เข้า กับ เชน เอ็ลลอปวิฆมัน อยู่ ทั้ง นั้น. แต่ ทหาร เมือง เวละร์ นั้น มา ตั้ง รอย ถ้า คุณอุปถุภะเสศขเทอ อยู่ ที่ แม่ น้ำ ชีเวิน. ส่ว คุณอุปถุภะเสศขเทอ ยก ไป ถึง แม่ น้ำ ชีเวิน ข้าม ไป ไม้ ได้ ก็ ข่า อยู่. พวก ทหาร

เวละร์ คอบ หาย ไป ไม้ เหน มา, สำคิม ว่า คุณอุปถุภะเสศขเทอ จะ มี อินทราย. เชน เอ็ลลอปวิฆมัน จะ จับ ได้ จึง หาย ไป. ก็ เล็ก ภา กัณ กลับ ไป เส็ใจ ไม้ คอบ อยู่. ครั้น คุณอุปถุภะเสศขเทอ ข้าม ไป ได้, ไม้ เหน กองทัพ มา คอบ รับ อยู่ ก็ เส็ใจ. หนี ไป ซ่อน อยู่ ที่ พวก พ้อง ของ ตน.

๑ ฝ่าย วิคเจิน ทราบ ว่า, คุณอุปถุภะเสศขเทอ เป็น ขบถ หนี ไป เข้า กับ ข่าคึก, ก็ ยก ทหาร ตาม ไป จับ. จึง ให้ ประกาศ ไป ว่า, ไคร แนะ นำ ตำแหน่ง ให้ จับ คุณอุปถุภะเสศขเทอ ได้ แล้ว, จะ พระ ราชทาน เงิน พัน ปอน ให้ เป็น สันบน. เจ้า สำนัก เตน แก่ เงิน สันบน พัน ปอน. นำ จับ ตัว คุณอุปถุภะเสศขเทอ ได้. ให้ เหา ไป ประหาร ชีวิต รเส็. พวก ขบถ ทราบ ดัง นั้น ก็ ภา กัณ หนี ไป. วิคเจิน ก็ เส็ใจ กลับ เข้า กรุง ลอนดอน ด้วย ความ ยินดี.

๑ ใน คฤศตศักราช ๑๔๘๔ พระ ราชบุตร องค์ เติง ของ วิคเจิน ถึง ความ พิราไลย. พระเจ้า แผ่นดิน กับ พระมเหสี ทรง พระกันแสง โทมนต์ เส็ใจ พระ ไทย แทบ เส็ใจ พระ สติ. ไม้ ข่า พระ มเหสี ก็ ทิวคต. ฝ่าย วิคเจิน ทรง ทราบ ว่า, พวก แลนแกคชเทอ กับ พวก ยอก ร่วม คิด สนิท กัน เข้า จะ ชัง เหา ราช สมบัติ เชน เอ็ลลอปวิฆมัน ฝ่าย พวก แลนแกคชเทอ จะ เป็น เจ้า แผ่นดิน. อีลิชเชบัต ฝ่าย พวก ยอก จะ เป็น มเหสี, ทรง พระ ตำ วิทเณ ว่า, การ คิด ครั้ง นี้ มี กำลั้ง เข้ม แง่ง อยู่.

๑

๑

๑

๑

๑

๑

อังกฤษ สรรเสริญ กรุง เทพ ฯ

๑ หนังสือ ใ้ นี้ ใ้ คัด ออก จาก จกหมาย เหตุ มรเมณ, เขาได้ ยินข่าว ว่า คชเวอเมณศ สยาม ได้ สร้าง ตึก ที่ อ่างหิน ไว้ เป็น ที่ ชาว ชาติ ยุโรป จะ ไป ทาถม รักรธา ทั่ว. เขาเห็น ว่า เป็น การ ที่ มาก จึง สรรเสริญ ว่า, ผู้ โภท ทั่ว นั้น ไม่ ได้ ยิน ข่าว ถึง กรุง สยาม. คน ทั้งปวง ที่ ได้ ยิน ได้ เข้าใจ ว่า คชเวอเมณศ กรุง เทพ ฯ นั้น มี ใจกว้างขวาง มาก, กว่า คชเวอเมณศ ทั้งปวง ใน ทวีป เอเชีย ทั้ง สิ้น. แล คำ สรรเสริญ นั้น เขาว่า กรุง เทพ ฯ มี ใจ โอบ อ้อม อารี ตาม สว่าง แห่ง บัญญู ทวี ชัน ใน คชเวอเมณศ ทั่ว วัน. ถ้า เรา จะ ว่า ควร ที่ คชเวอเมณศ ทั้งปวง ใน ทวีป เอเชีย จะ เอา กรุง สยาม เป็น แบบ อย่าง. ถ้า เรา จะ สรรเสริญ ว่า ตั้ง นี้, เหน จะ ไม่ เหลือ เกิน. ใน แดน ที่ ทั่ว โลกย ก็มี แต่ กรุง เทพ ฯ สยาม แห่ง เดียว. เหตุ ฉนั้น ควร ที่ เรา จะ ปรารถนา ให้ มี เมือง อื่น หลาย เมือง ที่ จะ ก็ เหมือน กรุง เทพ ฯ, พวก เรา ที่ อยู่ เมือง พม่า ไกล กัน กับ กรุง เทพ ฯ อัน เป็น แบบ อย่าง ที่ นั้น, แล เมื่อ เรา คิด ต่อ ไป ข้าง นำ จะ มี ทาง เศลเศรฟ จัก เมือง พม่า กับ กรุง เทพ ฯ ให้ ไกล เคียง กัน เข้า, เรา ก็ ดีใจ นี้, เรา กล่าว ตั้ง นี้ เพราะ ได้ อ่าน ใน จกหมาย เหตุ บางกอกกรีกอเคอ กรุง เทพ ฯ เป็น ใจ ความ ว่า, คชเวอเมณศ กรุง เทพ ฯ ได้ สร้าง ตึก ที่ อ่างหิน โดย ใน หลวง โปรต อนุญาต ให้, เพื่อ จะ ให้ ชาติ ยุโรป ที่ ไม่ สบาย ได้ ไป อาไศรย อยู่ ที่ ที่ นั้น, ให้ รักรธา ทั่ว รักรธา ใจ ให้ สบาย. ความ ที่ ใน หลวง ทรง พระกรุณา แก่ ชาติ ยุโรป ที่ เข้า มา พึ่ง พระ บารมี อาไศรย คำ ขาย นั้น ไม่ ต้อง การ ได้ คน สรรเสริญ, ความ สรรเสริญ อยู่ ใน การ นั้น เอง.

๑ แดน ที่ โลกย์ ฯ

๑ บัด นี้ จะ แจ้ง ตำบล บ้าน เมือง แล ทน ทาง เป็น ที่ เวือ เติน ไป มา ถึง ประเทศ บ้าน เมือง ทั้งหลาย นั้น ๆ, ลูกลอกย แผ่นดิน ทมต ทั่ว กัน ผ่าน ออก ตาม ตั้ง กิ่ง กลาง เป็น สอง ส่วน. ทวนออก ส่วน หนึ่ง, ทวนตก ส่วน หนึ่ง.

๑ ทวนออก นั้น มี ๓ ทวีป, ๆ ยุโรป หนึ่ง, เอเชีย หนึ่ง, แอฟริกา หนึ่ง.

๑ ทวนตก นั้น มี ๒ ทวีป, ๆ อเมริกาเหนือ หนึ่ง, อเมริกาใต้ หนึ่ง, เป็น ๔ ทวีป.

๑ ทวีป ยุโรป มี ประเทศ ใหญ่ ๑๘, เรียก ชื่อ นอระเว หนึ่ง, สวีตน์ หนึ่ง, เตนมาก หนึ่ง, เยอรมัน หนึ่ง, ปรัสเซีย หนึ่ง, วิตันทา หนึ่ง, เบดเจอ หนึ่ง, อังกฤษ หนึ่ง, ฝรั่งเศส หนึ่ง, สเปน หนึ่ง, โปรตุเกศ หนึ่ง, สวีตลันด์ หนึ่ง, อิตาลี หนึ่ง, ฮอลันดา หนึ่ง, ตุรเกีย หนึ่ง, เฮเลน หนึ่ง, รัสเซีย หนึ่ง, ไอสแลนด์ หนึ่ง,

๑ ประเทศ เยอรมัน. มี เมือง ประเทศ อื่น มา ชัน อีก ๕ ตำบล, ชื่อ โบฮีเมีย หนึ่ง, บะเรนเคินเบิร์ก หนึ่ง, แซนโนเวอ หนึ่ง, วิกตาเบิร์ก หนึ่ง, บะเวเรีย หนึ่ง.

๑ ประเทศ ปรัสเซีย, มี เมือง ประเทศ อื่น มา ชัน อีก ตำบล หนึ่ง, ชื่อ โปแลนด์.

๑ ประเทศ วิตันทา, มี เมือง ประเทศ อื่น มา ชัน อีก ๓ ตำบล, ชื่อ บัททาเวีย หนึ่ง, เกาะสมัคตรา หนึ่ง, เกาะบอเนียว หนึ่ง.

๑ ประเทศ อังกฤษ, มี หัว เมือง ใหญ่ ใน อาณาเขต ๓ ตำบล, ชื่อ สกอตแลนด์ หนึ่ง, ไอร์แลนด์ หนึ่ง, เวลส์ หนึ่ง. แล มี เมือง ประเทศ อื่น มา ชัน อีก ๒๐ ตำบล, ชื่อ บริติชอเมริกา หนึ่ง, บาซิล หนึ่ง, เกาะเบ็มยุด หนึ่ง, เกาะเวออินเตีย ๑ กิอันนะ หนึ่ง, เกาะมอลตา หนึ่ง, ซิบเรีย หนึ่ง, อินเตีย หนึ่ง, เกาะลังกา หนึ่ง, พม่า หนึ่ง, เซเตน หนึ่ง, สิงคโปร์ ๑ ชองกง หนึ่ง, เกบคะระนี หนึ่ง, เกาะโมลตีเซีย หนึ่ง, เกาะเซนทระลันดา หนึ่ง, เกาะแอคเซนชัน หนึ่ง, เกาะฮอลันดา หนึ่ง, เกาะเวอนเคิมสแลน หนึ่ง, เกาะนูซันตัน หนึ่ง, เป็น ๒๓ ตำบล.

๑ ประเทศ ฝรั่งเศส, มี เมือง ประเทศ อื่น มา ชัน อีก ๔ ตำบล, ชื่อ แอนดริเวีย หนึ่ง, เกาะบิวตัน หนึ่ง, ฟันติกเค หนึ่ง, ไชงฮอน หนึ่ง, เกาะนุละโลเนีย หนึ่ง.

๑ ประเทศ อิตาลี, มี เมือง ประเทศ อื่น มา ชัน อีก ๕ ตำบล, ชื่อ ซาเรตีเนีย หนึ่ง, ซัสเวีย หนึ่ง, โรม หนึ่ง, บัคคะเนีย หนึ่ง, วินส์ หนึ่ง.

๑ ประเทศ ฮอลันดา, มี เมือง ประเทศ อื่น มา ชัน อีก ๒ ตำบล, ชื่อ ฮันนิงเวีย หนึ่ง, กะเลเชีย หนึ่ง.

๑ ประเทศ ตุรเกีย, มี เมือง ประเทศ อื่น มา ชัน อีก ๔ ตำบล, ชื่อ มะละเคเวีย หนึ่ง, วะละเชีย หนึ่ง, บุนแกเวีย หนึ่ง, ฮาละบานเนีย หนึ่ง, มาเกโตเนีย หนึ่ง.

๑ ประเทศ รัสเซีย, มี เมือง ประเทศ อื่น มา ชัน อีก ๓ ตำบล, ชื่อ ลัตเวีย หนึ่ง, ฟินลันด์ หนึ่ง, โปแลนด์ หนึ่ง.

๑ ทวีป อาเซีย มี ประเทศใหญ่ ๑๗ เรียกชื่อ ไซบีเรีย ๑
 เกคาอะเรียหนึ่ง, พากซ์ หนึ่ง, คุระเกีย หนึ่ง, อาราเบีย หนึ่ง, แอฟ
 แคนซีกทัน หนึ่ง, บิโลซิกทัน หนึ่ง, อินเดีย หนึ่ง, เกาะลังกา
 หนึ่ง, ทิเบต หนึ่ง, พม่า หนึ่ง, มอญ หนึ่ง, มาละยู หนึ่ง,
 ไทย หนึ่ง, ยวน หนึ่ง, จีน หนึ่ง, ยี่ปุ่น หนึ่ง.

๑ ทวีป แอฟริกา มี ประเทศใหญ่ ๑๓ เรียกชื่อ บาอะเร ๑
 เสนนิคัมเบีย ๑ โลบีเรีย ๑ เซาคัน ๑ คีเนีย ๑ เกบคะละนี ๑
 แคนเฟเรีย ๑ โมซามบิก ๑ ซันเดวบา ๑ เอเคน ๑ อาบีซี
 เนีย ๑ นูเบีย ๑ ฮายซุมโบ ๑

๑ ทวีป อเมริกาเหนือ มี ประเทศใหญ่ ๘ เรียกชื่อ คริน
 ลันด์ หนึ่ง, บริติชอเมริกา หนึ่ง, รูเซียนอเมริกา หนึ่ง, ยูนิติค
 เทค ๑ ๗ นี้มี ๓๖ เมือง เข้ากัน เป็น เมืองเดียว. เม็กซิกโก
 หนึ่ง, ยูคะตัน หนึ่ง, บาลิส หนึ่ง. อเมริกา กลาง หนึ่ง.

๑ ทวีป อเมริกาใต้ มี ประเทศใหญ่ ๑๒, เรียกชื่อ นูอะระ
 นาคะ หนึ่ง, อิวะคอส หนึ่ง, บรู หนึ่ง, โมลิเวีย หนึ่ง. ซูลี ๑
 ปะติโกเนีย หนึ่ง, อากันตินีร์พิมลิก หนึ่ง, ยูอะเว หนึ่ง, ปาระ
 เคว หนึ่ง, บระซิล หนึ่ง, กิอันนะ หนึ่ง, เวเนสซูละ หนึ่ง.

๑ ทวีป แล ประเทศ ทั้งปวง เหล่านี้, อยู่ ที่ มหาสมุทร
 ทั้ง ๕, ๗ เป็น ทาง กำปั่น ของ คน ทั้งหลาย ไป มา ค้า ขาย หากัน
 อยู่เนื่อง ๆ, ทวีป พิภพ ๖๖ ตลอดโลก. ฝ่าย คน ทั้งหลาย ผู้ อยู่
 ทวีป อาเซีย จะ ไป ทวีป ยุโรป เดิน ทาง ตรง ทวันตก, ต้อง ข้าม
 อินเดีย โอเชียน ไป ทาง ทะเลแดง, ขึ้น บก หน้อย หนึ่ง, ลง
 ใจ๋ ข้าม ทะเลเมดิเตอร์เรเนีย, ออก แอคนแลนติก โอเชียน, ถึง ประ
 เทศ อังกฤษ แล ฝรั่งเศส แลไปตุเกศ. ครั้น ถึง ประเทศ เหล่านี้
 แล้ว, จะ ไป ทวีป อเมริกา ต้อง ข้าม แอคนแลนติก โอเชียน อีก,
 จึง ถึง ทวีป อเมริกา. ถ้าไม่ ไป ทาง ทะเลแดง, ต้อง ข้าม
 แอคนทวีปแอฟริกา, เดิน ทาง แอคนแลนติก โอเชียน ทิศใต้,
 ข้าม แอคนแลนติก โอเชียน ตก ทวัน ไป ทิศ เหนือ ถึง ทวีป อเมริกา.
 ถ้าไม่ อย่าง นั้น จะ ไป ทาง ทวันออก, ต้อง ข้าม เปซิฟิก โอเชียน
 ก็ ถึง ทวีป อเมริกา เหมือนกัน. เมื่อ เดิน ทาง ทวันออก ทวัน
 ตก ทั้ง สอง นี้ รอบ แล้ว, ก็ได้ ไป รอบ โลก รอบ หนึ่ง. เหตุ
 หนึ่ง จึง รู้ เป้น แน่ ว่า, โลกนี้ กลม เหมือน ผล ส้มโอ เช่น นั้น.

๑ เรื่อง ยาคินีนิ ๖

๑ ที่นี้ จะ สำแดง เรื่อง ยาคินีนิ กิน แด่ ไซ้จับ นั้น โดย พิศ
 ทาว. เติม ยาคินีนิ นี้ เป็น เปลือก ไม้ อย่าง หนึ่ง, เกิด แต่ ทวีป

อเมริกา ข้าง ทิศใต้ ใน ประเทศชื่อ ว่า พิรว อาไศรย. เหตุ หนึ่ง
 นี้ เปลือก ไม้ นั้น บาง คน จึง เรียก ว่า เปลือก ไม้ พิรว. ครั้น อยู่
 มา ล่วง ไป ได้ ๒๐๐ ปี แล้ว, มี พญก คน หนึ่ง เป็น เจ้า เมือง
 ลักซา เป็น หัว เมือง อยู่ใน ประเทศ พิรว นั้น, ได้ ยิน ทมอ ชาว
 บ้าคน หนึ่ง กล่าว สรรเสริญ คุณ เปลือก ไม้ นั้น ว่า, เป็น ยา แก่
 ไซ้จับ สัน คี้อย่าง นึก. ครั้น อยู่ มา มี มหาอุปราช องค์ หนึ่ง มี
 นาม ชื่อ ว่า ซิงกอน, ได้ ทรง สมบัติ ใน เมือง พิรว นั้น. มเหสี
 แห่ง อุปราช ซิงกอน นั้น บ่วย เป็น ไซ้จับ สัน, เว้น วัน หนึ่ง จับ
 วัน หนึ่ง, มี กาย สุข พลม ยิ่ง นึก. แพทย์ ทั้ง หลาย รักษา เท่า
 ไร ก็ ไม่ หาย. เจ้า เมือง ลักซา แจ้ง ความ ดัง นั้น, จึง กราบ
 ทูลแก่ มหาอุปราช, ให้ มเหสี รับ ประทาน ยา เปลือก ไม้ พิรว นั้น
 ลง ท. มเหสี ก็ รับ ประทาน เหตุ ว่า สัน สติ บัญญา แพทย์ ทั้ง
 ปวง ใน เมือง นั้น แล้ว. ครั้น ได้ รับ ประทาน ยา นั้น เข้า, ไซ้จับ
 นั้น ก็ หาย ขาด ที่เดียว. อาไศรย เหตุ หนึ่ง นี้ เปลือก ไม้ พิรว นั้น,
 คน ทั้งปวง จึง เล่า ๆ กัน ต่อ ๆ ไป โดย ลำดับ กราบ เท่า ถึง ทวีป
 ยุโรป, จึง ให้ เปลือก ไม้ นั้น ชื่อ ว่า ซิงกอนนา. อาไศรย เสก ด้วย
 มหาอุปราช ทรง พระนาม ดัง นั้น. แต่ ก่อน นั้น ชาว เมือง ทั้ง
 ปวง ก็ เป็น สอง ฝ่าย เหน ไม่น่า พริ้มกัน, พวก หนึ่ง สรรเสริญ
 เปลือก ซิงกอนนา นั้น ว่า มี คุณ มาก แก่ ไซ้จับ ได้. แต่ พวก หนึ่ง
 ก็ เห็น ว่า ไม่มี คุณ รักษา ไซ้จับ ทา หาย ไม่. แต่ ทุก วัน นี้
 คน ทั้งสอง ฝ่าย นั้น, ก็ กลับ เหน คุณ ยา ว่า ทิจริง สรรเสริญ
 ด้วย กัน ทั้งสอง ฝ่าย, ไม่ ใคร มี ผู้ใด ทิเทียบ เลย.

๑ แล ต้น ไม้ ยา นั้น มี อยู่ สาม อย่าง คล้าย ๆ กัน, เป็น ต้น
 สูง ประมาณ สาม วา บ้าง ล่า ว่า บ้าง ล่า ต้น นั้น, โต ทก
 กำ เป็น กำหน. เกิด ขึ้น อยู่ ที่ ภูเขา ไม่ สูง นึก เป็น อย่าง
 กลาง. เปลือก นั้น มี ศรี ต่าง ๆ กัน เป็น สาม อย่าง, คือ ศรี แดง
 อ่อน อย่าง หนึ่ง, ศรีแดง นวล ๆ อย่าง หนึ่ง, ศรี เหลือง กว้า
 กรุ่น อย่าง หนึ่ง. เปลือก ไม้ ดัง กล่าว มา นี้ ใช้ เป็น ยา ได้ เหมือน
 กัน.

๑ เติม ยา คินีนิ นั้น คน เขา เปลือก ไม้ ทั้ง สาม มาใส่ ใน น้ำ
 ทา แล้ว, จึง เอา น้ำ กรด กำมะถัน ใส่ เชื้อ ลง น้อย หนึ่ง ละให้
 ออก รศ เบี้ยว แล้ว, เขา ไป ต้ม. ใน เปลือก ซิงกอนนา นั้น มี
 ยา ทหลาย อย่าง, ๗ หนึ่ง เรียก ว่า คินีนิ. เมื่อ ขณะ ต้ม เปลือก
 ซิงกอนนา ใน น้ำ ทา ที่ เบี้ยว ด้วย ไม้ กรด กำมะถัน, ๗ ก็ เข้า ะ
 คน เจ้า อยู่ ด้วย คินีนิ นั้น, แล ยา ทั้งสอง สิ่ง นี้ มี รศ ระคน

ปน เข้า ด้วย กัน เป็น สิ่ง เดียว จึง เรียก ว่า คินิน. แล ท่าพวก หมอ ณเมืองเทศ ทำ ยา คินิน ที่ เป็น ผงคลี่ ชาว ๆ นั้น, ว่า ละ เอียด ยืด ยาว ไป นึก. นี้ ข้าพเจ้า กล่าว โดย สัจเจป ประสงค์ จะ ให้ เหน เป็น ใจ ความ แต่ ละ น้อย. แล ยา คินิน นั้น เป็น น้ำ กวด กำมะถัน ๑๐ ส่วน, ซาก คินีเย ๘๐ ส่วน เสก, น้ำ ทำ ๘ ส่วน เสก, ทั้ง สาม สิ่ง ดัง เรากล่าว มา นี้ ให้ ะคน เข้า ด้วย กัน, จึง เรียก ว่า ยา คินิน.

โรง จักร ทำ น้ำ ตาล

๑ คำ เตือน สกิ, ขอ คำ นับ แจ้ง ความ มา ยิง ท่าน ทั้งหลาย ซึ่ง ได้ อ่าน หนังสือ พิมพ์ จตพมาศ เหตุนี้, เพื่อ ว่า ท่าน จะ ได้ ทราบ ความ ใน เรื่อง ซึ่ง ข้าพเจ้า มีความ สงสัย ได้ คำ นับ มา นี้, ท่าน จะ ได้ สำแดง ทบ ความ ให้ ข้าพเจ้า แล ท่าน ผู้ อื่น ๆ ทราบ โดย ละเอียด เป็น ความ แน่. ด้วย เติม ได้ ทราบ ว่า ใน หลวง ทรง พระ กรุณา ไปรดเกล้า ๆ, รวง ทูน ให้ พระ ภาชี สมบัติ บริบูรณ์ จัก ช้อ เครื่อง จักร กล ไฟ ทำ น้ำ ตาล ทราบ อย่าง ใหญ่, มา ทั้ง ณะ คำ บล บ้าน ทอน ณะ ที่ แขวง เมือง สาครบุรี, ฝั่ง ควัน ออก มา ชำ นาน แลแล้ว. แต่ ข้าพเจ้า คอย พัง ชาว ที่ ซึ่ง จะมี ผล ประโยชน์ กับ แผ่น ดิน บ้าน เมือง ของ พระ เจ้า อยู่หัว, แล แบบ อย่าง ธรรมเนียม ด้วย, ความ ท่าน คิด ประกอบ ทั่ว สกิ บัญญา วิชา นา ๆ ประเทศ, จะ ได้ เป็น ที่ อาไศรย สังเกต ของ ราษฎร ชาว ประเทศ สยาม, ซึ่ง คิด ทำ มา หา กิน โดย ความ อุหา สัจจิต ด้วย ความ คิด ของ ท่าน ผู้ มี บัญญาอัน ประเสริฐ, เกิด ใหม่ ๆ เหมือน จะ ได้ ช่วย คิด จัก แจ้ง แห่ง พระ ราช อนุเชคร, ให้ โกล่ เคียง อย่าง ธรรมเนียม ประเทศ อื่น ๆ ใหญ่ ๆ, ซึ่ง มีความ จำเริญ รุ่งเรือง สูง ใส ขึ้น ได้ โดย เรว ๆ นั้น. ท่าน ก็ จะ ได้ ความ ที่ เป็น ที่ สรร เสียม ของ มนุษ, หา เวลา สุข มิได้. เหตุ ไท ท่าน จึง มิได้ แจ้ง ข้อ ความ ให้ มี ใน จตพมาศ, จะ ได้ เป็น ที่ สังเกต แห่ง โลกย์ ทั่ว เป็น การ ใหญ่ อย่าง หนึ่ง, เกิด ขึ้น ใหม่ ใน พระ ราช อนุเชคร. ควร จะ ประกาย ให้ รู้ ทั่ว กัน, โดย ความ แน่ ก็ หา ไม่. ได้ แต่ ชาว บอก เล่า กัน คือ ๆ มา, ว่า ต่าง ๆ ว่า ดี บ้าง ชั่ว บ้าง มี กำไร บ้าง ซากทูน บ้าง, จะ เชื้อ พัง ฝ่าย ไท ก็ ไม่ แน่. แต่ ทราบ ว่า ปี แรก นั้น, ท่าน เจ้า ของ ไม่ ทำ เอง ยอม ให้ มี ศ. ทอ ดี. บอน โอ กับ ประนี นาย ท่าง อังกฤณ, เข้า ทำ น้ำ ตาล ก็ ซาก ทูน เป็น ขึ้น มาก. จะ เป็น ทั่ว เครื่อง จักร นั้น ซัก ขวาง ประการ

ใด ฤา จะ เป็น ค้อย อ้อย ไม่ สู้ ต่ ใน ปี นั้น ไม่ ทราบ แท้. ใน ปี ที่ แลแล้ว มา นี้, ทราบ ว่า ท่าน เจ้า ของ ลง ทำ น้ำ ตาล เอง, จะ มี กำไร ฤา ซากทูน ประการ ไท ท่าน ก็ ไม่ ให้ ผู้ ไท รู้.

๑ ข้าพเจ้า จะ ใคว่ ทราบ ความ ให้ จจริง ใจ นั้น, ใช้ ว่า จะ แ่่ง จึง กำไร ของ ท่าน ไป ฤา เา เอง ให้ ช่วย ซากทูน ด้วย ท่าน เมื่อไร. ถ้า ทราบ ว่า ท่าน คิด สำเร็จ การ ทำ ได้ ต่ มี กำไร ก็ จะ พลดอย ใจ ด้วย เพราะ เป็น การ ใหญ่ พัง จะมี ขึ้น ใหม่ ๆ, เป็น กุณ กับ แผ่น ดิน บ้าน เมือง ของ พระ เจ้า อยู่หัว, ได้ รู้ ทั่ว ทั้ง พระ ราช อนุ จักร. อนึ่ง ทราบ ว่า ท่าน เจ้า ของ โรง จักร กล ไฟ ทำ น้ำ ตาล นั้น, ได้ แจ้ง กับ ทน เ. คุณ ซึ่ง เป็น ที่ ขุน จร เจน ทะ เณ นั้น, เป็น คู่ คิก ออก ไป เป็น นาย การ ณะ โรง จักร, ทั้ง แ่ เก็บ มา ชำ นาน แลแล้ว กับ ทน เ. คุณ คน นี้, แ่ น้อย ๆ นั้น ทราบ ว่า ได้ ออก ไป เรียน วิชา การ แล ความ รู้ มา จาก ประเทศ ยุโรป ๆ นั้น เขา จะ ทำ การ สิ่ง ไท, เขา ก็ ไม่ ยึด บัง ทวง แทน กัน เลย. ก็ ควร ที่ จะ อาไศรย กับ ทน เ. คุณ, ให้ ทราบ เนื้อ ความ โดย ละเอียด ได้, จึง จะ ชอบ แ่ เป็น คน เกิด ใน แผ่น ดิน สยาม, ลักัน แล โลหิตกร ก็ จะ ไม่ โกล่ กัน มาก, ถึง รู้ ต่ ก็ คง คิด ยึด ความ ไว้ เพราะ ไม่ ยอยาก จะ ให้ ผู้ ไท ล่อง รู้ เหมือน ครู ที่ ต่ ก็ จะ สอน ได้ แ่ วิชา ความ รู้ ซึ่ง จะ ตัด แ่ลง น้ำ ใจ ให้ แ่ปลด ไป จาก กำเนิด เติม ไม่ ได้ กระมัง. ภาย หลัง ข้าพเจ้า ได้ ทราบ ว่า ใน หลวง ทรง พระ กรุณา ไปรดเกล้า ๆ พรรณ หัว เจ้า ท่าน สมุห พระ กลา โทม เป็น ทน รับ สั่ง, ให้ พระ ภาชี สมบัติ บริบูรณ์ เป็น นาย การ ชุด คลอง ใหม่ ทั้ง แ่ วัด ปาก น้ำ, คลอง บาง กอก ใหญ่ ตลอดจน ไป ถึง โรง จักร กล ไฟ ทำ น้ำ ตาล. ๑ พณ ๆ สมุห พระ กลา โทม บัญญา ให้ กับ ทน เ. คุณ เป็น ผู้ ยึด กฤษฎ คลอง แล ตรวจ ทวา ดู แล จัก แจ้ง ใน การ ชุด คลอง, แ่ทน พระ ภาชี สมบัติ บริบูรณ์. การ นี้ ก็ ไท ลง มือ ชุด มา ชำ นาน นึก หนา. ข้าพเจ้า เคย ไป หา ท่าน หมอ ปรีทเล ซึ่ง เป็น เจ้า ของ จตพมาศ เหตุนี้ หนึ่ง ๆ, ก็ ได้ ถาม ถึง การ โรง จักร กล ไฟ ทำ น้ำ ตาล, แล การ ชุด คลอง ใหม่ เพราะ จะ ใคว่ ทราบ ความ บ้าง. ท่าน หมอ ปรีทเล บอก ข้า พเจ้า ว่า ได้ แ่ ชาว ที่ ฤา ถิน ว่า, อย่าง หนึ่ง อย่าง นี้ แล ไม่ มี ผู้ ไท รับ ว่า เหน เป็น แน่. ท่าน ผู้ เป็น เจ้า ของ แล นาย การ ก็ ไม่ ยอม บอก ให้ รู้. ข้าพเจ้า ถาม ว่า กับ ทน เ. คุณ นั้น กับ ท่าน ไม่ ชอบ กัน ฤา, ท่าน หมอ ปรีทเล บอก ว่า ชอบ กัน เคย ไป มา บ่อย ๆ แ่ ถาม ก็ ไม่ ยอม ออก บอก ความ ให้ ทราบ.

๑) ข้าพเจ้ามีความปลาบปลื้มใจ เหตุใดจึงชวนกัน บัดความเสียมค, ข้าพเจ้าจึงเที่ยวสืบไ้ความว่าคลองใหม่ นั้นชุกเข้าไปไ้กว่าครึ่งแล้ว, แต่ข่าวราษฎรชาวสวนชาวไร่ ฎกกันว่าคลองใหม่ นั้นคุดไปคุดมาหาทรงไม่, แกล้งให้ชุกนาถูกไร่ อ้อยเป็นอันมาก. ข้าพเจ้าอยากจะใคร่เห็น ฎคให้ลเอียดจึงชวนเพื่อน ๒ คน ๓ คน ขึ้นเดินบก, ตั้งแต่ปากคลองชุกใหม่วัดปากน้ำ, ไปตามลำคลองชุกใหม่ฝั่งเหนือประมาณทาง ๓๐๐ เส้น ก็มคลำคลองที่ชุกแล้ว. ข้าพเจ้าต้องลุยน้ำข้ามทุ่งนาไปอีกประมาณ ๒๐๐ เส้น, จึงถึงลำคลองชุกใหม่ ซึ่งเขาชุกเข้ามาจากแม่น้ำนครไชยศรี. ข้าพเจ้าก็เดินตามคันคลองไป, ต้องข้ามคลองเล็ก ๆ หลายแห่ง จึงไปถึงโรงจักร, ข้าพเจ้าเที่ยวดูแลถามคนซึ่งอยู่รักษาการนั้น, ว่าท่านผู้เป็นนายการอยู่ฎกไม่, เขาบอกว่ามีคตอ คตอซัน และมีคตอ แอลลา อังกฤษ เป็นนายการ, คัม น้ำตาล นายการเครื่องจักร, อยู่สองคน ข้าพเจ้าก็ไปหาไ้ถามถึงการทำน้ำตาลแลการที่โรงจักร, ก็ไ้ความประการใดให้เป็นแน่. แต่ข้าพเจ้าไ้เห็นที่ทำแลแลท่วงที่นั้น, เรียบร้อยกว้างขวาง สมเป็นที่สำรับการใหญ่. ข้าพเจ้าจึงไปหาทักขันเอ. คุณจะใคร่ทราบว่าจะทำ การทั้งหมค นั้น, จะสิ้นเงินตราสักเท่าไร, แลทำน้ำตาล ปีแล้วมานี้, มีกำไรมากอยู่ฎก. ทักขันเอ. คุณใคร่จะใคร่บอกข้าพเจ้าว่าเห็นจะไม่มีกำไร, แต่ทำการโรงจักรสิ้นเท่าไรก็ไม่บอก. ข้าพเจ้าพิจารณาเห็นว่า จะถามต่อไปก็ไ้ไ้ความ, ข้าพเจ้าจึงลา กลับมาพิจารณา ตรึกตรองก็เห็นเป็นความปลาบปลื้มใจ ด้วยการทำโรงจักรกลไฟ ทำน้ำตาลก็เป็นการใหญ่. แลการชุกคลองใหม่ ก็เป็นการใหญ่, คงจะได้เกิดผลประโยชน์กับแผ่นดินของพระเจ้าอยู่หัวก็เป็นการดี, ควรที่จะลงในจดหมายเหตุประกาศให้ทราบไปทั่วกัน, ด้วยท่านผู้ มีสติปัญญาตั้งใจคิดไ้เกิดผลประโยชน์แก่แผ่นดินบ้านเมือง, โดยความสุจริตคิดอ่านบำรุงด้วยความดี, ไม่เหมือนทำภาษีอากทั้งปวง, ซึ่งผูกขาดเงินหลวงจะขาดทุนมีกำไรก็ตามแต่ สติปัญญาเจ้าภาษี. คิดทำไ้กำไรดีก็จะมีผู้อื่นแย่งชิงเอาไปบวคเงินหลวงขึ้นให้เหลือเกิน จนจะทำตามพิภคต้องตราไม่ไ้. ก็ควรที่ท่านจะคิด บัดความไว้มิให้ผู้อื่นล่วงรู้.

๑) ข้าพเจ้าไ้เที่ยวดูตามลำคลองชุกใหม่ ซึ่งราษฎร

ฎกกันว่าคุดมาคุดไปให้เข้าไร่ เข้านา ก็เป็นความนิทานวิฎกๆ ไม่จริง, เพราะข้าพเจ้าไ้เห็นคลองนั้นชุกตรงที่หนัก, ท่านทั้งปวงจะใคร่เห็นประจักษ์, ก็เชิญให้ไปเที่ยวเล่นตามสบายดูที่นาที่ไร่ เกิดขึ้นใหม่ ๆ ทั้งสองฟากคลองเป็นอันมากแต่เหตุใด, ท่านผู้เป็นนายการจึงไม่ลงพิมพ์ประกาศ, ฎกท่านผู้เป็นนายการใหญ่ไม่อนุญาตให้ลงพิมพ์, ฎกท่านจะคิด บัดความไว้ท่านจะได้คิดการลับ ๆ สักอย่างหนึ่ง, ตามซึ่งท่านปรารภนาเป็นการหาเงินของท่านอย่างไทย ๆ, ฎกท่านจะรอไว้ให้แล้วเสร็จสำรับที่ท่านจึงจะมีคำประกาศ. ข้าพเจ้าว่าความทั้งนี้ค้อยเป็นที่สงสัยในใจ, อยากจะใคร่รู้ เหตุการแต่ไม่ชำนาญเรื่องความตามหนังสือไทย, จะเลือกมากน้อยประการใด ท่านจงอธิบายแต่ข้าพเจ้าเถียม.

๑) คำติคนโกงหลายอย่าง ๗

๑) มีมหาคตอ นายหนึ่งชื่อ นายเอี่ยม กรอฎก มีใจล้อยึดคตอ มีอีกคาฤคคตอ คนอื่นไม่เลือกนว่าผู้ใด ๆ เลย, เห็นใครทำอะไรที่ไหนก็ไปสอดดู, ควรจะชู้คตอเขาเงินไ้ก็ชู้เอาเงินเสีย, เที่ยวไปตามโรงศาล โรงงานทุกแห่ง. มันเที่ยวสอดแนมแลหาเหตุการสาวพิค. เก็บเอามาขายทำของกำนันเทศบ้างจริงบ้าง. ประจบประแจงอ้อแอ้ไปตามใจ, ไม่ใช้การเขาเป็นการ. นายกรอฎกหาเงินถึงนี้มิไ้ขาดเป็นคนปากคันเหมือนบอน. เต็มนายเอี่ยม ช่มชู้ราชบัณฑิตย์ค้อยเก็บเล็กน้อยต่าง ๆ, แลชู้เอาเงินกินเสมอมา. บัดนี้ นายเอี่ยมกว้างขวางมากขึ้น, ช่มชู้ทั่วไปทุกแห่ง, เขาว่าเจ้านายขุนนางข้าราชการเกลียดชัง นายเอี่ยมนัก, ไม่มีใครชอบเลย.

๑) มีคนหาเงินคนหนึ่งชื่อ ทรุษแต่ไ้ยีนเขาเรียกชอกชื่อ ว่า นายพัน. ปากพล่อย ๆ ก็ไม่เบา, หาเงินในเชิงความยุค่างโน้นข้างนี้ให้เป็นความ, ยุให้ทำฎก ถวายนายพันบอกเขาว่า, รับสั่งให้เป็นผู้ตรวจฎกให้เป็นผู้ทำฎกเป็นคนกำกับโรงศาล. ใครจะทำฎกก็ให้มาทำที่นายพัน, ทำที่อื่นนายพันจะปรับโทษ, เอาโทษทั้งผู้ทำแลเจ้าชอก. คนที่เคอะ ๆ ก็กลัวนายพัน. คนฉลาดเขาไม่เชื่อไม่กลัวหลอกลแต่คนโง่ ๆ, คนคนนี้ไม่ชู้.

๑ อ้ายคน สิบสี่ คนหนึ่ง ชื่อ พระครูจ้อ ๆ ญ่ให้คน ทำฎีกา แล้ว รัย แบ่งให้, คน นี้ ก็ ไม่ คดี. มี คน โกง ๒ คน ชื่อ นาย ฉ่ำ ๑ ชื่อ นาย ร้อย ๑. นาย ฉ่ำ เป็น ครู นาย ร้อย. คน สอง คน นี้ เทียว แล่ ทำ ถ้อย ความ กิน ตาม โรง ศาล เสมอ, ยู ข้าง นี้ แยก ข้าง โฉน ให้ เป็น ความ กิน. แล่ เข้า รัย ว่า แทน ถ้อย ท้าย ถ้อย ทาง ข้าง นี้ ข้าง โฉน, เสียม สอน คู่ ความ ตัด แบ่ง ลง ส่วน ยก เอียง ไป ต่าง ๆ. แล่ ให้ มี คำ ชัก ความ ยาว สาว ความ ยืด ไม่ ได้ แล่ กัน. เห็น ใคร ชื่อ ๆ เชื้อ ก็ ชู่ เอา เงิน กิน เสียม ทำ สิ้น ขน ให้ ทรส การ กิน ย่าง. ทั้ง เป็น ความ ทั้ง ทำ ปี ไม่ ทำ กิน อย่าง ซั้น เลย. ความ ของ ผู้ ซั้น ไม่ ใช้ คดี ของ ตัว แท้, ก็ เก็บ เอา มา ว่า มา พ้อง เนื่อง ๆ. มี กดี ชื่อ ค้อ แผล พุก ไม่มี จริง, คน สอง คน นี้ ทำให้ ทรส การ ม่น ทม ของ ไม่ เทียง ชรวม. คน เช่น นี้ ญ่ เหมือน เสียม หมาม, เพราะ เป็น คน มัก ก่อ ให้ เกิด ความ เป็น นิตย, ไม่ ควร ที่ ใคร จะ คบ หา เชื้อ ฟัง ถ้อย คำ เขา เลย. สงสาร เขียว แต่ คน จำ พวก นี้ ชึ่ง ใจ บาบ จริง ๆ, ไม่มี เมตา ปานี้ ผู้ ซั้น เลย รัย แต่ ตัว เท่านั้น. เทียว นี้ คน สอง คน นี้ ก็ ยัง ทำ กิน อยู่ อย่าง นั้น นั้น เอง. ใคร อยากรู้ จัก ทั่ว ก็ ไป คอย ญ่ ตาม โรง ศาล เกิด ไป ทั่ว วัน.

๑ มี คยง ทำ กิน ไม่ เหมือน คน ปกติ ๓ คน แม่ ชื่อ ยาย มูล มี บุตร ๒ คน ชื่อ อ้อ ๑ คน ๑ ชื่อ อ้อ เป๊ย ๑. คยง สาม คน นี้ ชื่อ อวค ทั่ว ว่า เป็น ญาติ พี่ น้อง กับ เจ้า นาย กับ ชุน นาง. เห็น ท่าน ผู้ใด มี บุญ วาสนา มี เงิน ทอง มาก, ญ่า เป็น คน โปรด ก็ คดี ก็ ลัก เอา นาม ชื่อ มา ข้าง พุก อวค เขา, ว่า เป็น ญาติ สนิท ชิต ข้าง ฝ่าย บิดา ฝ่าย มารดา ของ ทั่ว, มี กดี ชัก สือ ชาย หลึง ให้ เป็น ชู้ สาว กัน ชัก เข้า เข้า บ่าว ท่าน ใน พระราชมวัง บ้าง ค่าง นอก บ้าง, ให้ ทำ ขำ รากัน ที่ โรง ของ ทั่ว บ้าง, ที่ อื่น บ้าง ใต้ คำ เชิง เเคิน ทั้ง สอง ฝ่าย. ถ้า ไม่ ได้ ก็ เคาะ เอา จน ได้. นัก เลง เจ้า ญ่ ไป หา มา คู่ เสมอ, แล่ มี กดี เทียว สือ เสียม คยง คน ให้ โกรธ กัน นินทา ค่าง นี้ ให้ ค่าง โฉน ฟัง, นินทา ค่าง โฉน ให้ ค่าง นี้ ฟัง, แสน แ่ง แสน งอน, ฝัว มี อยู่ ที่ เล่น ชู้ ค้อ นำ ฝัว, ฝัว ค้อง กลัว อานาญ, หลึง เหล่า นี้ ไม่ คดี, ขำพเจ้า เห็น ว่า จะ ก่อ ให้ เกิด เพลิง ไหม้ ลาม ไป มาก. ขำพเจ้า คีค จะ คับ เพลิง ให้ หาย จึง ลง พิมพ์ ให้ รู้ ทั่ว กัน.

๑ คำ ที่ กล่าว โทษ ข้าง บน นี้, ไม่ ใช้ คำ ของ คน ที่ โดเล มก ญ่ ความ. เป็น คำ ของ พระยา ผู้ ใหญ่ เป็น สำคัญ ควร ที่ จะ เชื้อ.

ข่าว กรุง เทพฯ

๑ ภรรยา ของ หมอ แคมเบอ กับ ภรรยา ของ บิลเลศ เลว กง สุล ปรอคเซีย, กับ มีคเอเลอ ก นอง หลึง ของ ภรรยา กง สุล ปรอคเซีย, ออก จาก กรุง เบพ ๆ ฅวัน พุก คีค เดือน ๑๐ ขึ้น ๑๔ ค่ำ, จะ ไป ตก ลม ที่ อ่าง หิน ใน คีค ที่ เจ้า พระยา ศรี สุวิงษ ที่ สมที่ พระ กระลา โทม ท่าน สร้าง ไว้. อังกฤษ เรียก ชื่อ คีค นี้ ว่า ชัน นี เตรี ม, แล่ เป็น ภาษา ไทย ว่า เป็น ที่ รัย ขา ทั่ว ให้ สบาย. ภรรยา หมอ แคมเบอ ไม่ สบาย หลาย ขวบ ขา ฑิ คย์ มา แล่.

๑ หลวง วิสุทธร ศาคร คีค ุ ได้ ไป อยู่ ที่ ชัน นี เตรี ม หลาย ขวบ ขา ฑิ คย์, ฟัง กลับ มา สบาย ทมค. เขา สรรเสริญ ว่า เป็น ที่ สบาย มาก, ความ ไม่ สบาย ของ บุตร ภรรยา นั้น ก็ หาย เป็น ปกติ ทมค. เขา ว่า ควร ที่ จะ เรียก ที่ นั้น ว่า เป็น สนิท เตรี ม แท้. แต่ ทว่า จะ ไป อยู่ หลาย คน ไม่ ได้, ด้วย คีค มี อยู่ หลัง เटीว. ควร ที่ จะ ให้ มี ชัน อีค หลัง หนึ่ง ให้ เท่า กัน. ขำพ เจ้า คือ เอคิ ตอร์ เหน ควร ที่ ขา ฑิ ญ่ ไรบ แล่ อเมริกา จะ คีค รัย ไร เงิน กิน ตาม พวก, ให้ คอเวอ เมน ค์ สร้าง ชัน อีค หลัง หนึ่ง, เพื่อ จะ ให้ คน อยู่ ได้ หลาย พวก พร้อม กัน, ไม่ แน่น กัน จะ ได้ เป็น ที่ สบาย มาก. ลาง คน ที่ ไม่ ชู้ เจ็บ ก็ อยากร จะ ไป อยู่ ให้ สบาย บาง จำ พวก อยากร จะ แล่ ล่น ที่ เพราะ อยู่ ใน บาง กอก นาน ๆ ก็ ว่า คาน ไป, ด้วย ว่า เคย อยู่ ที่ เหน ญ่า แล่ เกล จึง อยากร ไป เทียว เล่น บ้าง จะ ใคร สบาย ใจ.

๑ เรือ เจ้า พระยา เขา มา ฅวัน เสาร์ แรม ๑๓ ค่ำ, มี คน โดย สาร มา ชู้ คน, คือ ปรบ เปค อย ไคเวอ คน หนึ่ง, เวพ เรน ขา: บอริง เป็น พวก มี คินาเว บาค หลวง คน หนึ่ง, ฅน คีค เง เชอ ไคเวอ กะ สุล สยาม ที่ เมือง สิงคโปร์ คน หนึ่ง, แล่ เจ้า เมือง ไทร์ คน หนึ่ง, คน อื่น ๆ นอก นั้น อีค ๓๐ คน.

๑ ขำพ เจ้า ผู้ เอคิ ตอร์ ได้ ยิน ข่า ว่า, แต่ ยิน คา เมือง ลาว ที่ เป็น เมือง ชัน แก่ กรุง อังวะ, มี เจ้า พ้า ๓๖๖ องค์. เมือง ลาว ที่ อยู่ ใน ฅน อังวะ ไคไล ฅน เชียง ใหม่มากกว่า ทุก เมือง, ชื่อ เชียง ฅน หนึ่ง, โมงมาย หนึ่ง, มาย ญ่ หนึ่ง, มาย บัน หนึ่ง. เรา ได้ ยิน ข่า ว่า, เวพ เรน ค์ เอมิช บิ คส บิ เป็น พวก มี คี ชัน นาร ชมิ วิกา, ที่ เมือง มระแมน ได้ เข้า ใน เมือง ลาว ที่ ชัน แก่ เมือง อังวะ นั้น สำนคง คฤม สค สาคินา, ได้ ญ่ ลี คีค มาก แล่. ฟัง ได้

หนังสือเบิก ท่าน แต่ คอเวอแมนต์ กรุงเทพ ฯ, ยอมให้เที่ยว ไป ตาม เมือง ดาว ที่ ขึ้น แด่ เชียง ใหม่, สำแดง คชศักราชตาม ที่ ชอบใจ. แต่ กำหนดให้ อยู่ใน ที่ ตัว จะ ยุดแต่ เพียง ทำ วัน แล้ว ให้ ไป เสียบ จาก เมือง นั้น.

๑ ฅวัน เสาร์ เดือน ๙ ขึ้น ๑๑ ค่ำ, พวก มิซซันเนอ อเม รีก ที่ กรุงเทพ ฯ, ได้ ขึ้น กราบ เวียน เจ้า พระยา ภูธราภัย ผู้ ว่า ที่ สมท้ ฅยก, แล นล พระเจ้า เชียง ใหม่ ขอ หนังสือ เบิก ท่าน เพื่อ จะ ให้ เรฟเรน ดีแมก กิลวาว, แล เรฟเรน เยเวลซัน ผู้ เปน มิซซันเนอ อเม รีก ที่ กรุงเทพ ฯ คน หนึ่ง, ที่ เมือง เพชรบุรี คน หนึ่ง, ทั้ง สอง คน นี้ ให้ ไป กับ ด้วย ครอบ ครวี่ ขึ้น ไป อยู่ ณ เมือง เชียง ใหม่, ให้ ตั้ง บ้าน เรือน อยู่ ที่ นั้น, ยอม ให้ สำแดง คชศักราช เหมือน เคย สำแดง ที่ กรุงเทพ ฯ แล เพชรบุรี.

๑ เจ้า ฟ้า โถถาน ฯ

๑ เรา ได้ ยิน ข่าว ว่า ใน ที่ ศาลา ถู ขน ที่ สง สด ปรุกษา ด้วย เจ้า เมือง ดาว คน หนึ่ง ชื่อ เจ้า ฟ้า โถถาน อยู่ โมงมาย เจ้า ใน การ ขมด เมือง อังวะ ภาย ปี มา แล้ว เจ้า ฟ้า โถถาน แพ้ อังวะ ภา ครอบ ครวี่ รั พด หนึ่ง มา ประ มาน ๕๐๐๐ คน เจ้า มา อาไศรย เมือง ที่ ขึ้น เชียง ใหม่ เจ้า อังวะ ปรวุ่นา จะ จับ ตัว เจ้า ฟ้า นั้น ทำ โทษ กิด อบาย ท่าง ๆ ดัง ที่ ให้ เอา สิ่ง ของ มาถวาย พระเจ้า เชียง ใหม่ เพื่อ ประสงค์ จะ ได้ ตัว เจ้า ฟ้า โถถาน พระเจ้า เชียง ใหม่ ไม่ ยอม จึง มี คำ ทอบ เจ้า อังวะ ไป ว่า เมือง เชียง ใหม่ เปน ค่า ขอบ จันท์ เตมา กุระ เทพ ฯ ยัง ไม่ได้ กราบ บัง คม ทด พระเจ้า อยู่ หัว ให้ ทรง ทราบ ก่อน จะ ยอม ไม่ได้ เจ้า ฟ้า โถถาน จึง ให้ ราช บุตร คน หนึ่ง ชื่อ คุณ หลวง ดง มา ด้วย พระเจ้า เชียง ใหม่ มา เผ้า พระเจ้า อยู่ หัว ณ กรุงเทพ ฯ ขอ พระ บารมี ปกเกล้า ฯ อย่า ได้ ส่ง เจ้า ฟ้า โถถาน กลับ ไป ยัง กุระ อังวะ การ นี้ ก็ ยัง คำดัง ปรุกษา ถู ขน อยู่ เหน ที่ คอเวอแมนต์ ฅยาม จะ ไม่ ส่ง ไป เรา ผู้ ฅคิตอริ ก้ เหน ว่า ไม่ ควร ที่ จะ ส่ง เจ้า ฟ้า โถถาน ไป แก่ กุระ อังวะ ด้วย เปน ผู้ แพ้ ดัง ความ หนึ่ง มา อาไศรย เชียง ใหม่ การ ที่ ไม่ ปรดอย นั้น ถก ท้อง ด้วย กคหมาย เมือง ฅอ เมือง ที่ มี ใน ปรเทศ ยุโรป แด ฅอเมริกา ที่ เมือง ฅังปอง เหน ว่า เปน กค หมาย ที่ ควร ที่ คน ที่ เปน ค่า คัก รม กัน แพ้ แล้ว มา อาไศรย ได้ แด ผู้ ที่ ขณะ นั้น จะ มา จับ ตัว ฤา จะ ให้ ส่ง ฅ

ไป ก็ ไม่ได้ เหมือน คน ที่ เปน ผู้ใหญ่ ใน เมือง ฅอเมริกา กิด ขมด แพ้ แล้ว จะ หนึ่ง มา อยู่ เมือง อังกุช ก็ อยู่ ได้ อัง กุช ก็ ไม่ ส่ง ถ้า แม้น เปน แต่ ความ ผู้ ร้าย ฆ่า ผู้ พัน คน หนึ่ง ไป อยู่ เมือง อื่น ๆ ก็ ไม่ พัน กคหมาย เมือง ฅอ เมือง ที่ ยอม ให้ จับ ได้ ถ้า แม้น คอเวอแมนต์ ฅยาม ไม่ ส่ง เจ้า ฟ้า โถถาน เมือง ยุโรป ฅังปอง จะ สรรเสริญ ว่า เปน ความ ที่ สักย ธรรม

๑ พระ พิเทศ พานิช ฯ

๑ ฅนึ่ง เรา ได้ ยิน ข่าว ว่า พระ พิเทศ พานิช ฅยาม วิชิตร ฅกั กง สด กรุงเทพ ฯ ที่ เมือง สิงคโปร์ พวก เทลิก แกรฟ ฅัมปะนี ที่ เมือง สิงคโปร์ นั้น ได้ ตั้ง พระ พิเทศ ให้ ไป ฅัด แฉง บัน ฅา เมือง มลายู ซึ่ง ขึ้น แก่ กรุงเทพ ฯ นั้น เพื่อ จะ ได้ ฅัด แฉง ทำ ทาง เทลิก แกรฟ ที่ จะ ไป จาก เมือง มรแมน ถึง เมือง สิงคโปร์ นั้น คอเวอแมนต์ กรุงเทพ ฯ ก็ เหน ขอบ ฅ้วย ได้ ยิน ว่า พระ พิเทศ ก็ จะ ไป ฅัด แฉง ใน เรว ๆ

การ ปลด ฅอง หลวง

๑ มี ข่าว มา ว่า, ฅนึ่ง ไม่ ขอบ ฅัก ที่ ตั้ง อยู่ แฉง เมือง ไชย ฅต บุรี ฅู ไร ลัก ฅา เงิน หลวง ไป ๗๐ ชั่ง. แล ของ อื่น ๆ มาก หลวง สิ่ง. ขณะ เมื่ อผู้ ร้าย จะ เข้า ไป เอา เงิน นั้น, ฅาย ผู้ ร้าย มัด ฅ้า ฅนึ่ง กับ ทั้ง ภรรยา เสียบ. แล ลูจ ฅ้าง กับ ฅ้า อยู่ ที่ นั้น, ฅลว อำนาจ ฅาย ผู้ ร้าย หนึ่ง ไป เสียบ ฅมด.

การ ปลด ฅพ พระยา มนตรี สุริยวงษ

๑ ฅเดือน ๑๐ ขึ้น ๙ ค่ำ, ฅัก สพ พระยา มนตรี สุริยวงษ แล พระยา ฅกัย สงคราม มา เข้า ไรง ฅิม, ที่ สนม ริม วัค ฅยุลวาม พระบาท สมเด็จ พระจอม เกล้า เจ้า อยู่ หัว ได้ เสด็จ มา รับ สพ ด้วย. วัน พฤทศ ฅเดือน ๑๐ ขึ้น ๑๑ ค่ำ เสด็จ มา พระราชทาน เพลิง. แล ดาว สพ ครั่ง นั้น ท่าน เจ้า พระยา ฅวี สุริยวงษ ที่ สมุท พระกลาโหม เปน นายการ, ได้ ฅัด แฉง ทำ การ ประดับ ประดา ใน การ สพ หลวง อย่าง ฅู เรียบ รัย ฅั, ทั้ง การ เล่น เหน ว่า จะ สนุก นี้. แด่ ฅน ตก ทุก วัน ๆ การ จึง เสียบ ไป มาก. วัน ที่ ประทาน เพลิง นั้น ชาว ฅ้า ยุโรป, แล ฅอเมริกา ทั้ง ฅาย ฅนึ่ง ได้ ทราบ ว่า ใน หลวง จะ เสด็จ มา ประทาน เพลิง, จึง มา ประชุม กัน ใน ที่ นั้น ฅอ รับ เสด็จ ฅา ฅบ จะ ทุก คน.

๑ คำ ขุน กลาง แก้ว ๆ

๑ ข้าพเจ้า ขุนกลาง กรมพระ นครบาล, ขอแจ้ง ความ มา ให้ ท่าน ทั้งหลาย ทั้งปวง ทราบ, ซึ่งมี ผู้ มา ลงพิมพ์ กล่าว โทษ ข้าพเจ้า แต่ หนังสือ พิมพ์ ออก เมื่อ เดือน ๙ แรม ๑๔ ค่ำ, ว่า ข้าพเจ้า เป็น ตระลาการ ชำระ ความ ผู้ ร้าย, ว่า พระท้าว อยู่ วัด สัจจทาย ทาย นั้น, เป็นใจ ความ ว่า ข้าพเจ้า รับ สิ้นบน ปลดปล่อย อ้ายบ้าน อ้ายแดง ผู้ ร้าย ไป เทียบ ล้าง เรือ, แล ย่อง เขา ลัก ผลไม้ ของ สวน, ลอบ ที่ ฟัน คน ทิ้ง นี้, ความ เรื่อง นี้ ยัง ชำระ ค้าง อยู่. ได้ ทัก อ้าย ชื่น อ้ายบ้าน อ้ายแดง อ้ายทัก มา พิจารณา, จะ เขา เป็น สัจ ว่า ผู้ โท เป็น คน ลง มือ แทง พระท้าว ทาย นั้น ยัง ไม่ ได้แน่. ท้าย คน ที่ ได้ รู้ เหน ใน ความ เรื่อง นี้ นั้น, จะ อยู่ ให้ ตระลาการ สืบ เป็น พยาน, ก็ คิด กสิว เพื่อน ฝูง พรวก ฝูง ของ อ้าย ผู้ ร้าย จัก พญาบาท, จึง หลบ เล็ดม ไป เสี้ย. จะ เขา พยาน มา สืบ ยัง ไม่ ได้, ความ จึง ได้ ขำ ไป. ซึ่งมี ผู้ มา ลง หนังสือ พิมพ์ กล่าว โทษ ข้าพเจ้า ว่า, รับ สิ้น บน ปลดปล่อย ผู้ ร้าย นั้น, ข้าพเจ้า จัก กล่าว แก้ว ว่า ไม่ ได้ รับ สิ้นบน. ท่าน ผู้ ที่ ได้ ยืน ได้ ฟัง ก็ เชื่อ บ้าง ไม่ เชื่อ บ้าง. เมื่อ มี ผู้ ได้ รู้ เหน เป็น แน่ ว่า, ข้าพเจ้า รับ สิ้นบน ขอ ท่าน จง มีความ เจ็บ ร้อน ท้าย แผ่นดิน, ขอ ให้ ทำ เรื่อง รว กล่าว โทษ ข้าพเจ้า ต่อ ท่าน ผู้ ใหญ่ ใน กรม พระ นครบาล, ฤ ทำ ฎีกา ทูลเกล้าฯ ถวาย จึง จะ เป็นคุณ แก่ คน เป็น อัน มาก.

๑ คำ ถาม ขุน กลาง ๆ

๑ ข้าพเจ้า เติศกอร์ ขอ ทอม คำ ขุนกลาง ตระลาการ ที่ ท่าน แก้ว นั้น ข้าพเจ้า ยัง สงสัย ท่าน ว่า ไม่ ได้ รับ สิ้นบน ปลดปล่อย อ้ายแดง อ้ายบ้าน ถึง ท่าน ไม่ ได้ รับ เงิน จาก มือ คน ที่ เป็น เพื่อน ฝูง พรวก ฝูง อ้ายแดง อ้าย บ้าน ที่ จริง แต่ ข้าพเจ้า จะ ขอ ถาม ว่า พวก ของ ท่าน ที่ เข้า ใน การ ชำระ นั้น ไม่ ได้ รับ เงิน ใน พรวก ฝูง อ้ายแดง อ้ายบ้าน บ้าง ฤ ถ้า เขา ได้ รับ เพราะ เหน แก้ว การ นั้น เงิน นั้น ก็ เรียก ว่า เป็น เงิน สิ้นบน ตาม กตหมาย ยูโรบ กตหมาย ยูโรบ ไม่ ยอม ให้ ตระลาการ รับ เงิน ใดๆ จำ โดย ฤ พวง พ้อง พี่น้อง ฝ่าย ใดๆ จำ โดย เพราะ กตหมาย เหน ว่า เงิน ที่ รับ เช่น นั้น เป็น เงิน จะ บัง ตา ตระลาการ ไม่ ให้ เหน หนัก เทียง ทรง

โดย ความ สัจย์ จริง ได้ แล ข้อ ที่ เขา ลง พิมพ์ ว่า ได้ รับ สิ้นบน อ้ายแดง อ้ายบ้าน นั้น เป็น คำ กล่าว เทจ ไป ฤ ถึง เป็น คำ เทจ เช่น นั้น ข้าพเจ้า เหน ควร ที่ จะ มีความ เจ็บ ร้อน ท้าย แผ่นดิน เพราะ คำ ที่ มี ใน คำ แก้ว ของ ท่าน ว่า คน ที่ ได้ รู้ เหน ใน ความ เรื่อง นี้ นั้น จะ อยู่ ให้ สืบ พยาน ก็ คิด กสิว เพื่อน ฝูง พรวก ฝูง อ้าย ผู้ ร้าย จัก พญาบาท จึง หลบ เล็ดม ไป เสี้ย จะ เขา พยาน มา สืบ ยัง ไม่ ได้ การ จึง ได้ ขำ ไป คำ ที่ ท่าน แก้ว เช่น นี้ เป็น ที่ สำแดง ว่า การ ของ ตระลาการ อ่อน ไป ตุจ เครื่อง นาฬิกา ที่ หลอด หลุด เดิน ได้ บ้าง ไม่ ได้ บ้าง ใจ ใจ ไม่ ได้ ไม่มี อำนาจ ที่ จะ เรียก พยาน เพื่อน ฝูง ของ อ้าย ผู้ ร้าย ที่ จะ ต้อง มา เป็น พยาน รู้ แล ก็ หลบ ตี กไป เสี้ย จับ ไม่ ได้ ที่ ควร ที่ ตระลาการ จะ เรียก ให้ ได้ ถ้า ผู้ ต้อง เป็น พยาน ไม่ มา ควร ที่ จะ ลง โทษ พยาน ให้ สัจ คตาม กตหมาย ใน ประเทศ ยูโรบ อัน สัจย์ ชนม

การ บัน ทูก เรือ ไป นอก

- ๑ บาน จี เรือ บัน ทูก ของ ออก จาก กรุง เทพ ฯ ตั้ง แต่ เดือน ๘ ขึ้น ๓๓ ค่ำ จนถึง เดือน ๑๐ ขึ้น ๔ ค่ำ มี เรือ บัน ทูก ของ ออก ไป ๓๓ ลำ คือ เรือ มาก ชิง กฤษ แอ ฟใน ดิน เกด บัน ทูก เข้า หมั้น ๘๐ หาบ จะ ไป เมือง ยองกง
- ๑ ชิบ อังกฤษ ชี คคิ ซาก บัน ทูก เข้า ๘ พัน ๕๗๗ หาบ จะ ไป ยองกง
- ๑ มาก บริ แมนท์ ชื่อ สคาน หระ บัน ทูก เข้า หมั้น หนึ่ง พัน ๘๗ หาบ กับ ฝ่าย ๑๘๗ หาบ จะ ไป ยองกง
- ๑ มาก สยาม ชื่อ โอเวค คคิ บัน ทูก เข้า ๓ พัน ๓๘๘ หาบ ฝ่าย ๕๘๐ หาบ เมล็ด ๖๒๘๐ หาบ เข้า เป็ด ๓๐๐๐ หาบ จะ ไป ยองกง
- ๑ ปาก สยาม ชื่อ เติค แกรฟ บัน ทูก เข้า ๔ พัน ๒๒๐ หาบ ฝ่าย ๒๐๐ หาบ เข้า เป็ด ๒๕๐ หาบ จะ ไป ยองกง
- ๑ ชิบ สยาม ชื่อ แกน ทอน บัน ทูก เข้า หมั้น ๔ พัน ๔๕๐ หาบ ฝ่าย ๗๐๐๐ หาบ น้ำ ตาน ทวาย ๘๘ หาบ หนังสือ สัตว์ ๒๓๐ หาบ เมล็ด ๖๕๐๐ หาบ เข้า เป็ด ๓๐๐๐ หาบ จะ ไป เมือง ยองกง
- ๑ ยริก สยาม ชื่อ อ้าย มุ่ย บัน ทูก เข้า ๑๗๓๕ หาบ ฝ่าย ๓๒ หาบ จะ ไป ยองกง

๑) มากฮันโนเวอ ชื่อไหนบรอนซ์ บันทุกเข้าหมื่น
หนึ่ง ๓๗๒๖ หาบ ผ่าง ๓๕๘ หาบ เมื่อก ๖๒๓๐ หาบ จะไป
ฮ่องกง

๒) เรือเจ้าพระยาถไฟสยาม บันทุกเข้า ๕ พัน ๖๐๓
หาบ น้ำตานทราย ๕๗๒ หาบ หนังสือ ๕๗ หาบ เมื่อก ๖๓
หาบ ไหม ๓๕ หาบ จะไป สิงคโปร์

๓) กัดไฟอังกฤชชื่อชีวิต บันทุกเข้า ๕๒๗ ผ่าง ๑๕๐
หาบ เขาควาย ๓๐ หาบ จะไป สิงคโปร์

๔) มากสยามชื่อไกลเคนต์ตา บันทุกเข้า พัน ๒๐๐
หาบ ผ่าง ๑๐๐ หาบ ตะกั่วเตรียม ๕๕ หาบ เข้าเบ็ดอก
๕๐๐ หาบ จะไป เมือง สิงคโปร์

๕) นอก ๓๓ ถ้านั้น มีอีก ๓ ถ้าได้ ถึง รากากัน จะบัน
ทุกของ คือ มาก อังกฤช ชื่อชีวิตคอน เป็น รากา ๕๒ เซนต์
ครึ่ง มาก อังกฤช ชื่อ เฟเว รากา หาบละ ๕๐ เซนต์ มาก
อังกฤช ชื่อ นอห้า หาบละ ๕๐ เซนต์

ราคาสินค้ายี่ของกง

๑) เกือบ ๘ ที่ ๒ แรม ๑๕ คำใน วันนั้น, เข้ายัง กล่าวขาย
เป็น ราคา หาบ ๒๒ เหรียญ ๒๐ เซนต์ แล ๒ เหรียญ ๕๕ เซนต์.
เข้ายี่หวา หาบ ละ ๘ เหรียญ ๘๕ เซนต์ แล ๒ เหรียญ ๓๐ เซนต์.
เข้าเมือง บันเด หาบ ละ เหรียญ ๘๕ เซนต์ แล ๒ เหรียญ ๓๐
เซนต์. เข้า สยาม หาบ ละ เหรียญ ๘๕ เซนต์ แล ๒ เหรียญ
๓๐ เซนต์. น้ำตาลทราย ที่ หาบ ๔ เหรียญ ๕๐ เซนต์ แล ๔
เหรียญ ๘๗ เซนต์. น้ำตาล กลาง หาบ ๒ เหรียญ ๘๑ เซนต์
แล ๓ เหรียญ. บ้าน กลีบ หาบ ละ ๗ เหรียญ ๒๕ เซนต์ แล ๗
เหรียญ ๓๑ เซนต์. กอพิ หาบ ละ ๑๕ เหรียญ ๘๑ เซนต์. คราม
หาบ ละ ๑๐๐ เปนน้ปะ ๖๐ เหรียญ. สีน มลวาทีบ ๘๘๐
เหรียญ. สีน บักเดใหม่ ที่บ ละ ๖๘๐ เหรียญ. บักเดใหม่ ที่บ
ละ ๖๖๕ เหรียญ. สีน เตอเก ที่บ ละ ๔๘๐ เหรียญ.

๒) ผ้าย เมือง กาลกะตา หาบ ๒๒๒ เหรียญ แล ๒๕๕ เหรียญ.
ผ้าย ยี่บัน หาบ ละ ๒๕ เหรียญ แล ๒๖๖ เหรียญ. ผ้าย นึ่งไป หาบ
ละ ๒๔ เหรียญ แล ๒๕ เหรียญ. ผ้าย เลียงไซ หาบ ละ ๒๓
เหรียญ แล ๒๔ เหรียญ. ผ้าย เทียนสิน หาบ ๒๒๒ เหรียญ แล
๒๓๓ เหรียญ. การบุน หาบ ละ ๒๗๗ เหรียญ ครึ่ง.

ราคาสินค้ายี่กรุงเทพ

๑) เข้ากตั้ง อย่าง คำ เกวียนละ ๕๕ บาท ๒) เข้ากตั้ง
อย่าง กตาง เกวียนละ ๕๘ บาท ๓) เข้าชาอ อย่าง คี่ เกวียน
ละ ๕๓ บาท ๔) เข้า อย่าง ที่ ๕ เกวียน ละ ๖๒ บาท เข้าชาว
ที่หนึ่ง เกวียน ๘๐ บาท ที่ ๒ เกวียน ๕๘ บาท ๕) เข้าโรงผู้
จักร ที่หนึ่ง หาบละ ๒ บาท ๒ ถัดถึง ที่ ๒ หาบ ละ ๒ บาท ถัดถึง ที่
๓ หาบ ละ ๒ บาท เพียง ๖) เข้า เบ็ดอก นาสจน เกวียน ๕๗
บาท นาเมือง เกวียน ละ ๕๒ บาท ๗) เมดกจา เกวียน ละ
๘ บาท ๘) ผ้ายไม่มีเมต หาบ ละ ๒๘ บาท ที่มีเมต
หาบละ บาท ๙) น้ำตานทราย ชาออย่าง ที่หนึ่ง หาบละ
๓๒ บาท ที่ ๒ หาบละ ๑๑ บาท ๓ ถัดถึง ที่ ๓ หาบละ ๑๐
ถัดถึง ฟ้อง ๑๐) น้ำตานแดง ที่ หาบละ บาท ที่ หาบละ บาท
๑๑) พริกไทย คำ หาบ ละ ๓๐ บาท ๑๒) หนังสือ
หาบละ ๓๒ บาท ๑๓) หนังสือ หาบละ ๓๘ บาท ๑๔) เขาหัว
หาบละ ๒๘ บาท

๑๕) เขากวาง หาบละ ๓๕ บาท ๒ ถัดถึง ๑๖) กายาน ที่ ๓
หาบละ ๓๘๐ บาท ที่ ๒ หาบละ ๗๐ บาท ๑๗) ตะกั่วเตรียม
ที่ ๓ หาบละ ๕๐ บาท ที่ ๒ หาบ ละ ๓๗ บาท ๑๘) บ้าน กลีบ ที่
๓ หาบละ ๒๒ บาท ที่ ๒ หาบ ละ ๒๓ บาท ๑๙) รง หาบ ละ
๖๕ บาท ๒๐) ไหม ไคราช หาบละ ๓๒๐ บาท ไหม ยวร หาบ
ละ ๘๐๐ บาท ไหม เจมน หาบละ ๖๕๐ บาท ๒๑) ครั่ง ที่ ๓
หาบละ ๓๕ บาท ๒ ถัดถึง ที่ ๒ หาบละ ๓๓ บาท ๒๒) เร้ว หาบละ
๓๘ บาท ๒๓) กระวาน หาบละ ๒๕๐ บาท ๒๔) ผ่าง ๓ ถัด ๕
ถัด เป็น หาบ ๗ ละ ๒ บาท ถัดถึง ที่ ๕ ถัด ๘ ถัด เป็น หาบ ๗
ละ ๒ บาท เพียง ที่ ๗ ถัด ๘ ถัด ๘ ถัด เป็น หาบ ๗ ละ บาท
ถัดถึง ฟ้อง ๒๕) เมดกกระเบา หาบละ ๒ บาท ๒๖) ไม้
ชิงชัน ที่หนึ่ง ๓๐๐ หาบ เป็น ๒๐๐ ที่ สอง หนัก ๓๐๐ หาบ
เป็น ๒๒๐ บาท ๒๗) ไม้แดง ที่หนึ่ง ๓๐๐ หาบ เป็น ๒๐๐ บาท
ที่ ๒ หาบ ละ บาท ๒๘) ไม้ศักยก ละ ๓๐ บาท ๒๙) งา ข้าง
๔ ชั้น เป็น หาบ ๗ ละ ๓๖๐ บาท ๕ ชั้น เป็น หาบละ ๓๓๐
บาท ๖ ชั้น เป็น หาบ ๗ ละ ๓๐๐ บาท ๓๐) บัดาแห้ง หาบละ
๓๕ บาท ปลาตลิต หาบ ละ ๓๐ บาท ถัดถึง ๓๑) ปลิงทะเล
หาบละ ๘ บาท ๒ ถัดถึง กระสอบ ๓๐๐ โป เป็น ๘ บาท ของ
หนัก บาท หนึ่ง เป็น เงิน ๓๗ บาท ๓๒) การแตกเงิน เมือง
สิงคโปร์ ได้ กำไร ร้อย ละ ๘ เหรียญ

๑หนังสือจดหมายเหตุ

THE BANGKOK RECORDER.

เล่มที่ ๒๒ เดือน ๑๑ แรม ๑๕ ค่ำ ปีมะแม อัฐศก จุลศักราช ๑๒๒๘ เดือน อธิษฐาน วันที่ ๙ กลุศ ศักราช ๑๙๖๖, ปีที่ ๑๖

การวิชาใหม่

๑ ฟังเกิดวิชาใหญ่ขึ้นใหม่ ๆ อันจะมีประโยชน์แก่มนุษยโลกย์, คือว่ามีคน ๆ หนึ่งชื่อมิตเทอเคลเป็นชาวอังกฤษ, คิดการกันขึ้นขึ้นจุดไฟใหม่ใหม่ไว้, ขึ้นขึ้นนั้นก็ไม่เสียใช้ไฟที่เหมือนแต่ก่อน. การนี้คิดมา ๑๕ ปี จึงสำเร็จความปรารถนา. แต่เดิมขึ้นมีคนคิดทำขึ้นขึ้นก็เป็นวิชาใหญ่. เพราะวิชานั้นการรบกัด้วยครุฑนำไม้, ก็เปลี่ยนเสียหมดเขาขึ้นขึ้นขึ้นใช้แทน. พวกแขกหมัดเป็นผู้ใช้, ขึ้นขึ้นในการรูปก่อนคนทั้งปวง. แต่วิชาที่เกิดขึ้นใหม่นี้เป็นวิชาใหญ่อัศจรรย์กว่านั้นมาก. คนทั้งปวงเคยเข้าใจกันว่า, ไฟกับขึ้นขึ้นอยู่ใกล้กันไม่ได้. แต่วิชาใหม่นี้ให้ที่อยู่ใกล้กันได้. ถ้าจะเอาไฟจุดไฟใส่ในถังขึ้นขึ้นก็ได้ ไม่ไหม้. เขาทำดังนี้เขาเอาแก้วยังใช้กันทุกวันนี้ เขาไฟให้ละลายดูขาวแล้ว, จุ่มลงในน้ำเย็นเอาขึ้นขึ้นมาที่ขึ้นเหมือนขึ้นสีทอง, แล้วทำให้เป็นผงเอาลงระคนปนด้วยขึ้นขึ้น. ถ้าปรารถนาจะไม่ให้ขึ้นแตกแต่ไฟใหม่ขึ้นได้บ้างเล็กน้อยไม่สู้อแรง, ก็ให้เอาแก้วที่เป็นผง๒ส่วนขึ้นขึ้นส่วนหนึ่ง, เอาไฟจุดจะไหม้แต่ช้า ๆ เหมือนขึ้นขึ้นขึ้นที่สุกที่เคี้ยวแล้วก็ไม่แตกด้วย. ถ้าเอาผงแก้ว ๓ ส่วนขึ้นขึ้นส่วน ๑ ปนกัน, ขึ้นขึ้นนั้นแทบจะไม่ไหม้ได้. ไหม้ได้เล็กน้อย. เอาแก้ว ๔ ส่วนขึ้นขึ้นส่วน ๑ ไม่ไหม้ได้เหมือนขึ้น, ใช้แต่เท่านั้นก็เป็นเครื่องดับไฟได้จึงว่าวิชานี้เป็นวิชาใหญ่เป็นอัศจรรย์นัก. ไม่มีวิชาอื่นจะเปรียบเทียบได้.

๑ มีคำถามว่าทำดังนี้ขึ้นขึ้นจะมีเสีย, จะใช้ได้ฤ.

๑ คำตอบว่าใช้ได้ไม่เสียเลย. นี้แลที่ทรงนี้เป็นอัศจรรย์. เมื่อกำสังระคนปนกันอยู่กับผงแก้วนั้นไฟไม่ติด. ครั้นเอาผงแก้ว, ออกแล้วก็ใช้ได้เหมือนขึ้นขึ้นเป็นปกติ. เมื่อจะเอาขึ้นขึ้นใช้ให้เขาแฉ่งถักด้วยลวดทอง

แดงเสียดแต่อกให้ผงตลอดลงใต้, แต่อย่าให้ขึ้นขึ้นลุกไป. วัณเอาผงแก้วออกเสียแล้วขึ้นขึ้นนั้นก็ตีเหมือนแต่ก่อน. เอาไฟจุดเข้าก็แตกออกเร็ว. วิชานี้จะมีคุณมีประโยชน์มากหลายอย่าง. ถ้าจะเอาขึ้นขึ้นไว้ที่ไหน ๆ ก็ไม่ต้องกลัวไฟธรรมดาแลไฟฟ้า. แก้วผงนั้นแก้วขึ้นก็ได้. ที่นักไม่ต้องการขึ้นขึ้นจะขึ้นด้วยไฟฟ้า. ลางที่ขึ้นขึ้นเขาไว้ด้วยกันมาก ๆ แลคนไปทำให้สะเทือนขึ้นต่อขึ้นกระทบกระทั่งกันเข้า, ก็เป็นเพลิงลุกไหม้ก็มีเกิดไฟขึ้นเองดังนี้. ถ้ามีผงแก้วปนอยู่ด้วยแล้วไม่เกิดไฟเองเลยจะทำให้สะเทือนยังไรก็ไม่เกิดไฟขึ้นได้. ทุกวันนี้การที่จะรักษาขึ้นขึ้นไว้, ต้องทำที่ไว้ให้แน่นหนาไม่ให้สะเทือน, แล้วหุ้มด้วยของที่ไฟจะไม่ถูกได้. แต่ประตูที่จะเข้าไป, ที่ห้องไว้ขึ้นขึ้นนั้นก็ต้องระวังระไวรักษาจนขึ้นขึ้น. ตั้งแต่นี้ไปเมื่อวิชานี้ปรากฏขึ้นแล้ว, ใช้ได้ทั่วจะไม่ต้องระวังรักษาเลย, จะนอนอยู่บนถักขึ้นขึ้นก็ได้, เหมือนกับนอนอยู่บนกระสอบน้ำตาลทราย. คนฟังเพียงนี้ก็ยังไม่สงสัยอยู่จะยังหาเชื่อไม่. การอันนี้ผู้ใหญ่ที่เมืองอังกฤษได้ทำลองดูแล้ว. เซนนี่วิลฟอร์ดเป็นขุนนางสำหรับขึ้นขึ้นไม่อยู่เมืองอังกฤษ, ได้จัดแจงลงดูขึ้นขึ้นที่มีผงแก้วระคนปนกัน, มิตเทอเคลได้จัดแจงขึ้นขึ้นมาก, ประมาณได้ ๕ ทัพพี. มีคนผู้ใหญ่วางประชุมกันคอยดูมาก. ในเมืองอังกฤษที่ตำบลมาสเตอร์, ที่มีอัฒจันทร์เปิด ๑ คนทั้งปวงคอยดูอยู่แต่ห่าง ๆ ด้วยยังไม่วางใจเต็มมิตเทอเคล. ไฟฟ้าจุดขึ้นขึ้น ๆ ก็ไม่แตก. แล้วเรียกให้คนเข้าไปในโรงขึ้นขึ้นให้ดูใกล้ ๆ. คนก็เข้าไปดูใกล้ ๆ มิตเทอเคล, เอาไฟจุดถึงที่เขมด้วยขึ้นขึ้นนั้น, งดไฟใหม่ขึ้นขึ้นข้างในถึงไม่ติดก็เหมือนขึ้นขึ้นที่เหมือนกัน. เหตุฉะนั้น, จึงควรจะสรรเสริญวิชานี้เป็นใหญ่ยิ่ง, คงจะมีคุณประโยชน์แก่มนุษย. ครูสัทวารายทั้งปวงที่มีใจอ่อนจะถวิลเสีย

ใหม่ไม่ทำร้ายอีก. แลสิ่งโตทั้งปวงจะนอนสบายด้วยลูก
แกะ ตามคำผู้ทำนาย, ได้ว่าไว้ในพระคัมภีร์ไบเบิ้ลนั้น.
หนังสือข้างบนนี้คัดลอกจากหนังสือบางกอกแอม, ที่ได้
ลงพิมพ์เมื่อวันที่ ๑๑ ต.ค.

ปืนไรเฟิล

๑ ชาวมาว่า อังกฤษ ได้คิดทำปืนไรเฟิลใหม่ที่ดีขึ้นกว่า
แต่ก่อน, อังกฤษได้ยื่นว่าทัพพวกโปรตุเกสเสียใจการใหญ่
เพราะปืนชนิดนี้เคลคั้นนั้น, เหนว่าถ้าจะยิงเฉยไปจะสู้ปรอศ
เสียไม่ได้, จึงทำปืนที่ดีขึ้นกว่านั้นอีก, ชื่อปืนในเคอเอินฟลัด
ไรเฟิล. ยิงได้หนักหนึ่งถึง ๑๕ นาที, ปืนชนิดคั้นของโปรตุ
เกสนั้นหนักทีเดียวยิงได้แค่ ๔ นาที. อย่างทำใหม่นี้ไม่ต้อง
ประคองประเทิกใส่กระสุนทองแดงเลย, ใส่แต่สตันเข้าไป
ในกันปืนแล้วก็ตีคองมาบีบ, เจมถูกเข้าก็เป็นไฟได้,
ปืนนั้นก็สั้นออกไปไม่ต้องทำอะไรที่ปากกระบอกปืน, เขา
ลองปืนไรเฟิลใหม่นี้, ที่บ้อมหลวงอังกฤษสำหรับไว้เครื่อง
อาวุธที่เมืองวูลวิกมีขุนนางเป็นพระนิกรงานหลายคน. เขา
วางปืนลงแล้วยิงยาวไกล ๑๓๗๘ ว่า, ในน้ำหนักเดียวถูกยาว
๓๐๐ หลา, ใจคำยาวที่หมายนั้นโตประมาณ ๒ นิ้ว, จึงว่า
ไรเฟิลที่ ทำใหม่ นี้ดีกว่าแต่ก่อนเท่าหนึ่ง, แต่ก่อน
ยิงได้แค่ ๔ นาที, ครั้งนี้ยิงได้ถึง ๑๕ นาที, แต่ก่อนก็หา
แม่นยำน่า, ครั้งนี้แม่นยำน่าทีเดียว.

แยกแดนติก เทลิแคرف

๑ แยกแดนติก เทลิแคرفนั้น, ได้วางสายลงในมหา
สมุทรแล้ว, แต่เดือน ๘ ที่ ๒ แรมคำหนึ่ง. เจ้าเมืองคานิกา
มีหนังสือมาทางสายเทลิแคرف, ข้ามมหาสมุทรมาถึงเฮล
ฮอฟ คานิกาวัดที่เมืองลอนดอน. ใจความว่าข้าพเจ้าจะได้
กัวันรู้ว่าทางเทลิแคرفนั้นสำเร็จแล้ว, เป็นที่จะให้บัง
เกิดความศุขแก่เมืองอังกฤษมาก, กัวันวิกโต
เรียได้ คริสคำตามเทลิแคرفถึงประเทศเคนยอนขึ้นเจ้าเมือง
ในทิศเศ. ประเทศเคนยอนขึ้นได้ตอบคำกัวัน. แลเจ้าเมือง
ที่เกาะวันภูเวอที่อยู่ฝ่ายตะวันตก, ทวีปอเมริกาเหนือ, มีคำ
พูดถึงเจ้าเมืองลอนดอน, มาทางเทลิแคرفบอก, ในแผ่นดิน
ทวีปอเมริกา, ตลอดมาถึงที่เทลิแคرف แยกแดนติก ข้าม
มหาสมุทรต่อมาจนถึงเกาะอังกฤษ, คำนี้บ่งใจความว่า,

เมืองวันภูเวออยู่ห่างเมืองลอนดอน ๘ พันไมล์, ขออวยพรมา
ถึงเมืองอังกฤษเป็นมารดาของเรา, ขอให้มารดาเจริญ
เข้าเมืองลอนดอนจึงขอบในวันนั้น, ว่าเมืองซึ่งสันต์เป็นมาร
ดาของเราวันนี้, ได้อวยพรมาถึงลูกชายเล็ก ๆ ของ
มารดา, คือเมืองวันภูเวอนั้นได้ลูกชู้เป็นศุข, ให้เจริญความ
ศุขแก่ครอบครัวของเรา. ลอคแมเออแห่งลอนดอน, แลลอค
แมเออแห่งนุยกอก, พุดคำนี้กันตามสายเทลิแคرف. ลอคแม
เออเมืองลอนดอนว่าขอให้การค้าขายของเมืองอังกฤษ, แล
เมืองอเมริกาเจริญขึ้นนัก, แลขอให้ความศุขแลความเจริญ
ผูกมัดเมืองทั้ง ๒ ฝ่ายไว้เป็นเหมือนเมืองอันเดียวกัน. ลอค
แมเออเมืองนุยกอกจึงมีคำตอบว่า, บัญญาของมนุษย์ที่พระ
เจ้าได้โปรดประทาน, แลให้สำเร็จนั้นได้ผูกทวีปยุโรปแลอะ
เมริกานั้นสนิทกันแล้ว. ขอให้สายเทลิแคرفนั้นเป็นที่
ให้เกิดความศุขแก่บ้านเมืองทั้งปวง, แลให้บังเกิดความ
สัจธรรมแก่พลเมืองทั่วไปในโลกย์. ฉะนั้นสายเทลิแคرف
นี้ดีกว่าที่ ทำแต่ครั้งก่อน, ในชั่วเวลาที่หนึ่งใช้คำ
อังกฤษได้ ๖ คำ จจจจจจว่าแต่ก่อนโมงหนึ่งได้ ๓๖๐ คำ. การ
นั้นคงจักแจจให้ดีขึ้นกว่าแต่ก่อน, จะให้มีเครื่องใช้ให้เร็ว
ขึ้นอีก. ถ้าแล้วลงก็จะเร็วยิ่งกว่านั้น ๓ เท่า, คือโมงละ
๑๘ คำ. ผู้ฝากข่าวไปจากเมืองลอนดอนไปถึงเจ้าของ
จดหมายเหตุ, ชื่อ นุชอกเซอร์ลิต, ได้บอก, คำที่เจ้าแผ่นดิน
โปรตุเกสได้ คริสคำตามการแก่คองเวอเมนต์โปรตุเกส, ได้ฝาก
ไปตามทางเทลิแคرفถึงเมืองนุยกอก, เป็นคำยาวก็ไปถึง
เมืองนุยกอกในวันนั้น, ต้องเสียค่าธรรมเนียมปันเงิน ๕๐๐
เทรียน.

ว่าด้วยฟ้าแลเจ้าของ

๑ วันหนึ่งฟ้าเดินอยู่ตามถนนหลวง, แล้วกระโดดวิ่งลง
ถนนที่จะไปถึงเหว. เจ้าของเหวฟ้าวิ่งไปตั้งนั้นก็วิ่งไล่
ตามฟ้าก็เกือบจะตกเหวอยู่แล้ว. เจ้าของผวยหางฟ้าได้
ทันก็อุกหางฟ้าไว้. ส่วนฟ้านั้นมีแรงมากกว่าเจ้าของ, ฟ้า
กลัวว่าตัวจะพลอยตกลงในเหวด้วย. เจ้าของจึงว่า
จะเปนนายได้ก็เป็นเถิด, ว่าแล้วก็ปล่อยหางฟ้าเสีย. ฟ้า
ก็ตกเหวตาย. ๑ คำเปรียบนี้ใจความว่า การที่ถือตัวใจ
กระมังนั้น, คงจะนำไปถึงแก่ความตาย.

พงษาวดาร อังกฤษ ต่อไป

๑ จำ จะ ทวี การ ตัด รอน เลี้ยให้ อ่อนกำลัง. จึง ตรัสสั่ง จะ ให้ ไป รับ อิลิซเบ็ท มา เป็น มเหสี, ทว่า จะ ตัด ความ คิด พวก แลนแคทเธอ กับ พวก ยอก เลี้ยมิให้ คิด การ สืบ ไป ได้. ฝ่าย ชุณนาง ที่ ตัก จะ เข้า กับ เสนเวเรลลอบริชมัน, ก็ ให้ คน ไป แกร่ง ความ แก่ เสนเวเรลลอบริชมัน, ให้ รับ ยก มา. อย่าให้ วิตเงิน สม ความ คิด ได้. เสนเวเรลลอบริชมัน จัด ทหาร ไล่ สาม พัน คน, รับ ยก มา ถึง ประเทศ อังกฤษ, มี ผู้ มา เข้า เป็น พรรค พวก มาก ด้วยกัน. วิตเงิน ทราบ ทัง นั้น ยก ทหาร ไป จะ รบ ทวย เสนเวเรลลอบริชมัน, รอ เข้า ไป จะ รบ ทหาร ก็ ทัง เลี้ย, ไป เข้า เป็น ทหาร เสนเวเรลลอบริชมัน เลี้ย มาก ศึน. วิตเงิน เหน้ ตัง นั้น กริ้ว นึก, ทรง ออก ไป จะ พัน เสนเวเรลลอบริชมัน. ทหาร เอลิธอพรินันท์ ก็ เข้า กลุ้ม รุม ทวย ตั้ วิตเงิน, ๆ ก็ สิ้น พระชนม์ชีพ อยู่ ที่นั้น. ทหาร ทั้งปวง เหน้ วิตเงิน สิ้นชีพ แล้ว ก็ ยืน ตั้ พา กัน ไ้ ร้อง ชัน ว่า, ขอ ให้ เสนเว มี พระชนมายุ ดำรง อยู่ สิ้น กาลนาน. การ รบ นั้น ก็ สบย อยู่ มิ ไ้ รบ กัน สืบ ไป. เซอวิลเลียมชระแทน เหลระ บิดา ดียง ของ เสนเว, ถอด เอา มงกุฎ สำหรับ เจ้า แผ่นดิน จาก พระเสี้ยน วิตเงิน มา สมลง ใน พระเสี้ยน เสนเว. พระ ศพ วิตเงิน นั้น มิ มี ใคร นัย ถือ, ยก พาด บน หลง ม้า แล้ว เอา ไป ฝัง เลี้ย เหมือน ศพ คน ไทย. พระชนม์ ๓๕ พรรษา, อยู่ ใน ราช สมบัติ ๒ ปี.

๑ เมื่อ เสนเวเรลลอบริชมัน ไ้ ราช สมบัติ, พระชน มายุ ไ้ ๓๐ พรรษา, แต่ ยัง มิ ไ้ รับ นาง อิลิซเบ็ท มา เป็น พระ มเหสี ตาม ซึ่ง ไ้ สัญญา ไว้. ด้วย เคือง พวก ยอก อยู่ แต่ ครั้ง ก่อน ๆ มา. ฉิ่ง จะ รับ มา ก่อน การ ราชภิเศก ก็ เกรง เกลือกคน ทั้งปวง จะ ทรหว่า, เพราะ นาง อิลิซเบ็ท พระองค์ จึง ไ้ เป็น เจ้า แผ่นดิน. ทรง ดำริ ที่ ฉิ่ง แล้ว, สั่ง ให้ แท่ง การ ราชภิเศก ครั้น ราชภิเศก เสรจ แล้ว, จึง ไ้ รับ นาง อิลิซเบ็ท มา เป็น พระ มเหสี, แต่ มิ ไ้ ไป รบ ปราน ให้ มี อำนาจ มาก นึก. พวก ยอก จึง ชุ่น เคือง คิด ขมด รบ กวน อยู่ บ่อย ๆ. อยู่ มา พวก ยอก คิด กลอุบาย, แท่ง ชาย หนุ่ม คน หนึ่ง รูปร่าง หมด จก, ชื่อ แลมเบ็คชิมเนล, ให้ ปลอม เป็น เอลิวอวิก ซึ่ง เป็น เจ้า ฝ่าย กระกูล พวก ยอก ที่ เสนเว ให้ จำ ชัง ไว้ นั้น, ไป ประเทศ ไอยะ แลนค์, ทว่า จะ ให้ ชาว ไอยะแลนค์ นัย ถือ. แลมเบ็คชิมเนล

ปลอม เป็น เจ้า ไป เทียว เลา ใน ประเทศ ไอยะแลนค์ ว่า, ตัว เป็น เอลิวอวิก. ชาว ไอยะแลนค์ สำคัญ ว่า จริง ก็ นัย ถือ ยก ย่อง ว่า เป็น กระษัตริ, กฤคิษฐ์ บั้ นั้น เล่า ฎา มา ถึง กรุง ลอนดอน. เสนเว เจ้า แผ่นดิน อังกฤษ ทราบ ทัง นั้น, ก็ ให้ เอา เอลิวอวิก ออก กระเวน ไป รบ กรุง ลอนดอน. ชาว กรุง ลอนดอน ทั้งปวง ไ้ เหน้ ทัง นั้น ก็ ทราบ แน่ ว่า, ชาว ที่ เล่า ฎา นั้น มิ ไ้ เอลิวอวิก จริง, เป็น คน ปลอม. แต่ ชาว ประเทศ ไอยะแลนค์ นั้น ยัง สำคัญ ว่า จริง, ก็ เข้า เป็น พรรค พวก ของ แลมเบ็คชิมเนล, ๆ ไ้ พล รบ แปร พัน คน, ก็ ยก มา ประเทศ อังกฤษ. ใน ฤช ศักราช ๑๔๘๗ ปี, เสนเว เจ้า แผ่นดิน ยก ไป ท่อ รบ, ทับ แลมเบ็คชิมเนล พ่าย ไป, จับ แลมเบ็คชิมเนล กับ บาทหลวง ผู้ เปน ครู ไ้, ให้ จำ บาทหลวง ไว้. แต่ แลมเบ็คชิมเนล นั้น ให้ เปน คน สำรับ ล้าง ครว ไฟ ของ ท่าน.

๑ ใน ศฤศศักราช ๑๔๘๓ ปี. พวก ยอก จัด ชาย หนุ่ม อีก คน หนึ่ง, ชื่อ เปอกินวอเบ็ท รูป พรรณ สะสวย คล้าย เจ้า ที่ วิตเงิน ให้ ประทรา เลี้ย ทั้ ใน ทิม ชัง นั้น, ให้ ปลอม เป็น เจ้า ไป แกร่ง ความ แก่ คน ทั้งปวง ว่า, ตัว เป็น เจ้า พวก ยอก ที่ วิตเงิน สัก เป็น ความ ลับ ให้ ประทรา ชีวิต เลี้ย ใน ทิม ชัง นั้น. ผู้ รบ สัก เอนดปลอช เลี้ย มิ ไ้ ทำ ตาม สัก, ก็ ชุ่ ม ชุ่ น รักษา ชีวิต รอด มา ถึง เพียง นี้. คน ทั้งปวง เหน้ รูป ทรง งดงาม ก็ เหน้ จวัง ด้วย นัย ถือ. เปอกินวอเบ็ท ไป ประเทศ เบอเกินตี, เจ้า แผ่นดิน เบอเกินตี นั้น เป็น ผู้ หลึง, เปน ธา ของ เจ้า ที่ ต้อง ประทรา ชีวิต เลี้ย ใน ทิม ชัง นั้น ด้วย. เปอ กินวอเบ็ท เข้า ไป เลา เจ้า แผ่นดิน นั้น, ทูล ความ ให้ ทรง ทราบ ว่า เปน พระ ราชนิกา, ขอ ให้ ทรง พระ กรุณา ช่วย อดหนุน เปน กำลัง. เจ้า ประเทศ นั้น เติม จำ เปน มิ เชื่อ, แล้ว รับ ว่า เปน นิตา จริง. ชาว นี้ ฎา มา ถึง ประเทศ อังกฤษ, ชาว ประเทศ อังกฤษ มาก ด้วย กัน ไ้ ไป ตู เจ้า ปลอม. เสนเว เจ้า แผ่นดิน ทราบ ทัง นั้น, ให้ ทาคคน ทั้งสอง ที่ ประทรา เจ้า สององค์ เลี้ย นั้น, มา ชัก ถาม ไ้ ความ จริง ว่า เจ้า สององค์ นั้น สิ้น ชีพ แน่ แล้ว. จึง ให้ ประทรา ความ เรื่อง นั้น, คน ทั้งปวง ทา ไ้ จะ เชื่อ มิ, หลง เชื่อ ว่า เจ้า องค์ นั้น ยัง อยู่ จริง. เสนเว จึง ไ้ คน สอดแนม สอง คน ไป สอดแนม ตู ใน ประเทศ เบอเกินตี, ให้ ทำ ที่ เหมือน จะ เข้า เป็น พรรค พวก ด้วย. แล้ว ไ้ ตู ชุณนาง อังกฤษ ไ้ จะ เข้า เป็น พวก พ้อง บ้าง

ให้จับข้อไว้. ก็ ได้ตัวขุนนาง ที่เอาใจออกหาก มาก คน. ให้จับ ขุนนาง เหล่า นั้น ประทวาร ชีวิต เสียบ ใน วัน เดียว กัน. เพราะ ฉะนั้น จึง ไม่มีใคร เข้า กับ เปอกินวอเบ็ก, ๆ จึง ไป ประเทศ สกอตแลนด์, ทูล ความ นั้น แก่ เจ้าแผ่นดิน สกอตแลนด์ ๆ ก็ ทรง เชื้อ, จึง ประทาน บัตร ของ ขุนนาง ผู้ใหญ่ ให้เป็น ภรรยา แก่ เปอกินวอเบ็ก, แล้ว รับ ว่า จะช่วย เป็น กำลัง. เจ้าแผ่นดิน สกอตแลนด์ ก็ ทรงเตรียม กองทัพ จะ ยก ไป ที่ ประเทศ อังกฤษ. ฝ่าย เฮนเร ทรง ทราบ ก็ ส่ง ราชทูต ไป ทำไมตรี กับ เจ้าแผ่นดิน สกอตแลนด์, ทัก คืบเสี้ยมิให้ ยก มา. เหตุ ฉะนั้น เปอกินวอเบ็ก ก็ ลา เจ้าแผ่นดิน สกอตแลนด์ ไป ประเทศ ไอเระ เลนส์, ภาที่อยู่ ที่ นั้น น้อยหนึ่ง ก็ ยกพล ข้าม ไป ประเทศ อังกฤษ. เฮนเร ก็ แต่ง กองทัพ ออกไป ต่อสู้, เปอกินวอเบ็ก เห็น จะ ต้านทาน มิได้. ก็ ละทหาร เสียบหนี ไป อยู่ ที่ วิก. เฮนเร ให้คน ไป บอกให้ ออกมา เผ้าโดย คืบ, จึง จะ ไม่ ประทวาร ชีวิต. เปอกินวอเบ็ก ก็ มาเผ้า. เฮนเร ให้จับ จำขังไว้. อยู่มา ไม่นาน เปอกินวอเบ็ก ก็ ยึดอาวุธไว้ที่ วิก อยู่ ที่ม เดียว กัน คิด จะ หนี. เฮนเร ทราบ ก็ ระวัง, ให้เอา ตัว เปอกินวอเบ็ก ไป เอา เชือก ผูก วิกคอ เสียบให้ตาย. แต่เฮลวอวิก นั้น ให้ คืบ คืบเสี้ย. ใน คฤศตศักราช ๑๕๐๐ เฮนเร ส่ง พระราชธิดา องค์ใหญ่ ไป เป็น พระมเหสี เจ้าแผ่นดิน สกอตแลนด์. ใน คฤศตศักราช ๑๕๐๑ เฮนเร ขอ พระราชธิดา เจ้าแผ่นดิน สเปน มาให้ แก่ ปรีนซ์ ออกเวลล์ พระราชบุตรองค์ ใหญ่ ของ พระองค์. อยู่มา สัก ปี หนึ่ง ปรีนซ์ ออกเวลล์ ถึง แก่ ความ พิลาไลย, เฮนเร จึง ยก เจ้าหญิง นั้น ให้ แก่ พระราชบุตร ที่ สอง รอง ลง มา, มิให้ เจ้าหญิง นั้น กลับไป.

๑ ใน คฤศตศักราช ๑๕๐๘ เฮนเร ก็ สวรรคต พระชนม์ ๕๔ พรรษา, อยู่ใน ราชสมบัติ ๒๔ ปี. มี พระราชบุตร สอง องค์, พระราชธิดา สอง องค์. พระราชบุตร ที่ สอง พระชนม์ ๑๘ พรรษา ได้ ราชภิษก เป็น เจ้าแผ่นดิน สืบ มา, พระนาม ว่า เฮนเร ที่ แปด, ประชาชน ชาว พระนคร นั้น มีความ ยินดี นึก เพราะ เฮนเร เจ้าแผ่นดิน องค์ นี้ เข้า อยู่ ทั้งสอง ฝ่าย. พระราชบิดา นั้น เป็น ฝ่าย แลนแคตชเทอ. พระราชมารดา นั้น เป็น ฝ่าย ยอก. พระองค์ เป็น เจ้า ทั้งสอง ฝ่าย ดังนี้, ชาวพระนคร จึง ยินดี นึก พร้อม เพรียง กัน. เฮนเร เจ้าแผ่นดิน นั้น เอา ทริพย์ ที่ พระราช บิดา สืบ สมไว้ นั้น ไป เสียบ ค้วย การ เล่น ต่าง ๆ เป็น อัน มาก. มี บาทหลวง คน หนึ่ง ชื่อ คาทอะเนลวูลเซระ, เฮนเร

โปรด ปราน มาก. เป็น ที่ เชื่อฟัง แต่ ทว่า บาทหลวง นั้น มิได้ ว่ากล่าว ตักเตือน ตาม สมควร, เฮนเร ทรง เล่น ฉะใน บาทหลวง ก็ ตาม เสตจ, ไม่ ขัก ขวาง ให้ เคือง อธิษณาไสย.

๑ ใน คฤศตศักราช ๑๕๑๓ ปี, เจ้าแผ่นดิน สเปน พระราช บิดา พระมเหสี ของ เฮนเร, ขวนให้ เฮนเร ไป ที่ ประเทศ ฝรั่งเศส. เฮนเร ก็ ยก ไป ที่ ไท้ทวี เมือง ฝรั่งเศส สอง สาม เมือง. เจ้าแผ่นดิน ฝรั่งเศส กับ เฮนเร ก็ ทำไมตรี ต่อ กัน, แล้ว เจ้าแผ่นดิน ฝรั่งเศส สัญญา ว่า, จะ รับ พระน้อง นาง ของ เฮนเร ไป เป็น มเหสี. เฮนเร ก็ เสตจ กลับ มากรุง ลอนดอน, จัก แจง ทริพย์ สิ่ง ของ ไท้ สมควร แก่ ยศ คักดิ์, แล้ว ส่ง พระน้อง นาง เขาไป เป็น พระมเหสี ของ พระเจ้า ฝรั่งเศส, ด้วย ยศคักดิ์ บริวาร เป็น อัน มาก, ตาม ซึ่ง ไท้ สัญญา ไว้ นั้น. อยู่มา ไม่นาน พระเจ้า ฝรั่งเศส ก็ สิ้น พระชนม์ ขัฟ ล่วงไป. พระนางเจ้า ก็ กลับ มา กรุง ลอนดอน. แต่ นั้น มา ไม่นาน เจ้าแผ่นดิน สเปน ก็ ทิวคต ล่วงไป, พระราชธิดา ไท้ ราชสมบัติ สืบ มา, ไท้ เป็น เฮมเปรอเออมนี่ ค้วย, พระนาม ว่า ซาลิซที่ ๕. เจ้าแผ่นดิน ฝรั่งเศส พระนาม ว่า, แพรนซิดที่ ๑. เจ้าแผ่นดิน ทั้ง สาม พระนคร นี้ พระชนมายุ คราว ๆ กัน, คิด อิงผากัน แล กัน อยู่ เนื่อง ๆ.

๑ ใน คฤศตศักราช ๑๕๒๐ เฮนเร เจ้าแผ่นดิน อังกฤษ กับ แพรนซิด เจ้าแผ่นดิน ฝรั่งเศส, นัด ประชุม ทำไมตรี กัน ที่ เมือง แคลิซ เป็น เมือง ขึ้น ของ อังกฤษ. เจ้าแผ่นดิน ทั้งสอง ฝ่าย ก็ พา จ้าว แล ขุนนาง แล โยฮาทหาร มาก กว่ามากนัก, เสตจ มา ประชุม พร้อม ที่ เมือง แคลิซ, ทำ สัญญา ไมตรี แล้ว เสตจ แวม อยู่ ที่ นั้น ๑๕ วัน ก็ เสตจ กลับ พระนคร. ฝ่าย เจ้าแผ่นดิน เฮมเปรอเออมนี่ ทราบ คัง นั้น, ก็ เสตจ มา เยี่ยม เยียน เฮนเร ยัง กรุง ลอนดอน. ใน คฤศตศักราช ๑๕๒๑ เฮนเร แต่ง หนังสือ ฉะบบ หนึ่ง, เป็น หนังสือ คิเคียน มาคินลูเทอ, ซึ่ง เป็น ผู้ใหญ่ ใน พวก ไพร่คัษะชน ใน เมือง เขมนี้. มาคินลูเทอ คน นี้ ไม่ ชอบ กะ พวก บาทหลวง. คิเคียน บาทหลวง, เห็น ว่า พวก บาทหลวง เหล่า นั้น หลง ผิด ไป เสียบ มาก แล้ว, จึง แต่ง หนังสือ แจก, แล ส่ง สอนให้คน ทั้งปวง กลับใจ เสียบใหม่, ประพฤคให้ ถูก ต้อง ตาม คำสั่ง สอน ของ พระเจ้า. ครั้น แต่ง แล้ว เสตจ, เฮนเร ก็ ส่ง หนังสือ นั้น เป้ ถวาย โยบ บาทหลวง ใหญ่ ใน เมือง โรม ฉะบบ หนึ่ง.

ข่าวเมืองพระมอ

๑ มีหนังสือมาแต่เมืองมณฑลลาวเมืองหลวงพระบางแต่
ณเดือน ๘ อธิษฐานตาม ๘ คำ ว่า ด้วยเหตุที่เกิดชบถฆ่า
ฟันกันครั้งนี้ มีผู้ใหญ่ที่เป็นสำคัญจะไว้ใจได้กล่าว
ทูลว่า ประมาณได้ ๖ เดือนแล้ว ว่ามีรับสั่งเจ้าฮังวะให้ทำ
บายชีสามะโนครว ว่าเจ้า นายองค์ใหญ่ องค์น้อย ทั้งปวง
นั้น จะมิโลกสักเท่าไร เจ้า นายทั้งปวง จึงมีความฤคยา กัน
กลัวว่า องค์นั้น องค์นี้ จะไปเป็นใหญ่ เจ้าชื่อมิ่งคุณเมงธา
เป็นราชบุตรที่ ๓ อายุได้ ๒๓ ปี บ่าวภูษาจะเป็นใหญ่กว่า
เจ้าทั้งปวง จึงชักชวนเกลี้ยกล่อมไพร่พลเมือง ให้เข้ามา
เป็นพรรคพวกมีกำลังขึ้น มีขุนนางผู้ใหญ่คนหนึ่งชื่อ
เลางชีเมงจี้ เป็นอนุชาพระมหาอุปราช นึกว่าเมงคุณมิงธา
จะคิดชบถ จึงบอกความแก่โฮสีเมงผู้รับที่พระมหา
อุปราช เป็นพระอนุชาธิราชกรุงฮังวะ พระมหาอุปราชไม่
เชื่อกลับหัวเราะแล้วว่า ไม่อาจที่จะกลัวเลย เมงคุณมิง
ธาเป็นเด็กจะคิดทำการใหญ่อย่างนั้นเห็นไม่ได้ พระ
มหาอุปราชไม่ได้ทูลพระเจ้าฮังวะจะเลยไปเสีย ฝ่ายมิ่ง
คุณเมงธาก็มีกำลังขึ้นมีผู้คนมาก

๑ ครั้นถึงวันที่ระสมโภชพระราชบุตรองค์ใหญ่วัน
นั้นมีระคอนในพระราชวัง อันสร้างไว้ภายนอกพระนคร
เป็นเวลากลางคืน เมงคุณเมงธาเห็นว่ามหาอุปราชจะมาอยู่ที่
นั่นด้วย จึงสั่งสมผู้คนตระเตรียมไว้เพื่อจะทำการชบถ
แต่มหาอุปราชหาได้มาไม่ การนั้นก็ไม่ได้สมคณที่เล็กไป

๑ ฝ่ายเลางชีเมงจี้เป็นกรมใหญ่ที่รู้เหตุว่า มิ่งคุณ
เมงธาเตรียมการไว้ในวันนั้นแต่หาสมคิดไม่ จึงทูล
มหาอุปราช ๆ ก็เชื่อแล้วมหาอุปราชทูลแก่พระเจ้าฮังวะ
ไม่ใคร่จะเชื่อมหาอุปราช ทูลอีกหลายครั้งพระเจ้าฮังวะ
ก็เชื่อ จึงมีรับสั่งว่าแต่บัดนี้ตาพระราชบุตรทุก ๆ องค์ให้
มีคนติดตามแต่ ๖ คน แล้วห้ามมิให้ถือเครื่องศาสตรา
เป็นอันขาด หนึ่งในห้ามมิให้พูดจาถึงกับคนทั้ง ๆ กันว่า
ได้เข้ากับมิ่งคุณเมงธา เพราะเหตุนี้ มิ่งคุณเมงธาราชบุตร
และทั้งเขื่อนั้นเห็นว่าการทราบถึงเจ้าฮังวะแล้ว ก็ควร
ที่จะลงมือทำจะเข้าไปไม่ได้ ในเวลา ๓ สองวัน ๓ วัน ราช
บุตรใช้ซึ่งวุฒุนั้นลงไป ลอบเอาเพลิงจุดบ้านของคน ๆ

หนึ่งที่อยู่คนชบถเข้า และบ้านนั้นอยู่ริมพระราชวัง
ภายนอกพระนคร ทำอุบายปรวภูษาจะให้คนในวังตกใจ
เบ็ดประตูดอกแล้ว คนนอกวังที่เป็นพวกของตัวระวัง
เข้ามาช่วยดับไฟ ครั้นเพลิงก็ดับแล้วราชบุตรทั้ง
๒ กับไพร่พล ถือกระบี่ทวนมือเข้าไปในประตูพระราช
วังทันได้ถึงที่มหาอุปราชอยู่ ก็ถึงสอดขุนนางมีขุนนาง
ผู้ใหญ่เฝ้าอยู่ ๓ คน มหาอุปราชเห็นคนเข้ามาหมดก็ตก
พระทัยกลัวตกใจจะหนีไป เมงคุณเมงธาบุตรองค์ใหญ่พัน
ด้วยกระบี่ถูกพระเพลิงมหาอุปราชล้มลง แล้วก็พันซ้ำ
อีกที่หนึ่ง มหาอุปราชร้องว่าเราอยู่ในมือของเจ้าแล้วจะ
ตายเสียครั้งนี้ แต่เจ้าอย่าทำอันที่ราชแต่เมืองเราเลย
เมงคุณเมงจี้ผู้พี่ตั้งชื่อเลางชีเมงจี้ ผู้เป็นอนุชาพระมหาอุปราช
ล้มลงตายก็หนี ขุนนางชื่อปลัดวันยี่อันขึ้นรับเข้าไปในพระ
ราชวังชั้นที่สองมีคนอื่นทุกตาชอุตายอันระกาลเพียงนี้ก็
แล้วใน ๓ นาที พวกชบถทำตายประตูเข้าไปในพระราชวัง
ที่ ๒ แล้ว ก็เข้าไปในพระราชวังชั้นที่ ๓ จับท้าวระวัง
ประตูเข้าเอาเครื่องศาสตราอาวุธเสียหมด ราชบุตรทั้ง
๒ องค์ก็เข้าไป ในพระราชวังชั้นที่ ๓ ทั้งที่พระเจ้าฮังวะ
อยู่ ราชบุตรองค์ที่ ๒ เข้าไปก่อนเข้าไปเฝ้าเจ้าฮังวะ
แล้วกราบทูลว่าโฮพระบิดา บัดนี้มีพวกชบถเข้ามาใน
พระราชวังแล้ว เชิญพระองค์มาที่นี่ มีขุนนางคนหนึ่งชื่อ
ทงทวยโยเฝ้าอยู่ที่นั่น ทงทวยโยจึงว่าแก่ราชบุตรว่า เจ้า
เป็นหัวศัตรูเองแล้วลุกขึ้นถือกระบี่จะฟันราชบุตรเสีย
พระเจ้าฮังวะทรงสอโทษว่าอย่าฟันเลย เหว่ของจกไว้ก่อน
ขณะนั้นภอเมงคุณเมงธาบุตรผู้พี่เข้ามาทัน พร้อมด้วยไพร่
พลเป็นอันมาก ก็พันทงทวยโยขุนนางล้มลง มีขุนนาง
อีกคนหนึ่งชื่อกั้ววน เห็นเมงจี้จะฟันพระเจ้าฮังวะก็เข้า
จับมือเมงคุณไว้ ไพร่พลที่เข้ามาช่วยเมงคุณก็พันชิงวอน
ขุนนางตาย ในขณะนั้นก็เกิดวุ่นวายนักหนา พระเจ้าฮัง
วะตกพระทัยกลัวหนีไปได้ ราชบุตรทั้ง ๒ องค์นั้นถือลง
มาชิงค่ายเหนือพระราชวังแล้วออกมาขึ้นนอก เขื่อนยัง
ขุนนางฝ่ายทหาร จึงสั่งให้ทหารที่รักษาประตูประตูนั้นให้
พร้อม คนเหล่านั้นก็ประตูนั้นไว้พร้อมกัน เมงคุณเมงธา
ผู้พี่นั้นเข้าโดยเร็วแล้วร้องว่า ให้ทหารที่ประตูนั้น

ไว้ นั้น วาง บั้น เสี้ย ทหาร เล่า นั้น ก็ ช่วน กัน วาง บั้น เสี้ย สั้น.
 ราช บุตร ทั้ง ๒ องค์ นั้น ก็ ออก มา จาก พระ ราช วัจ. โดย ประตุ
 ที่ เข้า ไป, แล้ว ราช บุตร ทั้ง ๒ องค์ ก็ กับ วัพล, ก็ วัจ เข้า ไป
 ที่ ประตุ เมือง ท่าน ทนือ ประตุ เข้า ก็ บัด เสี้ย, แต่ เมื่อ พระ เจ้า
 อังวะ ทนือ เข้า ไป ได้ ใน เมือง แล้ว.

๑ แต่ เติม นั้น เมงคูน ราช บุตร, ได้ สั่ง ไว้ แก่ ชุน นาง คน
 หนึ่ง ว่า ให้ คอย ระวัง, พระ เจ้า อังวะ วั ออย่า ให้ ทนือ ไป ได้. ชุน
 นาง คน นั้น มี กระบี่ ชัน เข็ม ช้อน อยู่ ที่ ผ้า ซาก พุง, คน นั้น
 ยก พระ เจ้า อังวะ ออก จาก พระ ราช วัจ ใหม่, ที่ นอก เมือง นั้น,
 พา ทนือ มา ภา พบ ม้า เข้า ตัว หนึ่ง, ก็ ให้ เจ้า อังวะ ทรง ม้า มา,
 แล้ว นำ เสอจ เข้า ไป ใน เมือง แล้ว. ก็ บัด ประตุ เมือง เสี้ย.
 ประ เคียว หนึ่ง, ภา เจ้า เมงคูน มา ถึง ประตุ เมือง, ชัน นอก เข้า
 เบ็ด ประตุ ไม่ ได้ จึง เอา บัน ไคญ ยิง เพื่อ จะ ทำ ลาย เสี้ย. ฝ่าย
 ทหาร พระ มหา อุปราช, พระ เจ้า อา ที่ สั้น พระ ชนม แล้ว นั้น, ก็
 มา พร้อม กัน เข้า ไล่ รบ เมงคูน, กับ พรวก พวก ทนือ ออก จาก
 เมือง ไป คั้น วัน นั้น. ใน กรุง อังวะ คั้น นั้น คั้น ตก ใจ กัน นำ พิภุกษ
 ฟิง กลัว. ราช วัจ แดก กัน เป็น ๒ ฝ่าย ที่ เข้า เป็น พวก ขบถ
 ก็มี, ที่ เข้า ค้วย เจ้า อังวะ ช่วย รบ พุง พวก ขบถ ก็มี. ครั่ง
 นั้น ชาว เมือง คั้น ตก ใจ ไป ทั้ง นั้น. ทั้ง เป็น พวก ๆ กัน อยู่
 เวลา ประมาณ ๘ ทุ่ม, เมงคูน เมงธราช บุตร เทน เหลือ ก่า
 ลัง ก็ ทนือ ไป แต่ องค์ เคียว, พวก พ้อง ก็ ทารู ไม่, ลง ก่า บั้น ไฟ.
 ล่า หนึ่ง ที่ ชั่ง วั กลิม ไป วัจ ของ ทวี, ค้วย ปราชู นา จะ ไป
 คะ เตรียม วัพล ของ ทวี แล้ว, จะ ได้ ยก กลิม มา ทำ การ สืบ
 ไป, ทหาร ที่ ชั่ง วั ที่ กรุง อังวะ นั้น, ก็ มอบ วั แก่ ชั่ง รูน
 ชุน นาง ผู้ เป็น ลุง ให้ ตั้ง ทฬ อยู่ แทช เมือง อังวะ.

ข่าว เมือง พม่า ก่อไป อีก

๑ จดหมายเหตุ บาง กุ้ง แด่ม ออก เคื่อน ๘ ชัน ๑๔ คำ
 มี ข่าว มา แต่ เมือง อังวะ ทาง เทลลิ แครฟ, ถึง บาง กุ้ง ว่า พระ เจ้า
 อังวะ ยัง ก่า ลัง ตาม ทา ตัว ราช บุตร, ที่ คิค ขบถ ทั้ง ๒ องค์ ที่
 ได้ ลง เวือ กล ไฟ ทนือ ไป นั้น. ยัง ทา ได้ ทวี ไม่, ที่ เมือง มัน ทา เล
 นั้น เคียว นี้ ก็ เป็น ปรกฏ อยู่. เจ้า อังวะ วัจ วัจ ให้ ไป เก็บ เสอ
 แล ฮากร ตาม เติม. ทฬ หลวง พระ เจ้า อังวะ ยก มา ตั้ง ตำบลด
 ทวาเลน. ข่าว มา ทาง เทลลิ แครฟ มี แต่ เท่า นี้, เอ็คคอร วัจ กุ้ง
 แด่ม จึง กล่าว ว่า, ข่าว ที่ ว่า มา ทาง เทลลิ แครฟ ครั่ง นี้ คี้, จะ ให้

เกิด ชัน ใจ สบาย ไม่ ควร ที่ จะ สง โสย เลย. ไม่ จำ วัจ เจ้า ทั้ง ๒
 องค์ ที่ คิค ขบถ นั้น จะ ค้อง จับ, แล จะ เป็น โทษ ตาม กต ทมา
 พระ เจ้า แล กต ทมา มนุษย์. ถ้า เจ้า ทั้ง ๒ เข้า มา ใน แคน อัง
 กฤษ ๆ ก็ คง จะ จับ จะ พัน ไม่ ได้. ค้วย พวก เรา ถือ ว่า ราช บุตร
 ทั้ง ๒ นั้น เป็น โทษ เพราะ แกล้ง นำ ผู้ คน ตาย, ทมา ว่า จะ ทนือ
 พัน ความ สักข. ถ้า เป็น ขบถ ได้ สืบ บัน ทั้ง ๒ ฝ่าย ตาม ชวม
 เนียม การ รบ แม้น แพ้ ลง มา ฟิง อา ไศรย เขตร แคน เรา, คอ
 เวอเมนต์ ของ เรา จำ เป็น วัค ษา วั, ตาม กต ทมา เมือง ต่อ
 เมือง. แต่ ราช บุตร ทั้ง ๒ นั้น เป็น คน แกล้ง นำ ผู้ คน ตาย ถ้า
 เรา จับ ได้ จะ วัค ษา วั กว่า พระ เจ้า อังวะ จะ เวือก. พวก เรา ปราชู
 นา อย่า ให้ เทน นี้ เข้า มา ใน แคน ของ เรา เลย. เรา อยาก จะ ให้
 ทฬ หลวง เจ้า อังวะ, ไป ตาม จับ เขา ที่ ใน เขตร แคน ของ พระ
 เจ้า อังวะ เอง, ก็ เทน คง จะ ได้ ตัว เรว. เทน ที่ เกิด เทน นี้ ควร
 ที่ จะ ให้ เจ้า อังวะ มี พระ ไทย, เป็น ราช วั ทวี อา ไศรย แก่ คอ
 เวอเมนต์ ของ เรา, ยอม ให้ มี อังกฤษ เป็น ที่ ชุน นาง ใน เมือง
 หลวงคน หนึ่ง, ค้อง มี ผู้ ช่วย ชุน นาง อังกฤษ นั้น คน หนึ่ง ตั้ง วั
 เป็น ผู้ ปลูก ษา ราช การ, คอ เวอเมนต์ พม่า จะ ได้ อา ไศรย ปลูก
 ษา ค้วย คน นั้น. ปลูก ษา ยัง วั ให้ คอ เวอเมนต์ พม่า เขา ใจ ไล่
 โดย คี้ โดย สม ควร, ใน การ ครอบ ครอบ เมือง แล บัน ทา การ
 ค้า ซาข แล การ เมือง ต่อ เมือง.

๑ เคื่อน ช้าง นำ ท่าน ผู้ เป็น คัมมิชชัน เนอผู้ ไคญ ของ เรา
 จะ ได้ ชัน ไป เผ้า พระ เจ้า อังวะ, เทน ว่า เป็น ควรว คี้, ที่ เจ้า อังวะ
 จะ ไม่ แชง พระ ไทย เพราะ เป็น การ ทุกช, ที่ บัง เกิด ชัน แก่ ท่าน,
 ค้วย พระ อนุชา ของ ท่าน ที่ เป็น มหา อุปราช, แล พระ ราช บุตร
 ๓ องค์ สั้น พระ ชนม ใน การ ขบถ นั้น. เทน ว่า พระ เจ้า อังวะ
 แล เจ้า นาย ชุน นาง ทั้ง ปวง, จะ ปราชู นา อยาก จะ เป็น ราช วั
 ทวี ค้วย อังกฤษ สนิท กว่า แต่ ก่อน. ท่าน เกอโรเนลล์ แพอาร์ ที่ เป็น
 คัมมิชชัน เนอ ไคญ เป็น คน รู้ จัก พวก พม่า มา นาน แลแล้ว. เป็น
 คน คั้น เคย กัน เคย ทำ การ มา ค้วย กัน แลแล้ว, มี ใจ วัค ษา
 เจ้า อังวะ แล ราช วัจ ทั้ง ปวง ค้วย, มี บัญญา มาก. เทน ที่ เจ้า
 เมือง อังวะ จะ เขา พระ ไทย ไล่, ใน การ ที่ ท่าน จะ ปลูก ษา จะ เกิด
 ความ สุข แก่ เมือง พม่า, แล เมือง พม่า ที่ ชัน แก่ อังกฤษ ค้วย.

ข่าว มา แต่ เมือง พม่า อีก

๑ ความ ว่า ค้วย กับ ทนือ เป็น เชน กับ ประนี้, เป็น ความ กัน

กับมองไคนี้, แลที่ทั้งนล แอนกัมปะนี. ไค้คักสัน ความที่
เมืองมระแมน เกือน ๙ ซ่าง แวม. มองไคนี้, ที่คัพินล แอนกัม
ปะนี ไค้ซนะ. แต่ข่าวว่า กัมคัมเบิล แอนกัมปะนี ไม่ยอมแพ้
จะให้คักสัน เลียบใหม่ ที่ เมือง กาลกะตา.

๑ ข่าวว่า ลูทอนนันต์แบค เป็น อินชเมย หลวง ฝ่าย อัง
กฤษ. ปลายฤดูฝนนี้ จะเข้ามา ถึง กรุงเทพ ฯ เพื่อ จะ
ได้ขอ คอวอแมน กรุงเทพ ฯ ช่วย สง.ควาระที่ จัดแจงผู้คน แล
ซ่าง กัม สิ่งอื่น ที่ ต้อง การ ใน นั้น, จะ ได้ ไป จับบ การ บั้น เซท
แดน ทั้ง แม่แม่ น้ำ ปากจีน ไป จน ถึง พระเจ้ที สาม องค์.

ใช้พิศ เป็น ตัวย เหตุอะไร

๑ ลำคัพิน ข้าพเจ้า ทมอ ปรัตเล, จะ สำแดง ซึง เหตุ ที่ให้
บังเกิด ใช้ จับบ สัน, แล ใช้ พิศ, ใช้ บำนั้น โดย สังเขป. แล ใช้
ทั้ง สาม อย่าง นี้ เหตุ ที่ บังเกิด นั้น สิ่ง เกี่ยว กัน. เหตุ ที่ บังเกิด
นั้น คือ ใบไม้ แล งาน ยา ทั้งหลาย, มี ใบ อิน หล่น ลง แล แผล
ลำสม อยู่, เมื่อ ฝน ลง แล แห้ง ไป หลาย ครั้ง หลาย ทน.
ครั้น มา ภาย หลัง ฝน ตก มาก ลง ๆ, พิศ ว่าน แล ยา ทั้งปวง ที่
ลำสม น่า อยู่ นั้น, ก็ พุ่ง ขึ้น ระคน เจือ ไป ด้วย ลม, เมื่อ คน เข้า
ไปใน น้ำ ครั้น ถูก ต้อง พิศ ว่าน ยา ทั้งหลาย นั้น, ก็ ได้ คน เป็น
ใช้ มี อาการ ต่าง ๆ. ถ้า ถูก ยา นั้น น้อย ก็ ให้ เป็น ใช้ สัน น้อย.
ถ้า ถูก ต้อง ยา พิศ มาก ก็ ให้ จับบ สัน มาก, จับบ ทุกวัน, บาง ที่
ได้ จับบ วันละ สอง ทน. ถ้า ยา พิศ มาก ขึ้น ยิ่ง กว่า นั้น, ก็ ให้ จับบ
ซิม ไป ไม้ รุ้ สมประคัม มิ ไค้ จะ กอช เลย. วันหนึ่ง จะ มี ตัว
ลำแวง ลง ประมาณ สัก โมง หนึ่ง เท่า นั้น, แล ก็ กลับ จับบ มี พิศ
กล้ำ ขึ้น ทั้ง เก้า, จน ถึง เพลาค์ เคย กอช นั้น, ก็ กอช ลง น้อย
หนึ่ง. แต่ เป็น ทั้ง กล่าว มา นี้, บาง คน ครั้น ถึง กำหนด ๕ วัน
ก็ กอช, บาง คน ก็ ทาย. บาง ที่ ถึง ๗ วัน กอช, บาง ที่ ๗ วัน
ทาย. บาง ที่ ๙ วัน กอช, บาง ที่ ๙ วัน ทาย. บาง ที่ ๑๑ วัน
กอช, บาง ที่ ๑๑ วัน ทาย. บาง ที่ ๑๕ วัน กอช, บาง ที่
๑๕ วัน ทาย. บาง ที่ ๑๙ วัน กอช, บาง ที่ ๑๙ วัน ทาย.
บาง ที่ ๒๑ วัน กอช, บาง ที่ ๒๑ วัน ทาย. แล พิศ ที่ บังเกิด
แต่ ยา ว่าน แล ยา อิน น่า ทั้ง กล่าว มา นี้, อังกฤษ เรียก ว่า คอช
โนมีอิตะมา, แปล เป็น ไทย ว่า, ยา พิศ ยา บังเกิด แต่ ทั้ง แล
ป่า, ถ้า ฝน ตก น้ำ น้ำ ถ้วม ตก ไป มาก. พิศ คอชโนมีอิตะมา
ก็ มิ ไค้ จะ บังเกิด, ด้วย เหตุ ว่า น้ำ ฝน นั้น ขำระ ล้าง เลียบ. ถ้า

ฝน แล้ง ดิน แห้ง น้ำ ก็ มิ ไค้ จะ เกิด, เหตุ ว่า ยา พิศ ว่าน ยา
นั้น มิ ไค้ พุ่ง ขึ้น. แต่ ที่ เมือง ไท นี้ มี แผ่นดิน ราบ ประกอบ ไป
ด้วย คลอง บาง เล็ก น้อย มาก, มี น้ำ ทะเล ไหล ขึ้น ลง วัน ละ
สอง เวลา. เมื่อ น้ำ ขึ้น ไหล เข้า ไป ใน คลอง เล็ก น้อย ดิน เบียด
ยา พิศ ใบไม้, แล หญ้า ทั้งปวง ที่ หล่น ลง น่า อยู่ นั้น, ก็ พุ่ง
ขึ้น มาก, จึง ได้ บังเกิด เป็น ใช้ พิศ, แล ใช้ จับบ ต่าง ๆ, ถ้า
ระกุด แล้ง มิ มี บ่อ แล คลอง เล็ก น้อย, น้ำ ไม่ท่วม แล แล้ว, ยา
พิศ ของ ทั้งปวง ที่ น่า ไม่ มี แล แล้ว, ความ เจ็บ ใช้ ก็ มิ ไค้ จะ
บังเกิด ไค้. แต่ ที่ เมือง นอก นั้น มี บึง แล หนอง ที่ มี หญ้า รก
ซัด นั้น เป็น หลาย แห่ง. เมื่อ ระกุด แล้ง นั้น, ถึง คน จะ ไป อยู่
ที่ นั้น, ก็ มิ ไค้ เป็น ใช้ พิศ, ครั้น ถึง ระกุด วัชช เข้า, หญ้า แล
ของ ที่ น่า ทั้งปวง ก็ บังเกิด เป็น ยา พิศ ขึ้น. ถ้า คน ไป อยู่ ที่
ริม บึง แล ที่ ริม หนอง นั้น, ก็ บังเกิด เป็น ใช้ พิศ ถึง แก่ ความ
ตาย เป็น อิน มาก. ถ้า บึง แล หนอง นั้น คน ซุด ใช้ ให้ น้ำ ที่ น่า
นั้น ไหล ออก ทมด แล แล้ว, มิ ไค้ ค้าง อยู่ ไค้, ที่ อิน นั้น ก็ กลับ
เป็น ที่ คี, ถึง คน จะ อยู่ ที่ นั้น, ก็ มิ เจ็บ ด้วย ใช้ เหมือน แต่
ก่อน. ที่ คี กล่าว มา นี้, ที่ เมือง นอก นั้น ก็ มี เป็น หลาย แห่ง.
ประการ หนึ่ง, ถ้า น้ำ เคม ที่ ทะเล กัม น้ำ จัก ใน บึง แล หนอง
ระคน ปน กัน เข้า แล แล้ว, ก็ ให้ เกิด เป็น พิศ กล้ำ มาก กว่า ที่ มี แต่
น้ำ จัก. อื่น หนึ่ง คอชโนมีอิตะมา พิศ ที่ เกิด ใน ทงคิบบ ใน ระกุด วัชช
เมื่อ แรก ฝน ตก ลง นั้น, เพราะ แสง แดด มิ ไค้ จะ ล่อง ถึง ใบ
ไม้ แล ว่าน ยา ทั้งปวง นั้น, ก็ น่า ไป กลับ เป็น พิศ ขึ้น มาก.
ถ้า แสง แดด ล่อง ถึง ใน ทง นั้น แห้ง แล แล้ว, ก็ มิ ไค้ จะ มี พิศ
เพราะ เหตุ ว่า พิศ นั้น ขึ้น ตาม แสง แดด ทาย ไป.

ข่าว มา แต่ เมือง จีน

๑ มีข่าวว่า, อังกฤษ จับบ นาย พวก สลัด ได้ ๗ คน ลง ไทย
ถึง ทาย. อื่น หนึ่ง คน หนึ่ง ชื่อ วงคัพุค เป็น ไทย ขำ หลึง
ชาติ ยุโรป แม่ ลูค, หลึง นั้น ชื่อ ไมเออช กับ ลูค. พิจารณา
เป็น สลัด ให้ ลูก จีน ขำ นั้น แชนวน ไว้ จน ทาย. อื่น หนึ่ง อีก
คน หนึ่ง ชื่อ เจ็กอตาช เป็น นาย พวก สลัด อิน สำคัญ. เขา จับบ
ตัว ไค้ แล แล้ว คง จะ ลง ไทย ถึง ทาย.

๑ อื่น หนึ่ง ชื่อ วย ฝ่าย อังกฤษ หลาย ลำ, ก็ ยัง เกี่ยว ทา พวก
สลัด ได้ กาว ตี มาก.

๑. หนึ่ง เรือรบ อเมริกา ลำหนึ่ง, ชื่อ วาซิวเซ็ง ได้เข้าไปจับคนร้ายที่เมือง นีวเซววัง. จับคนร้ายที่ทำร้ายแก่กงสุลอเมริกาจับได้ ๒๕ คน, ผ่ากัไว้แต่คอเวอแมนต์เมืองจีน, จะ รอคอยให้คอเวอแมนต์เมืองจีนจับเองก็ไม่ได้, จึงเข้าไปจับเอง. คอเวอแมนต์เมืองจีนก็อ่อนกำลังนัก.

๒. หนึ่ง มีข่าวว่าเรือรบ ชื่อ วาซิวเซ็ง นั้น, จะไปชำระความที่เกิดที่ตำบลทุ่งเจ้ากู่. จีน ชาว บ้าน นั้นได้ทำร้ายแก่มิชชันนารี อเมริกา, ที่ได้เข้าไปอยู่ถึงห้าปีแล้ว. เขาไม่ได้ทำคุมเหงชาว บ้าน นั้นเลย. พวกจีนไปทำคุมเหงที่กัเสวหินที่ป่าช้าของมิชชันนารี.

๓. หนึ่ง พวกมิชชันนารีชาติยุโรป, แล อเมริกา ที่เข้าไปสั่งสอนศาสนาที่เมืองจีน ชาย ๑๑๑ คน, ผู้หญิง ๘๓ คน, ศิโรรวมกัน ชายหญิง ๒๐๔ คน. ชาติจีนที่เป็นศิษย์ช่วยสั่งสอนศาสนา นั้นเป็น ๒๐๖ คน. จีนที่เข้ารับใน ศฤศตศักราช ๑๘๖๕ ปี, คือปีกลายนี้ นับได้ ๒๓๐๐ คน. จีนที่เป็นลูกศิษย์ของ เปเรอ ศฤศตศักราชมิชชันนารี, ยังอยู่ ๓๑๔๒ คน.

ราคาสินค้ำของกง

๑. เคื่อนแบคที่ตองแรม ๓๔ ต้า. เข้าบังถ้ำหามตะ ๒ เหรียญ ๓๕ เซนต์ แด ๒ เหรียญ ๕๐ เซนต์. เข้าวางกั้ง แด อวาระกัน หามตะ เหรียญ ๑๖๕ เซนต์ แด ๒ เหรียญ ๓๐ เซนต์. เข้า กวาง เทพ แด ไซ่งอน หามตะ เหรียญ ๘๐ เซนต์ แด ตอง เหรียญ ๕ เซนต์. เข้า มินิดา หามตะ ๒ เหรียญ ๒๐ เซนต์ แด ๒ เหรียญ ๒๐ เซนต์. ๒. มากแห่ง หามตะ ๓ เหรียญ ๘๐ เซนต์ แด ๔ เหรียญ. ๓. พริกไทย หามตะ ๖ เหรียญ ๕๐ เซนต์ แด ๖ เหรียญ ๘๕ เซนต์. ๔. ผ้าฝ้าย บังถ้ำ หามตะ ๒๒ เหรียญ ๕๐ เซนต์ แด ๒๕ เหรียญ. ผ้าฝ้าย เซียงไฮ้ หามตะ ๒๔ เหรียญ แด ๒๕ เหรียญ ๕๐ เซนต์. ผ้าฝ้าย นิงโป หามตะ ๒๖ ๕๐ เซนต์ แด ๒๗ เหรียญ. ผ้าฝ้าย เตียนสิน หามตะ ๒๓ เหรียญ แด ๒๕ เหรียญ ๕๐ เซนต์. ๕. ตะกั่วกรึม หามตะ ๖ เหรียญ แด ๖ เหรียญ ๖๐ เซนต์. ตะกั่วกรึม หามตะ ๒๓ เหรียญ ๕๐ เซนต์ แด ๒๒ เหรียญ ๕๐ เซนต์. ๖. ปริกอก หามตะ ๖๗ เหรียญ แด ๖๗ เหรียญ ๕๐ เซนต์. เหล็ก ฟักเด็ก ๆ สำรับทำเหล็กตะปู หามตะ ๓ เหรียญ ๒๕ เซนต์ แด ๓ เหรียญ ๕๐ เซนต์. เหล็กฟัก อย่างใหญ่ แบน แด กดม หามตะ ๓ เหรียญ แด ๓ เหรียญ ๒๕

เซนต์. เหล็กฟักที่ สำรับทำปลดอกถ้ง หามตะ ๔ เหรียญ แด ๔ เหรียญ ๒๐ เซนต์. ถดก เด็ก หามตะ ๗ เหรียญ ๕๐ เซนต์ แด ๗ เหรียญ ๗๕ เซนต์. ๗. ผืน อย่าง บักนาใหม่ หีบ ตะ ๕๗๐ เหรียญ. บักนาเก่า หามตะ ๕๖๐ เหรียญ. ปีนาวะใหม่ หามตะ ๕๗๐ เหรียญ. ปีนาวะเก่า หามตะ ๕๐๐ เหรียญ. ผืน มดตะ หีบ ตะ ๘๒๐ เหรียญ. ผืน มาโดคา หีบ ตะ ๘๒๐ เหรียญ. ผืน เคอเก หีบ ตะ ๔๘๐ เหรียญ แด ๔๘๕ เหรียญ.

ราคาสินค้ำ กวางเทพ

๑. เข้ากถ้อง อย่าง ต้า เกวียนตะ ๔๐ บาท. ๒. เข้ากถ้อง อย่าง กดาง เกวียนตะ ๔๕ บาท. ๓. เข้าชาว อย่าง ต้า เกวียน ตะ ๔๗ บาท. ๔. เข้า อย่าง ต้า เกวียน ตะ ๕๗ บาท. เข้า ชาว ที่หนึ่ง เกวียน ๗๐ บาท ที่ ๒ เกวียน ๖๓ บาท. ๕. เข้าโรงยี่ จักร ที่หนึ่ง หามตะ ๒ บาท ๒๐ ถึง ที่ ๒ หาม ตะ ๒ บาท ถึง ที่ ๓ หาม ตะ ๒ บาท เพียง. ๖. เข้า เปลือก นาสถจน เกวียน ๔๕ บาท. นาสถจน เกวียน ตะ ๓๔ บาท. ๗. เมดงา เกวียน ตะ ๗๕ บาท. ๘. ผ้าฝ้ายไม่มี เมด หาม ตะ ๒๗ บาท. ที่มี เมด หาม ตะ ๘ บาท. ๙. น้ำตานทรายขาวอย่าง ที่หนึ่ง หาม ตะ ๑๒ บาท. ที่ ๒ หาม ตะ ๑๐ บาท. ๓. ถึง ที่ ๓ หาม ตะ ๘ บาท. ถึง. ๑๐. น้ำตานแดง ที่. ๑. พริกไทย คำ หาม ตะ ๘ บาท. ๒. หนึ่งควาย หาม ตะ ๑๒ บาท. ๓. หนึ่งวัว หาม ตะ ๑๘ บาท. ๔. เขาวัว หาม ตะ ๒๘ บาท. ๕. เขากวาย หาม ตะ ๑๕ บาท ๒๐ ถึง. ๖. กำยาน ที่ ๑ หาม ตะ ๑๘๐ บาท. ที่ ๒ หาม ตะ ๖๕ บาท. ๗. ตะกั่วกรึม ที่ ๑ หาม ตะ ๔๐ บาท. ที่ ๒ หาม ตะ ๓๗ บาท. ๘. บ้าน ถัด ที่ ๑ หาม ตะ ๒๒ บาท. ที่ ๒ หาม ตะ ๒๐ บาท. ๙. รง หาม ตะ ๗๖ บาท. ๑๐. ไหมโคราช หาม ตะ ๓๐๐ บาท. ไหมยวร หาม ตะ ๘๐๐ บาท. ไหมเจเมน หาม ตะ ๖๕๐ บาท. ๑๑. ตะวัง ตี หาม ตะ ๓๔ บาท ๒๐ ถึง ที่ ๒ หาม ตะ ๓๕ บาท. ๑๒. เรือ หาม ตะ ๓๗ บาท. ๑๓. กระวาน หาม ตะ ๓๒๕ บาท. ๑๔. ผ่าง ๓ คู้ ๔ คู้ เป็น หาย ๆ ตะ ๒ บาท ถึง ที่ ๕ คู้ ๘ คู้ เป็น หาย ๆ ตะ ๒ บาท ถึง ที่ ๗ คู้ ๘ คู้ ๘ คู้ เป็น หาย ๆ ตะ ๒ บาท ตาม ถึง เพื่อจ. ๑๕. เมดตะ กระเบา หาม ตะ ๒ บาท. ๑๖. ไม้ชิงชัน ที่หนึ่ง ๑๐๐ หาย เป็น ๑๐๐. ๑๗. ไม้แดง ที่หนึ่ง ๑๐๐ หาย เป็น ๑๐๐. ๑๘. ไม้แดง ที่หนึ่ง ๑๐๐ หาย เป็น ๑๐๐. ๑๙. ไม้แดง ที่หนึ่ง ๑๐๐ หาย เป็น ๑๐๐. ๒๐. ไม้แดง ที่หนึ่ง ๑๐๐ หาย เป็น ๑๐๐.

ศักราช ๓๐ บาท ๐ งาข้าง & อันเป็น หาบ ๆ ละ ๓๖๐ บาท & อันเป็น หาบละ ๓๓๐ บาท ๖ อันเป็น หาบ ๆ ละ ๓๐๐ บาท ๐ ปลาแห้ง หาบละ ๑๒ บาท ปลาสด หาบละ ๓๐ บาท สดถึง ๐ ปลิงทะเล หาบละ ๘ บาท ๒ สดถึง กระถอบ ๓๐๐ ใบเป็น ๘ บาท ๐ ทองหนักบาทหนึ่งเป็นเงิน ๑๘ บาท ๐ การ แลกเงินเมือง สิงคโปร์ ได้กำไร ๖ เหรียญ

ข่าว มา ทาง เทลลิแคลฟ

๐ ข่าว ที่เมือง ลอนดอน ณ เดือน เก้า ขึ้น ๑๔ คำ. ข้อ สัญญาไมตรี เมืองโปรตุเกส เชี่ยว กับ เมืองอิตาลี, ด้วย ออกเตรียม ได้ลง ข้อ ประทับ ตรา ณ วัน เสาร์ เดือน เก้า ขึ้น ๑๔ คำ. อนึ่ง เมือง ออกเตรียม ได้ ยก เมือง วินเซีย ให้แก่ เมืองอิตาลี, เมือง วินเซีย นั้น มีผู้คน กว่า ๒๐๐ พันคน.

๐ ข่าว ที่เมือง ลอนดอน เดือน ๘ แรม ๓ คำ, ความ ที่มี ใน เมือง อยู่ในทิศทิศ ต่อ เมือง เม็กซิโก นั้น หนัก ขึ้น, ไมตรี เมือง โปรตุเกส เชี่ยว กับ ออกเตรียม นั้น, ได้ เปลี่ยน กัน สำเร็จ แล้ว. อนึ่ง ที่เมือง เบอริงฮา เขต เมือง ลอนดอน นั้น, โพร พล เมือง ประชุม กัน ว่า กล่าว จะให้ คอเวอเมนต์ อังกฤษ นั้น, เปลี่ยน กตหมาย ทาง ๆ ที่ หนัก ๆ ให้เบา ลง, ตาม ที่ ราษฎร จะ เหน้ ท้ พร้อม กัน.

๐ ข่าว ที่ ลอนดอน ณ เดือน ๘ ที่ ๒ ขึ้น ๑๒ คำ, ว่า เหมบรูอ เจ้า เมือง ฝรั่งเศส, มี พระ ราช สาศน์ ถึง คอเวอเมนต์ โปรตุเกส เชี่ยว, ว่า เทียว นี้ เมือง โปรตุเกส เชี่ยว ได้ ความ สุข มี กำลังใหญ่ ขึ้น แล้ว, ควร ที่ จะ ยก เมือง ที่ แต้ ก่อน คฤข ศักราช ๑๙๑๔ อยู่ใน แคน ฝรั่งเศส นั้น, ควร ที่ เมือง โปรตุเกส เชี่ยว จะ ยก ให้แก่ เมือง ฝรั่งเศส อีก, คอเวอเมนต์ โปรตุเกส เชี่ยว ปรึกษา กัน อยู่ ๔ วัน ๕ วัน, แต้ ก็ ไม่ ยอม ยก ให้แก่ เมือง อังกฤษ แล เมือง อื่น ๆ ทั้ง ปวง, ก็ เหน้ ว่า ไม่ ควร ที่ คอเวอเมนต์ ฝรั่งเศส จะ ขอ อย่าง นี้. ฝ่าย เหมบรูอ เจ้า เมือง ฝรั่งเศส กล่าว ว่า จะ เกิด วนวาย ก็ ไม่ อาจ จะ ขอ คือ ไป, จึง นิ่ง เสีย ไม่ได้ ว่า อะไร อีก.

ผู้ ตำรา ราชการ ใหม่ ที่ ลอนดอน

๐ คือ เอ็ดมอนฟอดบี เป็น ผู้ใหญ่, ผู้ ที่ ว่า ราชการ ฝ่าย ต่าง ประเทศ ชื่อ ลอร์ด สตันเล. ผู้ ที่ ว่า ฝ่าย การ คึก ชื่อ เซนนิ

ริลบีล. ผู้ ที่ เป็น เลอด้ ไฮซัน สลอส ชื่อ ลอค เอมฟอด. ผู้ ที่ ว่า สารพิศ คลัง หลวง, ชื่อ แรทอนเนอเบล, บัคเคเนอเด. ผู้ ที่ ว่า ฝ่าย เมือง อินเดี่ย ชื่อ เอลแกรนเบน. ผู้ ที่ ว่า ฝ่าย เมือง จีน อังกฤษ ชื่อ เอ็ดคานาวัน. ผู้ ที่ ว่า ฝ่าย ไชโรลันด์, ชื่อ ลอคยอนมันเนอซี. ผู้ ที่ ว่า ฝ่าย การ เมือง อังกฤษ ใน แขวง ลอนดอน, ชื่อ ไวคองเนอเบลเอควอลปุระ, ผู้ ว่า ราชการ เรือรบ, ชื่อ เซอเซ บักอังกัน. ผู้ ว่า ฝ่าย การ ค้าขาย, ชื่อ เซอสตีบ เพคนอร์ท โกด. ผู้ ว่า ฝ่าย กตหมาย คนอยาก คนจน, ชื่อ มิคเคอคาท อชฮาเคอ, ศรี ด้วย กัน เป็น ๑๒ คน.

หนังสือ บอก ให้ ท่าน ทั้งปวง ทราบ

๐ ด้วย ท่าน มิคเคอคาท จะ ขาย เรือ ยอช ลำ หนึ่ง, เรือ ลำ นี้ ลง ทน ทำสิ้น เงิน ๓๐๐๐ เหรียญ. จะ ขาย เขา ราคา แต้ ๑๖๐๐ เหรียญ, เรือ นี้ ทุ้ม ของ แคนใหม่ มี เครื่อง ใช้ ใน การ เรือ พร้อม, มีใบ สอง ลำรับ ใช้เมื่อ แ่ง ลำรับ หนึ่ง, เมื่อ ไป เทียว ลำรับ หนึ่ง. เรือ ลำ นี้ แ่ง ขณะ ทุก ที่, เติง คันัก ไม่แพ้ ใคร เลย. จะ แ่ง ราคา เป็น ๓๒ ส่วน ให้ ท่าน ผู้ จะ ซื้อ ลง ชื่อ ให้ ท่าน ๓๒ คน, ถ้า ผู้ใด จะเอา ส่วน มาก ให้ บอก มิค แแบมมัน ให้ จก บัญชีไว้. ถ้า ได้ ครบ ๓๒ ส่วน แล้ว, จะ ให้ ท่าน ทั้งหลาย ผู้ เข้า ส่วน ทั้ง ลูก บาท, ถ้า ผู้ใด ทั้ง ลูก บาท ได้ แต้่ม มาก เรือ ก็ เป็น ของ ผู้ นั้น.

การ บันทุก เรือ ไป นอก

- ๐ ก่อน เรือ เจ้า พระยา เข้า มา มี เรือ สาม ลำ รับข้าง บันทุกของ เรือ ชื่อ เอ็ดคิงเทอ รับข้าง บันทุกใน นอก เหมกัน หาบละ ๕๐ เซนต์ จะไป เมือง ฮองกง
- ๐ เรือ ชื่อ บีเคอ รับใน หาบละ ๕๕ เซนต์ นอก หาบละ ๕๐ เซนต์ จะไป ฮองกง
- ๐ เรือ ชื่อ วิกตะเดเต บันทุก น้ำตานทรายใน หาบละ ๘๕ เซนต์ จะไป เมือง บำไบ
- ๐ ลิน ค้าขาย ที่เมือง สิงคโปร์ ที่ เรือ ที่ จะ เข้า ที่ ไม่ มี ถ้า มี ก็ จะไป หาบละ ๓๕ เซนต์ ๕๐ เซนต์
- ๐ เรือ ที่ ชื่อ ช้าง ท้าย นี้ ได้ ใช้ ไป ไป ฮองกง ตั้งแต่ เดือน ๓๐ ขึ้น ๔ คำ คือ ไวกอนต์ แคนนี้ บันทุก พรึก โทคำ

๑๓๕๒ หาย เข้าสถาน ๖๕๓๗ หาย ไปถึง ทตพัน ๖๒ หาย
บ้านกตัม ๓๒๗ หาย ฝ่าย ๕๓๐ หาย

๑ เรื่องกินไรเซง บันทุก เข้าสถาน ๓๒๓ หาย เมื่อกา ๕๒๕
หาย ถัว ๓๐๗ หาย ไปถึง ทต ๓๖๑ หาย ฝ่าย ๓๗ หาย

๑ เรื่องชื่อ อิงคีเบิก บันทุก เข้าสถาน ๖๖๓๗ หาย น้ำ
ตานทราย ๓๐๐ หาย

๑ เรื่องชื่อ ไรดี บันทุก เข้า ๓๖๐๐ หาย

๑ เรื่องชื่อ ไทโรเทีย บันทุก เข้าสถาน ๗๕๕๕ หาย

๑ เรื่องชื่อ คาโอดามัน ทุก เข้าสถาน ๖๕๓๕ หาย

๑ เรื่องชื่อ แฟริ บันทุก เข้าสถาน ๖๐๐๐ หาย

๑ เรื่องชื่อ เอตีวีนเคอ บันทุก เข้าสถาน ๓๗๐๐ หาย ฝ่าย
๗๐ หาย ฝ่าย ๗๒ หาย

๑ เรื่องที่มีได้นี้ได้ ซักไป ไป สิงคโปร์ คือเรื่อง วิริณา
บันทุก เข้าสถาน หมื่นพัน ๗๖๐ หาย ฝ่าย ๕๕๗ หาย เมื่อกา
๕๒๒ หาย ถัว ๗๕ หาย ฝ่าย ๗๒๒ หาย ไม่สัก ๕๒ แผ่น
ใหญ่หนา

๑ เรื่องเข้า พระยา บันทุก เข้า สัก ๑๓ หาย เข้าสถาน
๕๒๗๕ หาย น้ำตาน ทราย ๑๕๗ หาย เมื่อกา ๕๗๐ หาย
ปลาเคม ๓๖๐ หาย หัวหอม ๒๒๗ หาย

๑ เรื่องชื่อ เซนต์ปอดระ บันทุก หน้า สัก ๑๗๓ หาย
เข้าสถาน ๕๕๕๓ หาย ฝ่าย ๓๐๖ หาย น้ำตานทราย ๗๗ หาย
เมื่อกา ๗๗๕ หาย ไปถึง ทต ๗๕ หาย

๑ เรื่องชื่อ กอนชุน บันทุก เข้าสถาน ๓๒๓๗ หาย เข้า
เบ็ดอก ๕๗๕ หาย หัวหอม ๓๐ หาย

วิ ภาท กั้น

๑ มีข่าว ภาว่า ฌนวิ อาทิตย เกื้อน ๑๐ แรม ๑๓ คำเกิด วิ
ภาท กั้น ที่ ถนน ารวิญ กรุง, เอสกระโตโร เป็นชาติ พุดเก้, กับ
เอสमित เป็น ชาติปรีเมน, ได้ ทะละระ กัน มา หลาย วัน เพราะเงิน
เหรียญหนึ่ง กับ ๗๕ เซนต์, ที่ เอสกระโตโร ว่า เอสमित เป็น นี้ แก่
ทัว, เอสमित ว่า ไม่ควร จะให้ ไม่ เป็น สัก. มา ถึง วัน อาทิตย
แรม ๑๓ คำนั้น, เอสमित เดิน ผ่าน บ้าน เอสกระโตโร ๆ ที่
ร้องเรียก เอสमित ให้ แวะ เข้า มา แล้ว, เกียงกัน ด้วยเรื่องเงิน
ติด กัน ท่าง ทะละระ กัน, เอสกระโตโร จึง อธิข เขา บัน สัน ส้ารับ
คู่ มีอ ยิง เขา เอสमित นึก หนึ่ง แล้ว, ทัน ควร บัน ยิง ซ้า อีก นึก
หนึ่ง เป็น ๒ นึก ถูก ตัน ซา เอสमित ทั้ง ๒ นึก, เป็น ยาศ แผล รัก

ษา อยาก แต่ เหน จะ ไม่ ถึง ชีวิต. ได้ ยิน ว่า กง สุล พุดเก
จับ เอสกระโตโร จำ ไว้ แล้ว.

ข่าว มา แต่ เมือง ตอนคอง

๑ ลอศกันล ผู้ เป็น ขนแดง ฝ่าย ท่าง ประเทศ, เหน ขอบ
ท้วยการ ที่ จะ ให้ เมือง สิงคโปร์, แล เมือง บันเนง เมือง มลกา
ให้ ตั้ง เป็น เควนาคอลเน เหมือน บัง เมือง ภาละกะตา. เหน ที่
การ นั้น จะ สำเร็จ โดย เร็ว, จะ เป็น คุณ เป็น ประโยชน์ แก่ เมือง
งคโปร์ หลาย อย่าง.

๑ คำ ทิต พุด ภาษา อังกฤษ บท ต้น ๖๖

๑ เชิญ ท่าน มา ช่าง ไน, ปลี่ชี รอก อิน. ๑ ฉัน จะ
เข้าไป ซอริบ, โอวิล โอ แชนก์ ยู. ๑ เชิญ ท่าน หนึ่ง ที่ เก้อช,
ปลี่ชี บี้ชี เทฟต์ อิน เอ แจ เออ. ๑ ท่าน สมาย ฤ, ชาร์ ยูเวลล์.

๑ ฉัน สมาย อยู่ ซอริบ, ไควด์ เวลล์ โอ แชนก์ ยู. ๑ ลูก
เมีย ของ ท่าน สมาย ฤ, ชาร์ ยูเออ ไวฟ แอนต์ ชิระ เทรน เวลล์.

๑ เมีย ฉัน ไม่ สมาย, ไน ไวฟ อิศ นอก เวลล์. ๑ เมีย ท่าน
เป็น โรค อย่างไร, วิท อิศ คี แมคเคอ ออฟ ยูเออ ไวฟ.

๑ เมีย
ฉัน กิน เข้า ไม่ ได้, ชี แชค โน แอบิ โทติ พอร์ พุก. ๑ เมีย
ท่าน ไม่ สมาย นาน เท่าใด, เขา ลง แชค ชี บิน เอลิ่ง.

๑ เขา
ไม่ ได้ สมาย คัก เกื้อน หนึ่ง, ชี แชค นอก บิน เวลล์ พอร์ ทิ
ลาศ ที่ มันท.

๑ เชิญ ท่าน กิน น้ำ ซ้า, ปลี่ชี เทก เอ กับ
ออฟ คี. ๑ ฉัน จะ รับ ประทาน ซอริบ, โอวิล อีฟ ยู ปลี่ชี.

๑ ท่าน จะ เขา หน้า ทาล ใส น้ำ ซ้า ด้วย ฤ, วิสยู เทก ซูคา อิน
ยูเออ คี. ๑ ซอริบ ฉัน จะ เขา, เยค เซอ อีฟ ยู ปลี่ชี.

๑ ท่าน จะ เขา บู้ ฤ, วิสยู แอฟ เอ ซิกา. ๑ ไม่ เขา
ซอริบ, ไน โอ แชนก์ ยู. ๑ จะ เขา มาก กิน บัง ฤ,
วิสยู เทก ซัม บี้ เต็ด.

๑ ฉัน ไม่ เคย กิน มาก, โอแอม
นอค แอ กัก คัก คัก คัก ยู อีค. ๑ ท่าน อายุ ก็ บี้, เขา ไอลด์ ชาร์
ยู. ๑ ฉัน อายุ ได้ ๕๕ ปี, โอแอม คี พอร์ พีย เซอ ชี ไอลด์.

๑ ท่าน มา อยู่ บางกอก ไค ก็ บี้, เขา ลง แอฟ ย ลีฟ คี อิน
บางกอก. ๑ ฉัน อยู่ ที่ นี้ ได้ ๑๐ ปี แล้ว, โอแอฟ คี ลีฟ คี ชี เซอ
เท็น ยี เซอ ชี. ๑ ท่าน มี ลูก ก็ คน, เขา นนิ ชิระ เทรน แอฟ
ยู. ๑ ฉัน มี ลูก ชาย คน หนึ่ง, แล ลูก หญิง คน หนึ่ง, โอแอฟ
วัน ชัน, แอนต์ วัน คอเคอ.

มงกุฎสำหรับ กระษัตริย์ มี รากเท่าใด

๑ มงกุฎสำหรับ ทรง ของ กวินจิตโพธิ์เรีย. มงกุฎนั้น ประทับด้วยเพชรใหญ่โดยรอบ ขอบ มงกุฎ ๒๐ เม็ด. เพชร ๒๐ เม็ดนั้น ราก ๑๕ ทมึน เทรียน. ที่ ยอด มงกุฎ นั้น ประทับ ด้วย เพชรใหญ่ยิ่ง อีก ๒ เม็ด, ราก ๒ ทมึน เทรียน. ประทับ ที่ มุม มงกุฎ อีก ๕๔ เม็ด แต่ เป็น เม็ด ย่อม ๆ, ทั้ง ๕๔ เม็ด เป็น ราก ๑๗๗ ทมึน เทรียน. มี รูป กางเขน ๔ รูป ประทับ อยู่ กับ มงกุฎ. รูป กางเขน นั้น ล้วน ประทับ ด้วย เพชร แล แก้ว มุกดา. แต่ ราก เพชร แล แก้ว, ที่ ประทับ ไม่ กางเขน หมด ด้วย กัน ๓๘ ทมึน เทรียน. ราก พลอย เพชร ที่ ประทับ มงกุฎ เป็น ๙๒ ทมึน เทรียน.

บอก การ ของ นาย ห้าง

๑ เพราะ หนังสือ ที่ได้ ลงพิมพ์ แต่ข้าง บลนี้. คน ทั้งปวง ที่ พวกเรา มี ชื่อ ใน ข้าง ท้าย นี้ เป็น นี้ อยู่ นั้น, ต้อง บอก บานูชี

มา เพื่อ เรา จะ ชำระ ให้. แล บันคา คน ที่ เป็น นี้ แต่ พวกเรา เชิญ มา ใช้ นี้, ใน ระหว่าง ตั้งแต่ นี้ จน ถึง เดือน ๑๐ ขึ้น ๔ ค่ำ. ถ้า ไม่ได้ มา ใช้ นี้ นั้น, ข้าพเจ้า จะ ต้อง ให้ กงสุล ชำระ เสียเอง. ข้าพเจ้า มี ชื่อ รมิกสมิต แอนกัมปนี, ลง พิมพ์ ที่ กรุง เทพ ฯ ฅวัน พุทศ เดือน ๙ แรม ๔ ค่ำ, รุศศักราช ๑๒๒๘ ปี. ฤศศกศักราช ๑๙๖๖ ปี.

หนังสือ บอก ของ นาย ห้าง

๑ นาย ห้าง ที่ เป็น เป็น พวก กัมปนี. ชื่อ โคมะนี, รมิต, มนตี่ คน หนึ่ง. กับ เอกวาตสมิต คน หนึ่ง. ทั้ง ชื่อ รวม กัน ว่า รมิกสมิต แอน กัมปนี, ที่ได้ ตั้ง ห้าง เมือง เซียงไฮ แห่ง หนึ่ง, แล เมือง โยโกะมา แห่ง หนึ่ง. แล กรุง เทพ ฯ แห่ง หนึ่ง. แล กรุง ลอนดอน แห่ง หนึ่ง. ได้ ยอม เลิก กัน ใน วัน พุทศ เดือน ๙ แรม ๔ ค่ำ รุศศักราช ๑๒๒๘ ปี. ฤศศกศักราช ๑๙๖๖ ปี. ชื่อ พวกเรา ลง ชื่อ ที่ นี้ ชื่อ รมิตมนตี่แลชื่อ, สมิต.

ถ้าป็น เข้า กรุง เทพ ฯ

เข้า มา เมื่อไร	ถ้าป็น ชื่อไร	กับบริษัทชื่อไร	ก่ ตอน	เรือ อไร	มาแต่ไหน
เดือน ๑๐ ขึ้น ๑๓ ค่ำ	เองวัด	จีน	๒๕๐	ปาก คัช	สิงคโปร์
เดือน ๑๐ แรม ๑ ค่ำ	ชีวุน	หับเปอ	๔๐๖	กล ไฟ อังกฤ	สิงคโปร์
เดือน ๑๐ แรม ๑ ค่ำ	ชีโลเซ	ยอน	๒๔๘	ปาก อังกฤ	สิงคโปร์
เดือน ๑๐ แรม ๒ ค่ำ	เจ้า พระยา	ฮรตัน	๓๕๓	กลไฟ สยาม	สิงคโปร์
เดือน ๑๐ แรม ๔ ค่ำ	ยอน แอน เมรี	เคียร์	๑๙๐	ปาก อังกฤ	สิงคโปร์
เดือน ๑๐ แรม ๘ ค่ำ	วอกเทอ เลเด	เมอเว	๑๔๐	สกุนเนอ อังกฤ	สิงคโปร์

ออกไป เมื่อไร

ถ้าป็น ออก จาก กรุง เทพ ฯ

จะไป ไทหน

เดือน ๑๐ ขึ้น ๑๒ ค่ำ	คาโลตา	เยตเปอเซน	๔๒๐	ปาก ฮำเปิก	ฮ่องกง
เดือน ๑๐ ขึ้น ๑๒ ค่ำ	แพเว	ค้ำมิง	๒๒๗	สกุนเนอ อังกฤ	ฮ่องกง
เดือน ๑๐ ขึ้น ๑๕ ค่ำ	เอควินเตอ	คีล	๕๑๓	ปาก คัช	ฮ่องกง
เดือน ๑๐ ขึ้น ๑๕ ค่ำ	ควนซุน	จีน	๒๙๘	ปาก สยาม	สิงคโปร์
เดือน ๑๐ แรม ๕ ค่ำ	ชีลทอคตัน	เบเด	๔๐๖	ปาก อังกฤ	ฮ่องกง
เดือน ๑๐ แรม ๗ ค่ำ	เจ้า พระยา	ฮรตัน	๓๕๓	กล ไฟ สยาม	สิงคโปร์
เดือน ๑๐ แรม ๗ ค่ำ	โพล เรนส์	ยอนมรุก	๓๔๐	ปาก อังกฤ	สิงคโปร์
เดือน ๑๐ แรม ๘ ค่ำ	คอคทาวีตา	แมกลิน	๓๔๐	ปาก อังกฤ	ฮ่องกง

๑. อนึ่ง เพราะ พวก นายห้าง ได้เลิก ตามที่ไว้ ว่า ไว้ ข้างบนนี้. ข้าพเจ้าผู้ชื่อ สุก ท้ายนี้, ใ้รับ เขา เป็น ขวระ ใน การงาน คำรับ ของ พวก กัมปนี นั้น. ที่ เรียกว่า วิมีสมิต แอน กัมปนี ที่ ได้ ตั้ง ที่ข้าง เมือง เชียงไฮ. แล กรุง เทพ ๆ แล กรุง ลองดอน นั้น, ข้าพเจ้า ใ้รับ เขา เป็น ขวระ หมก, แล มีศ.เคอ คี. เอ็ม. อัลลอลยวิง นั้น เรา ได้ ตั้งไว้, เพื่อ จะ ทำ การ ใน นายห้าง นั้น แทน ตัวเรา, ชื่อของ เรา วิมีสมิต กัมปนี. ลง พิมพ์ ที่ กรุง เทพ ๆ ณ เดือน ๙ แรม ๔ ค่ำ จตุศักราช ๑๒๒๙ ปี. ศกษศศ คักราช ๑๙๖๖ ปี.

๑. การขายของ ขวระ

๑. ข้าพเจ้าที่มีชื่อข้างท้ายหนังสือนี้ มีสิ่งของฝากมาแต่ประเทศยุโรป คือ แหวนทองคำ มีเพชร พลอย อย่างดี เขม ขัดทองคำ ประทับด้วย พลอยทับทิม แล พลอยอื่น ๆ อย่างดี

สายสร้อยทองคำ แล เพชรต่าง ๆ นายห้างนั้น มีชื่อว่า เอโฮมัน แดที เฮนรี แอน กัมปนี อยู่ที่บ้าน สมเด็จเจ้าพระยาองค์ใหญ่

เพชรในแก่นจันทน์

๑. ข้าพเจ้าผู้มีชื่อจีน กังเขียน เป็นที่หลวงประเทศ แพทยาโฮรด เข้ากรมหมอจีนได้ซื้อจันทน์เทศ มาทำยาฆ่าได้ เพชร อยู่ในแก่นจันทน์ข้างข้างเพชร ทำเป็นหัวแหวนอยู่คนเผาไฟไม่ไหม้ ท่านผู้ใดจะซื้อเชิญท่านมาที่บ้านข้าพเจ้าอยู่ที่สามเพงนำโรงกงสี ที่มีเสาถายี่หื้อทองขุนตั้งมีเพชรจันทน์ขาย

๑. ปฏิทิน ออก โมง แล ทูม ในข้าง ขึ้น เดือน ๑๐ นี้. ๗

คำอังกฤษ	คำไทย	คำจีน	อาทิตย์ขึ้น กี่โมง	อาทิตย์ตก กี่โมง	อาทิตย์เที่ยง กี่โมง	จันทร์ ตก กี่ ทูม
เดือน ออกโทเบอ	เดือน ๑๑	เดือน ๙				
วัน พุธ ๑๐ คำ	ขึ้น คำ ๑	คำ ๑	ย่ำรุ่ง ๖ นาที	๕ โมง ๕๔ นาที	ย่ำเที่ยง ๑๒ นาที	ทูม หนึ่ง ๑๙ นาที
วัน พฤหัส ๑๑ คำ	๒ คำ	๒ คำ	ย่ำรุ่ง ๗ นาที	๕ โมง ๕๓ นาที	ย่ำเที่ยง ๑๓ นาที	๒ ทูม ๖ นาที
วัน ศุกร ๑๒ คำ	๓ คำ	๓ คำ	ย่ำรุ่ง ๗ นาที	๕ โมง ๕๓ นาที	ย่ำเที่ยง ๑๓ นาที	๒ ทูม ๕๕ นาที
วัน เสาร์ ๑๓ คำ	๔ คำ	๔ คำ	ย่ำรุ่ง ๗ นาที	๕ โมง ๕๓ นาที	ย่ำเที่ยง ๑๓ นาที	๓ ทูม ๔๒ นาที
วัน อาทิตย์ ๑๔ คำ	๕ คำ	๕ คำ	ย่ำรุ่ง ๘ นาที	๕ โมง ๕๒ นาที	ย่ำเที่ยง ๑๓ นาที	๔ ทูม ๓๙ นาที
วัน จันทร์ ๑๕ คำ	๖ คำ	๖ คำ	ย่ำรุ่ง ๘ นาที	๕ โมง ๕๒ นาที	ย่ำเที่ยง ๑๔ นาที	๕ ทูม ๑๗ นาที
วัน อังคาร ๑๖ คำ	๗ คำ	๗ คำ	ย่ำรุ่ง ๘ นาที	๕ โมง ๕๒ นาที	ย่ำเที่ยง ๑๔ นาที	
วัน พุธ ๑๗ คำ	๘ คำ	๘ คำ	ย่ำรุ่ง ๙ นาที	๕ โมง ๕๑ นาที	ย่ำเที่ยง ๑๔ นาที	๖ ทูม ๕๒ นาที
วัน พฤหัส ๑๘ คำ	๙ คำ	๙ คำ	ย่ำรุ่ง ๙ นาที	๕ โมง ๕๑ นาที	ย่ำเที่ยง ๑๔ นาที	๗ ทูม ๓๙ นาที
วัน ศุกร ๑๙ คำ	๑๐ คำ	๑๐ คำ	ย่ำรุ่ง ๙ นาที	๕ โมง ๕๑ นาที	ย่ำเที่ยง ๑๔ นาที	๘ ทูม ๒๔ นาที
วัน เสาร์ ๒๐ คำ	๑๑ คำ	๑๑ คำ	ย่ำรุ่ง ๑๐ นาที	๕ โมง ๕๐ นาที	ย่ำเที่ยง ๑๕ นาที	๙ ทูม ๑๐ นาที
วัน อาทิตย์ ๒๑ คำ	๑๒ คำ	๑๒ คำ	ย่ำรุ่ง ๑๐ นาที	๕ โมง ๕๐ นาที	ย่ำเที่ยง ๑๕ นาที	๙ ทูม ๕๙ นาที
วัน จันทร์ ๒๒ คำ	๑๓ คำ	๑๓ คำ	ย่ำรุ่ง ๑๐ นาที	๕ โมง ๕๐ นาที	ย่ำเที่ยง ๑๕ นาที	๑๐ ทูม ๕๕ นาที
วัน อังคาร ๒๓ คำ	๑๔ คำ	๑๔ คำ	ย่ำรุ่ง ๑๑ นาที	๕ โมง ๔๙ นาที	ย่ำเที่ยง ๑๕ นาที	๑๑ ทูม ๕๕ นาที
วัน พุธ ๒๔ คำ	๑๕ คำ	๑๕ คำ	ย่ำรุ่ง ๑๑ นาที	๕ โมง ๔๙ นาที	ย่ำเที่ยง ๑๕ นาที	

๑หนังสือจดหมายเหตุน่า

THE BANGKOK RECORDER.

เล่มที่ ๒๒ เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ปีชาน อัฐศก จุลศักราช ๑๒๒๘ เดือน ออโถบศอ วันที่ ๒๔ กลุข ศักราช ๑๙๖๖, ไปที่ ๑๗

ข่าวเมืองพระมา

๑ มีหนังสือชาวอังกฤษที่ไต่อยู่เมืองมณฑล, ก่อนชบถนั้น. เขียนก่อนการชบถเกิด๒ เดือน, ผากมาถึงเมืองราชบุรี, เขียนฉนวนพทอ เดือน ๗ แรม ๘ ค่ำ, ได้ลงพิมพ์ที่จดหมายเทศราชกงแถม. ว่าข้าพเจ้าคิดว่าท่านจะชอบใจฟังเรื่องข้าพเจ้าไต่เห็นไต่รู้, ที่เมืองมณฑลเมืองหลวงพระมา. ข้อต้นว่าอากาศร้อนน่ากลัว. ข้อที่๒ว่าเป็นเมืองเต็มล้นด้วยความเท็จ. เห็นข้อที่๓ว่าเต็มล้นด้วยความเท็จนั้นเป็นที่บังเกิดอากาศร้อน. ถ้าปีศาจเป็นบิภกของความเท็จนรกที่ปีศาจใหญ่อยู่นั้น, คงจะอยู่ใกล้เมืองมณฑล. ถ้าจะว่าตามจริง, ข้าพเจ้าเห็นเป็นแน่พอใจกว่าแต่ก่อนว่าการทั้งปวงในเมืองมณฑลเป็นเท็จทั้งนั้น. การภายในหลวงแลการค้าขายด้วยพวกต่าง ๆ ปรเทศ, ควรที่จะประสานกัน. แต่คอบเวอแมนซ์พม่ากลัวคนค้าขายฝ่ายอังกฤษนัก. ก็รู้ว่าห้ามการค้าขายก็ไม่ได้แล้ว, แลก็รู้ว่าต้องการค่าธรรมเนียมที่มีเพราะค้าขาย. คิดไปคิดมาหนานไม่รู้จะแก้ยังไง. ก็ฟังคิดว่าจะแก้ได้ตั้งนี้คือว่าทำเป็นเชิญให้อังกฤษเข้ามาค้าขาย, แลแล้วก็คิดฮั้นยกยื้อไม่ให้ค้าขายได้สะดวกไว้การค้าขายแก่ชาวพม่าหงต. ให้เจ้าภานี่พม่าเสียเงินขึ้นคลังหลวงมากเพราะการนี้. อังกฤษถ้าซื้อของก็ของซื้อคือเจ้าภานี่ตามราคาที่ตั้งเป็นราคาแพง. เจ้าภานี่พม่าทั้งปวงนั้น, เป็นเหมือนทุกกตภาของในหลวง. ไม่ใคร่จะมีสินค้าอะไรที่ไม่ใช่เจ้าภานี่. ชาวบ้านนอกต้องทนลำบากหนักเพราะการเจ้าภานี่. ลางที่ก็ห้ามไม่ให้ขายสินค้าอะไรแก่ชาวต่างประเทศ. ลางที่เจ้าภานี่ว่าถ้าจะขายแก่ชาวต่างประเทศก็คงจะไม่โทษลาคัส. ชาวบ้านนอกจึงกลัวแล้วต้องทำเป็นขายสินค้าเสียแก่เจ้าภานี่ทุก ๆ. ถ้าว่าชาวบ้านนอกจะขายแก่ชาวต่างประเทศได้, ชาวต่างประเทศก็จะให้ราคาแพง ๆ. เมื่อที่ชาวต่างประเทศซื้อแก่เจ้าภานี่.

นี้. เหตุตั้งนี้การที่จะทำให้สินค้าทวีมากขึ้นนั้น, ก็เสื่อมไป. ชาวบ้านไม่เต็มใจทำ, หนีไปหาใคร่ขายบ้านเมืองที่อยู่ในเขตแดนอังกฤษ. คนที่มีเรือกสวนบ้านเรือนลูกเมียก็จะทิ้งที่ทางของตัวไม่ได้จำเป็นอยู่. การซื้อการข่มขู่ซึ่งนี้ก็มิหนักเบาความที่ใกล้แลไกลแดนอังกฤษ. ถ้าอยู่ใกล้แดนอังกฤษก็ไม่สู้หนัก, ถ้าอยู่ออกไปก็ยิ่งหนักออกไปหนักออกไปที่.

๑ ขอรอบท่านไต่ยื่นข่าวถึงบ่อน้ำมันดิน, ฤน้ำมันเรียกว่าบิโถวเรือม. บ่อน้ำมันทั้งปวงนั้นเกิดน้ำมันเสมอแต่ไม่เหมือนบ่อน้ำมัน, ที่มีในเมืองยูนิคิตเทศที่เกิดน้ำมันในนาทหนึ่งหลาย ๑๐๐ ถึง. แต่เกิดน้ำมันช้า ๆ หน่อย. พระเจ้าพม่ายอมให้เจ้าภานี่ ๒ คน เป็นเจ้าภานี่น้ำมันดิน, ที่เกิดในบ่อนั้น. ได้เงินหลวงปีหนึ่ง ๔ พันบาทเศษละต่อสิ่งคิกเป็นเงินเหรียญประมาณ ๒๐ พันเหรียญ. เขาใช้น้ำมันนี้ตามตะเกียง. ใบชาแลสินค้าอื่น ๆ ก็มีกรรมเฟี้ยนภานี่เหมือนกัน. ข้อสัญญาไม่ตั้งที่ทำได้แต่ก่อนสำหรับที่จะบำรุงการค้าขายก็เปลี่ยนไป. ไม่ตั้งนั้นสัญญาแก่ชาวอังกฤษว่าจะยอมให้ชาวอังกฤษ, ไปซื้อสินค้าทุกสิ่งแก่ชาวบ้านเชิงไปขายนอกตามที่จะพอใจ, แต่อังกฤษจะซื้อไม่ได้, ต้องซื้อแก่เจ้าภานี่.

๑ ที่นี้ จะว่าด้วยเงินในหลวงพม่าต้องเสียเพราะนางสนมแลราชบุตร, ในหลวงมีนางสนมประมาณ ๑๐ คน, พระราชบุตรทั้งหญิงทั้งชาย ๗๐ องค์. มหาคชปุระราชมีนางสนมแลราชบุตรมากเหมือนกัน. พระราชบุตรทั้งหญิงทั้งชายต้องใช้พลูบเพชรเสื้อผ้าล้วนนาคของที่ผู้มีราคามาก. เงินที่ในหลวงต้องใช้เพราะพระราชทาน, แลนางพระสนมแลพระราชบุตรทั้งวังหลวงวังหน้า, เงินหลวงที่เจ้าพระคลังปีหนึ่งจะแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน, สิ้นไปคือพระราชทานแก่นางพระสนมแลพระราชบุตรนั้น ๒ ส่วน. ที่เหลือ

ส่วนหนึ่งได้ใช้ ในการ บำรุง วัด, แล การ เลี้ยง พระสงฆ์ ที่ เกี่ยว ครวัน อ้วน พี่, เพราะ การ ช่ม ชี้ ฝูง ราษฎร. เมื่อ การ ทำ มา ทากิน อยาก ตั้ง นี้ ทา ทว ที่ จะ สง ใสย, เพราะ คน บวช เช่น พระ มาก ทลาย พัน ทลาย หมื่น ไม่, การ ที่ เป็น พระ ทากิน ง่าย ทำ ไร่ ทำ นา สิบ คำ ก็ อยาก.

๑ ใน หลวง พม่า เสีย ราชทรัพย์ด้วย ทำ กลอง ปี พาท ทำ กำแพง ด้วย ดิน เหนียว, ทำ วง เป็น ที่ ประ พาศ ทลาย แห่ง เป็น การ เล่น เหมือน ยัง เด็ก เล่น ไม่ ได้ คติ เสีย ทย เงิน, เป็น การ ไม่มี ประโยชน์ แก่ บ้าน เมือง. เมื่อ ข้า พเจ้า ได้ ยิน เจ้า นาย พม่า สรรเสริญ การ นี้ ข้า พเจ้า คิด ใน ใจ ว่า, พระเจ้า พม่า เป็น ใจ ย้ำ เท่า ไถ, แล จ้าง นาย ทั้ง ฝูง ราษฎร ที่ สรรเสริญ การ นี้ ไม่ ได้ ชัก ขวาง, ก็ เป็น โศก เชลา มาก กว่า นั้น เท่า ไถ. เมื่อ ใน หลวง พม่า มี เสนา บดี เช่น นี้, ก็ ควร ที่ จะ เข้า ใจ ว่า ตำแหน่ง ทั้ง ปวง นอก นั้น, คง จะ เหม ด้วย คน เช่น นั้น ที่ จะ ซื้อ เขา ตำแหน่ง, เป็น รา คา มาก กว่า ผู้ อื่น, คือ คน ที่ จะ ช่ม ชี้ ฝูง ราษฎร ทั้ง ปวง มาก กว่า คน อื่น.

๑ ถึง กระนั้น พระเจ้า พม่า ได้ ซื้อ ว่า เป็น คน ดี เพราะ เงิน ที่ได้ ด้วย ช่ม ชี้ ฝูง ราษฎร นั้น ได้ ทำ บุญ สร้าง กุศล, เพื่อ จะ ได้ ใช้ ใน โลกย์ นาน มาก, เพราะ ท่าน ปราบ รุณา คุศล นัก จึง ได้ สร้าง พระเจดีย์ แล อาราม แล ได้ เลี้ยง พระสงฆ์, ทรง พัง พระ คัมภีร์ ที่ สำรับ พุทธศาสนา บ่อย ๆ. แล ท่าน ก็ ไม่ ยอม ให้ คน ชำ สัตว. แต่ ที่ เขา สรรเสริญ ใน หลวง เพราะ ที่ ไม่ ชำ สัตว นั้น บุญ นั้น ก็ ไม่ ครอบ เพราะ เป็น การ ทำ ลาย สัตย์ อรวม ต่าง ๆ. เมื่อ จะ ห้าม การ ชำ สัตย์ เหมือน จะ ห้าม อัง กฤษ, ไม่ ให้ อัง กฤษ กิน เนื้อ สัตว. คน ที่ ถือ พุทธศาสนา ใน เวร ๆ นี้ เข้า ใจ ว่า คน ที่ ชำ คน แล คน ที่ ชำ ไก่, ก็ บาย อย่าง เดียว กัน. ผิด กัน แต่ มาก แต่ น้อย กว่า กัน. ใน คิม นั้น สมณะ โค คม ที่ เขา ถือ ว่า เป็น พระ ก็ ไม่ โศก เชลา ยัง นั้น ตก. ท่าน ก็ เคย กิน เนื้อ หมู, แล ก็ เคย เพราะ กิน หมู มาก ปวด ท้อง. เขา เห็น ว่า ท่าน สมณะ โค คม, ทำ ผิด เพราะ กิน หมู ที่ อา กาศ ร้อน. เนื้อ หมู นั้น ไม่ ควร ที่ ผู้ ไถ จะ กิน ที่ อา กาศ ร้อน. กิริยา ของ เจ้า แผ่น ดิน พม่า นั้น, ประ สม กัน ด้วย กิริยา ทลาย อย่าง ผิด กัน ต่าง ๆ. คือ มี ใจ เมทา สัตว, แล ใจ รัก ทวี มาก กว่า คน อื่น ทั้ง ปวง นัก, แล ใจ โลก หลง, แล ใจ ไม่ เสีย ทย เงิน ใน การ ที่ จะ ตก แด่ง ประ ตัม ประ

คา ทวี แล ลูก เมีย ของ ทวี. หนังสือ นี้ แปร ออกจาก วาร กัง เตม งาม กัก

๑ สาม กัก เล่ม ๒ ได้ ลง พิมพ์ แล้ว, ได้ ยก เข้า เป็น เสนม ไว้ บ้าง แล้ว. แต่ จะ จำ นาย ได้ แต่ ที่ ละ น้อย ๆ, จะ จำ นาย ให้ มาก ไม่ ได้. ด้วย ลูกจ้าง ผู้ ที่ จะ ทำ เข้า เป็น เสนม นั้น น้อย ตัว นัก.

ข่าว เมือง พม่า ต่อ ไป อีก

๑ หนังสือ จด หมาย เหตุ ซึ่ง มา แต่ พม่า ใน เวร ๆ นี้, เป็น ใจ ความ ว่า, การ ขบด นั้น ขย เสีย แล้ว, เจ้า ๒ องค์ ที่ คติ ขบด นั้น ไป เสีย. แต่ เหน จะ ไม่ พัน พระเจ้า แผ่น ดิน พม่า คง จะ จับ ได้. เหน ว่า จะ สำรับ โทษ เสีย ตาม สมควร. ถึง จะ เข้า มา อา ไศรย อยู่ใน เขตแดน อัง กฤษ, ๆ คง จะ จับ ทวี ส่ง ให้ พระเจ้า พม่า. เหน ที่ ท่าน ผู้ เป็น เจ้า ของ โลกย์ จะ บัน ดาน ให้ การ ขบด นี้, ให้ กลับ เป็น ที่ จะ บำรุง คุช ภาศนา ใน เมือง พม่า.

๑ ก่อน ขบด เกิด ขึ้น, เจ้า แผ่น ดิน พม่า ทั้ง เสนา บดี ทั้ง ปวง คุ เหมือน จะ ถือ ทวี ว่า ไม่ สู้ ต้อง การ ด้วย อัง กฤษ, ไม่ อยาก จะ ให้ สนิท กัน นัก. จึง จัก แจง เพื่อ จะ ให้ อัง กฤษ คำ ขาย ไม่ สู้ สดวก, แต่ เดียว นี้ เหน ที่ เจ้า แผ่น ดิน พม่า แล เสนา บดี ทั้ง ปวง ก็ จะ ตั้ง ใจ เสีย ใหม่ แล้ว. คง เห็น ว่า จะ ต้อง อา ไศรย อัง กฤษ ให้ สนิท กว่า แต่ ก่อน. ถ้า ไม่ ได้ พัง อา ไศรย กำ ลัง อัง กฤษ แล้ว, ก็ จะ ถอย กำ ลัง ลง เสื่อม เสีย ไป. ถ้า ได้ รัย เขา กำ ลัง อัง กฤษ เป็น ที่ พัง แล้ว, เหตุ การ ขบด ที่ เป็น มา แล นั้น จะ ไม่ ได้ เกิด ขึ้น. เจ้า ทั้ง ๒ องค์ อาจ ทำ วุ่นวาย นัก ทนา, เพราะ รู้ ว่า อัง กฤษ จะ ไม่ ช่วย พระเจ้า พม่า. ข้า พเจ้า นี้ เห็น ว่า ถ้า พระเจ้า แผ่น ดิน พม่า ไม่ ได้ รัย เขา อัง กฤษ เป็น ผู้ ช่วย อุปถัมภ์ แล้ว, เมือง พม่า คง จะ เสีย ไป โดย เรว, เหมือน ยัง เมือง ทลาย เมือง ที่ ประ เทศ อิน เตีย, ไม่ ยอม อา ไศรย อัง กฤษ มี หน้า ช่ม เกิด ยก ช้าง พาก สดุด เตียน, ก็ ได้ แยก เสีย ไป ทมต. แต่ เมือง ไท น ๆ ที่ ได้ พัง อัง กฤษ โดย คติ โดย ความ สัตย์, ก็ ยัง ตั้ง ตำ รงค์ อยู่. ใน คำ กวี โย เบล, มี คำ แห่ง ผู้ สรรพ ทวี ว่า เมือง ทั้ง ปวง ที่ จะ ไม่ กลัว ไม่ เกรง ท่าน ผู้ ใหญ่ นั้น จะ ต้อง เสื่อม เสีย ไป ทมต. คำ นี้ มี ใน หนังสือ ยศ ขา ย ผู้ ทำ นาย บท ๖๐, ข้อ ๑๒, คำ นี้ ว่า เมือง ฤ แผ่น ดิน ไท ๆ, ที่ ไม่ ยอม ปฏิบัติ ษะ โธวา จะ ต้อง หนี ทาย, แต่ จริย เมือง เหล่า นั้น ก็ ต้อง อพยพ ไป ทมต.

พงษาวดาร อังกฤษ ต่อไป

๑ โปบ แจ้ง ความใน หนังสือ นั้น แล้ว, ก็ ยก ย่อง สวรรเสถียร เชนเว มาก นึก, แล้ว ตั้ง นาม ว่า เป็น ผู้ บังคับ กัน สาสนา. ใน คฤศศ คักราช ๑๕๒๒ ปี, เชนเว เปรอเออเมระนีเสศจมา เยี่ยม เยียน เชนเว อีก ครั้ง หนึ่ง, แล้ว กล่าว กถ อุบาย ต่าง ๆ, ให้ เชนเว ตก ไมตรี เสีย, มิ ให้ เป็น มิตรี ไมตรี กับ พระเจ้า ฝรั่งเศส.

ทั้งสอง พระนคร ก็ เสีย ทาง พระราช ไมตรี กลับ เป็น ประจามิต ต่อ กัน. ฝ่าย เชนเว นั้น มี พระไทย ปฏิพัทธ์รักใคร่ใน ธิดา ของ ขุนนาง ผู้ หนึ่ง, คิด จะ อภัย พระนาง แกกเออริน มเหสี ที่ พระ ราชบิดา ประทาน ให้ แต่ เติม นั้น. จึง ส่ง หนังสือ ไป ถึง โปบ ฆากหลวง ใหญ่ ใน เมือง โรม ขอ หนังสือ อภัย, โปบ ไม่ ยอม ให้ อภัย. เชนเว ก็ จน พระไทย อยู่, ไม่ ทราบ ว่า จะ ทำ ประการใด. มี ฆากหลวง หมุ่ม ผู้ หนึ่ง ชื่อ ทัมมีซ แครนเมอ, พุด กับ พวก อาลัยกัมของ เจ้า แผ่นดิน ว่า, ถึง การ บ้าน เมือง ก็ สิทธิ ซาก อยู่ใน พระเจ้าแผ่นดิน, ทำไม จึง ต้อง ไป ขอ หนังสือ อภัย แต่ โปบ ถึง เมือง โน้น เล่า. ประชุม แต่ บันทก นึกปรารุข ใน กรุง ลอน ทอน นี้ ให้ ตก สิ้น ญ, ว่า ควร ฤ ที่ จะ รับ พี่ สะไพ มา เป็น ภรรยา.

๑ เชนเว ทรง ทราบ ว่า, ฆากหลวง ทัมมีซ แครนเมอ กล่าว ทั้ง นั้น ภอ พระไทย นึก. จึง ให้ คน ไป เชิญ ทัมมีซ แครนเมอ มา เล้า. ทัมมีซ แครนเมอ ได้ ความ ชอบ โปรต ปราณ เป็น อัน มาก. แต่ นั้น มา อำนาจ ของ คาตะเนลลูลซี ก็ เสื่อม ทยอยน้อย ลง ไม่ เบื้อง เหมือน แต่ ก่อน. เชนเว ก็ คั้น เขา ทวา หลวง มา เสีย จาก คาตะเนลลูลซี, แล้ว รับ เขา วัง ที่ คาตะเนลลูลซี สร้าง ไว้ เป็น ที่ อยู่ เป็น ของ หลวง. อยู่ ไม่ ช้า เชนเว สั่ง ให้ จับ คา ตะเนลลูลซี ว่า เป็น ขบถ. ผู้ รับสั่ง ก็ ไป จับ คาตะเนลลูลซี, ๆ เป็น ทุกข์ เสียใจ จน บ่วย มา ไม่ ถึง, ก็ ถึง แก่ กรรม เสีย ใน ระหว่าง ทาง. เมื่อ ไกล จะ ตาย นั้น ได้ ออก วาว่า แก่ คน เหล่า นั้น ว่า, ถ้า เรา ได้ ปฏิบัติ พระเจ้า มาก เหมือน ปฏิบัติ เจ้าแผ่นดิน แล้ว, พระเจ้า ก็ จะ ไม่ ละเรา เมื่อ เรา แก่ แล้ว.

๑ ใน คฤศศ คักราช ๑๕๓๓ ปี เชนเว สั่ง ให้ ผู้ ใหญ่ ๆ ปรารุข หมู ปฤกษา กัน, จะ อภัย พระนาง แกกเออริน มเหสี. ผู้ ใหญ่ ๆ ปฤกษา กัน อยู่ สัก ๑๕ วัน, ก็ แ่่ง หนังสือ อภัย พา กัน เจ้า ไป ถวาย เชนเว. ๆ ก็ รับ นาง เชนเว โบลิน มา เป็น มเหสี, ใน สาม วัน ก็ ได้ ราชภิเศก. ชาว ที่ เชนเว อภัย มเหสี เสีย นั้น, ก็ เล่า ภา ไป ถึง เมือง โรม. โปบ ฆากหลวง ทราบ กวี เชนเว.

นึก, จึง มี หนังสือ ประกาศ ไป ว่า, การ ที่ เชนเว เจ้า แผ่นดิน อังกฤษ ทำ ทั้ง นี้ เป็น การ ชั่ว นึก. เชนเว ทราบ หนังสือ ประกาศ นั้น ก็ ชุ่น เคือง เขา พระไทย ออก ทาก จาก โปบ, จึง ทรัส ว่า แต่ นี้ ไป จะ ไม่ ชุ่น แก่ โปบ ฆากหลวง, การ สาสนา พระองค์ จะ เป็น ใหญ่, ให้ เขา ทรัพย์ ที่ เคย ส่ง ไป ให้ โปบ มา เก็บ ไว้ ใน พระคลัง หลวง. แต่ นั้น มา สัก สอง ปี เชนเว ได้ ทำลาย วัด ฆากหลวง เสีย ๓๗๖ วัด. แต่ พระนาง แอนนิ โบลิน ได้ มา เป็น พระ มเหสี อยู่ สาม ปี. มี พระ ราชบิดา องค์ หนึ่ง, จึง แกล้ง ไล่ โทษ พระนาง แอนนิ โบลิน มเหสี ว่า ไม่ สัตย์ ซื่อ ต่อ พระองค์, ก็ ทำ หนังสือ อภัย แล้ว ให้ ตก คีระ เสีย. ใน วัน รุ่ง ชุ่น พระองค์ ก็ รับ นาง เชนเว มิว ธิดา ขุนนาง นั้น มา เป็น พระ มเหสี. ครั้น มี พระราชบุตร องค์ หนึ่ง, พระนาง ก็ ถึง ความ พิโรไลย. เชนเว จึง ส่ง วาซทูต ไป กล่าว พระราชบิดา ต่าง ประเทศ, พระราชบิดา นั้น ทราบ ว่า เชนเว อภัย มเหสี เสีย ก็ เกรง ทา ยอม ไม่, แล้ว ทรัส ว่า, ถ้า หลิง โท มี คีระ สอง คีระ จึง จะ เป็น มเหสี ของ เชนเว ได้. ถ้า มี คีระ เกี้ยว แล้ว เป็น มเหสี ของ เชนเว ไม่ ได้.

๑ เชนเว นั้น ทั้ง พระไทย แสง ทา พระมเหสี, ได้ ทอด พระเนตร รูป วาด ของ เจ้า หลิง องค์ หนึ่ง มา แต่ เมือง เขอมนี, ก็ ภอ พระ ไทย. จึง ส่ง ทูต ไป กล่าว แล้ว รับ เจ้า หลิง นั้น มา, ก็ ไม่ ภอ พระไทย. ด้วย ไม่ เหมือน รูป วาด นั้น, แต่ รับ ไว้ เป็น พระ มเหสี น้อย หนึ่ง ก็ อภัย เสีย. อีก สัก ๑๕ วัน ก็ รับ นาง แกกเออริน ซาเวิน ธิดา ขุนนาง มา เป็น พระมเหสี. พระนาง องค์ นี้ นาม นึก. แต่ เชนเว เหน กิริยา ไม่ ดี ให้ เขา ไป ตก คีระ เสีย. อยู่ ประมาณ ปี หนึ่ง, เชนเว ได้ รับ หลิง ม่าย ภรรยา ขุนนาง ที่ ถึง แก่ กรรม เสีย แล้ว มา เป็น มเหสี. พระนาง นี้ ฉลาด นึก. ทราบ พระ อชัณดา พระเจ้า แผ่นดิน. ประนิบัติ มิ ให้ ชัก เคือง พระ ไทย, ก็ โปรต ปราณ ได้ เป็น มเหสี ยิ่ง ขึ้น มา มิ ได้ มีความ ผิด.

๑ อยู่ มา ฝ่าย เจ้า แผ่นดิน สะกอกแลนด์ สวรร คาไลย, มี พระราช บิดา องค์ เดียว ทรง พระเยาว นึก, เพิ่ง ประสูติ ได้ ๗ วัน. เชนเว ทราบ ทั้ง นี้ ก็ ส่ง วาซทูต ไป กล่าว มั้น, เจ้า หลิง นั้น ไว้ จะ ให้ เป็น พระชายา พระราชบุตร ของ พระองค์, ทวัง พระ ไทย จะ ได้ ปัก ครอง เมือง สกอกแลนด์ นั้น ด้วย, ด้วย ทรง เห็น ว่า เจ้า หลิง นั้น ทรง พระเยาว นึก. พวก สกอกแลนด์ แวง ชัก ไม่ ยอม ถวาย, ก็ ไม่ สม ทั้ง พระราช คำไว้.

๑ ฝ่าย เชนเว นั้น ยัง ชิ่ง แวง อยู่, มิ ได้ อ่อน น้อม ต่อ โปบ

บาทหลวงเลย. ถ้าผู้ใดในอังกฤษ ไม่ยอมว่าพระองค์เป็นใหญ่ในศาสนา, ก็จับผู้ นั้น ประหารชีวิตเลย. เฮนร นั้น ประชากร เป็น ท้องमार, แล เป็น เมื่อก ขอบ พิศม์ ภัย ที่ พระ เพลา, แต่ ทรง พระ ประชวร มา มิได้ สมาย พระไทย, ให้ เคื่อง ชุณ ชุณ เขียว เกี้ยว กวาท นึก. จน ชุณนาง ขำ ราชการ ผู้ใหญ่ ผู้หย่อน นึก ทวน จิตร ไม่รู้ว่า จะ ผิด ลง เมื่อไร. มี ชุณนาง ผู้ใหญ่ สองคน บิดา กับ บุตร, เป็น ผู้ สักย ซ้อ ค้อ โพบ บาทหลวง. เฮนร กริ้ว สั่ง ให้ จับ มา ปรุกษาโทษ ว่า เป็น ขบถ, ได้ คัก คีตะ ชุณนาง ผู้ บุตร นั้น เสีย. แต่ บิดา นั้น มี พระ ราช ทักถ์ เตชฯ ไป จะ ได้ คัก คีตะ เสีย เหมือน กัน. ภอ ประชวรหนัก ลง สิ้น พระชนม์ เสีย. ชุณนาง ผู้ บิดา นั้น จึง ได้ รอด อยู่. เฮนร เจ้าแผ่นดิน นั้น สวรรคต ใน ศกศก ศักราช ๑๕๔๗ พระชนม์ ๕๖ พรรษา, อยู่ใน ราชสมบัติ ๓๘ ปี. มี พระราช บุตร องค์ หนึ่ง, พระราช บิดา สอง องค์.

๑๑. หนึ่งในแผ่นดินของเฮนรที่แปดนี้, พวกวิกิลิฟจำเวียนขึ้นมาก. เมื่อ คั้นแผ่นดินนั้น เฮนรให้ประหารพวกชีวิตวิกิลิฟเสียมากคน. แต่พระองค์ออก ทัก จาก โพบ แล้ว, ก็มิได้ทำอันควายแก่พวกวิกิลิฟเลย. พวกไปรเทศิกัน ก็ตั้งมั่น คง แน่นหนา มา. แต่แผ่นดินของเฮนรที่แปดนั้น, ในศกศกศก ๑๕๔๗ เฮนริคที่หกได้เสวยราชแทนพระราช บิดา สืบ มา. ทรง พระเยาว์ นึก, พระชนมายุ ได้ ๑๐ พรรษา. ชุณนางทั้งปวง เห็นว่า เจ้าแผ่นดินนั้น ยังเยาว์นัก, จึง ประชุม กัน ปรุกษา เลือกลูก ผู้ มี สติ บัญญา สักย ซ้อ จะ ได้ เป็น ผู้ สำเร็จ ราชการ. ได้ หลอกเฮนริคเพ็ดสูงของเฮนริค, แต่เป็น ฝ่ายข้าง มารดา, ก็ให้เป็นผู้สำเร็จราชการ, ว่า ราชกิจ ต่าง เจ้าแผ่นดิน, กว่าเฮนริคเจ้าแผ่นดิน จะ ทรง พระเจริญ ขึ้น. หลอกเฮนริคเพ็ดผู้ นี้ นับ ถือ พวกไปรเทศิกัน, จึง จัก อจารีย์ ที่ ได้ ให้ สักย ซ้อ เฮนริค. แต่ ล้วน เป็น ฝ่าย ไปรเทศิกัน ทั้ง นั้น, แล้ว ได้ เปลี่ยน แปลง แก่ ใช้ หนึ่งสี่ สวด ที่ พวก บาทหลวง ทำ ไว้ นั้น, ให้ ต้อง ตาม คำ สักย ซ้อ ของ พระเจ้า. หลอกเฮนริคเพ็ด จัก แจง กำปั่น รวย ทกลีบถ้ำ, ก็มิ ทศพร เติง ทัว หมิ่น แปรค พัน คน, ยก ไป ประเทศ สกอกแลนค, ชุ ชุณ ชุณนาง เมือง สกอกแลนค จะ ให้ ออก เจ้าหญิง ซึ่ง เป็น เจ้า แผ่นดิน สกอกแลนค, ที่ เฮนร พระราช บิดา ของ เฮนริค สักย ซ้อ ราชบุค ไป กล่าว ครั่ง ก้อน นั้น, ให้ เป็น พระ

มเหสีของเฮนริค. ชุณนาง เมือง สกอกแลนค นั้น จักใจ ว่า บุหมิ่น ชุมนเทง ก็ ไม่ ยอมให้. หลอกเฮนริคเพ็ด จึง ตัก หนึ่ง เมือง ชุณ สกอกแลนค เกือบ จะ ได้ อยู่ แล้ว, ภอ ได้ ขาว ขยุกขยิก ชุณ ใน เมือง อังกฤษ, ก็ เรียกทัพ กลับ มา. ฝ่าย ชุณนาง เมือง สกอกแลนค โกรซ คิก มาจะ ไม่ได้, เทน กอง ทัพ อังกฤษ เรียก กลับ ไป แล้ว, จึง ส่ง เจ้าหญิง นั้น ไป ผาก ไว้ ใน เมือง ฝรั่งเศส. ทำ หนึ่งสี่ สักย ซ้อ ว่า, จะ มอบ เจ้าหญิง นี้ ให้ เป็น พระชายา พระ ราชบุค ของ พระ เจ้า ฝรั่งเศส.

๑๒. ครั้น หลอกเฮนริคเพ็ด กลับ มา ถึง กรุง ลอนดอน แล้ว, ก็ ทรนบำรุง บ้านเมือง ชุมน แซม เต็ม เต็ม กทมหาย, ให้ ราษฎร อยู่เย็น เป็น สุข. ราษฎร ทั้งปวง ก็ รักใคร่ นับถือ สรรเสริญ มาก. แต่ พวก ชุณนาง ไม่ ชอบ เกลียต ซัก คัก ภัย อยู่ เสมอ. หลอกเฮนริคเพ็ด เห็น ชุณนาง ทั้งปวง อิจฉา เกลียต ซัก คัก, จึง ทำ หนึ่งสี่ ซ้อ ลา ออก จาก ตำแหน่ง นั้น. ฝ่าย เฮนริคเพ็ด นั้น ยัง หลอกเฮนริคเพ็ด นึก. จึง แกล้ง พาด ใต้โทษ หลอกเฮนริคเพ็ด ว่า เป็น ขบถ. ชุณนาง ทั้งปวง ก็ ประชุม กัน จ้ำระ ตักสิน ให้ เขา ไป ตัก คีตะ เสีย. ราษฎร ทั้งปวง รักใคร่ เสียตาย ก็ พา กัน ไป เขา ฉ่า เข็ดน้ำ ชุบ เขา โลหิทร นั้น ไว้ เป็น ที่ ระฤก ถึง. ครั้น หลอกเฮนริคเพ็ด ทำไม่แล้ว, เฮนริค เจ้าแผ่นดิน ก็ อยู่ใน อำนาจ เฮนริคเพ็ด. ๆ ได้ เป็น ใหญ่ สำเร็จ ราชการ, แล้ว ได้ เลื่อน ที่ เป็น กุดออกนอกคำ เบอแลน. คิก จะ ให้ บุค ของ คน เป็น เจ้าแผ่นดิน, จึง กล่าว นาง เลคเยนเดร เป็น ชุช วงษ เจ้าแผ่นดิน อังกฤษ มา เป็น ภรรยา บุค ของ คน. เฮนริคเพ็ด นั้น ตั้งแต่ หลอกเฮนริคเพ็ด ถึง แก่ กรรม เสียแล้ว, ก็ โศก เศร้า ทรง พระ ประชวร อยู่ เป็น นิศย์, ทรง พระ อนุสร คำนึง ถึง พระ ราช บิดา เมื่อ ไกล จะ สิ้น พระ ชนม์ ได้ สัก ไว้ ว่า, ให้ พระองค์ เป็น เจ้า แผ่นดิน. ถ้า พระองค์ ทิวคค แล้ว, ไม่ มี บุค สืบ ไป, ก็ ให้ พระ พี่ นาง สอง องค์ ครอบ ราชสมบัติ สืบ ไป โดย ลำคับ. เมื่อ เฮนริค ทรง พระ ทำวิธ ตั้ง นี้ แล้ว, ก็ จะ จัก แจง-ตระเตรียม ทัพ ไว้ ให้ พระ พี่ นาง เธอ ได้ ราชสมบัติ สืบ ไป. ฝ่าย กุดออกนอกคำ เบอแลน ทราบ ว่า เฮนริค จะ จัก แจง ตั้ง นั้น, จึง ทล ว่า พระ พี่ นาง เธอ ทั้งสององค์นี้, จะ จัก ไว้ ให้ เป็น เจ้าแผ่นดิน สืบ ไป นั้น ไม่ ได้, ด้วย มารดา เป็น โพบ พระราช บิดา อย่าง เสีย, มิ ได้ เลียง เป็น พระมเหสี. การ เซ็ด นี้ ขำพะเจ้าเห็น ชัก อยู่. ขำพะเจ้าเห็น แต่ นางเลคเยนเดร ซึ่ง เป็น หนึ่งสี่ พระวงษผู้ เดียว, ควร จะ จัก ไว้ ให้ ครอบ-สมบัติ สืบ ไป ได้.

ที่ตัดสิน เรื่อง น้ำ สุรา เกื่อน

๑ วัน พุธ แรม สาม ค่ำ เดือน สิบ, จุลศักราช ๑๒๒๙ ปี
 ขานอัฐศก, พระลาการ ทำ นาย ซึ่ง ตั้ง ให้ชำระ ความ เรื่อง นี้,
 นำ ข้อ ความ ตาม ซึ่ง ได้ชำระ แด่ ไบ ยอม. จีน หลวงจู่ รุย นาย
 อากรเทศสุราโจท. จีนอิ้ว, จีน รุย, จีน หะอี, จำเลย. จีน
 กวาม เรียบ พลน ๆ ที่ สมุหพระ พระลาใหม่ ตรวจ สิ้น ข้อ ความ
 แล้ว ตัดสิน ว่า, ขวมนิยม จับ ผู้ ลัก ลอบ คัม น้ำ สุรา เกื่อน
 นั้น. ต้อง มี กรมการ กำหนด นายอำเภอ กำกับ นาย อากร ผู้ รียบ
 สิ้นบล, แล จับ ได้ สุรา กระทะ เครื่อง คัม, จึง จะ ตัดสิน
 เป็นผู้ ลัก ลอบ คัม น้ำ สุรา เกื่อน ได้. ถ้า เกิดวิวาท พัน แทง
 ยิง กรมการ กำหนด นาย อากร ผู้ รียบ สิ้นบล, แล พวก นาย อากร
 ทาย, ให้ ประหาญ ชีวิตร ผู้ ลง มือ ทาย ทด ไป ตาม กัน. ถ้า
 กรมการ กำหนด นาย อากร, พัน แทง ยิง ผู้ ลัก ลอบ คัม น้ำ สุรา
 เกื่อน ทาย, ต้อง ตัดสิน ให้ เป็น ภัยเพราะ เหตุ ภัย ต่อ สู้. ความ
 เรื่อง นี้ จะ ตัดสิน ไป ตั้ง นั้น ยัง ไม่ ควร. ด้วย ว่า กรมการ นาย
 อากร ทำผิด ขวมนิยม อยู่ สอง ข้อ. ๆ หนึ่ง ว่า ผู้ รียบ สิ้นบล นำ
 กรมการ นาย อากร ไป ถึง บ้าน ตอน กระเบื้อง, แล มิ ได้ บอก กำ
 นัน พัน ผู้ ใหญ่ บ้าน ให้ รู้. ข้อ หนึ่ง ว่า กรมการ นาย อากร จับ
 ได้ แค่ น้ำ สุรา, ส่า กระทะ เครื่อง คัม ไม่ได้. กรมการ นาย อากร
 ทำผิด ขวมนิยม ตั้ง นั้น, ถ้า เจ้า ของ โรง ต่อ สู้ จะ เกิด วิวาท
 ที่ พัน แทง ยิง กัน ทาย ใน โรง ที่ วิวาท, ก็ จะ ตัดสิน ว่า กรมการ
 นาย อากร เป็น ข้อ บูด รุก ผู้ ทาย ก็ ให้ ไป เป็น ภัย. ถ้า กรมการ
 นาย อากร ทำ ถูก ต้อง ตาม ขวมนิยม, แล ออก จาก โรง ภา
 ไป โกล ฆัง สามสิบ สี่สิบ เส้น แล. พวก จีน บังอาจ ถือ บิน
 แล เครื่อง สัตวาวุธ ต่าง ๆ ตาม ไป, แย่ง ซึ่ง ที่ พัน แทง ยิง
 พวก กรมการ นาย อากร ทาย, แล มี ฆาต แผล นั้น, มีความ
 ผิด เป็น ข้อ ผิดกัน. ครั้น จะ ตัดสิน ให้ ประหาญ ชีวิตร จีน ผู้ ลง
 มือ ให้ ทาย ทด ไป ตาม กัน ตาม พระราชกำหนด กตหมาย เล่า,
 ทาง คน ก็ มีความ ผิด อยู่ ด้วย กัน. แล การ ราย นี้ กรมการ
 นาย อากร ก็ ทำผิด ขวมนิยม. จะ ตัดสิน ให้ ประหาญ ชีวิตร
 ผู้ ลง มือ ให้ ทาย ทด ไป ตาม กัน นั้น ไม่ เป็น ยุติธรรม. ให้ พระ
 ลาการ เปรียบเทียบ ให้ จีน เสี้ยม เข็ญ ปลด ทวี นาย นา ก ผู้ ทาย,
 แล ทำ ขวมนิยม ฆาต แผล พวก กรมการ นาย อากร โดย สม ควร,
 ให้ พระลาการ รียบ เขา หนังสือ ขอม โจท จำเลย, ซึ่ง ประนี ประนอม

กัน นั้น เกิด. ให้ กรมการ นาย เอ เขา หนังสือ ทานบล หมิ่น พิ
 ทักษกตขทาง นาย อำเภอ ฝ่าย จีน. ถือ ศาสนา โรมัน กะ โทสิท
 บ้าน ตอน กระเบื้อง ฆบับ หนึ่ง, ให้ คัม ยราม ตั้ง สอน พวก จีน
 ทำ การ ให้ ถูก ต้อง ตาม กตหมาย ขวมนิยม ย้าน เมือง, ฮยา
 ให้ พวก จีน กระทำ การ อย่าง นี้ เช่น นี้ ต่อ ไป.

๑ วัน พุธ แรม สาม ค่ำ เดือน สิบ, จุลศักราช ๑๒๒๙
 ปี ขานอัฐศก, ข้าพเจ้า จีน หลวงจู่ รุย ผู้ รียบ ว่า ความ ต่าง นาย
 เปิก บุตร นาย นา ก ผู้ ทาย, นาย ทาย, นาย เข็ญ, นาย กัง,
 นาย จีน, นาย หว่าง, นาย กตติ, ผู้ มี ฆาต แผล โจท. จีนอิ้ว,
 จีน รุย, จีน หะอี กับ พวก เจ้า ริศ จำเลย, ทำ หนังสือ ขอม ความ
 ให้ ไว้ แก่ พระยา ศรีสุรราชภัทท์ พระลาการ ใหญ่, หลวง ที่ พิอิก
 ฆร เสี้ยมยตรา, ขุน ขั้วเรน ฆะลา, หลวง เพ็งผลังผลังผลัง
 ฤทธิ, ขุน ราชกิจ พยาบาล, พระลาการ รอง ศิสร ฆบับ, ด้วย จีน
 หลวงจู่ รุย, กับ จีนอิ้ว จีน รุย มา ให้ การ ฟ้อง ค่อ กรมการ เมือง
 ราชบุรีย ฆะลา ฆบับ. ฟ้อง จีน หลวงจู่ รุย มี ว่า.

๑ ณ วัน พฤหัส ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๙ ปี ขานอัฐศก เวลา เข้า
 ผู้ รียบ สิ้นบล นำ ขุน ทิพ กรมการ กำกับ จีน หลวงจู่ รุย กับ พวก ไป
 จับ ผู้ ขาย สุรา เกื่อน ณ บ้าน ตอน กระเบื้อง, ได้ น้ำ สุรา ที่ โรง
 จีนอิ้ว เจ้า ริศ ได้. แล จับ ทวี จีนอิ้ว จีน รุย ฆบับ มี ข้อ
 คุก, ภา กัน ออก มา พัน โรง จีนอิ้ว ประมาณ ๓๐ เส้น ๔๐ เส้น,
 แล พวก จีน ประมาณ ๗๐ คน ๘๐ คน, ถือ บิน แล เครื่อง
 สัตวาวุธ ได้ ทัก ตาม มา. พวก จีน เขา บิน ยัง แล ถู ล้อม รุม
 ที่ พัน แทง พวก จีน หลวงจู่ รุย มี ฆาต แผล. นาย ทาย มี แผล
 กระสุน บิน ๔ แผล, นาย เข็ญ มี แผล กระสุน บิน ๔ แผล,
 นาย กัง มี แผล กระสุน บิน ๗ แผล, นาย จีน มี แผล กระสุน บิน
 หนึ่ง ที่ พัน แทง ทำ ๖ แผล. นาย หว่าง มี แผล พัน แผล หนึ่ง.
 นาย กตติ แผล ที่ หลาย แผล. แล พวก จีน แย่ง เขา ทวี จีน
 อิ้ว จีน รุย ฆบับ คุก กับ น้ำ สุรา ๗ ไท ไป. แต่ นาย นา ก คน
 หนึ่ง ทาย ไป, ทพย สิ่ง ของ จีน หลวงจู่ รุย ทาย ไป เงิน ทวา
 ฆัง เจ็ด ตำลึง สอง ฆาต สิ่ง ของ ๗ สิ่ง ราคา ฆาต สอง สี่สิ่ง.

๑ ฝ่าย ฟ้อง จีนอิ้ว จีน รุย มี ว่า, ณ วัน พฤหัส ขึ้น สิบสอง ค่ำ
 เดือน เก้า ปี ขานอัฐศก เวลา เข้า มีก มี ผู้ รียบ ๓๐ คน ถือ เครื่อง
 สัตวาวุธ ไป ล้อม โรง พัง ประตู โรง จีนอิ้ว. ผู้ รียบ เขา ออก แทง
 ถูก จีนอิ้ว ที่ หนึ่ง, ที่ ถูก จีน รุย ที่ หนึ่ง. แล จับ จีนอิ้ว มีก ไว้ กับ

เสารอง. อ้ายผู้ร้ายเก็บเงินแล ทวพิยสิ่ง ของ ๆ จีน ฮิว ไป คิค รวม เป็น เงิน สองซั่ง ทำถึง สาม สลึง. คคมีแจ้ง อยู่ใน พ้อง ของ จีน หลงจู รุย จีน ฮิว จีน รุย นั้น แลว. พระยา ราชบุรีย บอกรู้ ความ เข้า มา ณกรุง เทพฯ, ๆ พณฯ ให้ นำ ขึ้น กราบ บังคม ทูล พระกรุณา ความ ทราบ ได้ ผ่า ลของ ๆ แลว, โปรด เกล้าฯ ให้ ขี้ หลวง ออก ไป สืบ พยาน รวงวัด, ได้ ความ แต่ ว่า, ณวัน พดพิศ ขึ้น สิบสอง คำ เดือน เก้า เวลาเช้า ที่ บ้าน จีน ฮิว เกิด วิวาท กัน. พวก จีน จึง ได้ ถ้อ เครื่อง สาทราวุธ มา ช่วย, จีน จับ พวก ไท ทาม มา คน หนึ่ง. แจ้ง อยู่ใน คำ พยาน รวงวัด นั้น แลว, โปรด เกล้าฯ ให้ พระยา ราชบุรีย ส่ง ความ เข้า มา ขำระ ใน กรม พระ กระลาโหม, กระตการ บังคับ ให้ จีน ฮิว จีน รุย ส่ง ไทย คน หนึ่ง ที่ พวก จีน ทาม มา นั้น. จีน ฮิว ให้ การ ว่า ไทย คน นั้น ทาย เสีย แลว, จึง บังคับ ให้ จีน ฮิว ส่ง ผู้ ลง มือ ยิง ยืน, ได้ ตัว จีน หนี มา ให้ การ รัย สาระภาพ เป็น ผู้ ยิง ยืน. แต่ จีน ซึ่ง เป็น ผู้ ลง มือ ตี ฟัน ทาง นั้น ยัง ทา ได้ ตัว ไม่. กระตการ จะ พิจารณา เขา ตัว ผู้ ลง มือ ต่อ ไป, จีน หลงจู รุย โจท จีน ฮิว จีน รุย จีน หนี จ้างลยมิให้ขาด แก่ กระตการ, ประนี ประนอม นอม ความ กัน. ฝ่าย จีน ฮิว จีน รุย จีน หนี พวก เข้าว ีต ยอม เสีย เบี้ย ปลุกผี ผู้ ทาย, แล เงิน ทำ ขวัน ยาค แผล ให้ นาย นาย ผู้ ทาย ยีคา นาย เพิก เงิน ทำ ขวัน ยาค แผล สองถาน เงิน ๑๔ ทำถึง เงิน ปลุก ตัว ๑๔ ทำถึง. นาย ท่ายเงิน ทำ ขวัน ยาค แผล ๑๐ ทำถึง. นาย เอี่ยม เงิน ทำ ขวัน ยาค แผล ๑๐ ทำ ถึง. นาย กัง เงิน ทำ ขวัน ยาค แผล ๑๐ ทำถึง. นาย จัน เงิน ทำ ขวัน ยาค แผล ๑๐ ถาน ๑๗ ทำถึง. นาย หล่างเงิน ทำ ขวัน ยาค แผล ๕ ทำถึง. นาย กัลกเงิน ทำ ขวัน ยาค แผล ๕ ทำถึง. คำ ฤชา ธรรมเนียม ทั้งสอง ฝ่าย นั้น, จีน ฮิว จีน รุย จีน หนี รัย เสีย แทน ฝ่าย เดียว เป็น เงิน ซั่ง สามทำถึงกึ่ง. แต่ ที่ ข้อ เงิน ของ ทวพิย สิ่ง ของ ที่ ว่า ทวฯ ตาม พ้อง ทั้งสอง ฝ่าย นั้น, จีน หลงจู รุย จีน ฮิว ยอม ยก เลิก ไม่ เอา แก่ กัน. จีน หลงจู รุย จีน ฮิว จีน รุย จีน หนี ยอม ให้ ยอม รัย เขา ด้วย กัน, ความ ขำพเจ้า เป็น สำเร้ง เกิด ขาด เลิก แลว แก่ กัน แต่ ณศาล เดียว นี้, ถ้า สืบ ไป ภาย นำ ขำพเจ้า แปร ปาก หลาก คำ เก็บ เขา ข้อ ความ ซึ่ง ยอม แลว กัน นี้, ไป ประณัน ให้ ญาติ พี่ น้อง บุตร ภรรยา ไป ร้อง พ้อง แก่ มุขนาย ขานา ประชาบาล โรง ศาล กรม ไท ๆ, แล ทำ เรื่อง รว ทูล เกล้าฯ ถวาย กล่าว โทษ กระตการ

เสมียนผู้คุม แล คู่ ความ เต็ม ว่า, ขำพเจ้า มิ ได้ ทำ หนึ่ง สือ ยอม ยืน ให้ ไว้ หนี เล่า ใช้, ให้ ท่าน รัย โทษ มิ โทษ แก่ ขำพ เจ้า จง หนัก, ขำพเจ้า ชัด แกรงโต ให้ ไว้ เป็น สำคัญ:

๑ วัน ๖ แรม ๔ คำ เดือน ๑๐ จุลศักราช ๑๒๒๓ ปี ขาน อัฐศก, ขำพเจ้า หนี พิทักษ์ กฤษทั้ง นาย อำเภอ ฝ่าย จีน ถ้อ สาศนา โรมันกะโตลิก บ้าน ตอน กระเบื้อง แขวง เมือง ราชบุรีย, ขอ ทำ หนึ่ง สือ สัญญา ทานบด ยืน ไว้ แก่ ท่าน หลวง ทิพอักษร เสมียน ทรา กรม พระ กระลาโหม สมัย หนึ่ง, หลวง เพลิงพลาม แผลง ฤทธิ ขางวาง รอง, ขุน ราชกิจ พยาบาล นายอำเภอ ไทใหญ่ ฝ่าย จีน ถ้อ สาศนา โรมันกะโตลิก สมัย หนึ่ง, ด้วย ขำพเจ้า จะ รัย สัจ สอน จีน ถ้อ สาศนา โรมันกะโตลิก บ้าน ตอน กระเบื้อง นั้น, ให้ ประพฤคิ การ แล ทำ การ ให้ ถูก ต้อง ตาม พระราช คำ หนด กตหมาย แผลนคิน สยาม ทบประการ. ถ้า แล เจ้า เมือง กรม การ กำหนด นายอำเภอ ฝ่าย ไทย, จะ ถ้อ หมาย ไป บังคับ บันชา บันชา พวก จีน ถ้อ สาศนา โรมันกะโตลิก บ้าน ตอน กระเบื้อง ประ การ ไท ๆ, ขำพเจ้า แล จีน ขาว บ้าน ยอม ทำ ตาม ทบประการ. ถ้า มี การ เกิด ขึ้น เกี่ยวข้อง แก่ จีน ถ้อ สาศนา โรมันกะโตลิก. ขำพเจ้า จะ ไป แจ้ง แก่ เจ้า เมือง กรมการ, แล มา แจ้ง แก่ หลวง เพลิงพลาม แผลง ฤทธิ, ขุน ราชกิจ พยาบาล, ให้ นำ กราบ เรเวียน ๆ พณฯ ที่ สมทะ พระกระลาโหม, ทาม กระทรวง เมือง ขึ้น. ขำพเจ้า มิ ให้ พวก จีน ทำ การ เหมือน อย่าง นาย อากร ไป จับ นำ สุรา เดือน ครั้ง นี้ ต่อไป. ถ้า แล ขำพเจ้า มิ ได้ รัย สัจ สัญญา ทานบด ซึ่ง ทำ ยืน ไว้ นี้, ผิด ไป แต่ ข้อ หนึ่ง ข้อ ไท, ขอ ให้ ท่าน ทำ โทษ ขำพเจ้า ตาม โทษานุโทษ ตาม พระราช กำหนด กตหมาย แผลนคิน สยาม ทบประการ. ขำพเจ้า ประทับ ทรา ณม ข้อ ขำพเจ้า ได้ ไว้ เป็น สำคัญ.

จีน เสง พียง

๑ ขำพเจ้า จีน เสง มา ขอ ออก จดหมาย เหตุ หนึ่ง สือ พิมพ์, ให้ ท่าน ทั้งปวง ทราบ ด้วย. จีน แสเชียก ทั้ง ตัก อยู่ ที่ ถนน สามเพง วิม โรง ทำ ตะกั่ว เป็น คน เจ้า ถ้อย หมอ ความ, เก็บ ความ ไม่ จริง ไป ทำ ฎีกา ทูล เกล้าฯ ถวาย. ใน ฎีกา ทั้ง สังกษว่า, เป็น เบ้า พระ เจ้า ถูก เกธ พระองค์ เจ้า โสมวดี, แต่ ที่ จวัง นั้น, จีน แสเชียก เป็น ขำ อยู่ใน พระ บวรราช วัง. ภรรยา ก็ โคน ณม ทั้ง สอง คย. จีน แสเชียก เป็น ลูก

ศิษย์หมื่นชำนาญ. นายทากินอยู่ในโรงศาลเป็นนิคม ภาทิต
ความ จะแล้วกันก็ยกให้มากจน.

๑ ครั้น ณ เดือน ๑๐ แรม ๗ ค่ำ. จีน แสแซ็กทำฎีกาทูล
เกล้าฯ ถวาย ฉบับหนึ่ง, มี ความ สอง เรื่อง หนึ่ง ว่า, เด็ก
อายุ ๑๑ ขวบ ไป ซ้อยาโลม กับ เครื่องยาจีน. ความนี้ ก็ไม่
จริง. บิดา ของ เด็ก นั้น ตาย อยู่แต่ มารดา. จีน แสแซ็ก จะ
มาว่า ความ จะเด็ก. ข้าพเจ้า เหน ไม่ ควร. เรื่อง หนึ่ง กล่าว
โทษ ว่าเขาสูบ ยา สิ้น ท่าน ก็ เขา ไป ถัก ชิง ทด ลง กู, ได้ ๑๕
วันแล้ว ก็ไม่ได้ ความ จริง.

๑ ความ ทั้ง นี้ เป็น เพราะ จีน แสแซ็ก, กับ หมื่นชำนาญ
ทำให้ คน เหล่า นั้น ได้ ความ ขาด ลาบาก. ข้าพเจ้า เหน ว่า
เป็นคน ทากิน คดโกง.

จีน กง จีน พึ่ง บ้าน โรง เหล้า เมือง สวรรค์

ได้ ขอ ลง พิมพ์ ตาม เรื่อง ที่มี ข้าง ทั้ย นี้

๑ เรื่อง หนึ่ง พระ สวรรค์บุรี, หลวง ปลัด, หลวง มหา
ไทย, หลวง ภัคคิยวิภาตผู้ช่วย, หลวง สัตย์, ขุนชำนาญ อภัย
เสมียนตรา, นายเมฆ ขุนผู้ช่วยกลาง, คนเหล่านี้ ล้วน แต่
เป็น ญาติ พระ สวรรค์ ทั้ง นี้, คิด กัน ตั้ง บ่อน ทั่ว ไป โฟ่ บน เรือน
พระ สวรรค์. เล่น เสี่ยง ลง จน ไม่มี เงิน จะ ให้ กัน. เจ้า ของ บ่อน
จะ ห้าม ก็ไม่ พึง.

๑ ข้อ หนึ่ง เจ้า เมือง กรมการ, ชำระ ความ ผู้ร้าย ได้
ของ กลาง แล้ว หา คั้น ของ กลาง ให้ แก่ โจทย์ เจ้า ของ เดิม ไม่.
กลับ ปลดปล่อย ผู้ร้าย เสี่ยง. ชำระ ผู้ร้าย กระทำการ กำ รบ ค่อ ไป อีก.

๑ ข้อ สาม, หนึ่ง ราษฎร ซ้อข้าง โค กรบี่ไว้. เจ้า เมือง
กรมการ แต่ง คนให้ สืบ ทูล รู้ว่า, ถ้าผู้ซ้อ ๗ มา แต่คน จร แล้ว,
ก็ แต่ง คนให้ เป็น โจทย์ จม บ้าง, แล้ว ว่า เป็น ลูก คอก ของ เจ้า
เมือง กรมการ บ้าง. ยัง คอย ให้ ส่ง ผู้ขาย, ราษฎร ส่ง ไม่ได้ ด้วย
ซ้อ มา แต่ เมือง ไกล บ้าง แล ลูก ค้า จร บ้าง. เจ้า เมือง กรม
การ ก็ เก็บ เขา เป็น ของ เจ้า เมือง กรมการ เอง. เกาะ เขา ตัว
จำ ไว้ ร้อง ค่า ฤชา วรรณนิคม.

๑ ข้อ สี่, ทรง พระกรุณา โปรดเกล้าฯ ห้าม มิให้ เจ้า เมือง
กรมการ, รับ ซ้อ คัด ทอน สง พักษร อากร ภาษี ต่าง ๆ. ผู้ช่วย กับ
หมื่น รอง ภูคาช บุตร เขย, นายจีน เสมียน, จีน นุกเบ่า, รับ

รับ ซ้อ คัด ทอน อากร ค่า น้ำ, ท่อ นาย อากร ไป เก็บ แก่ ราษฎร
แขวง เมือง สวรรค์บุรี. ราษฎร ที่เป็น ชาว บ้าน ทอน ไม่ได้ ทา
กิน ใน แม่ น้ำ, มี แต่ เครื่อง มือ เล็ก น้อย, แต่ คน ละ สิ่ง สอง
สิ่ง, ภาทิต กิน ใน ทนง บ้าง. หมื่น รอง ภูคาช, นายจีน
เสมียน, จีน นุกเบ่า, ไป เก็บ เงิน แก่ ราษฎร เหลือ เกิน. ราษฎร
มา ร้อง ท่อ ผู้ช่วย ๆ ก็ ไม่ ชำระ ได้. แล้ว ราษฎร ภาทิต ไป
ร้อง พระ สวรรค์ ๗ ก็ ให้ ไป ร้อง แก่ ผู้ช่วย เกิด, ผู้ช่วย เป็น
เจ้า จำนวน. ราษฎร ก็ จนใจ ไม่ รู้ ที่ จะ ไป ร้อง ท่อ ผู้ใด ได้, เจ้า
เมือง ก็ ไม่ ระวัง ทักข ของ ราษฎร ได้. ครั้น จะ ซัด ซิ่น ก็ กลัว
จะ ต้อง เกาะ เสี่ยง เงิน ค่า เกาะ อีก, ก็ ต้อง ยอม เสี่ยง เงิน ให้.
ผู้ที่ ไป เก็บ เงิน เมื่อ ได้ เงิน แล้ว, ก็ ทำ โย เสรี ว่า, ราษฎร
ยอม เรา มา ขอ เสี่ยง เงิน ให้.

๑ ข้อ ห้า, ถ้าหญิง เป็น โจร ว่าง กาย ผอม เหลือง, เหน
ว่า เป็น คน ยัง ไม่มี ส่ว, เจ้า เมือง กรมการ ก็ แต่ง ให้ คน พ้อง
ว่า วิต ลูก ใน พ้อง เสี่ยง. บ้าง ว่า พุดจา กับ พระสงฆ์ สามเณร ใน ที่
ลับ สอง ท่อ สอง บ้าง, แต่ ไม่ รู้ จัก ซ้อ ไม่ รู้ จัก หน้า อยู่ วิต
ไหน ก็ ไม่ รู้. อย่าง นี้ พ้อง ต้อง ที่ เกาะ เขา ตัว งาม แต่ ฝ่าย
เดียว. ภาทิต เสี่ยง เงิน คน ละ มาก ๆ จึง พ้น โทษ ไป ได้.

๑ ข้อ หก, เจ้า เมือง, ปลัด, หลวง มหาไทย, เป็น
คน สูบ ยา พิน. เขา ถวาย ตัก, พระ สวรรค์ หลวง ปลัด ทน สมาน
ไม่ รับ. แต่ หลวง มหาไทย รับ เป็น สัตย์, ต้อง ถอด เป็น โทษ
ชิง ทวง ไว้. แล้ว หนี ออก ไป ตั้ง โรง อยู่ ณ บ้าน คลอง จีน แขวง
เมือง สวรรค์บุรี, พระ สวรรค์ ยัง เขา เราย มี คน โทษ สูบ ยา สิ้น
เป็น เสมียน, ชำระ ความ คด ๆ โกง ๆ ท่อ ไป อีก.

๑ ข้อ เจ็ด, ข้อ หนึ่ง ของ ราษฎร พ้อง ทากิน ด้วย เนื้อ ความ
ต่าง ๆ. ฝ่าย คน ที่เป็น จำเลย รู้ แล้ว, ก็ เขา ของ กำนัน ไป
ให้ แก่ เจ้า เมือง, ๆ ก็ แกล้ง ถ่วง เนื้อ ความ นั้น ให้ เน้น จำ เสี่ยง.
ถึง เวลา เสมียน นำ โจทย์ ขึ้น ไป เสนอ พ้อง ก็ เสนอ ไม่ได้, เพราะ
ว่า เจ้า เมือง กำ ลัง เล่น โฟ่ อยู่. เสมียน จะ ยาน พ้อง เสนอ ขึ้น
ก็ กลัว, ว่า จะ โกรธ จะ ซัด ใจ ท่าน ยัง เล่น โฟ่ อยู่, ความ ก็ เน้น
จำ ไป. คดี ของ ราษฎร ซัด ซ้อย อยู่ อย่าง นี้. ครั้น มา ร้อง ท่อ
กรมการ ๆ ก็ ว่า เรา เป็น แต่ ผู้ น้อย, ชำระ ไม่ได้. ครั้น จะ ลง
มา พ้อง ออกร ยัง กรุง เทพ ๆ ก็ กลัว ว่า กรมการ จะ มี ค่า คัด. ว่า
ไม่ได้ พ้อง ออกร นำ โรง ก่อน.

๑ ข้อ แปก, จีน ไปรับ ซ้อ ประทวน บ่อน เบี้ย มา คัง เล่นกันที่โรงเหล้า. พระสรร, ปลัด, ผู้ช่วย, หมื่น รองผู้ทนาย, ลัก คิค บ่อน ถัว ไป โฟ บน เรือน พระสรร, เรือน ปลัด เรือน ผู้ช่วย. จีน เจ้า ของ บ่อน ไป ท้าม หลาย คน ไม่ พัง, กลย โกรธ ได้คน หวัง ไม่ มี มีมือ มา วิวาท แย่ง ซ้า ในโรง บ่อน. คัจน นาย บ่อน ถูก ทัม แคน บ่วย ลำบาก หลาย คน.

๑ ความ ทั้ง แปก ซ้อ นี้, เจ้า เมือง กรมการคุมเหง ท้าแก่ ราษฎร. ได้ ความ ทุกข ความ ยาก ยัย เย็น ไป มาก กว่า มาก โจรผู้ร้าย คน ฆาตก็ชุกชุมกว่าแต่ก่อน. เพราะ เจ้าเมือง กรมการ ดิน เหล้า เล่น เบี้ย. หากิน ตก ๆ โกง ๆ ทั้งนี้.

กรุง อิงกฤษ ๑๓ กรุง

๑ ว่าด้วย เมืองใหญ่ที่ เกาะ อิงลิ้นท์ แล อียะแลนต์ แล สกอตแลนด์, มี ๑๒ เมือง. เมือง ลิวเวกูด มี คน ๔๘ หมื่น ๔ พัน ๓๓๗ คน. เมือง มันเจสโตม มี คน ๓๕ หมื่น ๓ พัน ๘๕๕ คน. เมือง คลัสโค มี คน ๔๓ หมื่น ๒ พัน ๒๖๕ คน. เมือง เบอริงฮัม มี คน ๓๓ หมื่น ๕ พัน ๘๘๘ คน. เมือง ดับลิน มี คน ๓๑ หมื่น ๘ พัน ๘๗๗ คน. เมือง ลิสซึ ๒๒ หมื่น ๘ พัน ๘๗๗ คน. เมือง สเฮส ฟิลด์ มี คน ๒๑ หมื่น ๘ พัน ๕๗๗ คน. เมือง บริตสคอต ๑๖ หมื่น ๓ พัน ๘๗๗ คน. เมือง นิวแคนสคอต มี คน ๑๒ หมื่น ๒ พัน ๘๗๗ คน. เมือง เฮดินเบ็ค ๑๗ หมื่น ๕ พัน ๒๗๗ คน. เมือง ซัลฟอก มี คน ๑๑ หมื่น ๘ พัน ๘๗๗ คน. เมือง ฮัลล์ มี คน ๑๐ หมื่น ๕ พัน ๓๗๗ คน. ทั้ง ๑๒ เมือง ศรี ด้วย กัน ๓๐๕ หมื่น ๕ พัน ๓๘๘ คน, แล เมืองใหญ่ อิงอีก เมือง หนึ่ง, คือ เมือง ลันคอน มี คน ๓๐๖ หมื่น ๖ พัน ๕๓๖ คน เป็น คน มาก กว่า ๑๒ เมือง นั้น หมื่น ๒ พัน ๑๗๗ คน.

เทศใหญ่ ๒๒ อย่าง

๑ ใน ปี นี้ เกิดเทศใหญ่ ๒๒ อย่าง, อัน ควท ที่ จะ ตี ประทับ ปี นี้ ว่า เป็น ปี สำคัญ. เทศ ๒๒ อย่าง นั้น คือ วัง สาย แอคนแลน ดิก เทลิเคลฟ อย่าง หนึ่ง. แล เทศ ที่ เกิด ตึก ใน ประเทศ ยุโรป, เมือง ปรอคเซีย ได้ ชนะ ได้ จัก แจง เมือง ใน ประเทศ ยุโรป เสีย ใหม่ เป็น อย่าง หนึ่ง. การ ที่ วัง สาย แอคนแลน ดิก เทลิเคลฟ นั้น, เป็น เทศใหญ่ จริง, เป็น เทศ ที่ จะ เกิด ความ ตี รุ่ง เรือง แก่ โลก ุ่ มาก. ประเดี๋ยว นี้ สาย เทลิเคลฟ นั้น, ได้

ซึก ผึง มหาสมุทร แอคนแลน ดิก ทั้ง ๒ ผึง ได้ โกล้ เจ้า, แทบ จะ เหมือน แม่ น้ำ เลก คน ทั้ง ๒ ผึง, ที่ ต่าง กัน ๓ พัน ไมล์ พุก กัน ได้. บัด นี้ คน ทั้ง ๒ ฝ่าย ทัก ทาย กัน ได้ ทุกเวลา เขา ว่า, สบาย ฤา ไม่, แล พุก ถึง กัน ทุกข์ โมง ด้วย เทศ ฝ่าย สาคณา แล ฝ่าย บ้าน เมือง. การ ค้า ขาย แล การ อื่น ๆ ทั้ง ๒ ฝ่าย ก็ มา ทัก กัน ทุก ๆ ชั่วโมง ด้วย กำ ลัง ไฟ พ้า เรว ธิบ ธิยว. คน ที่ ปราชู นา จะ ู้ เทศ, ที่ เกิด ใน ประเทศ อเมริกา ก็ ตี, ใน ประเทศ ยุโรป ก็ ตี, เหมือน ออก จาก ประตู ของ เขา ประ เดี่ยว ก็ พัง ได้. แล การ ใหญ่ นี้ คง จะ ใหญ่ ขึ้น, คง จะ มี แอคนแลน ดิก เทลิเคลฟ หลาย สาย, สาย ที่ เสีย แต่ บัด ปลาย นี้ เขา ก็ เก็บ ได้ แล ้ว. จัก แจง ค่อ ไว้, ทุก วัน นี้ ใช้ ได้ แล ้ว, มี สาย เทลิเคลฟ ๒ สาย ใช้ ได้ การ ตี มาก.

๑ เทศใหญ่ ใน ประเทศ ยุโรป, ที่ ประเทศเซีย จะ แจง เมือง ทั้ง ปวง ใน ประเทศ ยุโรป เสีย ใหม่ นั้น, เป็น เทศใหญ่ จริง ด้วย. เหนเมือง ทั้ง ปวง ที่ ใน ประเทศ ยุโรป จะ ได้ ความ สุข มาก กว่า แต่ ก่อน นี้. อำนาจ ของ โพบ เมือง โรม นั้น เหมือน กัน ไม่ ที่มี คน การ ให้ รอบ ัน. เมือง โรม นั้น จะ ต้อง เสื่อม เสีย ไป. แล เมือง ฝรั่งเศส, จะ เป็น เมือง ว่า กล่าว เมือง อื่น ใน ประเทศ ยุโรป อีก ไม่ ได้. แล เมือง ออคเรียว ก็ แพ้ แก่ เมือง ปรอคเซีย แล ้ว ก็ เสื่อม กำ ลัง ลง นึก ด้วย, จะ ช่ม ชี เมือง อีตาเล อีก ไม่ ได้, แล จะ ครอบ งำ เมือง เขอมีนคอนเฟด อีเรชัน ค่อ ไป อีก ไม่ ได้. เมือง ปรอคเซีย ที่ ทนาย ว่า จะ เอา เมือง เขอมะเน ซัน แก่ ทั่ว แล ้ว จะ ได้ ตั้ง ทั่ว เป็น แอโยสลุค มะนาเก, พะเจ้า ได้ บันทาน ให้ กลย เป็น ลิมิติต มะนาเก, ที่ จะ ต้อง มี เขอมีน คอนเฟด อีเรชัน ปลูกษา กัน ก่อน, แล ้ว จึง ว่า ราชการ ได้ คล้าย เมือง อยู่ใน ดิศเทศ. ถ้า ไม่ พร้อม ใจ กัน ก็ ทำ ไม่ ได้. การ ที่ ครอบ เมือง ทาม รีบอบลิก นั้น ก็ ทวี ขึ้น ใน เมือง ฝรั่งเศส, แล เมือง อิงลิ้นท์, ทู เหมือน จะ นอน ใจ ไม่ ได้ กว่า จะ ช่อม แปก ให้ เป็น เมือง รีบอบลิก.

เจ้า พระยา มา ใหม่

๑ เวื่อ เจ้าพระยา มา ถึง ฅวัน ชังการ เดือน ๑๓ ขึ้น ๗ ค่ำ เขาเมส มาใหม่ ที่ เมือง ลอนคอง เดือน ๘ แรม ๑๒ ค่ำ. ข่าว ว่า ที่ ฤา ก็น ว่า พระเจ้า เมือง ศรีศรี. ได้ รับ ปรีนเชษฐอุธิ ไป เป็น ภรรยา นั้น ไม่ จริง.

๑ ลอนดอน เดือน ๙ แรม ๑๓ คำ, คอเวอแมนต์ ปรอศเซีย พร้อมใจ กัน, ให้ เมือง เยอเมเน ทั้งปวง ขึ้น แก่ เมือง ปรอศเซีย.

๑ ชาว มา แต่ นุยกอก เมือง อะเมริกา เดือน ๙ แรม ๑๒ คำ ว่า, มีศเคอ ซิวอาก์ ชุนนาง ใหญ่ ฝ่าย ค่าง ประเทศ, ได้ นำ วิมิโร ชุนนางเมือง เม็กซีโกไว้ปอบตักเข้า ไป เยี่ยม เปเรตซิเคน ยอนซันต์. ๗ วัม แล้ว กล่าว ว่า, เรา ทรง ใจ ว่า ทะหาร ฝรั่งเสศ คง จะ กลับ คั้น ไปเมื่อ ยัง ไม่ ถึง เดือน โนวามเบอ ซ้าง น้า.

ข่าว มา ทางเรือ แด บก

๑ ลอนดอน เดือน ๙ ขึ้น ๗ คำ, คอเวอแมนต์ ปรอศเซีย ไม่ ยอม ให้ ฝรั่งเสศ ได้ ที่ ขึ้น แก่ ฝรั่งเสศ, ที่ แคน ต่อ แคน กัน. แด เอมบิวร ฝรั่งเสศ ตอบว่า, จะ ให้ ฤ ไม่ ให้ นั้น สุก แต่ คอเวอแมนต์ ปรอศเซีย, เรา ไม่ ให้ เสีย ทาง ไมตรี กัน. อนึ่ง การ ที่ จัก แจง ทาง ไมตรี กัน ใน ประเทศ ยูโรบ นั้น, ก็ จำ ระวัง ชัน เหน จะ ไม่ ได้ รบ กัน อีก.

๑ อนึ่ง ที่ เมือง อังกฤช ฝูง ราษฎร ทั้งปวง ประชุม กัน, เป็น กอง ๗ มาก มาย พุด จา กัน ว่า ควร ที่ ผู้ ชาย ทั้งปวง, ที่ มี อายุ ๒๑ ปี, แด ให้ เข้า ส่วน ใน การ เลือคน ชุน นาง.

๑ อนึ่ง ชาว ว่า ที่ เมือง เมกซิโก ขึ้น ชัน ฝรั่งเสศ นั้น, เกิด จลาจล ชัน รบ ตัก กัน.

๑ อนึ่ง ไรคอง ราก ที่ เมือง ลอนดอน เป็น มาก หลาย วัน, แต่ เตียว นี้ ค่อย ๆ เลาลง.

๑ อนึ่ง ใน เมือง แคน เกีย เปน เกาะ ใหญ่, ใน ทะเล เมคตีเว เนียน ชัน แก่ เมือง เทอเก เกิด คัก ขบถ ใหญ่.

๑ อนึ่ง วัน เกิด เจ้า เมือง ฝรั่งเสศ คน ประชุม กัน ที่ เมือง ปาวิต นั้น มาก กว่า มาก. คน มา แนน กัน ใน คั้น วัน นั้น จน เหยียบ กัน เบียด กัน ทาย มาก.

๑ ลอนดอน เดือน ๙ แรม คำ หนึ่งใน. ชาว ว่า การ จลาจล ที่ เมือง เมกซิโก ก็ ทวี ชัน. คอเวอแมนต์ ฝรั่งเสศ ที่ นั้น เสีย ที่ มาก.

๑ อนึ่ง เรือ รย ที่ ที่ เมือง ฝรั่งเสศ ยัง ก่า ลัง จัก แจง จะ ไป รับ ทหาร. ฝรั่งเสศ ที่ เมือง เมกซิโก คั้น มา.

๑ อนึ่ง เมือง ปรอศเซีย, ได้ ปรับ ใหม เมือง แซกอซนี เปน เงิน ๒๐๐ แส่น เปน สะ เทลลิ่ง, คิค เปน เงิน เเทคียน ๑๐๐๐ แส่น เทรียน เพราะ เมือง แซกอซนี, ได้ เข้า แก่ เมือง ออศเคอริย ต่อ สู เมือง ปรอศเซีย ใน การ เวว ๗ นี้.

๑ อนึ่ง ฝูง ราษฎร ทั้งปวง ที่ เมือง ปาวิต, คิค แคน เมือง ปรอศเซีย นัก เพราะ ปรอศเซีย, ไม่ ยอม ให้ ที่ แคน ต่อ แคน แก่ เอมบิวร.

๑ อนึ่ง มหึเเกาะ ชันดาวิค, ที่ เขา เรียก ว่า ควินเอมมา ได้ ไป เยี่ยม ควินวิกโตเรีย. แด ได้ เที่ยว เล่น ใน เมือง อังกฤช มาก, แด เข้า มหาสมุทร ไป เมือง นุยกอก. ชาว ว่า ไป ถึง เมือง นุยกอก แลแล้ว.

ข่าว เมือง จีน จะ ฝาก ไป นอก ตาม เกล็ดแควพ

๑ ชอง กง เดือน ๑๐ แรม ๓ คำ, ชาว ว่า ก่า ลัง จัก แจง เพื่อ จะ ได้ ก่า ทาง รถ ไฟ, ทั้ง แก่ เมือง เซียง ให้ ไป ถึง เมือง พูเจา.

๑ อนึ่ง เจ้า เมือง จีน ได้ ไป รก ให้ ชาว อะเมริกา พวก หนึ่ง เปน พวก ใหญ่, ให้ วาง สาย เกล็ดแควพ ที่ ทะเล ตั้ง แต่ ฝ่าย เหนือ เมือง จีน ถึง ชองกง, แต่ สาย ใหญ่ นั้น อยู่ ใน กลวง ทะเลไว้, มี สาย สาย เล็ก ๗ แยก เข้า ไป ฝั่ง, ตาม ที่ พวก นั้น จะ ชอบ ใจ.

๑ อนึ่ง อ้าย สลัด พวก จี ได้ ชัน สกเนอ อะเมริกา, ณ เดือน ๑๐ ขึ้น ๑๔ คำ, ทาง ไป จาก ชอง กง ๗๕ ไมล์, บึง เขา กับ ด้น เขา ชี ก่า ลัง พุด จา กัน อยู่ กับ ลูก เมีย. ทัว กัน ด้น หนึ่ง ตาย. ลูก เมีย กับ ด้น หนึ่ง, อ้าย จีน สลัด มี ตั ไว้, บึง เขา ลูก เรือ ยคน หนึ่ง. ลูก เรือ ถูก อารูช บ่วย ล้า มาก หลาย คน ตก น้า ทาย คน หนึ่ง. เขา ทำ นั้น เพื่อ จะ แก่ แคน อังกฤช, ที่ จับ นาย ของ ชา ชือ จีน จัก ตาย เปน ไทศ ถึง ตาย. จีน จัก ตาย นั้น เปน นาย พวก สลัด. เปน คน รวย กาย นึก.

๑ อนึ่ง ชาว อังกฤช ที่ เมือง ชอง กง นั้น. ไม่ ชอบ ใจ การ ที่ เจ้า เมือง ชอง กง, จะ ตั้ง ก่า ใหม่ จะ เกิด เงิน ใช้ นี้ เมือง ชอง กง. คน ประชุม กัน เปน หมู่ เปน กอง ใหญ่ บ่อย ๆ ทิ เคียน เจ้า เมือง ว่า, ไม่ ดี ไม่ ควร เรา ไม่ ตาม.

๑ อนึ่ง ที่ ชอง กง นั้น พวก จีน ไม่ ชอบ เงิน เทรียน อย่าง หนึ่ง ทำ ที่ มินต์ ชอง กง นั้น ทั้ง จีน ไม่ ใจ, เจ้า เมือง ชอง กง จึง มี หนังสือ ประกาศ ให้ คน ทั้งปวง. วัม เขา ย่า สง ไลย เลาย.

๑ อนึ่ง พวก จีน ไม่ ชอบ ถด หมาย ใหม่, ที่ ให้ เรือ จีน เมื่อ เข้า มา ใน เมือง ชองกง แลแล้ว จด ฐือ เรือ ไว้ ที่ เจ้า ทำ, แต่ จำ เปน ให้ จด ไว้ เพราะ จะ ได้. ทาวจัทวาคู เรือ สลัด, จะ ได้ ข่า ระ การ สลัด ได้ ก่า ๗.

- ๑) หนึ่งเมือง มะกา ไค้จับ ๒ คน เป็น โทษ, พิจารณา เป็น สัตย์ ว่า ไค้คะ โหมย คนไป, เพื่อ จะ ไค้ ชาย คนอื่น ลง โทษ ถึง คาย.
- ๑) หนึ่ง ยี่ บุ่น ควเวอแมนท์ ยี่ บุ่น ไค้ ซือ เวือ รบ ใหม่ ๖ ลำ ๗ ลำ.
- ๑) หนึ่ง ชาว ยี่ บุ่น ที่ ฎากันว่า, ไท กูณ ที่ เมือง ยี่ บุ่น นั้น, เสี้ย ๆ แล้ว ก็ ยี่ ทา ไม่.
- ๑) หนึ่ง เกิด พยุทใหญ่ ที่ ทะเล ยี่ บุ่น ใน ระหว่าง เมือง ยี่ บุ่น แล เมือง เสียง ไค้, เวือ เสี้ย มาก.
- ๑) หนึ่ง ชาว ที่ เมือง ชี่ฟู ว่า แอศมิวต เมือง ฝรังเศส, อยู่ ที่ เมือง ชี่ฟู มี เวือ รบ ลำ หนึ่ง. ยี่ คอย ถ้า เวือ รบ ฝรังเศส อิก หลายลำ, ถ้า มา ถึง พร้อม กัน แล้ว ก็ จะ ไป จำ ความ ที่ เมือง ไค้ เรือ เพราะ ชาว เมือง ไค้ เรือ, ไค้ จำ บากหลวง ฝรังเศส ทาย หลาย คน.
- ๑) เมือง โก เรือ นั้น, ยี่ ฝ่าย เหนือ เมือง จีน ยี่ ฝ่าย ตะวัน ตก เมือง ยี่ บุ่น เป็น เมือง ไม่ ไค้ ขึ้น แก่ ไคร, คน ชาว เมือง นั้น เป็น จีน บ้าง ยี่ บุ่น บ้าง.

เรือเจ้า พระยา มา ถึง

- ๑) เดือน ๑๑ ขึ้น ๗ ค่ำ มี คน โดยด่าน เข้า มา มีศเคอ ชาว กั้น หนึ่ง มีศเคอ เอศ อาสะกอก คน หนึ่ง มีศเคอ ลิกเคอชอน คน หนึ่ง มีศเคอ มูเถอ คน หนึ่ง แล ราชา เมือง มถาย สอง คน
- ๑) เรือ เจ้า พระยา ออก ไป ณ วัน ๒ ขึ้น ๑๑ ค่ำ มี คน โดยด่าน ไป คือ มีศชีกแคมเบอ เป็น กวรายา หมอ แคมเบอ กับ ลูก สอง คน พระพิเทศพานิช แล เจ้า เมือง ไช ก็ ไป ใน เกี่ยว นั้น

ข่าว ที่ กรุง เทพ ฯ

- ๑) เรือ กอไฟ อังกฤษ ชื่อ ลิวต ไค้ แล่น ออก จาก กรุง เทพ ฯ ณ วัน ๖ เดือน ๑๐ แรม ๑๑ ค่ำ มี ชาว ประเทศ ยุโรป โดยสาร ไป คือ ซีเอศซี เคนนิเต หนึ่ง ยี่ บีกินแปก หนึ่ง ยี่ บีกินแปก หนึ่ง เซเอศ บาด หนึ่ง มีศชีกสะวัน หนึ่ง มีศชีกซันนั้น หนึ่ง เป็น ๕ คน ด้วย กัน นอก นั้น มี แชก จีน ไทย รวมกัน เป็น คน โดยสาร ๕๐ คน
- ๑) หนึ่ง พระบาท สมเด็จฯ พระจอมเกล้า เจ้า อยู่ หัว เสด็จฯ ไป เมือง ณครตวรย ณ วัน พุทศ เดือน ๑๑ ขึ้น ค่ำ หนึ่ง

เสด็จฯ โดย พระอิ นัง กอไฟ มี เจ้า ราชการ โดยเสด็จฯ มาก เสด็จฯ กลับ ยัง กรุง เทพ ฯ ณ วัน ๓ เดือน ๑๑ ขึ้น ๗ ค่ำ

๑) หนึ่ง เจ้า พระยา ศรีสุริยวงษ ที่ สมุท พระกระดาโหม ออก จาก กรุง เทพ ฯ ณ วัน พุทศ เดือน ๑๑ ขึ้น ๗ ค่ำ จะ ไป เกี่ยว เถ่น ณ เมือง ราชบุรี ไค้ ยิน ว่า จะ กลับ มา ใน แรม ค่ำ หนึ่ง

๑) หนึ่ง ที่ โรง จักร สี่ เข้า ของ มีศเคอ สะกอกแอนกัมป นี้ให้ มี โคม ตามไฟสว่าง ใน เวลา กลางคืน ทำ ด้วย ถม เรียกว่า แคนท ไม่ ไค้ ใช้ น้ำมัน ที่ นก มีศเคอ สะกอกแอนกัมป นี้ ไค้ เชิญ คน ทั้งปวง ใน กรุง เทพ ฯ ไคร ๆ มี ความ ปรารถนา จะ ไป ดู ไค้ ไป ดู ใน เวลา กลางคืน วัน พุทศ ขึ้น ๑๕ ค่ำ แล วัน พุทศ แรม ๗ ค่ำ เวลา ๒ ทุ่ม ถัดวัน จะ ไค้ จักแจง ให้ คน ทั้งปวง ดู ให้ ถนัด ควร ที่ คน ทั้งปวง จะ ดู เพราะ ว่า เป็น ธรรมเนียม ใหม่ ที่ คง จะ ใช้ ใน กรุง เทพ ฯ ค่อย ไป ข้าง นำ มา

๑) ไค้ ยิน ว่า ว่า อิก สัก ๘ วัน ๑๐ วัน โรง จักร สี่ เข้า ของ มีศเคอ กอกศ แอนกัมป นี้ ที่ ทำ ขึ้น ใหม่ นั้น จะ จับ การ สี่ เข้า เขา ว่า ที่ ถว่า ที่ มี แต่ ก่อน

๑) ทุก วัน นี้ ที่ วัด จักรวัดราชวาศ มี คน ไป ประชุม กัน ได้ พระฉาย เกิด ขึ้น ใหม่ บน พระ ปรางค์ มี มา สัก เดือน หนึ่ง แล ว่า การ นั้น ก็ ทวี ขึ้น ทุก วัน ผู้ คน แน่นหนา มาก คน ทั้ง นั้น เข้า ใจ ว่า พระ ฉาย นั้น เกิด ด้วย อำนาจ พระ บาง แต่ จำ พเจ้า ไป ดู ที่ พระ ฉาย นั้น ไม่ เหนออะไร ที่ จะ เป็น สำคัญ เหนอ ว่า เป็น เพราะ กวราย น้ำ ฝน ใหญ่ ลง มา จึง เกิด เป็น ศรี ต่าง ๆ ที่ นั้น ต่าง คน เหนอ เป็น รูป นาค คน ต่าง คน ไม่ เหนอ อะไร เหตุ อย่าง นี้ ก็ เกิด บ่อย ๆ ที่ ปล่องไฟ โรง จักร ใหม่ มีศเคอ ก็ เกิด เหตุ เหมือน กัน คน ที่ มี ศักทาก็ จะ เหนอ เป็น รูป คน บ้าง ถ้า ปรารถนา จะ เหนอ รูป อะไร ก็ เป็น ได้

คะโมยใหญ่

๑) ณ วัน เสาร์ เดือน ๑๐ แรม ๑๒ ค่ำ, มี คะโมย ขึ้น ไป บน ท้อง อโสมนที เชนเวแอน กัมปะนี, ที่ ตั้ง ท้าง อยู่ ที่ บ้าน สมเคจ้องค์ใหญ่, ลัก เขา สิ่งของ ที่ ๆ มาก หลาย อย่าง. คือ นาฬิกา พก คลับ ทองคำ, กับ สาย สร้อย ส้ารบ นาฬิกา, แล กุญแจ ทองคำ ส้ารบ นาฬิกา, แล นาฬิกา พก ก้าใหญ่ หลายใบ, แล หวน

ทองคำหลายวง, แล ของ อังกฤช เรียก ว่า ลัก. กัจ ทองคำ สำ
 รัยผูกคอ, กัย สาย สร้อย ของ คำ ค้วย, แม่น คา กรอบ ทอง
 กำไรล์สำรัย คือ กัวย ค้วยมือ ได้หลาย อันหลาย สำรัย, กลัย
 กำไรล์ทอง สำรัยใส่ ยาหลายใบ, เจมซัทใหญ่ ๆ กำไรล์ทอง
 บ้าง กำไรล์เงิน บ้าง, ซัน ส้อม เป็นเงิน อะระมาน หลาย เล่ม,
 ครี วาคา ของ ที่ศ. โมยลักนี้, อยู่ ใน ๒ พัน ๓ พัน เหรียญ,
 ได้ยิน ว่า เขา จับ ทัว คอโมยได้, แต่ ฅวัน อังคาร แรม ๑๕ คำ
 เดือน ๑๐.

๑) รัยง ประกษ

๑) จะให้คนทั้งปวง รู้, เมื่อข้าพเจ้ามี ขูระ ไป เมือง จีน ได้
 ๗ เดือน พึ่ง กลับ มา, ในระหว่าง ที่ไป นั้น. เมีย ข้าพเจ้า ชื่อ
 นาง อิน ที่ข้าพเจ้าร้อง เรียกว่า เชนเน, ได้มี แม่ ชื่อ ซ้อ แม่
 ใจ เป็น เมีย ของ อานลุดูโกด เป็น ฝรั่งเศส, พุด จา ซัก ขวน เมีย
 ข้าพเจ้าให้ ไป จาก บ้าน ข้าพเจ้า. ไป เป็น เมีย ของ มิตเทอ
 พักเซอ ซาค อังกฤช, ผู้ เป็น นาย การ โรง พิมพ์ หลวง. นาง
 อิน เก็บเอาของ เครื่อง แต่ง ทัว, สายสร้อย แหวน แล สิ่ง ของ
 ต่าง ๆ ที่ ข้าพเจ้า ทบ แต่ง ให้ นางอิน วาคา ประมาณ ๘๐๐ เหรียญ
 เป็น ของ ๆ ข้าพเจ้า ทั้ง นั้น. ทัว ข้าพเจ้า เป็น ชาว อังกฤช
 เกิด ที่ เมือง บังนง, แล ครู สอน ทาม ภาษา อังกฤช ที่ เมือง
 บังนง. ข้าพเจ้า เป็น จีน ทำ ขนม บั้ง ชาย ที่ ถนน เจริญ กรุง.

๑) มิตเทอ พักเซอ คนนี้, มี เมีย ก่อน คน หนึ่ง ก็ ตั้ง เมีย
 นั้นเสีย, แล้วย มา รัย เอเมีย ข้าพเจ้า ไปเลี้ยง ไว้ เป็น เมีย ทัว.

ราคา สีนค้ำ ยองกง

- ๑) เดือน ๑๐ แรม ๑๕ คำ เข้า บังกถำ หาบ ตะ ๒ เหรียญ ๓๕ เซนต์ แด ๒ เหรียญ ๖๐ เซนต์ เข้า รวงกัย หาบ ตะ ๒ เหรียญ แด ๒ เหรียญ ๑๕ เซนต์ เข้า อวกัน หาบ ตะ เหรียญ ๘๐ เซนต์ แด เหรียญ ๘๐ เซนต์ เข้า กรุง เทพ ๑ หาบ ตะ เหรียญ ๘๐ เซนต์ แด ๒ เหรียญ ๒๐ เซนต์ เข้า ไซ่ง่อน หาบ ๒ เหรียญ แด ๒ เหรียญ ๒๕ เซนต์
- ๑) หมากแห้ง หาบ ตะ ๓ เหรียญ ๕๐ เซนต์ แด ๔ เหรียญ
- ๑) พริกไทย คำ หาบ ตะ ๖ เหรียญ ๕๐ เซนต์ แด ๖ เหรียญ ๗๕ เซนต์
- ๑) ถั่ว หาบ ๒๒ เหรียญ ๕๐ เซนต์ แด ๒๔ เหรียญ

- ๑) ตะกั่ว นม หาบ ตะ ๖ เหรียญ ตะกั่ว เกรียม หาบ ตะ ๒๓ เหรียญ ๕๐ เซนต์ แด ๒๓ เหรียญ ๕๐ เซนต์
- ๑) ปรอด หาบ ๖๘ เหรียญ แด ๘๐ เหรียญ
- ๑) เหล็ก ฟาก สำรัย ทำ เหล็ก ตะปู หาบ ตะ ๓ เหรียญ ๒๕ เซนต์ แด ๓ เหรียญ ๔๐ เซนต์
- ๑) เหล็ก ฟาก อย่าง ใหญ่ แบน แด กรม หาบ ตะ ๓ เหรียญ แด ๓ เหรียญ ๘๐ เซนต์
- ๑) เหล็ก ฟาก สำรัย ทำ ปดอถ้ง หาบ ตะ ๓ เหรียญ ๘๐ เซนต์ แด ๔ เหรียญ ๑๐ เซนต์
- ๑) ถอด เหล็ก หาบ ตะ ๘ เหรียญ แด ๘ เหรียญ ๕๐ เซนต์
- ๑) ผืน อย่าง บักนา หีบ ตะ ๕๘๐ เหรียญ แด ๕๘๒ เหรียญ ผืน มตะวา หีบ ตะ ๘๓๐ เหรียญ

ราคา สีนค้ำ กรุงเทพ

- ๑) เข้ากถ้อง อย่าง คำ เกวียนตะ ๓๘ บาท
- ๑) เข้ากถ้อง อย่าง กธาง เกวียนตะ ๔๒ บาท
- ๑) เข้าชาว อย่าง ที่ เกวียน ตะ ๔๖ บาท
- ๑) เข้า อย่าง ที่ ๔ เกวียน ตะ ๕๔ บาท
- ๑) เข้าชาว ที่ หนึ่ง เกวียน ๘๐ บาท ที่ ๒ เกวียน ๖๕ บาท
- ๑) เข้าโรงยี่ จักกร ที่ หนึ่ง หาบตะ ๒ บาท ที่ ๒ หาบ ตะ ๓ หาบ ตะ
- ๑) เข้าเป็ดอก นาสถน เกวียน ๔๔ บาท
- ๑) นาเมือง เกวียน ตะ ๓๔ บาท
- ๑) เมตง่า เกวียน ตะ ๘๘ บาท
- ๑) ถั่วไม่มี เมต หาบ ตะ บาท ที่มี เมต หาบ ตะ ๘ บาท
- ๑) น้ำตานทราย ชาว อย่าง ที่ หนึ่ง หาบตะ ๑๒ บาท ที่ ๒ หาบตะ ๑๑ บาท ที่ ๓ หาบตะ ๑๐ บาท
- ๑) น้ำตาน แดง ที่ หาบ ตะ ๕ บาท ๒ ถั่ง
- ๑) พริก ไทย คำ หาบ ตะ ๘ บาท ๒ ถั่ง
- ๑) หนิง ภาย หาบ ตะ ๑๐ บาท
- ๑) หนิง วัว หาบ ตะ ๑๘ บาท ๒ ถั่ง
- ๑) เขา วัว หาบ ตะ ๑๐ บาท
- ๑) หนิง เนื้อ หาบ ตะ ๒๒ บาท
- ๑) เขา กวาย คำ หาบตะ ๑๕ บาท
- ๑) เขา กวาย เนื้อ หาบ ตะ ๒๘ บาท
- ๑) เขา เนื้อ หาบ ตะ ๘ บาท
- ๑) กำยาน ที่ ๑ หาบตะ ๑๘๕ บาท ที่ ๒ หาบ ตะ ๘๕ บาท
- ๑) ตะกั่ว เกรียม ที่ ๑ หาบตะ ๔๐ บาท ที่ ๒ หาบ ตะ ๓๘ บาท
- ๑) บ้าน กลัย ที่ ๑ หาบตะ ๒๓ บาท ที่ ๒ หาบ ตะ ๒๘ บาท
- ๑) รง หาบ ตะ ๖๘ บาท
- ๑) ไหม โกวาห หาบตะ ๓๓๐ บาท ไหม ยว หาบ ตะ ๘๐๐ บาท ไหม เจมน หาบตะ ๖๕๐ บาท
- ๑) กวัง ที่ ๑

หามตะ ๑๕ บาท ที่ ๒ หามตะ ๑๒ บาท

๐ เว้า หามตะ ๓๗ บาท

๐ กระวาน หามตะ ๓๒๕ บาท

๐ ฝาง ๓ คืบ ๔ คืบ เป็น หาบ ๆ ละ ๒ บาท ๓ คืบ ถึง ๕ คืบ ๗ คืบ เป็น หาบ ๆ ละ ๒ บาท เพียง ที่ ๗ คืบ ๘ คืบ ๙ คืบ เป็น หาบ ๆ ละ ๗ คืบ เพียง

๐ เมล็ดกระเบา หามตะ ๕ คืบ

๐ ไม้ ริงรัน ที่หนึ่ง ๓๐๐ หาบ เป็น ๒๐๐ บาท

๐ ไม้แดง ที่หนึ่ง ๓๐๐ หาบ เป็น ๒๕๐ บาท ที่สอง ๓๐๐ หาบ เป็น ๓๒๐ บาท

๐ ไม้ สักยกตะ ๓๐ บาท

๐ งาช้าง ๕ อัน เป็น หาบ ๆ ละ ๓๕๐ บาท ๕ อัน เป็น หามตะ ๓๕๐ บาท ๖ อัน เป็น หาบ ๆ ละ ๓ บาท

๐ ปลาแห้ง หามตะ ๑๒ บาท ๒ คืบ ถึง ปลาถลิต หามตะ ๓๐ บาท ๒ คืบ

๐ ปลิงทะเล หามตะ กระ ๑๐๐ โป เป็น ๘ บาท

๐ ทองหนัก บาทหนึ่ง เป็น เงิน ๑๖ บาท ๒ คืบ

๐ การ แลกเงินเมือง สิงคโปร์ ได้กำไร ร้อย ละ ๖ เหรียญ

การ บิน ทุก รือ ไป นอก

- ๐ เรือ ที่มี ชื่อ ข้าง ท้ายนี้ ได้ บิน ทุก ออก ไป ตั้งแต่ เดือน ๑๐ แรม ๕ คำ จะ ไป เมือง ชอง กง.
- ๐ บาก อังกฤช ชื่อ จิสระทอก ตอน บิน ทุก เข้า หมื่น พัน ๗๓๓ หาบ.
- ๐ บาก อังกฤช ชื่อ ออคคาวีภา บิน ทุก เข้า ๔ พัน ๔ ร้อย ๕ หาบ. ฝาง ๒๑ หาบ เข้า เปลือก ๔๗๕ หาบ.
- ๐ บาก อังกฤช ชื่อ สะกันเล่ บิน ทุก เข้า ๙๑๐๐ หาบ. น้ำ คาล ทวาย ๔๘๐ หาบ.
- ๐ บาก อังกฤช ชื่อ นอช่า บิน ทุก เข้า ๗๒๐๐ หาบ. น้ำ คาล ทวาย ๑๕๕ หาบ. เขา สักทว ๑๕ หาบ.
- ๐ บาก ฝรั่งเศส ชื่อ อิมมานูเอล บิน ทุก เข้า ๕๓๖๖ หาบ.
- ๐ บาก ดัชช ชื่อ อิมมานูเอล บิน ทุก เข้า หมื่น พัน ๒๓๓๕ หาบ. ฝาง ๗๕ หาบ.
- ๐ ชิป ดัชช ชื่อ ไปเทอ บิน ทุก เข้า หมื่น ๔ พัน ๖๓ หาบ. ฝาง ๒๑๗ หาบ.
- ๐ บาก ดัชช ชื่อ โยชานามา เรือ บิน ทุก เข้า หมื่น ๒ ร้อย ๒๑๑ หาบ. ฝาง ๑๕ หาบ.
- ๐ บาก อังกฤช ชื่อ อิศเทอพื้น บิน ทุก เข้า ๙ พัน ๕ ร้อย ๘๓๓ หาบ. ฝาง ๖๕ หาบ.

- ๐ กำ ปั้น มี ชื่อ ข้าง ท้ายนี้ แล่น ออก ตั้งแต่ เดือน ๙ แรม ๖ คำ จะ ไป เมือง สิงคโปร์.
- ๐ ชื่อ เรือ กลไฟ สยาม ชื่อ เจ้าพระยา, บิน ทุก เข้า พัน ๗ ร้อย ๗๗ หาบ. น้ำ คาล ทวาย ๗ ร้อย ๓๗๗ หาบ. นิง สักทว ๒๖๖ หาบ. เมล็ดทง ๙๐๐ หาบ.
- ๐ บาก อังกฤช ชื่อ ฟลอเรนซี บิน ทุก เข้า ๔ พัน ๗ ร้อย ๔๒๒ หาบ. ฝาง ๙๘ หาบ. น้ำ คาล ทวาย ๑๕๐ หาบ.
- ๐ เรือ กลไฟ อังกฤช ชื่อ ชูวัน บิน ทุก เข้า ๓๖๐๗ หาบ. ฝาง ๑๕๐ หาบ. น้ำ คาล ทวาย ๑๙๐ หาบ. เขา สักทว ๕๒๒ หาบ. ครึง ๑๙๗ หาบ.

ว่า ด้วย ม้า สอง ตัว

๐ วัน หนึ่ง ม้า สอง ตัว ไป ภาย กัน เข้า ที่ ยี่. ตัว หนึ่ง เขา บิน ทุก แหม้ง, แต่ อีก ตัว หนึ่ง บิน ทุก เงิน มาก. ตัว ที่ บิน ทุก เงิน นั้น เติบ ชู หัว สูง แล้ว ร้อง ด้วย เสียง เป็น อัน ทั้ง บ่อย ๆ. แล้ว จึง ว่า แก่ ม้า ที่ บิน ทุก แหม้ง มา นั้น ว่า, ย้าย ทาย คน ทำ แหม้ง. เอง ไม่ เหน ของ ที่ บิน ทุก มา บน หลัง เขา ตก. ม้า ที่ บิน ทุก แหม้ง นั้น จึง ทอบ ว่า, เงิน นั้น จง เป็น การ เจริญ แก่ ท่าน เกิด. ข้า นี้ เคย แต่ บิน ทุก แหม้ง. ครั้ง นั้น มี พวก โจระ วิ่ง ออก มา จาก ยี่ ขน เขา เงิน บน หลัง ม้า นั้น ไป เสีย สิ้น. แต่ ม้า ที่ บิน ทุก แหม้ง นั้น เขา ปลอ่ย ให้ ไป ตาม สบาย. ม้า ที่ บิน ทุก แหม้ง จึง ว่า แก่ ม้า ตัว นั้น, ว่า ท่าน เคย การ มี มี ท่าน ทาย ไป ข้าง โคน หมก เล่า. ถ้า แล ท่าน บิน ทุก แหม้ง ก็ จะ สบาย. คำ เปรียบ นี้ ใจ ความ ว่า, ของ ที่ เขา ออก อ่าง เขา นัก, มัก ให้ เกิด ความ ยาก ความ ลำบาก แก่ เรา ภาย หลัง.

ว่า ด้วย สิงโต แด่ หมี่ แด่ หมา จึง จอก

๐ สิงโต กับ หมี่ เทียว อยู่ใน ยี่ ด้วย กัน. ภาย กวาง คาย อยู่ ตัว หนึ่ง ที่ ใน ยี่. ก็ แแยง จึง กัน กัด กัน อยู่ เป็น ชั่ว นาน, สักทว ทั้ง สอง ก็ สิ้น กำลัง ลง ด้วย กัน ต่าง นอน ทอบ อยู่. หมา จึง จอก เหน ว่า สักทว ทั้ง สอง สิ้น กำลัง ลง. แล้ว ก็ คาย เขา กวาง ไป กิน เสีย. สิงโต แด่ หมี่ จึง ว่า แก่ กัน ว่า, การ ที่ เรา สัมผัส กัน นี้ เป็น การ ที่ จะ ให้ หมา จึง จอก ได้ ที่ เหน นั้น เอง. คำ เปรียบ นี้ เป็น ใจ ความ ว่า, ขนหม ครึง ก้อน ที่ กว่า ไม้ มี เลย.

เพชรในแกนจันทน์

๐ ข้าพเจ้าผู้มีชื่อจีน กังเขียน เป็นที่หลวงประเทศแพทยาโฮสถ เจ้ากรมหมอจีนได้ซื้อจันทน์เทศ มาทำยาฆ่าได้ เพชร อยู่ในแกนจันทน์ข้างข้างเพชร ทำเป็นหัวแหวน อยู่คงแก่ไฟไม่ไหม้ ท่านผู้ใดจะซื้อเชิญ ท่าน มาที่บ้านข้าพเจ้าอยู่ที่สามเพง หน้าโรง กงษี ที่มีเสาทงยี่หื้อของรุ่นตั้ง มีเพชร จันทน์ ขาย

รางวัล ๖ คำ ถึง

๐ การ คระโมยแต่ ณเดือน ๙ ที่ ๒ แรม ๑๒ คำ, ยิงหาได้ คัวเป็นแน่ไม่. ขอให้ท่านสืบเอาตัว คระโมย นั้นให้ข้าพเจ้าได้. ถ้าได้เป็นแน่แล้ว จะ ได้รางวัล ๖ คำถึง. คระโมยนั้น นั้น, คือ คระโมยเอาหนังสือ กคหมายไทยบ้าง, สามก๊กเล่มที่หนึ่ง บ้าง, ถ้าเห็นผู้ใดเที่ยวขาย กคหมายแล สามก๊ก ถูก ๆ ก็ควร จะ สืบถาม แต่คนนั้น, ว่าได้เอามาแต่ไหน.

ว่า ด้วย คน เทียวใน บ้าน แล หมี่

๐ มีคน สอง คน เทียวไป ใน บ้าน ที่มี สัตว์ ร้าย มาก. เมื่อ จะ เทิน บ้าน นั้น ได้ สัญญา กัน ไว้ว่า, จะ อยู่ จะ เทิน ด้วย กัน จะ

กำปั่น เข้า กรุง เทพ ฯ

เข้ามาเมื่อไร	กำปั่น ชื่อไร	กัปตันชื่อไร	กั ทอน	เรือ อไร	มาแต่ไหน
เดือน ๑๐ แรม ๑๓ คำ	ชอกัดดี	บุก	๔๑๒	ปาก สยาม	สิงคโปร์
เดือน ๑๐ แรม ๑๔ คำ	ฮิมเปรงนเบิล	วลรลด์	๓๑๐	กลไฟ สยาม	ชาย พล
เดือน ๑๑ ขึ้น ๓ คำ	เซนต์เมรี่			ปาก สยาม	ชองกง
เดือน ๑๑ ขึ้น ๓ คำ	เดคมีวาล์ดา			ปาก ชำเบ็ก	ชองกง
เดือน ๑๑ ขึ้น ๗ คำ	เรอิกิวร			บรีด สยาม	สิงคโปร์
เดือน ๑๑ ขึ้น ๗ คำ	ฮิลดกกร	บี ไกรฮ์	๖๐๖	ชิบ อังกฤษ	ชองกง
เดือน ๑๑ ขึ้น ๗ คำ	เจ้าพระยา	อรตัน	๓๕๓	กลไฟ สยาม	สิงคโปร์
เดือน ๑๑ ขึ้น ๘ คำ	แอนดริส ฟอส	วูมิค	๕๒๗	ปาก อังกฤษ	ชองกง
เดือน ๑๑ ขึ้น ๘ คำ	โคละเตนพลีตี	ชิมชอน	๘๖๐	ชิบ อังกฤษ	ชองกง
เดือน ๑๑ ขึ้น ๘ คำ	คิวแฮบเปน	เย็บเซด	๔๒๕	ปาก ปวอศเซีย	ชองกง

ออกไปเมื่อไร

กำปั่น ออก จาก กรุง เทพ ฯ

จะไป ไหน

ออกไปเมื่อไร	กำปั่น ชื่อไร	กัปตันชื่อไร	กั ทอน	เรือ อไร	จะไป ไหน
เดือน ๑๐ แรม ๑๑ คำ	ซีวูล	ฮับเปอ	๔๐๖	กลไฟ อังกฤษ	สิงคโปร์
เดือน ๑๐ แรม ๑๑ คำ	สเตรนเด	โตเต	๓๑๔	ปาก อังกฤษ	ชองกง
เดือน ๑๐ แรม ๑๑ คำ	นอคฮัว	เฮนเดอเซน	๓๘๓	ปาก อังกฤษ	ชองกง
เดือน ๑๐ แรม ๑๑ คำ	ฮิมมานเฮล	คูวอค	๓๒๐	ปาก ทัช	ชองกง
เดือน ๑๑ ขึ้น ๓ คำ	เซซิชูซันดา	คาม	๕๐๓	ปาก ทัช	ชองกง
เดือน ๑๑ ขึ้น ๖ คำ	ไปอีเคอ	ฮูเคอเว	๖๐๐	ปาก ทัช	ชองกง
เดือน ๑๑ ขึ้น ๗ คำ	โยฮันนาทเวีย	ไลคเนนเบ็ค	๓๗๘	ปาก ทัช	ชองกง
เดือน ๑๑ ขึ้น ๗ คำ	ทิม โอซันเดอ			กลไฟ อังกฤษ	สิงคโปร์

๑หนังสือจดหมายเหตุ

THE BANGKOK RECORDER.

เล่มที่ ๒๒ เดือน ๑๑ แรม ๑๔ ค่ำ ปีชาน อัฐ ศก จุลศักราช ๑๒๒๘ เดือน โทสมมาส วันที่ ๗ กลุศ ศักราช ๑๘๖๖, ปีที่ ๑๘

เมืองปรอศเซีย

๑ ใน คฤสศก ศักราช ๑๘๖๔ ปี ปรอศเซีย มีแผ่นดิน, นับ
สะแควเอไมล์ ๑๐ หนึ่ง ๘ พัน ๒๑๒ สะแควเอไมล์ หนึ่ง, คือเป็น
๔ เหลี่ยม ๔ ด้าน ๆ ละไมล์. มีคน นับได้ ๑๘๓ แสน ๔ พัน
๘๔๔ คน. เป็นชาติเขมัมน์โดยมาก, ที่ไม่ เป็น เขมัมน์
นับได้ ๒๕ แสน ๔๓๗๘ คน. เงิน หลวง ตำรับ แผ่นดินไม่ ไคร
จะ ชัก สนม มี ขวัญ. ทว เวอ แมนค้ ปรอศเซีย เรียบ ร้อย มั้น
คง เป็น ที่ สรรเสริญ มาก. ทหาร ก็ มาก ประมาณ ๗ แสน คน,
แล้ว ก็ ฝึก สะเอียด ดี มาก. คฤสศก ศักราช ๑๘๖๕ ปี มี เรือ รบ
กลไฟ ๓๗ ลำ เรือ โย เป็น เรือ รบ หนึ่ง ๘ ลำ, เรือ กะเชียง ๔๐
ลำ, ศรี ท้าย กัน เป็น เรือ รบ ๘๕ ลำ. แต่ ทุก วัน นี้ คง จะ มาก
กว่า นั้น นึก.

๑ เจ้าแผ่นดิน ปรอศเซีย ชื่อ วิเลียม ที่ หนึ่ง, เกิด เมื่อ
คฤสศก ศักราช ๑๗๘๗ ปี จึง อายุ ได้ ๗๘ ปี. ได้ ขึ้น เสวยราช
คฤสศก ศักราช ๑๘๖๑ ปี คือ ๕ ปี แล้ว. เมือง ปรอศเซีย รวม กัน
กับ เมือง ออศเทรีย ใน เวอ ๆ นี้, ได้ ฐานะ ใหญ่ ได้ เมือง เยอ
มะนี เป็น เมือง ขึ้น หลาย เมือง, มี กำลัง มาก ขึ้น กว่า แต่ ก่อน
นึก, กอ ที่ จะ ไม่ ต้อง กลัว เขม บ้อ เจ้า แผ่นดิน ฝรั่งเศส อีก.

เมืองออศเทรีย

๑ ใน คฤสศก ศักราช ๑๘๖๔ ปี มีแผ่นดิน สะแควเอไมล์ ๒๓
หมื่น ๖ พัน ๓๑๑. มี คน เป็น ชาว เมือง ออศเทรีย นั้น นับ ได้
๓๖๗ แสน ๘ หมื่น ๕ พัน คน. เป็น ชาติ เขมัมน์ แปร สิบ สอง
แสน คน, นอก นั้น เป็น ชาติ ต่าง ๆ. เมือง ออศเทรีย ใน ปี นั้น
มี ทหาร นับ กว่า กว่า ๕ แสน คน. เรือ กำปั่น กลไฟ ๓๘ ลำ
เป็น เรือ รบ เรือ โย เป็น เรือ รบ ๒๐ ลำ. ทว เวอ แมนค้ เมือง
ออศเทรีย มะนาเก เจ้า แผ่นดิน เรียกว่า เขม บ้อ. มี เมือง ขึ้น
แก่ เขม บ้อ ๑๘ เมือง, แต่ เมือง ออศเทรีย นั้น ชัก สนม ด้วย

เงิน เป็น นี้ เมือง ขึ้น นึก, นี้ ถึง ๑๒ พัน ๑๐๒ แสน เทรีย น.
แต่ เกียว นี้ ได้ แปะ แก่ เมือง ปรอศเซีย แล้ว, คง จะ เป็น นี้ มาก
กว่า นั้น หลาย ๑๐ แสน เทรีย น. แล เมื่อ ที่ ขึ้น แก่ เมือง ออศ
เทรีย แต่ ก่อน นั้น เกียว นี้ ก็ ขึ้น แก่ เมือง ปรอศเซีย มาก, เมือง
ออศเทรีย กอ ย กำลัง กว่า แต่ ก่อน นึก. เขม บ้อ เจ้า แผ่นดิน
ออศเทรีย ชื่อ พระ แรณชิต โย เรบ ที่ หนึ่ง, ยัง เกิด เมื่อ คฤสศก ศั
กราช พัน แปร ร้อย ๓๐ เดือน ธอศค้, อายุ ท่วง ๓๖ ปี. ได้ ขึ้น
เสวยราช คฤสศก ศักราช ๑๘๔๘ ปี, เดือน ค้ เขม บ้อ อยู่ใน ราช
สมบัติ ได้ สิบ ๘ ปี แล้ว.

เมืองอิตาลี

๑ มีแผ่นดิน นับ โดย สะแควเอไมล์ ได้ ๘๘๗๘๔. ใน
คฤสศก ศักราช ๑๘๖๔ มี คน นับ ได้ ๒๑๗ แสน ๓๗๑๐ คน. มี ทหาร
นับ ได้ ๔ แสน คน. เรือ กลไฟ ที่ เป็น เรือ รบ ๘๘๘ ลำ. บิน ลำ
รับ เรือ รบ หนึ่ง ๒๑๖๐ บก. เรือ โย ๑๗ ลำ มี บิน ไทญ์ ๒๗๘
บก, ศรี เรือ รบ ด้วย กัน ๑๑๕ ลำ, บิน ไทญ์ ๒๔๓๗๘ บก.
เมือง อิตาลี เป็น นี้ เมือง ขึ้น ๘ พัน แสน เทรีย น, เจ้า แผ่นดิน
อิตาลี ชื่อ วิคทอริ อีมันนุอล ที่ ๒ เกิด คฤส ศักราช ๑๘๓๐ เดือน
มาฆ, ขึ้น เสวย ราช สมบัติ เมือง ซาร์ดินเนีย เมื่อ คฤส ศักราช
๑๘๔๘ ปี. ขึ้น เสวย ราช ใน เมือง อิตาลี ใน ศักราช ๑๘๖๑
เดือน มาฆ.

เมืองเยอมีน คอนเฟต อีเรชัน

๑ ใน คฤส ศักราช ๑๘๖๔ ปี, มี ๓๘ เมือง เข้า ด้วย กัน
เป็น เมือง เดียว จึง เรียกว่า คอนเฟต อีเรชัน, ๆ แปร เป็น ภาษา
ไทย ว่า, หลาย คน ฤ หลาย เมือง เข้า เป็น พวก ฤ เป็น เมือง
เดียว กัน. แผ่นดิน เมือง เยอมีน คอนเฟต อีเรชัน นั้น, มี แผ่น
ดิน สะแควเอไมล์ ๕๑๒๘๖๗. ใน คฤส ศักราช ๑๘๖๔ นั้น, นับ
คน ได้ ๔๖๐ แสน คน, ทาน ประมาณ ๗ แสน คน. ใน ปี นั้น

เมือง ออคโตเบีย มี คน เข้า ใน เยอรมัน คันทันเฟดที่เรชัน ๑๒๘ แส่น, เมือง ปรอคเซีย มี คน เข้า ๑๔๗ แส่น คน. คน ที่ ชาว เมือง คอนเฟด ที่เรชัน นอก นั้น ได้ ๑๘๐ แส่น คน. ทหาร นัรบ ๓ แส่น คน. ผู้ที่ เปน เปรสเคน เยอรมันเฟดที่เรชัน, คือ พระเจ้า เมือง ออคโตเบีย, แต่เดิยว นี้ เมือง ออคโตเบีย ได้ แพ้ แก่ เมือง ปรอคเซีย ใน สงคราม ที่มี ใน เวว ๆ นี้, จึง เจ้า เมือง ไม่ ได้ เปน เปรสเคนที่ เยอรมัน คอนเฟดที่เรชัน. เยอรมัน คอนเฟดที่เรชัน นั้น จน แก่ เมือง ปรอคเซีย ทมก.

แผนที่โลกย์

๑ บัดนี้ จะ กล่าว ด้วย แผนที่โลกย์ ต่อ น้า ๑๗๘ ประเทศ อยู่ในทิศ.เทศ อเมริกาโต ใหญ่กว้างขวาง นึก. ถ้า ประมาณ โดย สะแคว ไมล์ ได้ สองร้อย เก้าสิบหก ทมิ้น สามพัน หกร้อย หกสิบ หก สะแควไมล์, สะแควไมล์นั้น คือ ยาว ไมล์หนึ่ง, กว้าง ไมล์หนึ่ง. แล คน ที่ อยู่ใน ประเทศ อยู่ในทิศเทศ นั้น, ประมาณ สามพัน ทมิ้น คน. ใน สยาม ประเทศ นี้ ประมาณ ๑๘ ทมิ้น ๘ พัน สะแควไมล์. คน ใน ประเทศ สยาม ประมาณ หกร้อยทมิ้น คน. ประเทศ อยู่ในทิศเทศ อเมริกา กับ ประเทศ สยามนี้, ประเทศ อเมริกา ใหญ่ กว่า ๑๖ ส่วน.

๑ ก็ ใน ประเทศ อยู่ในทิศเทศ อเมริกา มี แร่ ต่าง ๆ หลายอย่าง นึก, หัว เมือง วิม กูเซา อาดิเคิน ตำบล นึง, ชื่อ พิศเบ็ก มี แร่ เหล็ก แล ถ่าน หิน มาก. คน ชุก เขา แร่ เหล็ก ไป กลอง ทำ จักร ทำ เรือ ทำ เรือน แร่ ไม่ รู้ สิ้น สุก เลย. แร่ ที่ บุก ก็มี มาก หลาย แห่ง, จะ แจ้ง แต่ หัวเมือง นึง ชื่อ วิคกอนซัน มี แร่ ที่ บุก ที่ นั้น มาก ที่ กว้าง ยาว หลาย ร้อย เส้น. คน ชุก เขา ไป ขาย แล ทำ เครื่อง ใช้ สอย ก็ มาก ไม่ ทมก. หัวเมือง ของ อยู่ในทิศเทศ วิม ทอล เบซีพิค แห่ง นึง, คือ กาลิฟอเนีย มี แร่ ทองคำ มาก กว่า มาก, คน ทั้งปวง ไป ชุก ร่อน ทอง คำ ขาย หลาย ร้อย คน. ชุก อยู่ เสมอ ทุก ปี มี ได้ ขาด. ลาง คน ได้ เนื้อ ทอง คำวัน ละ ๑๖ ๑๗ เหรียญ ก็มี. แร่ ทอง คำ ที่ เหล่า นั้น จะ ได้ สลย สิ้น ไป หา มิ ได้. ชุก ร่อน ที่ ได้ ก็ ได้ ที่ นั้น. แร่ คำ บล นี้ มี อยู่ใน หิน แล ดิน เปน ทอง คำ อย่าง ดี เนื้อ สุก ใส อ่อน นิม. คน ทั้งปวง เขา มา ขาย ให้ คน ทั้งหลาย ๆ ชื่อ ไป ทำ รูป ภาณท์ ขาย แล ใช้ สอยอื่น ๆ บ้าง มาก นึก.

๑ แล มี แร่ ถ่าน หิน มาก มี อยู่ใน กู.เซา หัวทุก หัว เมือง, จะ ชุก บ่อ ชุก หลุม ที่ โทน ก็ ได้ ถ่าน หิน ที่ นั้น. บัดนี้ มี คน ชุก ถ่าน หิน ขาย ประมาณ ถึง ๑๕ ทมิ้น พัน ๓๐๐ คน. ใน ปี นึง ชุก ได้ ถ่าน หิน ๓ ร้อย ๗๘ ทมิ้น ๖ พัน ๘ ร้อย คน. ขาย ได้ เงิน ๘ ร้อย ๓๔ ทมิ้น ๗ พัน ๖ ร้อย เหรียญ. แล คน ชาว เมือง อเมริกา นั้น, ได้ ขาย ถ่าน หิน ไป ใน เมือง ต่าง ๆ ที่ ไม่มี ถ่าน หิน ใช้, คือ เมือง จีน เมือง ไทย เมือง พม่า เปน ต้น.

๑ หนึ่งใน ประเทศ อยู่ในทิศเทศ นั้น, มี แม่ น้า ใหญ่ อยู่ หลาย แห่ง, คือ แม่ น้า ชื่อ เซนลอรน ๑ คอนคทิกะ ๑ โปโตมัท ๑ สักกิวีระนา ๑ โอโฮโอ ๑ มิสวี ๑ โคโลราโด ๑ โคลาเบีย ๑ มิสซิสซิปปี ๑ แต่ แม่ น้า มิสซิสซิปปี นั้น เปน แม่ น้า ใหญ่ ยาว กว่า แม่ น้า ทั้งปวง, แม่ น้า มิสซิสซิปปี นั้น, ถ้า จะ ว่า โดย ยาว ได้ ๓ พัน ๗๐๐ ไมล์. แม่ น้า เหล่า นี้ เปน แม่ น้า ใหญ่ มี กำปั่น ไป มา เสมอ

๑ หนึ่งใน ประเทศ อยู่ในทิศเทศ มี ทาง รถ ไฟ, ที่ อิง กฤษ เรียกว่า เรลโรด, มาก กว่า ประเทศ อื่น ๆ, จะ ไป ทิศ ไหน ๆ ก็ ที่ จะ ไป โดย รถ ไฟ ก็ ได้, แต่ บัดนี้ ทาง รถ ไฟ ที่ มี อยู่ใน ประเทศ อยู่ในทิศเทศ, ถ้า จะ เอา ต่อ ติด กัน เข้า ทุก ๆ ทาง, เปน ถนน ทาง ยาว ประมาณ ๕ ทมิ้น ไมล์, การ ที่ ทำ ทาง รถ ไฟ ขึ้น นั้น, ยาว ไมล์ นึง สิ้น เงิน ถึง ๔ ทมิ้น เหรียญ.

๑ ถ้า จะ ว่า ด้วย คลอง ที่ คน ชุก นั้น, คลอง ที่ มี อยู่ใน ประเทศ อยู่ในทิศเทศ ก็มี บ้าง แต่ ไม่ รู้ มาก นึก, ถ้า จะ ต่อ ติด กัน เข้า ก็ จะ ยาว สัก ๖ พัน ไมล์.

๑ กู.เซา ที่เป็น เทือก แคว ยาว มี อยู่ หลาย แห่ง, ชื่อ รอกกีเมานเตน ๑ อลิเกนีเมานเตน ๑ กรีนเมานเตน ๑ แควค เมานเตน ๑ แต่ กู.เซา ใหญ่ นั้น, คือ รอกกีเมานเตน, เปน เทือก แคว ยาว ประมาณ พัน ไมล์, ถ้า จะ วัด เข้ง เขา โดย กว้าง ๓ ร้อย ไมล์, สูง ทมิ้น สอง พัน ฟิต.

๑ คำว่า ใ้ใช้ และ

๑ มี ชาว มา ว่า, ถ้า ให้ แม่ ใ้ กิน น้า นัน หมู แล แป้ง เข้า โภช, ใ้ ก็ จะ ใ้ เสมอ ไม่ อยุค. ใ้ นั้น ถ้า จะ เปรียบ เหมือน เครื่อง จักร, ถ้า หมัน ใ้ น้า มีน ก็ เติน คลอง นึก.

พงษาวดาร อังกฤษ ต่อไป

๑ เอกเวท ได้ ทรง พัง ทั้ง นั้น ก็ เสีย พระไทย, ทรง พระ
 อนุสร คำนี้ ถึง พี่ นาง เธอ ทั้งสอง องค์ เป็น กำลึง. แต่ ทาก
 เกรง คุกของ ฟนอคำ บอแลนค์, จึง ทำ หนังสือ เวณ ราชสมบัติ ไว้
 ว่า, ถ้า พระองค์ สวรรคต ไซ้แล้ว, ราชสมบัติ ทั้งปวง ใน
 แผ่นดิน อังกฤษ ให้แก่ นาง เลเคเยนเกว. ให้ นาง เลเคเยนเกว
 เป็น เจ้า แผ่นดิน สืบ ไป. อยู่มา ไม่ นาน เอกเวท ก็ สิ้น พระชน
 ใน ฤดูศกศักราช ๑๕๕๓ ปี, อายุ ได้ ๑๖ พรรษา. อยู่ใน
 ราช สมบัติ ๗ ปี.

๑ ฝ่าย คุกของ ฟนอคำ บอแลนค์, ครั้น เอกเวท สิ้น พระชนม
 แล้ว, ก็ ไป วัง ที่ อยู่ ของ เลเคเยนเกว, ถวาย บังคม แล้ว
 ทูล เชิญ ให้ เป็น เจ้า แผ่นดิน. เลเคเยนเกว ไม่ พอใจ, จึง
 ว่า ให้ พระ พี่ นาง เธอ ทั้งสอง พระองค์ เป็น เจ้า แผ่นดิน เด็ก, อย่า
 ให้ ข้าพเจ้า เป็น เจ้า แผ่นดิน เลย. คุกของ ฟนอคำ บอแลน โกรธ
 ว่า กล่าว ชู้. เลเคเยนเกว เกรง ก็ ยอม ให้ ประกาศ ว่า เป็น
 เจ้า แผ่นดิน. ถอ เจ้า หมอจิง เมรี พี่นาง เธอ เสกซ์ มา. ราช
 ฎีก ทั้งปวง ก็ ทำ กัน ร้อง ชื่น ว่า, เจ้า แผ่นดิน เสกซ์ มา แล้ว.
 เลเคเยนเกว เหน็บ ทั้ง นั้น ก็ ตี ใจ กลับ ไป ที่ อยู่ ของ ตน. เมรี
 เจ้า แผ่นดิน ก็ ให้ จับ คุกของ ฟนอคำ บอแลน ทั้ง บุตร แล เลเคเยน
 เกว สะไข้ จำขัง ไว้. เมื่อ เมรี ได้ เป็น เจ้า แผ่นดิน นั้น, พระ
 ชนมาญ ได้ ๓๗ พรรษา. คู่ ร้าย นึก ไม่ ใคร จะ เอา ใจ ใจ ใจ พล
 ทั้งปวง, นึก คือ สาสนา บาดหลวง, จึง จัก แจ้ง เปลี่ยน ผลัก
 คัก แปลง หนังสือ ที่ พระราช บิภา, แล เอกเวท เจ้า แผ่นดิน ได้
 แก่ ใช้ ไว้ นั้น. ให้ กลับ ถูก ต้อง ตาม หนังสือ ของ พวก บาด
 หลวง อย่าง เดิม, สั่ง ให้ สวด แล ไหว้ รูป ตาม ลัทธิ บาดหลวง.
 แล ทรง สถาปนา การ ระบุ บำรุง ตก แต่ง อาวาส บาดหลวง ให้ รุ่ง
 เรือง ขึ้น. ครั้ง นั้น พวก โปรเต็คซันต์ พา กัน นั้น ไป อยู่ใน
 ประเทศอื่น ๆ เป็น อัน มาก. แต่ ทมิฬิกซ แครนเมอ นั้น ไม่
 หนี. เมรี ให้ จับ ทมิฬิกซ แครนเมอ เอา ทัว มา จะ ให้ ประหาร
 ชีวิต เสี้ย, มี ผู้ ทูล ขอ โทษ ทรง พระกรุณา โปรด ใ้ จำขัง ไว้
 มิ ใ้ ประหาร ชีวิต เสี้ย.

๑ ใน ฤดูศกศักราช ๑๕๕๔ ปี, เมรี ทำ หนังสือ สัญญา
 ว่า จะ รับ พิธิบ บุทร เจ้า แผ่นดิน เมือง สเปน มา เป็น พระ ภัคธา.
 ขุนนาง แล ราษฎร ไม่ เหน็บใจ, ทราบ ว่า พิธิบ นี้ เบียดเบียน

เคี้ยว เชื้อ พวก โปรเต็คซันต์ นึก, มี พวก นึง คิด จะ ถอด เมรี
 เสี้ย จาก เจ้า แผ่นดิน. ผู้ ใหญ่ ใน พวก นั้น ชื่อ เซอทมิฬิกซ
 แห้วต พวก นั้น คิด จะ ถอด เมรี เสี้ย, แล้ว จะ ยก เลเคเยน
 เกว ที่ ต้อง จำ อยู่ นั้น ให้ เป็น เจ้า แผ่นดิน. แต่ ผู้ ใหญ่ ไม่ พอร่ม
 ใจ ้วย การ นี้ จึง ไม่ สำเร็จ. เมื่อ เมรี ทราบ ทั้ง นั้น รึก
 นึก, สั่ง ให้ เอา เลเคเยนเกว ไป ประหาร ชีวิต เสี้ย.

๑ ฝ่าย พิธิบ ก็ เสกซ์ มา ทำ การ มงคล กับ เมรี เจ้า แผ่นดิน
 อังกฤษ, ทั้งสอง องค์ ได้ เบียดเบียน ช่ม เห่ง พวก โปรเต็คซ
 ันต์ นึก ชื่น กว่า ก่อน, แต่ เมรี ให้ จับ พวก โปรเต็คซันต์
 คลอก ้วยไฟ, ปี นึง ๆ ประมาณ ร้อย คน. ส่วน ทมิฬิกซ
 แครนเมอ ที่ ต้อง จำ อยู่ นั้น, เมรี ให้ คน ไป พูท จาก ว่า, ถ้า
 ทมิฬิกซ แครนเมอ สารภาพ รับ ผิด ยอม ว่า โปบ เป็นใหญ่, ใน
 การ สาสนาแล้ว, จะ ใ้ ชีวิต ให้ อยู่ ้วยกัน ทำน บำรุง แผ่นดิน
 ถ้า ทมิฬิกซ แครนเมอ ยัง คึง ค้อ ถึ สาสนา เป็น พวก โปรเต็คซันต์
 อยู่, จะ ประหาร ชีวิต เสี้ย. ผู้ รัยสั่ง ไป ถล่าว กับ ทมิฬิกซ แครน
 เมอ ทั้งนั้น, ทมิฬิกซ แครนเมอ รับ ชีวิต อยู่, ก็ ยอม ลงชื่อ ใน หนังสือ
 สาธภาพ รับ ผิด ต่อ โปบ. เมรี ทราบ ทั้ง นั้น แล้ว จึง ตรัส ว่า,
 ซึ่ง ทมิฬิกซ แครนเมอ ลงชื่อ ไว้ เถก นั้น, จะ เชื้อ พัง เขา เป็น
 คำมั่น สัญญา มัน คง ยัง ไม่ ได้ ก่อน. ก็ จะ ให้ เป็น สำคัญ
 มัน คง แล้ว, ให้ ทมิฬิกซ แครนเมอ ไป ที่ วัด ประกาศ ทัว ต่อ นำ
 มาทวน ว่า, ข้าพเจ้า ถึ สาสนา เป็น พวก โปรเต็คซันต์ นั้น
 หลงผิด ไป. บัด นี้ ข้าพเจ้า จะ ละ ทั้ง เสี้ย ไม่ ถึ อย่าง นั้น แล้ว
 จะ ถึ ตาม สาสนา บาดหลวง นับ ว่า โปบ เป็นใหญ่ ไปกว่า จะ ทำ
 ชีวิต ไม่. ถ้า ทมิฬิกซ แครนเมอ ประกาศ ทัว ได้ ทั้ง นี้, จึง จะ
 เหน็บจริง ้วย. ทมิฬิกซ แครนเมอ ก็ ยอม ให้ คุม ไป ที่ วัด,
 แล ประกาศ เสี้ย อย่าง อื่น ว่า, ซึ่ง ข้าพเจ้า ลงชื่อ ไว้ ใน หนังสือ
 นั้น เป็น ความ ผิด นึก ทน. ข้าพเจ้า ขอ ถึ สาสนา เป็น พวก
 โปรเต็คซันต์ ไป กว่า จะ สิ้น ชีวิต. ผู้ รัยสั่ง พัง ทมิฬิกซ แครน
 เมอ ประกาศ เสี้ย อย่าง อื่น ไม่ ประกาศ ตาม รับสั่ง, ก็ คุม ไป
 ที่ คลอก คน แล้ว กอง เพลิง ขึ้น จะ คลอก เสี้ย. ทมิฬิกซ แครน
 เมอ ก็ ยืน มือ ข้าง นึง เข้า ใน กอง เพลิง แล้ว ว่า, มือ ข้าง นี้
 ทำ ผิด เขียน หนังสือ ลงชื่อ, จน มือ ข้าง นั้น ใหม่ มิ ใ้ สำ
 แดง อา การ ร้อน รน, จน สิ้น ใจ อยู่ใน กอง เพลิง.

๑ ใน ฤดูศกศักราช ๑๕๕๕ ปี, พิธิบ อยู่ใน กรุง ลอนดอน
 เบียดเบียน ไม่ สบาย พระไทย, ก็ เสกซ์ ไป อยู่ใน ประเทศ ฝร

แลนท์คอ. เมรีเสี่ยพระไทยโศกเศร้าถึง พระสามีนัก, ส่งพระราชหัตถ์เธาไปเชิญให้เสด็จกลับอยู่เนืองๆ. พี่ลิวไม่เอาพระไทยใส่, มิได้ตอบประการใด. เมรีก็ย่ำทรงพระโศกครุ ครอมพระไทยอยู่เป็นนิตย์, ทรงพระดำริห์หาอุบายแต่ใน การที่จะให้พระสามีนั้นกลับมา. จึงให้มีภาณิฮารอะไรๆ มากขึ้น, ได้เงินมากแล้วจะได้ส่งไปให้พี่ลิว, ใดๆที่จะชอบพระไทย, เหนแก่เงินจะได้เสด็จมา. เมื่อเมรีเจ้าแผ่นดินให้มีภาณิฮารมากขึ้นนั้น, ราษฎรทั้งปวงได้ความเดือดร้อนนัก.

๑ ในคฤศคศักราช ๑๕๖๔ ปี, ซาลิซเฮมเปอในเมืองเยอรมนี, ลาออกเสี่ยจากราชสมบัติ, มอขราชสมบัติให้แก่พี่ลิวผู้บุตร. ฝ่ายพี่ลิวได้เป็นเจ้าแผ่นดินเยอรมนีแล้ว, ก็ยกทหารไปตีฝรั่งเศส. เมรีทราบว่าพี่ลิวเสด็จไปทำศึกอยู่กับฝรั่งเศส จึงปลุกญาขุนนางจะให้ยกไปช่วยพี่ลิว. ขุนนางทั้งปวงเห็นว่าเมืองฝรั่งเศสกับเมืองอังกฤษเป็นไมตรีกันอยู่, ก็ทูลขัดเสี่ยไม่ยอมไปช่วยพี่ลิว. ฝ่ายพี่ลิวที่ฝรั่งเศสเหนจะเอาไชยจับอะไรไม่ได้, ก็เสด็จมาเมืองอังกฤษ, แล้วตรัสตักรอนแก่เมรีว่า, ถ้าไม่ได้กองทัพอังกฤษไปช่วยตีฝรั่งเศสแล้ว, จะไม่เสด็จมาเมืองอังกฤษอีกเลย. เมรีเหนพี่ลิวตรัสตักรอนทั้งนั้นด้วยความอาไโดยพระราชสามี. ก็สั่งอินวอนขุนนางอีก, ขุนนางทั้งปวงไม่ยอม. เมรีก็ทรงพระโทมนัสเสี่ยพระไทยนัก. ขุนนางทั้งปวงเหนเมรีราชินีพระบาทเธอทรงพระอาทรเคว่าหมองไม่ผ่อนไสย, ก็ยอมยกไปช่วยพี่ลิวตีฝรั่งเศส.

๑ ฝ่ายเมรีทรงพระดำริห์ปรารพแต่จะล้างพวกโปรเต็คชตันเสี่ยให้สิ้นเชิง. มิได้เอาพระไทยใส่ในการที่จะปกปักรักษาอาณาเขตร. ฝรั่งเศสเหนอังกฤษผิดสัญญา, เสี่ยทางไมตรียกมาช่วยพี่ลิว, ก็ขุ่นเคืองยกมาตีเมืองแคลิซอังกฤษที่ไต้ไว้เป็นเมืองขึ้นนั้นไต้. ในคฤศคศักราช ๑๕๕๔ ปี, เมรีเจ้าแผ่นดินอังกฤษทรงพระประชวรสิ้นพระชนม, อยู่ในราชสมบัติ ๖ ปี. พระชนมายุ ๔๓ พรรษา. ราษฎรทั้งปวงไม่มีใครเสี่ยตายเพราะศุร้ายนัก.

๑ ฝ่ายอิลิซาเบ็ค พระน้องนางต่างพระเชลณีของเมรีเจ้าแผ่นดิน, ได้ราชาภิเศกครองราชสมบัติสืบมา. คนทั้งปวงมีความยินดีรักใคร่เป็นอันมาก. เจ้าแผ่นดินองค์นี้ถือ

ศาสนาฝ่ายโปรเต็คชตัน, ทรงซัดแรงแก่หนังสือสวคณินให้ถูกต้องตามแบบอย่าง, ที่พระราชบิดาแลเอเดวิดพระราชอนุชาได้เปลี่ยนผลึกกติกเปลี่ยนไว้. ฝ่ายพี่ลิวทราบว่าเมรีสวรรคตแล้ว, ก็ส่งราชทูตมากลักรซื้อลิซาเบ็ค. ๗ ไม่ยอมแล้วตรัสว่า, จะปกครองรักษาราชสมบัติอยู่ผู้เดียวจะไม่มีส่วน. อิลิซาเบ็คเจ้าแผ่นดินอังกฤษองค์นี้ ทรงพระบัญชาปรึกษาฉลาด, ได้ทูลบารงพระนครให้มั่งคั่งบริบูรณ์ขึ้นกว่าก่อนมาก. ทรงแยในพระคลังที่จับจ่ายใช้สอยขาดพระองค์มาแต่แผ่นดินก่อนๆ, ก็ได้เพิ่มเติมให้มากขึ้น, แลได้ย้ายประกายเก็บเงินที่ไต้ปนกับทองแดง, ฎาปนกับสิ่งอื่นๆ ใช้สอยอยู่นั้น, เอามาหลอมเลี้ยงไล่ให้หมดมลทินแล้ว, เอาแต่เนื้อเงินอันบริสุทธิ์ทำเป็นเงินตราใช้สอย, แลได้ค่อกำปั่นไว้มากล้า. แลได้สร้างเครื่องสาคตราอาวุธต่างๆ, แลคืนค่าที่ไต้จัดแจงไว้สำหรับยุทธ์เป็นอันมาก. ขุนนางที่ปลุกญานั้นก็เลือกตักจัดเอาแต่ที่ไต้มีสติปัญญาสัจย์ซื่อมั่นคง. พระองค์ได้กระเทียมการทั้งนี้ไว้สำหรับจะได้ป้องกันรักษาพระนคร, ทั้งราษฎรก็ได้อยู่เย็นเป็นสุข. การทำนาค้าขายก็มากขึ้น, ราษฎรทั้งปวงก็พากันสรรเสริญพระบัญชาขามมี.

๑ ฝ่ายเมรีเจ้าหญิงเมืองสกอกลแลนท์, ที่ขุนนางส่งหนีเอเดวิดเจ้าแผ่นดินอังกฤษไปฝากไว้เมืองฝรั่งเศส, ก็ได้เป็นมเหษีของเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศส. ครั้นพระเจ้าแผ่นดินสิ้นพระชนม์แล้ว, พระนางเมรีก็เสด็จกลับมาอยู่เมืองสกอกลแลนท์, ได้ทราบกฤติศัพท์สวรรเสริญอิลิซาเบ็คเจ้าแผ่นดินอังกฤษทั้งนั้น, พระนางจึงตรัสกับขุนนางว่า, พระองค์ก็เป็นเชื้อวงษห่างๆของเจ้าอังกฤษ, ถึงกระนั้นก็ยังควรจะได้ราชสมบัติในกรุงลอนดอนอยู่. แต่อิลิซาเบ็คนั้นไม่ควรจะได้ราชสมบัติเลย. เพราะมารดาเป็นไทย. แต่เมรีตรัสประกายกับขุนนางอยู่เนืองๆ. ฝ่ายอิลิซาเบ็คทราบทั้งนั้นก็เคืองพระไทย, ซึงเมรีเจ้าแผ่นดินสกอกลแลนท์. ในคฤศคศักราช ๑๕๖๓ ปี, อิลิซาเบ็คประชวรป่วยไข้ทรพิศม์. ครั้นพระองค์หายประชวรแล้ว, ขุนนางทั้งปวงเหนอิลิซาเบ็คพระราชบุตรบุตรที่ไต้ได้ครองราชสมบัติสืบไป, ถ้าหาพระชนม์ไม่, ก็จะได้เกิดรบพุ่งช่วงชิงสมบัติกัน. บ้านเมืองก็จะไม่เป็นสุข.

เรื่อง อิน เตีย ซึ่ง ขึ้น แก่ อังกฤษ

๑ ว่า ทั่วเมืองต่าง ๆ ซึ่งอยู่ใน ประเทศอินเตีย, ซึ่ง เกือบจะ กับ เมือง อังกฤษ มาก ต่อ มาก, แต่ เมือง ที่ มี หนังสือ สัญญา, ทำไว้ กับ เมือง อังกฤษ ๒๐๐ กว่า, แล เมือง ต่าง ๆ ที่ ทำ หนังสือ สัญญา นั้น, ลาง เมือง ก็ เป็น เมือง ใหญ่ ลาง เมือง ก็ เป็น เมือง เล็ก น้อย, ทั่ว คน ที่ อาศัย อยู่ ที่ เมือง เหล่า นั้น, ไม่น้อยกว่า ๒๐ พัน หมื่น. ครั้น จะ กล่าว เรื่อง ราว เมือง ต่าง ๆ นั้น ให้ รู้ว่า, ลาง เมือง เป็น เมือง ขึ้น อย่างไร, ลาง เมือง เป็น แต่ มา พึ่ง บัญ อย่างไร, แล มี หนังสือ สัญญา ต่อ กัน แล กัน อย่างไร บ้าง, ก็ จะ เป็น เรื่อง ราว ยืด ยาว นึก. จึง คิด เอา แต่ ข้อ บาง ข้อ แต่ หนังสือ ท้าย บัญ, ซึ่ง ทวน ของ เมณฑ เมือง อิน เตีย ให้ มี ศเทอ แล อธิษณ, เรียบ เรือง ต่ พมพ ไว้ นั้น. เมือง เหล่า นั้น ที่ เป็น เมือง ขึ้น บ้าง. เมือง มา พึ่ง แก่ เมือง อังกฤษ, ใน ประเทศอินเตีย นั้น แบ่ง เป็น สาม อย่าง, อย่างที่ ๑ เป็น เมือง ใน แซม, แล เมือง ไฮ เตะ อะ บาน เป็น เมือง หลวง แห่ง เมือง นั้น. จำ นวน คน ใน เมือง มี ประมาณ โกฎิ หก แสน หก หมื่น หก พัน. เมือง เหล่า นี้ ซึ่ง เจ้า แผ่นดิน เมือง นั้น มา พึ่ง เมือง อังกฤษ, แล ได้ ทำ หนังสือ สัญญา ขอม จะ ช่วย อังกฤษ, แล ตาม หนังสือ สัญญา ซึ่ง ทำ ไว้ นั้น. จะ ทำ หนังสือ สัญญา แก่ เมือง ไหน ๆ ไม่ได้ ไว้ น, แต่ เมือง อังกฤษ รู้ แล เห็น ชอบ ด้วย จึง ทำ ได้. ถ้า เกิด รุณ วย คิก ขบถ ก็ ก็ เกิด ทั่ว เตี้ย ก็ ก็ เจ้า เมือง ระ รับ มิ ได้ แล, เจ้า เมือง อินเตีย ต้อง ยก ทหาร มา ช่วย ให้ ระ รับ ได้. แล ใน เมือง หลวง ของ เมือง นั้น, มี ราช ทูต อังกฤษ มา อยู่ ที่ เมือง หลวง เสมอ, ทั้ง แม่ทัพ นาย ทหาร เป็น คน อังกฤษ มาก. เจ้า เมือง อินเตีย มี ทหาร ใน เมือง นั้น. ที่ เป็น ทหาร เคน ท้าว ก็ ต่ ชี่ ม่า ก็ ต่, บั้น ใหญ่ ก็ ต่ ทหาร ๓ อย่าง นี้, ประมาณ ศัก ๘ พัน คน. ทหาร เหล่า นี้ เจ้า แผ่นดิน เมือง ใน แซม, ต้อง เสีย ค่า เบี้ย เลียง นอก จาก ทหาร ๘ พัน นี้, เจ้า เมือง ใน แซม มี ทหาร อื่น ๆ ที่ อยู่ใน บัง คับ ของ ทัว เป็น อัน มาก. ถ้า แล จะ เกิด ลึก สง ความ ใน เมือง ไท ๆ, ที่ เป็น เมือง ขึ้น เมือง อินเตีย, แล เจ้า เมือง อินเตีย มี คำ สั่ง ออก มา, ให้ ยกทัพ มา ช่วย ก็ ต้อง มา. เมือง ใน แซม นี้ ได้ มา พึ่ง กับ เมือง อังกฤษ, เพราะ ว่า แต่ ก่อน ไน้ น เมือง ฝรั่งเศส คิด จะ มา ซึ่ง เขา บั้น นั้น บั้น นี้ อยู่ บ่อย ๆ, จะ รักษา อาณา เขต าว อยู่

ไม่ใคร จะ ได้. ครั้น แล เรื่อง ราว เมือง นี้ ได้ เลือย เตือน หนึ่ง ก็ ไม่ แล. ก็ คิด เอา แต่ ข้อ ความ ตาม หนังสือ สัญญา, ซึ่ง พระ เจ้า แผ่นดิน เมือง ใน แซม นั้น, ใน กฤษศสักราช ๑๘๕๓ ปี, เมือง ใน แซม ยี่ เป็น อินทิ ปณ เคน ศัส เทศ, ที่ มี ได้ เป็น เมือง ขึ้น, แต่ ถึง กระ นั้น ทอง พึ่ง อยู่ บ้าง กับ เมือง อังกฤษ. แล ถ้า เกิด เหตุ ใด ซึ่ง เจ้า เมือง อินเตีย, เหน ทวาร ที่ สั่ง เจ้า เมือง นั้น ยก ทัพ มา ช่วย, ก็ ต้อง มา ขัด มิ ได้.

๑ อื่น ยังมี อีก เมือง พึ่ง ซึ่ง เมือง เควว ลิดา, ลาง ที่ เรียกว่า เมือง สัน ลิดา, เมือง นี้ ตั้ง อยู่ ระหว่าง กลาง เมือง อิน ตุสถาน เหนือ เมือง ใน แซม นั้น. เมือง เควว ลิดา เล็ก กว่า เมือง ไทย น้อย หนึ่ง. โพร บ้าน พล เมือง นี้ ประมาณ ๒๕๐. หมื่น คน ๆ แต่ ก่อน ไน้ น เมือง นี้ ได้ ยาก กล่า ยาก นึก ทหา. รับ สู้ กับ เมือง ที่ ต่อ กัน หลาย แห่ง หลาย ครั้ง, บ้าง ที่ ก็ จำ ณะ บ้าง บ้าง ก็ แพ้ บ้าง, บ้าน เมือง ไม่ เรียบ ร้อย รุณ วย หลาย อย่าง พิก ทหา. ที่ เป็น เจ้า เป็น ขุน นาง เสนา ยดี ผู้ ใหญ่, แต่ ก ร้าง ก็น คิด ขบถ ซึ่ง เขา สมบัติ ทำ อย่าง นี้ หลาย ครั้ง. ลาง ทิว เมือง เขา มา ต่ เขา นั้น ก็ กลับ ไป ต่ เขา ได้ บ้าง. ก็ เป็น ดัง นี้ จน ถึง พวก อังกฤษ, ก็ เข้า มา ตั้ง เป็น กำ สัก อยู่ใน เมือง อินเตีย แล. พระ เจ้า แผ่นดิน เมือง นี้ ได้ ขอ พึ่ง กำ สัก อังกฤษ, เพื่อ จะ มิ ให้ เมือง ต่อ ๆ กัน มา ซึ่ง เขา บ้าน เมือง ต่อ ไป ได้. แล ได้ ได้ รับ ราช ทูต อังกฤษ มา อยู่ เมือง หลวง เสมอ. แล ก็มี ทหาร รับ แต่ เจ้า เมือง อินเตีย มา อยู่ เสมอ. แต่ เดียว นี้ มาก ศัก เท้า ไค ทา แงง ไม่, ตาม หนังสือ สัญญา ที่ ทำ ไว้ กับ เจ้า เมือง อินเตีย.

๑ ใน กฤษศสักราช ๑๘๖๐ ปี, เจ้า แผ่นดิน ต้อง เสีย ค่า เบี้ย เลียง ทหาร อังกฤษ. ที่ มา อยู่ใน เมือง นั้น เป็น เงิน บั ละ ๑๖ หมื่น รู เบี้ย. แล ตาม หนังสือ สัญญา ซึ่ง เจ้า แผ่นดิน นั้น ได้ ทำ ไว้ แก่ เจ้า เมือง อินเตีย, ได้ สัญญา ไว้ ว่า จะ ไม่ เสีย ขบถ ของ ทัว เคน หมื่น พัน สาม ร้อย หัก สิบ หก คน. ครั้น เกิด รุณ วย ใน เมือง อินเตีย, ใน กฤษศสักราช ๑๘๕๗ ปี ๕๗ ปี นั้น เจ้า เมือง หลาย ๆ เมือง เข้า กัน คิด ขบถ, แล เมือง นี้ ทหา ได้ เข้า กับ พวก คิด ขบถ ไม่. แต่ ได้ เข้า ช่วย พวก อังกฤษ รับ พวก ขบถ จน แพ้ หมศ แล. เพราะ การ นี้ เจ้า เมือง อินเตีย จึง ได้ โปรต เมือง นี้ มาก, จึง ชุบ เลียง ให้ เจริญ ต่ ถึง มา พึ่ง เมือง

อังกฤษ, แล้วก็ เป็น เหมือน หนึ่ง อินดีเป็น เตนต์สะเทศ ที่ ไม่
ได้ เป็น เมือง หนึ่ง เลย.

๑) หนึ่ง ยัง อีก เมือง หนึ่ง ชื่อ ซาตสะเมีย อยู่ฝ่าย เหนือ เมือง
อินเดีย ที่ ภูเขา แดงนี้ เรียกว่า เขา หิม เลยหย่าน. แต่ ก่อน
เมือง นี้ ก็ ไม่ เรียบ เรียบร้อย. ก็ วน วน ทลาย อย่างไม่ หนัก หนา วน วน
กันเอง บ้าง ทวี เมือง ต่อ ทวี เมือง บ้าง, สู้ กับ เมือง ที่ ต่อ กัน
บ้าง เป็น ถึง หนึ่ง จน ถึง พวก อังกฤษ, แต่ อำนาจ มา ถึง เมือง
ซาตสะเมีย ราบแล้ว เขาก็ ได้ สู้ กับ อังกฤษ บ้าง, แต่ ครั้น สมเด็จ
พระมหาราชาดังอินจิกรวม ลง แล้ว นั้น, มี พระ มหาราชาดัง ขึ้น
ใหม่ ชื่อว่า โกลาป สิงห์ ๆ ได้ มา ขอ ทำ หนังสือ สัญญา, กับ
เจ้า เมือง อิน เดีย พึ่ง กำลัง เมือง อังกฤษ. ตั้งแต่ นั้น มา เมือง
นี้ ก็ เรียบ เรียบร้อย. เมือง ซาตสะเมีย นี้ มี ทวี เมือง หนึ่ง ทลาย ๆ
เมือง ก็มี. คน ใน เมือง นี้ ไม่ ไหว จะ ผิด กัน กับ คน เมือง ไทย.
เมือง นี้ ต้อง รับ ทหาร เมือง อังกฤษ. ฤๅ ไม่ รับ มิ ได้ แจง ตาม
หนังสือ สัญญา พระ มหาราช เมือง นี้. ต้อง ถวาย เครื่อง ปร
ณาการแก่ เจ้า เมือง อินเดีย. คือ ผ้า อย่าง ดี ทวี หนึ่ง. แปะ สิบ
สอง ตัว อย่าง ดี ที่ เขา ขน ทำ ผ้า ทม นั้น. แล ผ้า ทม ที่ ทำ ด้วย
ขน แปะ อย่าง ดี นั้น, สาน คุ ๑ ทุก ๆ ปี เป็น นิติย์. แล้ว เจ้า เมือง
อิน เดีย ได้ ทำ หนังสือ สัญญา ไว้ ว่า, ช่วย รักษา เขตแดน ให้
คง อยู่ มิ ให้ เมือง ไค มา ชิง เขา บ้าน ได้. แล้ว พระ มหาราช
ได้ สัญญา ไว้ กับ เจ้า เมือง อิน เดีย ว่า, จะ ไม่ เอา คน ซาตสะเมีย
ซาตสะเมีย มา เป็น คน ใช้ ใน การ แ่่น ดิน, เว้น แต่ เจ้า
เมือง อิน เดีย ทราป ยอม ด้วย. บัด นี้ อังกฤษ มา รับ ใช้ ใน เมือง
นี้ มาก เป็น ที่ ช่วย ใน การ แ่่น ดิน. แล เป็น เพราะ ไร ฟัง กับ
เมือง อังกฤษ. แล คน เมือง อังกฤษ มา รับ ใช้ เมือง นี้, จึง
อยู่ เอียน เป็น คู่ แล แฉง แฉง ด้วย.

๑) หนึ่ง ยังมี เมือง อื่น หลาย ๆ เมือง ใน ประเทศ อินเดีย
ที่ ได้ ฟัง แก่ เมือง อังกฤษ, เหมือน อย่าง เมือง ใน แฉม เมือง
เควลาเลีย เมือง ซาตสะเมีย สาม เมือง นี้ แล้ว, ก็ ได้ เจริญ ดี ขึ้น
เพราะ หนังสือ สัญญา ที่ ทำ ไว้ แก่ อังกฤษ. แล บังคับ ขันมือ
ไพร่ พัว พลเมือง เห็น กับ หนังสือ สัญญา นั้น, แล รักษา ทาง พระ
ราชไม่ ตรีกัน กับ เมือง อังกฤษ. แต่ ไม่ ต้อง ว่า ด้วย เมือง
อื่น ๆ ด้วย สาม เมือง นี้ ภาศ เป็น อย่าง เป็น เหตุ การ นั้น. แต่
ก่อน มี หลาย ๆ เมือง ที่ มา ฟัง เมือง อังกฤษ, เหมือน อย่าง
สาม เมือง นี้ แล้ว ก็ เจริญ ขึ้น มี อยู่ บ้าง.

๑) การ ญูบ ยา แฉง ๆ

๑) มี คน ชาว เมือง ฝรั่ง เสก ชื่อ มนชัย ยอดเส, ได้ พิจาร
ณา โดย เลื่อย อก เหนวว่า, การ ที่ ญูบ ยา แฉง นั้น, มัก ได้ เกิด
เป็น ใจ บ้า. ชาว เมือง ฝรั่ง เสก เมื่อ ญูบ ยา แฉง น้อย ก็ เป็น บ้า
น้อย, เมื่อ ญูบ กลอง ญูบ บู่ ตรี มาก ขึ้น, ก็ มี คน ใจ บ้า มาก ขึ้น.
เป็น เพราะ สมอง คีตะ อ่อน ไป, แล เพราะ ไซ ข้อ ใน กระตูก สัน
หลัง เหวล ไป ด้วย.

๑) แ่ว ทอง แล ตก ภูมิม ๆ

๑) ชาว มา ว่า ที่ เมือง อยู่ใน คิศเทศ แฉง เมือง นววิคเคอ, ได้
ถอย แ่ว ทอง แล ตก ภูมิม ฝน กัน อยู่, เขา ซุด ใน สอง ชั่วโมง ได้
ทอง คิด เป็น ราคา เงิน ๕ พัน ๔ ร้อย เหรียญ.

๑) หนึ่ง ที่ เมือง กะละฟอเนย, เขา ได้ แ่ว น้ำ ปรสาน ทอง
ดี มาก, เขา ซุด ได้ วัน หนึ่ง ประมาณ ได้ น้ำหนัก ๖๗ ทาย. ที่
เมือง กะละฟอเนย นั้น, เป็น อัยจรวอย ไร ของ ประเสิษฐ มาก
มาย หนัก แทะบ จะ ตก อย่าง.

๑) เมือง นียวอก ๆ

๑) คอเวอเมนต์ ที่ เมือง นียวอก ได้ ตั้ง กตหมาย ใหม่, เพื่อ จะ
ได้ ห้าม คน ที่ กิน เหล้า ไม่ ให้ ไร ได้. กตหมาย นี้ ได้ จัด เลือ
คน ดี ๆ หลาย คน, เรียกว่า โบริเวคออกเฟอไซ, คือ จำพวก ที่ จัด
เอา ค่า ขวรมนิยม ของ ที่ กิน ใน เมือง จำพวก นั้น. กตหมาย ใหม่
นั้น ห้าม ใน วัน อาทิตย์, แล วันที่ จัด เลือ กตั้ง ขุนนาง, ไม่ ให้
ใคร ๆ ขาย เหล้า ที่ ไกล เคียง ที่ ประ ชุม, ใน วัน อาทิตย์ ก็ ดี,
ฤๅ ใน วัน เลือ ก ขุนนาง ก็ ดี. อำนาจ ที่ จะ ยอม ให้ ขาย เหล้า,
แล ไม่ ยอม ให้ ขาย นั้น ก็ สิทธิ ซาต อยู่ แก่ คน จำพวก นั้น. แต่
คน จำ พวก นั้น ต้อง ตาม กตหมาย. กตหมาย ห้าม ไม่ ให้ ขาย
เหล้า แก่ เขา ฤๅ ลูก จ้าง, เว้น ไว้ แต่ นาย จ้าง จะ ยอม, แล
ห้าม ไม่ ให้ ขาย เหล้า แก่ คน ที่ อายุ ยัง ไม่ ถึง ๑๘ ปี, เว้น ไว้
แต่ บิดา มารดา ฤๅ ผู้ ที่ ชูบ เลียง จะ ยอม. แล ห้าม ไม่ ให้ ขาย
เหล้า แก่ คน ที่ กิน เหล้า แล้ว มี กเมา, ฤๅ แก่ เมีย เขา ฤๅ ผู้
เขา ฤๅ ลูก เขา. ถ้า ผู้ แล เมีย แล ลูก จะ มา ขอ ไม่ ให้ ขาย,
จำพวก นั้น จำ เป็น ตาม เขา ขอ. ที่ ขาย เหล้า ทุก แห่ง นั้น,
ต้อง บัด เสีย ตั้ง แต่ เวลา ๑๒ ยาม ไป จน เวลา รุ่งเช้า, นี้ เป็น

การห้าม ทาวัน ๆ. แต่วันอาทิตย์นั้นห้ามไม่ให้ขายเลย.
อนึ่งผู้ใดขายเชื้อไปแก่ใคร ๆ ก็ดี, แล้วจะบังคับทวงเงิน
แก่ผู้ซื้อไม่ได้. ผู้ใดกินเหล้าเมาไปก็มีโทษปรับหมาย
ถึง ๑๐ เหรียญ.

๑ มະนิลา ภาวะ

๑ ชาวมาแต่เมือง มะนิลา ว่า, คอเวอเมนต์จับเงินหลาย
คน, เพราะว่าเงินได้จ้าง บล คน ให้ทำ การ ชั่ว ผิด กตหมาย,
แต่เงินเหล่านั้นได้ ออกเงิน มากมาย, เพื่อจะได้จ้าง เจ้าเมือง
เก่าที่ถึงแก่กรรมเสียแล้วนั้น. เจ้าเมืองคนเก่า จะได้รับ
เงินนั้นไว้ฤๅไม่ได้รับ ก็ไม่มีแจ้งในหนังสือพิมพ์. แต่เจ้า
เมืองใหม่คน นี้ เป็นคน ที่มากไม่รับ สิ้นบลเลย, ได้จับคน
ที่เที่ยว บล บลาได้ คน ทั้งปวงทำ ผิด กตหมาย.

๑ ถ้าแม่ัน จะ จับคน ทั้งปวง ที่ใน กรุง เทพ ๆ ที่เที่ยว
บล บลาเพื่อ จะให้ หัน ความ สัตย์ ความจริง ให้ ออก จาก ที่, เอา
ความ คด โกง ไว้แทน, จะมี สัก คี่ คน. ถ้าจับ ได้ทุกคน
ใคร จะ นับ ได้.

เจ้า พระยา มาใหม่

๑ เวลเจ้าพระยามาถึง กรุง เทพ ๆ ณ วัน อังคาร เดือน ๑๑
แรม ๑๓ ค่ำ, เขา เมล มาใหม่. มีหนังสือ จดหมายเหตุ มาแต่
ลอนดอน ณ เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๓ ค่ำ, มาแต่ เมือง อะเมริกา เดือน
๘ แรม ๑๑ ค่ำ, มาแต่เมือง บังกล่า เดือน ๑๑ ขึ้น ๒ ค่ำ, มาแต่
เมือง รวงกิ่ง เดือน ๑๑ ขึ้น ค่ำหนึ่ง, มาแต่เมือง มะรแมน เดือน
๑๑ ขึ้น ๑๐ ค่ำ, มาแต่เมือง บันแนง เดือน ๑๑ แรม ค่ำหนึ่ง, มา
แต่ ฮองกง เดือน ๑๑ ขึ้น ๖ ค่ำ, มาแต่ สิงคโปร์ เดือน ๑๑
แรม ๖ ค่ำ, มาแต่เมือง เซียงไฮ้ เดือน ๑๐ แรม ๑๒ ค่ำ, มาทาง
เตลิแควฟ มาแต่ ลอนดอน มา เดือน ๑๑ ขึ้น ค่ำ หนึ่ง.

๑ นังสี่ จดหมายเหตุ ลอนดอน ภาวะ

๑ เป็นใจความว่า, เมือง ปรอคเซซ ได้เป็นใหญ่เร็ว ขึ้น
นัก, ถึง เมือง ฝรั่งเศส แทบ จะสู้ไม่ได้. เมือง ฮอกเคเวีย นั้น
ถอยกำลัง ลง มาก. เมือง ฮิตาลี่ใหญ่ ที่ขึ้น กว่าแต่ก่อน มาก.
ที่ใน เมือง ฮิตาลี่ นั้น, พวก กฤสเตียน ที่ เรียกว่า โปรติสตันต์จะ
ได้ ความ สุข เจริญ ขึ้น กว่าแต่ก่อน. และที่ เมือง ปรอคเซซ นั้น

เป็น กฤส เตียน โปรติ สตันต์ ทั้ง นี้. แต่ เมือง ฮอกเคเวีย เป็น
พวก บาค หลวง ทั้ง นี้, จึง เข้าใจ ว่า สงคราม ที่ เกิด ขึ้น ไม่
ในเร็ว ๆ นี้, พวก โปรติ สตันต์ ได้ ที่ กว้าง ขวาง มาก, พวก
บาค หลวง คับ แคบ ไป.

๑ อนึ่ง โจร ลง ราก ที่ เมือง อัง คฤษ, แล ฝรั่งเศส ก็ยัง
หมาก อยู่, แต่ ว่า น้อย กว่า แต่ ก่อน บ้าง โจร โค กระ บือ นั้น,
เห็ดต ลง แทบ จะ หมก.

เมือง อเม ริกา

๑ อนึ่ง หนังสือ มาแต่ เมือง อะ เมริกา ใจ ความ ว่า คน ทั้ง
ปวง ที่ จะ เลือก เจ้า นาย ชุน นาง นั้น, แยก ออก เป็น ๒ จำ พวก
คือ พวก ที่ เข้า ด้วย คอนเครศ พวก หนึ่ง, คน ที่ เข้า ด้วย เปร์ติ
เคนต์ พวก หนึ่ง. คน ที่ เข้า ด้วย คอนเครศ นั้น ไม่ ยอม ให้ ๑๓
หัว เมือง ที่ เป็น ขบถ แต่ก่อน, เข้า ได้ ที่ คอนเครศ ว่า ราช การ
กว่า จะ ทำ คำ สัญญา ยอม ให้ ชาติอาฟริกา คน ตำ นั้น, เข้า ใน การ
เลือก ชุน นาง. ฝ่าย พวก ที่ เข้า ด้วย เปร์ติเคนต์นั้น, จะ ให้ ทรัพย์สิน
เมือง ที่ เป็น ขบถ, เข้า ใน คอนเครศ ที่เดียว ไม่ ต้อง คอย อะ
ไรเลย เพราะคน จำ พวก นี้ เห็น ว่า ไม่ควน ที่ คน ชาติ ตำ นั้น
จะ เข้า ใน การ เลือก ชุน นาง เลย, เห็น ว่า เป็น ชาติ ต่ำ. ฝ่าย
พวก คอนเครศ เห็น ว่า ไม่ เป็น คน ชาติ ตำ, ถ้า ได้ สัก ฝน ให้ ฐู ก็
จะ เป็น คน ต่ำ เหมือน คน ชาติ ชาว เหมือน กัน. ก็ กล่าว ว่า ถ้า
พวก เปร์ติเคนต์ ได้ เป็น ใหญ่ ขึ้น แล้ว, ก็ คง จะ ช่ม ชี้ คน ชาติ
ตำ ให้ อยู่ ใน อำนาจ เหมือน แต่ ก่อน. ชาว ว่า ทั้ง ๒ ฝ่าย นี้
วัน รน มาก ขึ้น นัก. เปร์ติเคนต์ ที่ เที่ยว ไป พุด จา ปรอคโยน คน
ทั้งปวง, แต่ เที่ยว ไป ตั้ง นี้ หลาย วัน มี ทรัพย์สิน ไป ด้วย มาก. ถึง
บ้าน ได้ เมือง ได้ เข้า แล้ว, ชาว บ้าน ชาว เมือง ก็ ออก มา หา
เปร์ติเคนต์ ๆ. ได้ พุด จา ปรอคโยน คน ทั้งปวง. คน ที่ สรรเสริญ บ้าง
คน คู หมิน ฐู ถูก บ้าง. คน ที่ ไม่ ชอบ ใจ ก็ ทำ สำคัญ ตาม ภา
ษา เป็น ที่ ฐู ถูก เปร์ติเคนต์, พวก ที่ เข้า ด้วย เปร์ติเคนต์ ก็ ร้อง
สรรเสริญ ตั้ง. แต่ พวก ที่ นิ น ถาน นั้น มากกว่า พวก สรรเสริญ. ใน
เดือน ออกโทเบอแล เดือน โน เวม เบอ นี้, เป็น เวลา สำรับ เลือก
ชุน นาง ที่ หัว เมือง ทั้งปวง. คน ที่ เข้า ด้วย เปร์ติเคนต์ อย่าง จะ
ให้ ชุน นาง ที่ จะ เลือก ใหม่ ๆ นั้น, อยู่ ฝ่าย เปร์ติเคนต์ คน ที่ เข้า
ด้วย คอนเครศ, ก็ อยก จะ ให้ ชุน นาง ที่ เลือก ไม่ นี้. เข้า ด้วย
คอนเครศ. เหตุ ตั้ง นี้ คน ชาว บ้าน ชาว เมือง จึง วัน รน นัก.

ข่าว เมือง พม่า

๑ ชาวมาแต่เมืองพม่าเป็นใจความว่า, ราชบุตรเจ้า
อังวะ ที่คิดขบถ นั้น ยัง จับ ท้าว ไทไม่, คู่เหมือน จะ มี กำถึง
ชั้น, แล้ว ขกัรพล มา ตั้ง โกลั้เข้า ๆ กับ กรุง อังวะ, นำ กลัว
ว่า จะ ทำ จลาจล ที่ เขา เมือง อังวะ แดก. พวก อังกฤษ ก็ นั่ง เคย
อยู่ ไม่ ได้ ช่วย ช่าง ไคร, คอเวอแมนต อังกฤษ ได้ ห้าม ปราบ ชาว
อังกฤษ ไม่ ให้ เข้า ไป ใน เขตแดน พม่า, กลัว ว่า จะ ประปน
กัน กับ พม่า กลัว จะ เป็น ความกัน. อังกฤษ ว่า จะ ไม่ เขา เป็น
ธุระ ใน การ ที่ จะ ปราบ ปราบ ขบถ, เว้น ไว้ แต่ เจ้า อังวะ จะ ยอม
ทำ ไม่ ไคร ใหม่, ถึง ว่า เจ้า สอง องค์ นั้น จะ ที่ กรุง อังวะ ได้, ก็ คู่
เหมือน จะ ไม่ มีความ สบาย. พวก พม่า ทั้งหลาย ก็ จะ ไม่ ได้
ความ สุข, เว้น ไว้ แต่ ยอม พึ่ง อังกฤษ.

เจ้า ไร่ สิริ รอย เมือง ไอกุมโต

๑ เราได้ ยิน ชาวมาแต่เมือง ไอกุมโต ว่า ไร่ สิริ รอย
คือ เจ้า เมือง ไอกุมโต ได้ เด็ด การ ที่ มี เมีย หลาย คน ใน
ครอบครัว ของ ท่าน เพราะ ท่าน เห็น ว่า เป็น การ ไม่ ดี เป็น
การ ชั่ว เป็น ที่ คน อื่น ดู อย่าง จะ ประพฤติ ตาม ก็ จะ เป็น
การ อับยศ แก่ บ้าน เมือง เรา เห็น ว่า ไร่ สิริ รอย ประพฤติ
นั้น ก็ ควร ที่ จะ สรรเสริญ มาก เพราะ ที่ เมือง ไอกุมโต
นั้น เป็น ขรรมนิยม มา หลาย รัชช ยี่ แล้ว ขรรมนิยม
นั้น คือ เจ้า นาย ให้ มี เมีย มาก เป็น การ อับยศ แก่ บ้าน
เมือง ๆ จึง หา ได้ เจริญ ก็ ไม่ เห็น ตั้ง แต่ นี้ ไป คน อื่น
ก็ จะ เขา อย่าง ใหม่ คือ อย่าง ที่ มี เมีย คน เดียว เมือง
ไอกุมโต จึง จะ ดี ขึ้น เร็ว เรา ปราบณา อยาก ให้ ใน หลวง
ที่ กรุง เทพฯ นี้ เขา เป็น อย่าง ด้วย เพราะ การ ที่ มี พระ
สนม หลาย ๓๐ หลาย ๓๐๐ นั้น เป็น การ ทับ ถม เมือง ดยาม
เหมือน กัน หล้า ขึ้น ทับ ทับ เขา ใน นา ทับ เขา ไม่ ออก
งาม บริบูรณ์ ได้ ด้วย ว่า เขื่อนดิน นั้น รวม กัน เขา ย่าง
กัน หล้า ให้ ออก มาก ขึ้น เพราะ อย่าง ใน หลวง ทั้ง สอง
พระองค์ เจ้า นาย ขุนนาง ทั้ง ปวง จึง เขา ขรรมนิยม
นั้น เป็น อย่าง จึง ได้ เร็ว ปรยามาก ตาม มั่งมี ขรรม
นิยม นั้น เป็น ที่ ให้ บังเกิด ความ อับยศ ใน กรุง ดยาม มี
ความ ชั่ว หลาย อย่าง นัก เปรียบ เหมือน แวม ไประ คือ
สัก อย่างหนึ่ง ที่ มี เรื่อง แต่ บราณ ว่า คู่ เขา ได้ ทิว

เจ้า นาย ขุนนาง ไพร พด ทั้ง ปวง ใน กลาง คั้น ให้ อ่อน กำถึง
ตง นัก ให้ ความ ดี ของ คอเวอแมนต นั้น เคื่องตง ทุก อย่าง
โอ้อ้อ ปราบณา อยาก ให้ ท่าน ใน หลวง ได้ รู้ ได้ เห็น ด้วย
ถ้า ท่าน ได้ เห็น ด้วย แล้ว ท่าน กง จะ รือ ขรรมนิยม ใน พระ
บรมมหา ราชวงค์ เสีย ถ้า ท่าน ได้ รือ เสีย แต่ เพียง นั้น ก็
เป็น เหตุ เหมือน อย่าง ทุบ ที่ ขรรมนิยม นั้น ให้ ตาย บันคา
เจ้า นาย ขุนนาง ทั้ง ปวง เห็น แล้ว กง จะ เขา เป็น อย่าง
แต่ เมือง ดยาม จะ ได้ ความ สุข มาก ขึ้น

ในหลวง เสด็จ ประภาย เมือง พระพิศณุโลก

๑ พระบาท สมเด็จ พระจอมเกล้า เจ้า อยู่หัว เสด็จ ด้วย
พระ ชินัง กล ไฟ ขึ้น ไป เมือง พระพิศณุโลกย์, ณ วัน พุทศ เดือน
๑๑ แรม ค่ำ หนึ่ง. แล เมือง พระพิศณุโลกย์ นั้น แต่ ก่อน ก็ เป็น
ราชธานี ใหญ่. เรื่อง ราว ว่า ด้วย เมือง พระพิศณุโลกย์ นั้น, นำ
อ่าน นำ คิด ถึง เรื่อง นั้น นำ อยาก จะ รู้ ให้ เลือ้ชก, ใน ๓๐๐ ปี
ไม่ ได้ ยิน ว่า พระเจ้า อยู่หัว กรุง สยาม จะ เสด็จ ขึ้น ไป ประภาย
เช่น นั้น. ข้าพเจ้า เห็น ว่า เป็น การ ใหญ่ แต่ ไพร พล เมือง ชาว
พระพิศณุโลกย์ เขา คง จะ มีความ ยินดี, ว่า พระเจ้า อยู่หัว แผ่น
ดิน ของ ทวี เสกฯ ขึ้น มา ถึง แล้ว. แล เสด็จ ด้วย พระชินัง กล ไฟ
ฤกษ์ นี้ มี น้ำ ถ้วม ผั่ง จึง เสด็จ ไป ถึง ได้, เป็น คุณ เป็น ประโยชน์
แก่ ชาว เมือง พระพิศณุโลกย์ เพราะ เรือ กล ไฟ. ถ้า ไม่ มี เรือ
กล ไฟ แล้ว เห็น พระเจ้า อยู่หัว จะ เสด็จ ไป ไม่ ถึง, แล ได้
เสด็จ ไป ประภาย ตาม บ้าน เมือง หลาย แห่ง นั้น, ก็ เพราะ ว่า มี
เรือ กล ไฟ, แต่ ก่อน มา พระเจ้า อยู่หัว กรุง สยาม ไม่ ได้ เสด็จ
ไป ประภาย ได้ ตั้ง นี้ เพราะ ว่า ยัง หา มี เรือ กล ไฟ ไม่. เรือ กล
ไฟ ล้ำ เดิม ของ กรุง เทพฯ ได้ ต่อ แล้ว, เมื่อ ศก สก สัก ราช
๓๔๕๕ เดือน เสบ เตม เบอ, วัน ๒๕ ที่ ท่าน เจ้า พระศรีสุริยวงษ์
ที่ สมุห์ พระกลาโหม จัก แกรง ใต้ ลง น้ำ ใน วัน นั้น. ท่าน เจ้า พระ
ยาศรีสุริยวงษ์ ได้ เย เอ ซิ จัน เลอ เอศ ไควเออ, เป็น ครู บอ ก การ
ที่จะ ทำ กล ไฟ นั้น จน สำ เร็จ.

๑ เจ้าพระยาศรีสุริยวงษ์ กลับ มา แต่ เมือง ราชบุรี

๑ ณ วัน พุทศ เดือน ๑๑ แรม ค่ำ หนึ่ง เวลาเช้า, ท่าน
กลับ มา ถึง, ท่าน เขา ชาว มา ว่า, มา ที่ แขวง เมือง ราชบุรี ใน
ปี นี้ เขา ก็ งาม นัก, หลาย ยี่ มา แล้ว เขา ใน ท้องนา แขวง เมือง
ราชบุรี ไม่ งาม เหมือน ปี นี้ เลย.

ไฟ แคนด

๑ ฌวันศุกร เดือน ๑๑ แรม ๒ ค่ำ เวลา ๒ โมง เสก มีศมิศเทศ
สกตท แชนกำปะนี, ได้ส่งแสงไฟแคนดที่โรงยี่เข้าใหม่ไฟแคนด
นั้น ก็งามนักแสงสว่างชอบตาคนนัก, ไม่ต้องใช้น้ำมัน
ประพรม, มีโคมแก้วเป็นรูปช้างปักไว้ตรงหน้าต่างส่องไฟ
ออกมาหน้าโรงยี่งามนัก. เขาเอาอีกขรเป็นต้น พระนามใน
หลวงใส่ที่หน้าต่าง, คนทั้งปวงได้อ่านดูเห็นชัดงามนัก.
เรามีความปรารถนาให้ไฟแคนดนี้ใช้ได้, ที่โรงยี่จักรกลไฟ
ทุกแห่ง, แลที่กงสุล, แลที่นายห้างใหญ่ทุกแห่ง. แลใน
พระบรมมหาราชวัง, แลจวนท่านผู้ใหญ่ที่เป็นสำคัญ.

เรือรบกลไฟ กรุงเทพฯ

๑ เรือรบกลไฟของในหลวงชื่อเชอเวเวน, กับคันชื้อ
คำแหงสารเทศ, ได้แล่นออกจากกรุงเทพฯ ฌวันศุกร
เดือน ๑๑ แรม ๗ ค่ำ จะไปส่งพวกยวนที่เรือเสีย, ให้ไปถึง
เมืองยวน. เราเห็นการนี้แลเป็นการที่จะให้บำรุงความไม่
ตรีกัน. เมืองยวนกับกรุงเทพฯ จะสมัคสมานเป็นไมตรี
กันต่อไป. เราได้ยินว่า, เรือเชอเวเวนนั้นเมื่อกลับมา
จะเที่ยวกระเวนท่ามอ่าวทะเลไทย.

อินชระเนียบชาติพิชชะ

๑ เราได้ยินข่าวว่า, มีอินชระเนียบชาติพิชชะมาถึงกรุง
เทพฯ แลแล้วคองเวเมนตกรุงเทพฯ ได้จ้างที่เมืองสิงคโปร์, ให้
มาทำการชีวิตอินชระเนียบ, คือการสำรวจ จะทำทางแต่ทำแผน
ที่บ้านเมืองให้รู้แน่เป็นต้นว่าแม่น้ำจะคดอ้อมไปทวันตก
ทวันออกยังไร. แลบ้านเมืองจะใกล้ไกลกันเพียงไรให้
แน่นอน. การนั้นไม่เป็นการเคาการประมาณเลย, เป็น
การวัดคุ่มั่นคงแน่นอน. เราได้ยินข่าวดังนี้ก็ตั้งใจนัก,
เห็นเป็นการควรที่คองเวเมนตจะทำ, ถึงจะลงทลหลาย
สิบหมื่น, ก็ไม่ควรจะเสียตายเงิน, ด้วยว่าจะเป็นคน
อันใหญ่แก่บ้านเมือง, เพราะว่ากรุงสยามแผนที่ๆ จะแน่
นอนไม่ใคร่จะมีเลย, เว้นไว้แต่พวกโปรเตคกันต์ได้ทำ, นอก
นั้นบ้านเมืองก็เหมือนห้องคนตาบอดจะรู้แต่เพียงว่าที่นี้
เป็นที่ของเรา. แต่ว่าจะเป็นอะไรแน่ก็ไม่รู้. ตาก็ไม่เห็น
เมื่อจะไปจากห้องนี้ไปห้องไหนก็ไม่รู้. แต่ทุกวันนี้ใน

หลวงทรงพระดำริที่ว่า, ควรที่จะรู้ว่าบ้านเมืองแผนที่จะ
เป็นอย่างไรแน่. แลแล้วก็ได้เสด็จไปได้ทรงวัดแคนดสอบ
สวนดูหลายแห่ง. แต่ที่คองเวเมนตจะให้ในหลวงไปวัด
แคนดดูอีกหลายแห่งเห็นจะไม่ได้. ควรที่ท่านจะอยู่ใน
กรุงเทพฯ ที่หัวจางคนขึ้นไปแทน. ได้ยินว่าคองเวเมนต
จะให้อินชระเนียบคนนี้ไปวัดคุ่มแม่น้ำแม่โงกก่อน, ไม่ได้ไป
ด้วยกันกับอินชระเนียบพวกฝรั่งเสศตอก. อินชระเนียบพวกฝรั่ง
เสศได้หนังสือคองเวเมนตกรุงเทพฯ เบิกท่านนั้นเขาไป
ก่อนแล้วพวกนี้จะไปต่างหาก. เราปรารถนาจะให้อินชระ
เนียบวัดคุ่มทางที่จะทำใหม่ฝากฝั่งทวันตกกรุงเทพฯ ตั้งแต่
หลังวัดบางว่าใหญ่, ฤฯ หลังวัดธารณตลอดถึงเมืองสมุทร
ปราการ. กรุงเทพฯ ทวันตกไม่ใคร่จะมีทางหลวงเลย.
มีแต่ทางเล็กๆ น้อยๆ คับแคบนัก, คนที่ฝากทวันตกมี
คนมั่งมีก็มากชุนนองผู้ใหญ่ก็มีมาก. แต่ทางหลวงที่
สมควรผู้ใหญ่ไม่มีเลย. คุ่มเหมือนคองเวเมนตจะตั้งกรุง
เทพฯ ทวันตกเสียแล้วก็ไม่ควรเลย. เหมือนกับเมือง
ลอนดอนที่มีแม่น้ำอยู่กลาง, ถ้าจะบำรุงอยู่แต่ฝั่งหนึ่งๆ
จะตั้งเคยเสียที่เคียวก็ไม่ควร, คองเวเมนตลอนดอนเห็น
ว่าแม่น้ำกว้างนักจึงทำอุโมงค์ให้น้ำไหลคนเดินมาได้น้ำได้
โดยสบายเพื่อจะให้คนไปมาหากันได้โดยสะดวกทั้งสองฝ่าย.
แลทางกรุงเทพฯ ฝั่งทวันตกทุกวันนี้คดเคี้ยวคับแคบ
นัก. คนเดินก็ต้องเดินตามกันไปทีละคนๆ, ลางที่
ก็เดินไปในทรอกบ้านทรอกคึก, แลแล้วอ้อมค้อมวงเวียนไป.
ลางที่ทางเดินนั้นไปตรงแล้วเข้าก็ต้องอ้อมวงแล้วหัน
ไป. แลที่คลองเล็กๆ น้อยๆ ก็มีสะพานไม้ลำเคียวบ้าง
กระดานสองแผ่นบ้างต้องเดินไต่ไปตามนั้น. ที่จะไล่มาให้
ข้ามสะพานไปมาก็ข้ามไม่ได้. คนแลแพะจะเดินได้เท่านั้น.
อนึ่งถนนเจริญกรุงที่ในหลวงได้ทรงจัดแจงขึ้นนั้น, ตั้งแต่
ปากคลองผดุงกรุงเกษมไปจนถึงบางคอแหลม, ก็ต่างไกล
ฝั่งแม่น้ำออกไป, บ้านเรือนตึกห้างที่ตั้งอยู่ริมฝั่งน้ำก็
ยังถนนเสียหมด. คนมาเรือไม่รู้ว่าจะถนัดอยู่ที่ไหนจะ
แหวะจอดเรือเดินขึ้นไปทีถนนก็ไม่ใคร่จะมีท่าขึ้นลง. เรา
ปรารถนาจะให้อินชระเนียบคนนั้นจัดแจง, ให้มีถนนแยกลงมา
จากถนนเจริญกรุงลงมาจนถึงฝั่งน้ำสักสามแห่งสี่แห่ง, จะ
ได้เป็นถ้าขึ้นลงได้โดยสะดวกจะเป็นคุณประโยชน์แก่

กรุงเทพฯ มาก. อึ้ง อินชนะเนี่ย คนนั้น ได้ เข้า มา ด้วย เรือ
บากสยาม ซื่อซื่อถึง เมื่อ เดือน ๑๑ แรม ๓ ค่ำ มี คน เป็น ผู้ ช่วย
การ อินชนะเนี่ย นั้น มา ด้วย สอง คน.

ครู แมกคิถะเว

๑ เวฟอเรนค์ ตาเนอชแมกคิถะเว, ทั้ง บุตร ภรรยา มา
จากเมืองเพชวบุรี, ถึง ฅวัน พุทธ เดือน ๑๑ แรม ๗ ค่ำ, ได้
ลา บ้าน ที่เมือง เพชว อพยบ มา เพื่อ จะ ได้ ไป ตั้ง บ้าน อยู่ ณ เมือง
เชียงใหม่. ท่าน จะ อยู่ ที่ กรุง เทพ ๆ จน ถึง เดือน ๕ ภาย
แรม, แล้ว ก็ จะ ขึ้น ไป ณ เมือง เชียงใหม่.

โรง จักร สี่เข้า

๑ เรา ได้ ยิน ข่าว ว่า โรง จักร สี่เข้า ใน กรุง เทพ ๆ ทั้ง สาม
แห่ง ที่ได้ ใช้ สี่เข้า ใน ๘ เดือน ที่ ล่วง ไป แล้ว นั้น, ได้ สี่เข้า
ประมาณ วัน ละ ๔ พัน ๕๐๐ หาย เสมอ, เดือน หนึ่ง คิด เป็น
เข้า ๑๓ หมื่น ๕ พัน หาย. รวม กัน ทั้ง ๘ เดือน เป็น เข้า ๑๐๘
หมื่น หาย. แล สี่เข้า ที่ ตาม ธรรมเนียม ไทย สี่เข้า โรง หนึ่ง
จะ สี่ก็ได้ เพียง วันละ ๒๕๔ หาย. จึง เห็น ว่า โรง สี่จักร สาม
แห่ง นั้น มี กำลัง เสมอ ๑๘๐ โรง อย่าง ไทย, แล เข้า ที่ โรง
จักร สี่ ทั้ง สาม แห่ง นั้น, มี ราคา มากกว่า เข้า ที่ สี่ ด้วย มือ.

๑ หนึ่ง โรง สี่จักร ใหม่ ที่ มีศเตอ สกอดแอนก่าปนี ที่ ไค สว่าง
ซัน นั้น, ก็ เกือบ จะ ใช้ ได้. เมื่อ แล้ว คง จะ ได้ สี่เข้า วัน ละ
พัน ๕๐๐ หาย. ศรี ด้วย กัน กับ ๔ พัน ๕๐๐ หาย นั้น. ที่ สาม
โรง สี่นั้น, เป็น เข้า วัน ละ ๖ พัน หาย. เดือน หนึ่ง คิด รวม
เป็น เข้า ๑๘ หมื่น หาย. การ นี้ มี ควร เป็น การ ใหญ่ ฤๅ ไม่
ควร ที่ จะ สรรเสริญ ว่า ได้ การ ดี ฤๅ. ประมาณ ได้ ๒ ปี มา แล้ว การ
นี้ ดู เหมือน จะ ไม่ดี, มี ผู้ ใหญ่ ฤๅ เห็น ว่า เป็น การ เสีย เปล่า ๆ.

นาย กอก ตระเวน

๑ กับตันเฮศ เซ บีเฮมซี เป็น นาย กง ตระเวน ใหญ่
ทั้ง ตก เมีย ทั้ง หมอ ตมิก แด ภรรยา จะ ไป อย่าง หิน จะ
ไป ตก ตม หาย เหลือ จะ ไป อยู่ ที่ ตึก ชั้น นิโคเรีย มที่
เจ้า พระยา ศรีสุริวงษ ได้ สร้างไว้ เพื่อ จะ ให้ ชาตี ยูโรบ
อะเมริกา ไป กัง อาไศรย ให้ ตบชาย เป็น คุณ ใหญ่ พวก
ชาตี ยูโรบ แด อะเมริกา ภา กัน ขอบใจ ใน หลวง แด ท่าน
เจ้า พระยา ศรีสุริวงษ นั้

ร้อง ประภาษ

๑ หนึ่ง สื่อนี้ เป็น ที่ ให้ คน ทั้ง ปวง รู้, ว่า หนึ่ง สื่อนี้ ร้อง ประ
ภาศ ที่ ลง พิมพ์ บางกอก วิกอเทอ ฅวัน พุทธ เดือน ๑๑ แรม ๑๔
ค่ำ นั้น, ที่ ได้ ว่า นางอิน ที่ แด ก่อน เป็น เมีย ของ จงเลียง, ที่ จง
เลียง เรียกว่า เยน, แม่ไล่เมีย ของ อานิลค โกล ฝรั่งเศส เป็น
คน ทำขนมปัง ชาย นั้น, ได้ เป็น แม่ สื่อ ซัก สื่อนาง อิน ให้ เป็น
เมีย ของ มีศเตอพีต เซอ ซาคี อังกฤษ, คำ นั้น เป็น ความ ไม่ จริง
ข้าพเจ้า อานิลค โกล จึง ไป พ้อง จงเลียง แก่ กงสุล อังกฤษ, ว่า จง
เลียง สประมาท ข้าพเจ้า ไม่ จริง. ข้าพเจ้า จะ เขาเงิน ทำ ชวน
๒๐๐ เหรียญ. กงสุล อังกฤษ ได้ ตักสิน ความ เรือง นี้ ฅวัน จันทร์
เดือน ๑๑ แรม ๕ ค่ำ, พิจารณา เป็น สักข, กงสุล ตัก สิน ให้ จง
เลียง เสียเงิน ทำ ชวน ให้ แก่ แม่ไล่ ๑๐๐ เหรียญ. กงสุล ได้
ยอม ให้ ข้าพเจ้า ลง พิมพ์ แก่ ความ ที่ จงเลียง, คน ทำ ขนม ทั้ง
อยู่ ณ ณ เจริญ กรุง.

เรื่อง เกาะ ชัน ดาวิก

๑ คัด ออก จาก หนึ่ง สื่อนี้ ที่ ตก แต่ง ใหม่, ทำ โดย เวบอ
เรนค์ ฮาระ แอน เคอชัน, เป็น ผู้ สำ เรจ การ พวก มีคชัน นาร
ที่ มี ชื่อ ว่า เอบีซีเฮม เอม โยอาค. มีศเตอ แอน เคอชัน ได้
ไป เทียง ต ใน เกาะ ชันดาวิก นั้น, รู้ แน่ นอก แล้ว ก็ ลง พิมพ์
เป็น หนึ่ง สื่อนี้ ใหญ่.

๑ ว่า ประมาณ ได้ ๘๘ ปี มา แล้ว คน ชาตี ยูโรบ ไม่มี ใคร
รู้ ใคร เห็น เกาะ นั้น เลย จน ถึง กงสุล ตักสิน ๑๗๗๘ ปี, คือ
๘๘ ปี มา แล้ว, มี คน ชาตี อังกฤษ ชื่อ กับตัน เขม ซิกค, แล่น
เรือ ไป ถึง หมู่เกาะ นั้น, เป็น คน ชาตี ยูโรบ ที่ ได้ เห็น ก่อน.
จึง เรียก ชื่อ ว่า หมู่เกาะ ชัน ดาวิก, แต่ คน ชาว เกาะ นั้น เขา
เรียก หมู่ นั้น, ชื่อ เกาะ เซไวอี. มี ๑๐ เกาะ ด้วย กัน อยู่ ใกล้ กัน.
ชื่อ เซไวอี เป็น เกาะ ใหญ่ กว่า เกาะ ทั้ง ปวง, ชื่อ เมอาอี ๑ เคอชัว
๑ เสนาย ๑ โมโลกา ๑ โอเฮอ ๑ เคอชี่ ๑ เนยอีเฮา ๑ เคาตา
๑ โมโลโกนี่ ๑ เป็น ๑๐ เกาะ ด้วย กัน. ถ้า จะ แยก แผ่นดิน ใน
เกาะ นั้น ออก เป็น ส่วน ๆ ละ ๔ เหลี่ยม ๆ ละ ไมล์, ก็ มี แผ่นดิน
ใน หมู่เกาะ เช่น นั้น ๖ พัน ๕๐๐ ส่วน นั้น. หมู่เกาะ นั้น อยู่ใน มตา
สมุทร เปสิฟิโกโอเซียน และ ตักต อยู่ ฝ่าย เหนือ ๑๘ แล ๗๑ คัศรี
อันจิทท์ ฝ่าย ตะวัน ตก จาก เมือง ครันวิท ใน ระวาง ๑๕๔ แล ๖๖
๑๖๐ คัศรี. อยู่ ใกล้ จาก เมือง กวาง กุง ๔๘๐๐ ไมล์, ใกล้ ทุ

จดหมายเหตุ คือ บางกอก วิกิเคอ

กง จึง ถอย ลง หาบละ ๒ เหรียญ ๓๓ เหรียญ ใน วัน ขึ้น
หก ค่ำ นั้น ขาย ได้ เป็น ราคา ผ้า ยับ กง ถ่า หาบละ ๑๘
เหรียญ แล ๒๒ เหรียญ ผ้า ยับ เกียน สิ้น หาบละ ๑๘ เหรียญ
แล ๒๓ เหรียญ ผ้า ยับ เชียง ไส้ หาบละ ๒๓ เหรียญ แล ๒๓
เหรียญ ๕๐ เซนต์

๑) เหล็ก ฟาก สำรับ ทำ เหล็ก ตบ หาบละ ๓ เหรียญ ๓๐
เซนต์ แล ๓ เหรียญ ๓๗ เซนต์ เหล็ก ฟาก สำรับ ทำ ปอด กง
หาบละ ๓ เหรียญ ๓๕ เซนต์ เหล็ก ฟาก อย่าง ใหญ่ แบน บ้าง
กลม บ้าง หาบละ ๒ เหรียญ ๗๐ เซนต์ แล ๓ เหรียญ ถ้วน

๑) อก ถ้วน หาบละ ๖ เหรียญ ๓๐ เซนต์ แล ๖ เหรียญ

๕๕ เซนต์ อก ถ้วน ตรี ยับ หาบละ ๒๐ เหรียญ แล ๒๓ เหรียญ
เหล็ก กง ถ่า หาบละ ๓ เหรียญ ๗๕ เซนต์ แล ๕ เหรียญ

๑) ปอด หาบละ ๖๗ เหรียญ แล ๖๘ เหรียญ

๑) ฟริก ไทย คำ หาบ ๖ เหรียญ ๕๐ เซนต์ แล ๖ เหรียญ
๖๐ เซนต์

๑) หมาก หาบละ ๒ เหรียญ ๕๐ เซนต์ แล ๔ เหรียญ

๑) ผืน อย่าง บ้าง หนา ใหม่ หีบ ละ ๕๕๐ เหรียญ แล ๕๖๕
เหรียญ อย่าง บ้าง หนา เก่า ๕๖๐ อย่าง บ้าง หนา เรด หีบ ละ
๕๖๗ เหรียญ ครั้ง อย่าง มด หนา หีบ ๗๕๐ เหรียญ ผืน
เคอ เก หาบละ ๕๗๐ เหรียญ

กำป็น ไว้ กรุง เทพ ๖

เข้า มา เมื่อไร	กำป็น ชื่อไร	กิม บัด น์ ชื่อไร	กั ทอน	เรือ ชื่อไร	มาแต่ไหน
เดือน ๑๑ ขึ้น ๘ ค่ำ	ชองกง	จัน	๒๐๐	ปาก สยาม	ชาย ทะเล
เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๐ ค่ำ	ปารามิตตา	จัน	๒๐๐	ปาก คีชะ	สิงคโปร์
เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๑ ค่ำ	เอมีเตกกลัศ	วูลฟ	๓๓๓	ปาก สยาม	ชองกง
เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๒ ค่ำ	ลาภ	ซูลด์	๔๔๔	ปาก อังกฤษ	ชองกง
เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๓ ค่ำ	นิวยอก	เนียน นิก	๕๓๖	ปาก อังกฤษ	ชองกง
เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๔ ค่ำ	กัทติชาก	อระ	๕๐๐	ชิบ อังกฤษ	ชองกง
เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๕ ค่ำ	คอง กัร	เอมซี		กลไฟ สยาม	ชาย ทะเล
เดือน ๑๑ แรม ๒ ค่ำ	ยูม คอ	คอน เซฟ ซัน	๑๐๘	บรีก สยาม	ไซ่ง่อน
เดือน ๑๑ แรม ๓ ค่ำ	เซงคอง	มิลิช	๒๒๕	ปาก ชำ เบิก	สิงคโปร์
เดือน ๑๑ แรม ๓ ค่ำ	เอมิวอิก	บาไซ	๒๗๓	ปาก อังกฤษ	สิงคโปร์
เดือน ๑๑ แรม ๓ ค่ำ	ฮิวา	บักโฮลด์	๕๗๓	ปาก สยาม	สิงคโปร์
เดือน ๑๑ แรม ๕ ค่ำ	คำไร	บักซอโฟต	๒๕๓	สกนโฮสสยาม	ชองกง
เดือน ๑๑ แรม ๗ ค่ำ	ฮ้ายม้อย	วัค	๒๖๒	บรีก สยาม	ชองกง
เดือน ๑๑ แรม ๗ ค่ำ	เมคินตา	ยาร์บซิน	๒๖๐	บรีก ปอดเซีย	ชองกง
เดือน ๑๑ แรม ๗ ค่ำ	ไทคอร	ลิวชิคซิน	๓๖๐	ปาก ชำ เบิก	ชองกง
เดือน ๑๑ แรม ๗ ค่ำ	บังกอก	คอมซัน	๔๒๔	ปาก อังกฤษ	ชองกง
เดือน ๑๑ แรม ๗ ค่ำ	ตีมาเว	วอค	๑๐๓๑	ชิบ อเมริกา	ชองกง
เดือน ๑๑ แรม ๗ ค่ำ	มีตุลา	มัททิว	๓๓๔	ปาก อังกฤษ	ชัวเตา
เดือน ๑๑ แรม ๗ ค่ำ	เค เอศ ชุต	เคอคิช	๒๐๘	ลัทธิเคอสยาม	ชองกง
เดือน ๑๑ แรม ๘ ค่ำ	ไลมูต	เออไวช	๔๒๕	ปาก อังกฤษ	ชิเซตเอมชะ
เดือน ๑๑ แรม ๘ ค่ำ	เนอบัตตา		๓๐๐	ปาก อังกฤษ	สิงคโปร์
เดือน ๑๑ แรม ๘ ค่ำ	เก เอ็ม ไค	ยัคเซน	๔๐๐	ปาก สยาม	ชองกง
เดือน ๑๑ แรม ๑๑ ค่ำ	เจ้าพระยา	อรตัน	๓๕๓	กลไฟ สยาม	สิงคโปร์

ออกไปเมื่อไร	กำปั่น ออก จาก กรุงเทพ ฯ	จะไปไหน
เดือน ๑๓ ขึ้น ๑๑ ค่ำ	อิตทิพัลค์	วัด
เดือน ๑๓ ขึ้น ๑๓ ค่ำ	เจ้าพระยา	ชวคัน
เดือน ๑๓ ขึ้น ๑๕ ค่ำ	ยอน-แอน เมริ	คี่เว
เดือน ๑๓ ขึ้น ๑๕ ค่ำ	มาระทิด	เซา
เดือน ๑๑ แรม ๑ ค่ำ	วอเคอ เดเด	มาเว
เดือน ๑๑ แรม ๑ ค่ำ	ออกดี	บุก
เดือน ๑๑ แรม ๓ ค่ำ	ยาปัว	เดเวลสเทเนซ
เดือน ๑๑ แรม ๕ ค่ำ	เอคมีวดี	ทิวซี
เดือน ๑๑ แรม ๑๒ ค่ำ	เซนค์ มีรี	จีน
เดือน ๑๑ แรม ๑๓ ค่ำ	อิม ปรกเนเบิล	วอรินต์
		๔๓๔
		๓๕๓
		๑๘๐
		๓๖๘
		๓๘๖
		๔๑๒
		๗๐๐
		๔๐๐
		๒๑๐
		๓๓๐
		ปาก อังกฤช
		กลไฟสยาม
		ปาก อังกฤช
		ปากชัมเบ็ก
		สกุเนออังกฤช
		ปากสยาม
		ปากค้ำ
		ปากชัมเบ็ก
		ปากสยาม
		กลไฟสยาม
		ชองกง
		สิงคโปร์
		สิงคโปร์
		ชองกง
		บ้านเบ
		สิงคโปร์
		ชองกง
		ชองกง
		ชองกง
		ชายทะเล

๑ ปฏิทิน บอกลมออง แด่ ท่ม ใน ช้าง แรม เดือน ๑๒ นี้. ๗

คำ อังกฤช	คำ ไทย	คำ จีน	อาทิตย์ขึ้น ที โมง	อาทิตย์ตก ที โมง	อาทิตย์เที่ยง ที โมง	จักริก ขึ้น ที ท่ม
เดือน โนแวมเบอร์	เดือน ๑๒	เดือน ๑๐				
วัน พฤหัส ๘ ค่ำ	ขึ้น ค่ำ ๑	๑ ค่ำ	ย่ำ รุ่ง ๑๕ นาที	๕ โมง ๔๕ นาที	ย่ำ เที่ยง ๑๕ นาที	ย่ำ ค่ำ ๔๐ นาที
วัน ศุกร ๙ ค่ำ	๒ ค่ำ	๒ ค่ำ	ย่ำ รุ่ง ๑๖ นาที	๕ โมง ๔๔ นาที	ย่ำ เที่ยง ๑๕ นาที	๒ ท่ม ๓๘ นาที
วัน เสาร์ ๑๐ ค่ำ	๓ ค่ำ	๓ ค่ำ	ย่ำ รุ่ง ๑๖ นาที	๕ โมง ๔๔ นาที	ย่ำ เที่ยง ๑๕ นาที	๒ ท่ม ๒๖ นาที
วัน อาทิตย์ ๑๑ ค่ำ	๔ ค่ำ	๔ ค่ำ	ย่ำ รุ่ง ๑๖ นาที	๕ โมง ๔๔ นาที	ย่ำ เที่ยง ๑๕ นาที	๓ ท่ม ๑๔ นาที
วัน จันทร์ ๑๒ ค่ำ	๕ ค่ำ	๕ ค่ำ	ย่ำ รุ่ง ๑๖ นาที	๕ โมง ๔๔ นาที	ย่ำ เที่ยง ๑๕ นาที	๔ ท่ม ๑ นาที
วัน อังคาร ๑๓ ค่ำ	๖ ค่ำ	๖ ค่ำ	ย่ำ รุ่ง ๑๗ นาที	๕ โมง ๔๓ นาที	ย่ำ เที่ยง ๑๕ นาที	๔ ท่ม ๔๖ นาที
วัน พุธ ๑๔ ค่ำ	๗ ค่ำ	๗ ค่ำ	ย่ำ รุ่ง ๑๗ นาที	๕ โมง ๔๓ นาที	ย่ำ เที่ยง ๑๕ นาที	๕ ท่ม ๓๒ นาที
วัน พฤหัส ๑๕ ค่ำ	๘ ค่ำ	๘ ค่ำ	ย่ำ รุ่ง ๑๗ นาที	๕ โมง ๔๓ นาที	ย่ำ เที่ยง ๑๕ นาที	
วัน ศุกร ๑๖ ค่ำ	๙ ค่ำ	๙ ค่ำ	ย่ำ รุ่ง ๑๗ นาที	๕ โมง ๔๓ นาที	ย่ำ เที่ยง ๑๕ นาที	๖ ท่ม ๑ นาที
วัน เสาร์ ๑๗ ค่ำ	๑๐ ค่ำ	๑๐ ค่ำ	ย่ำ รุ่ง ๑๘ นาที	๕ โมง ๔๒ นาที	ย่ำ เที่ยง ๑๕ นาที	๖ ท่ม ๕๖ นาที
วัน อาทิตย์ ๑๘ ค่ำ	๑๑ ค่ำ	๑๑ ค่ำ	ย่ำ รุ่ง ๑๘ นาที	๕ โมง ๔๒ นาที	ย่ำ เที่ยง ๑๕ นาที	๗ ท่ม ๓๗ นาที
วัน จันทร์ ๑๙ ค่ำ	๑๒ ค่ำ	๑๒ ค่ำ	ย่ำ รุ่ง ๑๘ นาที	๕ โมง ๔๒ นาที	ย่ำ เที่ยง ๑๕ นาที	๘ ท่ม ๓๐ นาที
วัน อังคาร ๒๐ ค่ำ	๑๓ ค่ำ	๑๓ ค่ำ	ย่ำ รุ่ง ๑๘ นาที	๕ โมง ๔๒ นาที	ย่ำ เที่ยง ๑๕ นาที	๑๐ ท่ม ๓๕ นาที
วัน พุธ ๒๑ ค่ำ	๑๔ ค่ำ	๑๔ ค่ำ	ย่ำ รุ่ง ๑๙ นาที	๕ โมง ๔๑ นาที	ย่ำ เที่ยง ๑๓ นาที	๑๑ ท่ม ๓๗ นาที
วัน พฤหัส ๒๒ ค่ำ	๑๕ ค่ำ	๑๕ ค่ำ	ย่ำ รุ่ง ๑๙ นาที	๕ โมง ๔๑ นาที	ย่ำ เที่ยง ๑๓ นาที	

เพชรในแกนจันทน์

๑ ข้าพเจ้าผู้มีชื่อจีน กิ่งเขียน เป็นที่หลวงประเทศแพทยาไฮสธ เจ้ากรมหมอจีนได้ซื้อจันทน์เทศ มาทำยาฆ่าได้ เพชร อยู่ในแกนจันทน์ข้างข้าง เพชร ทำเป็นหัวแหวน อยู่คงเผาไฟไม่ไหม้ ท่านผู้ใดจะซื้อเชิญท่านมาที่บ้านข้าพเจ้าอยู่ที่สามเพง หน้าโรงกงยี่ ที่มีเสาทงยี่หื้อ ของขุนตั้งมีเพชรจันทน์ขาย

ข่าวพม่าใหม่

๑ ว่าราชบุตรสององค์ที่คิดขบถ ณเมืองพม่านั้น ได้ลงมาถึงเมืองวางกุ้ง. ข่าวว่าพวกอังกฤษคุมตัวไว้ไม่ยอมให้ไปไหน คอยฟังรับสั่งเจ้าชังวะ.

สามก๊ก

๑ สามก๊กเล่ม๒ ได้ลงพิมพ์แล้ว, ได้ผูกเข้าเป็นเล่มไว้บ้างแล้ว. แต่จะจำหน่ายได้แต่ที่ละน้อยๆ, จะจำหน่ายให้มากไม่ได้. ด้วยลูกจ้างผู้ที่จะทำเข้าเป็นเล่มนั้น น้อยตัวนัก.

๑ ทำรำน้ำขึ้นน้ำลง กำหนดที่กรุงเทพ ฯ เมื่อ น้ำเอ่อ ๖๖

๑ จรวมเนียมอังกฤษนับวัน ตั้งแต่เวลาเที่ยงคืนวันน้ำ, ไปจนเวลาเที่ยงวัน, เรียกว่าเวลาเช้า. ทั้งแต่เที่ยงวันจนถึงเที่ยงคืน เรียกว่าเวลาบ่าย. ทั้งสองนี้เรียกว่าวันหนึ่ง, เป็น๒๔ ชั่วโมง.

เดือน ๑๒ ข้างขึ้น

วันอะไร	กัค่า	ขึ้นเมื่อไร	ลงเมื่อไร	ขึ้นบ่ายเมื่อไร	ลงบ่ายเมื่อไร
วันพฤหัสบดี	ค่ำหนึ่ง	๙ทุ่ม ๑๕ นาที	เช้า ๓ โมง ๑๕ นาที	ขึ้น ๔ โมง ๓๐ นาที	ลง ๕ โมง
วันศุกร์	๒ ค่ำ	๙ทุ่ม ๓๐ นาที	เช้า ๔ โมง	ขึ้น ๓ โมง	ลง ๕ โมง ๓๐ นาที
วันเสาร์	๓ ค่ำ	๑๐ ทุ่ม	เช้า ๔ โมง ๔๕ นาที	ขึ้น ๔ โมง	ลง ย่ำค่ำ
วันอาทิตย์	๔ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม	ลง ๕ โมง เช้า	ขึ้น ๔ โมง ๓๐ นาที	ลง ย่ำค่ำ ๔๕ นาที
วันจันทร์	๕ ค่ำ	ย่ำรุ่ง	ลงเที่ยงวัน	ขึ้น ๕ โมง ๑๕ นาที	ลง ทุ่มหนึ่ง
วันอังคาร	๖ ค่ำ	โมงหนึ่ง	ลง ย่ำเที่ยง ๓๐ นาที	ขึ้น ย่ำค่ำ	ลง ทุ่มหนึ่ง ๓ นาที
วันพุธ	๗ ค่ำ	โมงหนึ่ง	ลง บ่ายโมงหนึ่ง	ขึ้น ย่ำรุ่ง ๑๕ นาที	ลง ๓ ทุ่ม ๓๐ นาที
วันพฤหัสบดี	๘ ค่ำ	โมงหนึ่ง ๓๐ นาที	ลง บ่ายโมง ๓๐ นาที	ขึ้น ๒ ทุ่ม ๔๕ นาที	น้ำตาย
วันศุกร์	๙ ค่ำ	๒ โมง	ลง บ่าย ๒ โมง ๓๐ นาที	ขึ้น ๔ ทุ่ม	น้ำตาย
วันเสาร์	๑๐ ค่ำ	๙ ทุ่ม	ขึ้น ๓ โมง ๓๐ นาที		น้ำตาย
วันอาทิตย์	๑๑ ค่ำ	๑๑ ทุ่ม	ขึ้น ๔ โมง เช้า ๑๕ นาที	ลง บ่าย ๓ โมง ๑๕ นาที	ขึ้น ๕ ทุ่ม ๓๐ นาที
วันจันทร์	๑๒ ค่ำ	๒ ยาม ๓๐ นาที	ลง ย่ำรุ่ง ๓๐ นาที	ขึ้น บ่าย ๓ โมง ๔๕	
วันอังคาร	๑๓ ค่ำ	๗ ทุ่ม	ลง ย่ำรุ่ง ๔๕ นาที	ขึ้น บ่าย ๓๐ นาที	
วันพุธ	๑๔ ค่ำ	๗ ทุ่ม ๓๐ นาที	ลง เช้า โมง ๑๕ นาที	ขึ้น บ่าย โมงหนึ่ง	ลง บ่าย ๕ โมง
วันพฤหัสบดี	๑๕ ค่ำ	๑๐ ทุ่ม	ลง ๒ โมง เช้า ๓๐ นาที	ขึ้น บ่าย โมง ๓๐ นาที	ลง บ่าย ๕ โมง ๑๕ นาที

๑หนังสือจดหมายเหตุน่า

THE BANGKOK RECORDER.

เล่มที่ ๒๑ เดือน ๑๓ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ปีชวด อัฐศก จุลศักราช ๑๒๒๘ เดือน ไนวมเบอ วันที่ ๒๒ กลุศ ศักราช ๑๙๖๖, ไปที่ ๑๙

ว่าด้วยฝรั่งเศส อยู่ใน กรุง เทพ ฯ

๑ มีหนังสือ พิมพ์, ใน จดหมายเหตุ อังกฤษ ชื่อ ไชนะ เติลเครฟ, เป็นใจ ความว่า, ได้ ยิน ข่าวก ถึง พวก ฝรั่งเศส ว่า, เข้ามา ตั้ง บ้าน เมือง ใกล้เข้า ๆ กับ แคน กรุง เทพ ฯ . บัด นี้ องค์ อาจ ออก ว่า ได้ ที่ ๆ เมือง กระ นั้น แล้ว. เรา จะ ได้ ชูค ครอบใหญ่ ให้ ทะล ทะเล ทวัน ตก สำหรับ กำป็น จะ แล่น ลัด เข้า ออก ตาม คลอง นั้น, เรา เห็น ว่า เมือง ฝรั่งเศส ที่ เป็น ไมตรี กับ กรุง เทพ ฯ แล้ว, ที่ ว่า กล่าว ก็นั้น เป็น การ ไม่ดี, นึก ขวมเนียม บ้าน เมือง. คน ทั้งปวง ที่ ได้ ฟัง ข่าวก กรุง เทพ ฯ นี้ สอง ยี่ มา แล้ว นี้, จะ ได้ รู้ จัก มน เขียวโอบาเร กงสุล ฝรั่งเศส ที่ กรุง เทพ ฯ, จา ได้ ว่า มน เขียวโอบาเร ทำ การ ร่นวาย ต่าง ๆ ที่ กรุง เทพ ฯ, แล้ว กลับ ไป ยิง เมือง ปารีต เมือง หลวง ฝรั่งเศส. คน ทั้งปวง ได้ ไร่ ใจ ว่า เอมบ็รือ ฝรั่งเศส จะ ถอด มน เขียวโอบาเร เสีย ไม่ ให้ มา เป็น กงสุล ต่อไป. แต่ ยัง ไม่ได้ ถอด มิ นำ ข่าวก ให้ กลับ มา เป็น กงสุล อีก ต่อไป. . เรา เห็น ว่า กำ แม้น คอเวอแมนต์ อังกฤษ ไม่ได้ มี หนังสือ ถึง คอเวอแมนต์ ฝรั่งเศส ก็ เรือ มน เขียวโอบาเร ว่า ทำ การ ไม่ดี, ไม่ ควร ที่ จะ ให้ เป็น กงสุล ต่อ ไป นั้น, ก็ มากกล่าว ว่า มน เขียวโอบาเร ไม่ ข้ำ นานู ถ้า กรุง เทพ ฯ ไม่ ยก ที่ ๆ เมือง กระ นั้น ให้ ฝรั่งเศส แล้ว, มน เขียวโอบาเร ก็ จะ เรียก กัฟ ฝรั่งเศส ที่ ไร่ ง่อน ข้าม ข่าวก ทะเล ไทย มา ตี เอา ให้ ได้. การ นี้ ฝรั่งเศส จะ ยึด บัง ไร่ ก็ ไม่ได้, เพราะ คน ทั้งปวง เห็น ชัด แล้ว, ว่า ฝรั่งเศส กำลัง จันแจง เพื่อ จะ ได้ บำรุง ไร่ ง่อน ด้วย คึก ให้ ไทย เป็น ชูระ. ใน การ เงิน ทอง แล เสบียง อาหาร สาระพัด. แต่ การ ที่ ฝรั่งเศส ทำ ดัง นี้ เป็น การ นึก ขวมเนียม บ้าน เมือง นี้ เป็น การ ไม่ดี เลย. เห็น ที่ คอเวอแมน อังกฤษ แล คอเวอแมนต์, อยู่ใน คีตเทศ จะ นิ่ง เฉย ให้ ฝรั่งเศส มา คุมแหง ดัง นี้ ก็ ไม่ได้. ไม่ ควร ที่ เมือง อังกฤษ ฤ เมือง อเมริกา จะ ยอม ให้ ฝรั่งเศส มา เป็น นาย บังคับ ใน กรุง เทพ ฯ เหมือน ที่ ได้ เป็น นาย บังคับ ที่ เมือง ยวน เลย.

เมือง อังกฤษ แล เมือง อเมริกา ทั้งสอง, กับ ด้วย พระบาท สมเด็จ พระจอมเกล้า เจ้า อยู่หัว ทั้ง สาม นี้ ได้ ช่วย กัน ชูบ กรุง เทพ ฯ ให้ คี ชื่น กว่า แแต่ ก่อน นี้. แต่ ที่ ไร่ ง่อน เมือง ที่ กระ ฝรั่งเศส จะ มา เอา ดัง นั้น ชาว อังกฤษ ได้ ขอ ไร่ ก่อน. กรุง เทพ ฯ ได้ ยอม เพื่อ จะ ได้ ทำ คลอง ข้าม ทะเล ทวัน ออก ไป ทะเล ทวัน ตก, ก็ ควร ที่ คอเวอแมนต์ จะ ไป รด ชาว อังกฤษ ตาม ที่ ได้ สัญญา ไร่ นั้น. เห็น เป็น แน่ เมือง ไร่ ง่อน ที่ ชื่น แก่ ฝรั่งเศส นั้น ชัด สน ด้วย เงิน ที่ จะ ไร่ บำรุง เมือง ไร่ ง่อน ไม่ กอ, จึง ยอม ให้ มน เขียวโอบาเร มา คึก อ่าน ที่ กรุง เทพ ฯ เพื่อ จะ ได้ ที่ ๆ เป็น คุณ เป็น ประโยชน์ เพื่อ จะ ได้ ไร่ บำรุง ไร่ ง่อน. แต่ เรา มีความ ไร่ ใจ ว่า, มน เขียวโอบาเร จะ ไม่ ทำ ไร่ ที่ จะ เป็น ความ กิน กับ คอเวอแมนต์ ฝรั่งเศส, แล คอเวอแมนต์ กรุง เทพ ฯ มน เขียวโอบาเร ได้ รู้ ว่า เอมบ็รือ เจ้า เมือง ฝรั่งเศส จะ ไม่ ไป รด การ ไร่ ไร่ ๆ ที่ เป็น การ ช่ม ชี กรุง เทพ ฯ. แต่ เรา กลัว ว่า มน เขียวโอบาเร, เป็น คน ใจ ไม่ สมควร ที่ จะ เป็น กงสุล ที่ กรุง เทพ ฯ. เห็น ที่ ว่า ชุนนาง ผู้ว่า ราชการ ต่าง ประเทศ ที่ ปารีต นั้น, จะ ไม่ รู้ จัก มน เขียวโอบาเร ว่า เป็น คน ใจ เร่ว มัก เกิด กวาม บ่อย ๆ. เห็น ที่ ท่าน จะ ไม่ ได้ ยิน ข่าวก ที่ มน เขียวโอบาเร ตู หมัน ตู ถูก เจ้า นาย กรุง ฯ, แล เทบ จะ บังคับ คอเวอแมนต์ สยาม, เห็น ว่า. ขวมคาศ ฝรั่งเศส ย่อม เป็น คน มี อีจมา ไครยะ สภาพ พุดจา อ่อน หวาน. แต่ มน เขียวโอบาเร พุดจา นึก คน ทั้ง ปวง นี้. มน เขียวโอบาเร เป็น ซาคี ทหาร ได้ เรือน รู้ แต่ การ ทหาร. เห็น ว่า ถ้า ได้ เรือน รู้ ใน ทาง ราชการ ก็ จะ ว่า ราชการ โดย คี ด้วย. แต่ ราชการ แล การ ทหาร นั้น นึก กัน ไม่ เหมือน กัน. เสีย คาย ที่ คอเวอแมนต์ กรุง เทพ ฯ ไม่ได้ มี หนังสือ ถึง คอเวอแมนต์ ฝรั่งเศส ว่า ให้ ชัด ว่า, ไม่ ยอม มน เขียวโอบาเร เป็น กงสุล ที่ กรุง เทพ ฯ. เรา มีความ ไร่ ใจ ว่า มี คน ตอนอก กงสุล อังกฤษ ที่ กรุง เทพ ฯ จะมี หนังสือ บอก กล่าว ถึง ลอกขทัณฑ์ ผู้ เป็น ชุนนาง อังกฤษ ว่า การ ต่าง ประเทศ, ให้ ท่าน รู้ เลือยค

ในเรื่องนี้. แลเห็น ว่า ลอคาตันเด คง จะเอาใจใส่โดยพลัน ตามที่ ท่าน เคย ทำ ราชการ ไม่ ผิดเพี้ยน ไป.

๑ เหมือน เขียน หนังสือ นี้ แล้ว พัง ใต้ เหน จดหมายเหตุ ฝรั่งเศส ชื่อ คาลิกานี ที่ เมือง ปารีซ. เป็นใจ ความ ว่า มีข่าว มา แแต่ เมือง บางกอก เดือน ๘ ที่ ๒ ขึ้น ๒ ค่ำ, ว่า การ ที่ จะ ทำ คลอง ที่ เมือง กระ ตั้ง แแต่ ชั่ว ทะเล ไทย, ตลอด ทะเล ทวัน ตก, การ นั้น ได้ ยิน ขึ้น อีก. คอเวอเมนต์ กรุง เทพ ฯ ก่า ลัง พุก ฆา ด้วย การ นั้น. ครั้ง ก่อน ซาคี อังกฤษ พวก หนึ่ง, มา ขอ คอเวอเมนต์ กรุง ฯ ให้ ยอม ให้ ขุด คลอง นั้น. แแต่ คอเวอเมนต์ ไม่ ยอม เพราะ เหน แแต่ ค่ำ บิด ขับ ที่ เมือง ปารีซ, ใ้ เขียน หนังสือ มา ถึง คอเวอเมนต์ ว่า, ถ้า ยอม ให้ อังกฤษ ขุด คลอง นั้น, ก็ คง เป็น หน้า กั้ว ว่า จะ แยก แผ่น ดิน ไทย ฝ่าย ไ้, ออก จาก แผ่น ดิน ฝ่าย เหนือ นั้น เป็น ๒ ภาคย์. ส่วน ที่ ฝ่าย ไ้ นั้น อยู่ ใกล้ จาก กรุง เทพ ฯ, แล อยู่ ใกล้ กับ เมือง ที่ ขึ้น แแต่ อังกฤษ. บัด นี้ ฝรั่งเศส จำ พวก หนึ่ง, ทูล ใน หลวง เพื่อ จะ ไ้ ที่ ๆ เมือง กระ ไว้ ใน ย่า นาด ของ ฝรั่งเศส. ฝ่าย ใน หลวง ภู พระ ไทย ด้วย การ ที่ ขอ นั้น, เพราะ ทรง เหน ว่า ฝรั่งเศส ไม่ เหมือน อังกฤษ. ฝรั่งเศส ไม่ ต้อง ประสงค์ เอา แผ่น ดิน เป็น เมือง ขึ้น แแต่ ทั่ว เหมือน อังกฤษ, แแต่ พวก อังกฤษ ยัง ก่า ลัง ขอ ใน หลวง ยอม ให้ ขุด คลอง ที่ นั้น.

๑ อื่น ที่ เมือง ไทย ฝ่าย เหนือ นั้น ไ้ เกิด ความ แลว. คือ เมือง เชียงใหม่ เมือง พม่า ว่า เป็น เมือง ขึ้น แแต่ พม่า. ฝ่าย ไทย ว่า เป็น เมือง ขึ้น แแต่ กรุง เทพ ฯ. ยัง หา ไ้ ตก ลง กัน ไม่. แแต่ ข่าว ว่า เหน กรุง เทพ ฯ จะ ไ้ ขึ้น ะ. แแต่ มี ข่าว มา ว่า มน เขีย โธ บาร กง สุล ฝรั่งเศส, ไ้ กลับ มา อยู่ ใน กรุง เทพ ฯ แล ไ้ ไ้ ถือ พระ ราชหรรษ์ เลขา ของ เอม บัวร์ นา ไป เลียน, มา ถึง พระ เจ้า แผ่น ดิน สยาม. แล พวก ฝรั่งเศส ที่ จะ ไป แม่ น้ำ แม่ กง เพื่อ จะ ไ้ ทำ แผ่น ที่ ตลอด ถึง เมือง จีน, เขา มา ถึง กรุง เทพ ฯ แลว. ไ้ หนังสือ คอเวอเมนต์ สยาม เบิก ทาง ไ้ ขึ้น ไป ตู ตลอด แม่ กง จะ ไ้ ไป โดย สวก.

๑ กง สุล สำรับ กรุง ที่ เมือง ลอน ซือ คี เกม ซัน, ไ้ เหน หนังสือ ฝรั่งเศส ที่ ข้าง บน นี้, เขา ลง พิมพ์ ที่ จด หมาย เหตุ ลอน ทอน เมื่อ ๘ เดือน ๘ แรม ๑๑ ค่ำ, ที่ ว่า หนังสือ พวก ฝรั่งเศส ที่ ลง พิมพ์ นั้น ไม่ ความ ที่ จะ เชื้อ เป็น ความ ไม่ จริง. เขา ตก ถูก ทรง ลง เช่น นั้น, เพื่อ จะ เป็น ความ อุบาย จะ ไ้ พ้อ,

ใจ คน ทั้ง ปวง ที่ ไม่ รู้ จัก เมือง ไทย, ไม่ รู้ จัก คอเวอเมนต์ กรุง เทพ ฯ ๆ ขอ ด้วย อังกฤษ มาก. หา สู้ ชอบ ด้วย ฝรั่งเศส ไม่.

๑ เรื่อง ที่ ว่า ด้วย มา เรียบ ที่ พวก บาท หลวง ไ้ ว่า เป็น พระ

๑ มี คน ที่ เมือง โรม เขียน หนังสือ ไป ลง พิมพ์ ที่ ลอน ทอน หนังสือ เขียน เมื่อ ๘ เดือน ๘ ที่ ๑ ขึ้น ๑๑ ค่ำ, จด หมาย เหตุ นั้น เรียก ว่า ฟอลล์ มอลล์ เคเซต. เป็นใจ ความ ว่า มี คน หนึ่ง ชื่อ ฟัลลิกเซ แล น้อง ฟัลลิกเซ แอน ทะ โน โอ คี ไ้ เสบ บี. ชย์ เมือง อีทาเล ภาย ไ้. เป็น ไ้ ร้าย ฆา ที่ ทาง หลวง คน เคน ไป เคน มา ลาง ที่ ก็ ชิง เอา, แล ปล้น เอา ของ ไป. ว่า คน ตาย มาก. ใน เมือง ที่ ขึ้น แแต่ โปย สัน ทะ ปายา, ที่ หลวง คอเวอเมนต์ ของ โปย จับ ทั่ว ไ้. พิจารณา เป็น สัตย์ ว่า เป็น ไ้ ว่า คน ตาย มาก. แแต่ ฟัลลิกเซ ผู้ เป็น พ์ ของ แอน ทะ โน ไ้ นั้น, โปย ก็ ยก โทษ เสีย เพราะ เหน ว่า ไม่ สู้ มี ผิด มาก. แแต่ แอน ทะ โน โอ คี ไ้ เสบ บี ผู้ นั้น ไ้ ไ้ ว่า คน ๑๑ คน ใน ระหว่าง ๓๓ ปี. ยอม รับ ว่า ไ้ ว่า ๕ คน แแต่ เท่า นั้น, แแต่ พิจารณา เหน ว่า ๑๑ คน จริง. มี หน้า ช้ำ ตัก เขา นม หญิง สาว คน หนึ่ง, แล มี พยาน หลาย คน ว่า ว่า มา รดา ของ ทั่ว ด้วย. ล่า ชน ไ้ โย ลง โทษ จะ ไ้ ตัก คี ตระ เสีย ที่ บ้าน ปรา ซือ โน, บ้าน ที่ เขา ทำ ร้าย คน ที่ สุก นั้น, คือ ว่า คน ที่ ชื้อ ไป โคร ปา โล นิ, เป็น ผู้ เลียง และ. แอน ทะ โน ไ้ ต้อง จำ อยู่ ใน กุ. แล ไ้ สำ แคง คี ริ ยา รู้ ตัก ทั่ว ของ ทั่ว แล รับ สารา ภาพ ลูกะ โทศ แแต่ บาท หลวง คน หนึ่ง, แล ไ้ อู่ ส่า ค์ ปรั บัติ อื้อ นวน แแต่ พระ ชื้อ มา เรียบ. ใน เดือน ที่ สำรับ ไ้ มา เรียบ, ไ้ ทั่ว วัน ๆ เกรง ครัก นึก.

๑ ครั้น มา ถึง เวลา กลาง คืน ทำ นท ที่ รุ่ง ชน เขา จะ ก็ คี ตระ นั้น, เขา จึง บอก แแต่ พวก หลวง คน หนึ่ง ที่ เป็น ครู ของ ทั่ว ว่า พระ มา โด นา คือ มา เรียบ, ไ้ สำ แคง พระ องค์ แแต่ ทั่ว, แล ไ้ รับ ขา พ ของ ข่า พ เจ้า แล จะ ยก โทษ ข่า พ เจ้า แล, เพราะ เหน แแต่ สารา ภาพ ของ ข่า พ เจ้า, ที่ ข่า พ เจ้า มีความ สดใจ นั้น แล ไ้ บอก ว่า ข่า พ เจ้า จะ ไม่ เป็น โทษ ตัก คี ตระ, จะ ไ้ ไ้ รวด คี ชีวิต จะ รับ ไว้ เป็น ผู้ สำรับ ที่ ปรั บัติ พระ มา คิน นาค ไ้. ครั้น รุ่ง เข้า ผู้ พนัก งาน, มา อ่าน หนังสือ ตัก คี สัน ว่า จะ ไ้ ตัก คี ตระ เสีย ใน วัน นี้, ใน หนังสือ นั้น เป็นใจ ความ ว่า ใน วัน นี้ ไ้ โม่ง เท่า นั้น จะ ต้อง ตัก คี ตระ แอน ทะ โน, เพราะ มี โทษ ครว ที่ จะ ถึง ทาย

แอนตะไนโอ ได้ฟังอ่านก็ไม่สอซึ้งเลย นำคาซัน ยาน สายาใจ
 อย่. เมื่อจะไปสู่ที่ฆ่า นั้น, แอนตะไนโอ เกินตัวเปล่า ๆ ไม่
 ได้ใส่ รองเท้า ทำ เข็ม คิว. เมื่อ ขณะ เดิน ไป นั้น ได้ บอก แก่
 คน ว่า พระ มา โครค คง ไป รอคอย ชีวิต เรา ไม่ ให้ ตาย. เมื่อ ขึ้น ที่
 แทน ที่ เขา จะ ฆ่า นั้น, ก็ ได้ บอก กล่าว แก่ คน ทั้ง ปวง ว่า พระ
 มา คั่นหา ได้ ไป รอค เรา ๆ ไม่ ตาย, แล้วย ก็ ร้อง ขอ โทษ คิว แก่ คน
 ทั้ง ปวง แล้วย ว่า เรา ยัง ไม่ ลา ก่อน เพราะ เรา จะ ไม่ ตาย. คน ทั้ง
 ปวง ดู เห็น ว่า จะ เป็น คน บ้า, เพราะ กิริยา ก็ เหมือน บ้า.

๑ แล กรรมนิยม เมือง นอก จะ ประหาร ชีวิต คน ไทย นั้น,
 ต้อง มี ไม้มอง คอ คน ไทย ไว้. มี มีดใหญ่ ติด ครึ่ง อยู่ กับ เหล็ก
 ที่ หนัก มี สาย ชัก ขึ้น ไว้ ข้าง บน, เมื่อ เวลา ที่ จะ ประหาร ชีวิต
 คน ไทย, ก็ ชัก สาย เข็ม มีด นั้น จึง พลิก ลง มา ตัด คอ คน ไทย.
 ครั้ง เมื่อ จะ ฆ่า แอนตะไนโอ, พนักงาน ที่ ฆ่า เขา ก็ ได้ สอง ชัก
 สาย มีด นั้น ดู เห็น ว่า ไม่มี ที่ จะ ชัก ช้อง ที่ แล้ว. เมื่อ ขณะ จะ
 ฆ่า แอนตะไนโอ คน ก็ ประชุม กัน คอย ดู อยู่ เป็น อัน มาก. ครั้น
 แอนตะไนโอ วาง คอ ลง บน ไม้ แล้ว, พนักงาน ก็ ชัก เข็ม มีด
 นั้น พลิก ตก ลง มา ค้าง อยู่ หา ลง มา ถึง คอ ไม่, ท่าง เประ มาก
 สัก ๓ นิ้ว. ผู้ พนักงาน ก็ ชัก อีก ครั้ง ที่ ๒ ก็ อยุ่ พียง นั้น
 เหมือน กัน. คน ทั้ง ปวง เห็น คัง นั้น ก็ เข้าใจ ว่า พระ มา คั่นหา
 ไป รอคแล้ว, ครว ที่ เรา จะ ยกโทษ เสีย. ก็ ภา กัน ร้อง ก็ ว่า ให้
 ยกโทษ เสีย เกิด ๆ. แล้วย ก็ ปลดปล่อย คน ไทย นั้น คั้น ไป. ผู้ พนักงาน
 จึง มี หนังสือ ไป ถึง สัตตปาปา, เล่า ความ นี้ ให้ สัตตปาปา
 ทราบ. สัตตปาปา ได้ ใช้ ชุน นาง ผู้ ใหญ่ มา สืบ สวน พัง เรื่อง
 ความ นั้น, ชาว นั้น ก็ ยิ่ง เรียบ อยู่ จะ ได้ เนื้อ ความ ประการ ไค
 หา ทราบ ไม่. แต่ ผู้ ราษฎร ภา กัน ว่า เป็น ความ อัยจรรยา ที่ พระ
 มา คั่นหา ได้ ไป รอค แอนตะไนโอ, เขา ก็ คิด พุด เป็น บท กลอน
 ท่าง ๆ, สรรเสริญ พระ มา คั่นหา เพราะ ความ ที่ ไป รอค เขิกเกริก
 ไป ใน เมือง โรม ที่ สัตตปาปา อยู่. แล้วย เขา ถ่า มา เขียน รูป พระ
 มา คั่นหา ครั้ง มา เขี่ยม อนันตะไนโอ ที่ ใน กุด, แล ครั้น มา ไป รอค ที่
 แทน ที่ จะ ฆ่า นั้น ด้วย. ทุก วัน นี้ คน ทั้ง ปวง ที่ เมือง โรม ก็ ภา
 กัน สรรเสริญ พระ มา คั่นหา มาก, ดู เหมือน สัตตปาปา จะ
 เชื้อ ด้วย, เป็น เหตุ ที่ จะ ให้ การ สรรเสริญ พระ มา คั่นหา มี กาลัง
 ทวี ขึ้น. แล้วย สัตตปาปา ก็ จะ พลดย ได้ ลาภ ผล เพราะ เหตุ นั้น
 ด้วย. แต่ ที่ จริง เห็น ว่า เป็น ความ พ้อ ลวง ทั้ง นั้น, ไม่มี สำคัญ
 พยาน ที่ จะ ให้ เชื้อ ถือ ได้.

เรื่อง เกาะ วัน คาวิต ต่อไป

๑ กับ คัน กุก ซาคี อังกฤช ที่ ประ เกาะ ชันคาวิต ก่อน คน คัง
 ปวง นั้น, เมื่อ มา ถึง เกาะ ซาวาย หน ที่ ๒ คฤศศคักรวช ๑๗๗๗
 คือ ๔๗ ปี แล้ว, เกิด วัน ฆราวาส เกาะ นั้น จับ กับ คัน กุก ซาคี
 เสีย. เดือน เพบยวเว คือ เดือน ๓ ข้าง ไทย. เพราะ เหตุ
 นั้น กัปัน อังกฤช ไม่ อาจ แวะ เข้า ที่ เกาะ ชันคาวิต หลาย ปี.

๑ ครั้น มา ถึง คฤศศคักรวช ๑๗๗๖ มี เรือ อังกฤช ๒ ลำ
 แวะ เข้า ไป หา ของ กิน. กับ คัน ซ้อ คน หนึ่ง, ชื่อ ปลัด คน
 หนึ่ง เป็น นาย เรือ ๒ ลำ นั้น. ทั้ง แ่ นั้น มา เรือ อังกฤช แล
 อเมริกา ก็ ไป มาก ขึ้น ๆ ทุก ปี ๆ. ครั้น อยู่ มา ๒ ปี ๓ ปี มี
 เรือ อังกฤช ลำ หนึ่ง แวะ เข้า ไป เกาะ ซาวาย, ชาว เกาะ ฆ่า ลู
 เรือ กับ คัน ปลัด เขา สิ่ง ของ หมก, เว้น ไว้ สอง คน ชื่อ คาวิต คน
 หนึ่ง ชื่อ ยิง คน หนึ่ง. ของ ใน เรือ นั้น ชาว เกาะ เก็บ เขา เสีย
 หมก. คามิซามิซา เจ้า แผ่นดิน ใน เกาะ ก็ ไม่ เข้า ใน การ ปล้น
 นั้น. ท่าน ได้ เขา มีด คอ คาวิต แล มีด เขย ยัง ชุบ เลียง ไว้.
 ครั้น นาน มา จึง ตั้ง ให้ คน สอง นั้น เป็น ชุนนาง ขึ้น. เขา ได้
 ภรรยา ที่ นั้น จน เกิด บุตร ด้วย กัน. หลาน ของ มีดเขยคาวิต
 ก็ เป็น ภรรยา ของ เจ้า แผ่นดิน คามิซามิซา ที่ ๔ ได้ เป็น มเหสี ใน
 คฤศศคักรวช ๑๗๖๓. หลาน ของ มีดเขยยัง ได้ เป็น นางสนน
 ของ เจ้า แผ่นดิน. ใน ปี ที่ กับ คัน กุก ไป เกาะ ชันคาวิต นั้น,
 มี คน หนึ่ง ชื่อ วัน กูเว เป็น ซาคี ฮอดันต์ ไป ด้วย กัน. แต่
 หา ได้ เป็น อัน ทราบ ไม่, กลับ มา ยัง เมือง อังกฤช ได้. ครั้น
 มา ถึง คฤศศคักรวช ๑๗๗๒ คอเวอแมนต์ อังกฤช ใช้ วัน กูเว ได้
 ไป ทำ แผน ที่ เทียว ดู ไป ทัว บ้าน เมือง. แล้วย ก็ ได้ แวะ เข้า ใน
 เกาะ ชันคาวิต ด้วย. เจ้า แผ่นดิน เกาะ ชันคาวิต ได้ รับ เขา โดย คี,
 วัน กูเว เข้า ไป อยู่ นั้น หลาย เดือน. ถัด มา อีก ปี หนึ่ง ก็ แวะ ไป
 อีก, ถัด มา อีก ปี หนึ่ง ก็ แวะ ไป อีก สอง ครั้ง สาม ครั้ง, ใน
 คฤศศคักรวช ๑๗๗๓ แล ๑๗๗๔ ปี. คน นั้น ได้ ส่ง สอน เจ้า
 แผ่นดิน เกาะ ชันคาวิต ด้วย การ ครอบครอง บ้าน เมือง. วัน กูเว
 พิจารณา เห็น ว่า คน ใน เกาะ ชันคาวิต นั้น น้อย กว่า แ่ กุ๋น, ภา
 มุข จึง รู้ ว่า คน น้อย ลง เพราะ เกิด คี สงคราม ฆ่า พัน กัน บ่อย
 บ่อย แล การ ประเพณี ก็ ประปน กัน, แล การ กิน เหล้า เม่า แล
 การ ที่ ฆ่า พัน ลู ก่อ ฆ่า นั้น ก็ มี มาก. เพพเอเวเนวิเลียม เอ

ลิต เปน ซาคี อังกฤช ไป อยู่ ใน เกาะ ซันตาวิต สัก ๔๐ ปี แล้ว, ได้เขียน หนังสือ ว่า ด้วย ชาว เกาะ ซันตาวิต ชำ ลุก อ่อน ทาย นั้น. ท่าน ว่า คน ทั้งปวง ในเกาะ ซันตาวิต เคย ชำ ลุก, เว้น แต่ เจ้า นายใหญ่, ถึง มีวัย เมีย กัน จะ เกิด ลูก ๘ คน ๑๐ คน เขา ก็ เขา เหลือ ไว้ แต่ ๓ คน ๓ คน เท่านั้น. นอก กว่า นั้น ก็ ชำ เสีย หมด. แต่ เขา ได้ ชำ เสีย แต่ เดก อายุ ยัง ไม่ ทัน จะ ถึง ขอบ, การ ที่ ชำ นั้น มี หลาย อย่าง, ลาง ที่ ก็ บิด ปาก จมูก ไม่ ให้ หายใจ ได้. ลาง ที่ หม น้ำ หาย. ลาง ที่ เขา ลง ผัง คิน เสีย แต่ ยัง เปน ๆ. การ นี้ ก็ นำ สงสาร นึก. เรา พิจารณา เห็น ว่า, แต่ ก่อน ทวรก ที่ เกิด ในเกาะ ซันตาวิต นั้น, แบ่ง เปน ๓ ส่วน เขา ชำ ทาย เสีย สัก ๒ ส่วน เหลือ อยู่ แต่ ส่วน เดียว. ลาง ที่ มีวัย เมีย มี ลูก ด้วย กัน ๔ คน ก็ ชำ เสีย ๓ คน เขา ไว้ แต่ คน เดียว. เขา ชำ ลุก เช่น นั้น เพราะ ว่า คี เกียท วิชา ว่า ประทัก ประเกศ, เขา ชอบใจ เทียว. ถ้า มี ลูก หลาย คน ก็ เขา ไป ด้วย ไม่ ได้. ถ้า มี ลูก หลาย คน ก็ จำ เปน ชูล่าห์ ทำ มา ทา กิน, เขา คี เกียท ทำ มา ทา กิน. ลาง ที่ ลูก นั้น เจ็บ บ่อย ไป ก็ คี เกียท วิชา ก็ เขา ไป ชำ เสีย ที่ เดียว. ลาง ที่ เขา ไป ผัง ทั้ง เปน, ลาง ที่ ทวรก ไม่ สบาย รบ กวน มวรก นึก เข้า, แม่ ก็ เขา ไป ชำ เสีย. ลาง ที่ ก็ ชุก หลุม ลง ได้ ฤน เขา ลุก ลง ผัง เสีย ก็ มี. นี้ แล เปน ใจ ความ ที่ มีศเทอ วิลัยมเอลิต ได้ เขียน ไว้ แล้ว ลง พิมพ์ ๔๐ บ แล้ว. ทั้ง แต่ พวก มิซันนาเว อะเมริกา ได้ เข้า ไป ตั้ง บ้าน อยู่ ที่ เกาะ ซันตาวิต คฤสศศักราช ๑๘๖๐ ปี นั้น, ธรรมเนียม ร้าย กาง ที่ ชำ ลุก ก็ ค่อย ออก มา จน ได้ สัก ๕ ปี, ก็ เลิก ที่ เดียว เพราะ เจ้า แผ่นดิน มี คหมาย ห้าม คน ไม่ ได้ ทำ ค่อ ไป.

๑ เจ้าเมืองเกาะ ซันตาวิต, ครั้ง ก่อน นั้น คามิซามิฮา ที่ หนึ่ง เปน คน ที่ ควร จะ สรรเสริญ ว่า เปน คน ใหญ่ ใน ซาคี ซันตาวิต เหมือน อาเลกซันดริว แล นายเลี่ยน เปน ใหญ่ ใน ซาคี ยูโรป. เพราะ ท่าน มี วุฒิ ร้าง ดุจ ไค, ใจ ก็ กว้าง ขวาง มากกว่า คนอื่น ทั้งปวง, กิริยา ท่าน ก็ โขบ อ่อม ฮารี ไม่ ชอบ การ ตัก สงคราม, แต่ ต้อง จำ เปน รบ บ่อย ๆ, เพราะ เกิด ศัตรู มา ที่ บ้าน เมือง, แต่ พระเจ้าผู้ ทรง สรรพฤทธิ ที่ ท่าน ไม่ รู้ จัก, ได้ สม เคารวะ ให้ ชนะ แก่ บินคา ค่า ตัก, กว่า จะ ได้ หมู่ เกาะ ซันตาวิต เข้า ใน ใต้ ทรง ของ ท่าน หมด. ใน คฤสศศักราช ๑๘๐๘ ปี, ใน ขณะ นั้น ท่าน เปน พระเจ้า เกาะ ซันตาวิต ทั้ง ๑๐ เกาะ. เจ้า คามิซามิฮา ได้ ครอง เมือง มี พระ ไทย ประสงค์ เพื่อ จะ ได้ คน ทั้ง

ปวง ข้า ขอบ โขย สทว. วันคฺวอ ซาคี อังกฤช ที่ได้ มา อยู่ ที่ นั้น ครั้ง ก่อน นั้น, ได้ ได้ ส่ง สอน ใน การ ที่ จะ ครอบ ครอบ บ้าน เมือง, จึง ได้ เกิด ศกปัญญามาก ขึ้น กว่า แต่ ก่อน. ท่าน ก็ เข้าใจ ว่า แผ่นดิน ทั้งปวง เปน ของ ท่าน หมด. ท่าน ก็ แบ่ง แผ่นดิน ออก ยก ให้ แก่ เจ้า นาย ที่ มีความ ชอบ มาก ก็ ให้ มาก ที่ มีความ ชอบ น้อย ก็ ให้ น้อย, ครั้น มี ศัก สงคราม เจ้า นาย เหล่า นั้น ต้อง เกณฑ์ คน มา ช่วย ใน การ ตัก สงคราม, แล้ว ต้อง เรียก ส่วย ขากร ตาม มรรคา ศักก็. ปลาย แผ่นดิน นั้น เกิด ความ ศุข กว่า แต่ ก่อน นึก. เมื่อ เรา คิด เห็น ว่า ท่าน ก็ เปน คน เกิด ใน ที่ มี ศัก, แต่ ก่อน บ้าน เมือง ก็ เกิด รุณ รวย บ่อย ๆ, แดก ออก เปน ส่วน เลก ๆ น้อย ๆ รบพุ่ง ชำ พัน กัน, แล้ว ท่าน ก็ ได้ รวบ เขา เกาะ ทั้งปวง ได้ หมด, มา เปน ส่วน ของ ท่าน, เจ้า นาย ทั้ง นั้น ก็ ยอม ตาม เกิด ความ ศุข ขึ้น เวล นั้น, ก็ เปน อัยจรรย. เจ้า คามิซามิฮา ที่ หนึ่ง ได้ ครอง แผ่นดิน จน ถึง คฤสศศักราช ๑๘๑๘ คี ๔๘ ปี แล้ว. ก็ ถึง แก่ กวรม์ อายุ ได้ ๖๖ ปี ก่อน พวก มิซันนาเว อะเมริกา ไป ถึง สัก ๑๐ เดือน, แล้ว โลโยโลโย ราช บุตร ก็ ได้ ครอง เมือง ค่อ ไป.

เรื่อง อินเตีย ค่อ ไป ๆ

๑ แต่ เขา ไม่ ไคร จะ วิชา หนังสือ สัญญา ทาง พระ ราช ไม่ คีว, ด้วย นึก ว่า เมือง ของ เขา เปน ใหญ่ แล คน ก็ มาก ค่อ มาก อยู่. พระมหาราช ใน เมือง เหล่า นั้น, จึง คิด กัน รบ พุ่ง เมือง อังกฤช แต่ แพ้ ทุก ที่ ทุก ครั้ง, เมือง ที่ ทำ ถึง นี้ ชื่อ เมือง อุก เมือง หนึ่ง, เมือง บัญจะ เมือง เปน ต้น.

๑ หนึ่ง เมือง ใน ประเทศ อินเตีย ที่ มี ได้ พัง เมือง อังกฤช, มี อยู่ บ้าง มี เมือง ชื่อ นิทาลระมิฏู เขา ทิมะเลขยาน, ว่า ด้วย แผ่นดิน เมือง นี้ ก็ ใหญ่, แต่ ว่า คน ไม่ สู้ มาก นึก. ลาง คน ก็ ว่า เมือง นั้น มี ประมาณ ๕๖๐ หมัน, ลาง บ้าง ก็ ว่า ไม่ เกิน ๓๐๐ หมัน. ครั้น ดู เรื่อง นี้ ก็ ไม่ สู้ ผิด กับ เมือง ไทย. พระมหาราช เมือง นี้, ได้ ทำ หนังสือ สัญญา แก่ เจ้า เมือง อินเตีย, แดก ทำ หนังสือ สัญญา นั้น ไม่ สู้ จะ ถือ. แล้ว ก็ เกิด ความ จึง ได้ สู้ รบ กัน. แต่ แพ้ อังกฤช ทุก ที่ ทุก ครั้ง ไป, เจ้า เมือง อินเตีย ไม่ ไคร จะ เปน เมือง ขึ้น, ด้วย ว่า เมือง นั้น อยู่ ฝ่าย เหนือ เมือง อินเตีย แล ค่อ แทน เมือง ที่ ชต, เปน เมือง ขึ้น แก่ เมือง จิต ใน คฤสศศักราช ๑๘๕๐ ปี, พระมหาราช เมือง นั้น ออก ไป ถึง

เมือง อังกฤช, ทั้งแต่ นั้น มาได้รู้ เห็นว่า เมือง อังกฤช ใหญ่เท่าใด มีอำนาจเท่าใด, ก็ได้รับรักษาทางพระราชไมตรี, เมือง อังกฤช, แล เมือง มีทาระ เจริญขึ้นด้วย. ครั้น เกิด วุ่นวาย ในเมือง อินเตีย, ใน ฤช คักรวศ ๑๔๕๗ ปี ๕๘ ปีนั้น, แลมีพระมหากษัตริย์ ขบถหลายแห่ง หลายเมือง แลแล้ว. พระมหากษัตริย์เมือง มีทาระ ได้เกณฑ์ ทหาร, ยกทัพ มาช่วย เจ้า เมืองอินเตีย, สู้รบ เขา พวก คิข ขบถ จน แพ้เสียหมด. แลตั้งแต่นั้น มาเมือง มีทาระ กับ เมือง อังกฤชเป็นมิตร สหายสนิท มา จนทุกวันนี้. เมือง อังกฤช มี ราชทูต อาศัยอยู่ ในเมือง นี้เสมอ, แลเป็นที่ ปรองดองกัน กับ พระมหากษัตริย์.

๑. หนึ่งในทุกวันนี้ เมือง ฝรั่งเศส ใน ประเทศ อินดิสถาน อยู่ข้าง เล็ก น้อย, คือ เมือง ปอนดิชเว ๑, สารเคนคร ๑, การิกล ๑, แลมาเว ๑, แล เมือง พทเกษ มี เมือง ขึ้น อยู่ข้าง ด้วย, คือ เมือง คามอิน หนึ่ง, เมือง ทิว หนึ่ง, เมือง โกวา หนึ่ง, แลเมือง มากาลน ๑. เมือง เหล่านี้ เป็นแต่เมือง เล็ก น้อย หาเป็นสำคัญไม่, เป็นที่อยู่ พวก พ่อค้า นายห้าง, เมือง เหล่านี้ บ้าง, เมือง ปอนดิชเว ซึ่ง ใหญ่กว่า เมือง ฝรั่งเศส เป็น เมือง สำคัญ, เพราะ ว่าเป็นใหญ่กว่า เมือง อื่น ๆ ทั้ง หมด, แต่มี คน ในเมือง นั้น ประมาณ ๔ หมื่น คน เท่านั้น. แต่ก่อน เมือง เคนม่าก มี เมือง ขึ้น ใน ประเทศ อินดิสถาน เป็น สอง เมือง, ๑ ชื่อ สิริรามบุรี, เคียงกัน กับ เมือง กาลกะตา. อีกเมือง ๑ ชื่อ ครันทียา เหนือ เกาะลังกา น้อย หนึ่ง, ไม่สู้จะไกล จาก เมือง มัทเรต. แต่เมือง เคนม่าก ได้ หมาย เมือง สิริรามบุรี, กับ เมือง ครันทียา หมายไว้แก่ เมือง อังกฤช เสียแล้ว. หนึ่งในแต่ก่อน ประมาณ ศก ๑๐๐ ปี มาแล้ว, เมือง ฝรั่งเศส กับ เมือง อังกฤช, พระมหากษัตริย์ ใน ประเทศ อินดิสถาน, ได้รบสู้ชิง เขา หลายเมือง ให้ ขึ้น แก่ เมือง ฝรั่งเศส อังกฤช บ้าง. แลแล้ว ฝรั่งเศส กับ พวก อังกฤช ก็รบสู้กัน ที่นั่นเอง, หวัง จะใคร่ รู้ว่า ข้าง ไหน จะใหญ่กว่า กัน ใน ประเทศอินเตีย, พวก ฝรั่งเศส กับ เมือง ขึ้น ฝรั่งเศส คิด จะแย่ง เขา เมือง ที่เป็น เมือง ขึ้น, ของ เมือง อังกฤช ให้แก่ เมือง ฝรั่งเศส จนสิ้น. ฝ่าย พวก อังกฤช ที่เป็น เมือง ขึ้น ของ เมือง อังกฤช ได้สู้รบ แย่งชิง พวก ฝรั่งเศส, ให้พวก ขึ้น ฝรั่งเศส กลับมา ขึ้น แก่ อังกฤช อีกแล้ว. ได้สู้รบ กัน กลับ ไป กลับ มา อยู่อย่างนี้ ประมาณ ศก ๖๐ ปี ๗๐ ปี, จนพวก ฝรั่งเศส เสียเมือง เสียอำนาจ เกือบ หมด, เหลือ อยู่แต่ เมือง เล็ก น้อย, ตาม ที่ กล่าว

มาแล้วนี้. พวก ฝรั่งเศส แล อังกฤช สู้กัน มากมาย นาน ไปนั้น, เป็นใน เมือง กานาติก, กับ เมือง ไมซิว ได้สู้กัน มาก, เมือง อื่น เช่น แต่สู้กัน เล็ก น้อย.

๑. หนึ่งในที่ นี้ จะว่า ทำ เมือง อังกฤช มา เขา เมือง ขึ้น ยังไร บ้าง, แลเมื่อ เมือง ขึ้น อรรม เข็ม ครอบครอง เมือง ขึ้น ยังไร บ้าง. แต่จะว่า โดยย่อ ภาวู เหตุ แล อย่าง อรรม เข็ม เท่า นั้นเอง. เมื่อ แรก พวก อังกฤช มา ถึง เมือง สุริศ, เมือง ขำไบ เมือง กาลกะตา เมือง มัทเรต, แล เมือง อื่น อื่น ริม ทะเล ไป ประเทศ อินเตีย นั้น, เขา ได้มา เป็น ชรบ ใน การค้า ขาย เท่า นั้นเอง, ไม่คิด เลยว่า จะ เขา บ้านเมือง ให้ เป็น เมือง ขึ้น. เมื่อ เขา มา ค้า ขาย อยู่ ข้าง พระมหากษัตริย์ เมือง เหล่า นั้น, กับ ขุนนางผู้ใหญ่ผู้น้อย แล พ่อค้า ได้ ชัก ขวาง เขา บ้าง, ได้ ย้าย คุม เหวง เขา บ้าง, เกาะ เขา เขา ไป ใส่ คราง บ้าง ใส่ กุด บ้าง, ใส่ ใน หลุม ทิน ให้ ตาย เสีย บ้าง. พวก อังกฤช ที่เป็น พ่อค้า นั้น ทน ไม่ไหว, จึง คิด จะ แก่ แค้น, พระเจ้า แผ่นดิน เมือง อังกฤช รู้ว่า ประเทศ อื่น นั้น ทำ มิได้แล้ว, จึง เคียง พระไทย ช่วย พวก พ่อค้า พาณิช ให้ สู้ ผู้ใหญ่ผู้น้อย, ใน ประเทศอินเตีย ที่ ได้ ทำ ร้าย ต่อ พวก พ่อค้า พาณิช นั้น, เมื่อ แรก ได้ ทำ โทษ พระมหากษัตริย์ ผู้ใหญ่ผู้น้อย ใน ประเทศ นั้น, ได้ ทำ แต่ เขา บาง เขา ที่ ของ เขา แต่ เล็ก น้อย, แล ขอให้ ทำ ตาม หนังสือสัญญา, ยอม ให้ มา อยู่ สบาย ไม่ให้ ผู้ใด คุม เหวง เขา, แล ให้ ค้า ขาย โดย สะดวก. แต่ พระมหากษัตริย์ กับ ขุนนาง กับ พ่อค้า ทวี เมือง ทั้ง สี่ นั้น, ประมาณ พวก อังกฤช ไม่ไว้ จะ ทำ ตาม หนังสือสัญญา, จึง ได้ คุม เหวง ทำ ร้าย ต่อ มวก อังกฤช. ๑. ของ สู้ เขา อีก. แล เพราะ คน ใน ประเทศอินเตีย ก็ มาก อยู่, เมือง มาก ต่อ มาก เมือง เหล่า นั้น เป็น เมือง ใหญ่ ด้วย, พวก พ่อค้า พาณิช ใน เมือง อังกฤช จึง ได้ เข้า เป็น พวก ใหญ่, ขอให้ พระเจ้า แผ่นดิน มอบ ให้ เขา มี อาญา ค้าขาย ใน เมือง อินเตีย แต่ พวก เดียว. พระเจ้า แผ่นดิน อังกฤช จึง ตั้ง เขา เป็น พวก หนึ่ง มี ชื่อ ว่า อีสิต อินเตีย กำปะนี, แล พวก พ่อค้า พาณิช มี ชื่อ ว่า อีสิต อินเตีย กำปะนี นั้น, ย่อม มี อาญา จะ เขา เมือง ขึ้น, แล ครอบครอง รักษา บ้านเมือง ที่ เป็ เมือง ขึ้น ด้วย, แล มี อำนาจ ทำ หนังสือสัญญา ด้วย เมือง ไหน ๆ ที่ ไม่ ถูกลูกศร พระเยซู เจ้า นั้น, พวก อีสิต อินเตีย กำปะนี วัป พระราชทาน อำนาจ มาก มากย ตั้ง นี้ แล้ว, ได้ จ้าง ทหาร อังกฤช เข้า มา รักษา ทำ ของ เขา, แลแล้ว ความ กะ หานินทา การ คุม เหวง ทู หมิ่น

บุญคุณ, แล การ บิด พลิ้ว พ้อ ลวง เหมือน อย่าง แต่ ก่อน. แล พระมหาราชฯ เมือง บังกลา ยอม ให้ เขา เขา ของ สิ้น คำ เข้า มา ไม่ ต้อง เสีย ภาษี, แล ได้ ซื่อ สิ้น คำ ใน เมือง นั้น ได้ บันทุก ออก ไป ไม่ ต้อง เสีย ภาษี เหมือน กัน. มี ทหาร จน แล ได้ ตั้ง ป้อม ใน เมือง กาลกะลา, แล ที่ เมือง อื่น ๆ บ้าง, แล พระมหาราชฯ เมือง บังกลา ได้ ยอม ให้ ตั้ง โรง ทำ เงิน ทวา ใน เมือง กาลกะลา. พวก อังกฤษ จึง ได้ มีความ สบาย คำ ขาย มี กำไร ประโยชน์ มาก นักหนา. แต่ เขา อยู่ อย่าง นี้ มี ให้ ผู้ใด คิด กระทำ ภัย อธิจนา เขา ได้. แล ก็ เกิด วน วย ขึ้น อีก. พระมหาราชฯ ไม่ ไคร จะ ถือ ทาม หนังสือ สัญญา, จึง เกิด ตึก สงคราม ย่อย ๆ จึง รบ พุง กัน อีก. แล พวก อีสิต อินทีย ก่าปะนี้, เอา ทหาร อังกฤษ มา ช่วย อีก เป็น อัน มาก, แล ได้ จ้าง คน ขาว เมือง เหล่า นั้น เป็น ทหาร ช่วย เข้า วย จึง ได้ ลู้อเขา, พระมหาราชฯ เจ้า เมือง เหล่า นั้น, ก็ ที่ เขา บ้าน เมือง เขา บ้าง, ให้ เป็น เมือง ขึ้น แห่ง คน. เมื่อ เขา เมือง ขึ้น นั้น ได้ แลแล้ว, ไม่ได้ ถอด เจ้า เมือง ที่ เดียว, ได้ เขา ไว้ ให้ ช่วย รักษา บ้าน เมือง, แต่ ที่ เจ้าเมือง เขา ไว้ ตั้ง นี้ ไม่ ไคร จะ ซื่อ ตรง ท่อ แผ่นดิน, คิด จะ ที่ เขา บ้าน เมือง ของ ตัว คิน มา อีก เล่า. แล ได้ เกิด วน วย เพราะ การ ตั้ง นี้, พวก อีสิต อินทีย ก่าปะนี้ ต้อง ถอด เสีย ที่ เดียว, แล ที่ได้ เป็น พระมหาราชฯ ที่ ได้ เป็น เจ้าเมือง และ ผู้ใหญ่. เมื่อ ถอด เสีย แลแล้ว ได้ เขา ไว้ ใน เมือง หลวง บ้าง, ทาง เมือง บ้าง ได้ มี เบี้ยเลี้ยง ภา ได้ มีความ สบาย. แล พวก อีสิต อินทีย ก่าปะนี้, ได้ ครอบ บ้าน เมือง, ที่ ได้ เป็น เมือง ขึ้นเอง, แล ที่ได้ เป็น ขุนนาง ผู้ใหญ่

การ บันทุก เรือ ไปนอก ฐะ

๑) ทุกวันนี้ ต้อง การ เรือ ที่ จะ บันทุก เข้า ไป ช่องกง. เรือ ที่ ลง พิมพ์ สุก ทั้ยนี้, เขา ได้ เข้า แลแล้ว ทั้ง แต่ เดือน ๑๑ แรม ๒ คำ ๑) คือ เรือ ศรีพิชัย, จะ ไป เมือง ช่องกง ทาย ละ ๔๗ เซนต ครึ่ง, ถ้า จะ ไป เนียงโย ทาย ละ ๗๐ เซนต, ๑) เรือ อีสิต ทวา จะ ไป เนียงโย ทาย ละ ๖๐ เซนต ๑) เรือ อีสิต โฟด จะ ไป เนียงโย ทาย ละ ๖๐ เซนต ๑) เรือ ลาด จะ ไป เนียงโย ทาย ละ ๖๐ เซนต ๑) เรือ มาทวา จะ ไป เนียงโย ทาย ละ ๖๐ เซนต ๑) เรือ โลยมิลล จะ ไป ช่องกง ทาย ละ ๔๐ เซนต, ๑) เรือ ที่มี ชื่อ ลง พิมพ์ ข้าง ทั้ยนี้, ได้ ออก จาก กรุงเทพ ทั้ง แต่ เดือน ๑๑ ขึ้น

๑๕ คำ, คือ บากฮ้าเบิด ชื่อ มาคิน, บันทุก เข้า สาน หมั้น พัน ๘๗๑ ทาย ๑) บากทังจะ ชื่อ ยาปาวา, บันทุก เข้า สาน หมั้น ๘ พัน ๘๗ ทาย น้ำ ทาล ทาย ๘๘ ทาย ๑) บากฮ้าเบิด ชื่อ เจศ มีวาลค์, บันทุก เข้า สาน ๗ พัน ๓๐๐ ทาย, ฝ่าย ๑๕๐ ทาย ถัว เขี้ยว ๕๐๐ ทาย ๑) บาก สยาม ชื่อ เซนต เม้ว, บันทุก กระวาน ๖๘ ทาย ทั้ง สักทว ๓๐๒๒ ทาย, เข้า สาน ๕ พัน ๗๐ ทาย, เข้า เปลือก พัน ๘๘๗ ทาย, เขา เนื้อ ๑๑ ทาย ครึ่ง, ไม่ แคน ๑๔๕ ทาย, ถัว ทาย ครึ่ง, บ้าน กลีบ ๒๖ ทาย, ฝ่าย ๒๑๘ ทาย กระถาน ไม่ สัก ทนา ๔ นิ้ว ๕ นิ้ว ๑๘ แผ่น ๑) ซีบ อังกฤษ ชื่อ อีสิต ทวา, จะ ไป เมือง เนียงโย บันทุก พริก ไทย คำ ๔๘๘ ทาย, เข้า สาน หมั้น ๔ พัน ๖๖๔ ทาย, ฝ่าย ๖๗ ทาย. ๑) สุกเนอ อังกฤษ ชื่อ วัตเตลเต, จะ ไป บำบ บันทุก น้ำ ทาล ทวาย ๓ พัน ๓๗๕ ทาย, โทม ทาย หนึ่ง, กระถาน ไม่ สัก ทนา ๔ นิ้ว ๕ นิ้ว ๕๘ แผ่น ๑) เรือ กสไฟ สยาม ชื่อ เจ้า พระยา, จะ ไป เมือง สิงคโปร์ บันทุก กายาน ๗๓ ทาย, เข้า สาน ๓ พัน ๕๗๑ ทาย, ครึ่ง ๕๕ ทาย ถัว ๒๘๓ ทาย, เปลือก ๒๗๖ ทาย, ปลา เคม ๒๗๐ ทาย, งา ข้าง ๓ ทาย เสต. ๑) บาก อังกฤษ ชื่อ ยอนแอนเม้ว, จะ ไป เมือง สิงคโปร์ บันทุก เข้า สาน ๒ พัน ๕๖๒ ทาย, ฝ่าย ๑๒๔ น้ำ ทาล ทวาย ๑๖๔ ทาย. ๑) บาก สยาม ชื่อ ออคิด, บันทุก หนึ่ง สักทว ๑๗๖ ทาย, เข้า สาน ๘ พัน ๓๑๓ ทาย, ฝ่าย ๓๓๓ ทาย, ถัว ๘๕ ทาย, ปลา เคม ๔๗ ทาย, กระถาน ไม่ สัก ทนา ๔ นิ้ว ๕ นิ้ว ๘๘ แผ่น.

ว่า ด้วย หนุแล ทมา จึงจอก แล ไซ

๑) หนุ สอง ทัว เมื่อ เที้ยว ทา ทาว ไป ภาย ไซ โย หนึ่ง, แลแล้ว ก็ มีความ ตี ใจ นัก. เมื่อ ขณะ จะ แแบ่ง บัน ส่วน กัน นั้น, ก็ แล เทน ทมา จึงจอก มอง ออก มา จาก รก. หนุ จึง ว่า แก่ กัน ว่า, เรา จะ ทำ ยังไร ที่ จึง จะ เอา ไซ ไป รัง เรา ได้. หนุ ทัว หนึ่ง จึง ว่า, เรา จะ ยก ไซ ด้วย ขาน่า นั้น ก็ ข้ำกว่า จะ เอา ไป ได้. ครั้น ว่า จะ กลิ้ง ไป เล่า ไซ ก็ จะ แตก. ครั้น ได้ บัญญา ขึ้น มา หนุ ทัว หนึ่ง ก็ เอา ขา กอด ไซ ไว้ ไฉนนั้น, แลแล้ว ทัว หนึ่ง ก็ ลาก ทาง ทัว นั้น ไป จน ถึง รัง ได้. คำ เบี้ยบนี้ ใจ ความ ว่า, ความ ฉลาด อินสติงค์ ของ สัตว์ เที้ยวถาน ลาก ก็ ที่ เท่า กับ ความ บัญญา ของ คน.

พงษาวดาร อังกฤษ ต่อไป

๑ จึงพากันไปกราบทูลให้พระองค์ทรงจัดแจงผู้ซึ่งจะ
ครอบครองราชสมบัติไว้, จะได้ให้ครองราชสมบัติสืบไป
ตามธรรมเนียม. อิลิซาเบ็ทก็อีกเอื้อนอยู่ไม่ไฉน จะจัดแจง

๑ อยู่มาเมื่อเจ้าแผ่นดินสกอตแลนด์, รับเจ้าองค์
หนึ่งมาเป็นภักดา. อยู่ด้วยกันก็หาเป็นสุขไม่, ได้พระ
โอรสองค์หนึ่ง. พระชนม์ได้๗เดือน, ก็บังเกิดอุบัติเหตุ
วังที่อยู่ของสกอตแลนด์ก็ละลายลง, ด้วยคนแกล้งระเบิด
เสียด้วยดินปืน สกอตแลนด์ก็สิ้นชีพอยู่ที่นั่น. ไม่ช้า

เมื่อที่รับขุนนางผู้หนึ่งเป็นคนไม่สู้ดีมาเป็นสามี. ขุนนาง
ทั้งปวงขุนเคอจึงคิดกันว่า, จะรอยขุนนางผู้นี้ จะร่วมคิดกับ
เมื่อฆ่าสกอตแลนด์เสีย. ก็พร้อมใจกันจะถอดเมรีเสี่ย
จากเจ้าแผ่นดิน, ก็พากันยกเข้าที่สกอตแลนด์. เมื่อ

เห็นจะต่อต้านมิได้ก็หนีไป. พวกขุนนางตามจับได้, ให้
ลงพระนามว่า, จะถอดเสียจากเจ้าแผ่นดิน. จะให้ยอม
พระโอรสเป็นเจ้าแผ่นดินสืบไป, แลให้ขุนนางผู้หนึ่งชื่อ
ลอคเมอ, เป็นผู้สำเร็จราชการ, เป็นพระพี่เลี้ยงด้วย.
ให้ว่าราชการไปกว่ายอมที่ตกจะเวรอุซิน. ครั้นจัดการ
นั้นเสร็จแล้ว, ลอคเมอพระพี่เลี้ยงก็จำเมรีเสี่ยไว้.

ไม่นานเมรีก็หนีไป, ได้กองทัพกลับมากที่ลอคเมอ.
เมรีเสี่ยทัพหนีไปในแคว้นอังกฤษ, แลให้คนใช้ไปกราบ
ทูลพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษว่า, ขุนนางเมืองสกอตแลนด์
เป็นขบถ. เมรีเจ้าแผ่นดินสกอตแลนด์หนีมาพึ่งพระบารมี.

๑ ฝ่ายอิลิซาเบ็ทได้ทรงฟังดังนั้น, เห็นได้ก็รับไว้.
แล้วให้ทหารไปควบคุมรักษาอยู่, ยังไม่ให้เมรีมาเฝ้า. จะ
ชำระโทษเมรีที่ฆ่าสามีเสียก่อนจึงจะให้เข้าเฝ้า. แล

สั่งให้พวกขุนนางเมืองสกอตแลนด์มาประชุมกันจะชำระโทษ
เมรี. พวกขุนนางสกอตแลนด์ก็มาประชุมชำระความเรื่อง
นั้นอยู่หลายเดือน, ก็ไม่ได้ความจริงประการใด. อิลิซา
เบ็ทก็ให้จึงเมรีไว้ก่อน, แต่มิได้ให้ควบคุมแน่นหนา.
ผู้คนพวกพ้องยังไปสู้มาหาได้. อยู่มาหนอยหนึ่งพวกอังก
ฤษที่หนีถึงศาสนาบาทหลวงมากด้วยกัน, ปลูกยากัน
จะถอดเมรีออกให้เป็นเจ้าแผ่นดินอังกฤษ. อิลิซาเบ็ททราบ
จึงสั่งกำชับให้จึงเมรีไว้ให้แน่นหนา, ช่างให้ใครไปสู้

หาพูดหาได้ ขุนนางทั้งปวงกราบทูลจะให้ประหารชีวิต
เมรีเสีย, พระองค์ก็มิได้ยอมโดยขุนนาง. อยู่มาพวก
ที่คิดว่าจะถอดเมรีออกให้เป็นเจ้าแผ่นดินนั้น, คิดจะแยก
กันออกเป็นสองพวก, ๑ หนึ่งจะไปจับอิลิซาเบ็ทประหาร
ชีวิตเสีย. พวกหนึ่งจะไปถอดเมรีออกให้เป็นเจ้าแผ่นดิน.
แล้วเขียนหนังสือตามซึ่งคิดกันนั้นลอบไปให้เมรี.
เมรีก็ได้ทราบความในหนังสือนั้น. อิลิซาเบ็ททราบทรง
เห็นว่าเป็นขบถคิดประทุษร้ายต่อพระองค์จึง, ก็
ให้เขาไปสำเร็จโทษเสีย.

๑ ฝ่ายเยมเจ้าแผ่นดินสกอตแลนด์ซึ่งเป็นพระโอรสของ
เมรีนั้น, ทราบว่าพระเจ้าอังกฤษล้างชีวิตพระชนนีเสีย
ดังนั้น, ก็กริ้วนัก, จะยกมาทำศึกกับเมืองอังกฤษ. ขุน
นางทั้งปวงทูลทักทวนมิได้เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน, จึงสงบอยู่
มิได้ยกมา.

๑ ครั้นศกศตศักราช ๑๕๘๘ ปี, ฟลิบเจ้าแผ่นดิน
สเปนยกพลโยธามาจะทำศึกกับอังกฤษ. แต่ทัพบก
ทหารห้าหมื่นคน. ทัพเรือนั้นมากนัก. ชาวอังกฤษทราบ
ข่าวว่าจะมีศึกใหญ่มาศึกเมือง, ก็สอซึ้งตกใจ. อิลิซา
เบ็ททราบดังนั้น, ก็ตระเตรียมทะเลแล้วทหารเครื่อง
สรรพอาวุธไว้รับรองป้องกันเข้มแข็งมิได้ข้อข้อ. ฝ่าย
ทัพเรือมาถึง, มิได้รอถ้าทัพบกยกเข้าที่, ก็เสียเรือเสีย
พลเป็นอันมาก. ที่เหลืออยู่ก็ล่าถอยไปเมือง. พวก
อังกฤษมิใช่ชนะได้ฤทธิยศ.

๑ ครั้นอยู่มาเมื่อขุนนางหนึ่งชื่อเฮลลอฟเชเชก, อิลิซา
เบ็ทโปรดปรานมาก, จึงพระราชทานพระบรมมวงไว้แก่
เฮลลอฟเชเชก, แลว่าทูลสั่งว่าถ้าทำผิดพลั้งเป็นโทษอย่าง
ไรแล้ว, ให้ส่งบรมมวงนี้คืนมาถวาย, จะโปรดยกความ
ผิดนั้นเสีย, มิได้เอาโทษ. ทั้งแต่ขึ้นมาเฮลลอฟเชเชกมี
ใจกำเริบขึ้นมาก, ไม่เกรงกลัวผู้ใด. อิลิซาเบ็ทเห็น
เฮลลอฟเชเชกกระด้างกระเดื่องนัก, ก็ลศศักดิ์เสียจะให้
อ่อนลง. เฮลลอฟเชเชกได้ความอับยศโกรธนัก, กล่าว
คำขยาบช้าต่อเจ้าแผ่นดิน, คิดเอาใจออกหากเป็นเล่ห์
หนาม. อิลิซาเบ็ทสั่งให้จับมาคุมไว้ไว้ถามไถ่ความว่า,
คิดขบถจริง. แต่ยังมีทรงพระกรุณาโปรดรอไว้จะให้สั่ง

พระ ชรรวม มาถวาย, เป็น หลายวัน ก็มี ไต้ เหน เอลออฟเอ
เซ็ก ส่ง ชรรวม มา, จึงมี พระ ราช ทักถ เลขา ส่ง ไปให้ เจ้า
พนักงาน เขา ไป ประทวาร ชีวิตร เสีย.

๑ อยู่มา ประมาณ สอง ปี, ภรรยา ของ ชุนนาง ผู้หนึ่ง บ่วย
หนัก ไกล จะ สิ้น ชีวิตร, ให้ คน ไป ทูล เชิญ เจ้า แผ่นดิน ให้
เสด็จ มา ที่ อยู่ ของ ตน จะ ทูล ความ สืบ. อิลิซาเบ็ค เจ้า แผ่น
ดิน ก็ เสด็จ มา. ภรรยา ชุนนาง จึงเอา ชรรวม ถวาย แล้ว ทูล
ว่า, เอลออฟเอเซ็ก เมื่อ ต้อง โทษ อยู่ นั้น, ให้ ข้าพเจ้า เอา
ชรรวม นี้ ไป ถวาย ด้วย เป็น ญาติ ของ ข้าพเจ้า. แต่ สามี ข้า
พเจ้า นั้น เกลียก ชัง เอลออฟเอเซ็ก หนัก, ห้าม ข้าพเจ้า เสียมิให้
เอา ชรรวม นี้ ไป ถวาย. ขอ พระองค์ ทรง พระ กรณา โปรด
พระ ราชทาน โทษ เกลา กระทบ เณ ใน ครั้ง นี้. อิลิซาเบ็ค
ได้ ทรง พัง หลิง ทูล ตั้ง นั้น, ทรง พระ กริ้ว หนัก, เอา พระ ทักถ
จับ มือ หลิง นั้น ผุด กระชาก แล้ว ตรัส ว่า, พระเจ้า จะ โปรด
เจ้า ก็ ตาม เกิด, แต่ เรา ไม่ โปรด เจ้า แล้ว. ก็ เสด็จ รีบ กลับ
มา พระ ราชวัง. แล้ว ทอด พระองค์ ลง ที่ พื้น ประทม นิ่ง. มี
ไต้ สรง เสวย ก็ ทรง พระชวร. แพทย์ ทั้ง ประกอบ พระ โสสก
ถวาย ก็ ไม่ เสวย. ชุนนาง ทั้งปวง เหน พระอาการ นั้น หนัก ลง
ก็ พา กัน เข้า ไป ทูล ถาม ว่า, พระองค์ จะ ทรง พระกรณา ให้ พระ
ราชวงษ เอง องค์ ไต่ เป็น เจ้า แผ่นดิน สืบ ไป. อิลิซาเบ็ค จึง
ทำ สำคัญ ว่า, จะ ให้ เยม เจ้า แผ่นดิน สกอตแลนด์ เป็น เจ้า
แผ่นดิน อังกฤษ สืบไป. อิลิซาเบ็ค เจ้า แผ่นดิน อังกฤษ ก็
สวรรคต. ใน คฤสศตศักราช ๑๖๐๓ ปี, ดำรง ราช สมบัติ อยู่
๕๕ ปี. พระชนมายุ ๗๐ พรรษา.

๑ จับ เติม แต่ พระเจ้า แผ่นดิน อังกฤษ เป็น ปกม สืบ ๆ
มา ถึง อิลิซาเบ็ค เจ้า แผ่นดิน อังกฤษ องค์ นี้, พระเจ้า แผ่นดิน
องค์ ไต่ จะ ได้ ทะนุ บำรุง พระ นคร ให้ รุ่งเรือง บริบูรณ์ ขึ้น มาก,
เสมอ อิลิซาเบ็ค ไม่ มี. อิลิซาเบ็ค ได้ ทะนุ บำรุง พระ นคร ไว้
ให้ ถาวร มาก หนัก. แล้ว เป็น ที่ รัก ใคร่ สรรเสริญ แห่ง ประชา
ราษฎร เป็น อัน มาก. ด้วย ประการ ดัง นี้ แล.

๑ ใน คฤสศตศักราช ๑๖๐๓ ปี, เยม ที่ หก เจ้า แผ่นดิน
สกอตแลนด์ ได้ ราชภิเศก เป็น เจ้า แผ่นดิน อังกฤษ, พระนามว่า,
เยม ที่ หนึ่ง. ได้ ครอง ราชสมบัติ ทั้งสอง พระ นคร. อยู่
มา ไม่ นาน มี พวก หนึ่ง คิด จะ ถอด เยม เสีย จาก เจ้า แผ่นดิน,
จะ ให้ เลขา ทวาร เณ ราช ทักถ เป็น เจ้า พระวงษ ต่าง ๆ เป็น เจ้า แผ่น

ดิน. เยม ทรง ทราบ ดัง นั้น ก็ ให้ จับ ผู้ ใหญ่ ใน พวก นั้น ประ
ทวาร ชีวิตร เสีย สาม คน. ขณะ เมื่อ เยม ได้ เป็น เจ้า แผ่นดิน อังกฤษ,
คน ทั้งปวง ที่ นัย ถือ ศาสนา บาทหลวง มีความ ยินดี,
คิดว่า เยม จะ ได้ ช่วย อภิรมย์ ศาสนา บาทหลวง. แต่ หา สม
คิด ไม่, ด้วย เยม ถือ ศาสนา พวก โปรเตสแตนต์, มิ ได้ ถือ
ถูล ศาสนา บาทหลวง. เพราะ เหตุ นี้ พวก บาทหลวง ชุน
เคื่อง คิด จะ ทำ ร้าย เยม กับ ชุนนาง ที่ ปกฤษา ทั้งปวง ของ เยม.
จึง ลอบ ไป ชุก หลอม ไว้ ไต้ คัด ที่ ประชุม ปกฤษา ราชการ, แล้ว
เอา ดิน บิน ใส่ ไว้ ใน หลอม นั้น ๓๖ ถัง. คิด ว่า ถ้า เยม เสด็จ
มา ประชุม พร้อม ด้วย ชุนนาง แล้ว, จะ ระเบิด เสีย ด้วย ดิน บิน
นั้น ให้ สิ้น ชีพ. เยม ทรง ทราบ การ ที่ คน เหล่า นั้น คิด ทำ
ร้าย ต่อ พระองค์, ก็ ให้ จับ ผู้ ใหญ่ ใน พวก นั้น ประทวาร ชีวิตร
เสีย. ครั้น เยม บำบป บำม เลียน นาม ราบ เรียบ แลแล้ว,
ทรง พระ ดำริ จะ รวม ประเทศ สกอตแลนด์ กับ ประเทศ อังกฤษ,
ให้เป็น เขตแดน เดียว กัน. แต่ ไม่ สม ถึง พระไทย ประสงค์
ด้วย ชาว พระ นคร ทั้งสอง ไม่ ยอม เจ้า แดน เดียว กัน. ใน
คฤสศต ศักราช ๑๖๑๓ ปี ปรีณช ออฟเวระ พระราช บุตร องค์ ใหญ่
ของ เยม ถึง ความ พิราไลย, พระชนม์ ไต่ ๑๘ พรรษา. ครั้น
อยู่มา เยม ตรัส ประภาษ ว่า, จะ ส่ง ราชทูต ไป กล่าว พระราช
ธิกา ของ เจ้า แผ่นดิน สเปน มา เป็น พระ ชายา ของ ชาลิสซ์ พระราช
บุตร ที่ สอง ของ พระองค์. ชาลิสซ์ ราชบุตร ทราบ กระแส พระ
ราช โองการ ดัง นั้น, จึง ทูล อ้อนวอน พระราช บิดา ว่า, จะ
ขอ ไป ดู ไต้ เหน ก่อน. พระราช บิดา ก็ โปรด อนุญาต ยอม ให้
ไป. ชาลิสซ์ ก็ เสด็จ ไป โดย มรรคา เมือง ฝรั่งเศส, ไต้ ทอด
พระเนตร เหน พระ ราชธิกา เจ้า แผ่นดิน ฝรั่งเศส, ก็ ภาอ พระไทย.
แล้ว เสด็จ ล่อง ไป ถึง เมือง สเปน. ทอด พระเนตร พระราช
ธิกา เจ้า แผ่นดิน สเปน ไม่ ต้อง พระไทย. เสด็จ กลับ มา ทูล
พระราช บิดา, ให้ ทรง พระ กรณา โปรด ส่ง ราชทูต ไป กล่าว
พระราช ธิกา เจ้า แผ่นดิน ฝรั่งเศส. พระราช บิดา ก็ ผ่อน ให้
ตาม พระไทย, แต่ ยัง มิ ไต้ ทรง จัด แจง การ นั้น ให้ สำเร็จ.
เยม เจ้า แผ่นดิน ก็ ทรง พระประชวร เป็น ไข้ จับ, สิ้น พระชนม์
ใน คฤสศตศักราช ๑๖๒๕ ปี. พระชนม์ ๕๘ พรรษา, อยู่ใน
ราช สมบัติ ๒๒ ปี, มี พระราช บุตร ๒ องค์ พระ ราช ธิกา หนึ่ง
องค์. ตั้ง แต่ แผ่นดิน เยม สืบ มา, เมือง อังกฤษ ถือบ เมือ
สกอตแลนด์, พระ เจ้า แผ่นดิน องค์ เดียว กัน.

คลอง ขุดใหม่

๐ เราได้ยินว่าเรื่องคลองขุดใหม่นั้น คอเวอแมนต์
 กรุงเทพร ไม่ยอมให้ตั้ง ทวย เก็บเงินค่าคลองนั้น
 เราจึงตั้งใจนัก แต่ก่อนฤาถันว่า จะตั้ง ทวยที่แขวง
 เมืองนครไชยศรีแห่งหนึ่ง ตำบลดุสิตแห่งหนึ่ง ข้าพเจ้า
 จึงไม่สบายใจนัก เห็นว่า พระราชดำริสมเด็จพระ
 รัชชาน ให้คนตั้งปวง ที่ตั้งอยู่ตั้งสบายนั้น ให้มาเล่น
 ด้วยปราศนาจะได้ทรัพย์สมบัติมากทวีขึ้น เรด คงเป็น
 เหตุที่จะให้การ เล่น เบี้ยเล่น ไป อันเป็นการ ร้ายอยู่แล้ว
 ให้ร้ายแรงขึ้นกว่านั้น อีกด้วยเท่า ให้ฝูงราษฎร ตั้งปวง
 มาไปช่วย การ เล่น ให้เป็นบ้านใน การ นั้น ทุกวัน ทุก
 เดือนกว่า การ ที่ของเขาจะเสื่อมเสียไปหมด ทั้งทรัพย์
 สิ่งของ บุตรภรรยาที่จะ ยับ เย็นไป เราจึงเห็นว่าการ
 เหมือนยัง คอเวอแมนต์ กรุงเทพร ยอมให้พระ ราชดำริ
 สมเด็จพระ บรมน ไปฟ้องหลวง ฝูงราษฎร ตั้งปวงโดยความที่
 นิमितร ผู้ว่า จะได้ทรัพย์ง่าย เรด เมื่อกำลัง ผู้ผู้นั้น
 ก็ยอมให้พระ ราชดำริ สมเด็จพระ บรมน จึงเอา เสีย ตามที่ ขอม
 ใจ ฤาจะ เป็น ยัง คอเวอแมนต์ยอมให้พระ ราชดำริไป ปลุก
 เรียก ฤกษีค่าๆ มากมาย มา ช่วย ฟ้องหลวง ฝูงราษฎร
 เพื่อจะได้ ซึ่ง เอา เงินทอง ของ เขา ไปให้ อะไร ทอม
 แทนแก่เขาเลย ก็คือ เอา ความ ถูกวิเศษ กท หมาย หลวง
 ที่ คอเวอแมนต์ กรุงเทพร ไม่ยอม นั้น เป็น การ ที่ นัก คอ
 ว่าจะ ธรรมเสริญ เป็น สำคัญ พยานว่ากรุงเทพร อัน หมู่ๆ
 ยัง กำลัง คำ เนิรใน ทางที่จะให้เมือง คี่ขึ้น เรามีความ
 หวังใจว่า การ คี่ ยัง นี้ จะไม่หยุด กว่า จะ เปลี่ยน กท
 หมาย จะให้ การ เล่น เบี้ยเล่น ทวย ทุกอย่าง นับเนื่อง เข้า
 ใน การ ขโมย บัดนี้ เหมือน กัน แต่ ทำโทษ แก่ คน ที่ เล่น
 เบี้ยเล่น ทวย ฝูง ตำหัด ๆ โทษ ใจร ผู้ร้าย คอว ที่ จะ มี
 กทหมาย ห้าม ตั้งนี้ เพราะ เป็น การ ร้ายใหญ่จริง เป็น
 เหตุ ที่ให้ เกิด การ ขโมย การ บัดนี้ การ เสียใจ นัก ทุกวัน
 นี้ คอเวอแมนต์ จึง แจง ให้มี การ เล่น คน ตั้ง ปวง ก็ เห็น ว่า
 เป็น การ คี่ คน ตั้งปวง จึง ไม่ มี ความ อยา อดสกัน ถ้า
 คอเวอแมนต์ ห้าม ไม่ให้ทำแล้ว คน ที่ จะ คิด อยา คิด
 กัด เกรง แต่เงิน ที่ได้เพราะ เล่น เบี้ย นั้น เหมือน ๆ
 เนื้อ แด โดคิด ฝูง ราษฎร ตั้งปวง ให้ ย่อน กำลังไป แต่

เหมือน จะ คัด แขน ข้าง หนึ่ง ขา ข้าง หนึ่ง เพื่อ จะ บำ รุง
 แขน แล ขา ข้าง หนึ่ง เป็น การ ย่ำ ตั้ง นั้น คอเวอแมนต์
 ขอม แก่ ว่า ถ้า ไม่ได้ เก็บ อากร บ่อน เบี้ย คน ตั้งปวง
 ก็คง จะ เล่น เหมือน กัน เพราะ เขา ขอมใจ เล่น นัก คอ
 เวอแมนต์ จึง เห็น คอว จะ ตั้ง ที่ สำรับ เล่น ที่อื่น ๆ ตั้ง
 ปวง ให้ห้าม เสีย เห็น ว่า ถ้าว่า ที่ จะ ขอมให้ คน ตั้ง
 ปวง เล่น ใน บ้าน ของ ตัว ตามอำเภอใจ ที่ คอเวอแมนต์
 คิด ตั้ง นี้ ไม่ ถูก ไม่ เห็น ด้วย เป็น ความ อดปัญญา เหมือน
 การ ปล้น การ ขโมย คอเวอแมนต์ เห็น ว่า มี กำลัง มาก
 จะ ห้าม ปราบไม่ไหว ก็ คอว จะ ขอมให้ มี ที่ ทาง บ้าน
 ช่อง ที่ จะ ขโมย กัน ได้ แด จัก ให้ มี เจ้า ราชัน นาย อา
 กร เก็บ เงิน เพราะ การ ขโมย แด ขอมให้ เจ้า ราชัน มี
 อำนาจ รัชชาน คน ตั้ง ปวง ให้ ยุติ ราชัน ขโมย กัน จึง จะ ได้
 เงิน หลวง มาก ที่ คอเวอแมนต์ แก่ ว่า ไม่มี กำลัง ที่
 จะ จัก ให้ การ เล่น เบี้ย น้อย ลง ๆ ไม่ได้ นั้น เป็น ความ
 ไม่จริง เก เป็น อย่าง นั้น จึง ใช้ คอเวอแมนต์ กรุง
 เทพร ฤนกว่า คอเวอแมนต์ ตั้งปวงใน โดกย ที่ คอ
 เวอแมนต์ จะ แก่ ว่า จะ จัก ให้ การ ขโมย การ ปล้น
 น้อย ลง ไม่ได้ นั้น ก็ เป็น ที่ สำแดง การ อดปัญญา เหมือน
 กัน อนึ่ง ผู้ที่ ปลุก ราษฎร บ้าน เมือง ต่าง คน ว่า ให้
 คอเวอแมนต์ มี กำลัง ขึ้น น้อย หนึ่ง ก่อน แด จะ จัก แจง
 ห้าม การ เล่น เบี้ย เล่น ทวย หมด ที่ เคย อด มี คำ ทอม ว่า
 คอเวอแมนต์ กำลัง หว่าน ที่ชน ความ อยา จน แด การ
 ร้าย ต่าง ๆ โดย เล่น เบี้ย เล่น ทวย อยู่ นั้น นาน ไป ข้าง
 นำ สักเท่าใด จึง จะ เกิด กำลัง ขึ้น ได้

๐ คำ ธรรมเสริญ ที่ คัด สิ้น ๖๕

๐ ขอ ธรรมเสริญ ซึ่ง ความ ๖ พณ ๖ สมุหพระกระลา
 โหม คัด สิ้น เรื่อง ความ นาย อากร เสา สุรา เมือง สมุทลง
 ความ ที่ เกิด ความ วิวาท ด้วย อด สุรา เล่น คน บ้าน
 คอนกระเบื้อง นั้น ท่าน คัด สิ้น โดย ยุติธรรม เป็น ที่ สด คอว
 ที่ ดง พิมพ จกทหมาย เหตุ ได้ เป็น แบบ ท่อ ไปใน แผ่นดิน
 อดย มาแต่ ท่าน ผู้อื่น ๆ จะ ใช้ แบบ นี้ ฤาไม่ นั้น ไม่ทราบ มี
 ได้ ข้าพเจ้า ขอ ถ้า เด็ก ความ แก่ ขึ้น เตียม ให้ ท่าน ช่วย ธรรม
 เสริญ ความ ที่ ความ ยุติธรรม ของ ๖ พณ ๖ ด้วย เนิม ฌวัน
 เดือน โศก จำไว้ ปีชวด ๓ คก รุศ ศักราช ๒๒๖๖ ขึ้น พก ซึ่ง

เป็นน้องต่างมารดา กัน กับ พระภคินีสมบัติบริบูรณ์ ทำเรื่องราว ประมูล เงิน ทองขึ้น แยก เอา อากรร เทา สุรา เมือง จันทบุรี แต่ง ให้ จัน แซ่ เปน คดี นาย อากรร จัน หนู เปน หลงๆ จัน หนู เปน นาย ประกัน ทั้ง ตั้ง อยู่ ณ กรุง ฯ เทพ ฯ ครั้น จัน แซ่ จัน หนู ออกไป ตั้ง โรง ตำน้ำสุรา จำหน่ายไม่สู้ช้านานนัก เห็นว่า ขาดทุน เพราะ ประมูล เงิน ทองขึ้น มากนัก ก็คิดอ่าน กัน ทำการ กกๆ โกงๆ จัน หนู หลงๆ ที่ คม หา พรก พวก ซึ่ง เปน คน โกง คน กัง คน ทั้ง หลาย ซึ่ง หนี คุก ทราง คน หา หลัก มิได้ คน เจ้า ถ้อย หมอ ความไว้ เปน อัน มาก แต่ ก็ ให้ ไป เทียบ สืบ หา ชาว ราษฎร ไทย จัน ซึ่ง ตั้ง บ้าน เรือน ทำ มา หา กิน แต่ ทำ ส่วน ไว้ นา แต่ ส่วน พริกไทย ทุกๆ ตำบล แขวง เมือง จันทบุรี ซึ่ง มี ทพย สิ่ง ของ ช้าง ม้า โค กระบือ แต่ ส่วน ไว้ นา ได้ ความจริง แล้ว ก็ ไป บอก จัน หนู หลงๆ ให้ ทราบ จัน หนู หลงๆ ก็ หา สิ่ง ของ ต่างๆ ไป ให้ ท่าน ผู้ สำเร็จ ราชการ เมือง ท่าน ผู้ช่วย ราชการ แต่ กรมการ ใหญ่ น้อย ทั้ง สิ้น แต่ หมั้น ไป ผาก คดี ให้ ท่าน ไร้ยอด มิ ได้ ซาก เพราะ จะ คิด ทำการ ขัด ยาม ข้ำ หา ผล ประโยชน์ เปน ของ ทัว ด้วย ความ โกงๆ แล้ว ก็ ให้ พรก พวก ไป ทำ น้ำสุราเถื่อน ไล่ ขวด บ้าง ให้ บ้าง เขา ไป ไล่ ใน บ้าน ไทย จัน เช่น มา แล้ว นั้น ได้ ตั้ง ปรารุณา ก็ ทำ เปน ไป รับ สิ้น บด นำ เขา พรก พวก จัน หนู หลงๆ ไป จับ น้ำสุราเถื่อน ที่ พวก ของ มัน ไป ไล่ ไว้ ก็ กัง ได้ ทุก ครั้ง แล้ว มัน ก็ รับ ราช ทาด เขา ทพย สิ่ง ของ ช้าง ม้า โค กระบือ ไทย จัน เจ้า ของ บ้าน ทั้ง ภรรยา บุตร ทาย ใหญ่ เล็ก ชาย หญิง เขา ไป จน สิ้น ประมาณ สืบ แปร สิบ เก้า ราย ราย หนึ่ง นั้น จัน เจ้า ของ บ้าน มี บุตร หญิง สาม ต่อ คน ครั้น มัน จับ ไป ถึง โรง เทาสุรา แล้ว มัน จับ คดี ผัวเมีย จำ ด้วย คือ กับ แล้ว อ้าย จัน หนู หลงๆ บังยาา จับ บุตร หญิง ทั้ง ต่อ คน เขา ไป บ้าน มัน แล้ว มัน ทำ ช่ม ชื่น จน ถึง ขำเรา แต่ ราษฎร ไทย จัน ซึ่ง ต้อง จับ น้ำสุรา โดย เท้า นั้น ได้ ความ เคียด ร้อน ไป ร้อง ทุกข์ ต่อ ท่าน ผู้ สำเร็จ ราชการ เมือง ท่าน ผู้ช่วย ราชการ แต่ กรมการ ก็ ไม่ เอา ธุระ ไม่ พัง ท่อย คำ เพราะ จัน หนู หลงๆ เทาสุรา มัน เอา โค กระบือ ซึ่ง จับ มา ได้ นั้น ให้ เปน ของ ท่าน นั้น กับ ท่าน บ้าง บ่อยๆ ภายหลัง ทราบ ว่า พวก ไทย จัน ซึ่ง ต้อง จับ น้ำสุรา โกงๆ ของ จัน หนู สู้ทร

มาน กาย เข้า มา ณ กรุง ฯ ร้อง ทาย ฎีกา ใน ทรวง ก็ ได้ ทรง ทราบ ไป รด ให้ ฯ พณ ฯ มหา โภชา ธิบตี ตัก สิ้น ด้วย เปน หัว เมือง ขึ้น กรมท่า จัน หนู ก็ เข้า เติ น ใน แด พวก กระดากกร ถัด กรมท่า ถัด ความ ฎีกา ก็ ซัด ข้ำ มา จน ทุก วัน นี้ ยัง ไม่ เสอ ที่ เสอ ไป แล้ว นั้น ทราบ ว่า ฯ พณ ฯ มหา โภชา ธิบตี ตัก สิ้น ให้ คั้น สิ่ง ของ ซึ่ง จัน หนู รับ เขา ไป เท้า นั้น จัน หนู ทำการ ยาม ข้ำ ถึง เพียง นี้ จะ มี ความ ผิด ฎีกา ไม่ ก็ ไม่ ทราบ ถ้า ไม่ มี ความ ผิด แล้ว เหตุ ไต จึง ต้อง คั้น ทพย สิ่ง ของ ให้ กับ ผู้ ต้อง จับ น้ำสุราเถื่อน ถ้า จะ ว่า ทำ ผิด พระราช กำหนด กกหมาย เหตุ ไต จึง ไม่ ต้อง โทษ แต่ ปรับ ใหม่ ให้ ผู้ ชะนะ ก็ เปน ที่ ประดาใจ ด้วย กกหมาย สยาม ไม่ ไกร จะ เหมือน กัน เพราะ ฯ พณ ฯ มหา โภชา ธิบตี ตัก สิ้น ความ จับ น้ำสุราเถื่อน บ้าน กรมท่า เมือง แขวง เมือง ราชบุรี นั้น มี อยู่ จะ แจ้ง เหน้ แพ้ แต่ ชะนะ แต่ ยัง ได้ ว่า เปน ความ ประนอม ยอม กัน เอง เสีย บ้าง ข้ำ พเจ้า เปน คน มา จาก ทาง ไท ไม่ สู้ สิ้น ตัก ทำ เนียม แต่ กกหมาย ใน ประเทศ สยาม ฤฯ จะ เปน ด้วย ทำ เนียม หัว เมือง ฝ่าย ทวัน ออก กับ ฝ่าย ทวัน ตก ไม่ เหมือน กัน กระ มัง ถ้า ท่าน ทั้ง หลาย ทราบ ทำ เนียม อย่างไร เปน แน้ ไป รด จก หมาย ดง พิมพ์ ทอบ ให้ ข้ำ พเจ้า ทราบ ด้วย ข้ำ พเจ้า จะ แสดง กำเนิก ของ จัน หนู หลงๆ โรง เทาสุรา เมือง จันท บุรี เมื่อ ปี ชวด ๑๑๓๓ จะ ต้อง เรียก ว่า อ้าย จัน พัน ทาง เพราะ บิดา มัน เปน ไทย มารดา มัน เปน ยวน แต่ ตัว มัน ด้ ด้ ด้ แต่ง ตัว เปน จัน จะ เรียก ว่า อะ"ร" ถ้า มัน แต่ง เปน ไทย เหม จะ ต้อง ด้วย ขรรมนิยม ไบรวาน ตาม เพศ บิดา ข้ำ พเจ้า ว่า มา ตั้ง นี้ เพราะ มี ความ ชนๆ อยู่ใน ใจ ว่า เหตุ ไท คน ซึ่ง เปน คน อาศักย อธรรม จึง มี อำนารด ทำ ได้ ต่างๆ ไม่ มี โทษ มี ผิดๆ กับ ประเทศ อื่นๆ เปน อัน มาก ค เหมือน ยาก ที่ จะ รักษา ตัว เพราะ ความจริง ก็ ไร ไม่ ได้

๑ ขำว กรุง เทพ ฯ ๗๓

๑ พระ บาท สมเด็จ พระจอมเกล้า พระเจ้า อยู่หัว เสอจ ๑๑ จาก เมือง พระพิศณุโลกย์, ณ วัน พุทธ เดือน ๑๑ แรม ๑๔ ค่ำ, ขำว มา แต่ เมือง พระพิศณุโลกย์, ว่า เขา ใน ต้อง นา ฝ่าย เหนือ นั้น ดี นึก. แล หน้า เหนือ นั้น ลดลง ๒๖ แล้ว ยัง ฤก อยู่ อีก

๑๖๓, ในหลวงได้แรกเสด็จพระราชทาน พระกระสุน ๓ วัน ศุกร
เดือน ๑๒ ขึ้น ๒ ค่ำ, เสด็จ โดย ขบวน พยุหยาตรา มา วัดพระ
เชตุพล, วัดราชบูรณะ, วัดสุทัศน์, ขึ้น ๓ ค่ำ เสด็จ วัดจักรวรรดิ
ราชวงศ์, วัดสัมพันธวงษ์, วัดประทุมคงคา, ขึ้น ๔ ค่ำ พระ
เจ้า อยู่หัว ทรง เว็จ พระ ที่ นั่งเสด็จ โดย ชลมารค์ แทนโดยขบวน
พยุหยาตราเสด็จ มา พระ ราชทาน พระกระสุน วัด บางลำใหญ่, วัด
อรุณ, วัดหงษาราม, วัดบพิตรภิมุข, ขึ้น ๕ ค่ำ เสด็จ วัด
โสมนัสวิหาร, วัดบรมนิวาส, วัดมหาพฤฒาราม, ขึ้น ๖ ค่ำ
เสด็จ ไปคลอง บางกอกใหญ่. วัดหนึ่ง, วัดนางนอง, วัดราช
โอรส, วัดราชสีหราช, ขึ้น ๗ ค่ำ วัดปทุมวงษ์, วัดบุปผาราม,
วิบูลยญาติ, วัดอนงค์, ขึ้น ๘ ค่ำ วัดกัญญาผดุมิตร, วัดบางลำ
น้อย, วัดสุวรรณาราม, ขึ้น ๙ ค่ำ วัดเครือวัลย์, แล้ว จะเสด็จ
ไปไหนอีกหา ทราบ ไม่, ขึ้น ๑๐ ค่ำ วัดชีโนรสาราม, วัดโมลี
โลกย์, วัดสังฆาย, ขึ้น ๑๑ ค่ำ วัดสเกษ, วัดสระประทุมวัน
แล้วเลิก การ พระ ราชทาน พระ กระสุน. ข้าพเจ้า ได้ ได้ จดหมาย
เหตุ แห่ง ที่ ทราบ, ที่ ไม่ ทราบ ว่า วัด ไหน อีก ก็ ไม่ รู้ ที่ จะ ว่า ได้.

๑๖๔, หนึ่ง ซัดบิลจะยู่เวอชินเอคโคมชอ, ได้ โดยสาร เรือ เจ้า
พระยาเจ้า มา ถึง เดือน ๑๑ แรม ๑๓ ค่ำ. ท่าน ก็ ค่อย ยั้งชั่ว
ขึ้น ได้ ยิน ว่า ท่าน จะ กลับ ไป ยัง เมือง สิงคโปร์ ทั้ง ห้าง อยู่ นั้น.

๑๖๕, เรา ได้ ยิน ว่า มีศเทศ ทานีเอลวินชอ, ชาติ ฝรั่งเศส
เสมีย เจ้า พระยา ทิพากร วงษ์ ผู้ว่า การ ต่าง ประเทศ, ใน หลวง
ได้ แ่ง ให้ นำ ของ ประลาต ๆ ที่มี อยู่ใน เมือง ไทย, เขา ไป
ถึง เมือง ปาร์ก เพื่อ จะ ได้ ตำแ่ง ของ นั้น, ที่ ตำแ่ง วันใหญ่ ใน
เมือง ปาร์ก. แต่ ที่ นั้น เอมบิรอส ฝรั่งเศส ได้ จัก แ่ง ไว้ ใหญ่
โตงคงาม นึก, สำหรับ ใคร ๆ ชาว บ้าน ชาว เมือง ทั้ง ปวง, ใน
โลกยนี้ มี ของ สิ่งใด ๆ เป็น ประลาต แล้ว, ครั้น ถึง เดือน ห้า
เดือน ทก ฎา เดือน ๗ เดือน ๘ คน ก็ เขา ของ ประลาต มา สำ
แ่ง ใน ที่ นั้น. เรา ได้ ยิน ว่า ใน หลวง ได้ จัก แ่ง ของ ประ
ลาต ๆ หลาย สิ่ง นึก, ให้ มีศเทศ ทานีเอลวินชอ นำ ไป สำแ่ง ที่
นั้น. ข้าพเจ้า ทราบ ความ ว่า, คน ชาว ประเทศ อีวอย อยู่ใน กรุง
ฯ เทพ ฯ ขยาก จะ ทราบ บ้าง, ว่า ของ สิ่งใด ที่ ใน หลวง
ได้ ผ่าก ไป. ถ้า ใน หลวง จะ ไปรค ให้ เขาซื้อ สิ่ง ของ นั้น ลง
พิมพ์, คน ทั้ง ปวง ก็ จะ ชอบ พะ เศษ พระคุณ นึก. ข้าพเจ้า
จึง อาย ขอ ใน หลวง ได้ ไปรค ประทาน ให้ ทราบ.

๑๖๖, ข่าว มา ทาง เทลิแกรฟ ๖๖

๑๖๖, ลอนดอน เดือน ๑๐ แรม ๕ ค่ำ, เปเรเตน ยอนชัน,
เจ้า เมือง อยู่ใน ทิศเทศ, ความ ที่ คน ทั้ง ปวง เคย นัย ถือ ท่าน
นั้น เสื่อม น้อย ไป. คน ที่ อยู่ ฝ่าย ตอนเทศ นั้น มาก ขึ้น. อนึ่ง
ฝ่าย ปลุก ใน แขวง เมือง อยู่ใน ทิศเทศ ฝ่าย ไ้ นั้น เสื่อม ไป มาก.
อนึ่ง น้ำท่วม ที่ ประเทศ ฝรั่งเศส ของ เสื่อม มาก มาย.

๑๖๗, ลอนดอน เดือน ๑๐ แรม ๘ ค่ำ ข่าว ว่า, ที่ เกาะ แคน
เคีย เป็น เมือง ขึ้น แก่ เมือง ร่ม, เกิด เป็น ขมถ ได้ รับ กัน
หลาย ครั้ง. อนึ่ง ไม่ตรีออค ตรีย กับ เมือง อิตาลี่ ที่ ประทับ ลง
แล้ว.

๑๖๘, ลอนดอน เดือน ๑๐ แรม ๑๑ ค่ำ, ความ นี้ เมือง อยู่ใน
ทิศเทศ ใน เดือน เสบ เตมเบอ เค็ชณ เกี้ยว, ให้ ใช้ ๑๕๐ แส่น
เหรียญ.

๑๖๙, ลอนดอน เดือน ๑๐ แรม ๑๒ ค่ำ, ข่าว ว่า เอมบิรอส
แมคคิมิเลียน เจ้า เมือง เมกสิโก, ได้ ว่า ไว้ จะ ไม่ ละ เมือง เมก
สิโก เลย.

๑๗๐, ลอนดอน เดือน ๑๐ แรม ๑๔ ค่ำ ข่าว ว่า, บิคซัน ที่เป็น
ครูใหญ่ ศฤศศาสตร์นา ที่ เมือง กาลละกา ตกน้ำ ตาย, เมื่อ ก่า
ถึง เดือน ลง ตะพาน จะ ลง กำปั่น ไฟ ก็ ตก ลง ใน น้ำ ตาย.

๑๗๑, ลอนดอน เดือน ๑๐ แรม ๑๕ ค่ำ, ข่าว ว่า ที่ เมือง ลิส
แขวง เมือง อังกฤษ, ผู้ ราษฎร ทั้ง ปวง ประชุม กัน มาก มาย
ว่า กล่าว คอเวอมนต์ อังกฤษ, ต้อง ยอม ให้ ผู้ ชาย ทั้ง ปวง ชาว
อังกฤษ อายุ ครบ ๒๑ ปี แล้ว ให้ เขา ใน การ เลือก ขุนนาง ให้ ได้.

๑๗๒, หนึ่ง เมือง ฮโรนเวอ แล เมือง ฝรั่งเศส แล เมือง กัตเชน
แล เมือง นิศชอ ก็ ขึ้น แก่ เมือง ประศุชชัย เมื่อ วัน นี้.

๑๗๓, ข่าว มา ที่ ้วย จดหมายเหตุ ต่าง ๆ ๖๖

๑๗๓, เดือน ๑๐ ขึ้น ๑๐ ค่ำ, ข่าว เมือง ฝรั่งเศส ว่า ราษฎร
ที่ เมือง เมกสิโก, ก็ เกิด ความ รำคาญ นึก แก่ คอเวอมนต์
ฝรั่งเศส. คอเวอมนต์ ฝรั่งเศส จึง ใช้ ขุนนาง ผู้ ใหญ่ ให้ ไป
สับ ตู ความ ที่ เมือง เมกสิโก.

๑๗๔, หนึ่ง โรค ลง ราก ที่ เมือง ปาร์ก ก็ อุกฤษฏ์, แต่ เกิด
ที่ เมือง มาชล ชัน.

๑๗๕, หนึ่ง เกิด การ คึก กั้น, คือ เมือง ปาเวจิด กับ เมือง
ปาเวแคว รย กัน เดือน ๘ ที่ ๒ ขึ้น ๖ ค่ำ, เมือง ปาเวแคว ได้ ชนะ.

จดหมายเหตุคือ บางกอก รีกอเตอ

กำปั่นเข้ากรุงเทพ ฯ

เข้า มา เมื่อไร	กำปั่น ชื่อไร	กัปตันชื่อไร	กั ทอน	เรือ ชื่อไร	มาจากไหน
เดือน ๑๑ แรม ๑๔ ค่ำ	วินด์วาร์ก	บารัค	๗๗๒	ซิบอะเมริกา	ฮ่องกง
เดือน ๑๑ แรม ๑๔ ค่ำ	อีมเปอรานเนบิล	วอลรันต์	๓๑๐	กลไฟ สยาม	ชายทะเล
เดือน ๑๒ ขึ้น ค่ำ ๑	มัตติค	นีกอลสัน	๖๑๓	ซิบสันโนเวอ	สิงคโปร์
เดือน ๑๒ ขึ้น ค่ำ ๑	จิกวีนา	นีกเดตา	๒๓๕	ปากอังกฤษ	ปัตตาเวีย
เดือน ๑๒ ขึ้น ค่ำ ๑	นิวฟอสต์	ยั้ง	๒๐๐	ปาก สยาม	ไซ่ง่อน
เดือน ๑๒ ขึ้น ๒ ค่ำ	เอคคาร์วอส	ปรินตา	๒๗๗	ปากสันโนเวอ	มะเกา
เดือน ๑๒ ขึ้น ๓ ค่ำ	เซนดป้อล	โลเซอ	๒๙๙	ปากสยาม	สิงคโปร์
เดือน ๑๒ ขึ้น ๓ ค่ำ	อะละเบ็ค	สะโรตอ	๒๙๔	สกนอซำบีก	ฮ่องกง
เดือน ๑๒ ขึ้น ๖ ค่ำ	แอมเมโซน	เบลดชอก	๒๑๗	ปริกปรอศเซีย	ฮ่องกง

ออกไปเมื่อไร

กำปั่น ออก จาก กรุงเทพ ฯ

จะไป ไหน

ออกไปเมื่อไร	ชื่อเรือ	กัปตันชื่อไร	กั ทอน	เรือ ชื่อไร	จะไป ไหน
เดือน ๑๒ ขึ้น ค่ำ ๑	อีเลกตรา	เปคทรี	๖๐๖	ซิบ อังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน ๑๒ ขึ้น ๓ ค่ำ	โกลด์เฟนฟลิช	ซิมซอน	๒๖๐	ปากอังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน ๑๒ ขึ้น ๕ ค่ำ	เจ้าพรยา	อวทัน	๓๕๓	กลไฟสยาม	สิงคโปร์
เดือน ๑๒ ขึ้น ๖ ค่ำ	นิวยอก	เมียนนิท	๓๖๗	ปากอังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน ๑๒ ขึ้น ๖ ค่ำ	เรลเว	คอนเซบซัน	๒๑๓	ปริกสยาม	ปัตตาเวีย
เดือน ๑๒ ขึ้น ๗ ค่ำ	อีรา	บัคโฮลต์	๕๗๓	สกนอสยาม	ฮ่องกง
เดือน ๑๒ ขึ้น ๗ ค่ำ	ปรีดเลียนท์	เครทอน	๑๒๐	ปริกสยาม	ปัตตาเวีย
เดือน ๑๒ ขึ้น ๘ ค่ำ	แอบบิคฟอสต์	วินุส	๕๒๗	ปากอังกฤษ	นิงโป

เมือง ปาร์เซิล เสีย นายทัพ ๒๕๐ คน ทหาร ๘ พัน คน, เสียเครื่อง สภาอาวุธ มากมาย.

๑) อนึ่ง เอมบิวรอส ฝรั่งเศส มีหนังสือ หมาย ประกาศ แจก ถึง

เมือง ทั้งปวง ใจ ความ ว่า, ที่เมือง ปรอศเซีย ใต้ ชนะ ใต้ เป็นใหญ่ เรา ชอบใจ มิได้ มีความ อิจฉา. ที่เมือง เยอมะเนล กุหลาย เมือง ขึ้น กับ ปรอศเซีย นั้น เรา ก็ ชอบใจ. เรา เห็น ว่า คงจะ เกิด ความ สุข แก่ ประเทศ ยุโรป มากกว่า แต่ก่อน. ถึง กระนั้น ควร ที่ เมือง เรา ก็ จะ ต้อง จัด แจง ให้ทัพ บกทัพ เรือ มีกำลัง ขึ้น, เพื่อ จะ ใ้รักษา เขตแดน เมือง ของ เรา ไว้ ให้มั่นคง. อย่าให้ เมือง ไท กุ คัด สง โสย กลัว การ ที่ เรา จะ ทำ นั้น.

๑) เดือน ๘ ที่ ๒ ขึ้น ๗ ค่ำ, พวก ที่ ขึ้น แก่ คอนเตรส

เมือง ยูนิคิตเทศ นั้น, ก็ กล่าว โทษ ประเทศน ขอนชั้น, ว่า มีใจ ออก ทาก จาก เมือง คิค ขบถ เสีย แล้ว, เห็น ที่ การ ของ ท่าน จะ ไม่ ยั้ง ยืน ได้.

๑) อนึ่ง ชาว ว่า เอมบิวรอส ฝรั่งเศส ประชวน มาก. คอเวอแมนต์ ฝรั่งเศส ก็ กลัว ว่า จะ ไม่ อยู่ นาน.

๑) ลอนดอน เดือน ๘ ที่ ๒ ขึ้น ๑๔ ค่ำ ชาว ว่า, เพราะ เอมบิวรอส ฝรั่งเศส ไม่ ได้ ออก ชื่อ เมือง อังกฤษ ใน หมาย ประกาศ นั้น, อังกฤษ จึง สง โสย นึก. อนึ่ง เอมบิวรอส ฝรั่งเศส จะ จัด ทหาร บก ทหาร เรือ ให้ ตั้ง ขึ้น มาก กว่า แต่ ก่อน นึก.

๑) อนึ่ง ชาว มา แต่ เมือง เมกซีโก ชาว ไม่ คิด ว่า เมือง เมกซีโก คุเหมือน จะ เสีย ไป.

๑. หนึ่งคนมีชื่อฝรั่งเศสเสกซ์ ไป ถึง ที่ ตำบล โยฮานิส, เพื่อ จะ ให้ รักษาพระโรค:

๑. หนึ่ง ชาว มา แต่ เมือง เทอเกว่า เกาะ แคนเดย์ ที่ คิด ขบถ นั้น ก็ ยอม แพ้ แก่ เมือง รุม แล้ว.

๑. ชาว มา แต่ เมือง คานิกา ประเทศ ฝ่าย เหนือ อเมริกา ที่ จีน แก่ อังกฤษ, ว่า เจ้า เมือง คานิกา นั้น, กลัว พวก พี่เนี่ยน จะ มา ทำ อันตราย เมือง คานิกา, พวก พี่เนี่ยน นั้น คือ ชาว โอโยลันท์, ก็ ได้ ข้าม ผาก ไป อยู่ใน เมือง อยู่ในทิศทิศ เป็น หลาย แสน คน. เขา คิด แค้น เมือง อังกฤษ นี้, เพราะ เขา ใจ ว่า อังกฤษ ช่มชู้ มา หลาย สิบ ปี มา แล้ว, คบเวอแมนต์ คานิกา ไป ขอ ทหาร แต่ กบเวอแมนต์ อังกฤษ ๆ ไป วด ให้ ทหาร ไป สอง กอง ช่ม พล ไป ช่วย.

๑. ชาว มา แต่ เมือง จีน ภาวะ

๑. มี ชาว ว่า ที่ เมือง โฮนา, มี หนังสือ บัดไว้ ที่ ประตู เมือง

แปล ใจ ความ ว่า ควร ที่ พวก จีน จะ มี ใจ เป็น อันหนึ่ง อันเดียว กัน. คิด ว่า พันชาติ ยุโรป มี อังกฤษ เป็น ต้น, อย่า ให้ มี ใน เมือง จีน ต่อ ไป.

๑. หนึ่ง จีน ทหาร ของ เจ้า เมือง นั้น ก็ จะ โหม ของ ๆ ราษฎร ทำ รุณรานิก, เจ้า ก็ ได้ จับ ทัว คน ผู้ เป็น นาย การ ๕๔ คน นั้น ตัก ต๊ะ เสี้ย.

๑. หนึ่ง คำ มี ชื่อนา ชื่อ พันชาติ จีน ไป เมือง อังกฤษ. แล เมือง ฝรั่งเศส กลับ มา แล้ว, จะ ลง พิมพ์ เรือง ระวัง ทาง ที่ ทัว ได้ เทียว ไป ใน พัน บ้าน พัน เมือง อังกฤษ แล ฝรั่งเศส. เขา ว่า จะ เป็น เรือง หน้า อาน นี้.

๑. หนึ่ง พวก สลัด ที่ ได้ เข้า กับ พัน เฮาส, กำปั่น อเมริกา ชื่อ ลูปานัน, ก็ ยัง หา ได้ จับ ไม่, แต่ จับ จีน ที่ สงไสย ไว้ ได้ หลาย คน แล้ว, ชำระ ก็ ยัง หา เป็น สลัด ไม่.

๑. หนึ่ง เกิด พายุ ที่ ชาย ทะเล เมือง จีน, เรือ กำปั่น แดกหลาย ลำ.

๑. ปฏิทิน บอก โมง แล ทูม ใน ข้าง แรม เดือน ๑๒ นี้. ๖

ค่าอังกฤษ	ค่าไทย	ค่าจีน	อาทิตย์ขึ้น กี่ โมง	อาทิตย์ตก กี่ โมง	อาทิตย์เที่ยง กี่ โมง	จันทร์ขึ้น กี่ ทูม
เดือน โนแวมเบอร์	เดือน ๑๒	เดือน ๑๐				
วัน ศุกร ๒๓ ค่า	แรม ค่า ๑	๑๖ ค่า	ย่ำรุ่ง ๑๙ นาที	๕ โมง ๔๑ นาที	ย่ำเที่ยง ๑๓ นาที	ทูลุ่หนึ่ง ๑๑ นาที
วัน เสาร์ ๒๔ ค่า	๒ ค่า	๑๗ ค่า	ย่ำรุ่ง ๑๙ นาที	๕ โมง ๔๑ นาที	ย่ำเที่ยง ๑๓ นาที	๒ ทูลุ่ ๑๒ นาที
วัน อาทิตย์ ๒๕ ค่า	๓ ค่า	๑๘ ค่า	ย่ำรุ่ง ๑๙ นาที	๕ โมง ๔๑ นาที	ย่ำเที่ยง ๑๓ นาที	๓ ทูลุ่ ๑๔ นาที
วัน จันทร์ ๒๖ ค่า	๔ ค่า	๑๙ ค่า	ย่ำรุ่ง ๒๐ นาที	๕ โมง ๔๐ นาที	ย่ำเที่ยง ๑๒ นาที	๔ ทูลุ่ ๑๒ นาที
วัน อังคาร ๒๗ ค่า	๕ ค่า	๒๐ ค่า	ย่ำรุ่ง ๒๐ นาที	๕ โมง ๔๐ นาที	ย่ำเที่ยง ๑๒ นาที	๕ ทูลุ่ ๑๗ นาที
วัน พุธ ๒๘ ค่า	๖ ค่า	๒๑ ค่า	ย่ำรุ่ง ๒๐ นาที	๕ โมง ๔๐ นาที	ย่ำเที่ยง ๑๒ นาที	๕ ทูลุ่ ๕๙ นาที
วัน พฤหัสบดี ๒๙ ค่า	๗ ค่า	๒๒ ค่า	ย่ำรุ่ง ๒๐ นาที	๕ โมง ๔๐ นาที	ย่ำเที่ยง ๑๒ นาที	
วัน ศุกร ๓๐ ค่า	๘ ค่า	๒๓ ค่า	๒๐ นาที	๕ โมง ๔๐ นาที	ย่ำเที่ยง ๑๑ นาที	๗ ทูลุ่ ๓๕ นาที
เดือน ธันวาคม						
วัน เสาร์ ๑ ค่า	๙ ค่า	๒๔ ค่า	ย่ำรุ่ง ๒๐ นาที	๕ โมง ๔๐ นาที	ย่ำเที่ยง ๑๑ นาที	๘ ทูลุ่ ๑๖ นาที
วัน อาทิตย์ ๒ ค่า	๑๐ ค่า	๒๕ ค่า	ย่ำรุ่ง ๒๐ นาที	๕ โมง ๔๐ นาที	ย่ำเที่ยง ๑๐ นาที	๘ ทูลุ่ ๕๗ นาที
วัน จันทร์ ๓ ค่า	๑๑ ค่า	๒๖ ค่า	ย่ำรุ่ง ๒๑ นาที	๕ โมง ๓๙ นาที	ย่ำเที่ยง ๑๐ นาที	๙ ทูลุ่ ๓๘ นาที
วัน อังคาร ๔ ค่า	๑๒ ค่า	๒๗ ค่า	ย่ำรุ่ง ๒๑ นาที	๕ โมง ๓๙ นาที	ย่ำเที่ยง ๑๐ นาที	๑๐ ทูลุ่ ๒๑ นาที
วัน พุธ ๕ ค่า	๑๓ ค่า	๒๘ ค่า	ย่ำรุ่ง ๒๑ นาที	๕ โมง ๓๙ นาที	ย่ำเที่ยง ๙ นาที	๑๑ ทูลุ่ ๕ นาที
วัน พฤหัสบดี ๖ ค่า	๑๔ ค่า	๒๙ ค่า	ย่ำรุ่ง ๒๑ นาที	๕ โมง ๓๙ นาที	ย่ำเที่ยง ๙ นาที	๑๑ ทูลุ่ ๔๕ นาที
วัน ศุกร ๗ ค่า	๑๕ ค่า	๓๐ ค่า	ย่ำรุ่ง ๒๑ นาที	๕ โมง ๓๙ นาที	ย่ำเที่ยง ๘ นาที	

๑ ข่าวกมาแต่เมือง ยี่ปุ่น ภาวะ

๑ ข่าวกว่าไทคุณเจ้าเมือง ยี่ปุ่น ทาย, เมื่อณเดือน ๘ ข้าง แรม ผู้ที่ ขึ้น แทน นั้น ชื่อ สดอศบาชี, มีใจชอบด้วย การค้า ขายต่างประเทศให้ สดวก, ภรรยาของ เซอหวิบัก เกิด ลูกผู้ ชาย เดือน ๑๐ ขึ้น ๗ ค่ำ, ถัด มา ถึง เดือน ๑๐ แรม ๑๑ ค่ำ มีข่าวว่า, เกิด ความ วุ่นวายเมือง ยี่ปุ่น กับ อังกฤษ, ชาว ยี่ปุ่น ก็ ตู หมิ่น ตู ถูก เซอหวิบัก ต่าง ๆ, แล ได้ เขาคืน ขว้าง เขาผู้ พันธ์ งาน ของ เซอหวิบัก ที่ เมือง ยะโก.

รางวัล ๖ คำ ถึง

๑ การ คระโมยแต่ ณเดือน ๘ ที่ ๒ แรม ๑๒ ค่ำ, ยัง หาได้

ควิ เป็นแน่ไม. ขอให้ท่านสืบเอา ตัว คระโมย นั้น ได้ จ้าพเจ้า ได้. ถ้าได้ เป็น แน่แล้ว จะ ได้ รางวัล ๖ คำ ถึง. คระโมย นั้น นั้น, คือ คระโมยเอา หนังสือ กศหมาย ไทย ย่าง; สาม ก๊ก เล่ม ที่ หนึ่ง ย่าง, ถ้า เห็น ผู้ใด เทียว ขาย กศหมาย แล สาม ก๊ก ถูก ๆ ก็ ควร จะ สืบ ถาม แต่ คน นั้น, ว่า ได้ เอา มา แต่ ไหน.

สามก๊ก

๑ สามก๊ก เล่ม ๒ ได้ ลง พิมพ์ แล้ว, ได้ ผู้ เข้า เป็น เล่ม ไว้ ย่าง แล้ว. แต่ จะ จำหน่าย ได้ แต่ ที่ ละ น้อย ๆ, จะ จำหน่าย ให้ มาก ไม่ ได้. คุ้ม ลูกจ้าง ผู้ที่ จะ ทำ เข้า เป็น เล่ม นั้น น้อย ตัว นึก.

๑ ตำราน้ำขึ้นน้ำลง กำหนดที่ กุงเทพ ฯ เมื่อ น้ำเอ่อ ภาวะ

๑ ธรรมเนียม อังกฤษ นับ วัน ตั้งแต่ เวลาเที่ยงคืนวัน น้า, ไป จน เวลาเที่ยงวัน, เรียก ว่า เวลาเช้า. ตั้งแต่เที่ยงวัน จนถึง เที่ยงคืน เรียก ว่า เวลา บ่าย. ทั้ง สอง นี้ เรียก วัน หนึ่ง, เป็น ๒๔ ชั่วโมง. น้ำขึ้น ที่ บางกอก ช้ากว่า ที่ ปากน้ำ ๒ ชั่วโมง ๔๕ นาที.

เดือน ๑๒ ข้าง แรม

วัน ใด	กั คำ	ขึ้น เมื่อไร	ลง เมื่อไร	ขึ้น บ่าย เมื่อไร	ลง บ่าย เมื่อไร
เดือน ๑๒	ข้าง แรม				
วัน ศุกร	คำ หนึ่ง	ขึ้น ๘ ทุ่ม ๔๕ นาที	ลง ๓ โมง ๓๐ นาที	ขึ้น บ่าย ๓ โมง	ลง ๕ โมง ๓๐ นาที
วัน เสาร์	๒ คำ	ขึ้น ๘ ทุ่ม ๓๐ นาที	ลง ๔ โมง ๑๕ นาที	ขึ้น บ่าย ๓ โมง ๓๐ นาที	ลง ย่ำ ค่ำ
วัน อาทิตย์	๓ คำ	ขึ้น ๑๐ ทุ่ม	ลง ๕ โมง	ขึ้น บ่าย ๔ โมง	ลง ย่ำ ค่ำ ๓๐ นาที
วัน จันทร์	๔ คำ	ขึ้น ๑๐ ทุ่ม ๔๕ นาที	ลง เข้า ๕ โมง ๑๕ นาที	ขึ้น บ่าย ๔ โมง ๓๐ นาที	ลง ทุ่ม หนึ่ง
วัน อังคาร	๕ คำ	ขึ้น ๑๑ ทุ่ม ๔๕ นาที	ลง ย่ำ เที่ยง ๓๐ นาที	ขึ้น บ่าย ๕ โมง ๓๐ นาที	ลง ทุ่ม หนึ่ง ๓๐ นาที
วัน พุธ	๖ คำ	ขึ้น ย่ำ รุ่ง ๓๐ นาที	ลง บ่าย ๓๐ นาที	ขึ้น ย่ำ ค่ำ ๓๐ นาที	ลง ๒ ทุ่ม ๓๐ นาที
วัน พฤหัสบดี	๗ คำ	ขึ้น ย่ำ รุ่ง ๔๕ นาที	ลง บ่าย โมง หนึ่ง	ขึ้น ทุ่ม หนึ่ง ๑๓ นาที	ลง ๓ ทุ่ม
วัน ศุกร	๘ คำ	ขึ้น ย่ำ รุ่ง ๔๕ นาที	ลง บ่าย โมง ครึ่ง	ขึ้น ๔ ทุ่ม ๑๕ นาที	
วัน เสาร์	๙ คำ	ขึ้น เข้า โมง หนึ่ง	ลง บ่าย ๔๕ นาที	ขึ้น ๕ ทุ่ม ๑๕ นาที	
วัน อาทิตย์	๑๐ คำ	ขึ้น เข้า ๒ โมง ๔๕ นาที	ลง บ่าย ๔ โมง	ขึ้น ๕ ทุ่ม ๑๓ นาที	
วัน จันทร์	๑๑ คำ	ขึ้น เข้า ๓ โมง ๔๕ นาที	ลง ย่ำ ค่ำ	ขึ้น ๕ ทุ่ม ๔๕ นาที	
วัน อังคาร	๑๒ คำ	ขึ้น เข้า ๕ โมง	ลง ทุ่ม หนึ่ง	ขึ้น	
วัน พุธ	๑๓ คำ	ขึ้น ๗ ทุ่ม ครึ่ง	ลง เข้า ๒ โมง	ขึ้น บ่าย ๓๐ นาที	ลง บ่าย ๔ โมง
วัน พฤหัสบดี	๑๔ คำ	ขึ้น ๘ ทุ่ม ๓๕ นาที	ลง เข้า ๒ โมง ๔๕ นาที	ขึ้น บ่าย โมง หนึ่ง	ลง ย่ำ ๕ โมง
วัน ศุกร	๑๕ คำ	ขึ้น ๘ ทุ่ม	ลง เข้า ๓ โมง ๓๐ นาที	ขึ้น บ่าย ๒ โมง	ลง บ่าย ๕ โมง ๓๐ นาที

๑ หน้า ลือ จด หมาย เหตุ

THE BANGKOK RECORDER.

ถ่ม ที่ ๒๑ เดือน ๑๒ แรม ๑๕ ค่ำ ปีชาน อัฐศก จุลศักราช ๑๒๒๘ เดือน ตีฆมเบอ วันที่ ๗ กฤษ ศักราช ๑๙๖๖, ปีที่ ๒๐

คำ ร้อง แด่ คำ คัดสิน จีน ชาว เวือ ฉลอม กล่าว โทษ ขุน ท่าน

๑ วัน ๖ เดือน ๑๑ แรม ๘ ค่ำ ปีชาน อัฐศก. จีน ชั่ง, จีน ฮุย, จีน ทวก, จีน คุณ, จีน โม, จีน พัด, จีน เคา, จีน ซุย, จีน ยก, จีน เหวง, จีน เจียน, จีน ยง, จีน เคน, ลูก คำ ชาว เวือ ฉลอม ๑๑ คน, มา ร้อง ทุกข้อ ข้อ ๗ พัด ๗ ที่ สมุหพระกระลาโหม. ว่า ข้าพเจ้า จีน ชั่ง อยู่บ้าน บาง ทกาน, จีน ยง, จีน ทวก, จีน เคา, อยู่บ้าน สวี. จีน ซุย, จีน เคน อยู่บ้าน หลิง สวง. จีน ฮุย, จีน คุณ, จีน โม, จีน พัด, จีน ยก, จีน เหวง, จีน เจียน, เป็น ลูก คัก อยู่ กรุง เทพ ๗. ไป มา คำ ชาย ต้อง เสีย เงิน ให้ ขุน ท่าน บาง กอก ไทใหญ่ ขา เข้า คำ ลึง หนึ่ง, ขา ออก คำ ลึง หนึ่ง, ได้ เสีย เงิน ไป เมื่อ เดือน ๖ ปีชาน อัฐศก ครั้ง หนึ่ง แล้ว. บัด นี้ เวือ กลับ เข้า มา กัก อยู่ บ้าน แผลม แม่ กลอง ทำ จีน โกรด ทวาก ๑๒ ล้า, ไม่ อาจ เข้า มา ไน ท่าน กลัว จะ ต้อง เสีย เงิน อีก. ข้าพเจ้า นาย เวือ ๑๒ คน จึง โดย สาน เวือ จีน ชั่ง เข้า มา ร้อง, เมื่อ เวือ จีน ชั่ง มา ถึง ท่าน, ขุน ท่าน ก็ เรียก เขา เงิน คำ ลึง หนึ่ง. การ ทั้ง นี้ ได้ ความ เคียด ร้อน นึก. แต่ ข้าพเจ้า ทั้ง บ่วง เห็น ว่า ท่าน เป็น ที่ รักษา พระนคร จะ ขอ เสีย ให้ เขา เข้า สลึง ขา ออก สลึง, ภา เป็น คำ ลึง ราชการ, แล จะ ควร ประการ ไต แล้ว แต่ จะ ไป รต.

๑ ใน วัน ไต วัน เดียว นั้น, มี บัญชา ให้ ท้า ทวี ขุน ศรี สงคราม นาย ท่าน มา ภาม. ขุน ศรี สงคราม ให้ การ สารภาพ ว่า, ข้าพ. จ้า รัย ราชการ เป็น ที่ ขุน ท่าน อยู่ ท่าน บาง กอก ไทใหญ่. ฌ ปีชาน อัฐศก นี้ ไป รต ให้ ข้าพเจ้า ยก ท่าน ออก ไป ตั้ง อยู่ บาง บอน เวือ ลูก คำ เข้า ออก ทาง ฆดอง. บาง กอก ไทใหญ่. ข้าพเจ้า ได้ เรียก คำ ธรรมเนียม ท่าน, เวือ สอง เสา เรียก เงิน เข้า คำ ลึง หนึ่ง ออก คำ ลึง หนึ่ง. ถ้า เวือ เสา หนึ่ง เรียก เงิน เข้า กัง คำ ลึง บ้าง, ทก สลึง บ้าง, บาท หนึ่ง บ้าง, ออก กัง คำ ลึง

บ้าง, ทก สลึง บ้าง, บาท หนึ่ง บ้าง, แล เมื่อ เดือน ๖ ปีชาน อัฐศก, เวือ ลูก คำ ไทย จีน เข้า ออก คำ ชาย. ข้าพเจ้า ก็ ได้ เรียก เงิน คำ ธรรมเนียม ล้า ละ คำ ลึง บ้าง. แต่ จะ เป็น เวือ ก็ ล้า ข้าพเจ้า จำ ทา ได้ ไม่. แล เมื่อ เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๒ ค่ำ, ข้าพเจ้า ได้ เรียก เงิน คำ ธรรมเนียม. เวือ จีน ชั่ง ชาว บาง ทกาน เข้า มา กรุง เทพ ๗ เวือ ๒ เสา เรียก เงิน คำ ลึง หนึ่ง, แล ซึ่ง ข้าพเจ้า เรียก คำ ธรรมเนียม ท่าน ตั้ง นี้, เห็น ว่า ขุน ท่าน แต่ ก่อน ๆ เรียก เงิน คำ ธรรมเนียม เวือ เข้า ออก กัน มา ตั้ง นี้, ข้าพเจ้า ได้ รัย พระ ราช ทาน เรียก ค่ำ มา. ควร มี ควร แล้ว แต่ จะ ไป รต.

๑ วัน ๗ เดือน ๑๑ แรม ๑๐ ค่ำ ปีชาน อัฐศก. พระยา ศรี สวรรช กัก ได้ นำ คำ ร้อง จีน มี ชื่อ คำ ให้ การ ขุน ท่าน, จีน กวาม เวียน ๗ พัด ๗ ที่ สมุห พระกระลาโหม ทวาก แล้ว, มี บัญชา ว่า ขุน ท่าน เรียก เขา เงิน กับ เวือ ลูก คำ ไทย จีน ขา เข้า คำ ลึง หนึ่ง, ขา ออก คำ ลึง หนึ่ง, เทลือ เกิน กับ การ ซึ่ง ขอ ร้อง กิน โดย ธรรมเนียม ท่าน ทำให้ ราษฎร ลูก คำ ไท จีน ได้ ความ เคียด ร้อน ตั้ง นี้. ขุน ท่าน มีความ ผิด เป็น การ ขอ ราษฎร ให้ เหมือน ขุน ท่าน ๓๐ ที่ ให้ เขต หลาบ. เงิน ที่ ขุน ท่าน เรียก เขา เงิน แก่ จีน ชั่ง ลูก คำ ไว้ ครั้ง นี้ คำ ลึง หนึ่ง ให้ คืน ให้ กับ เจ้า ของ ไป. แต่ เงิน ซึ่ง เรียก แก่ เวือ ลูก คำ แต่ เดือน ๖ นั้น ให้ ยก เสีย. เพราะ ว่า เมื่อ แรก จีน มี ได้ มา ร้อง, การ ลวง มา หลาบ เดือน แล้ว, ถ้า ต่อ ไป เบื้อง หน้า เวือ ลูก คำ จะ เข้า ออก ให้ ขุน ท่าน ขอ กิน แต่ เพียง ฤ สลึง, ฤ จะ เป็น สลึง ของ ที่ มี ไน ล้า เวือ มา ซื่อ ชาย, ให้ ขอ ภา สมควร แก่ ภา คา เพียง เพียง ฤ สลึง. แต่ ท่าน บาง กอก ไทใหญ่ ตั้ง อยู่ ๒ คำ บล, ให้ ขอ ร้อง กัน แต่ ท่าน เดียว. ถ้า ขอ ร้อง เกิน คำ คัดสิน แล ขอ กิน ทั้ง สอง คำ บล, มี ผู้ มา ร้อง พิจารณา เป็น สักขย จะ คัด สิ้น ทำ โทษ รง นึก. เมื่อ บัญชา ตั้ง นี้, หลวง ชาติ สุวิน ทน เสมียน ทน ภา มหน้า ขุน เทพ ประชา นาย จำ เนียน ทมอบ อยู่ ด้วย.

เมือง ปรัสเซีย

๑ กฤษศคักราช ๑๗๐๑ คือ ๑๖๐ ปี มาแล้ว, เมือง ปรัสเซีย แรก จะมีเจ้า. แต่เดิม ก็เป็น เมืองเล็ก น้อยขึ้น แก่ เมือง เยอรมนี. ถึง ว่าเป็นเจ้า แล้ว ก็ยัง ต้อง ขึ้นแก่ เอมบิรอก เยอรมนี เหมือน เมือง เชียงใหม่ ที่ เป็น เจ้า ก็ยัง ต้อง ขึ้น แก่ กรุงเทพฯ. เจ้า แผ่นดิน ปรัสเซีย แรก นั้น ชื่อ เฟรศติวิก ที่ หนึ่ง. ได้ครอง แผ่นดิน ๑๗๔๕ ปี. พลไพร่ ชาว เมือง นี้ ๒๕๕๐ หมื่น. อาณาเขตว ไม่ เป็น ภาควม แบ่ง เป็น ส่วน ๆ ไป, ที่ นี้ บ้าง ที่ ไหน บ้าง จึง ไม่สู้ มี กำลัง มาก.

๒ ครั้น ถึง กฤษศคักราช ๑๗๔๐ เฟรศติวิก ที่ หนึ่ง ก็ ล่วง ไป. แม่ทัพ คน หนึ่ง ได้ สมบัติ ชื่อ ว่า เฟรศติวิก ที่ สอง ท่าน ได้ สำแดง สติ บัญญา เป็น อัน มาก. เมือง ปรัสเซีย จึง เกิด กำลัง ขึ้น กว่า ก่อน สอง เท่า. มี การศึก สาม ครั้ง ด้วย ออกเตรีย บ้าง, รัสเซีย บ้าง, ฝรั่งเศส บ้าง, ได้ แพ้ เขา บ้าง แต่ ได้ ชนะ มาก. ถึง กฤษศคักราช ๑๗๕๖ อาณา เขตว กว้าง ขวาง ออกไป กว่าแต่ก่อน สอง เท่า. คน อยู่ได้ ทง ปรัสเซีย ประมาณ ได้ ๗๐๐ หมื่น. ใน ปี นั้น เฟรศติวิก ที่ สอง ก็ ล่วง ไป. ผู้ที่ ได้ ครอง แผ่นดิน ต่อ มา นั้น เรา จำ ทา ได้ ไม่.

๓ เมื่อ ถึง กฤษศคักราช ๑๗๕๔ เมือง ปรัสเซีย ได้ เมือง ขึ้น อีก คือ เมือง โปแลนด์, เมือง โปแลนด์ นั้น แบ่ง ออก เป็น ๓ ส่วน ยก ให้ เป็น เมือง ขึ้น แก่ เมือง ปรัสเซีย ส่วน หนึ่ง. มี พลไพร่ เมือง ขึ้น อีก ๗๐๐ หมื่น. พลไพร่ สำหรับ เมือง แต่ เดิม ๗๐๐ หมื่น รวม กัน เป็น คน ๘๐๐ หมื่น.

๔ เมื่อ ถึง กฤษศคักราช ๑๘๐๐ เมือง ปรัสเซีย ได้ เมือง ขึ้น อีก, มี คน เติม ขึ้น อีก อีก ๖๔ หมื่น คน.

๕ เมื่อ ถึง กฤษศคักราช ๑๘๐๖ เมือง ปรัสเซีย ทำ ศึกกัน กับ เมือง ฝรั่งเศส. เจ้า แผ่นดิน ฝรั่งเศส คน นั้น ชื่อ เอมบิรอก นาไปเลียน ที่ หนึ่ง. รวม กัน ได้ ประมาณ ๖ ปี. ปรัสเซีย แพ้ เอมบิรอก มาก กำลัง ก็ เสื่อม ไป. แต่เมื่อ ถึง กฤษศคักราช ๑๘๑๕ ได้ เข้า กัน กับ เมือง อังกฤษ รวม กัน กับ เอมบิรอก ฝรั่งเศส อีก ได้ ไชย ชนะ จับ ตัว เอมบิรอก ฝรั่งเศส ได้ ที่ ตำบล วิกทาลู. อังกฤษ เขา ตัว เอมบิรอก ไป จำ ไว้ ที่ เกาะ เซนต์เฮลัน, จน สิ้น พระชนม์ ใน กฤษศคักราช ๑๘๒๐ แต่เมื่อ กฤษศคักราช ๑๘๑๕ นั้น, ครั้น สำเร็จ การ ศึก ฝรั่งเศส แล้ว, เมือง อังกฤษ, เมือง

ฝรั่งเศส, เมือง ปรัสเซีย, เมือง ออกเตรีย, เมือง เยอรมนี, เมือง สเปน, เมือง โรม, เมือง เหล่านี้ ได้ ทำ สัญญา เป็น ไท่กัน แล้ว, ก็ แบ่ง ขึ้น อาณาเขต ออกใหม่ ไท่กัน เป็น ส่วน ๆ ไป. เพราะ ว่า เอมบิรอก นาไปเลียน ได้ ทำ วุ่น วาย นึก. ครั้ง นั้น เมือง ปรัสเซีย ได้ เมือง ที่ เสีย ไป แก่ เอมบิรอก แต่ ก่อน นั้น, กลับ คืน มา ได้ วัน ไร แต่ เมือง โปแลนด์ แต่ ได้ เมือง ขึ้น เพิ่ม เต็ม มา อีก มากกว่า ที่ ไม่ ได้ คืน ใน เมือง โปแลนด์ นั้น. ครั้ง นั้น เมือง ออกเตรีย เป็น ใหญ่ ใน กลาง ประเทศ ยุโรป. เมือง ปรัสเซีย เป็น เมือง น้อย แต่ เดียว นี้ เมือง ปรัสเซีย กลับ เป็น เมือง ใหญ่ ออกเตรีย ถอย กำลัง ลง. ฝรั่งเศส ก็ ไม่ อาจ สู้ เมือง ปรัสเซีย ๆ มี คน อยู่ได้ ของ ประมาณ ๓๐๐๐ หมื่น คน. ทหาร อยู่ ใน ระหว่าง ๕๐ หมื่น ๖๐ หมื่น คน, ได้ ผัก สอน การ ศึก คู้ นึก, เงิน ทอง ก็มี บริบูรณ์ ไม่ ขัด สน ด้วย ะไร. ผูง ราษฎร ทั้งปวง ก็ อุตสาหมาก ูหนึ่งสี่ แขน จะ ทก คน. แล คน ทั้งปวง ก็ หมั่น ใน การ ทา กิน ทา ทวั สิ้น สิ้น แต่ ล้วน แต่ คน ที่ หมั่น ๆ มาก.

การผู้ร้ายวิ่งราว

๑ ข้าพเจ้า จันทอง เป็น ลูกจ้าง ชูย ตลาด หลวง. นาวา. ณวัน เดือน ๑๑ แรม ๒ ค่ำ ปีชานเวลา บ่าย สี่ โมง, ข้าพเจ้า เดิน ขึ้น มา จะ เข้ม พ้น้อง ที่ ตากาน เล็ก. มี อ้าย ผู้ร้าย ประมาณ หก เจ็ด คน หนึ่ง อยู่ ปาก กรอก วัด โดก, เห็น ข้าพเจ้า เดิน มา ก็ วิ่ง เข้า มา ชิง หมวก ฝ่าย ของ ข้าพเจ้า ๆ วิ่งหนี เข้าไป ใน กรอก วัด โดก. ข้าพเจ้า จะ วิ่ง ตาม พวก มั่น ออก กัน ไว้. ข้าพเจ้า ก็ เลย ไป บ้าน พ้น้อง ที่ ตากาน เล็ก. ให้ พ้น้อง สืบ ให้. เขา จึง ห้าม ข้าพเจ้า ว่า ที่ นี้ อย่า เดิน เลย เวลา เช่น ๆ คำ ๆ ทาง สนม ใหม่ นี้, อ้าย พวก มั่น คอย วิ่ง ราว ขโมย เขา. คือ อ้าย มา สูง ลูก ยาย กลั้ม เดียว นี้ มี นึก ทา เขา หนี ไป. อ้าย เมื่อ ลูก ทา เลื่อ ยาย กลั้ม ชาติ รอย กิน อยู่ โรง ยาย ทรัพย์ ได้ หู. ถึง เวลา เช่น ๆ คำ ๆ ออก เที่ยว ทา กิน วิ่ง ราว ขโมย เขา อ้าย จันทอง คน หนึ่ง เป็น เขา พระองค์ บั้นจาง คิด อยู่ ตรง พระ ราชวง เมือง มั่น หนี ออก มา. อ้าย หลีก ลูก ยาย นิคม เคิม เป็น ข้า อยู่ หลวง สุวัน. อ้าย เทนม ทน ยาย ทรัพย์ ได้ หู. อ้าย หลีก ลูก นาง ปาน.

พงษาวดาร อังกฤษ ต่อไป

๑ ใน ศกศต ศักราช ๑๖๒๕ ปี, ชาลิส ที่ หนึ่ง โค้ดของ
ราช สมบัติ เป็น เจ้าแผ่นดิน สืบ มา, พระชนมายุ ได้ ๓๕ พรร
ษา. อยู่มา น้อย หนึ่งชาลิส ได้รับ เชนเวอตามาระยา, พระน้อง
นาง ของ เจ้าแผ่นดิน ฝรั่งเศส มา เป็น พระมเหสี. ขุนนาง แล
พลเมือง ทั้งปวง ไม่ สู้ ชอบใจ, เพราะ พระนาง นั้น นับถือ ศาสนา
บาทหลวง มัน คง นึก. หนึ่ง พวก ขุนนาง ใน ประเทศ อังกฤษ
เคย ประชุม ปกฤษา ราชการ, แล เมื่อ ประชุม อยู่, พวก นั้น
ได้ ชื่อ ว่า พวก พาเลเมนต์. ๗ กับ ชาลิส เจ้าแผ่นดิน อังกฤษ ปก
ฤษา ทา เหน พร้อม กัน ไม่. ชาลิส จึง ให้ ขุนนาง เหล่า นั้น เลิก
กลั้ม ไป บ้าน เสี่ย, เป็น ครั้ง นี้ หลายครั้ง หลายหน, ด้วย ขุนนาง
เหล่านั้น ไม่ใคร่ จะ เกรง กลัว ถือ ตัว ว่า เป็นใหญ่. พระเจ้า
แผ่นดิน ทรง อย่างไร, พวก พาเลเมนต์ นั้น มัก ขัดขวาง ไม่ใคร่
จะ ยอม. การ เหล่า นี้ ก็ กำเริบ ขึ้น ที่ ละน็อย ๗, จน ขุนนาง
แล โพร พลเมือง แดกกัน เป็น สอง ฝ่าย. ฝ่าย หนึ่ง เข้าข้าง พวก
พาเลเมนต์. ฝ่าย หนึ่ง เป็น ฝ่าย เจ้าแผ่นดิน แก่งแย่ง ไม่ เข้ากัน.
ชยิบ จะ เกิด คึก ซัน ใน เมือง. เจ้าแผ่นดิน เหน จะ ปราบปราม
ไม่ได้, ก็ พา พระราชบุตร สององค์ เสด็จ ไป อยู่ เมือง หยอก.

๑ ครั้น ศกศต ศักราช ๑๖๔๒ ปี, ชาลิส เจ้าแผ่นดิน
เสด็จ จาก เมือง หยอก ไป เมือง ฮอลแลนด์. ขุนนาง ผู้ รักษา
เมือง ฮอลแลนด์ ก็ บัด ประชุมเมือง เสี่ย มิได้ ออก มา รับเสด็จ. ชา
ลิส ทราบน ว่า ขุนนาง เหล่า นี้ เป็น ขบถ, เสด็จ ไป ตั้งค่าย
มั่น อยู่ ที่ เมือง นัตติงแฮม. แล ให้ ยก ชง ซัน ไว้ บน ยอดเขา
แต่ ขัด สน เครื่อง สาคธา ฮาวธ, เงิน ทราที่ จะ ชื้อ ทา เครื่อง
ฮาวธ ก็ ขัด สน. พระ มเหสี จึง เอา เครื่อง ประดับ ของ หลวง
แล ของ พระองค์ ด้วย, ออก จำหน่าย, แล ชื้อ เครื่อง ฮาวธ ส่ง
ไป ถวาย เจ้าแผ่นดิน. พวก ขบถ ก็ ยก ตาม ไป ได้ สู้รบ กัน
หลาย ครั้ง. แล ประเทศ อังกฤษ เกิด รุลาจล รบ ฟุง กัน อยู่ ฉะ
นี้ นาน ประมาณ ทศ ปี. พวก ขบถ นั้น ก็ คิด ต่าง กัน ออก
เป็น สอง ทา ต่าง กัน ไม่. พวก หนึ่ง คิด จะ ให้ ชาลิส กลับ มา
เป็น เจ้าแผ่นดิน, แต่ จะ ให้ ตัก อำนาจ ลง เสี่ย บ้าง เล็กน้อย.
พวก หนึ่ง คิด จะ ไม่ ให้ มี เจ้าแผ่นดิน, จะ ให้ มี แต่ ขุนนาง ว่า
การ แผ่นดิน. ผู้ใหญ่ ใน พวก นี้ ชื้อ ฮอลิเวอคริมเวล, ๗ นี้
ได้ เป็น นายทัพใหญ่, รบ ฟุง เคียว เชื้อ กับ เจ้าแผ่นดิน. ๗

เสี่ย ที่ หนึ่ง ไป ประเทศ สกอตแลนด์, ทวัง พระไทย ว่า พวก
สกอตแลนด์ จะ ช่วย เป็น กำลัง. พวก พาเลเมนต์ ทราบ ว่า เจ้า
แผ่นดิน หนึ่ง ไป ฟัง พัก อยู่ ที่ เมือง สกอตแลนด์, จึง ให้ คน ไป
ว่า กล่าว ให้ ส่ง เจ้าแผ่นดิน มา แล้ว จะ คิด เงิน ให้. พวก ส
กอตแลนด์ ก็ ยอม ส่ง ให้. พวก พาเลเมนต์ ได้ เจ้าแผ่นดิน มา
คุม ไว้ นาน อยู่. จึง ปกฤษา กัน จะ ทำ สัญญาไมตรี ต่อ เจ้า
แผ่นดิน, จะ ให้ เจ้าแผ่นดิน ปก ครอง อาณา ประชา ราษฎร ไป
ตั้ง เก่า, แต่ จะ ให้ ตัก อำนาจ ลง เสี่ย บ้าง. ฮอลิเวอคริม
เวล แม่ทัพใหญ่ ไม่ ยอม, จึง ให้ ทหาร ไป ล้อม ตึก ที่ ประชุม
ปกฤษา กัน นั้น ไว้, มิได้ ขุนนาง เหล่า นั้น เข้า ไป ปกฤษา กัน
ได้, ให้ เข้า ไป แต่ พรศ พวก ของ ตน. แล ให้ คน พา เจ้า
แผ่นดิน ไป คุม ไว้ ใน ที่ อื่น ให้ แน่นหนา. แกล้ง ทรมาร ให้
ได้ ความ ทุกข์ ร้อน ต่าง ๗.

๑ ครั้น ศกศต ศักราช ๑๖๔๙ ปี, ฮอลิเวอคริมเวล ให้
พา เจ้าแผ่นดิน มา ปกฤษา ไทย, ว่า ไม่ สัตย์ ชื้อ ต่อ แผ่นดิน.
แกล้ง ใส่ ความ เขา เปลา ๗ หลาย ข้อ. ชั่วระ อยู่ สาม วัน ก็ ไม่
ได้จริง, ก็ ให้ เอา ไป ตัก คีตะ เสี่ย. เมื่อ ชาลิส สิ้น พระชนม์
นั้น, อายุ ได้ ๔๙ พรรษา, อยู่ใน ราชสมบัติ ๓๕ ปี. มี พระ
ราชบุตร สาม องค์, พระราช ธิดา สาม องค์. พระราชบุตร องค์
ใหญ่ สององค์ นั้น อยู่ใน ประเทศ ฮอลแลนด์. พระราช ธิดา องค์
น้อย อยู่ใน ประเทศ ฝรั่งเศส. พระราชบุตร ที่ สาม กับ พระ
ราช ธิดา ที่ สอง อยู่ ประเทศ อังกฤษ. ฝ่าย พวก พาเลเมนต์ ก็ ให้
ทำลาย รูป ชาลิส เจ้าแผ่นดิน ที่ ทำ ไว้ ด้วย ทอง. แล ประภาษ
ว่า, ถ้า ใคร เวียก พระราช บุตร องค์ใหญ่ ว่า ปรีน ชะฮอฟเวอ
แล้ว, จะ เอา ไทย ถึง สิ้น ชีวิต. แล เบียดเบียน พวก
ที่ ยัง สัตย์ ชื้อ ต่อ แผ่นดิน ด้วย เหตุ ต่าง ๗. แต่ พวก สกอต
แลนด์ ไม่ ยอม อยู่ ได้ บังคับ บัญชา พวก พาเลเมนต์. ยัง สัตย์
ชื้อ ต่อ แผ่นดิน อยู่, จึง ให้ คน ไป เชื้อ ชาลิส ปรีนชะฮอฟเวอ
มา เป็น เจ้าแผ่นดิน สกอตแลนด์. ฮอลิเวอคริมเวล ทราบ ว่า
ปรีนชะฮอฟเวอ ได้ เป็น เจ้าแผ่นดิน สกอตแลนด์, ก็ ยกทัพ ไป
จะ กำจัด เสี่ย. ฝ่าย ชาลิส ปรีนชะฮอฟเวอ เจ้าแผ่นดิน สกอต
แลนด์ ยก ทหาร หมื่น สี่ พัน คน ไป ประเทษ อังกฤษ, ด้วย ทรง
พระศาวีที่ เหน ว่า, พวก อังกฤษ คง จะ สมัก มา เข้า กับ พระองค์.
ครั้น พระองค์ เสด็จ ไป ถึง ประเทศ อังกฤษ, พวก อังกฤษ ไม่

ทราบ เหตุ ก็ ตกใจ กลัว. จึงมิได้คิด จะ เข้า เป็น พรรคพวก ส่วน ออลีเวอควัมเวลด์ ยก ทหาร ไป ตาม ทาง, ได้ ทราบ ว่า ปรีน ซือซอเฟเวสซิกยก ทหาร ไป ประเทศอังกฤษ, ก็ รีบ ยก กติบ มา ล้อม กอง ทพ ปรีนซือซอเฟเวสซิวไว้. ให้ ตั้ กระทบขา เข้า ไป ทั้ง สี่ ด้าน. ทหาร ปรีนซือซอเฟเวสซิก ท้าน ทาน ไม่ไหว, ล้ม ทาย เป็น อัน มาก. แต่ ปรีนซือซอเฟเวสซิกหนีไปได้, มี ทหาร เหลือ ตาม เสกช ไป สัก ห้าสิบ หกสิบ คน, ก็ ตัน ตัน เว้น ซ่อน มา หลายวัน. พวก นั้น ก็ ตาม ค้น หา. วัน หนึ่ง พระองค์ หนี ซ้น ซ่อน อยู่ บด ตัน ไม้. พวก ที่ ตาม ไป พระองค์ เหน, บาง ที่ แผลง เป็น ไพร่ ใช้ สอย ปลอม ไป แต่ องค์ เดียว, ก็ ลง เรือ ได้ หนี ไป ประเทศ นอแมนเท.

๑ เมื่อ ศกศตศักราช ๑๖๕๓ ปี, ออลีเวอควัมเวลด์ ไป ยัง ที่ ชุนนาง พวก พาเลเมี่ ประชุม กัน อยู่ นั้น, ได้ ทหาร ยืน เรียง เคียง กัน เป็น แถว สอง ข้าง ประคอง ทุก ด้าน. ออลีเวอควัมเวลด์ ก็ เข้า ไป กล่าว คำ ขอบขำ ขำ ค่อนว่า ชุนนาง เหล่า นั้น, แล้ว ทำ สำคัญ ให้ ทหาร เข้า ไป, จับ ไล่ ชุนนาง เหล่า นั้น ให้ ออก ไป เสีย มิ ให้ ประชุม กัน. แล้ว ลั่น กุญแจ ตึก นั้น เสีย, มิ ให้ เข้า ไป ประชุม กัน ได้, ก็ กลับ ไป ที่ อยู่ ของ ตน. ออลีเวอควัมเวลด์ ก็ ได้ ว่า การ แผลงดิน, ๆ ก็ สัก ซัก ชาติ อยู่ แก่ ออลีเวอควัมเวลด์ ทั้ง สิ้น. ออลีเวอควัมเวลด์ มี อำนาจ ยศศักดิ์ คล้าย คล้าย เจ้า แผ่นดิน. แต่ ตน ทั้งปวง ไม่ สู้ ชอบใจ, ด้วย ยัง คิด สัก ซัก ซ้อ ต่อ เจ้า แผ่นดิน อยู่. ออลีเวอควัมเวลด์ ทราบ อิช ฌาโลย คน เหล่า นั้น ก็ ฝึก เก่ง อยู่, ไม่ ทราบ ว่า ใคร จะ คิดร้าย ประการ ไດ. อยู่ มา ศกศตศักราช ๑๖๕๔ ปี, ออลีเวอควัมเวลด์ ก็ ถึง อนิจกรรม. วิดเจิน ควัมเวลด์ ผู้ บุตร ได้ ว่า การ แผลงดิน สืบ มา. แต่ ไม่ สู้ รั้ว ใคร ใน ยศ ศักดิ์ ก็ ละราชการ เสีย, กลับ ไป อยู่ บ้าน ของ ตน. กรุง ลอนดอน ก็ ไม่ มี ใคร เป็นใหญ่. ฝ่าย ชุนนาง พวก พาเลเมี่ ที่ ออลีเวอควัมเวลด์ จับ ไล่ เสีย ใน ที่ ประชุม นั้น, เห็น ว่า ใน กรุง ลอนดอน ไม่ มี ใคร เป็นใหญ่ แล้ว, ก็ พา กัน มา จะ เป็น ใหญ่.

๑ ฝ่าย ราษฎร ทั้งปวง เห็น ว่า พวก นั้น เป็น คน โกง, ก็ พริ้มใจ กัน เข้า เป็น กอง ทพ ใหญ่, จับ ไล่ กำจัด พวก นั้น เสีย, มิ ให้ มา ตึง ตน เป็น ใหญ่ ได้. แต่ ใน พวก ราษฎร นั้น มี นาย ทหาร ใหญ่ อยู่ สอง นาย. นาย หนึ่ง ชื่อ แล็มเบิต. นาย

หนึ่ง ชื่อ มังค์, ต่าง คน ต่าง คิด อิจฉา กัน อยู่, เก่ง ว่า ข้าง หนึ่ง จะ เป็น ใหญ่ กว่า ตน. ฝ่าย มังค์ จึง ไป เชิญ ซาลิซ ซึ่ง หนี ไป อยู่ใน ประเทศ นอแมนเทอ นั้น, ได้ กลับ มา เป็น เจ้า แผ่นดิน. ซาลิซ ก็ เสกช กลับ มา ถึง กรุง ลอนดอน ใน เดือน เม, ศกศตศักราช ๑๖๖๐ ปี ชาว เมือง ทั้งปวง ก็ ตัน รั้ว ด้วย ความ ยินดี เป็น อัน มาก. เมื่อ ซาลิซ เสกช กลับ มา ได้ ราช สมบัติ ใน กรุง ลอนดอน, พระชนม์ ได้ ๓๐ พรรษา. แต่ พระองค์ หนี ไป เทียว ชุ่ม ซ่อน อยู่ ถึง ๑๖ ปี, จึง ได้ กลับ มา ครอง ราช สมบัติ. พระองค์ มิ ได้ เอา พระไทย ใส่ ใน ราช กิจ คิด แต่ จะ เล่น เป็น กังวล. ใน ศกศต ศักราช ๑๖๖๒ ปี, พระ องค์ รั้ว พระราช ธิดา ของ เจ้า แผ่น โปตเกล มา เป็น มเหสี. ใน ศกศตศักราช ๑๖๖๖ ปี, พระองค์ ยก ทพ เรือ ไป ทำ สงคราม กับ ประเทศ ฮอลแลนด์, ก็ ได้ ไชย ชำระ แก่ ประเทศ ฮอลแลนด์. แต่ พวก อังกฤษ ไม่ สู้ จะ ว่า เจริญ ยินดี ใน ไชย ชำระ นั้น, ด้วย ครั้ง นั้น ใน กรุง ลอนดอน เกิด โรค ทำร้าย กาย นึก. คน ทาย ด้วย โรค นั้น สัก เก้า หมื่น. แล้ว เกิด เพลิง ใหญ่ ไหม้ ขึ้น ใน กรุง ลอนดอน สาม วัน สาม คืน. ไหม้ เรือน เสีย สัก ๓ หมื่น หลัง. เพราะ อันตราย เหล่า นี้ ชาว กรุง ลอนดอน ได้ ความ ทุกข์ ร้อน มาก มาย นึก. อยู่ มา น้อย หนึ่ง ชุนนาง ผู้ หนึ่ง ทูล ขอร้อง ให้ ซาลิซ จับ ไล่ ลอดแคว เว้น ตอน ชุนนาง ที่ ปกฤษา สัก ซัก ซ้อ เสีย, แล้ว ซาลิซ ทำ สำคัญ ไมตรี กับ เจ้า แผ่นดิน ฝรั่งเศส. ตน อังกฤษ ทั้งปวง ทราบ ทั้ง นี้, สำคัญ ว่า ซาลิซ จะ กลับ ยอม เข้า เป็น พวก โปบ ฆาตหลวง. ก็ ชุน เคียง ซาลิซ เจ้า แผ่นดิน แทบ จะ เกิด ขบถ ขึ้น. แต่ ชุน เคียง ไม่ เข้า กัน มา นาน, จน ถึง ศกศตศักราช ๑๖๘๕ ปี. ซาลิซ เจ้า แผ่นดิน ก็ สิ้น พระชนม์ อายุ ได้ ๕๕ พรรษา, อยู่ใน ราช สมบัติ ๒๕ ปี. ไม่ มี พระราช บุตร เกิด แต่ พระ มเหสี.

๑ ศกศต ศักราช ๑๖๘๕ ปี, เยม ที่ สอง ได้ เป็น เจ้า แผ่นดิน สืบ มา. เมื่อ เยม ได้ ราช สมบัติ, พระชนมายุ ได้ ๘๓ พรรษา. พระองค์ เลื่อมใส เชื้อ ถือ สาตนา ตาม ฆาตหลวง มันคง ไม่ โยก โดลง. จึง แต่ง ราชทูต ส่ง ไป เมือง โรม, ขอ ทำ ไมตรี กับ โปบ ฆาตหลวง. ยอม ให้ แผ่นดิน อังกฤษ อยู่ ได้ บังคับ โปบ ฆาตหลวง. โปบ ฆาตหลวง ก็ รั้ว ไมตรี ไว้, แต่ เห็น ว่า จะ ตก ทหาร หน้า ใจ คน เป็น อัน มาก, ได้ กลับ รั้ว ถือ สาตนา ตาม

๑) กลองชุดใหม่

๑) เราได้เขียนข่าวว่า, คลองที่ พระ ราชสมบัติบริบูรณ์ ชุด ให้ทะเลถึงแม่น้ำทำเงินนั้นเกือบจะแล้ว. ยังจะต้องชุดอีกสัก ๒๐ เส้นเศษจึงจะทะเล. เราจึงมีความตั้งใจ. แต่มีความไม่สบายอยู่อย่างหนึ่ง, เพราะได้เขียนข่าวว่า, ผู้ใหญ่ที่มีเงินไปเก็บเอาที่เสียหมด. คนยากคนจนอยากจะได้บ้างก็ไม่ได้. แต่ก่อนเราเข้าใจว่า, คลองนี้ชุดแล้วคอรเวอแมนต์จะยอมให้, คนยากคนจนไปซื้ออยู่เสียเงินไว้เท่าที่นั้นตามธรรมเนียม. เดียวนี้ได้เขียนข่าวว่าผู้ใหญ่ที่เก็บเอาที่นั้น, ดูเหมือนจะไม่ยอมให้มีทางถนนรถตามริมคลองนั้น. เขาชุดคลองเล็ก ๆ เป็นช่องให้น้ำไหลเขาออกในท้องนา. ทุกวันนี้คนจะเดินบกก็เดินยาก, เพราะว่ามีทาง. แต่แรกเข้าใจว่าจะมีถนนหลวง, ภายหลังจะซื้อรถไถถึงแม่น้ำทำเงิน. เห็นว่าจะเป็นคนเป็นประโยชน์แก่กรุงเทพมาก. คอรเวอแมนต์กรุงเทพฯ อ่อนกำลังเสียแล้ว. ที่หมายไว้แต่ก่อนจะบังคับให้เหมือนยังจำไม่ได้. มีคนถามกันว่าคอรเวอแมนต์กรุงเทพฯ อ่อนไปแล้ว. เพราะผู้ใหญ่ที่เป็นสำคัญแก่ชราไป. ขอคอรเวอแมนต์จงตั้งใจให้แข็งแรงอย่าให้สมแก่ใจเขาเลย. คนที่อยู่ในระหว่าง ๖๐ ปี ๗๐ ปี ไม่ควรที่จะเรียกว่าเป็นคนแก่. ไม่ควรที่จะอ่อนกำลัง.

ทางหลวงต่าง ๆ

๑) หนังสือที่สุททชัยนี้ได้คัดออกจากหนังสือฝรั่งเศสที่เรียกว่าวิศวะชลอซี ออฟเนชัน. แปลเป็นภาษาไทยว่าหนังสือของ มนเชียกัวคัล, ว่าด้วยกตมาศสำหรับเมืองท่าเมือง. เขาก็คัดข้อนี้หมายว่าควรแก่เวลานี้, คงจะมีคนมีประโยชน์แก่กรุงเทพฯ.

๑) หนังสือนี้ว่าที่ทางหลวงต่าง ๆ, แล ทานหลวงแลหลวงแลคลองทางอะไร ๆ ที่คนไปมาได้โดยสะดวก, คงมีคนมีประโยชน์แก่บ้านเมืองนั้น. ก็ไม่ควรที่คนจะสงสัยว่าจะมีคนมีประโยชน์แก่บ้านเมือง. ทางหลวงเช่นนี้ให้การค้าขายในระหว่างบ้านนี้บ้านนั้นเมืองนี้เมืองนั้นสะดวก. แลสินค้าทั้งปวงจึงถูกลง, เป็นที่กำหนัดแน่

นอนได้. พ่อค้าทั้งปวงจึงขายของ ๆ เขาโดยดี. แลคนนอกประเทศต่าง ๆ มีน้ำใจเข้ามาซื้อขายกันกับชาวประเทศที่มีทางหลวงมากนั้น, จึงเกิดทรัพย์ที่บ้านเมืองนั้นมากทวีขึ้น. เมืองฝรั่งเศสเมืองชอลันต์, ทุกวันนี้มีความสุขเพราะทางแลคลองมีมากหลายคนไปมาสะดวก, ควรที่คอรเวอแมนต์ของเมืองใด ๆ จะเอาใจใส่ในการที่ทำทางหลวงเป็นการสำคัญใหญ่, ไม่ควรที่คอรเวอแมนต์จะละเลยเฉยในการจัดแจงทางให้คนไปมาโดยสบายไม่เป็นอันตราย. เมืองฝรั่งเศสเป็นเมืองเอาใจใส่ในการที่มากนี้, ได้จัดแจงให้ มีพวกตระเวนเดินทางเดินรักษาทางไว้เพื่อจะป้องกันอันตรายแก่ผู้ที่มิชอบในทางหลวง. ควรที่ชาวบ้านชาวเมืองทุกคนจะช่วยกันเอาเป็นธุระในการใหญ่นี้. ครั้นเมื่อการที่จะทำทางนั้นจะต้องลงทุนมากเงินหลวงก็หาถ้อยที่จะใช้ในการนั้นไม่, ควรที่คอรเวอแมนต์จะบังคับให้ราษฎรทั้งปวงเข้าในการนั้นตามมีตามจน. ที่เมืองฝรั่งเศสบางที่ราษฎรก็ยินดีเขียนคอรเวอแมนต์เพราะคอรเวอแมนต์บังคับให้เข้าในการทำทางหลวง, แต่เมื่อทางนั้นสำเร็จแล้วก็กลับสรรเสริญคอรเวอแมนต์, เห็นว่ามีประโยชน์นัก, ดังนี้ก็เกิดบ่อย ๆ. เมื่อทางหลวงสำเร็จแล้วก็ต้องมีผู้รักษา. แลเงินที่จะให้แก่ผู้รักษานั้นควรที่ราษฎรจะช่วยในการนั้น. เพราะฉะนั้นจึงเกิดธรรมเนียมให้คนที่เดินทางหลวงถูกข้าม ทานหลวงต้องเสียเบี้ยที่อังกฤชเรียกว่าโกลด์คนเดินเท้าเพียงอัฐิสองอัฐิ, คนที่ขี่ม้าเสียมากขึ้นน้อยหนึ่ง. คนที่ซื้อรถเสียตามรถใหญ่รถน้อย, เป็นหนี้เพราะทางนั้นเป็นประโยชน์แก่คนพวกนั้น, แลเงินที่เก็บนั้นจะได้เป็นค่าจ้างคนรักษาทาง. ถ้าคอรเวอแมนต์เห็นควรที่จะยกผู้ราษฎรทั้งปวงจะไม่ได้เสีย, ก็คนนอกประเทศมีนายห้างเป็นต้น, ถ้าคอรเวอแมนต์จะเก็บค่าธรรมเนียมนั้น, ก็หาควรที่ผู้ใด ๆ จะตีเคียนไม่.

๑) บางที่มีทางที่คอรเวอแมนต์ไม่ได้ลงทุนเสียอะไรในทางนั้น, ยังมีคนเก็บเงินโกลด์ในทางนั้นยังมีก็หาควรไม่. บางที่มีเจ้านายเป็นเจ้าของที่ริมแม่น้ำ, ของเขาจึงธรรมเนียมเก็บเงินโกลด์ตามอำเภอใจ, เจ้านายนั้นไม่ได้ลงทุนอะไรในแม่น้ำนั้นให้เดินคลองสบาย. ถ้าเป็นเช่นนี้ควรที่คอรเวอแมนต์จะห้ามเป็นธรรมเนียมขัดขวาง.

อินทนาชั้นนาถอ. เพราะ ว่าที่ แอ้ง แผลนคิน ริม แม่น้ำ ไทเน ๆ เป็น ของ คน นั้น บ้าง คนนี้ บ้าง, ก็ไม่ ยอมให้ เจ้า ของ นั้น มี อำนาจ ที่ จะ ห้าม คน เติง. ทาง เมื่อ เขา เติง นั้น เขา ไม่ ได้ ทำ ของ ตัว ให้ เสีย. มนุษย์ ทั้งปวง ทุก คน มี อำนาจ ควร แก่ การ ที่ จะ เติง ไป ใน แม่น้ำ ไม่ ต้อง เสีย ค่า ขรรมนิยม อะไร. ถึง กระนั้น ทุก วัน นี้ เมือง ทั้งปวง ก็ ย่อม มี ค่า ขรรมนิยม ที่ ปาก น้ำ บ้าง เล็ก น้อย. แต่ ที่ จริง หา ควร ที่ จะ เก็บ ไม่. เพราะ แม่น้ำ นั้น เกิด เอง เป็น ขรรมนาค. เหมือน มหาสมุทร ที่ เกิด เอง คน ก็ ไม่ ต้อง เสีย ค่า ขรรมนิยม ก็ ไม่ ได้ ลง ทุน ทำ. บ้าง ที่ เมือง ต่อ เมือง ก็ เกลาะ กัน เพราะ เก็บ ค่า ขรรมนิยม ที่ ปาก น้ำ เติง สมควร. ขรรมนิยม ทุก วัน นี้ เมือง ทั้งปวง ได้ จักแจง การ นี้ ตาม สัญญา ไม่ ครี กัน.

ข่าว ที่ กรุง เทพ ฯ

○ การ ที่ เสกซ์ พระราชทาน พระ กระสุน ใน กรุง เทพ ฯ ที่ อยู่ ใน วัน เดือน ๑๒ ขึ้น ๑๒ ค่ำ ได้ ยิน ข่าว ว่า พระ ราชทาน วาง ถัด แก่ พระ องค์ รัช ราช าคณะ พระครู คู่ ด้วง มาก กว่า มาก ปีก่อน

○ ท่าน เจ้า พระยา ศรีสุริวงษ์ ที่ สมท พระ กระต่า โหม ขึ้น ไป ฝ่าย เหนือ ทอด กฐิน ที่ กรุง เก้า บ้าง ที่ อื่น ๆ บ้าง

○ อนึ่ง เรา ได้ ยิน ว่า เสาใหญ่ พระเมรุ นั้น ถอยหายไป ที่ ทาง ทด ประมาณ ๔ ขวบ อาทิตย กว่า ๆ แล้ว ข่าว ว่า กับ คัน เอม เป็น นาย เรือ กดไฟ ด้ยาม เขา เรือ กดไฟ รุง มา แทบ จะ ถึง หลัง เค้า แล้ว ภา พิน หมกตง จะ เข้า มา ไม่ได้. จึง เขา เชื้ออก มก เสาใหญ่ เข้า แล้ว ทอด สมอ ได้ กดไฟ เข้า มา หา พิน ได้ แล้ว กดไฟ ออก ไป ก็ หา เหน้ ไม้ ไม่ เพราะ ตม เป็น ตม ว่าว กดไฟ พัด ชัด ออก ไป น้ำ ก็ เชื้อว นก เทียว หา ก็ ไม่ได้ แล้ว ก็มี เรือ อื่น ไป เทียว ตาม หา ก็ ไม่ได้ อยู่ มา สัปดาห์ ๗ วัน ๘ วัน กับ คัน รอกซ์ ชิบ อเมริกา ชื่อ คานี เอน มา เช้ แตน เข้า มา ยัง ๒๐ ไมล์ จะ ถึง หลัง เค้า เหน้ ไม้ นั้น ดอย อยู่ ที่ สำคัญ ว่า ดิน ตก เรือ ก็ ตก ใจ กดไฟ จะ โคน เกาะ โคน หิน กับ คัน จึง ตก ใจ จึง เขา ตาย ยัง น้ำ กู เหน้ ว่า น้ำ ฤก ๒๐ วา เสกซ์. จึง ค่อย ๆ แตน เข้า ไป กู เหน้ ว่า เป็น ไม้ ไทใหญ่ ก็ บ่าย เรือ ไป เพื่อ จะ ไม่ ให้ โคน สืบ คัน ไม่ รู้ ว่า เป็น ไม้ สำคัญ จึง ทั้ง เสีย ไม่ เขา ใจ ไล่ มา

ถึง กรุง เทพ ฯ จึง รู้ ว่า ไม้ นั้น เป็น สำคัญ. ดู เหมือน จะ หา ยาก ถ้า หา ไม่ ได้ การ พระ ศพ จะ มี เดือน ไป ฤก คน นอก ประเทศ เข้า ใจ ว่า การ พระ ศพ นั้น จะ สำเร็จ ใน เดือน มกร ๗ มี ขุนนาง หลาย เมือง จะ เข้า มา ช่วย การ พระ ศพ ด้วย

○ อนึ่ง มี พวก เกวียง อยู่ใน เขตแดน พม่า ที่ ขึ้น แก่ อังกฤษ ก็ อื่น ล้อ ขุนนาง อังกฤษ เข้า มา ถึง กงศุด อัง กฤษ ที่ กรุง เทพ ฯ เป็น ใจ ความ ว่า พวก ไทย ไป ถัก เขา ช้าง ที่ บ้าน ของ พวก เกวียง เข้า มา ใน แตน ไทย รือ อำน านาก กงศุด อังกฤษ ช่วย จัก แจง ให้ พวก กะมิย คั้น ช้าง ให้ แก่ เขา ให้ ได้ ราคา ช้าง ตัว นั้น ประมาณ ๔๐๐ บาท

○ อนึ่ง ได้ ยิน ว่า ด้มเคจ้ เข้า ทำ ำรูดาง กรม ด้ ได้ เสกซ์ ไป เมือง เพชรบุรี เสกซ์ ด้วย เรือ รบ จักร กดไฟ ไป เมื่อ เดือน ๑๒ ขึ้น ๑๑ ค่ำ ด้วัน ด้วัน ขึ้น ๑๑ ค่ำ ก็ เสกซ์ กดไฟ ยัง กรุง เทพ ฯ

○ อนึ่ง ได้ ยิน ข่าว ว่า เรือ กดไฟ ด้ยาม ชื่อ อารี ม่อ น้ำ แดก ที่ บ้าน แหตม คน ที่ เชื้อ บ้าง เล็ก น้อย หา ด้ เป็น อินทราย ไม้ คน หนึ่ง ตก น้ำ ลง ไป ว่า ย น้ำ กดไฟ ขึ้น เรือ ได้ คน อื่น หลาย คน ก็ ถก น้ำ ร้อน ตก บ้าง เล็ก น้อย แต่ ไม่ ด้ม มาก ข่าว ว่า เครื่อง ที่ สำรับ ด้น้ำ ร้อน จะ กดไฟ มาก สัก เท่าไร เครื่อง นั้น เสีย ไป เขา สำคัญ ว่า ยัง ด้ อยู่ จึง เร่ง ไฟ ขึ้น เติง กำหนด ไป ม่อ น้ำ จึง ด้ แดก ทั้ง แต่ แรก ใช้ เรือ กดไฟ ที่ กรุง เทพ ฯ เป็น เก้า ปี่ มา แล้ว ไม่ ได้ เกิด เหตุ ร้าย อย่าง นี้ โดย เป็น ความ ปดาด ำจริง แทบ จะ เป็น อินทราย ม่อ ย ๆ แต่ ทว่า ไม่ เป็น อินทระเนี่ย เหน ก็ กดไฟ จึง ไม่ อาจ ให้ ไฟ กดไฟ เรือ ด้ยาม จึง ไม่ ด้ เติง เรว เรา มี ความ หวัง ใจ ว่า อิง ะเนี่ย กดไฟ กรุง เทพ ฯ ด้ ยง ตรวจ ด้รา ระวัง ม่อ น้ำ แด เครื่อง สำรับ ใช้ ใน การ นั้น

○ อนึ่ง เรือ เจ้า พระยา กดไฟ มา แต่ เมือง สิง กิ ไป ระ ด้วัน พุทธ เดือน ๑๒ ขึ้น ๑๔ ค่ำ เวตา เยน มา ถึง หลัง เค้า ด้วัน อาทิตย แรม ๑ ค่ำ เวตา พดบ ค่ำ ช้าม หลัง เค้า ด้วัน จันทร์ แรม ๔ ค่ำ ย่ำ รุ่ง ๑ นาที่ มา ถึง กรุง เทพ ฯ ๕ โมง เข้า มี ชาว ไทย ไทย ด้มา ด้มา คน ชื่อ ออเนอ เรด เมอ อามา ชัน หนึ่ง อาชีดูค ด้ค ใค ด้ค คน หนึ่ง อี ด้ค ด้ค ด้ค คน หนึ่ง แด คน ด้ง ๆ นอก นั้น ๒๐ คน

๐ หนึ่ง เราได้ยิน ว่า กอเวอเมนต์ได้ ชื่อ ขึ้นใหญ่ ชื่อ
เฮาวิกเซอ ๑๒ บอช คำรับ ยิง ตก แหก

๐ หนึ่ง กบตัน บารัก ของ เรือ อิม อะเมริกา ชื่อ จินต์
วาท เข้ามา ใน กรุง เทพฯ ๓ อาทิตย์ แล้ว กบตันมา
เรศได้ เป็น สิขัย ใน สำนักนี้ อาชาวิยใหญ่ ใน เมือง อเมริกา
เวียน เป็น ผู้สำรับ สั่ง ตอน ตำคณา แล้ว ได้ เป็น เจ้า ของ เรือ
ถ่นไป มา ไป ถึง เมือง ไหน ๆ ก็ เทศ สั่ง ตอน ที่ นั้น เมื่อ
วัน อาทิตย์ เดือน ๑๒ แรม ๓ ค่ำ ได้ รับ เจริญ เข้า ไป สั่ง ตอน
ที่ โบก อังกฤช มา ถึง วัน อาทิตย์ แรม ๑๐ ค่ำ ได้ รับ เจริญ
เข้า ไป สั่ง ตอน อ้อ มี คน ชม ว่า เทศ ที่ มาก คน ทั้ง ปวง
พอใจ พัง

๐ หนึ่ง ณ วัน เดวี่ เดือน ๑๒ แรม ๒ ค่ำ มี งาน แห่
ชัก พระ ธาตุ เข้า ใน คลอง บางกอก ใหญ่ มี คน ประมาณ ห้า
พัน เป็น ผู้หญิง ไทย มาก ชื่อ เรือ ต่าง ๆ

๐ ชาว มา แต้ ทาง เทลิ แครฟ

๐ แต้ เมือง ลอนดอน เดือน ๑๑ ขึ้น ๗ ค่ำ ชาว ว่า การ
ศึก ขบถ ที่ เมือง แคนเคีย เจียบ ลง แล้ว

๐ ลอนดอน ขึ้น ๘ ค่ำ ชาว ว่า ผู้ รวย ทั่ว ทั้ง ปวง ประชุม
กัน ที่ เมือง สกลโค ประเทศ ซกอกลันด์ เป็น อัน มาก ว่า
กล่าว กัน ว่า ควร ที่ กอเวอเมนต์ จะ ยอม ให้ เรา เข้า ใน การ ที่
จะ เลือ ก ขุนนาง ด้วย ๐ ลอนดอน เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๐ ค่ำ การ ที่
เมือง ออเคเทรีย ยก เมือง วินิเซีย ขึ้น แก่ เมือง ฮิตาลี่ สันวีจ
แล้ว ใน วัน นั้น ๐ ลอนดอน เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๑ ค่ำ ชาว ฮิตาลี่
เข้า ไป อยู่ ใน เมือง วินิเซีย ใน วัน นั้น หนึ่ง พวก ที่ อยู่ ใน ทิศ
เศศ ที่ เข้า ด้วย คอนเกรสได้ การ ชนะ พวก ที่ เข้า ด้วย เปรส
เคนยอนต์ชัน ที่ หัว เมือง โอไฮโอ แล หัว เมือง อินคิฮานา
แล หัว เมือง โอไฮวา

๐ ปรีนซิออลเวลซี เกือบ จะ เสกซ์ ไป เมือง เสนท์บี เทอ
ซีเบ็ค เป็น เมือง หลวง รูเซีย เพื่อ จะ ใ้ ช่วย แต้ การ บ้าว สาว
น้อง เมีย ท่าน กับ วาซบุตร เจ้า เมือง วิตเซีย ๐ ลอนดอน เดือน
๑๑ ขึ้น ๑๓ ค่ำ ชาว ว่า เมือง สะเปน ตั้ง ใจ ว่า เมื่อ พระ เจ้า
ฝรังเศส จะ ชัก ทหาร ออก จาก เมือง โรม แล้ว เรา จะ ขอ เข้า
ด้วย เมือง ออเคเทรีย จะ ช่วย อุปถัมภ์ เมือง โรม ให้ ใจ ได้

๐ ลอนดอน เดือน ๑๑ แรม ๓ ค่ำ เซอชเนวระตอกซ์ จะ มา
ยัง เมือง กาลละกา จะ เป็น เจ้า เมือง แทน เซอวิลเดียม มินสเฟิลด์
หนึ่ง เกิด ไฟไหม้ เมือง คิว เบก ใน ประเทศ กานิดา เป็น
เมือง ขึ้น แก่ อังกฤช เกิด ไฟไหม้ ใหญ่ ที่ กวเรือน เสีย ๒ พัน
๕ ร้อย หลัง จึง มี คน ไม่มี บ้าน จะ อยู่ นับ หมื่น ๘ พัน คน

หมาย การ นาย ห้าง

มิตเทอ มา เลียบ บิยูเลี่ยน แอนก่าปะนี ขอ แจ้ง ความ
แก่ ท่าน ทั้ง ปวง ว่า ได้ ตั้ง ที่ ขาย ของ ขึ้น ใหม่
ที่ เรือ นึ่ง มิตเทอ เฮฟ เปดกเอศไคว เออ อยู่ แต้
ก่อน ริม กงสุต พุกเกศ ข้าพเจ้า ได้ แยก ออก
ขาย อีก แต้ หนึ่ง แต้ ที่ เก่า ของ ข้าพเจ้า ก็ ยัง
ขาย อยู่ มี ของ มา ใหม่ ทหลาย สิ่ง มา เมื่อ เรวๆ
นี้ แต้ จะ ทุก สิ่ง ที่ ท่าน ทั้ง ปวง จะ ต้อง การ
ชื่อ เจริญ ท่าน มา ชม ดูเถิด

๐ การ บันทุก กำปั่น เรือ ไป นอก

๐ เรือ ที่มี ชื่อ ช้าง ท้ายนี้ ได้ รับ เข้า ทั้ง แต้ เดือน ๑๒ ขึ้น ๘
ค่ำ คือ เมตลิตาปาก ประศเซีย จะ ไป นึ่ง ไป ใน กรุง ทาย
ละ ๖๕ เซนต์ หลัง เท่า ทาย ละ ๖๐ เซนต์ ๐ กำไร ขาด
สยาม จะ ไป สิงคโปร์ ตอน ๘ ปอน สะตอลิง บันทุก ไม่ ลัก

๐ ฮาละเบ็ค สะกุนเออ ฮ่าเบิก จะ ไป ช่องกง บันทุก เข้า
ใน กรุง ทาย ละ ๔๕ เซนต์ ๐ เอกคารอดซี ปาก ฮ่าเบิก
จะ บันทุก เข้า ไป ช่องกง ทาย ละ ๔๕ เซนต์

๐ โคนาค ปาก อังกฤช บันทุก เข้า จะ ไป ช่องกง ใน
กรุง ทาย ละ ๔๓ เซนต์ ๐ อิวัง คีเลน ปาก อังกฤช จะ ไป
เมือง ช่องกง บันทุก เข้า ทาย ละ ๔๐ เซนต์ ช้าง ใน ๓๕ เซนต์
ข้าง นอก ๐ ทานีเฮล มาซีอิม อะเมริกา จะ ไป นึ่ง ไป บันทุก
เข้า ช้าง ใน ทาย ละ ๕๑ เซนต์ ช้าง นอก ทาย ละ ๔๔ เซนต์

๐ เรือ ที่มี ชื่อ ช้าง ท้ายนี้ ได้ ถ่น ออก จาก กรุง
ฯ เทพฯ แต้ ใน เดือน ๑๒ ขึ้น ๘ ค่ำ ๐ คือ โคลเคน
ฟิลล์ บันทุก เข้า ๖ พัน ๘๐ ทาย ฝ่าย ๑๖๗ ทาย หนึ่ง สัก
๖๗ ทาย เมล็กกา ๔๑๔ ทาย ๐ นิวชก บันทุก เข้า ๗

๐ หนึ่ง เรือสกนธอเมริกาชื่อ เรนนิรัตเซอ นั้น แล่นเข้าไปในปากน้ำเมืองไทรบุรี จะเข้าไปซื้อขายไทยที่ในเมืองหลวง คอเวอแมนต์ ไทเรียที่จับเรือแล้วผูกมัดกับต้น แด กะตาศี ทุกคนผูกไว้ด้วยเสากระโงง มีอังกฤษ ๒ คนไทยสาวไป เขาจับสองคนนั้นผูกมัดไว้ที่เรือแล้วเอาไฟเผาเรือ คดออกเสียสิ้น หมายถึงว่าจะไม่ให้นักนออกประเทศเข้าไปในบ้านในเมือง ถ้าทำอย่างนั้นที่ไหนจะปักไว้ได้ก็เหมือนจะกลับเปิดเสียอีก ฝรั่งเศสอังกฤษอเมริกาที่คงจะเข้าไปจนได้

๐ หนึ่ง พวกขมถเมืองจีนที่เรียกว่าเนี่ยนไฟ ที่ขึ้นไปอยู่ที่เมือง รังคอง มากมาย

๐ หนึ่ง เดือน ๑๓ ขึ้น ๓๓ ค่ำ เกิดแผ่นดินไหวที่เมืองเขียงไฮ้ ที่กเวอ บ้านเมืองที่หาได้เป็นอันตรายไม่

๐ หนึ่ง เดือน ๑๓ ขึ้น ๓๓ ค่ำ ๑๕ ค่ำ เกิดพายุหิมที่ฮ่องกง เรือตาดสมอไปสองลำสามลำ คนตายบ้าง ของขึ้นที่เสียไปมาก

๐ หนึ่ง เดือน ๑๑ แรม ๖ ค่ำ เกิดไฟไหม้ใหญ่ที่เมืองฮ่องกง เสียเรือนต้องรื้อยหลังกว่า คนจะตายบ้าง ฤาไม่ตายนั้น หาได้แจ้งมาไม่

๐ หนึ่ง ชาวที่มาจากเมือง ยี่ปุ่น ครั้งก่อนว่า ไทกุนเมือง ยี่ปุ่นถึงแก่กรรมนั้นที่จริง ไม่มากโตเมือง ยี่ปุ่นนั้นยังหาได้รับว่า ตระกูลบาศี ควรจะแทนไทกุน ฤาไม่แต่ตระกูลบาศี ยังกำลังทำศึกต่อสู้ ไชยชินได้ ไชยชานะ ต้องครั้งแล้ว

๐ หนึ่ง ชาว ยี่ปุ่น ทำหนังสือตักขนาเว เป็น ภาษา อังกฤษ แปลเป็น ยี่ปุ่น เป็นหนังสือใหญ่เขาขายในสิบวัน สิบห้าวัน หกพันเล่ม เพราะ ชาว ยี่ปุ่น อพยพเรียน ภาษา อังกฤษ นัก อังกฤษ สรรเสริญ หนังสือ นั้น ว่า ดี นัก ชาว ยี่ปุ่น ที่เป็น คน ฉลาดใน ภาษา

๐ ชาว มา แต่ เมือง มะเก

๐ ชาว มา มี เจ้าเมือง มะเกาใหม่ ชื่อ โยชิมาเรีย ที่ชอคนตศปอนันท์ คอเวอแมนต์ พุกเกศได้ตั้งท่านเป็นราชทูคปลัดนิไปตนะซีเดเว คำรับกรุงเทพ ฯ สยาม แต่เมืองจีน แต่เมือง ยี่ปุ่น ทั้ง ๓ เมือง ท่านมีหนังสือฝากมาถึง คอเวอแมนต์ กรุงเทพ ฯ เป็นใจ ความว่าจะเข้ามาเฝ้าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในเร็ว ๆ นี้ โปรดณา

ที่ ท่าน จะมา ทน ทาย พระเพลิง พระศพ สมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ยินว่า ขุนนาง ต่าง ประเทศ จะ มา เฝ้า ครั้ง นั้น ทาย คน

ราคา ดินค้า กรุงเทพ

๐ เข้ากถ้อง อย่างต่ำ เกวียนละ ๓๘ บาท ๐ เข้ากถ้อง อย่าง กวาง เกวียนละ ๔๖ บาท ๐ เข้าชาว อย่าง ที่ เกวียน ละ ๔๖ บาท ๐ เข้า อย่าง ที่ ๔ เกวียน ละ ๔๘ บาท เข้า ชาว ที่ หนึ่ง เกวียน ๖๘ บาท ที่ ๒ เกวียนละ ๖๒ บาท ๐ เข้าโรง ผู้จักร ที่ หนึ่ง หาบละ ๒ บาท ๐ เข้า เบ็ดดอก หน้าจวน เกวียน ๕๐ บาท นาเมือง เกวียน ละ ๓๓ บาท ๐ เมตค งา เกวียน ๓๐๐ บาท ผ้าย ที่มี เมต หาบละ ๘ บาท ๐ น้ำทวน ทวาย ชาวอย่าง ที่ หนึ่ง หาบละ ๒๓ บาท ๒ ถึง ที่ ๒ หาบละ ๑๑ บาท ที่ ๓ หาบละ ๓๐ บาท ๐ น้ำทวน แดง หาบละ ๕ บาท ๒ ถึง ๐ พริกไทยดำ หาบ ละ ๘ บาท ๒ ถึง ๐ หนึ่ง คอวย หาบละ ๓๐ บาท ๐ หนึ่ง ด้ว หาบละ ๑๘ บาท ๐ หนึ่ง เนื้อ หาบละ ๑๓ บาท ๐ เขาคอวยดำ หาบ ละ ๑๕ บาท ๒ ถึง ๐ เขา คอวย เนื้อ หาบ ละ ๒๘ บาท ๐ เขา เนื้อ หาบ ละ ๘ บาท ๐ กายาน ที่ ๓ หาบ ละ ๓๗๐ บาท ที่ ๒ หาบ ละ ๗๐ บาท ๐ ทะกั่วเกรียม ที่ ๓ หาบ ละ ๓๓ บาท ที่ ๒ หาบ ละ ๒๘ บาท ๐ บ้าน กติบ ที่ ๓ หาบละ ๒๒ บาท ที่ ๒ หาบ ละ ๒๐ บาท ๐ รง หาบ ละ ๖๘ บาท ๐ ไหมโคราช หาบละ ๓๒๐ บาท ไหมยว หาบ ละ ๘๐๐ บาท ไหมเจมม หาบ ละ ๖๕๐ บาท ๐ หนึ่ง ที่ ๓ หาบ ละ ๓๕ บาท ที่ ๒ หาบ ละ ๓๓ บาท ๐ เหว หาบ ละ ๔๕ บาท ๐ กระวาน หาบละ ๓๖๐ บาท ๐ ผ่าง ๓ คุ่น ๕ คุ่น เป็น หาบ ๗ ละ ๓ บาท ที่ ๕ คุ่น ๘ คุ่น เป็น หาบ ๗ ละ ๒ บาท ๓ ถึง ที่ ๘ คุ่น ๘ คุ่น ๘ คุ่น เป็น หาบ ๗ ละ ๒ บาท ๓ ถึง ๐ เมตค กระ เบา หาบละ บาท ๐ ไม้ชิงชัน ที่ หนึ่ง ๓๐๐ หาบ เป็น ๒๐๐ บาท ๐ ไม้แกง ที่ หนึ่ง ๓๐๐ หาบ เป็น ๒๕๐ บาท ที่ ๒ ๓๐๐ หาบ เป็น ๓๒๐ บาท ๐ ไม้สักยก ละ ๘๐ บาท ๒ ถึง ๐ งา ร้าง ๕ กิ่ง เป็น หาบ ๗ ละ ๓๖๐ บาท ๕ กิ่ง เป็น หาบละ ๓๕๐ บาท ๖ กิ่ง เป็น หาบ ๗ ละ ๓๕๐ บาท ๐ ปลาแห้ง หาบละ ๓๕ บาท ๒ ๐ ปลา สลิก หาบ ละ ๓๓ บาท ๒ ถึง ๐ ปลิง ทะเล หาบละ กระสอบ ๑๐๐ บ เป็น ๘ บาท ๐ ทองหนัก บาท หนึ่ง เป็น เงิน ๓๖ บาท ๒ ถึง ๐ การ แลกเงินเมือง สิงคโปร์ ได้กำไร ร้อยละ ๓ เหยียน ที่ ฮ่องกง ๑๐๐ หนึ่ง ได้ ๓๐๐ ถ้วน

กำปั่น เจ้า มา ก รุง เทพ ฯ

เจ้า มา เมื่อไร	กำปั่น ชื่อไร	กัปตันชื่อไร	กั ทอน	เรือ ชื่อไร	มาแต่ไหน
เดือน ๑๒ ขึ้น ๙ ค่ำ	กิ่งห้วย	แฮนเซน	๓๕๒	ปากสยาม	เข็ยงไ้
เดือน ๑๒ ขึ้น ๑๐ ค่ำ	กองกิริอ	คามิน	๒๑๐	ปากสยาม	ของกง
เดือน ๑๒ ขึ้น ๑๐ ค่ำ	โอเวศตี	ครูชี่	๒๐๐	ปากสยาม	ของกง
เดือน ๑๒ ขึ้น ๑๐ ค่ำ	คัมเขอมัน	เนเฮอ	๗๕๐	ปากปรีมัน	สิงคโปร์
เดือน ๑๒ ขึ้น ๑๐ ค่ำ	เทลิแควฟ	โกลดอก	๓๐๒	ปาก สยาม	ของกง
เดือน ๑๒ ขึ้น ๑๐ ค่ำ	วอลเตอ	ไวเทอชยุน	๒๓๗	ปากสยาม	ของกง
เดือน ๑๒ ขึ้น ๑๐ ค่ำ	อิวนักเจน	ฮาตาม	๕๕๑	ปากอังกฤษ	ของกง
เดือน ๑๒ ขึ้น ๑๑ ค่ำ	โกนาต	มากา	๓๕๐	ปากอังกฤษ	ของกง
เดือน ๑๒ แรม ค่ำ ๑	ไซโมเนตคา	ชอพนัน	๕๘๗	ปากคัระ	สิงคโปร์
เดือน ๑๒ แรม ค่ำ ๑	โยฮันสมิต	ชีกมัน	๕๐๐	ปากปรีมัน	ของกง
เดือน ๑๒ แรม ค่ำ ๑	เวสโซลูชัน	แมกเก	๘๑๖	ชิบสยาม	ของกง
เดือน ๑๒ แรม ๒ ค่ำ	เวศทา	ไมเฮอ	๓๐๐	ปากคัระ	สิงคโปร์
เดือน ๑๒ แรม ๔ ค่ำ	เจ้าพระยา	ชวตัน	๓๕๓	กลไฟ สยาม	สิงคโปร์
เดือน ๑๒ แรม ๖ ค่ำ	โคโรเทีย	โฮลล์ฮอฟ	๕๘๕	ปากอำเบิก	ของกง
เดือน ๑๒ แรม ๖ ค่ำ	อัครวินชี่	ท่าชี่	๓๑๕	ปากสยาม	อ้ายมุย
เดือน ๑๒ แรม ๖ ค่ำ	ฟอตุน	เอกกลิสตอน	๕๒๐	ปากสยาม	ของกง

ออก ไป เมื่อไร

กำปั่น ออก จาก ก รุง เทพ ฯ

จะ ไป ไหน

เดือน ๑๒ ขึ้น ๑๐ ค่ำ	เมคัลดา	ยากบชิน	๒๖๐	ปรีกปรอศเตีย	สิงคโปร์
เดือน ๑๒ ขึ้น ๑๐ ค่ำ	โพคา	โลวจิตชิน	๓๖๐	ปากอำเบิก	ของกง
เดือน ๑๒ ขึ้น ๑๑ ค่ำ	คทิงกา	ฮระ	๕๐๐	ชิบ อังกฤษ	ของกง
เดือน ๑๒ ขึ้น ๑๕ ค่ำ	ลาก	สะชิลคัชี่	๕๕๓	ปากอังกฤษ	นิงโป
เดือน ๑๒ ขึ้น ๑๕ ค่ำ	เข็ยงไ้	จัน	๒๕๐	ปากคัระ	ยาวา
เดือน ๑๒ แรม ค่ำ ๑	อิงชวค	จัน	๒๐๐	ปากคัระ	ยาวา
เดือน ๑๒ แรม ๒ ค่ำ	ฮาลอบะก	สะโรเทอ	๒๗๖	สกุเนออำเบิก	ของกง
เดือน ๑๒ แรม ๓ ค่ำ	เอคคารอกชี่	เบนเทอ	๒๗๘	ปากอำเบิก	ของกง
เดือน ๑๒ แรม ๓ ค่ำ	เฮลเซี่ย	ยอน	๒๖๘	ปากอังกฤษ	ยาวา
เดือน ๑๒ แรม ๕ ค่ำ	ค้ำไว	บอศชี่ฟอก	๒๕๗	สกุเนอสยาม	สิงคโปร์
เดือน ๑๒ แรม ๕ ค่ำ	ไลอัมมุน	เออวิง	๕๒๕	ปาก อังกฤษ	ของกง
เดือน ๑๒ แรม ๕ ค่ำ	มี้ควา	มี้ควา	๓๑๕	ปาก อังกฤษ	นิงโป
เดือน ๑๒ แรม ๕ ค่ำ	ฮาเมโซน	เบลสเทส	๒๑๘	ปาก-ปรีมัน	ของกง

ไม่ควร จะกินเหล้า เหย เป็นของ แดงใจ หนังสือ นี้
ก็ค ออก จาก หนังสือ ๑๖ หมอใหญ่ที่ เมือง นอก

รางวัล ๖ คำถึง

๑ การ คระโมยแต่ ณเดือน ๔ ที่ ๒ แรม ๑๒ ค่ำ, ยิงหาได้
ทั่วเป็นแน่ไม่. ขอให้ท่านสืบ เขา ตัว คระโมย นั้น ให้ข้าพเจ้า
ได้. ถ้าได้เป็นแน่แล้ว จะได้รางวัล ๖ คำถึง. คระโมย นั้น
นั้น, คือ คระโมยเขาหนังสือ กตมาวยไทย บ้าง, สามก๊ก เล่ม
ที่หนึ่ง บ้าง, ถ้า เห็น ผู้ใด เทียวชาย กตมาวยแล สามก๊ก
ถูก ๆ ก็ควร จะสืบถาม แด่คนนั้น, ว่าได้เขา มาแต่ไหน.

สามก๊ก

๑ สามก๊ก เล่ม ๒ ได้ ลง พิมพ์แล้ว, ได้ผูกเข้า เป็นเล่มไว้
บ้างแล้ว. แต่ จะจำหน่าย ได้แต่ ที่ ละ น้อย ๆ, จะ จำหน่าย ได้
มากไม่ได้. ด้วย ลูกจ้าง ผู้ที่ จะ ทำ เข้าเป็นเล่มนั้น น้อย
ตัว นึก.

ข่าว มา แด่ เมือง พม่า

๑ ว่า โรค โศก กระจับปี่ ที่ เมืองพม่า มี มาก ทุกปี ๆ
ทั่ว สำรับ ทำ นา ทาย หดหาย พัน หดหาย หมื่น ทุก ปี การ
ที่ ทำนา ก็ ชัด ดัน คดี ทั่ว หา ไร ไร่ ไม่ มี คำว่า
สำรับ รักษา โรค ทั่ว ใหม่ ๆ ทำ มา แด่ เมือง
อังกฤษมา ชายแก่ ชาว บ้าน กูเมื่อน จะมี คุณ อยู่บ้าง

๑ ทำกา น้ำ ขึ้น น้ำลง กำหนด ที่ กรุง เทพ ๆ เมื่อ น้ำเอ่อ ภาวะ

๑ ขรรณนิยม อังกฤษ นัย วัน ตั้งแต่ เวลาเที่ยง ค่ำวัน น่ำ, ไปจน เวลาเที่ยงวัน, เรียกว่า เวลาเช้า. ตั้งแต่เที่ยงวัน จนถึง
เที่ยง ค่ำ เรียกว่า เวลาบ่าย. ทั้ง สอง นี้ เรียกวันหนึ่ง, เป็น ๒๔ ชั่วโมง. น้ำขึ้น ที่ บางกอก ช้ำกว่า ที่ ปากน้ำ ๒ ชั่วโมง ๔๕ นาที.

เดือน อ้าย ช้าง ขึ้น

วัน ๑๖	กั คำ	ขึ้น เมื่อไร	ลง เมื่อไร	ขึ้น ย้าย เมื่อไร	ลง บ่าย เมื่อไร
เดือน อ้าย	ข้าง ขึ้น				
วัน เสาร์	คำ หนึ่ง	ขึ้น ๑๐ ทุ่ม	ลง เข้า ๔ โมง ๔๕ นาที	ขึ้น บ่าย ๓ โมง	ลง ย่ำ ค่ำ
วัน อาทิตย์	๒ คำ	ขึ้น ๑๑ ทุ่ม	ลง เข้า ๔ โมง ๔๕ นาที	ขึ้น บ่าย ๔ โมง	ลง ย่ำ ค่ำ ๔๕ นาที
วัน จันทร์	๓ คำ	ขึ้น ย่ำ รุ่ง	ลง เข้า ๕ โมง ๓๐ นาที	ขึ้น บ่าย ๕ โมง	ลง ทุ่ม หนึ่ง
วัน อังคาร	๔ คำ	ขึ้น ย่ำ รุ่ง ๑๕ นาที	ลง ย่ำ เที่ยง	ขึ้น บ่าย ๕ โมง ๑๕ นาที	ลง ๒ ทุ่ม ๔๕ นาที
วัน พุธ	๕ คำ	ขึ้น ย่ำ รุ่ง ๑๕ นาที	ลง ย่ำ เที่ยง ๓๐ นาที	ขึ้น ย่ำ ค่ำ ๓๐ นาที	ลง ๔ ทุ่ม ๔๕ นาที
วัน พฤหัสบดี	๖ คำ	ลง ย่ำ รุ่ง ๑๔ นาที	ขึ้น ย่ำ เที่ยง ๓๐ นาที	ขึ้น ๒ ทุ่ม ๓๐ นาที	ลง ๖ ทุ่ม
วัน ศุกร์	๗ คำ	ลง ทุ่ม ๑ ขึ้น ย่ำ รุ่ง	ลง ย่ำ เที่ยง ๑๕ นาที	ขึ้น ๓ ทุ่ม	
วัน เสาร์	๘ คำ	ลง ๖ ทุ่ม ขึ้น ย่ำ รุ่ง ๓๐ นาที	ลง ๔ ทุ่ม ๑๕ นาที	ขึ้น ๔ ทุ่ม ๑๕ นาที	
วัน อาทิตย์	๙ คำ	ลง ย่ำ รุ่ง ขึ้น ๒ โมง ๔๕	ลง บ่าย โมง ๓๐ นาที	ขึ้น ๔ ทุ่ม ๓๐ นาที	
วัน จันทร์	๑๐ คำ	ลง ย่ำ รุ่ง ขึ้น เที่ยง	ลง บ่าย ๒ โมง ๑๕ นาที	ขึ้น ๕ ทุ่ม ๔๕ นาที	
วัน อังคาร	๑๑ คำ	ลง เข้า โมง ๑ ขึ้น บ่าย โมง ๓๐ นาที	ลง บ่าย ๓ โมง	ขึ้น ๖ ทุ่ม	
วัน พุธ	๑๒ คำ	ขึ้น ๖ ทุ่ม ๔๕ นาที	ลง เข้า โมง หนึ่ง	ขึ้น บ่าย โมง ๑	ลง บ่าย ๓ โมง ครึ่ง
วัน พฤหัสบดี	๑๓ คำ	ขึ้น ๗ ทุ่ม ๔๕ นาที	ลง เข้า ๒ โมง ๑๕ นาที	ขึ้น บ่าย ๒ โมง ๑๕ นาที	ลง บ่าย ๔ โมง
วัน ศุกร์	๑๔ คำ	ขึ้น ๑๐ ทุ่ม ๑๕ นาที	ลง เข้า ๓ โมง	ขึ้น บ่าย ๓ โมง	ลง บ่าย ๔ โมง ๓๐ นาที
วัน เสาร์	๑๕ คำ	ขึ้น ๑๐ ทุ่ม ๔๕ นาที	ลง ๓ โมง ๓๐ นาที	ขึ้น บ่าย ๓ โมง	ลง บ่าย ๕ โมง

๑หนังสือจดหมายเหตุ

THE BANGKOK RECORDER.

เล่มที่ ๒ เดือนธันวาคม ๑๕ ค่ำปีชวด อัฐศก จุศตศักราช ๑๒๒๘ เดือนที่สามเบอวันที่ ๒๒ กลุศ ศักราช ๑๘๖๖, ปีที่ ๒๑๑

ทางหลวงในกรุงเทพฯ

๑ คอ.วอ.เมนตกรุงเทพฯ ๑ ได้เดิน ก้าว ยาว ใน การ ที่ ทำทางหลวง, เพราะได้ยอมให้พวกอังกฤษ ทำทาง เติลแควฟ ตลอด เมือง ที่ ขึ้น แก่ กรุงเทพฯ ๑. แล จะให้ทำ ทาง แวะ เข้ามาแต่ เมือง ทวาย ถึง กรุงเทพฯ ๑. เรา เห็น ว่า ใน สาม ปีข้างนำ ทาง นั้น จะ สำเร็จ จะ เป็น ประโยชน์ แก่ กรุงเทพฯ ๑ นี้. แต่ทางนั้น คนเดิน ไป ก็ไม่ได้, รถก็ ไปไม่ได้ กรุงเทพฯ ๑ ทุกวัน นี้ ต้อง การ นัก แต่ ทาง ที่ คนเดิน ไป ได้ ชี้ มา ชี้ รถ ไป ได้. เพราะทาง เช่น นั้น ไม่ใคร่ จะมี. กรุงเทพฯ ๑ ก็ ไม่ใคร่ จะ สบาย เหมือนเช่น เมืองอื่น. แม่น้ำ แล คลอง ทั้งปวง เป็น ทางหลวง ก็ จริง, ต้อง ใช้ ต่อ ไป ข้าง นำ โดยมาก. ทางแต่เท่านี้ ก็ จะ ไม่ อิมใจ ของ คน ที่มี สว่าง แล กำลัง มาก ขึ้น, จะ อิมใจ ด้วยทางเท่า นั้น มีได้. ถ้า กรุงเทพฯ ๑ อัน หนุม ปภากา จะ ได้ ชื่อเสียง ในประเทศ ที่มี สว่าง แล มี กำลัง มาก, จำ เป็น ต้อง ระวัง ใจ ใ้ ใน การ ที่ จะ ทำ ทางหลวง บน บก ให้ดี ขึ้น. เรื่อง ไหน ๆ มี ทางหลวง บน บก น้อย, เมือง นั้น มี สำคัญ พยาน ว่า เมือง นั้นอยู่ ที่ มี คดี เป็น เมือง ป่า. ถ้า มี ทางหลวง มาก ๆ ชี้ มา ชี้ รถ ได้, เมือง นั้น ก็ อยู่ ใน สว่าง จริง, สว่าง นั้น อังกฤษ เรียก ว่า สวิโลเซตเนซัล. เรา เห็น ว่า กรุงเทพฯ ๑ ได้ ทำ ถนน ใหม่ ใน กรุงเทพฯ ๑ สาม แห่ง สี่ แห่ง แลแล้ว ควร จะ สรรเสริญ, แต่ ยัง น้อย นึก. ใน บาง กอกนี้ ที่มี คนกว่า ๔๐ หนึ่งคน ไม่ มี ถนน ที่ จะ ชี้ รถ ได้ ก็ มาก น้อย. ถนน เจริญ กรุงเทพฯ ๑ จะ ชี้ รถ ได้ บ้าง แต่ ประเคียว ก็ ถึง ตพานที่ จะ ข้าม ไป ไม่ได้ ก็ ต้อง อยุคกลับ. แต่ ก่อน นั้น ได้ ยิน ข่า ว่า ถนน เจริญ กรุงเทพฯ ๑ จะ มี ทาง ต่อ ไป จน ถึงปากน้ำ รก ที่ จะมี ตพานที่ ชี้ รถ ได้. เหตุใด คอ.วอ.เมนตจึง อยุคเสีย ไม่ ทำ ไป ให้ ตลอด เล่า. กรุงเทพฯ ๑ นี้ ต้อง การ ถนน ชี้ รถ ได้ ไป หลายแห่ง ใน ทิศ ต่าง ๆ, เพื่อ จะ ให้ คน ที่ อยู่ ใน กรุง, เจ้า นาย ขุนนาง ชี้ มา ชี้ รถ ไป สบายใจ, เหมือนของกง สิงคโปร์ บ้าง. คน ทั้งปวง จะ ไม่ จำ เป็น ลง เรือ ทกที่. ถ้า

ไป ทาง เรือ ได้ ทม น้ำ ไป ก็ ไป สบาย, ลาง ที่ เมื่อ ไป ตามน้ำ กลับ มา ก็ ทวน น้ำ, ยาก ลำบาก นึก. เรา ขยาด จะ กล่าวคำ ข้ำ, ว่า กรุงเทพฯ ๑ ฝั่ง ทวัน ตก ก็ ยัง เป็น ป่า อยู่, ถนน ที่ จะ ชี้ รถ ไป ไม่ มี เลย. ต้อง การ ถนน เจริญ กรุงเทพฯ ๑ ข้างนี้ นึก. อย่า ให้ ผู้ใด ว่า เจ้า ของ จดหมายเหตุ บ่น เก้อ นึก ใน การ นี้ เลย. อยาก ได้ สิ่ง ใด ๆ ที่ กรุงเทพฯ ๑ ก็ ต้อง บ่น เก้อ ไป. อัน นี้ เป็น ขรรคมดา เมือง ทั้งปวง มี ใช้ จำ เกาะ กรุงเทพฯ ๑. เหมือน ยัง แอศแดนตึก เติลแควฟ จดหมายเหตุ ก็ บ่น เก้อ ไป เป็น ๑๐ ปี กว่า จึง แลแล้ว ลง ใน บัด เคียว นี้. แล ทางที่ จะ ไป จาก เมือง ย่องกง ถึง เมือง ฟรันซิคโก, จดหมายเหตุ ก็ บ่น จำ ไป ถึง ๑๕ ปี แลแล้ว, ว่า จะ ให้ มี เรือ กลไฟใหญ่ ที่ เดินเร็ว ได้ หลาย ๆ ลำ, ผลัก เปลี่ยน กัน กลับ ไป กลับ มา สำรับคน ได้ โดยสาน ไป มา ให้ สบาย. เคียว นี้ ได้ ยิน ว่า การ นั้น ก็ เกือบ จะ สำเร็จ, อีกสัก ครึ่ง เดือน ก็ เห็น จะ แลแล้ว.

๑ บัดนี้ เรา ก็ นึก เห็น ว่า, เมือง ไทย ต้อง การ ทาง ไป จาก ระแหง ไป ถึง เชียงใหม่ ทาง ที่ จะ ลาก เกวียน ได้ สบาย. เคียว นี้ มี แต่ ทางเดิน ด้วย ข้าง ๑๐ วัน ถึง, จะ บันทุก ของหนัก ๆ ก็ ไม่ได้. ถ้า จะ ไป ทาง แม่น้ำ ก็ ข้ำ ข้อม ไป เคือนกว่า ๆ จึง จะ ถึง เชียงใหม่. ที่ แก่ง นั้น ก็ ยาก นึก ลาง ที่ ของ ก็ เสีย. เรา ได้ พุก ปลูกยา กัน กับ เจ้า เมือง ลาว คน หนึ่ง ถึง การ ที่ จะ ทำ ทาง จาก เมือง ระแหง ถึง เมือง เชียงใหม่. ท่านว่า ทำ ได้ ไม่ สู้ ยาก นึก. ถ้า เป็น ความ จริง ดัง นั้น ก็ ควร ที่ คอ.วอ.เมนตกรุงเทพฯ ๑ กับ เชียงใหม่ จะ เข้า กัน ลง ทุน ทำ ทางนั้น. ควร ที่ จะ มี ทาง ให้ เชียงใหม่ กับ กรุงเทพฯ ๑ ใกล้ กัน เข้า. เมือง เชียงใหม่ เป็น เมือง ขึ้น แก่ กรุงเทพฯ ๑ ทาง กัน นึก. ทาง กัน เหมือน ทุกวัน นี้ ไม่ เจริญ ได้. เรา จึง ขอ อ้อนวอน คอ.วอ.เมนตกรุงเทพฯ ๑ ให้ เอา ใจ ใ้ ใน การ นี้, เพราะ เมือง ลาว เป็น เมือง ใหญ่ คน ก็ มาก สิ้นค้า ก็ มาก. ไม่ ควร ที่ จะ ไป มา ทากัน ลำ มาก เช่น ทุกวัน นี้ เลย.

เมือง อิน เตีย

๑ ได้รับ อนุญาตแก่ อีสทอินเตีย กำปะนี ทั้ง นั้น. แล พวก อีสทอินเตีย กำปะนี ได้ ครอบ ครอบ รักษา บ้าน เมือง ตาม ขรรมนิยม กตหมาย บ้าน เมือง ที่ เป็น เมือง ชัน นั้น ทุก ๆ เมือง, แล มิ ได้ ว่า ราชการ บังคับ บัญชา การ แผ่นดิน ตาม กตหมาย เมือง อังกฤษ เลย. เป็น เหตุ ไท ไท ทำ อย่าง นี้ มิ แจ้ง ใน หนังสือ ท้า มบับ, ซึ่ง มีศเคอ แอศซึ่งชัน ไท้ แต่ง ไว้. ว่า ด้วย เหตุ การ พวก อังกฤษ ใน ประเทศ อินเตีย นั้น, แต่ พิจารณา ดู เห็น ว่า เป็น เพราะ สมเด็จ พระเจ้า แผ่นดิน เมือง อังกฤษ. เมื่อ ได้ ตั้ง เขา ไว้ เป็น พวก อีสทอินเตีย กำปะนี นั้น, ได้ พระ ราชทาน อำนาจ ที่ จะ เขา เมือง ที่ มิ ได้ ก่อ พระเยซู ศาสนา. ให้ เป็น เมือง ชัน. แล ได้ ทำ หนังสือ สัญญา กับ ประเทศ อินเตีย ที่ มิ ได้ ก่อ พระเยซู ศาสนา เหมือน กัน. จึง พวก อังกฤษ เมื่อ เข้า มา ใน ประเทศ อินเตีย แล้ว ก็ มี เมือง ชัน, แล ได้ ทำ ราชการ รักษา บ้าน เมือง ตาม กตหมาย แล ตาม ศาสนา ทุก ๆ เมือง ที่ เป็น เมือง ชัน. แล พวก พ่อ ค้า ที่ เป็น อีสทอินเตีย กำปะนี นั้น ไม่ สอน เอง, ฤๅ ให้ ผู้อื่น มา สอน ชาว บ้าน ชาว เมือง ให้ รู้ พระเยซู ศาสนา. แล มิ ให้ ผู้ ไท ที่ เป็น ชาตียูโรบ อเมริกา ก็ มิ มา อยู่, เว้น แต่ เขา จะ ยอม ให้ มี หนังสือสำหรับ ทัว เป็น ทัว คุ่มมือ จึง จะ มา อยู่ ได้. แล พวก อีสทอินเตีย กำปะนี ได้ บังคับ บัญชา การ แผ่นดิน ใน เมือง ชัน ตาม อย่าง ตาม ขรรมนิยมเดิม ประมาณ เจ็ดสิบ แปดสิบ ปี. แล มี คน บาง คน ที่ เป็น ชาตียูโรบ เข้า มา หวัง จะ ได้ สอน ชาว บ้าน ชาว เมือง ให้ รู้ จัก พระเยซู ศาสนา, เมื่อ แรก มา ตั้ง รัย เป็น นายงาน ทูการ, แล จะ สอน พระศาสนา อยู่ข้าง จะ รัย ๆ. แล พวก พ่อ ค้า อีสทอินเตีย กำปะนี ทราบ เข้า แล้ว, คิด จะ ได้ เสีย คน ที่ เป็น ครู สอน ศาสนา จึง รู้ ความ คิด ของ เขา. แล จึง ไป อยู่ เมือง สิบานบุรี ชัน เป็น เมือง เคียง กัน กับ เมือง กาสะกตา เป็น เมือง ชัน เมือง เคนหมาก. แล มี ครู สอน พระเยซู ศาสนามา อยู่ ใน เมือง นั้น มาก ต่อ ภาย หลัง, ครึง คน ชาตียูโรบ ที่ เป็น ครู สอน พระเยซู ศาสนา ออก มา จะ อยู่ ที่ นั้น อีสทอินเตีย กำปะนี ไม่ ยอม ให้ อยู่ เลย. ต้อง กลับ ออก เสีย ไป อยู่ เมือง พม่า แล เมืองอื่น ๆ บ้าง, ชาว เมือง อังกฤษ รู้ แล้ว ว่า พวก พ่อ ค้า อีสทอินเตีย กำปะนี ได้ บังคับ บัญชา เมือง ที่ เป็น เมือง ชัน

ใน ประเทศ อินเตีย, ตาม ศาสนา ตาม กตหมาย เดิม เมื่อก่อน นั้น, จึง ได้ ความ เต็มใจ ร้อน ใจ นัก, จึง บ่น ถึง พระเจ้า แผ่นดิน เมือง อังกฤษ, แล ชุนนาง ผู้ใหญ่ เมือง นั้น ขอ ว่า เขา ให้ อีสทอินเตีย มี อำนาจ ค้า ขาย อีก ต่อ ไป ใน ประเทศ อินเตีย. แล ขอ ให้ มี อำนาจ ที่ จะ ชัก ไร่ ไร่ ให้ ผู้ ไท มา อยู่ มา สอน พระ ศาสนา. เว้น แต่ เขา จะ ยอม เห็น ชอบ ด้วย, เมื่อ พวก พ่อ ค้า แล ชาว เมือง อังกฤษ ได้ สู้ กัน กับ พวก อีสทอินเตีย กำปะนี. ใน ข้อ นี้ หลาย ปี มา แล้ว พวก อีสทอินเตีย กำปะนี ต้อง แพ้ เสีย, เมื่อ แพ้ แล้ว การ ค้า ขาย เกิด ขึ้น ยิ่ง กว่า แต่ ก่อน มาก กว่า มาก. ด้วย ว่า พวก พ่อ ค้า ขาย เมือง ไท ๆ ก็ มา ขาย โดย สบาย. แล คน ชาตียูโรบ ถ้า เรียบ ร้อย แล้ว จะ มา อยู่ ก็ อยู่ ได้ หมด, เมื่อ อีสทอินเตีย กำปะนี ต้อง แพ้ แล้ว, ดู เหมือน นั้น คิด กลัว ว่า ชาว เมือง ประเทศ อินเตีย จะ ทั้ง ศาสนา แล ขรรมนิยมเดิม ของ เขา. จึง ได้ ตั้ง โรง สอน มาก นัก. แล ได้ เอา เงิน คลัง แผ่นดิน จ้าง ครู สอน ภาษา อังกฤษ แล การ วิชา ต่าง ๆ. ตาม ขรรมนิยม ประเทศ ยูโรบ. แต่ ใน โรง สอน หนังสือ ที่ ได้ ตั้ง ขึ้น ทุก ๆ หั้ว เมือง นั้น, ห้าม เสีย ที่ เดียว มิ ให้ ผู้ ไท ที่ เป็น ครู, ว่า อะไร สอน อะไร ใน การ ศาสนา. ครึง สอน คน หมู่ ๆ ใน ประเทศ อินเตีย หลาย สิบ ปี มา แล้ว, แล มี คน บัญญา รู้ มาก ใน พวก ศิษย์ เหล่า นั้น, ทา มิ ใจ ซื่อตรง ต่อ พวก อังกฤษ ไม่ ถึง พวก อังกฤษ ได้ เลือก เขา คน ที่ เป็น ศิษย์, ให้ เป็น ชุนนาง บ้าง เป็น หมอ ยา บ้าง. แล ให้ มี ที่ ตำแหน่งอื่น ๆ ไป บ้าง ก็ ยัง ทาสู้ เข้า กับ อังกฤษ ไม่, เขา ได้ เข้า กัน กับ พวก ศิษย์ ชน, จะ ไล่ พวก อังกฤษ จาก ประเทศ อินเตีย จะ ไค ครอบ บ้าน เมือง ของ เขา เอง อย่าง เดิม, แล การ วน วย คิด ชนบ ซึ่ง เกิด ขึ้น ใน ศฤศศศักราช ๑๘๕๗ สิบแปดปี นั้น, ดู เหมือน นั้น เกิด ขึ้น เพราะ คน ที่ พวก อังกฤษ สอน ให้ มี บัญญา ให้ รู้ จัก วิชา การ ต่าง ๆ ขรรมนิยม การ ครอบ บ้าน เมือง ยิ่ง กว่า เหตุ การ อื่น ๆ เสีย หมด. แล การ สงบ การ วน วย สงบ ลง แล้ว, ชุนนาง ผู้ใหญ่ ผู้ น้อย, กับ นาง กรมการ เมือง อังกฤษ เห็น ว่า ไร่ ไร่ กับ อีสทอินเตีย ต่อ ไป ไม่ ได้, จึง ไม่ ให้ อีสทอินเตีย กำปะนี มี อำนาจ อีก ต่อ ไป. แล เมือง ชัน ต่าง ๆ ใน ประเทศ อินเตีย ที่ เป็น เมือง ชัน กับ อีสทอินเตีย กำปะนี นั้น ได้ เอา ไว้ เป็น เมือง ชัน แก่ เมือง อังกฤษ ลั้น. ท้า มิ ให้ เป็น

เมืองขึ้นแก่เมือง อีสทอินเดียน ก่าปะนั อีก ๓๕ ปี. เมื่ออีสทอินเดียน ก่าปะนั มีอำนาจ มีผู้ใหญ่ผู้ดี เป็นอันมาก. ขอเขา ยำครองบ้าน เมือง ที่เป็นเมืองขึ้น ตาม วิชา อย่าง ธรรมเนียมเดิม ของ เขาให้ เปลี่ยน แปลง เสียให้ ที่ขึ้น เด็ด. แต่ไม่ฟัง ถึง ใ้รับ เปลี่ยน เสีย อยู่ บ้าง เล็ก น้อย, ที่ เป็น สำคัญ นั้น ไม่ เปลี่ยน เสีย เลย. ทั้ง แต่ เวลา อีสทอินเดียน ก่าปะนั ต้อง เล็ก เสีย. แต่ ประเทศ อินเดียน เป็น เมือง ขึ้น ทรง ๆ กับ เมือง อังกฤช, ที่ เป็น ธรรมเนียม กตมาเย เติม ใ้ เปลี่ยน แปลง เสีย มาก นึก. แล โรง สอน เด็ก สอน คนหนุ่ม ๆ มาก ขึ้นทุก เมือง ที่เป็น ครู อาจารย์ ไม่ ได้ ห้มอะไร ใน การ วิชา แล้ว, แล หนังสือ สัญญา ซึ่ง เมือง ขึ้น แล เมือง อื่น ๆ ได้ ทำ ไว้ แก่ พวก อีสทอินเดียน ก่าปะนั นั้น ยัง คง อยู่. แล เมือง อังกฤช ได้ รักษา หนังสือ สัญญา เหล่า นั้น. เมือง ขึ้น ได้ ทำ ไว้ แก่ สมเด็จ พระนาง เจ้า แผ่นดิน อังกฤช เหมือน กัน ทั้ง แต่ กฤษศคักราช ๑๘๕๘ ปี. อย่าง ธรรมเนียม คอเวอแมนต์ อังกฤช ต่อ พระมหาราชาเมืองต่าง ๆ ใน ประเทศ อินเดียน, ที่ ได้ มา ฟัง กับ เมือง อังกฤช แต่ ยัง เป็น เมือง ต่าง หาด คือ ตั้ง ไว้ อำนาจ พระมหาราชา เหล่า นั้น มาก ขึ้น. แล สอน เขา ใ้ รู้ว่า จะ บัญชา ครอบงำ ใ้ พล เมือง อย่าง ไร จึง จะ ได้ ตั้ง ขึ้น, แล ไม่ ต้อง ชักขวาง ห้ม ปราบ บัญชา ใน อาณาเขต ของ เขา, สัก มาก น้อย ก็ ด้วย พระมหา ราชา เหล่า นั้น ที่ ได้ มา ฟัง เมือง อังกฤช, บัน เมือง ของ เขา จะ เจริญ ขึ้น ๆ หา ไม่. ก็ สู้ แต่ บัญญา ของ เขา แล ใจ ซื่อ สัตย์ ต่อ เมือง อังกฤช, แล เพื่อ จะ ใ้ อำนาจ พระมหา ราชา เหล่า นั้น ตั้ง มันคง ใ้ เจริญ ยิ่ง ขึ้น ไป. แล ใ้ มี น้ำใจ รักษา บ้าน เมือง โดย ยุติ ธรรม ใ้ รุ่งเรือง ขึ้น แล เมือง อังกฤช ได้ ทำ หนังสือ สัญญา แก่ เขา ทุก ๆ เมือง. ใจ ความ ใน หนังสือ สัญญา คือ ตั้ง นี้, ว่า พระนาง เจ้า แผ่นดิน อังกฤช, มี น้ำ พระไทย ประสงค์ จะ ใ้ พระมหา ราชา กับ ทั้ง เจ้า เมือง ฝ่าย ประเทศ อินเดียน ที่ ได้ ครอบ ครอบ บ้าน เมือง ของ คน. แล มา ฟัง กับ เมือง อังกฤช, แล เพื่อ จะ ใ้ พระราชวงษ์ สืบ กัน ไป เป็น นิตย. ใ้ สัญญา ไว้ ถ้า มัน ว่า พระมหา ราชา เหล่า นี้ ไม่ ได้ มี บุตร ของ ตัวเอง, ที่ จะ ใ้ ขึ้น ครอบ ครอบ เมือง แทน ตัว นั้น ไม่ ได้. เมือง อังกฤช เขา ก็ จะ ยอม ใ้ เลือ ก เขา บุตร ท่าน ผู้ โต ทั้ง ขึ้น เป็น พระมหา ราชา หามช่วย ใจ ของ เขา, ท่านผู้ ที่ จะ ตั้ง ขึ้น นั้น จะ ใ้ เป็น ที่ นัย

ถือ, เหมือน หนึ่ง เป็น บุตร ของ พระมหา ราชา แท้ ๆ. แล สมเด็จ พระ นาง เจ้า แผ่นดิน อังกฤช สัญญา ไว้ ว่า, พระมหา ราชา เมือง เหล่า นั้น จะ ถือ หนังสือ สัญญา ซึ่ง ทำ ไว้ แก่ เมือง อังกฤช ทุกประการ นาน เท่าใด, เมือง อังกฤช จะ ช่วย ใ้ เจริญ เมือง ของ เขา นาน เท่า นั้น. เหตุ ซึ่ง คอเวอแมนต์ เมือง อังกฤช, ใ้ ทำ หนังสือ สัญญา ไว้ กับ พระมหา ราชา ตั้ง นี้ ก็ เพราะ ว่า เป็น ธรรมเนียม อย่าง โบราณ มา, ใน ประเทศ อินเดียน ถ้า ไม่มี ราชบุตร, จะ ยอม ใ้ พระ มหา ราชา เลือ ก เขา ทำ ความชอบ ใจ ผู้ โต ผู้หนึ่ง, ใ้ แทน ตัว แล้ว ใ้ ผู้ นั้น เสวย ราชสมบัติ. แต่ เมื่อ ผู้ เป็น ที่ ราชานั้น ได้ รับ พระ ราชทาน อาญา แก่ เมือง ใหญ่, จะ เลือ ก เขา ผู้ โต แทน ตัว มิ ได้, เว้น แต่ เมือง ใหญ่ นั้น จะ ยอม เสนอ ชอบ ด้วย จึง จะ เลือ ก ได้. แต่ ก่อน ก่อน มา นั้น. พระมหา ราชา อัน ใหญ่ องค์ หนึ่ง, ที่ ใ้ เสวย ราชสมบัติ ใน เมือง เกลอซี เป็น ใหญ่ กว่า หมด, ใน ประเทศ อินเดียน. แล ครั้ง พระมหา ราชา นั้น เสีย เมือง กับ เมือง อังกฤช แล้ว, พวก อังกฤช จึง เขา อย่าง ธรรมเนียม มหา ราชา องค์ ใหญ่ นี้ เป็น อย่าง จะ ครอบ ครอบ สมบัติ ทำ ตาม ธรรมเนียม แก่ ราชัน อื่น ๆ ทั้ง หมด. จึง ใ้ ชัก ไว้ มิ ใ้ ราชัน หลาย เมือง, ที่ มิ ใ้ มี พระราช บุตร ใ้ เลือ ก เขา ผู้ โต แทน ตัว. จึง พระราช สมบัติ เมือง นั้น, จึง ตก อยู่ แก่ เมือง อังกฤช เมื่อ หลาย ๆ เมือง ตก เป็น เมือง ขึ้น ตั้ง นี้ แล้ว. พระมหา ราชา ก็ พลตอย กัน ตก ใจ ทั้ง หมด. คอเวอแมนต์ เมือง อังกฤช จึง ทำ หนังสือ สัญญา, ตาม ที่ ว่า มา แล้ว. แล ทุก วัน นี้ เมือง ที่ มา ฟัง แก่ อังกฤช, ก็ เป็น เมือง ขึ้น แก่ เขา อยู่ เย็น เป็น สุข รุ่งเรือง ขึ้น ทุก ปี ๆ เป็น นิตย. อนึ่ง ธรรมเนียม คอเวอแมนต์ อังกฤช ทุก วัน นี้, จะ ครอบ เมือง ที่เป็น เมือง ขึ้น, ก็ กอ กเจ้า เมือง เติม ออก เสีย กับ ทั้ง ขุนนาง ผู้ ใหญ่ ผู้ น้อย ทั้ง หมด. แล ก็ ตั้ง ขุนนาง อังกฤช คน หนึ่ง แทน. แล ก็ เขา เจ้า เมือง เติม กับ ขุนนาง ผู้ ใหญ่ บ้าง. เขา ไว้ ที่ เมือง อื่น ใ้ กิน เบี้ยเลี้ยง ภา ใ้ อยู่ สบาย. แล ก็ ใ้ เลือ ก เขา บาง คน แต่ ใน ชาว ทวี เมือง นั้น, ตั้ง เป็น ราชการ ช่วย ใน การ แผ่นดิน. แต่ เป็น ที่ ใหญ่ สำคัญ ก็ เป็น คน อังกฤช ทั้ง นี้. แล ก็ ใ้ ตั้ง โรง สอน เด็ก แล คนหนุ่ม ใน เมือง นั้น มาก. ผู้ โต มี บัญญา ซื่อ ตรง ก็ เขา ผู้ นั้น เลี้ยง ไว้ เป็น ขุนนาง. แล ทุก วัน นี้ คน ชาว เมือง อินเดียน เป็น ขุนนาง เป็น ครู อาจารย์, เป็น

พระลากร เป็น คน ใช้ ใน ราชการ แผ่นดิน เป็น อัน มาก. แล้ว
 ที่ เมือง ไค มา ฟัง แก่ เมือง อังกฤช ไค หนน เจ้า ไร่ ช่วย เจริญ
 ให้ ยิ่ง ขึ้น ไป. ไม่ สู้อยาก ที่ จะ ให้ มี เมือง ขึ้น อีก ต่อ ไป.
 ชอบ จะ ให้ ทุก ๆ เมือง ทรง บ้าน เมือง ของ เขาเอง, ที่ กว่า
 เป็น เมือง ขึ้น แก่ เมือง อังกฤช. แต่ ว่า ถ้า เจ้า เมือง ไม่ ใคร
 ทรง เมือง ให้ เป็น ยุติธรรม, คง จะ แดก ตัน ขึ้น อยู่เอง. บ้าน
 เมือง นั้น ไม่ เจริญ ได้ คง เสีย ไป อยู่เอง. แล้วย ก็ ต้อง มา เป็น
 เมือง ขึ้น แก่ เมือง อังกฤช ฤา เป็น เมือง ขึ้น. ด้วย ว่า เมือง
 อังกฤช เป็น เมือง ใหญ่ เรียบ ร้อย มาก สัน ความ แท้ เท่า นี้.

๑ คือ เมือง ที่ เป็น เมือง ทาง หาก ที่ ไม่ ไค ขึ้น แก่ ใคร,
 เมือง เหล่า นี้ ทำ หนังสือ สัญญา แล ทรง เมือง ตาม ชอบใจ ก็
 ไค เหมือน อย่าง เมือง อังกฤช เมือง ฝรั่งเศส เมือง ไทย เป็นต้น.
 คือ เมือง ที่ ไค มา ขอ ฟัง บัญเมือง อื่น. เพื่อ ว่า ถ้า จะ ทดข
 ขัด ยาก ลำบาก, เมือง ใหญ่ ซึ่ง ไค ยอม ให้ เขา มา ฟัง บัญ
 นั้น จะ ไค ช่วย แก่ ขัด แล กัน เสีย ไม่ ให้ เสีย เปรียบ แก่ เมือง
 อื่น. เมือง เหล่า นี้ ทำ หนังสือ สัญญา ตาม ชอบใจ ของ ทวี ก็
 ไค, แต่ เคย ปรึกษา เมือง ที่ เป็น ที่ ฟัง เสีย ก่อน, คือ เมือง
 ซึ่ง ต้อง ฟัง แก่ เมือง ใหญ่ แล้วย, ถ้า เกิด ตึก สงคราม ใน เมือง
 ใหญ่นั้น ต้อง เกณฑ์ ทหาร ยก ทัพ มา ช่วย. แล้วย ถ้า เมือง อื่น ๆ
 มา สืบ เมือง ที่ เป็น สืบ สืบคือ วิวิสเทท นั้น. เมือง ใหญ่ อื่น เป็น
 ที่ ฟัง ต้อง เกณฑ์ ทหาร ยก ทัพ มา ช่วย เมือง เหล่า นี้ ไม่ เคย ทำ
 หนังสือ สัญญา. เว้น แต่ จะ ปรึกษา กัน กับ เมือง อื่น เป็น ที่
 ฟัง เสีย ก่อน. คือ เมือง ซึ่ง ต้อง ฟัง แก่ เมือง อื่น, แล ขอ
 อำนาจ เมือง ที่ เป็น ที่ ฟัง มา ช่วย ทรง ทรง บ้าน เมือง แล เจ้า
 เมือง เหล่า นี้ นี้ ต้อง รับ สัญญา บัทร, แล จะ ทำ หนังสือ สัญญา
 ตาม ชอบใจ ก็ ไม่ ไค เมือง เหล่า นี้ มัก เป็น เมือง ขึ้น. แต่ ลาง
 ที่ ก็ ผิด กัน อยู่ บ้าง เล็ก น้อย.

ตัดสิน น้ำ สุรา

๑ ข้าพเจ้า ไค ทราบ ความ, ใน หนังสือ พิมพ์ ว่า ด้วย ตัด
 สิน ความ สุรา เมือง กลาโหม กรมท่า ไม่ เหมือน กัน. กตหมาย
 ต่าง กัน ฤา จึง ตัด สิน เช่น นี้, มีความ เป็น หลาย ประการ ไค
 แจ้ง แล้วย. ซึ่ง กตหมาย เรื่อง น้ำ สุรา จะ ผิด กัน ทา มิ ไค. ต้อง
 ทรา ที่ ยัง คับ ไป ทุก หัว เมือง นั้น, แล คือ เป็น กตหมาย ฤก กัน
 ทมก. ว่า ถ้า ผู้ใด ลัก ต้ม น้ำ สุรา ด้วย เข้า, ด้วย ผีออก, ด้วย

มัน, ทำ น้ำตาล ช่ม น้ำตาล กระเช้ น้ำ เชาช้อย, แล รากไม้
 เปลือกไม้ ดอกไม้ ผลไม้ ใบไม้ ต่าง ๆ, แล แล้วย ว่า สรรพ
 สิ่ง สำ ภาระ ทั้ง ปวง มา กระทำ แล ต้อง เป็น น้ำ เมา ช้อ ชาย กัน ก็
 ตี, แล ต้ม กลั่น เป็น น้ำ สุรา ชอบ ช้อ ชาย แก่ กัน, ถ้า มี ฟัง
 มี ผู้ รับ สิน บล จับ ไค, นาย อาก แล เจ้า จำ นว พิจารณา
 เป็น สักข, ให้ ลงโทษ ตระเมิต ปรับ โทษ ใช้ เงิน อาก ตาม จิน
 ตาม เงิน มาก แล น้อย. ความ ใน ทั้ง ทรา อย่าง นี้ เป็น กถ
 หมาย อยู่. ซึ่ง ๆ ผน ๆ ที่ สมท พระ กลาโหม, ตัดสิน ใน
 เมือง กลาโหม ของ ท่น ว่า, ถ้า นาย อาก จับ ไค แต่ น้ำ สุรา,
 ไม่ ไค สว่า แล เครื่อง มือ ด้วย, ให้ ยก เลิก เสีย. นาย อาก
 จะ ปรับ โทษ เอา มิ ไค. ว่า ผู้ นำ จับ ยาก ไค เงิน สิน บล, เขา
 น้ำ สุรา ไป ไค เขา. การ ซึ่ง ตัดสิน อย่าง นี้ ก็ เพราะ วาคน
 ทำ น มาก. ท่าน เหน ยุติธรรม ยัง ไว, ท่าน ตัดสิน ไป ยัง นี้.
 นาย อาก แล ผู้ ต้อง จับ ไม่ อาจ จะ ต่อเถียง ท่าน ยัง ไว ไค.

๑ ข้าพเจ้า นี้ เหน ว่า ความ สุรา หัว เมือง ขึ้น ใน กรมท่า ส่ง
 เข้า มา แล้วย, ก็ ส่ง ไป ตาม กระทรวง พระคลัง มหาสมบัต.
 ไม่ ไค เขา ไว ช้ าระ แก่ สัก เรือง หนึ่ง, เมื่อ พระลากร พระคลัง
 มหาสมบัต, รับ เขา ความ ไป ช้ าระ ไม่ เป็น ที่ ชอบใจ แก่ ลูก
 ความ, ๆ ก็ ทำ ฎีกา ทูลเกล้า ๆ กรวย. กล่าว โทษ พระลากร
 พระคลัง มหาสมบัต. จึง ไค ไป รทเกล้า ๆ พระ วาชทาน ฎีกา
 มา ให้ กรมท่า กลาง ช้ าระ ตาม เมือง ขึ้น. ข้าพเจ้า จะ ตัดสิน
 เขา อย่าง หัว เมือง ฝ้าย กลาโหม นั้น ก็ ไม่ ไค. ด้วย ความ ขัด
 อยู่ กับ ทั้ง ทรา, กลัว นาย อาก จะ ไม่ ยอม ความ จะ ไม่ แล้วย
 กัน. จึง ตัดสิน แต่ ว่า, ถ้า นาย อาก จับ น้ำ สุรา ไค, ไม่
 ไค สว่า แล เครื่อง มือ กระทะ แล้วย, ผู้ ต้อง จับ ต่อเถียง ว่า มี ผู้
 เขา น้ำ สุรา ไป ไค, ถ้า ความ เป็น ดัง นี้ ก็ ให้ กรมการ สืบ พยาน
 ริงวิท ฤ, เพราะ ไค สืบ ทราบ อยู่ ว่า, ผู้ ที่ ต้ม กลั่น น้ำ สุรา มัก
 จะ ไป ทำ ที่ ใน บ้า, ไค น้ำ สุรา แล้วย จึง เขา เข้า มา เก็บ ช้ ะน
 ไว ใน โรง ใน เรือน ของ ทวี, ทำ ดัง นี้ ก็ มิ ไค มาก. จะ ตัดสิน
 ว่า ไม่ ไค เครื่อง มือ ให้ ยก ความ เป็น เล็ก ไป เสีย นั้น ก็ ไม่ ชอบ.
 ข้าพเจ้า จึง ตัด สิน ว่า, ถ้า นาย อาก จับ ไค แต่ น้ำ สุรา ไม่ ไค
 สว่า แล เครื่อง มือ, ก็ ให้ สืบ พยาน ริงวิท ชาว บ้าน ใกล้ เคียง,
 ว่า ผู้ ซึ่ง ต้อง จับ น้ำ สุรา นั้น เคย ต้ม กลั่น น้ำ สุรา ชาย บ้าง ฤา ไม่.
 ถ้า ไม่ มี พยาน แล้วย ก็ เหน ว่า, ผู้ นำ จับ เขา น้ำ สุรา ไป ไค เขา
 เป็น แน่. ถ้า มี พยาน หลาย คน ว่า, ไค เคย ไป ช้อ สุรา เกื่อน ที่

โรงที่เรือนนั้นกินอยู่เสมอ, ก็เห็นว่าเป็นเจ้าของโรงเจ้าของเรือนนั้น, ลักค้มกลืนน้ำสุราเถื่อนขายเป็นแน่, เพราะค้มมาในบ้ำไค้. ถึงไม่ไค้เครื่องมือก็เอาเป็นจริง, มีพยานหลายปากยังมีแล้ว, จะเอาเป็นจริงไม่ได้ฤ. ถ้าไม่ไค้เครื่องมือแลสุราไค้ค้ำน้ำสุรา, สืบพยานก็ไม่ได้ความจริงว่าเป็นคนขายสุราเถื่อน, ก็ให้เลิกเสีย. นายอากรจะเอาปรับใหม่ขึ้นไม่ได้, ก็ตัดสินดังนี้ไม่เป็นลัทธิธรรมฤ.

๑๐ ข้อที่ว่า นายอากรไปจับน้ำสุรา, แล้วรีบมาขบาคทรัพย์สิ่งของเขาขึ้น, ละครากการตัดสินให้เป็นแต่คั้นทรัพย์สิ่งของเขาไป. นายอากรไม่มีผิดไม่ต้องปรับใหม่ฤ. ความข้อนี้ขอตอบว่า, เมื่อ นายอากรมาขอกรมการไปจับน้ำสุรา กากันไปมาก ๆ ทั้งสองฝ่าย, กรมการแลพวกนายอากร, ครั้นจับไค้ น้ำสุราแล้ว, ก็เข้าใจว่าผู้ทำน้ำสุรานั้นเป็นคนผิด, ก็กากันเก็บริบแยงซึ่งทรัพย์สิ่งของไป, ก็ไค้ตัดสินให้คั้น. ครั้นเจ้าของน้ำสุรา คอเถียงว่ามีผู้เอาไปไค้, ละครากการสืบพยานไม่ได้จริงตั้งที่กล่าวมาแล้ว, จึงตัดสินให้ปล่อยผู้ที่ต้อจับแลคั้นของให้เจ้าของไป. ครั้นจะบังคับให้ปรับใหม่ นายอากร, ด้วยต้อ ตราบังคับก็ไม่มี. นายอากรเขาก็คงจะไม่ยอมด้วยเขาไค้ น้ำสุราไว้. ฆานาข้าพเจ้าชำระไค้ก็แต่เพียงเท่านั้น.

๑๑ ข้อซึ่งว่า จีนฮากง หุ่นจับน้ำสุราไค้แล้ว, กวาดเอาตัวมาทั้งครัวเรือน, ถ้ามีเด็กหญิงอายุ ๑๒ ปี ๑๓ ปี, จีนฮากง หุ่นก็ข่มขืนทำชำเรา. ละครากการก็ไม่ตัดสินปรับใหม่ให้แม่หญิงนั้น. ความเรื่องนี้ ข้าพเจ้าไค้ชำระแล้ว, เป็นแม่หญิงคนกลาง บอกแม่บิดาหญิงว่า, จีนฮากง หุ่นข่มขืนทำชำเรา. ครั้นซักหาพยานว่าผู้ไค้รู้เห็นแลไค้ ยินเสียร้องบ่างฤไม่. บิดาหญิงนั้นก็ว่าไม่มีพยาน. ครั้นถามจนฮากง หุ่น, ฤก็ไม่รับ. ละครากการไม่รู้ที่ จะเอาใครยสิ่งไร, จึงเปรียบเทียบให้จีนฮากง หุ่นฆาบาลตัว, โจทจำเลยก็ยอมพร้อมกัน. เรื่องนี้จีนฮากง หุ่นก็ไค้ฆาบาลตัวแล้ว, ก็ตัดสินเลิกแล้วกันไป.

๑๒ ข้ออีกสองเรื่อง โจทไม่ยอมให้จีนฮากง หุ่นฆาบาลว่ามีพยายรู้เห็น, ก็ไค้มีตราแต่งตั้งให้ข้าหลวงไปพร้อมด้วยกรมการสืบพยานที่เมืองจันทบุรี, ก็ยังไม่กลับเข้ามา, แลความข่มขืนกันถึงชำเราตั้งนี้, ละครากการพิจารณา

เอาใครยไค้แต่พยาน. ถ้าไม่มีพยานแล้ว จะเอาใครยไค้ อีกอย่างหนึ่งก็แต่เพียงสระเว, คือชั้นสุทศุบาทแผลเท่านั้น. ธรรมเนียมไทย จะชั้นสุทศุบาทแผลก็ไม่เข้าใจ ไม่เคยชั้นสุทศุ. ท่านหมอปริคเลเห็น ว่าชำระความไม่เป็นธรรม. ถ้ามีความเกิดขึ้นอีกตั้งนี้, จะขอเชิญท่านไปชั้นสุทศุแล้ว การก็คงจะได้ความจริง, เพราะท่านครูหมอปริคเลไค้เคยควักเคยลั่งอยู่. ข้อซึ่งว่าจีนพวกนี้ของพระภคคีร์, แลจีนหุ่น นายอากรเข้าเดินข้างในแลเดินขุนพินิจใจ, ละครากการจึงชำระความไม่เป็นยุติธรรมข้างข้ามาจนทุกวันนี้, ความข้อนี้ขอถามท่านครูหมอปริคเลว่า, ผู้ใดมากล่าวหาความที่จะให้เสียชื่อเสียงมาพูดเล่น, แต่ภอให้เขาขายเปล่า ๆ. ถ้าผู้ไค้รู้ว่ารับสินบดแล้ว, ก็ให้ออกตัวมาว่ากล่าว จะชำระให้. ถ้าส่งใส่ในทิวข้าพเจ้าก็ให้ทำเรื่องราวฎีกา ทูลเกล้าฯ ถวายจะได้มีละครากการชำระ, แลความเรื่องน้ำสุราเมืองจันทบุรีผู้ต้อจับฟ้องจีนฮากง หุ่นหลายเรื่องโปรดเกล้าฯ ให้ชำระก็ชำระไป, มีแจ้งในนี้แล้ว. จีนชื่อ โจท ร้องถวายฎีกา กล่าวโทษหลวงพิพิทสมบัตติ ละครากการ พระคลังมหาสมบัติ. หลวงสวัสดิบุรีเมืองกรมการ เมืองจันทบุรี, จีนฮากง หุ่น, จีนเซง, จีนหลงจูเลียน ก็พวกนายอากรใจความว่า, อ้ายจีนพินทายจีนชื่อหนี่ไป ๓ วัน, แล้วนำหลวงสวัสดิบุรีเมืองกรมการ. หลวงจูเลียนก็จีนพวมกับไทจีนประมาณสามสิบคน, ไปล้อมโรงจีนชื่อคั้นไค้ น้ำสุราในคัมของอ้ายจีนพิน, แล้วจับเอาตัวจีนชื่อ บุตรภรรยาจีนชื่อ, มัดมือเก็บริบเขาทรัพย์สิ่งของไปส่งให้จีนฮากง หุ่น, ภอibunบุตรจีนชื่อไปไว้ที่เรือนสองสามคั้น. จีนฮากง หุ่นทำชำเราข่มขืนอibun. จีนชื่อต้อเสียเงินให้จีนฮากง หุ่นจีนเซงนายอากร ๔ ชั่ง ๑๘ ทำลิ่งถิ่ง. แล้วปล่อยตัวจีนชื่อไป. หลวงพิพิทสมบัตติ ละครากการก็ไม่เอาตัว. จีนฮากง หุ่นจีนเซงไว้ชำระ, ปล่อยตัวจีนฮากง หุ่นจีนเซงไปบ้านเรี่ย. โปรดเกล้าฯ พระราชทานฎีกาให้ชำระในกรมท่า, ไค้ตัวหลวงสวัสดิบุรีเมืองจันทบุรีจีนฮากง หุ่นจีนเซงจีนพวมหลงจูเลียนก็มาถาม, ให้การรับบ่างไม่รับบ่างแจ้งอยู่ในคำให้การนั้นแล้ว. ละครากการนี้ความขึ้นกราบเรียน พระยาทิพากรวงษมหาโกษาธิบดีตัดสิน. เจ้าพระยาทิพากรวงษมหาโกษาธิบดีมีบัญชาตัดสินว่า, จีนฮากง หุ่นจีนเซงจีนหลงจูเลียนก็จีนพวม, ตงเขาเงินแก่จีน

ซื้อเงิน ๘ ซั่ง ๑๔ คำลึง. คำทำเนียม เสมียน ผู้คุม เรียกเอาเงิน ๔ คำลึง กิ่ง รวมเป็นเงิน ๘ ซั่ง ๑๘ คำลึง กิ่ง. สิ่งของที่นาย อากกร คั้น ให้ยังไม่ครบ, คึก เป็น ราคาเงิน ๘ คำลึง รวมกันเป็นเงิน ๑๐ ซั่ง ๕ คำลึง กิ่ง นั้น ก็ผิดอยู่, ด้วย ท้อง ทวา ก็โปรต ออกไปว่า, ถ้าจับน้ำสุราได้ก็ให้ส่ง ตัวผู้ต้อง จับเข้ามาให้เจ้าพนักงาน พระคลัง มหาสมบัตติ ปรับใหม่. นาย อากกร ก็ทำทำงั้นไม่. นาย อากกร ปรับใหม่เอาเอง ตาม พละการ ของตัว. ต้องให้ นาย อากกร คั้น เงิน แล สิ่ง ของ ให้แก่ จัน ซื่อ จง ครบ. แต่ตัว อ้าย จัน พิน ทาย นั้น ผู้คุม กรมการ จับ ตัว ได้แล้ว, ทำให้ อ้าย จัน พิน หนีไป ได้, ก็ให้ขุนวิเศษธานี ผู้คุม ใช้ คำ ทัว อ้าย จัน พิน ให้แก่ จัน ซื่อ ผู้ นาย, ไปตาม สวรร กรมธรรม. ความ เรื่อง นี้ ก็ไต่ คั้น เงิน คั้น ของ ให้กัน เสร็จ แล้ว. ข้อ ที่ กล่าว โทษ จัน อากกร หน ว่า ช่ม ชิ้น ทำ ชำเรา บุตร จัน ซื่อ นั้น ตาม จัน ซื่อ ก็ว่า ไม่มี พยาน. ฝ่าย จัน อากกร หน ก็ไม่ รับ เป็น ความ ลับ ลือ อยู่. จึง เปรี๊ยะ เทียบ ให้ จัน อากกร หน ศาลา ตัว. ความ ข้อ นี้ เป็น เลิก แล้ว กัน. ความ เรื่อง นี้ เป็น สำ เร็จ เอง ขาด เลิก แล้ว กัน, แต่ ฅวัน เสร็จ เดือน สาม ชัน ทก คำ บั ผลู สัปตศก.

จัน ตุก คัก กับ เจ้า ภาชี เรือ

๑) ข้าพเจ้า จัน เอก จัน ทัว, มาขอ ออก หนังสือ พิมพ์, เติม ข้าพเจ้า ได้ ยิน ราษฎร ฤ ก็น ว่า ทรง พระ กรณา ไปรค เกลา ๆ ไปรค ให้ ยก ภาชี เรือ เรือ จร เสีย ให้ กับ แแต่ เรือประจำท่า, ราษฎร ที่ คำ ขาย เล็ก น้อย ก็ ภา กั้น ยิน คี, ยกมือ ชัน ถวาย บังคม แพบ จะ ทด คน, ด้วย ได้ ทำ กิน เป็นสุข ยิ่ง กว่า แแต่ ก่อน. บัดนี้ เจ้า ภาชี เรือ ทำ การ กด ชั้ คม เทรง เหลือ เกิน ไป, ที่ แขวง กรุง เก่า, แล สุพรรณบุรี, เจ้า ภาชี เทียว เรือ เงิน, เรือ เร่ เรือ จร โดย มาก, ครั้น เรือ ข้าพเจ้า ไป ถึง เจ้า ภาชี จะ เรือ กเงิน ภาชี, ข้าพเจ้า บอกว่า เรือ ข้าพเจ้า เป็น เรือ เทียว เร่ ขาย ไป ทุก แห่ง เจ้า ภาชี ก็ ไม่ยอม, เจ้า ภาชี ว่า ไม่ เป็น เรือ เร่ เรือ จร, ด้วย สิ้น คำ ยิน ทก อยู่ใน เรือ ไม่ ได้ ชน ชัน ชน ลง, ทั้ง ลูก เมีย ก็ อยู่ กิน หลับ นอน อยู่ใน เรือ. ทั้ง ที่ เรียก เป็น เรือ ประจำ ท่า, แม้น ไม่ เสีย ให้ เจ้า ภาชี จะ เกาะ ตัว ไว้. ข้าพเจ้า จัน เอก ต้อง ยอม เสีย เงิน ให้ คำลึง สอง สลึง, เงิน อธิมาศ อีก สลึง พ้อง แก่

เจ้า ภาชี แขวง กรุง เก่า. ข้าพเจ้า จัน ทัว เรือ เร่, เจ้า ภาชี แขวง สุพรรณบุรี เรียก เงิน ภาชี เรือ ว่า ขาย ผัว ขาย ค้าย ขายหมาก พล. เรือ สาม วา ศก ต้อง ยอม เสีย เงิน ให้ สาม บาท สลึง เรียก อธิมาศ อีก สลึง หนึ่ง. แ่น สาม บาท สอง สลึง, เจ้า ภาชี เรือ ทำ การ ไม่ เป็น ธรรม เนิม แบบ อย่าง ลง ใต้, ยกย้าย ทา กิน ด้ว นี้, ทำให้ เกิด ความ วิวาท ลำบาก แดกแก่ คน หนึ่ง. อย่างไร จะ เป็น เรือ เร่, อย่างไร จะ เป็น เรือ เร่ประจำ ท่า, ข้าพเจ้า ก็ ยัง ไม่ ทราบ พิกัด แน่ เนน.

คำ มทหา พอน แก่ ตัว เรือ ง นาย จิต

๑) ข้าพเจ้า พระ พอน มหา, ขอ เปรี๊ยะ โทษ ตัว. เติม ได้ ยิม หนังสือ พระราช พงสวาท มา จาก นาย จิต สอง เริม, ยัง ไม่ ได้ ส่ง ก็มี เหตุ ชัน. คือ หลวง ไกรยวสินทพ พ้อง กล่าว โทษว่า, ข้าพเจ้า กับ พระสงฆ์ ใน วัด ชนะสงคราม ตั้ง บ่อน เล่น เมีย กัน, ข้าพเจ้า ก็ มา ทิด ชำระ อยู่ ศาล กรม พระธรรมการ การ ชำระ นั้น กวด ชัน หนึ่ง, ๒ สิรี ออก ผูก ยก หนึ่ง ก็ ไม่ สม ยัง คำ โจท ทา โจท จึง นำ ชั้ พยาน. พระสงฆ์ สั้ คฤหัสถ์ สอง, กระลาการ ให้ พยาน สาบาล แล ด้ กาม. พระกลัน พระท้วม กับ คฤหัสถ์ สอง, ซึ่ง เป็น ภรรยาคพวก พี่ น้อง ของ โจท ได้ การ สม. พระสงฆ์ ๓ คน นั้น เบิก ความ ว่า ได้ ยิน แแต่ พระกลัน พระ ท้วม ว่า, ชน สั้ ประชาชน เขา ตัว ข้าพเจ้า มา เมยไว้ กับ พระครู ธรรมะ วิไชย เจ้า คณะ กลาง, วัด พระ เขตพล พระครู ธรรมะ วิไชย เขา ตัว ข้าพเจ้า จำ ไล่ ชื้อ ไว้. ข้าพเจ้า จึง ประกัน เช้ง ลา ออก ได้. ข้าพเจ้า ก็ ไป เต็ม กระลาการ ให้เอา คำ ให้ การ คำ พยาน ชัน กราบ บังคม ทูล กระลาการ ด้ต ว่า ยัง ไม่ ได้ ช้อง, เริ่ม ชำระ แแต่ เต็ม สั้ บั ชั่วค, จน เต็ม ทก บั ผลู กระลาการ ยัง หา ทูล ไม่. ข้าพเจ้า จึง ลา พระครู ธรรมะ วิไชย กลับ ไป วัด ชนะสงคราม. ข้าพเจ้า ไป อยู่ วัด ชนะสงคราม แล้ว. ครั้น ถึง เต็ม สั้ สอง บั ผลู เสตัจ ทรง ทอด พระ กระถิน วัด ชนะสงคราม, ข้าพเจ้า ลง ไป คอย จะ โมทนา กระถิน. พระ ธรรมวิภา ได้ ข้าพเจ้า ชน เสีย. ข้าพเจ้า จึง มา ทิด ว่า ไม่ ได้ รับ พระ ราชทาน นิคชภัทร ผ้า บั แล้ว, เหมือน ไม่ ได้ เป็น ประเวชน. ครั้น ฅวัน เต็ม ยั้ ผลู, ข้าพเจ้า จึง ทูล ลา หม่อม เจ้า พระลัระวารังการ พระ ปลัด ฅก ว่า จะ คัก. หม่อม เจ้า พระลัระวารังการ, พระ ปลัด ฅก, ก็ ฅน ญูท

ให้ข้าพเจ้าคิด ข้าพเจ้า จึง ไหว้, เมื่อข้าพเจ้า คิดนั้น. ครั้น
 ข้าพเจ้า คิดแล้ว จึง มา คิดว่า, เมื่อ เป็น พระ ความไม่แพ้
 กระลาการ กท ความ เสีย ไม่ ทูล ให้, ก็ เพราะ ไม่มี เจ้า นาย
 อุปะการะ, ข้าพเจ้า จึง เข้า ถวาย ทวี เป็น ข้า สาทักดิ์ ใน พระ
 เจ้า ลูก เธอ พระ องค์ เจ้า ศักดิ์ เอง. ข้าพเจ้า รอ พัง ความ อยู่
 สอง เดือน เสด ก็ หา มี ผู้ ไต่ ว่า กล่าว อย่างไร ไม่. ข้าพเจ้า
 มีความ อาลัย ใน สมณะ เพศ อยู่, ข้าพเจ้า ทราบ ว่า เป็น
 เบรียน คึก แล้ว กลับ มอก อีก จะ อยู่ วัต หลวง ไม่ ได้. ข้าพเจ้า
 จึง ทูล ลา ออก ไป บวช ณ หน้ เมือง ชะ ชิง ชา. ครั้น เดือน
 สิบเอกร แรม สอง ค่ำ มี หนังสือ รับสั่ง พระเจ้า ลูก เธอ พระองค์ เจ้า
 ศักดิ์ นาง, ให้ ข้า ใน กรม ถือ ออก ไป ถึง ข้าพเจ้า. เป็น ใจ
 ความ มี ผู้ ไป ลง หนังสือ พิมพ์ ว่า, ข้าพเจ้า ยืม หนังสือ นาย
 จิต มา ทาส่ง ไม่, ข้าพเจ้า ก็ ร้อน ใจ รับ เข้า มา ซ้อ หนังสือ
 พระ ราชนพวาระการ ใช้ ให้ นาย จิต แล้ว, ข้าพเจ้า จะได้
 คง ใจ ว่า จะ ซ้อ หนังสือ สอง เล่ม ของ นาย จิต นั้น หา มี ไ้,
 เป็น แทะ ถิม ไป เป็น ความ จริง ของ ข้าพเจ้า ถึง นี้.

เรือไฟเวเดียม

● เรือที่เรียกว่าไฟเวเดียม คือเรือที่ใช้ในการ
 คึก คอเวอแมนต๋ยอมให้ ไป ทำลาย เรือ กำปั่น คำ ขาย ของ
 กำศึก ที่ใน มหา สมุทร ใน การ คึก อเมริกา ที่ เดิก ประ
 มาณ ได้ ปี ครั้ง มา แล้ว นั้น เป็น เรือ ของ พวก ขบด ที่
 เมือง อเมริกา ฝ่ายใต้ พวก ขบด ยอมให้ ไป จับ เรือ เมือง
 อเมริกา ฝ่ายเหนือ ใน ปี ที่ รับ กัน นั้น เรือไฟเวเดียม
 นั้น แต่จับ กำปั่น ได้ ทรัพย์ สิ่ง ของ ฝ่ายเหนือ พวก นาย ห้าง
 ที่ เมือง นีวยอก คึก รากา คึง ๒๕๐ แตน เหรียน ของ ที่ ทำ
 ตาย เสีย ที่ เคียว คึก เป็น รากา ๒๐๐ แตน เหรียน เรือไฟ
 เวเดียม ที่ พวก ขบด ใช้ ไป นั้น คือ เรือ กดไฟ ๓๔ ถ่า
 เรือ บาก ๕ ถ่า เรือ บริก ถ่า หนึ่ง เรือ สกนเอ ๕ ถ่า ไฟ
 เวเดียม ศรี ด้วย กัน ที่ เป็น ๒๕ ถ่า
 ● เรือไฟเวเดียมจับ ทำลายนั้น คือ เรือ กดไฟ
 ๔ ถ่า เรือ ซิบ ๖๓ ถ่า เรือ บาก ๗๔ ถ่า เรือ สกนเอ ๖๓
 ถ่า ศรี ด้วย กัน เป็น ๒๐๕ ถ่า นับ รวม กัน เป็น ๓๐ หมั้น
 ๓ พัน ๓๒ ตอน

● ใน ๒๓๕ ถ่า นั้น เรือไฟเวเดียม ชื่อ ฮาละ บามา จับ
 ได้ เรือ กดไฟ ๒ ถ่า เรือ ซิบ ๓๔ ถ่า เรือ บาก ๒๒ ถ่า เรือ
 บริก ๕ ถ่า เรือ สกนเอ ๖ ถ่า คึก เป็น รากา ทั้ง เรือ ทั้ง
 ของ มัน ทุก เรือ ๘๗ แตน เหรียน

● เรือไฟเวเดียม ชื่อ พลอริกา จับ เรือ กดไฟได้ ถ่า
 หนึ่ง เรือ ซิบ ๓๐ ถ่า เรือ บาก ๓๐ ถ่า เรือ บริก ๘ ถ่า เรือ
 สกนเอ ๘ ถ่า คึก รากา เรือ ทั้ง ของ มัน ทุก เรือ หมด ด้วย
 กัน เป็น เงิน ๕๔ แตน ๖ หมั้น ๔ พัน เหรียน

● เรือไฟเวเดียม ชื่อ ซันนโคตา จับ เรือ ซิบ ได้ ๓๐
 ถ่า เรือ บาก ๒๕ ถ่า เรือ บริก ถ่า หนึ่ง เรือ สกนเอ ๒ ถ่า
 คึก รากา ทั้ง เรือ ทั้ง ของ มัน ทุ ก ได้ ๒๘ แตน ๘ หมั้น ๘ พัน
 เหรียน

● ทุก วัน นี้ คอเวอแมนต๋อเมริกา คึก ว่า ต้อง ให้ ยัง
 กฤษ ไซ้ ของ ที่ เสีย นั้น เพราะ เมือง อังกฤษ ยอม ให้ เรือ
 นี้ มา จับ เจง ได้ เรือ ได้ คน ได้ ปืน ได้ กำ ตั้ง ที่ เมือง
 อังกฤษ อเมริกา ห้าม อังกฤษ ที่ ไม่ พัง

ชาวกรุง เทพ ฯ

● สมเภา เจ้าฟ้าจุฑาธองกรณ์ ได้เสด็จ ออก จากกรุง
 เทพ ฯ เมื่อ ณ วัน พุทธ เดือน อ้าย ขึ้น ๕ ค่ำ จะ เสด็จ ไป พระ
 ประชุมเจดีย์ ใน หลวง ได้ เสด็จ กลับ มา จาก พระ ประชุมเจดีย์
 เดือน อ้าย ขึ้น ค่ำ หนึ่ง

● หนึ่ง มา คำ แมก ฟาตันต์ ภรรยา ของ เรฟ เรนด์ เซซ ซี
 แมก ฟาตันต์ เป็น มีศ ชันนารี ที่ เมือง เพชรบุรี ได้ คดอก
 มุตร ผู้ชาย วัน เสาร์ เดือน ขึ้น ค่ำ หนึ่ง ได้ คดอก มุตร ที่
 บ้าน หมอ ปรัดเด

● หนึ่ง เดือน อ้าย ขึ้น ตาม คำ จักร สีเข้า ของ มีศ เทอ
 สกอก แอนกัมปนี ที่ คดก ควาย นั้น ชาย แก่ พระยา บุรุษย
 เป็น เงิน เช็ด ร้อย ห้าสิบ ชั่ง

● หนึ่ง บางกอก กาเลนเคอ คือ ปฏิทิน สำหรับ บางกอก
 จะ ออก อีก เดือน อ้าย ช้าง แรม เป็น เล่ม ที่ ๘ คือ ว่า ได้ ทำ
 ๘ ปี มา แล้ว ผู้ ไต่ ๆ ฤ นาย ห้าง ปราณนา จะ ลง ชื่อ แด ที่
 ของ ตัว เจริญ มา ให้ ทัน เดือน อ้าย แรม ๕ ค่ำ จะ ลง ใน
 ปฏิทิน ไม่ เอา รากา

● หนึ่ง ใน กรุง เทพ ฯ มี ตพาน เทก แด้ว สอง แห่ง ยัง
 กำลัง ทำ อีก สอง แห่ง แห่ง ที่ รับ บ้อม ประ จามิตร แห่ง

หนึ่ง ที่ตพานั้นแห่งหนึ่ง เห็นตพานะเหลกนั้นคือกว่า
 ตพานที่เคยมีน้ำ ตพานนั้นเก่า นั้นมีแต่กะตาวสองแผ่น
 มาออกไปไม่ได้ ไม่ได้แต่คนกับพระสุนักซ์ เราเคยเห็น
 ตพานนั้นสืบถามกว่า คนเดินไปเดินมา มากมายไม่ยอ
 กิ่งกลางวัน แดกลางคืน ตพานเหลกนี้ผลของเมือง
 สยาม หนุมๆ ก็กว่าแต่ก่อนนั้น ถ้าคอเอวแมนจะให้อยู่
 นานๆไม่ให้สนิมกัด เรวก็ตองทาศ น้ำมันนอก

๑ หนึ่งเรื่องรถไฟเบนเรือรบเมืองอังกฤษชื่อเปอละ
 ๑๐๐๐ ที่หลังเก่า ณวันจันทร์ เดือนอ้ายขึ้นสองค่ำ เรือ
 กรุงเทพฯ ได้ลงไปรับกับต้นตอ นายรองหลายคนขึ้นมา
 ถึงกรุงเทพฯ ณวันพุธขึ้นห้าค่ำ ถึงวันเสาร์แปดค่ำ
 ไปปรกเกล้าให้มีตถนนให้ดูที่บ้านกงสุลอังกฤษเพื่อ
 จะให้สบายใจด้วยทรงระฤกถึงพระราชไมตรี เรือรบ
 นั้นมีจักรท้ายใหญ่ถึง ๓๗๕๐ ตอน มีปืนใหญ่ ๑๗ ปอก
 เอนซินมีกำลังเท่า ๕๐๐ ม้า คนที่บนเรือศรีต้อยกัน
 ตามร้อยคน มาแต่เมืองสิงคโปร์เจ็ดวันถึงหลังเก่า
 แถนกลับไป ณวันจันทร์ขึ้นสิบค่ำ

๑ หนึ่งเรื่องรถไฟกรุงเทพฯ ชื่ออิมปรกเนบอด
 กับต้นเรือรบอังกฤษได้ขึ้นไปคบนเรือหัวไป สรรเสริญทุก
 สิ่งที่ได้เห็นว่าดีมาก เมื่อเห็นตกรเรือสี่ม้าชาวสยาม
 อยู่ในบังกับเรือรบร้อย แล้วเห็นคนตีหัดปืนที่เรว
 ว่างใจก็สรรเสริญว่าดีเหมือนยังอังกฤษ ยากที่จะ
 หมายเรืออังกฤษที่เครื่องสำหรับเรือสยาม ผ่องใสเหมือนเรือ
 นั้น ยากที่จะหมายได้

การ ขาย ของ

๑ ในวันจันทร์ เดือนอ้ายแรม ๒ ค่ำ, ทั้งแต่ย้าย ๒
 โมง จนถึงห้าค่ำ, พวกผู้หญิง ประเทศยุโรป แล อเมริกา จะ
 ขายของ ปลาตต่างๆ ที่เขาเขี่ยไว้ ใน ๑๐ เดือนนี้, จะขายที่
 คือก สวดสำหรับพวกไปเทศน์ที่ตอกควาย, เชิญท่านทั้ง
 ปวง มาชมดูในเวลา นั้น เกิด.

การเลหลังทุกเดือน

ข้าพเจ้าขอแจ้งความมายังท่านพ่อค้าแลลูก
 ค้าทั้งหลายในกรุงเทพฯ นี้ ด้วยข้าพเจ้าแม่ศ

เคอโตมาตินแอนกัมปนี ได้แต่ง ก จเลหลังทุก
 เดือนให้เบนสำหรับแก่พ่อค้าแลลูกค้าในกรุง
 เทพฯ นี้ จะได้ออขายกันเป็นการง่าย แต่
 เบนเงินสก การเลหลังนี้ ท่านทั้งหลายก็แจ้ง
 อยู่เอง ด้วยการนี้ข้าพเจ้าได้คิดจะตั้งที่ถนน
 ศกเจ้าโรงเกือก ข้าพเจ้าจะตั้งการเลหลังนี้
 ทั้งแต่เดือนฝรั่ง คือเดือนยี่นยุมารแต่ขึ้น
 ๖ ค่ำข้างฝรั่ง ก่อนข้าพเจ้าจะเลหลังข้าพเจ้า
 จึงจะมีจดหมายเป็นรายสิ่งของซึ่งข้าพเจ้ามี
 จะเลหลังนั้นให้ทราบเสียก่อนสามวันแล้ว ข้า
 พเจ้าจะทำทั้งต้นเดือนปลายเดือนเสมออีกตาม
 ทั้งซั้วปี หนังสือเขียนเมื่อวันเสาร์ขึ้นค่ำหนึ่ง
 เดือนอ้าย ถ้าผู้ใดจะมีของฝากให้เลหลัง
 ก็ข้าพเจ้าจะรับแต่จะตองเสียให้ค่าธรรมเนียม ร้อย
 ละ ๒๐ ครั้ง

๑ ประกาศด้วยน้ำใจ

๑ ผู้มีชื่อได้นี้ขอแจ้งแก่ท่านทั้งปวงทั้ง
 หญิงทั้งชาย ที่ในกรุงเทพฯ ว่าพวกเราได้
 ซื้อเครื่องทำน้ำใจตะแต่น้ำมนาว แต่มีศ
 เทอกะโตไซแลทำน้ำใจตะแต่น้ำมนาว ที่
 ห้างของเราที่ริมบ้านกงสุตฝรั่งเสศลงพิมพ์
 ณวันพฤหัสบดีเดือนอ้ายขึ้น ๑๓ ค่ำ ชื่อพวง
 เงามีริ่เมที่มนดินี่

เรือเจ้าพระยามาใหม่

๑ หนึ่งเรือเจ้าพระยามาถึง ณวันพุธ เดือนอ้ายขึ้น ๑๒
 ค่ำ, หาได้เอาเมล็ดประเทศยุโรปมาไม่ เพราะเรือที่สำหรับ
 เมล็ดมาแต่ประเทศยุโรปมาไม่ทัน, แต่ได้หนังสือจดหมาย
 เหตุเมืองสิงคโปร์มาบ้าง, เมืองจีนบ้าง, ชาวที่เมืองจีนว่า

เรือรบฝรั่งเศส เป็น หลาย ลำ ที่ ขึ้น ไป ต่ เมือง โกรเวีย นั้น, จะ ไป ชำระ ความ ที่ คณะ แคนนท์ โกรเวีย ข่า พวก มีตชันนาร บาท หลวง แต่ ครั้ง ก่อน. พวก โกรเวีย ไม่ ยอม ให้ ฝรั่งเศส เข้า ไป แล้ว ใ้ รบกัน. โกรเวีย ยิง พวก ฝรั่งเศส ที่ เป็น ตัว สำคัญ ทาย ๔ คน กว่า. ฝรั่งเศส ยอม แพ้ ต้อง ถอย ออก ไป จอด เรือ รบ อยู่ ที่ เมือง ยี่น ซือ โยโกฮามา จะ ส้อม แผล ลง เรือ รบ เสีย ใหม่, แล้ว จะ กลับ เข้า ไป รบ อีก.

๑) อึ่ง อ้าย พวก สัตว์ ที่ ต่ เรือ อะเมริกา ข่า กับ ต้น เสี้ยน นี้. เขา จับ ได้ ทั่ว พิจารณา เป็น สัตว์ แล้ว จะ เอา เชือก ผูก คอ อ้าย สัตว์ เสีย ให้ คาย.

ข่าว มาใหม่ โดย ทาง เทลิกราฟ

๑) ลอนดอน เดือน ๑๑ แรม ๕ คำ, ข่าว ว่า พวก ขบถ ที่ เกาะ แคนเดีย ได้ พจน กัน รบ พง กัน อีก.

๑) ลอนดอน เดือน ๑๑ แรม ๗ คำ, โปบ ที่ เมือง โรม ได้ ทวีต ว่า, ถ้า เหตุ มี ขึ้น ควร จะ เลิก จาก เมือง โรม ไป อยู่ ที่ อื่น ไร พร้อมใจ จะ ไป. อึ่ง ข่าว ว่า เมือง พากาเวจ แล เมือง ปราวิล รบ กัน นั้น, เมือง ปราวิล ก็ แพ้.

๑) ลอนดอน เดือน ๑๑ แรม ๑๐ คำ, ข่าว ว่า เอมบรือ เจ้า รอสเซีย มี รัชสัง ได้ จัดแจง ทพ เรือ ทพ บก ให้ เทย กำลัง.

๑) ลอนดอน เดือน ๑๑ แรม ๑๒ คำ, ข่าว มา แต่ เมือง อะเมริกา ว่า, เมือง อะเมริกา จะ รบ เมือง เมกสิโก ไร อุปถัมภ์.

๑) ลอนดอน เดือน ๑๑ แรม ๑๔ คำ, เอมบรือ เมกซิโก มี เลื่อน ได้ ทั้ง ที่ ว่า ราชการ เมือง เมกสิโก เสีย แล้ว, กลับ ไป ยัง ประเทศ ยูโรป.

ข่าว มา ด้วย หนังสือ จดหมายเหตุ

๑) หนังสือ จดหมายเหตุ มา แต่ เมือง อะเมริกา, ใจ ความ ว่า พวก ที่ เทย ด้วย คณะ แคนท์ มี กำลัง มาก ขึ้น นี้. พวก ที่ เทย ด้วย เปรตคน นั้น เสื่อม กำลัง ลง จำ เป็น ยอม แพ้ แก่ พวก คณะ แคนท์. ทุก วัน นี้ เทย ว่า จะ ยอม แพ้ แล้ว.

ข่าว มา แต่ เมือง พม่า

๑) การ ที่ เมือง พม่า รบ กัน เอง นั้น ลึน แล้ว, เจ้า สวง องค์ ที่ ดิศ ขบถ นั้น ใ้ ต่ ยอม แพ้ แล้ว หนี ไป อาศัย อยู่ กับ พวก อังกฤษ ที่ เมือง มงกั๋ง. คณะ แคนท์ อังกฤษ จัดแจง ใ้

มี ที่ อยู่ แฉง แฉง. แต่ ใ้ ทหาร ระวัง เฝ้า อยู่ มี ใ้ ไป ไท่น ไค. ยิง ทา ใ้ แ่น ว่า พระเจ้า, แ่น คิน อังวะ จะ ทำ โทษ ประการ ไค, ความ ก็ ยิง ทา แ่น ไม่, ราชทูต ฝ่าย อังกฤษ ใ้ ขึ้น ไป ถึง กรุง อังวะ แล้ว. คณะ แคนท์ อังกฤษ ว่า จะ ต้อง เปลี่ยน ข้อ ไม่ ทวี ที่ ทำ ไร แต่ ก่อน, จะ ไม่ ยอม ตาม แก่, พระเจ้า อังวะ จะ ไป รบ ยัง ไร ก็ ยัง ไม่ ทราบ. แต่ เทย แ่น ใจ ว่า ถ้า ไม่ ยอม เทย อังกฤษ เป็น อุปถัมภ์. เมือง พม่า จะ ไม่ เทย ใ้ ท่อ ไป. ถ้า ยอม พึ่ง อาศัย ใ้ แก่ อังกฤษ ก็ คง จะ ต่ ขึ้น.

เมือง อะเมริกา

๑) ข่าว มา ว่า เมื่อ เดือน ยูไล, คือ เดือน แปด นี้ ชาว ประเทศ ยูโรป ข้าม ฟาก ไป อยู่ เมือง อะเมริกา ๖ หมื่น คน ใน เดือน เถียว ไป ถึง เมือง นวยค, จะ ไป อาศัย อยู่ ใน ประเทศ อะเมริกา. ใน ๖ หมื่น คน นั้น ๓ หมื่น เป็น ชาว อิงลิช, แล ชาว สกอตลิช แล ชาว ไอริช. เหตุ นี้ บอก ว่า ชาว ประเทศ ยูโรป ชอบ เมือง อะเมริกา มาก, หมายถึง จะ ใ้ ความ สุข ที่ นั้น มากกว่า ใ้ ที่ ใน ประเทศ ยูโรป. ที่ เทย คิด ยัง นี้ เทย ก็ เทย ด้วย.

เมือง สิงคโปร์

๑) มี หนังสือ มา แต่ เมือง สิงคโปร์ ว่า, เรือ กลไฟ เทย เรือ รบ เมือง อะเมริกา ชื่อ สิ้น โยฮา, กับ ต้น ชื่อ โคโรคิโบ ไร ได้ มา ถึง เมือง บำโย เดือน ๑๐ แรม ๔ คำ, จะ ได้ มา ถึง เมือง สิงคโปร์ คือ ที่ หลัง ไม่ เข้า วัน. หนังสือ จดหมายเหตุ มา แต่ บำโย ว่า, เรือ สิ้น โยฮา ได้ แล่น มา แต่ เมือง มีตกาศ. เมื่อ มา ถึง บำโย ที่ ทอด สมอ แล้ว, ที่ บำโย เมือง บำโย ก็ ใ้ ยิง ยิง สลุต รบ ๑๑ นัด. แล้ว ใ้ เรือ รบ ก็ ยัง ยิง ยิง ๑๑ นัด เทย กัน. ถึค มา ก็ ใ้ ยิง สลุต สำรับ กอง สลุต อะเมริกา ที่ ตั้ง อยู่ นั้น ใ้ นี้.

๑) เรือ รบ ชื่อ สิ้น โยฮา นั้น, มี ชื่อ เหมือน เรือ ไพรเว เทย ที่ ใ้ จับ เรือ ค้า ขาย ใน ประเทศ ฝ่าย เทย นั้น แต่ มี ใ้ ลำ นั้น, เรือ ลำ นี้ คือ เมื่อ ๑๖๖๓ ค่อ ที่ เมือง พิล เทลเพย. ชำง ใน เรือ ใ้ ด้วย เหล็ก หนา, ชำง หนัก เป็น ไม้, มี นาย ทหาร เรือ ๒๐๐ คน. ยิง ใ้ ๑๘ บก.

๑) ชาวประเทศยุโรป มาโดย จด หมาย เหตุ

๑) จดหมาย เหตุ ชื่อ โสม นิวซี. เดือน ๑๐ แรม ๙ คำ บอ กว่า ยี่ นี ฝ่าย ที่ เมือง อเมริกา นั้น เสีย โดย มาก, ๑) หนึ่ง ที่ เมือง ลิวออลด์, มี สม โภช เลียง โคะ กัน ใหญ่, เพื่อ จะ ได้ สรรเสริญ คน ที่ เป็น สำคัญ ใน การ ทำ แอคน แลน ตึก เติล แครฟ, ให้ สรรเจี นัน. ลอซ คัน เล ชุน นาง อัง กฤษ ผู้ ว่า การ ต่าง ประเทศ ได้ ไป ประชุม ที่ นั้น ด้วย, ๑) หนึ่ง พวก เมก ลี โด ที่ เรียก ว่า พวก วิบ บิล กที่ ชัก ขวาง เอ็ม บิว เมก สมิ เลียน นั้น, มี กำ ลัง ชัน, ๑) หนึ่ง เปเร สตี เคนท์ ขอน ชัน กลับ มา ยัง เมือง วัต ซิงตัน แล้วย, มี คน ประชุม กัน สรรเสริญ มาก, ๑) หนึ่ง น้ำ ท่วม ที่ เมือง ฝรั่งเศส ของ เสีย ทัก กัง ทำ ตาย มาก, ด้วย น้ำ ไหล มา แทะ ภูเขา ไหล เขียว นึก, จึง ทำ ตาย ตึก เรือ น ให้ กัง ได้.

๑) หนึ่ง ไรค ลง ราก ที่ เมือง ลอนดอน ยัง คง อยู่ ลาง ที่ ก็ เขียด ไป ลาง ที่ กลับ เป็น ชัน อีก.

๑) ชาว มา โดย จดหมาย เหตุ โสม นิวซี แต่ ลอนดอน เดือน ๑๑ ชัน คำ หนึ่ง, ความ ไม่ ครี ออคน ทร้ย กับ อิตาลี ก็ เทก ลง กัน ได้ ประทับ ทรา แล้วย.

๑) หนึ่ง เมือง ปรอชเซีย ยัง กำ ลัง จัด แงง รับ เมือง ต่าง ๆ ที่ ชัน แก่ ตัว, ๑) หนึ่ง ไรค ลง ราก ที่ เมือง ลอนดอน ทวี มาก ชัน

๑) หนึ่ง มเหสี เมก สมิ เลียน เจ้า เมือง เมก ลี โด, ไป เยี่ยม เอ็ม บิว ไรค ฝรั่งเศส แล โปย ที่ เมือง โรม, เสีย จะ วิค ไป ที่ นั้น. เอ็ม บิว ไรค เมก สมิ เลียน บอ ก ความ ตาม ทาง แอคน แลน ตึก เติล แครฟ, ถึง มเหสี เป็น ๔๗๔ คำ ต้อง เสีย เงิน ๕ พัน เรียน, ตาม คำ ธรรม เนียม เติล แครฟ, ๑) ชาว มา แก่ เมือง โม ยัด ประเทศ อา ตระ บามา. ๑) ฝ่าย ไท้ แชวง เมือง ยิน ทิศ เทศ ว่า ฌวัน อา ทิคย์ เดือน ๙ แรม ๗ คำ, มี เกาะ ใหม่ ๕ ชัน ใน อ่าว ทะเล ใน วัน นั้น, สูง ๙๐ ฟัก คิก เป็น ๑๕ เสต, โดย ปริมาณ ล ๗ รัย ฟัก คิก เป็น ๒ รัย ๖๓ วา, ๑) หนึ่ง ที่ เมือง ไรคเซีย จับ คน ที่ คิก ขบถ ได้ ๓๔ คน, ตัก สิ้น ว่า เป็น โทษ เข้า ใน การ ขบถ คิก จะ ข่า เอ็ม บิว ไรคเซีย เสีย.

ความไฟไหม้

๑) ฌวัน จันทร์ เดือน อ้าย ชัน ๓ คำ, เกิด ไฟไหม้ บ้าน ที่ ถนน เจริญ กรุง ที่ หลัง บ้าน มีศเตอบักเอนแปก แอนกำปนี. แต่ ไหม้ ก็ ไม่ มาก.

๑) หนึ่ง ใน คัน วัน นั้น ที่ ไรง ยี่, พวก จีน หลัง บ้าน หลวง วิสุทธ สาครคิยสุ. พวก เคน ภาวะน คน หนึ่ง เทน เพลิง ทิศ หลัง คา ไรง ยี่ นั้น, ก็ รัย ปลุก คน ชัน ให้ ตับ ไฟ ก็ ตับ ทน. ไท้ เหน ไม่ คัก ไฟ ฝรั่งเศส เป็น กำมือ ๑ ห่อ อยู่ใน ภาวะน ฟาง หลาย ชัน ไฟ ทิศ ภาวะน ฟาง อยู่ ยัง ทำ ถึง ที่ ไม่ คัก ไฟไม่. ถ้า ไม่ ไท้ ตับ อีก ประเคียว ก็ จะ ถึง ไม่ คัก ไฟ ก็ จะ ทิศ ไหม้ ชัน จะ ตับ ไม่ ได้. บ้าน นั้น ก็ จะ ไหม้ เสีย ทมก จะ ทิศ ลาม ไป ถึง บ้าน มีศเตอบักเอนกำปนี, แล มีศเตอบักเอนกำปนี. เพราะ สม พัด เรือ ใน ขณะ นั้น. พวก ภาวะน เคน ยาม ตั้ง นั้น เป็น คุณ ประโยชน์ รั แก่ บ้าน เมือง จริง.

หมอบ นึกปราช ชื่อ บักเตียน

๑) หมอบ บักเตียน ที่ ไท้ มา อยู่ ใน กรุง เทพ ๖ ๒ ปี ๓ บ แล้วย นั้น, ไท้ ไป เทียว ที่ เมือง อังกอ, ทุก วัน นี้ ก็ ยัง เทียว อยู่ ที่ ประเทศ จีน ฝ่าย ไท้. ตั้ง ใจ ว่า จะ เทียว ไป ฝ่าย เหนือ จน ถึง เมือง ยิกิน. แล้วย จะ ชัน ไป ตาม น้ำ ชื่อ ไชวมี เข้า ไป ใน แคน เมือง ไรคเซีย แล้วย ข้าม เมือง ไรคเซีย ไป ถึง เมือง เยอ มะเน จะ ไป บ้าน เขา. กำ ลัง ชาติ ทั้ง ๔ ของ ท่าน แชง แวง นึก, เทียว ไป ไท้น ๆ ก็ ไม่ เป็น ไร คน ชัน ก็ จะ ตาย ไป. ท่าน กิน อาหาร แต่ ภาอ ควร ไม่ มาก. แล้วย เหล้า ก็ ไม่ กิน, เขา เหน ว่า อา ไสย เหตุ นี้ จึง ไม่ ไคร จะ เป็น ไรค, ท่าน ไท้ เทียว ตลอด ทวีป อเมริกา แล แอฟริกา แล้วย. เมื่อ ตลอด ทวีป อาเซีย แล้วย ก็ จะ อยุค การ เทียว. แล้วย จะ เขียน เรือ ง ตาม ที่ ไท้ เหน แล ไท้ รั ใน โลกย.

หมอบ เฮ้า

๑) หมอบ เฮ้า กับ ภรรยา ไท้ กลับ มา ยัง กรุง เทพ ๖ ฌวัน ชาติย เดือน อ้าย ชัน ๙ คำ ไท้ ออก จาก เมือง อเมริกา เดือน ๙ ชัน ๑๐ คำ, มา ทาง คา ลิ ฟอเนีย, แวะ ที่ เกาะ ซานตาวิค แล้วย มา ถึง ชองกง แล้วย มา จาก ชองกง ถึง กรุง เทพ ๖ ศรี เข้า ด้วย กัน เคน ทาง มา ๑๑๙ วัน ทั้ง สัว ทั้ง เมีย ก็ สบาย. คุณ เหมื่อน จะ กลับ หนุม ชัน อีก, เว้น ไร้ แต่ สม แล หนวด ชาว เก่า นั้น, หมอบ กลับ มา นี้ พวก เรา ก็ ค้ำ ใจ นึก เหน ว่า ไท้ ที่ รั จัก หมอบ แต่ ก่อน ก็ ตั้ง ใจ ด้วย.

ข่าว กงสุล ฝรั่งเศส

๐ หนึ่ง ว่าเกิด ความ กะทอน แล้ว, ได้ ยิน ว่า เขา ภา
กัน มาก มาย ว่า ใน วัน ศุกร เดือน อ้าย ขึ้น ๗ ค่ำ, มน เชีย อย
มา เร กงสุล ฝรั่งเศส, ได้ เข้า ไป เฝ้า ใน หลวง ที่ นำ พระ ที่ นั่ง
สุ ไทย สว รย, อง ราช กล่าว โทษ ท่าน เจ้าพระยา ศรี สุริ ยวงษ์,
เป็น ใจ ความ ว่า, ถ้า จะ ไป ศึก ให้ ท่าน อยุ่ ที่ กลา โหม ท่อ ไป
กรุง สยาม กับ ฝรั่งเศส จะ อยุ่ เป็น คู่ ข ไม่ ได้, มี หน้า ข้ำ ว่า
คว ร ที่ จะ กด ลง ถว ก เสีย, ถ้า ความ นี้ เป็น ความ จริง ก็
ผิด อย่าง ขร มณเฑียร ที่ เคย มี ใน ประเทศ อยุ่ โวย แต่ เดิม มา,
ถึง มา ทว่า จะ เป็น ราช ทุท ใหญ่ จะ มา กล่าว โทษ, ผู้ ที่ เป็น สำ
เรี จ ราชการ แฝ น คิน เหมือน ยิง ท่าน ก็ ไม่ ได้, ที่ ประเทศ อยุ่
โวย ถึง ราช ทุท ใหญ่ ทำ อง ราช ทั้ง นั้น, เหน ที่ อัง กฤษ ฎา ฝรั่งเศส
เศ ส ฎา เมือง อื่น ก็ ก็, จะ ส่ง หนังสือ ที่ ราช ทุท ถือ มา,
คิน ให้, แล้ว ก็ จะ ไล่ เสีย, นี้ เป็น แต่ กงสุล บัน กาศ กั กั ตี ต่ำ
กว่า ราช ทุท มาก จะ ยอม ได้ ฎา, เรา มี ความ หวัง ใจ ว่า คอ
วอ แมนต์ กรุง เทพ ๆ จะ ไม่ ยอม ตาม ที่ กงสุล ฝรั่งเศส
ปร วา ชู นาน นี้ เสีย, เป็น การ อง ราช แทบ จะ ยิง คับ ใน หลวง
ให้ คัด แชน ข้าง ขวา เสีย, ทั้ง แต่ ความ นั้น เกิด มา เรา ได้
ถา ม หลาย คน นึก หน้า กั ว่า เป็น ความ จริง, ผู้ ใหญ่ ผู้ น้อย
ก็ ว่า เป็น ความ จริง, คน ทั้ง ปวง เสีย ใจ นึก, ได้ ยิน ข่าว
ว่า ใน หลวง ได้ ไป ศึก โทษ กงสุล ฝรั่งเศส เสีย แล้ว, ถ้า
เป็น ความ จริง ยก โทษ เสีย ง่าย ๆ ทั้ง นี้, ถ้า ฝรั่งเศส ยก
ทัพ มา ศึก เมือง ฝ่าย ได้ ได้ หมด, ก็ จะ ยก โทษ เสีย ง่าย ๆ ทั้ง
นั้น ก็ ได้ เหมือน กัน.

ข่าว มา ทาง เทลิ แครฟ คัด ออก จาก จดหมาย
เหตุ ถึง คีปรี

๐ ตอน ตอน เดือน ๑๒ ขึ้น ค่ำ หนึ่ง พวก คอน แครฟ
ได้ ขณะ พวก เปเร กเคนต์ ใน การ ที่ เลือ ก ขุน นาง เป็น การ
ชนะ ใหญ่ นั้น ทั้ง นี้ ไป เปเร กเคนต์ ยอน ชัน จะ ไม่มี กำ ลัง
ที่ จะ ทำ วน วาย ไป อีก ได้

๐ ตอน ตอน เดือน ๑๒ ขึ้น ค่ำ ๓ ข่าว ว่า ที่ ฎากัน
แต่ ก่อน ว่า เอม บิง อ เมง คมิ เตียน ทั้ง ราช สบ บัด นั้น ไม่
จริง แต่ ข่าว ว่า เมือง อะ เมริก กัน จะ ช่วย อยุ่ ถ่ม กั พวก ริ บับ
ถัก ที่ เมือง เมก สิ โก นั้น เหน จะ เป็น ความ จริง

๐ ตอน ตอน เดือน ๑๒ ขึ้น ๕ ค่ำ ข่าว ว่า ที่ รบ ศึก กัน
ที่ เมือง แคน เคีย นั้น สงบ แล้ว การ ศึก ทั้ง ๒ ฝ่าย นั้น ยอม
อยุ่ ต พวก เมือง เคอ เก ยอม แพ้ แก่ เมือง แคน เคีย แล้ว
จะ เป็น ไมตรี กัน หนึ่ง เรือ รบ ฝรั่งเศส จะ ไป รั บ ทหาร
ฝรั่งเศส แต่ เมือง โรม คิน ไป ยัง กรุง ฝรั่งเศส

๐ หนึ่ง ความ นี้ ของ เมือง อะ เมริก กิตถง ใน เดือน
ออก โด เตอ เดือน เคียว ถึง ๒๐๐ แตน เหรียน ถ้า ถไป เรือ ทั้ง
นี้ ทุก เดือน ใน ๑๒ ปี ก็ จะ ใช้ นี้ นั้น หมด

๐ หนึ่ง เชน นิ วิ ต เซอ มัน ได้ ไป เมือง เมก สิ โก แล้ว
คู เหมือน จะ ไป ช่วย พวก ริ บับ ถัก ที่ เมือง เมก สิ โก

ข่าว มา โดย จดหมาย เหตุ

๐ โว ก โค กระ บือ ที่ เมือง อัง กฤษ ก็ สิ้น แล้ว หนึ่ง หมาย
ประกาศ คอ เวอ แมนต์ ฝรั่งเศส ว่า ทหาร ฝรั่งเศส ที่ เมือง
โรม จะ ออก จาก เมือง โรม ใน เดือน อ้าย ขึ้น ๘ ค่ำ

๐ หนึ่ง ทหาร ฝรั่งเศส ที่ เมือง เมก สิ โก เริ่ม จะ ออก
จาก เมือง เมก สิ โก แล้ว

๐ หนึ่ง ฝูง ราษฎร ที่ เมือง อัง กฤษ ก็ ยัง ปร ชม กัน มาก
มาย ว่า กล่าว จะ ให้ คอ เวอ แมนต์ ยอม ให้ เข้า ใน การ ที่ เลือ ก
ขุน นาง ให้ ได้

ราคา สิ้น กั ที่ เมือง เสียง ไช้

๐ เข้า ถ่าน ขาว มัง กถ่า ราคา หาบ ละ เหรียน ๗๕ เซนต์
๓๒ เหรียน ๖๐ เซนต์ เข้า ถัด อัง สยาม หา ได้ บอ ก ราคา ไม่

๐ น้ำ ตาลทราย ขาว กวาง ตั้ง หาบ ละ ๕ เหรียน ๘๐
เซนต์ แด ๘ เหรียน น้ำ ตาลทราย แดง หาบ ๔ เหรียน ๓๕
เซนต์ แด ห้า เหรียน ๒๐ เซนต์
๓๕ เหรียน ๕๐ เซนต์

๐ น้ำ ตาล แดง เมือง อ้าย มุ่ย หาบ ๓ เหรียน ๘๕ เซนต์

๐ สีน มถะ ภา ใหม่ ที่ ย ๑๒๕ เหรียน อย่าง บัด นา ใหม่
ใหม่ ๕๗๐ เหรียน แด ๖๘๕ เหรียน อย่าง บัด นา ใหม่
๕๗๕ เหรียน

แอกแตนติก เทลิแครฟ

๑) ทุกวันนี้ แอกแตนติก เทลิแครฟ มี ๒ สาย. สายที่
 เลี้ยนั้น เขาได้จัดแจงขึ้นตั้งแล้ว, ใช้ได้ทั้ง ๒ สาย, เมื่อ
 จัดแจง สาย สายใหม่ตั้งแล้ว ก็ไปเก็บ สาย เก่า ที่ เลี้ย จม อยู่
 ใน สมุทร. เรือ เล่น ไปไม่ผิดที่ไป เอา ขึ้น มาได้. เหน
 ว่าไม่มีอะไร ที่จะ ลอย ขึ้น มาให้ เหน เป็ย สำคัญ, เขา เก็บ

เอา ได้ ด้วย วิธี ตกวาว ดวง พระ จันทร์. เมื่อ สาย ขาด นั้น อีก
 บัญหนึ่ง เขา กลับ ไป. เรือ เล่น ไปถึง ที่ นั้น เขา เก็บ เอา ได้
 เป็น ความ ประหลาด จริง. ข่าว มา ว่า สาย เชือก ที่ จม อยู่ใน
 มหา สมุทร บัญหนึ่ง นั้น ไม่เลี้ยกลับ ต่กว่าแต่ก่อน. อนึ่ง มี ข่าว
 ว่า พวก อเมริกา จะ ทำ แอกแตนติก เทลิแครฟ อีก สาย หนึ่ง โดย
 เร็ว.

กำปั่นเข้า มา กรุง เทพ ฯ

เข้า มา เมื่อไร	กำปั่น ชื่อไร	กัปตันชื่อไร	กั ทอน	เรือ ชื่อไร	มาแต่ไหน
เดือน ๑๒ แรม ๙ ค่ำ	บังเกอร์ฮิน	ทาวิต	๘๘๘	ชิบอเมริกา	มะนิลา
เดือน ๑๒ แรม ๑๒ ค่ำ	เซนดี	ลัคชอบ	๓๑๒	บากฮำเบ็ก	สิงคโปร์
เดือน ๑๒ แรม ๑๒ ค่ำ	มักเคล็ดนา	สมิต	๕๐๐	บากฮำเบ็ก	ฮ่องกง
เดือน ๑๒ แรม ๑๓ ค่ำ	เอกสเปร์ส	ควาฟต์	๑๘๖	บวิกปรอดเซีย	ฮ่องกง
เดือน ๑๒ แรม ๑๓ ค่ำ	อัลบัตรอซ	แซมมี	๔๑๔	บาก บริเมน	ฮ่องกง
เดือน ๑๒ แรม ๑๓ ค่ำ	เคสเตรล	ฮาดิง	๔๘๕	บากอังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน ๑๒ แรม ๑๓ ค่ำ	โคไลซา	คีซิลวา	๕๔๒	บากสยาม	ฮ่องกง
เดือน ๑๒ แรม ๑๔ ค่ำ	เซนเนทอร์	ไวเซอฮู	๓๘๒	บากสยาม	ฮ่องกง
เดือน ๑๒ แรม ๑๔ ค่ำ	ไฟลยงพิศ	แซกซ์ทอพร	๒๘๕	บากสยาม	ฮัมบูย
เดือน ๑๒ แรม ๑๔ ค่ำ	เบนคาเลน	ไฮเยมสทอน	๒๘๐	บวิกดีชะ	ฮ่องกง
เดือน ๑๒ แรม ๑๕ ค่ำ	เบอลิงทอน	ไฮกี	๔๘๕	บากอังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน ๑๒ แรม ๑๕ ค่ำ	เซนคัมกันค	เอศ	๒๑๐	บากบริเมน	สิงคโปร์
เดือน ๑๒ แรม ๑๕ ค่ำ	ฮาไลซี	ซัท	๒๐๐	สกุเนฮำเบ็ก	สิงคโปร์
เดือน อ้าย ขึ้น ๑ ค่ำ	คาลวิลแซม	ทัททอน	๒๓๘	บากปรอดเซีย	สิงคโปร์
เดือน อ้าย ขึ้น ๓ ค่ำ	เพอส์	รอส	๑๗๕๐	กลไฟ อังกฤษ	สิงคโปร์
เดือน อ้าย ขึ้น ๓ ค่ำ	ซีซาร์	เส็ก	๓๐๖	บากอังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน อ้าย ขึ้น ๕ ค่ำ	คตบโซ	กิง	๕๖๖	ชิบอเมริกา	ฮ่องกง
เดือน อ้าย ขึ้น ๕ ค่ำ	แกทอว	เฮมชอก	๘๗๖	ชิบสยาม	ฮ่องกง
เดือน อ้าย ขึ้น ๘ ค่ำ	แกนซิมม	วคซัน	๔๖๔	บากอังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน อ้าย ขึ้น ๘ ค่ำ	ฮัคคิวนเทอ	คิลล์	๕๑๓	บากดีชะ	ฮ่องกง
เดือน อ้าย ขึ้น ๑๐ ค่ำ	นระฮำ	เซนเทอซัน	๓๓๓	บาก อังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน อ้าย ขึ้น ๑๑ ค่ำ	เคนมาก	เปรวซี	๓๒๘	บาก สยาม	ฮ่องกง
เดือน อ้าย ขึ้น ๑๑ ค่ำ	เอนเทอไปร์ซี	ลาฟล็ค	๔๔๘	บากสยาม	ฮ่องกง
เดือน อ้าย ขึ้น ๑๒ ค่ำ	เจ้าพระยา	อรตัน	๓๕๓	กลไฟ สยาม	สิงคโปร์
เดือน อ้าย ขึ้น ๑๒ ค่ำ	อัมกัก	ฮอลเซิน	๕๑๑	บากอังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน อ้าย ขึ้น ๑๒ ค่ำ	เฮมบิว	คัคเด	๓๗๐	บากอังกฤษ	ฮ่องกง

ออกไปเมื่อไร	กำนัน	ออกไปจาก	กรุงเทพ ฯ	จะไปไหน	
เดือน ๑๒ แรม ๑๐ ค่ำ	วิฑวาท	บาราศ	๗๘๒	ซิบ อเมริกา	ฮ่องกง
เดือน ๑๒ แรม ๑๕ ค่ำ	เม็คทิวเว	จีน	๑๖๘	บรึกสยาม	ยาวา
เดือน อ้าย ซิน ๑ ค่ำ	เฮมิวอวิก	บาช	๒๗๒	บักอังกฤษ	บ่าบ
เดือน อ้าย ซิน ๕ ค่ำ	ฮิงห้อย	ฮังเซน	๓๕๒	บาศสยาม	สิงคโปร์
เดือน อ้าย ซิน ๕ ค่ำ	กิมเซงฮอง	จีน	๒๑๓	บรึกสยาม	ชายทะเล
เดือน อ้าย ซิน ๗ ค่ำ	เป็กเซอหมัน	เมอฮอ	๗๕๐	บาศบรึเมน	ฮ่องกง
เดือน อ้าย ซิน ๗ ค่ำ	เฮลวอย	บักเซน	๕๕๘	บาศสยาม	ชาวทะเลไทย
เดือน อ้าย ซิน ๘ ค่ำ	คองนัท	มอตัน	๓๕๐	บาศอังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน อ้าย ซิน ๘ ค่ำ	ฮิวันเตเลน	ฮากำซี	๕๕๑	บาศอังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน อ้าย ซิน ๘ ค่ำ	คัมเปริม	นอตกูทา	๒๓๓๗	บาศกัซ	ยาวา
เดือน อ้าย ซิน ๑๐ ค่ำ	เฟอละ	วอซี	๑๗๖๐	ดลไฟรบ อังกฤษ	สิงคโปร์
เดือน อ้าย ซิน ๑๑ ค่ำ	คัมยี่	วอซี	๑๐๓๑	ซิบอเมริกา	นิงโป
เดือน อ้าย ซิน ๑๑ ค่ำ	เบงมิต	เคคัมมัน	๕๐๐	บาศบรึเมน	ฮ่องกง

๑ ปฏิทิน บตกโมง แลท่งในข้างแรมเดือนอ้ายนี้. ๗๕

ค่ำอังกฤษ	ค่ำไทย	ค่ำจีน	อาทิตย์ขึ้น กี่โมง	อาทิตย์ตก กี่โมง	อาทิตย์เที่ยง กี่โมง	จันทร์ขึ้น
เดือน กัมชมนเบอ	เดือน อ้าย	เดือน ๑๑				
วันอาทิตย์ ๓๓ ค่ำ	แรม ค่ำหนึ่ง	๑๖ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๕ นาที	๕ โมง ๓๕ นาที	ย่ำเที่ยง	๑ ค่ำ ๕๕ นาที
วันจันทร์ ๓๔ ค่ำ	๒ ค่ำ	๑๗ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๕ นาที	๕ โมง ๓๕ นาที	ย่ำเที่ยง	๒ ค่ำ ๕๕ นาที
วันอังคาร ๓๕ ค่ำ	๓ ค่ำ	๑๘ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๕ นาที	๕ โมง ๓๕ นาที	ย่ำเที่ยง	๓ ค่ำ ๕๑ นาที
วันพุธ ๒๖ ค่ำ	๔ ค่ำ	๑๙ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๕ นาที	๕ โมง ๓๕ นาที	ย่ำเที่ยง	๔ ค่ำ ๕๓ นาที
วันพฤหัสบดี ๒๗ ค่ำ	๕ ค่ำ	๒๐ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๕ นาที	๕ โมง ๓๕ นาที	๕ โมง ๕๘	๕ ค่ำ ๓๓ นาที
วันศุกร์ ๒๘ ค่ำ	๖ ค่ำ	๒๑ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๕ นาที	๕ โมง ๓๕ นาที	๕ โมง ๕๘	นาที
วันเสาร์ ๒๙ ค่ำ	๗ ค่ำ	๒๒ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๕ นาที	๕ โมง ๓๕ นาที	๕ โมง ๕๘	๖ ค่ำ ๕๖ นาที
วันอาทิตย์ ๓๐ ค่ำ	๘ ค่ำ	๒๓ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๕ นาที	๕ โมง ๓๕ นาที	๕ โมง ๕๘	๗ ค่ำ ๕๘ นาที
วันจันทร์ ๓๑ ค่ำ	๙ ค่ำ	๒๔ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๕ นาที	๕ โมง ๓๕ นาที	๕ โมง ๕๗	๘ ค่ำ ๑๙ นาที
เดือนยี่นยออเว						
วันอังคาร ค่ำหนึ่ง	๑๐ ค่ำ	๒๕ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๕ นาที	๕ โมง ๓๖ นาที	๕ โมง ๕๗	๙ ค่ำ ๑๙ นาที
วันพุธ ๒ ค่ำ	๑๑ ค่ำ	๒๖ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๕ นาที	๕ โมง ๓๖ นาที	๕ โมง ๕๖	๑๐ ค่ำ ๑๗ นาที
วันพฤหัสบดี ๓ ค่ำ	๑๒ ค่ำ	๒๗ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๕ นาที	๕ โมง ๓๖ นาที	๕ โมง ๕๖	๑๐ ค่ำ ๕๕ นาที
วันศุกร์ ๔ ค่ำ	๑๓ ค่ำ	๒๘ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๕ นาที	๕ โมง ๓๖ นาที	๕ โมง ๕๕	๑๑ ค่ำ ๕๓ นาที
วันเสาร์ ๕ ค่ำ	๑๔ ค่ำ	๒๙ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๕ นาที	๕ โมง ๓๖ นาที	๕ โมง ๕๕	๑๑ ค่ำ ๕๕ นาที

รางวัล ๖ คำ ถึง

๑ การละโมยแต่ ณ เดือน ๔ ที่ ๒ แรม ๑๒ คำ, ยังหาได้
ทั่วเป็นแน่ไม่. ขอให้ท่านสืบเอา ตัว ละโมย นั้นให้ข้าพเจ้า
ได้. ถ้าได้เป็นแน่แล้ว จะได้รางวัล ๖ คำถึง. ละโมยนั้น
นั้น, คือละโมยเอา หนังสือ อคตมาไทยบ้าง, สามก๊กเล่ม
ที่หนึ่งบ้าง, ถ้าเห็นผู้ใดเที่ยวขาย อคตมาแล สามก๊ก
ถูก ๆ ก็ควร จะสืบถามแก่คนนั้น, ว่าได้เอามาแต่ไหน.

สามก๊ก

๑ สามก๊กเล่ม ๒ ได้ลงพิมพ์แล้ว, ได้ผูกเข้า เป็นเล่มไว้
บ้างแล้ว. แต่จะจำหน่ายได้แต่ที่ละน้อย ๆ, จะจำหน่ายให้
มากไม่ได้. ด้วยลูกจ้างผู้ที่จะทำเข้าเป็นเล่มนั้น น้อยตัวนัก.

หมาย การ นาย ห้าง

มีศเทศ มา เลียบ บิยูเลียน แอน ก้าปะนี ขอแจ้ง ครวม
แก่ท่าน ทั้ง ปวงว่า ได้ตั้งที่ขายของ ขึ้นใหม่
ที่ เรือน ซึ่ง มีศเทศ เอฟ เปตง เขต ไทว เออ อยู่แต่
ก่อน ริม กงสุต พุดเกศ ข้าพเจ้าได้ แยก ออก
ขาย อีก แห่ง หนึ่ง แลที่เก่า ของ ข้าพเจ้า ก็ยัง
ขายอยู่ มีของ มาใหม่ หลาก สิ่ง มา เมื่อ เร็ว ๆ
นี้ แลพบ จะ ทุก สิ่ง ที่ท่าน ทั้ง ปวง จะ ต้อง การ
ซื้อ เชิญ ท่าน มา ชม ดูเถิด

๑ คำว่า น้ำ ขึ้น น้ำ ลง กำหนด ที่ กรุง เทพ ฯ เมื่อ น้ำ เอ่อ ภาวะ

๑ จวมเนียม อังกฤช นัย วัน ทั้ง แต่ เวลาเที่ยง ขึ้นวัน น้ำ, ไป จน เวลา เที่ยง วัน, เรียกว่า เวลา เช้า. ทั้ง แต่ เที่ยง วัน จน ถึง
เที่ยงคืน เรียกว่า เวลา บ่าย. ทั้ง สอง นี้ เรียก วัน หนึ่ง, เป็น ๑๔ ชั่วโมง. น้ำขึ้น ที่ บางกอก ช้ากว่า ที่ ปากน้ำ ๒ ชั่วโมง ๔๕ นาที.

เดือน ช้าย ข้าง แรม

วัน ะไร	กั คำ	ขึ้น เมื่อไร	ลง เมื่อไร	ขึ้น บ่าย เมื่อไร	ลง บ่าย เมื่อไร
ก่อนช้าย	ข้างแรม				
วันอาทิตย์	คำ หนึ่ง	ขึ้น ๙ ทุ่ม ๑๕ นาที	ลงเช้า ๓ โมง ๔๕ นาที	ขึ้น บ่าย ๓ โมง ๓๐ นาที	ลง ย่ำค่ำ ๔๕ นาที
วันจันทร์	๒ คำ	ขึ้น ๑๐ ทุ่ม ๓๐ นาที	ลงเช้า ๔ โมง ๑๕ นาที	ขึ้น บ่าย ๔ โมง ๓๐ นาที	ลง ทุ่ม หนึ่ง ๑๕ นาที
วันอังคาร	๓ คำ	ขึ้น ๑๐ ทุ่ม ๓๐ นาที	ลงเช้า ๔ โมง ๓๐ นาที	ขึ้น บ่าย ๔ โมง ๔๕ นาที	ลง ๒ ทุ่ม
วันพุธ	๔ คำ	ขึ้น ๑๐ ทุ่ม ๓๐ นาที	ลงเช้า ๔ โมง ๓๐ นาที	ขึ้น บ่าย ๕ โมง ๓๐ นาที	ลง ๒ ทุ่ม ๔๕ นาที
วันพฤหัสบดี	๕ คำ	ขึ้น ๑๐ ทุ่ม ๓๐ นาที	ลงเช้า ๔ โมง ๓๐ นาที	ขึ้น บ่าย ๕ โมง ๓๐ นาที	ลง ๓ ทุ่ม ๓๐ นาที
วันศุกร์	๖ คำ	ขึ้น ๑๐ ทุ่ม ๓๐ นาที	ลงเช้า ๔ โมง ๔๕ นาที	ขึ้น ย่ำค่ำ	ลง ๔ ทุ่ม ๑๕ นาที
วันเสาร์	๗ คำ	ขึ้น ๑๑ ทุ่ม	ลงเช้า ๔ โมง ๓๐ นาที	ขึ้น ย่ำค่ำ ๓๐ นาที	ลง ๔ ทุ่ม ๓๐ นาที
วันอาทิตย์	๘ คำ	ขึ้น ๑๑ ทุ่ม ๓ นาที	ลงเช้า ๕ โมง	ขึ้น ๒ ทุ่ม	ลง ๖ ทุ่ม
วันจันทร์	๙ คำ	ขึ้น ย่ำรุ่ง	ลง ๕ ทุ่ม ๓๐ นาที	ขึ้น ๓ ทุ่ม ๓๐ นาที	
วันอังคาร	๑๐ คำ	ขึ้น ๑๑ ทุ่ม ๑๕ นาที	ลงเช้า ๕ โมง ๔๕ นาที	ขึ้น ๕ ทุ่ม	
วันพุธ	๑๑ คำ	ขึ้น ย่ำรุ่ง		ลง ๖ ทุ่ม	
วันพฤหัสบดี	๑๒ คำ	ขึ้น เช้า ๒ โมง ๑๕ นาที			
วันศุกร์	๑๓ คำ	ขึ้น ทุ่ม หนึ่ง ๑๕ นาที	ลงเช้า ๓ โมง ๑๕ นาที		
วันเสาร์	๑๔ คำ	ขึ้น ๔ ทุ่ม	ลงเช้า ๔ โมง ๕๑ นาที		

๑หนังสือจดหมายเหตุ

THE BANGKOK RECORDER.

เล่มที่ ๒ เดือนธันวาคม ๑๔ คำมี ขาน อัฐ ศก จตุศักราช ๑๒๑๘ เดือน เมษายน วันที่ ๕ กฤษ ศักราช ๑๘๖๗, ปีที่ ๒๒๒

เรื่อง เกาะ ชันทาวีศ บต ๓

๑ เจ้าคามิชมิซา ที่หนึ่ง, ถึง ท่านโต ก็คือ รูปพระ จนสิ้นพระชนม์, ท่านโต เปลี่ยน ขวมนิยม ศาสนา ที่ถือมาแต่ก่อนนั้น หลายอย่าง. เมื่อ ท่าน ประชวร โโรค ที่เป็น ที่ สุข ท่าน ก็ ไม่ ยอม ให้ โพร่ พล เมือง ทำการ, ว่า คน บุชา สำหรับ ที่ จะ ย้ายที่ โรค ของ ท่าน ขวมนิยม แต่ บูราณ ที่มี สืบ ๆ มา. แล้ว ก็ ได้ สั่ง ไว้ว่า เมื่อ ตัว เรา ล่วง ไป แล้ว, อย่า ให้ คน ว่า มนุษย์ แล สัตว์ บุชา, เพื่อให้ ถึง วิญญาณ ของ เขา ใน เบื้อง นำ นั้น เลย. เพราะ การ บูชานั้น จะ เสียเปล่า. แต่ โพร่ พล เมือง เมื่อ เห็น เจ้า ชันทาวีศ ของ ตัว ล่วง ไป แล้ว, ก็ จับ สุนัข ว่า เสี้ย สาม ร้อย ตัว ใน วัน ทำ พระศพ. คน ทั้งปวง ก็ ร้อง ให้ ร้อง คราง ตลอด หมู่เกาะ, แล ได้ โคน ศวีระ แล เขาไฟเผา ตัว ให้ พอง ให้ เจ็บ. แล หัก หน้า ฟัน ของ ตัว เสี้ย. แล ทำ การ วุ่นวาย ต่าง ๆ นานา, แล ทำ การ ชั่ว อยาบช้า ต่าง ๆ. คนไทย ก็น่า พิน คาม ขวมนิยม ซึ่งมี เมื่อ เจ้าแผ่นดิน ตาย.

๑ โลโซโลโซราช บุตร ผู้ใหญ่ ของ คามิชมิซา ที่หนึ่ง, ได้ ขึ้นครองแผ่นดิน ว่า การสืบไป, อายุได้ ๖๑ ปี. เกอฮู มา นิว เมีย ที่ สอง ของ คามิชมิซา. ที่ ท่าน ให้ ว่า การ แผ่นดิน ต่วน กั้น เมื่อ ยัง อยู่ นั้น, โลโซโลโซ ได้ ทั้ง หมอ คน นั้น ไว้ เป็น ที่ เจ้า พระยา กลาโหม, แต่ มารดา ของ โลโซโลโซ นั้น ชื่อ เคียวบิวโธลาเน. ทั้ง ไว้ เหมือน ยัง ปลัก เจ้า พระยา กลาโหม. หมอ ทั้ง สอง คน นี้, ที่ หลัง ก็ เข้า ไว้ ใน ศฤงคารศาสนา, เป็น เหมือน พระ มารดา เสี่ยง. ของ พวก ลูก ตีดยพระ เขอยู่ใน หมู่เกาะ ชันทาวีศ.

๑ โลโซโลโซ ได้ ขึ้นเสวยราชใน ศฤงคารศักราช ๑๘๑๘ คือ ๔๖ ปีมาแล้ว. ครั้น อยู่ มา สัก ปี หนึ่ง, ก็ เกิดเหตุใหญ่ ใน หมู่เกาะ นั้น, ที่ ไม่ ใคร จะ มี อย่าง ตั้งแต่ แรกสร้าง โลกนี้.

คือ เจ้า นาย แถ รามดูร ใน หมู่เกาะ, ได้ ทำ ลายรูป พระ ที่ ตัว เคย นัย ถือ มา แต่ บูราณ ใน ปี เดียว นั้น.

๑ ตั้งแต่ นี้ จะ เล่า เรื่อง ที่ ได้ นำ เหตุใหญ่ นั้น เข้า มา. ชาวเกาะ นั้น. มี ขวมนิยม ที่ เขา ถือ มา แต่ บูราณ เรียก ว่า ทาย. เช่น คู่ กั้น กับ ขวมนิยม ที่ ไหว้ รูป. สัตว์ ทาย นั้น, ให้ ถือ วัน หนึ่ง วันใด ว่า เป็น วันพระ. แล ถือ ที่ ต่าง ๆ ว่า เป็น ที่ พระ ให้ ถือ รูปคน ต่าง ๆ ว่า เป็น พระ. ถือ หลายสิ่ง นึก หนา ว่า เป็น บวิสุทธ. ถ้า ผู้ใด ผู้หนึ่ง หัก ทำลาย สัตว์ นั้น, ก็ เป็น โทษ ถึง ทาย. คน ทั้งปวง จึง ถือ สัตว์ นั้น ศวิต เครื่อง นึก. คน ทั้ง ปวง เห็น ว่า เป็น การ นึก นึก, แตบ จะ แยก ไม่ ไหว. ใน ขวมนิยม นั้น, ก็ ห้าม มิ ให้ สัตว์ กิน เข้า ร่วม ด้วย เมียบ. ถ้า มี พัง เป็น โทษ ถึง ทาย. ห้าม ผู้หญิง มิ ให้ กิน เนื้อ สัตว์ แล ลูกไม้ แล ปลา หลาย อย่าง ที่ เป็น ของ นำ กิน นึก. ห้าม ทัวไป ไม่ ว่า หญิง ผู้ที่ แล คน ยาก. หญิง ผู้ใหญ่ ที่มี ยินคา ศักดิ์สูง ก็ ไม่ กลัว พวก พระ จะ มา ว่า ตัว เสี้ย คอก, พวก พระ ได้ สั่ง สอน ให้ เจ้า นาย กลัว ว่า เมื่อ ยัง ไม่ ถึง ทาย. พวก ยักษ์ ก็ จะ มา ทำ อันตราย พิภพ พัง กลัว. เจ้าหญิง สง ก็ ได้ ข้อ ที่ พวก พระ สั่ง สอน นั้น, ใจ ก็ ไม่ เชื่อ ด้วย, เห็น พวก นอก ประเทศ เข้า มา กิน ไร่ รุก อย่าง ก็ ไม่ เป็น อันตราย. เห็น พวก นอก ประเทศ ก็น่า เสี้ย ก็ ได้ เมา ไป บ้าง, หาย เมา แล้ว ก็ ไม่ เป็น อันตราย อะไร. ยักษ์ ก็ ไม่ ทำ เขา เลย จึง เกิด ใจ กลัว ว่า ไม่ ควร จะ ถือ สัตว์ นั้น ต่อไป, เช่น หน้า เสี้ย เปล่า ๆ. เจ้าหญิง ชื่อ เคียวบิวโธลาเน. มารดา เจ้าแผ่นดิน เป็น ผู้ แรก หัก ทำลาย ขวมนิยม นั้น. ได้ กิน ชั่ว ด้วย ลูก ผู้ชาย สุข พึง, เจ้าหญิง ของ อื่น เห็น, พิจารณา ดู เห็น ว่า ไม่ เป็น อันตราย เลย, ก็ ตาม. แต่ เจ้าแผ่นดิน ก็ ยัง กลัว อยู่, ไม่ ชั่ว ไม่ นาน ก็ ยอม ตาม, จึง มี วัชสั่ง ให้ คน ทั้งปวง ถือ ตาม ขอบใจ จะ กิน ก็ ได้ ไม่ กิน ก็ ได้, จะ ไม่ เป็น อะไร. คน ทั้งปวง จึง ทำ ตาม เจ้าแผ่นดิน ก็ มิ ไหว ถือ ขวมนิยม นั้น ต่อไป. คิด เห็น ว่า ของ ที่

เป็นคู่กัน กับ การ ที่ ใหว่รูปนั้น ทำลายได้ ไม่เป็นอะไร, จะ ทำลายรูปเสียก็ ใ้ว ไม่เป็นอะไร เหมือนกัน. ฝ่ายเจ้าแผ่นดิน ก็ยอมให้ทำ. คน ทั้งปวง ก็ เต็มใจ ชาวกัน ทำลายรูป แลที่ใหว่รูป เสียสิ้นใน หมู่ เกาะ นั้นไว้วเร็ว ใน บัเดียว. ผู้ที่ เป็นพระ ใหว่ ชื่อ ฮิวาฮิวา, ก็ ลา ขอ จาก ที่ พระ กลับ มา เข้า ในการ ที่ ทำลาย รูป. คน ทั้งปวง เห็น พระ ใหว่ใหญ่ ทำ คังนั้น, พระ แล ชาว บั น ก็ เข้า ด้วยกัน ภา กัน ทำลาย รูป เสีย สิ้น ครั้น ทำลาย รูป แลแล้ว ก็ จัดแจง ให้ มี วัน สมโภช ใหว่ใหญ่ เพื่อ จะฉลอง การ นั้น. คน ทั้งปวง ก็ ชื่น ชม ด้วยเหตุนั้น ว่า การ ถ้อ สาสนา นั้น เป็น ที่ ชื่นชั่ นนิก.

๑ ไม่ช้า ไม่ นาน มี เจ้า ใหว่ใหญ่ คน หนึ่ง ไม่ยอม ไม่ เข้า ด้วย ผู้ ทำลาย รูป. ชาวเมือง ที่ ยัง นับ ถ้อ รูป อยู่ บ้าง ก็ มา เข้า กัน. เกิด การ คัก ชน ใน เมือง นั้น. ทพเจ้าเมือง ไลโซไลโซ แล เจ้า นั้น ทั้ง สอง ฝ่าย, กระทำ ผจก กัน ที่ เกาะ ฮะวาย ฝ่าย ทวัน ทด. เจ้าองค์นั้น ถูกราย คาย. ทพ ก็ เลิก ไป คน ก็ กลับ เข้า แก่ ไลโซไลโซ หมด. การ ที่ ทำลาย รูป นั้น ก็ แล่น ตลอด ทั้ง ไป, เจ้า ไลโซไลโซ ทำลาย สาสนา นั้น เสีย. จะ ได้ ทำ ด้วย ปภกนา สาสนาอื่น นั้น หา มิได้, ทำ เพื่อ ว่า จะ ให้ พัน สาสนา มิ ให้ มี สาสนาใด ๆ ที่ จะ ชื่นชั่ เป็น ใหว่ใหญ่ กว่า ตัว. เจ้า ใหว่ ชื่อ เกอฮิวา นาน ก็ เห็น ว่า สาสนา ที่ เคย ถ้อ เป็น อัน ถ้อ เปล่า ๆ ก็ ทั้ง เสีย, มิได้ นึก ว่า จะ ถ้อ สาสนาอื่น ทอด. เมือง ชันดาวิศ นั้น ไม่มี สาสนา คน ก็ ตเป็น กระจัด กระจาย ไป, ต เหมือน จะ มิ ยัง ยืน ได้. แต่ มี ผู้ ทวง ฤทธิ ที่ สุด ที่ เขา มิ รู้จัก ทำน ได้ วิชา เขา ไว้ ว่า พวก มี กษัตริย์ อเมริกา จะ มา ถ้อ. จะ ได้ บอด สาสนา ที่ ถ้อ กว่า สาสนา ที่ เขา ถ้อ อยู่ ก่อน นั้น นิกหนา.

๑ รูป พระ ที่ พวก ชันดาวิศ ได้ เคย นัย ถ้อ นั้น เป็น รูป คัง ๆ มี รูป อย่าง หนึ่ง เขา เรียก ว่า พระ พิศม์, รูป อย่าง หนึ่ง อังกฤม เรียก วอลลาโกน, แผลล ว่า เป็น ผู้ จะ ให้ แผ่นดิน แยก ออก แลแล้ว ให้ บัง เกิด เพลิง ผุด ขึ้น จาก ดิน ทำลาย บ้าน เมือง ให้ ฌิบหาย. อีก อย่าง หนึ่ง เรียก พระ สงคราม, เป็น พระ ส่วรบ ที่ ถ้อค รบ คัก. แล รูป พระ ทั้ง นี้ เขา แคะ ทำ ด้วย ไม้. มิได้ ทำ ด้วย เงิน ทอง แล หิน. รูป ก็ มิ ใ้วใหญ่ นนิก, ลาง รูป ก็ โทเท่า ผู้ ใหว่ บ้าง เท่า เท็ก บ้าง, ยก ไป ทั้ง ที่ ไหน ๆ ก็ ได้ ง่าย, เมื่อ จะ ไป ทพ ยก ไป ด้วย ก็ มี. ลาง ที่ รูป พระ เล็ก ภา ที่ จะ ใส่ กระเป่า ป ด้วย ได้. เจ้า แผ่นดิน คามิฮิวาฮิวา ที่ หนึ่งเคย. เขา รูป พระ

พิศม์ เล็ก ๆ ใส่ ใน ใ้ว ทน เมื่อ จะ นอน เป็น นิสย. รูป พระ พิศม์ นั้น คล้าย ๆ รูป ใหว่ โทเท่า เท็ก ๓๓ ปี ๓๔ ปี. ถ้า ปัก อยู่ มี พัน ใหว่ นนิก ที่ หลง นั้น มี รู ส่วรบ ใ้ว พิศม์. รูป พระ สงคราม นั้น มี คัง แต่ คัศะ ลง มา เพียง คค มี พัน ใหว่ ๆ มี แผล เหมือน ผม รุก, อ้าปาก กว้าง พัน ใหว่ นนิก. รูป พระ เรียก ว่า คับพี, เป็น รูป คน คัศะ เหมือน หัว ช้าง ชัก หนึ่ง. ปัก กว้าง พัน ใหว่ นนิก. รูป พระ อย่าง หนึ่ง มี ไม้ ยาว สัก ท้า ศอก ทด ศอก ช้าง หนึ่ง เป็น หัว ยักษ์, รูป นี้ เมื่อ ไป ทำ คัก ก็ ถ้อ เขา ไป ด้วย. ชาว ชันดาวิศ เข้าใจ ว่า กับ คัน กูท ที่ เขา ชั่ว เสีย เมื่อ คฤศคักกราว ๑๗๗๗ เป็น รูป นั้น. ชาว เกาะ ชันดาวิศ มี รูป พระ ที่ นัย ถ้อ หลาย อย่าง ก่อน พวก มี กษัตริย์ อเมริกา ไป ถ้อ. แต่ มิ รู้ ว่า จะ เป็น รูป อย่าง ไรว เพราะ มิ มี ใคร บอด เล่า. เมื่อ พวก มี กษัตริย์ อเมริกา ไป ถ้อ นั้น เขา ทำลาย เสีย หมด แลแล้ว จึง ทา ยก.

การ ทำลาย รูป พระ

๑ เรา มี ความ ปราณ เจ้า นาย ชุนนาง ทั้งปวง ใน กรุง เทพ ๆ มี พระ เจ้า อยู่ หัว เป็น คัน ให้ ทาน ทั้งปวง ตก ครอบ ครอบ ในการ ที่ จะ ทำลาย รูป พระ ตาม ที่ เขา ใ้ว ใ้ว ตก ครอบ เล็ดค ตาม ที่ จะ ถ่มขวร สาสนา ที่ ไทย ถ้อ ทุก วัน นี้ เป็น สาสนา สำรับ ให้ รูป พระ รูป พระ ของ พุทธสาสนา แล รูป พระ ของ ชันดาวิศ นั้น ก็ ถ้อ กัน ก็ จจริง แต่ เป็น สาสนา ให้ รูป พระ เหมือน ที่ เกาะ ชันดาวิศ ก็ เป็น สาสนา ให้ รูป พระ เหมือน กัน ใน ประเทศไทย ทำ รูป ถ่มถณะโคคตมเพื่อ จะ ได้ คัก ถ้อ แล ใ้ว ว่า เป็น ใหว่ใหญ่ กว่า ส่วรบ คัก แต่ สิ่ง ของ ทั้งปวง ที่ เกาะ ชันดาวิศ เขา ใ้ว รูป เขา คัก ถ้อ ผู้ ที่ เขา ถ้อ จ่า เป็น ใหว่ ยิ่ง เหมือน กัน แต่ เขา มิ ได้ ถ้อ ว่า รูป นั้น เป็น ใหว่ เขา ถ้อ ว่า รูป นั้น เป็น การ เปรียบเทียบ เขา ผู้ ที่ เขา ถ้อ ว่า เป็น ใหว่ เหมือน ไทย ถ้อ รูป ว่า มิ ได้ เป็น ใหว่เอง ทอด เป็น เปรียบเทียบ ผู้ ใหว่ ที่ มี ใน บูราณ แต่ เท่านั้น รูป พระ ที่ ทำ ด้วย อีฐ ปน ทอง เหล็ก ทอง แดง เงิน แล ทอง ค้า ที่ จะ ประเลรีฐ กว่า รูป ที่ ทำ ด้วย ไม้ มิ ได้ ถ้อ ถ้อ ได้ แต่ ของ ที่ เขา พดม กัน ทำ รูป นั้น มี ราคา ถ้อ ถ้อ มาก กว่า ถ้อ ถ้อ การ ที่ ใ้ว รูป ทำ ด้วย ไม้ เป็น บาบ ใ้ว

รูปที่ ทำด้วยเงิน ทอง ที่เปด บาบ เหมือนกัน ถ้าการที่
 ให้อำนาจ รูป ทำด้วยเงิน ทอง เป็น การ ที่ การ ที่ ให้อำนาจ รูป ที่ ด้วย
 ไม้ ก็ เป็น การ ที่ เหมือนกัน เรา เห็น ว่า การ ที่ ให้อำนาจ
 ที่ เกาะ ชันตาวิศ นั้น อาศัยพระ แก่ พระ เจ้า แผ่นดิน แดเจ้า
 นาย แต่ เท่านั้น ถ้าเจ้า แผ่นดิน แดเจ้า นาย เด็ก เสียเมื่อ
 ไท คน ทั้งปวง ที่ จะ ทำ ตาม ก็ ที่ กรุง เทพ ๆ นี้ ถ้าคน
 ที่ ให้อำนาจ รูป ที่ อาศัย แก่ ผู้ ใหญ่ เหมือน กัน เห็น ว่า พระ
 เจ้า แผ่นดิน ดยวม แดเจ้า นาย เป็น เสาใหญ่ ที่ จะ ค้ำ
 สำรับ พุทธศาสนา ถ้า เดือน ออก จาก ที่ ไม่ยอม เป็น เสา
 ค้ำ อีก พุทธศาสนา ใน กรุง เทพ ๆ ที่ จะ ภัย ทำลาย เหมือน ที่
 เกาะ ชันตาวิศ นั้น ใช้ แต่ เท่านั้น ถ้า มี แต่ พระ เจ้า
 แผ่นดิน แดเจ้า พระยาภรรมาโหม แดเจ้า พระยาอนุราชัย
 เขาใจ ออก จาก พุทธศาสนา เพราะ เห็น ไม่ได้ เป็น
 ประโยชน์ ใน ชาติ นี้ ที่ ชาติ นำ ที่ ดี แด บ่าว ประการ
 ว่า เรา ทั้ง สาม จะ ไม่ เชื่อ ค่อยไป ก็ เห็น ว่า เจ้า นาย ของ ก
 ขึ้น แด พระ ดงษ์ ฝูง ราชฎ ทั้งปวง คง จะ เข้า ด้วย กัน
 ถึง จะ ไม่ มี รับสั่ง ให้ ตาม ก็ คง จะ ตาม เอง ใช้ แต่ เท่านั้น
 นั้น แม้น พระ เจ้า แผ่นดิน องค์ เดียว เจ้า นาย ฝูง ราชฎ
 เห็น ว่า ท่าน มี พระ บัญญา หลัด หลวม คง จะ ไม่ได้ ถือ
 ศาสนา ผิดไป ถ้า ท่าน กลับใจ เสีย ใหม่ ยังไร ที่ ควร ที่
 เรา จะ กลับ ตาม ถ้า ท่าน จะ มี แต่ หมาย ประกาศ ใจ
 ความ ว่า เรา ไม่ เห็น มี คุณ ประโยชน์ ที่ เรา เคย ถือ รูป
 พระ เสน เป็น การ เสีย เปล่า ๆ เรา จะ ไม่ ถือ ตาม แต่ ว่า
 จะ ไม่ มงคัม ให้ ผู้ ไท ๆ กลับใจ ตาม เรา ไม่ ทอ เรา จะ
 ยอม ให้ คน ทั้งปวง ถือ ศาสนา ตาม ที่ ทั่ว เห็น สม ควร จะ
 ถือ ถ้า เกิด เหตุ แต่ เพียง นี้ เห็น คน ทั้งปวง ที่ จะ ยอม
 คาม พระ เจ้า กรุง ดยวม ๆ เหมือน อย่าง ฝูง ราชฎ ทั้ง
 ปวง ที่ เกาะ ชันตาวิศ ได้ ยอม ตาม เจ้า แผ่นดิน นั้น เมื่อ
 ท่าน กลับใจ เสีย ใหม่ ทำลาย พระ รูป ทั้งปวง นั้น ถึง การ
 ที่ ให้อำนาจ รูป ใน กรุง เทพ ๆ เป็น การ แขง แรง มี กำตั้ง มาก
 ถ่า ที่ มี ใน เกาะ ชันตาวิศ แต่ ก่อน นั้น พระ เจ้า แผ่นดิน
 ดยวม ก็ ใหญ่ ถ่า เจ้า แผ่นดิน ชันตาวิศ มาก แต่ มี คน
 น้อย ถือ มาก ถ่า เจ้า เมือง ชันตาวิศ นี้ ถ่า ราชฎ ชาว
 เมือง ชันตาวิศ ได้ ภาย ไถโยไถโย ใน การ ที่ ทำลาย รูป พระ นั้น
 คน ทั้งปวง ใน ประเทศไทย คง จะ ตาม เจ้า แผ่นดิน ดยวม

มากกว่านั้นเท่าใด ชาวใน เรื่อง เกาะ ชันตาวิศ นั้น ว่า
 เจ้า ไถโยไถโย เป็น แต่ยอมให้ เขา ทำลาย รูป พระ คาม ที่
 ขอมใจหาได้ มงคัม ให้ เขา ทำไม่ คน ทั้งปวง ที่ เข้า ใน
 การ ที่ ทำลาย รูป นั้น ตาม ที่ ขอมใจ เพราะ เจ้า แผ่นดิน
 ยอม ก็ เสาร์ การ ที่ ทำลาย รูป ใน หมู่เกาะ นั้น คน ทั้ง
 ปวง ที่ ทำ ตาม โดย ถ่า พัง ของ ตัว ไม่ ได้ กลัว ว่า เจ้า แผ่นดิน
 จะ ทรง กริ้ว เข้าใจ ว่า ท่าน ไม่ ได้ รับสั่ง ให้ ทำ

๑ แต่ บัด นี้ เรา เห็น ว่า ถ้า พระ เจ้า กรุง เทพ ๆ จะ
 ยอม ให้ ราชฎ ทั้งปวง ประพฤติ ตาม ที่ จะ เห็น ขอม ทุก
 คน เจ้า นาย ขุนนาง พวก พระ ดงษ์ แด พวก กฤหิฐ จะ ละ
 ทั้ง พุทธศาสนา โดย มาก ที่ ไม่ ละ ทั้ง นั้น น้อย แต่ เห็น
 ว่า จะ เกิด อนุ วาย น้อย พวก ที่ ไม่ ทั้ง นั้น จะ ไทรธ ถาน
 ที่ ที่ จะ เกิด ลึก กัน เหมือน ที่ เกาะ ชันตาวิศ แต่ ฝ่าย ที่
 ไม่ ยอม ทั้ง พุทธศาสนา ก็ จะ เบียด ยเหมือน คน แก่ ขรว่า ที่
 เป็น ไทรธ มาก อยู่ ด้วย ไม่ สู้ มี กำตั้ง จำ พวก ที่ จะ ตั้ง การ
 ให้อำนาจ รูป นั้น จะ เบียด ยเหมือน คน หมุ่ม คน ถ่า ถ่าง
 อยาย ที่ มี กำตั้ง มาก คง ได้ พระ พร ของ พระ เจ้า เทียง
 แต่ ผู้ ทรง ธรรม พุทธธ มา ธรรม โส คัว ด้วย การ รม ดัน
 นั้น จะ ได้ สำเร็จ เร็ว เหมือน ที่ เกาะ ชันตาวิศ

๒ เหตุ ตั้ง นี้ เรา จำ เป็น เห็น ว่า พระ เจ้า แผ่นดิน ดยวม
 ได้ ทรง พุทธศาสนา ด้วย พระ องค์ เอง เห็น เป็น การ วั
 ใช้ นำ พิภพ พัง กลับ นี้ เพราะ คน ทั้งปวง ท่าน ผู้ ใหญ่
 ผู้ น้อย จะ ถือ ศาสนา ตาม อย่าง ที่ ท่าน ถือ ถ้า ท่าน ไม่
 ถือ พุทธศาสนา เขา ก็ จะ ถือ ตาม ท่าน ค่อยไป เรา เห็น เป
 แน่ ว่า ทาง นั้น เป็น ทาง ที่ คง นำ ไป ซึ่ง ความ อภัย ใน ชาติ
 นี้ แด ชาติ นำ ทอดไป เมื่อ เรา จะ ถึง วัน พิภพ ภา พว
 มนุษย์ ทั้งปวง นั้น คง จะ ได้ เห็น ว่า คน ใน คราว นี้ ที่ ได้ นี้
 ถือ พุทธศาสนา แล้ว เสีย ไป ใน วัน นั้น เรา จำ เป็น ไท
 เขา ท่าน ผู้ ใหญ่ ที่ ได้ นำ ไป นั้น

เรื่อง ที่ ดี สิ้น ต่อ ไป

๑ เรื่อง หนึ่ง หมื่น ขำ นามู ทำ ฎีกา ทูล เกลา ๆ ถวาย กษ
 โทษ หลวง พิพิทอ สมยัค ธาระ ธารา, หลวง สวัค บัว เมือง, ุ
 ธารุณ จันเชง ว่า, เติม เดือน ห้า ปี ชาวต ผศก อ้าย จันจิก พ
 จัน ธารุณ, ลัก ณะ บือ ของ หมื่น ขำ นามู ไป สอง ตัว. ทร

ข้ามนาย มา บอกให้ จิ้น อากรทุม ข้าระ, จิ้น อากร ทน ผักว่า ๗ วัน ๘ วัน จะ ข้าระ ให้. ครั้น เดือน ท้า เดือน ทศ ปี ชาวด ฤศก. เวลา เชน หมั้น ข้ามนาย ไม่อยู่, ข้าย จิ้น จิก มา นัง อยู่ บน เรือหมั้น ข้ามนาย. รุ่ง จิ้น ข้าย จิ้น จิก นำ ทลวง สวักขุมี่ เมือง, จิ้น กิม ไป คั่น ยุง เจ้า หมั้น ข้ามนาย ได้ น้ำ สุรา สองขวด, แล้ว จับ เอา ทัว หมั้น ข้ามนาย กับ ภรรยา หมั้น ข้ามนาย มา ส่ง โรง สุรา. แล้ว เก็บ เอา ทرفัย สิ่ง ของ หมั้น ข้ามนาย มา ท้วย หลายสิ่ง. แล้ว ลงเอา เงิน แด่ หมั้น ข้ามนาย ๔ ซั่ง. ทลวง พิพิทช สมบัติ ธรรมชาติ ข้าระ ตักสิน ให้ จิ้น อากรทุน จิ้นเซง คั้น เงิน ให้ หมั้น ข้ามนาย ซั่ง ท้า คำลึง, แด่ สิ่ง ของ ที่ เก็บ รับ เอามา นั้น, จะ คั้น ให้ หมั้น ข้ามนาย ตาม เรื่อง รว หมั้น ข้ามนาย. ทลวง สวักขุมี่ เมือง จิ้น อากร ทุน จิ้นเซง ได้ ทำ โย ยอม ไว้ แด่ ทลวง พิพิทชสมบัติ ฤศก. แด่ แล้ว ทา คั้น สิ่ง ของ ให้ หมั้น ข้ามนาย ตาม ยะมไม่. ความ แกรง อยู่ใน ฎีกา นั้น แลว. เจ้า พระยาศิพากร วงษมหากโษษิมิตี ได้ ให้ ธรรมชาติการ เอา โย ยอม ที่ ทลวง พิพิทชสมบัติ, มา พิเคราะห์ ที่ โย โย ยอม มี ว่า จิ้น อากร ทุน จิ้นเซง, ยอม คั้น เงิน ให้ หมั้น ข้ามนาย ซั่ง ท้า คำลึง, แด่ สิ่ง ของ หมั้น ข้ามนาย ที่ เก็บ รับ เอามา นั้น, ทลวง สวักขุมี่ เมือง ยอม ข้าระ คั้น ให้. ได้ ความ ตาม ยะม คั้นนี้, เจ้า พระยาศิพากร วงษมหากโษษิมิตี ได้ ตักสิน ให้ ทลวง สวักขุมี่ เมือง, ข้าระ สิ่ง ของ คั้น ให้ หมั้น ข้ามนาย ตาม โย ยอม ซั่ง ทำ ไว้ ต่อ กัน. ได้ มี ทวา ออก ไป ถึง พระยา จันทบุรี, ให้ ข้าระ เอา ของ คั้น ให้ หมั้น ข้ามนาย แลว ตาม ยอม.

๑ เรื่องหนึ่ง จิ้นของ ทำ ฎีกา ทลวงเกล้าฯ ถวาย ถลวง จิ้น อากรทุน จิ้นเซง ใจ ความ ว่า, เดิม เดือน ทศ แรม เก้า คำ บั กน ฤศก, เวลา เข้า จิ้นของ คั้น นอน ชัน เทน นายแปลม กับ ไทย จิ้น ประมาณ เจ็ดแปดคน, จิ้น มา บล เรือน จิ้นของ. นาย น้อย ยก ท้าย ฤศก เต็ม สุรา ท้าย. จิ้นของ ร้อง บอก ถลวง จิ้น ไท มี ชื่อ ชาว บ้าน ไว้, ว่า นายน้อย เอา สุรา มา น้อย จับ. แลว นาย แปลม นาย น้อย ไทย จิ้น เข้า จับ จิ้นของ มีต มือ โพล์ หลัง. จิ้น ของไม่ เชน กรมการ นายอำเภอม มา ท้วย นายแปลม, ๆ เอา ทัว จิ้นของ กับ ภรรยา จิ้นของ มา ส่ง ให้ นาย อากร เทา สุรา เมือง จันทบุรี. จิ้น อากร ทุน ให้ จิ้น น้อย ที่ เอา ทรวน จำ จิ้นของ กับ ภรรยา จิ้นของ ไว้ ที่ โรง เทา สุรา ได้ ประมาณ ๘ เดือน ๑๐ เดือน ก็ไม่มี กรมการ ฎีกา ข้าระ. ว่า จิ้นของ ตัก หมักกลั่น น้ำ สุรา เดือน

ชาย. จิ้นของ ภรรยา จิ้นของ ทน จำ ทรวน ไม่ ได้, ขอ เสีย เงิน ให้ จิ้น อากร ทุน จิ้นเซง, เปน เงิน ๓๐ ซั่ง ๒ คำลึง กั้ง แดว จิ้นของ กลับ มา บ้าน ที่ สิ่ง ของ ที่ โรง จิ้นของ หาย ไป เกลือ สอง เกวียน เข้า เกวียน หนึ่ง, จะ เปน พวก นาย อากร ฎีกา ฎีกา เอา ไป จิ้นของ ไม่ รู้. จิ้นของ ไป ร้อง ให้ พระแกลง ข้าระ พระ แกลง ก็ ไม่ ข้าระ, มีความ หลาย ข้อ แกรง อยู่ใน ฎีกา นั้น แลว โปรก เกล้าฯ พระ ราชทาน ฎีกา ให้ พระยาพิพิทชโศษา เปน ธรรมชาติการ ข้าระ. พระยาพิพิทชโศษา เกระ ได้ ทัว จิ้น อากร ทุน จิ้นเซง มา ถวาย, จิ้น อากร ทุน จิ้นเซง ว่า ยอม ใช้ ทุน กั้น เสีย แลว, ไม่ เกี้ยว ข้อ ร้อง ถึง ธรรมชาติการ, ได้ ถวาย โยท ก็ รับ ถูก ข้อ กั้น. แดว กั้น แด่ วัน เสาร์ เดือน ๑๒ แรม คำ หนึ่ง ปี ฤศกปี ๒๓๑๓.

๑ เรื่องหนึ่ง จิ้นเอง ทำ เรื่อง ฎีกา ทลวงเกล้าฯ ถวาย, ถลวง โยท ทลวง สวักขุมี่ เมือง กรมการ จิ้น อากร ทุน จิ้นเซง ทลวง จุอยู่ นายอิน ๕ ข้อ ๆ หนึ่ง ว่า, พวก นาย อากร ไป จับ น้ำ สุรา เก็บ เอา ผล พริกไทย ของ จิ้น เอียง ไป หนัก ๓๐ ทาย. คิด เปน ราคา เงิน สาม ซั่ง, ถวาย จิ้น อากร ทุน จิ้นเซง ไม่ รับ, จิ้น เอียง โยท อัง พยาน. ข้อ สอง พวก นาย อากร สุรา วิธ เอา เรือ นสาม หลัง ของ จิ้นเอียง ไป เปน ราคา เงิน ๑๗ คำลึง กั้ง. ถวาย จิ้น อากร ทุน จิ้นเซง ไม่ รับ. จิ้น เอียง อัง สิ้น พยาน. บ้า สาม พวก นาย อากร ถอน เอา ค้าง พริกไทย ของ จิ้นเอียง ไป, สาม พัน ๓ ร้อย ค้าง, คิด เปน ราคา เงิน ๔ ซั่ง ๑๘ คำลึง, ถวาย จิ้น อากร ทุน จิ้นเซง ให้การ ไม่ รับ. จิ้นเอียง อัง สิ้น พยาน. ข้อ ๔ พวก นาย อากร เก็บ รับ เอา ทرفัย สิ่ง ของ จิ้นเอียง ไป หลาย สิ่ง, คิด เปน ราคา เงิน ๑๖ คำลึง. ทลวง สวักขุมี่ เมือง กรมการ รับ ว่า, พวก ทลวง จุ เก็บ เอา สิ่ง ของ ๆ จิ้นเอียง มา จะ ส่ง ให้ จิ้น อากร ทุน ๆ จะ เอา ไป ซ้าง ไท, ทลวง สวักขุมี่ เมือง ทา ได้ ทำ มาอยู่ ซ้าง ไว้ ไม่. ถวาย จิ้น อากร ทุน จิ้นเซง ไม่ รับ, จิ้นเอียง อัง สิ้น พยาน. ข้อ ๕ จิ้น อากร ทุน จะ ทำ ชำ เวลา อัง แกรง จิ้น น้อย จิ้นเอียง ไม่ ยอม. จิ้น อากร ทุน เตะ อัง แกรง จิ้น หลาย ที่, ถูก ชาย โกรง ที่ หนึ่ง, อัง แกรง จิ้น จุก เสียด ขัด บ่อก แลว เปน ใช้ ตาย. ถวาย จิ้น อากร ทุน ให้การ ไม่ รับ, จิ้นเอียง อัง สิ้น พยาน. ร้อง นี้ โยท จำ ถอย ไม่ รับ จึง มี กั้น ให้ โยท ต้อง นำ สิ้น พยาน.

๑ เรื่องหนึ่ง จิ้นเอง ทำ เรื่อง รว รัคช ทุกษ ถวาย เวียน เจ้า พระยาศิพากร วงษ มหากโษษิมิตี ใจ ความ ว่า, เดิม จิ้น ยั้ง น้อย

จีนอินเป็นเซบจิกเองทะเลาวิวาทกัน. จีนยังเที่ยวพูดว่า จะทำให้จีนเองฉิบหาย. ณเดือน ๗ ขึ้น ๘ ค่ำปี กุนเบญจศก จีนเองไม่อยู่, ๗ แต่อำนาจเทพ ภรรยาอำนาจ อุน บุตร จีน คล้าย บุตร, จีนเองอยู่เสียโรง. จีนยังแบกกระบุงมีผ้าปักมาไว้ที่โรงจีนเอง, แล้วแขวงอินพี่ชายของจีนยังเป็นคนใจ ของจีน อากร หุน, กัย หลวง สวคิบุรี เมืองจีน หลวงจูเลียนก็ ภากันเข้าล้อมคั้นโรงจีนเอง, ภายใตกระเทียมใส่สร้าสุราไห หนึ่ง, แป้งสุภาพวงหนึ่ง. ภากันจับเอาตัวบุตรภรรยาจีน เองส่งให้จีน อากร หุน ที่โรงเตาสุรา. แล้วภากันเก็บวิบ เอาทรัพย์สินสิ่งของ ๆ จีนเองไปหลายสิ่ง, คิดเป็นราคาเงิน สองซั่ง ๔ ทำลึง ๓ บาท. ไร่พริกไท ราคาเงินซั่ง ๑๐ ทำลึง รวมกันเป็นเงิน ๓ ซั่ง ๑๔ ทำลึง ๓ บาท. อำแดงชู้บุตร หลึงจีนเองอายุ ๑๖ ปี. จีน อากร หุน ช่มชื่นทำข้าวรา, งาม จีน อากร หุน ให้การไม่วิบ, โจทจำเลอยอ้างสืบพยานด้วย กันทั้งสองฝ่าย. ความสองเรื่องนี้, เจ้าพระยาพิฑากรรมช มทาโกษาธิบดี, ได้มีตราตักสินแห่งให้ข้าหลวงออกไปพร้อม ด้วยกรมการสืบเอาความจริงก่อน. เมื่อได้ความจริงแล้ว จะตักสินให้ต่อภายหลัง. ก็ซึ่งผู้ใดว่าตักสินไม่เป็นยุติธรรม ที่ข้อไร, ก็ให้ทัททั้งเข้ามากลิต.

๑ ความเรื่องจับหน้าสุรานั้น เห็นว่ายุ่งวุ่นวายนัก, จึง บังคับออกไปถึงผู้ว่าราชการเมือง. ถ้าผู้ใดรับสินบดจะ นำจับหน้าสุรา, ก็ให้นายอากรพาผู้รับสินบนมาหาผู้ว่าราชการ เมืองให้ไล่เลียงดูก่อน. ถ้าเห็นว่าผู้รับสินบนนั้น มันพุกจามันคงอยู่, ก็ให้แต่งกรมการไปจับด้วยพวกนาย อากร, ถ้าจับไม่ได้, พิจารณาเป็นสัจจะว่าเขาหน้าสุราไปได้ เขา, ก็ให้ทำโทษแฉ่ปรับใหม่ผู้รับสินบน. ประการหนึ่ง พิศักหน้าสุราก็ได้ห้ามไปว่า, อย่าให้วิบราชบาทเอาทรัพย์สิน สิ่งของ ๆ เขา, แล้วห้ามมิให้นายอากรปรับใหม่เอาเอง, ให้ ส่งเข้ามายังเจ้ากระทรวงพระคลังมหาสมบัติปรับใหม่ให้ตาม ท้องทรา. ตักสินครั้งนี้ไม่เป็นยุติธรรมฤ.

หมาสืบเสาะจับ คิโมย

๑ มีชายคนหนึ่ง, จะเข้าไปในโรงใหญ่เป็นที่ประชุม คนทั้งปวง. เมื่อจะเข้าประตูใหญ่ นายประตูจึงห้ามว่า,

อย่าเอาหมาเข้าไปเลย. ชายหนุ่มสั่งให้หมาคอยอยู่แต่ ข้างนอก ครั้นเข้าไปได้หน่อยหนึ่ง, ก็คล่าคูน่าพิกาพกก็ หายทั้งตัวทั้งสาย. จึงกระซิบแก่นายประตูว่า, น่าพิกา พกหายไป. ขอให้หมาเข้ามาในโรงสักหน่อยหนึ่งเถิด. นายประตูก็ยอมให้เข้ามา. แล้วเขาบอกหมาว่าดูนี่นั่นน่าพิ กากายเจ้าเข้าใจฤไม่. แล้วบอกว่าคิโมยอยู่ในนั้นแน่ ไปจับเอามาให้ข้าเถิด. หมานั้นก็กระตือรือร้น, แล้วก็เที่ยว ไปในหมู่คน. เที่ยวตามกระเบาแลสายน่าพิกาทุกคน. แล้วก็คายเอาชายเสื้อชายหนุ่มคนหนึ่ง. แลคนนั้นจะ สละตีหมาไปก็ไม่ได้. เจ้าของหมาจึงเข้ามาโดยเร็ว, แล้วบอกพวกที่ยืนอยู่นั้นด้วยเรื่องน่าพิกาที่หาย. แล้วก็คล่า กระเบาชายหนุ่มนั้นได้น่าพิกาทกใบที่คนนั้นได้ลักมา. แล้ว ก็คืนให้เจ้าของเสีย. แล้วให้มาเลือกเอาน่าพิกาของตัว ไร่ด้วยยินดี. การที่จะจับคิโมยได้แบบนี้, ถึงมาทว่าหมา ทำหลายคนที่มิบัญญัติก็จับไม่ได้เร็วอย่างนี้เลย. แล้ว นายหมา ก็ไปซื้อเนื้อวัวแลนมให้หมานั้นกิน. ความนี้คัด จากจุดหมายเหตุชื่อโลเวนดอนดิวิซ.

๑ แพร่แฉ่กระจก

๑ เวลารวันหนึ่ง หลึงผู้หนึ่งจะไปสาวได้สั่งสาวใช้ไว้ ว่า, ข้าไปแล้วจงระวังเรือนให้ดี. ถ้าเจ้าจะออกจากเรือน จงปิดประตูเสีย. ส่วนสาวใช้ได้ล้างเช็ดเรือนดีแล้วออกไป ที่บ่อน้ำ, แต่หาได้ปิดประตูไม่. แล้วจึงว่านายของเราที่ ระวังนักหาต้องการไม่, ในถนนก็ไม่มีใครเดินมา. แต่ เมื่อเขากำลังพุกอยู่ด้วยสาวใช้เพื่อนกัน, แพร่ตัวหนึ่งเตน ประตูเปิดอยู่ก็เข้าไปในท้องของนาย. ในท้องนี้มีกระจก ใหญ่บานหนึ่ง ตั้งอยู่ที่ฝาเรือน. แพร่นั้นเห็นรูปตัวอยู่ใน กระจกก็สำคัญว่าแพร่, ก็ทำที่จะขวิดเงาที่ในกระจก ๆ ก็ ทำที่จะขวิดเหมือนกัน, แพร่ยังมีความโกรธโตกเข้าขวิด เอากระจกแตกเป็นหลายพันชิ้น. ขณะนั้นสาวใช้กลับ มาไล่แพร่ให้ออกจากเรือน, ถึงว่าจะทำอย่างนั้นก็ไม่อาจที่จะ ไล่กระจกได้ขึ้นได้. เมื่อนายกลับมาบ้านเห็นของเสียไป คั้งนั้น, ก็ใช้ให้ผู้หญิงไปทำงานลำบากสมแก่ความผิด.

๑ คำเปรียบนี้ใจความว่าคนที่ห้ามไม่ฟังก็คงจะถึงโทษ.

พงษาวดาร อังกฤษ ต่อไป

๑ บาทหลวง โดยเวลานั้นไม่ได้. ถ้าจะเทศน์ ชมเชย โดยอำนาจ ของ เอมซี เจ้าแผ่นดิน, ราษฎร ก็ จะ ร้อง รน แดก คั้น นะ ถ้าจะสาธุ รน วาย นึก. จึงได้ รอ ไว้ ก่อน, จะ ค่อย ว่า กล่าวสรร สอน แด่โดยก็, ยัง มิได้ กลับ คั้น มา โดยเว.

๑. อื่นๆ ซาลิส เจ้าแผ่นดิน ที่ ล่วง นั้น, มี พระราช บุตร อยู่ องค์ หนึ่ง, เกิด แต่ พระ ชายา เค็ม. พระนาม ว่า ลูกออก ฟ เมีน มื้อน. คน ทั้งปวง รักใคร่ นับ ถือ, ลูกออก เมีน มื้อน ได้ พล ทหาร ประมาณ หก พัน คน. ก็ ยก มา จะ ชิง เอา ราชสม บัติ. เอมซี เจ้าแผ่นดิน จัด กอง ทักษิ ให้ออก ไป, ได้รบสู้ กับ ลูกออก เมีน มื้อน. ๗ เลี้ย ทักษิ ชัย ม้า หนี ไป, ทหาร ม้า ก็ ชัย ม้า ได้ ตาม ทิศ มา. ม้า ลูกออก เมีน มื้อน สิ้น กำลัง ลง. พวก ทหาร ม้า จับ ลูกออก เมีน มื้อน ได้, พา ไป ถวาย เจ้าแผ่นดิน. ลูก ออก เมีน มื้อน ทูล ขอ ชีวิต, ก็ ไม่ ทรง พระ กรณา ไปรด. ทรง เหนว่า จะ ไร่ ชีวิต, ก็ จะ คิด เป็น เลียน ทนาม สืบไป. จึง ให้อาไป ประหาร ชีวิต เสีย. แล้ว ให้อำมาตย์ ขุนนาง ซึ่ง เจ้า กับ ลูกออก เมีน มื้อน ล้าง ชีวิต เสีย มาก คน. เอมซี ครั้น ปราย ปราม เลียน ทนาม แผ่นดิน เสรจ แล้ว, จึง ทรง พระ คำ วิถี จะ ให้อา ประเทศ อังกฤษ ที่ เป็น สนิย์ ถือ ศาสนา ตาม พวก ไป เกิด สักยันต์ กลับ อ่อน น้อม บอม อยู่ใน โฉวาท โภบ บาทหลวง. คน ทั้งปวง ชื่น เคียง คิด เอา ออก หาก. จึง ขุนนาง มาก คน พร้อมใจ กัน ส่ง ราชทูต ไป ทูล ความ แก่ ปรีกษะของฟอเรน, บุค เขย ของ เอมซี เจ้าแผ่นดิน ใจ ความ ว่า. เอมซี เจ้าแผ่นดิน จะ ให้อา ไปรเทศ ษัตินต์ กลับ เป็น พวกบาทหลวง. คน ทั้งปวง เกื้อหนุน นึก, เชิญมา ช่วย กำจัด เอมซี เสีย. พวก ไปรเทศ ษัตินต์ จะ ให้อา อยู่ เป็น สุข. ฝ่าย วิลเลียม ปรินเซอของฟอเรน กับ พระชายา นั้น นับ ถือ ศาสนา ตาม ไปรเทศ ษัตินต์. ครั้น ทราบ ทั้ง นั้น วิลเลียม ก็ จัด ทักษิ เรือ ทิ้ง ยก ยก มา ถึง ประเทศ อังกฤษ, ใน คฤสศศักราช ๑๖๘๘ ปี, ใน เดือน โนเวมเบอร์. ชาว ประเทศ อังกฤษ มาก ด้วย กัน มา เข้า กับ วิลเลียม. เอมซี ทราบ ทั้ง นั้น ตก พระไทย. จึง ส่ง พระ มเหสี กับ พระราชบุตร บุคร์ ยัง ทรง พระเชาว อยู่ไป ประเทศ ฝรั่งเศส. แล้ว พระองค์ เสกข์ ตาม ไป ภายหลัง. พวก ทหาร วิลเลียม จับ เอมซี ได้, ส่งไป ถวาย วิ เลียม. แต่ วิลเลียม นั้น ใ้ให้สัญญาไว้ แก่ พระชายา ว่า จะ ไม่

ทำร้าย เอมซี ให้ สิ้น ชีวิต. วิลเลียม จึง ใ้ให้ ลม ไร่, แต่ ไม่ ใ้ แผ่นดิน, ทรง จะ ใ้ เอมซี หนี. เอมซี ก็ หนี ไป ประเทศ ฝรั่งเศส ได้. เอมซี เสวยราช ได้ ๓ ปี, มี พระราชธิดา สอง องค์ เกิด แต่ พระชายา เค็ม. มี พระราชบุตร อีก องค์ หนึ่ง, มี พระ ราชธิดา อีก องค์ หนึ่ง, เกิด แต่ พระ มเหสี ที่ สอง. วิลเลียม ปริน เซอของฟอเรน ก็ ใ้ราชอาภิเศก เป็น เจ้าแผ่นดิน อังกฤษ. พระชน มายุ ๓๘ พรรษา. ฝ่าย เมรี พระมเหสี, มี พระไทย สัตย์ ซื่อ ต่อ พระราช สามี. แม่ พระนาง เป็น พระราชธิดา ของ เอมซี เจ้า แผ่นดิน ก่อน, ก็ แต่ ไม่ ถือ ยศศักดิ์. บรม ใ้ พระราช สามี ว่า การ แผ่นดิน สิทธิ ชาติ, มิ ใ้คิด ถึง ใ้ ชื่น เคียง.

๑. ฝ่าย เอมซี หนี ไป ฟังพระเจ้า ฝรั่งเศส อยู่ สัก สองสามเดือน. พระ เจ้าฝรั่งเศส ก็ จัดแจง กอง ทักษิ ทั้ง เงิน ทรัพย์ สะเปียง อาหาร, พระ ราชทาน ใ้ เอมซี ยก ไป ประเทศ ไชยะแลนต์. ชาว ประเทศ ไชยะแลนต์ นั้น ถือ ศาสนา ตาม พวก บาทหลวง, ทราบ ว่า เอมซี เสกข์ ไป, ก็ พา กัน มา ถือน รับ นับถือ เจ้า เป็น พรรค พวก ของ เอมซี ทั้ง สิ้น. วิลเลียม ทราบ ทั้ง นั้น, ก็ จัด กอง ทักษิ ทหาร ประมาณ หมื่น คน, ใ้ยก ไป กำจัด เอมซี, ก็ ไม่ ได้ ไชยะจำ นะ. วิลเลียม ทราบ ทั้ง นั้น ก็ เสกข์ ยกพล โยธา ไป เป็น อันมาก ใ้รบ สู้ กับ เอมซี ๗ ฝ่าย แพ้ ลา ไป เมือง คับ ปลิน, เป็น เมือง หลวง ของ ประเทศ ไชยะแลนต์. ลา ขุนนาง ใน เมือง นั้น เสกข์ กลับ มา ประเทศ ฝรั่งเศส, ใ้ ฟัง พา อาไศรย พระเจ้า ฝรั่งเศส อยู่ จน ทา ชีวิต ไม่. ฝ่าย วิลเลียม ใ้ ไชยะจำนะ แล้ว ปราย ปราม ประเทศ ไชยะแลนต์ ใ้รบ เวียบ แล้ว, เสกข์ กลับ มา ประเทศ อังกฤษ, ไม่ นาน วิลเลียม ยก ทหาร ไป ทำศึก กับ ฝรั่งเศส. พระ มเหสี อยู่ รักษา พระนคร. วิลเลียม ก็ เสกข์ ไป ๗ มา ๗. พระนาง ก็ ว่า ราชธิดา แทน อยู่ ถึง สาม ปี, คน ทั้งปวง ก็ รักใคร่. ครั้น คฤสศศักราช ๑๖๘๘ ปี, พระนาง ทรง ประ ชวร เป็น ไข้ ทักษิ สิ้น พระชนม์. คน ทั้งปวง ว่า ไร่ รัก เป็น อัน มาก. ฝ่าย ชาว ประเทศ อังกฤษ ที่ ถือ ศาสนา ตาม พวก บาท หลวง คิด จะ ทำร้าย วิลเลียม อยู่ เหนือ ๗. แต่ ทำ ไม่ ได้, ด้วย พวก อังกฤษ ที่ ถือ ศาสนา ตาม พวก ไปรเทศ ษัตินต์ นั้น มาก กว่า. คอย ปร้อง กัน อยู่.

๑. ใน คฤสศศักราช ๑๖๘๗ ปี, วิลเลียม ทำไมตรี กับ เจ้า แผ่นดิน ฝรั่งเศส, ซึ่ง เป็น ปฏิปักษ์ กัน มา แต่ก่อน. แต่ ทำไมตรี แล้ว มา ไม่ นาน, วิลเลียม คิด เจ้า กับ เอมเปอของนะ

นี้, จะยกไปทำสงครามกับฝรั่งเศสอีก. ก็จัดแจง กองทัพ. ขณะเมื่อวิลเลียมเสด็จไปดูแลจับแ่งแห่งถาวรบนที่สอยนั้น, มา พระที่นั่ง พลาก ล้มลง, วิลเลียม ตกจากหลังม้า พระที่นั่ง, พระบาท ขวัญ หัก. ก็เสด็จ กลับ เข้า พระราชวัง. แพทย์ก็ ประสาน พระ อัฐิ ให้ เรียบ เรียง ก็. เวลาค่ำวัน นั้น วิลเลียม ทรง รวด เสด็จ ไป ราชกิจ รวด สะเทือน, พระอัฐิ นั้น ก็เคลื่อน ออก จาก ก้น. แพทย์ สำคัญ ว่า ไม่ เป็นไร. ครั้นล่วงไป สัก ๑๕ วัน, ก็ ทรง พระ ประชวร ให้ พระกาย สั่น ตั้งใช้ จับ, อยู่ สี่ วัน วิลเลียม ก็ สวรรคต. ไม่มี พระราชโอรส จะสืบ สาย.

๑ ฝ่าย แอนน์ พระราชธิดา ของ เอมซี พระ น้อง นาง ที่ สอง ของ เมรี เมเฮี, ได้ครอง ราชสมบัติ เป็น เจ้าแผ่นดิน สืบ มา. พระ สามี ของ แอนน์ กวิน นั้น เป็น พระ ราชบุตร ของ เจ้าแผ่นดิน รตนมาก. เมื่อ แอนน์ ได้ เป็น กวิน แล้ว, พระ สามี นั้น ได้ ปรน แต่ นาย ทพิใหญ่, มิได้ เป็น เจ้าแผ่นดิน. แอนน์ มี พระราชโอรส หลาย องค์. ทิวศก เสีย แต่ ยัง ทรง พระเยาว์ อยู่. ขุนนาง พวก พาเลเมนต์ เห็น ว่า เจ้าแผ่นดิน ไม่มี พระราช บุตร ๆ ตรี, จึง ประชุม ปรึกษา กัน, เทียบ พระ ราชวัง เธอไว้, จะ ได้ ได้ เป็น เจ้าแผ่นดิน สืบ ไป. ให้ ทราบ ก่อน แต่ พระเจ้าแผ่นดิน ยัง ทรง พระชนม์ อยู่, ตาม ขวมนิ่งม อังกฤษ. พวก พาเลเมนต์ ปรึกษา ก็ แ่ง แ่ง ไม่ เห็น ไม่ ร่วม กัน. พวก ที่ ถือศาสนา ตาม ยาท หลวง นั้น, จะ ให้ พระราชบุตร ของ เอมซี เกิด แต่ พระเมเฮี, ที่หนีไป ประเทศ ฝรั่งเศส นั้น, กลับ มา เป็น เจ้าแผ่นดิน. พวก ที่ ถือ ศาสนา ตาม พวก โปรเตคซันต์ นั้น, จะ ให้ เจ้า ใน เมือง แชนโนเวอ, เป็น ชื่อ วงศ์ ท่าง ๆ ของ พระเจ้าแผ่นดิน อังกฤษ, มา เป็น เจ้าแผ่นดิน สืบ ไป, เพราะ เจ้า ใน ทรกฏ นั้น ถือ ศาสนา ตาม พวก โปรเตคซันต์ นั้น คง นึก.

๑ หนึ่งใน ประเทศ ยุโรป นั้น, มี พระเจ้าแผ่นดิน ครองครอง อาณา เขต เป็น เอกราช อยู่ มาก นคร. ถ้า เห็น นครใด มี กำลัง แขง แรง ขึ้น มาก, เก่ง ว่า จะ ล่วง ลาม มา ย้ำ ยี่, ก็ รวม กัน เข้า รับ ทัด รอน เสีย ให้ อ่อน กำลัง, มิได้ ล่วง มา รับ กวน ได้. ครั้ง นั้น พระ นคร ฝรั่งเศส มี อำนาจ แขง แรง ขึ้น. ใน อนนี้ เจ้าแผ่นดิน อังกฤษ เก่ง ว่า จะ บุกรุก ล่วง มา ถึง กรุง ลอนดอน. จึง รวม เข้า กับ เอมเปรอเออเมนี ยก ไป ทำศึก อยู่ มิได้ อยุ่ อย่อน. ใน คฤสศศักราช ๑๗๐๘ ปี, ปรีนเซซอก

ของ เมือง เตนมาก, ซึ่ง เป็น พระ สามี ของ แอนน์ กวิน ถึง ความ พิราโดย. ใน คฤสศศักราช ๑๗๑๓ ปี, ประเทศ อังกฤษ กับ ประเทศ ฝรั่งเศส, ทำ สัญญา ไม่ ตรี มิ ได้ รับ พง กัน. โดย เจ้า แผ่นดิน ฝรั่งเศส สัญญา ว่า, จะ ถวาย ทวี เมือง ซัน สอง สาม เมือง แก่ พระเจ้า อังกฤษ. อีก ข้อ หนึ่ง สัญญา ว่า, พระองค์ จะ ไม่ เป็น กำลัง ช่วย ศักอำนาจ ให้ พระราชบุตร ของ เอมซี นั้น, ยก มา รับ กวน ช่วง ชิง ราชสมบัติ. ใน คฤสศศักราช ๑๗๑๓ ปี, แอนน์ ทรง พระ ประชวร นึก. พวก โปรเตคซันต์ ครั้ง นั้น มี กำลัง มาก, ให้ คน ไป ทูล เจ้า เมือง แชนโนเวอ, ให้ รับ เสกซ์ ที่ เมือง ฮอลแลนด์. แล้ว แต่ง กำปั่น ไป รับ มา เตรียม ไว้ ใน ประเทศ อังกฤษ, จะ ให้ เป็น เจ้าแผ่นดิน. ครั้น จะ รอ ไว้ สิ้น พระชนม์ จึง ไป รับ มา, เก่ง ว่า จะ ไม่ หนัก การ, จะ เกิด วุ่นวาย ขึ้น, ท้วย แ่ง แ่ง กัน อยู่. คฤสศศักราช ๑๗๑๔ ปี, ใน เดือน ออคัส, แอนน์ ก็ สวรรคต. พระชนมายุ ๕๐ พรรษา. อยู่ใน ราช สมบัติ ๑๗ ปี.

๑ ใน แผ่นดิน แอนน์ นั้น, ประเทศ สกอตแลนด์ กับ ประเทศ อังกฤษ ก็ ยอม เข้า เป็น เขตแดน เดียว กัน, แต่ มี สัญญาไว้ ว่า จะ ไม่ เล็ด รอน เพิ่ม เติม กตหมาย ที่ ชาว สกอตแลนด์ เคย ถือมา อย่างไร, จะ ได้ คง อยู่ อย่าง นั้น ตาม เดิม. แต่ จะ ได้ ขุนนาง สกอตแลนด์ ๑๖ คน, มา ปรึกษา ราชการ กับ พวก พาเลเมนต์, แล จะ ให้ จัด เลือก พลเมือง ที่ ตรี มิ คน นัย ถือ มาก ก็ สืบ ท้า คน, ส่ง มา ปรึกษา ราชการ ใน ที่ เฮาส์ ออฟ กัมมัน.

๑ ใน คฤสศศักราช ๑๗๑๔ ปี. ยอด เจ้า เมือง แชนโนเวอ ได้ ราชานิสิต เป็น เจ้าแผ่นดิน อังกฤษ, แต่ มี พวก หนึ่ง อยาก จะ ให้ พระราชบุตร ของ เอมซี กลับ มา เป็น เจ้าแผ่นดิน. พวก นั้น เรียก ว่า พวก ไตรี, พวก ที่ แ่ง แ่ง ไม่ เข้า กับ พวก ไตรี นั้น เรียก ว่า พวก วิก, พวก วิก นั้น ชื่อ ทรง ท่อ ยอด เจ้าแผ่นดิน. ใน คฤสศศักราช ๑๗๑๕ ปี, พวก ไตรี มี อำนาจ ขึ้น ใน ประเทศ สกอตแลนด์, จึง ประภาษ ว่า ให้ เอมซี สทวด พระราชบุตร ของ เอมซี กลับ มา เป็น เจ้าแผ่นดิน สกอตแลนด์. เอมซี สทวด ก็ เสกซ์ มา, แต่ ยัง ถึง.

๑ ฝ่าย ยอด เจ้า แผ่นดิน ทรบ ตั้ง นั้น, ก็ ได้ ยก ทพิใหญ่ รับ ไป ปราย ปรวม พวก ไตรี, ใน ประเทศ สกอตแลนด์. แล ใน แวน แคว้น อังกฤษ, รับ ผู้ใหญ่ ใน พวก ไตรี นั้น ข่า เสีย มาก คน, รับ ได้ ได้ ไป อยู่ ใน ประเทศ อื่น ๆ บ้าง.

บ้านใหญ่ เป็น อย่างใหม่ เรียกว่า วุฒิชะ

๐ บ้านใหญ่ นั้น อังฤษ พึ่ง ทำ แล้ว, กระบอก ไม่ สู้ใหญ่ นัก ภอ ที่ เรือ ทำ ด้วย ไม้ บั้น ทุก ได้ หลาย บอก. เขา ทำ เข้า เพื่อ จะ ลง บั้น นั้น ทน อด ทน. เขา เขา เหล็ก ได้ ข้าง นำ ไม้ ทน แปะ ไม้ อังฤษ. ที่ ข้าง หลัง ไม้ เขา ได้ เหล็ก ทน ไม้ นั้น. เข้า นั้น เปรียบ เหมือน กำปั้น ที่ หุ้ม เหล็ก ข้าง นอก ข้าง ใน ทน เช่น นั้น. เขา เขา บั้น วุฒิชะไฟเฟอส์, ปาก บอก กว้าง ๘ นิ้ว อังฤษ, ยึด ถิ่น ทาง กัน บั้น, ทำ ด้วย เหล็ก ที่มี ใช้ เหล็ก หล่อ เหนียว ดี. ถิ่น หนัก ๔๓ ปอน สู้ บั้น หนัก ๒๕๐ ปอน. เขา ยิ่ง เขา เข้า นั้น สู้ บั้น ทน อด ทน ได้ โดย ไป อีก ๒๐ ฟิต. เขา ยิ่ง ที่ สอง ก็ ทน ไป เหมือน กัน ที่ จะ มี กำปั้น ทน ยิ่ง กว่า เข้า นั้น ไป อีก เหนือ จะ ไม่มี. จึง เข้าใจ ว่า เรือ รม ที่ หุ้ม ด้วย เหล็ก ทน เช่น นั้น, ถ้า รม กัน เหนือ จะ ทน บั้น เช่น นั้น ไม่ ได้. ถ้า มี บั้น อยู่ ที่ บั้น ใด ๆ แล้ว จะ ยิ่ง กำปั้น ทน เช่น นั้น กำปั้น คง จะ เสีย. แต่ ต้อง ยิ่ง ให้ ทรง เหมือน อย่าง ยิ่ง เข้า. ถ้า ยิ่ง เหลือ ยาก ไป แล กระบอบ ขึ้น ฤ กระบอบ ลง ก็ ไม่ ทน อด ไม่ ได้. เขา เขา เข้า ทั้ง เหลือ ยาก บอก บั้น แล ยิ่ง ไป ก็ ทน อด ไม่ ถิ่น เข้า ไป ใน เข้า ได้ ๑๒ นิ้ว เท่า นั้น. เหตุ ทั้ง นี้ จึง เข้าใจ ว่า บั้น เช่น นั้น, ถ้า ยิ่ง โลก ไม่ สู้ โลก หนัก ทรง ๆ คง จะ ทน กำปั้น ที่ หุ้ม เหล็ก ทน ที่ สู้. บ้านใหญ่ กว่า บั้น ใหม่ ดี ไม่ ต้อง การ อีก. เพราะ บั้น นี้ ได้ ชนระ กำปั้น รม ทุก อย่าง. เมือง เขา ไม่ ต้อง ทำ เรือ หุ้ม เหล็ก ใช้. เรือ รม ทำ ด้วย ไม้ ของ เรา มี มาก อด ที่ จะ ใช้ ได้. เรือ นั้น บั้น ทุก บั้น ได้ หลาย ๑๐ กระบอก. เมื่อ จะ สู้ รม กัน ถิ่น เรือ เข้า ข้าง นั้น, แล ยิ่ง จะ ยิ่ง บั้น รม ข้าง เรือ หลาย กระบอก ก็ จะ ได้ การ. จึง เรือ รม ของ เขา หลาย ๑๐๐ ลำ นั้น ไม่ ต้อง เปลี่ยน ให้ เป็น เรือ หุ้ม เหล็ก. แต่ ก่อน เรา เสีย ทาย หนัก ด้วย คิดว่า จะ ต้อง เปลี่ยน เรือ รม หุ้ม เหล็ก ทั้ง นั้น ประคัก ประคอก เสีย เงิน มาก. หนังสือ นี้ คดี ออก จาก จดหมาย เหตุ ลอนดอน. ข้อ โคมข.

ข่า ง ที่ กรุง เทพ ฯ

๐ เรา จำ เป็น แจ ง ความ ว่า ด้วย ภาระ ทวง วิสุทธร ภาควิ ศัย ทาย ใน วัน พฤทศิ เดือน อ้าย แรม ๕ คำ เวลา ห่ม หนึ่ง, ชาย ใต้ ๓๖ ปี. ใน ความ ทาย นั้น มี ไร่ เสีย ภรรยา เป็น ที่ ไร่ ๓๖ ไร่

ใจ ที่ มาก, ลูก ที่ ยัง อยู่ ๘ คน เสีย แม่ ผู้ เป็น แม่ ที่, กว กน ปรเทศ ที่ มา อยู่ กรุง ฯ. เสีย คน ที่ ได้ หนีบ เข้า ใน พก ของ ทัว เป็น คน นำ รัก เป็น คน สำ คัญ. การ ฝั่ง สภ ใน วัน ศุกร เดือน อ้าย แรม ๖ คำ บ่าย ๔ โมง. ขณะ นั้น พวก อะ เมริกัน แล ปรเทศ ยุโรป ได้ ประชุม กัน มาก สวด ที่ นั้น พัก หนึ่ง, แล ยิ่ง ซัก สภ ไป รม เรือ, มี เรือ ชาว ยุโรป แล อะเมริกา ไป ตาม ฝั่ง สภ ประมาณ ๓๐ ลำ ไป แล ผู้ ชาย ตาม ธรรม เนียม, ผู้ ญิง ไม่ ได้ ไป. พระยา พิพัท โภชา กับ ขุน นาง อื่น ๆ อีก สอง สาม คน ได้ ไป ช่วย การ ฝั่ง สภ ด้วย.

ลิว เคน นั้น คับ แก

๐ ไค ยิน ชาว ลิว เคน นั้น คับ แก, จะ ออก ไป ที่ แคน ไท ยอ คับ แคน พม่า, จะ ไป วิก ดู กัง แล พระ เจ้า สาม องค์ ที่ ลอ กอง ไป ฝั่ง ไค, ไค ออก จาก กรุง เทพ ฯ ใน ๕ วัน ๖ วัน นี้.

เรือ กลไฟ ซื้อ ย่า บั้น

๐ มี ชาว มา ว่า, เรือ กลไฟ ซื้อ ย่า บั้น, บั้น ทุก ของ หนัก ๔๕๐ ทอน, จะ เคน ทาง สิงคโปร์ มา กรุง เทพ ฯ, รม ส่ง สิ้น คำ แล คน โดย สภา เหมือน เรือ เจ้า พระยา. จะ มา ถึง กรุง เทพ ฯ เดือน ยี่ ขึ้น ๑๐ คำ. ถ้า เหน ได้ การ ก็ ก็ จะ มี เรือ กลไฟ อีก ลำ หนึ่ง, ชื่อ โมนา จะ คอย ผลัก เปลี่ยน กัน ๑๕ วัน ลำ หนึ่ง.

แจ้ง ความ

๐ มี ศทอ โย เซบ ซระ เฟน แอน กัม นี ที่ เมือง ปารีศ, ใน ทรวง กรุง เทพ ฯ ได้ ตั้ง เป็น เปน ที่ ชน วิก นาน นุชิตร, ส้า รม ทำ เพชร พลอย เพื่อ ใน ทรวง. มี ศมา ลอบ บิ ญี เลียน แอน กัม ปย เปน ผู้ ที่ มี ศทอ โย เซบ ซระ เฟน ได้ ตั้ง ไว้ เป็น นาย ท้าง ส้า รม ชาย เพชร พลอย นั้น. ที่ กรุง เทพ ฯ ผู้ อื่น ไม่ ยอม ให้ ชาย ของ ๆ เขา ที่ กรุง เทพ ฯ. ลง พิมพ์ ฌวัน เสาร์ เดือน อ้าย แรม ๑๔ คำ.

ปฏิทิน เรียกว่า บางกอก กาเลนเดอ

๐ เรา ขอ แจ ง ความ แก่ คน ทั้ง บวง ที่ เคย ซื้อ บาง กอก กาเลนเดอ ว่า, เมื่อ ก่า ลัง เก็บ พิมพ์ แปะ ถึง ครั้ง หนึ่ง เหน ว่า มี ผิด ใหญ่, ด้วย ติง ชู ไทย แล อังฤษ คลาด ฆ้อง กัน ไป, จึง เหน ควร ที่ จะ ติ เสีย ใหม่ จึง ต้อง วิก ไป, ถึง เดือน เชน ยอ พว ฤศต ศกักราช ๑๘๖๗ คือ เดือน ยี่ แรม คำ หนึ่ง.

การเดหลังทุกเดือน

ข้าพเจ้า ขอแจ้งความ มา ยัง ท่าน พ่อ ค้า แล ลูก ค้า ทั้ง หลาย ใน กรุง เทพ ฯ นี้ ด้วย ข้าพเจ้า แมศ เทอ โดมา ติน แอน กัม ปนี ได้ แต่ง การ เดหลัง ทุก เดือน ให้ เบน ตำรับ แก่ พ่อ ค้า แล ลูก ค้า ใน กรุง เทพ ฯ นี้ จะ ได้ รือ ขาย กัน เปน การ ง่าย แต่ เปน เงิน สก การ เดหลัง นี้ ท่าน ทั้ง หลาย ก็ แจ้ง อยู่ เอง ด้วย การ นี้ ข้าพเจ้า ได้ คิด จะ ตั้ง ที่ ถนน ศาล เจ้า โรง เกือก ข้าพเจ้า จะ ตั้ง การ เดหลัง นี้ ทั้ง แต่ เดือน ฝรั่ง คือ เดือน ยัน นูวาเร แต่ วัน ขึ้น ๒ ค่ำ ข้าง ฝรั่ง ก่อน ข้าพเจ้า จะ เดหลัง ข้าพเจ้า จึง จะ มี จุดหมาย เปน ราย สิ่ง ของ ซึ่ง ข้าพเจ้า มี จะ เดหลัง นี้ ให้ ทราบ เสีย ก่อน สาม วัน แล้ว ข้า

พเจ้า จะ ทำ ทั้ง ตั้ง เดือน ปลาย เดือน อีคิ ทรา ทั้ง ๖ ปี หนังสือเขียน เมื่อ วัน เสา ขึ้น ค่ำ หนึ่ง เดือน อ้าย ถ้า ผู้ใด จะ มี ของ ฝาก ให้ เดหลัง ก็ ข้าพเจ้า จะ รับ แต่ จะ ต้อง เสีย ให้ ค้า ขรรเขียม รัชช ละ ๒ ครั้ง

๐ ประกาศ ด้วย น้ำ ไช้ ทะ

๐ ผู้มี ชื่อ ใต้ นี้ ขอ แจ้ง แก่ ท่าน ทั้ง ปวง ทั้ง หลวง ทั้ง ขาย ที่ ใน กรุง เทพ ฯ ว่า พวก เรา ได้ ชื่อ เครื่อง ทำ น้ำ ไช้ ทะ แล น้ำ มนาก แต่ มี ศ เทอ กระ ไคโร แล ทำ น้ำ ไช้ ทะ แล น้ำ มนาก ที่ ห้าง ของ เรา ที่ ริม บ้าน กง สุต ฝรั่ง เสศ ลง พิมพ์ ณ วัน พฤหัส ๖ เดือน อ้าย ขึ้น ๑๓ ค่ำ ชื่อ พวน เรา มี ริม ตึมน คินี่

กำปั่นเข้า มา กรุง เทพ ฯ

เข้ามาเมื่อไร	กำปั่น ชื่อไร	กัปตันชื่อไร	กั ตอน	เรือ ไร	มาแต่ไหน
เดือน อ้าย ขึ้น ๑๓ ค่ำ	ออคติ	โบริก	๔๑๒	ปาก สยาม	สิงคโปร์
เดือน อ้าย ขึ้น ๑๔ ค่ำ	วีรีนา	คอยละคี	๕๖๕	ขีบ สยาม	สิงคโปร์
เดือน อ้าย ขึ้น ๑๔ ค่ำ	โคตโอ	แครกคิลละ	๑๓๐	สกุนเออังกฤษ	สิงคโปร์
เดือน อ้าย ขึ้น ๑๕ ค่ำ	โคละเคนสะทา	โกลเซน	๑๐๓	ปาก สยาม	สิงคโปร์
เดือน อ้าย แรม ค่ำ ๑	อินเทียนวอ:ยอ	ย้ง	๕๖๑	ปาก สยาม	เนาตา
เดือน อ้าย แรม ๒ ค่ำ	เซนทูเวียน	ซิกคินซ์	๘๐๔	ปาก อังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน อ้าย แรม ๒ ค่ำ	วินสะโล	ฟอสเตอ	๔๓๖	ปาก อังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน อ้าย แรม ๒ ค่ำ	พาวรคอน	โฮลเสค	๗๔๖	ขีบ สยาม	อ้ายมูย
เดือน อ้าย แรม ๓ ค่ำ	อาคอบเคน	บิคคอฟ	๔๕๐	ปาก บริเมน	ฮ่องกง
เดือน อ้าย แรม ๗ ค่ำ	อิตะ เชนซ์ตา	เคอคาละเต	๓๕๐	ปาก อังกฤษ	สิงคโปร์
เดือน อ้าย แรม ๘ ค่ำ	มาคิคอน	ลำเมอพิ์	๔๘๖	ปาก อังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน อ้าย แรม ๑๑ ค่ำ	ชาตานันเทอ	เทคเลฟเซน	๓๖๐	ปาก บัวอศเซีย	สิงคโปร์
เดือน อ้าย แรม ๑๓ ค่ำ	อีวาเทคคิว	ยากบเซน	๕๐๕	ปาก อังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน อ้าย แรม ๑๓ ค่ำ	เมทิลละเต	บิโรอ่า	๑๓๗๐	ปาก บัวอศเซีย	สิงคโปร์

ออกไปเมื่อไร

กำปั่น ออก จาก กรุง เทพ ฯ

จะไปไหน

เค็อน อ้าย ชัน ๑๓ คำ	ยั้งคฤก	ทอมซัน	๔๒๔	ปากอังกฤษ	ชองกง
เค็อน อ้าย แรม ๒ คำ	เวศทา	ไมเออ	๕๐๐	ปากตะ	ชองกง
เค็อน อ้าย แรม ๒ คำ	เบงคาเลน	ไซมสะทอน	๒๐๘	ปากตะ	ชองกง
เค็อน อ้าย แรม ๒ คำ	เทลิแควฟ	ควินท์	๒๐๐	ปากสยาม	ชองกง
เค็อน อ้าย แรม ๒ คำ	ซงไท	ยัคเซน	๔๐๐	ปากสยาม	ยาวา
เค็อน อ้าย แรม ๓ คำ	นอร์ฟูล์	ยั้ง	๓๐๐	ปากสยาม	ยาวา
เค็อน อ้าย แรม ๓ คำ	เซงควร	มิลเนส	๓๕๑	ปากตะ	ยาวา
เค็อน อ้าย แรม ๔ คำ	เฮกส์เปร์ค	ตราฟท์	๑๘๖	บวิกปรอคเซี่ย	ยาวา
เค็อน อ้าย แรม ๔ คำ	คูรเซอ	ฮิกคินซ์	๗๐๐	ปากสยาม	ยาวา
เค็อน อ้าย แรม ๔ คำ	มัททาลินา	สมิต	๕๐๐	ปากฮัมเบ็ก	ชองกง
เค็อน อ้าย แรม ๕ คำ	เจ้าพระยา	อฮระตัน	๓๕๓	กลไฟสยาม	สิงคโปร์
เค็อน อ้าย แรม ๕ คำ	เซนเด	เล็ยฮอฟ	๕๖๖	ปากฮัมเบ็ก	ชองกง
เค็อน อ้าย แรม ๕ คำ	เจ้าฟ้า	ฮิกลิ	๓๐๔	บวิกอังกฤษ	สิงคโปร์
เค็อน อ้าย แรม ๕ คำ	โคโรเทีย	โคสเซอร์ฟ	๔๓๔	ปากฮัมเบ็ก	ชองกง
เค็อน อ้าย แรม ๖ คำ	ฮาโลบทรอส	ซำมี	๔๑๔	ปากบวิเมน	ชองกง
เค็อน อ้าย แรม ๖ คำ	เฮดมากกวาด	คีร์ซี	๓๕๐	ปากสยาม	สิงคโปร์
เค็อน อ้าย แรม ๗ คำ	ซี้เซอ	สะฮิงค์	๒๓๓๘	ปากอังกฤษ	สิงคโปร์
เค็อน อ้าย แรม ๗ คำ	ฮับเซง	สะเทละซี	๒๕๐	ปากสยาม	สิงคโปร์
เค็อน อ้าย แรม ๘ คำ	ฮักองกีรช	คาโมเออ	๒๐๐	ปากสยาม	ยาวา
เค็อน อ้าย แรม ๑๒ คำ	คาลวิลเฮสมะ	ฮือลีลช	๓๑๒	ปากปรอคเซี่ย	สิงคโปร์
เค็อน อ้าย แรม ๑๒ คำ	โกโลโอ	คาคิลละ	๑๓๐	สะกเนอังกฤษ	สิงคโปร์

เงิน บั้ง เกิด ท่าน เจ้า พระยาศรีสุริยวงษ

๑ ได้ ยิน ขาว ว่า เค็อน อ้าย ชัน ๑๕ คำ, แล แรม คำ ๑ ๒ คำ ๓ วัน นั้น, เป็น วันที่ หลง วัน บั้ง เกิด ของ ท่าน เจ้า พระยา ศรีสุริยวงษ, อายุท่าน ถึง พัน ปี ๕๘. เขา ฎ ก็น ว่า เจ้า นายจนนร นายห้างไฟร์ พด เฮา ของ มา ช่วย เป็น อัน มาก. บั้ง กะนั้น ไม ไคว่ จะ มี มาก ดัง นั้น. ใน หลง ได้ ประ ทาน ของ ต่าง ๆ มาก มาก, นอก นั้น ได้ ประทาน ทอง คำ บั้ง ละ บาท เป็น ๕๘ บาท. แล ประทาน เงิน บาท เค็อน ละ บาท ทั้ง แต่ เค็อน กำเน็ค จอ กำน มา. แล ได้ ประทาน อัฐ วัน ละ อัฐ ทั้ง แต่ วัน กำเน็ค จอ กำน ครบ เท่า วัน ใน ฉาย ของ ท่าน.

ภาษา พวก หลิง ประเทศ ยุโรป แล อเมริกา

๑ ใน วัน จันทร์เคอน อ้าย แรม สอง คำ, พวก หลิง ซ่าทิ ยุโรป แล อเมริกา ประชุม กัน ที่ โปค โปน ทศตันท์, ทั้ง แต่ เวลา บ่าย สอง โมง จน พลบ คำ ขาย ของ ที่ ปลาต ๆ, ที่ พวก หลิง ได้ เข็ย เขา ตั้ง ขาย เพื่อ จะ ได้ เงิน ช่วย ทมอ แมกคิลเวรี่ ไป เมือง เซียง ไท่ ไป ตั้ง บ้าน อยู่. ของ ที่ ขายนั้น ได้ เงิน ประมาณ ๖๐๐ บาท เงิน ๖๐๐ บาท. นั้น เขา ให้ ทมอ แมกคิลเวรี่ ทั้ง นั้น.

ทมอ แมกคิลเวรี่ ไป เซียง ไท่

๑ ณ วัน พฤศิก์ เค็อน อ้าย แรม ๑๒ คำ, ทมอ แมกคิล เวรี่ กับ ทั้ง ภรรยา แล บุคร ได้ ออก จาก กรุง เทพ ฯ จะ ชัน ไป เมือง เซียง ไท่, จะ ไป ถึง ระแหง แล้วย ก็ จะ ชัน ซ้าง เค็นยก ไป.

เรือเจ้าพระยา

๑ เรือเจ้าพระยาออกจากกรุงเทพฯ, ณวันพุธ เดือน
 ช้ายแรม ๔ ค่ำ, มีคนชาติยุโรปโดยสารไป ๑๒ คน, คือ
 มีศเทศ พิงค์ ๒ คน, มีศเทศคอมซัน หนึ่ง, มีศเทศอมิต หนึ่ง,
 มีศเทศคัทการ์ หนึ่ง, มีศ.ตอเฮวาท หนึ่ง, มีศเทศ มิว หนึ่ง,
 มีศเทศโมเออ หนึ่ง, มีศเทศ แอกรอน หนึ่ง, มีศเทศ มิกเกลสัน
 หนึ่ง, มีศเทศ เคนเนต หนึ่ง, มีศเทศ โรเบคซัน หนึ่ง, เป็น
 ๑๒ คนด้วยกัน.

เรือใบชื่อเจ้าฟ้า

๑ ไต้แล่น ออกจากกรุงเทพฯ วันพฤหัสบดี เดือนช้ายแรม
 ห้า ค่ำ, จะไปเมืองสิงคโปร์, มีชาติยุโรปโดยสารไป
 สองคน, คือ ฮาเอคคอสเชคโกว หนึ่ง, มีศเทศคาอะเนอ
 หนึ่ง. มีศเทศคาอะเนอ นั้น เป็นตำรวจคุม มีศเทศ ซากอส ไป
 เมืองสิงคโปร์ จะไปชำระความที่นั่น.

บาง กอกริกเคอเทศ ภาษาอังกฤษ

๑ เราเห็นว่าควรที่จะแจ้งความให้คนทั้งปวงรู้ว่า บาง
 กอกริกเคอที่เป็นภาษาอังกฤษนั้น, เรา จะออกเสียเมื่อ ยดที่
 ปลายของเล่มที่ ๒ จะออกแล้ว. เรา จะออกเสียเพราะ
 เหตุ ๓ ประการ, คือ ขาดทุนมาก, ทรัพย์ของเราไม่พอที่จะ
 ทุนได้ ประการ หนึ่ง, เป็น การหนักนัก ไม่มีใคร จะช่วย การ
 เปลี่ยนเวลา มาก, ไม่สู้มีแปล่าที่จะสำแดง สาคา เป็น การ
 ใหญ่ของ เรานั้น ประการ หนึ่ง. เมื่อแรก ๑๒ เดือนแล้ว, เรา
 รัย การเป็นเชอคคอรื นั้น, เรา หมายถึง จะทำแต่ ปีเดียวเมื่อ
 สิ้นปี ๆ ยังไม่สิ้นปี, คงจะมีคน อังกฤษ อเมริกา มา รัย
 แทนแต่ ปีนี้ ไม่เห็นมีใคร เมาใจ อาจ มารัย, เรา จึง รัว
 เป็น บอกให้คนทั้งปวง เข้าใจว่า, จะ ลง อีก ยก หนึ่ง แล้ว ก็
 จะ ออก เสียกว่า จะมีคนอื่น มารัย เขา เป็นข.

๑ ปฏิทิน บอกริกเคอแล่ท่ม ในข้างขึ้น เดือน ยี่ นี. ๗

คำอังกฤษ	คำไทย	คำจีน	อาทิตย์ขึ้น กี่โมง	อาทิตย์ตก กี่โมง	อาทิตย์เที่ยง กี่โมง	จันทร์ขึ้น
เดือนยี่	เดือน ยี่	เดือน ๑๒				
วันอาทิตย์	๒ ค่ำ	๒ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๓ นาที	๕ โมง ๓๗ นาที	๕ โมง ๕๔ นาที	
วันจันทร์	๓ ค่ำ	๓ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๓ นาที	๕ โมง ๓๗ นาที	๕ โมง ๕๔ นาที	ย่ำค่ำ ๔๖ นาที
วันอังคาร	๔ ค่ำ	๔ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๓ นาที	๕ โมง ๓๗ นาที	๕ โมง ๕๓ นาที	๑ ทุ่ม ๓๖ นาที
วันพุธ	๕ ค่ำ	๕ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๓ นาที	๕ โมง ๓๗ นาที	๕ โมง ๕๓ นาที	๒ ทุ่ม ๒๗ นาที
วันพฤหัสบดี	๖ ค่ำ	๖ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๓ นาที	๕ โมง ๓๗ นาที	๕ โมง ๕๒ นาที	๓ ทุ่ม ๑๗ นาที
วันศุกร์	๗ ค่ำ	๗ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๓ นาที	๕ โมง ๓๗ นาที	๕ โมง ๕๒ นาที	๔ ทุ่ม ๗ นาที
วันเสาร์	๘ ค่ำ	๘ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๒ นาที	๕ โมง ๓๗ นาที	๕ โมง ๕๒ นาที	๕ ทุ่ม ๕๖ นาที
วันอาทิตย์	๙ ค่ำ	๙ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๒ นาที	๕ โมง ๓๗ นาที	๕ โมง ๕๑ นาที	๕ ทุ่ม ๔๖ นาที
วันจันทร์	๑๐ ค่ำ	๑๐ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๒ นาที	๕ โมง ๓๗ นาที	๕ โมง ๕๑ นาที	๖ ทุ่ม ๓๗ นาที
วันอังคาร	๑๑ ค่ำ	๑๑ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๒ นาที	๕ โมง ๓๗ นาที	๕ โมง ๕๐ นาที	๗ ทุ่ม ๒๗ นาที
วันพุธ	๑๒ ค่ำ	๑๒ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๒ นาที	๕ โมง ๓๗ นาที	๕ โมง ๕๐ นาที	๘ ทุ่ม ๑๗ นาที
วันพฤหัสบดี	๑๓ ค่ำ	๑๓ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๒ นาที	๕ โมง ๓๗ นาที	๕ โมง ๕๐ นาที	๙ ทุ่ม ๗ นาที
วันศุกร์	๑๔ ค่ำ	๑๔ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๑ นาที	๕ โมง ๓๗ นาที	๕ โมง ๔๙ นาที	๑๐ ทุ่ม ๑๗ นาที
วันเสาร์	๑๕ ค่ำ	๑๕ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๑ นาที	๕ โมง ๓๗ นาที	๕ โมง ๔๙ นาที	๑๑ ทุ่ม ๗ นาที
วันอาทิตย์	๑๖ ค่ำ	๑๖ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๒๑ นาที	๕ โมง ๓๗ นาที	๕ โมง ๔๙ นาที	

พยุห์

๑ มีข่าวมาแต่เมืองสิงคโปร์ว่า เรือ บาก ชื่อ เอม มีอวิกมาตั้งเมืองสิงคโปร์ ถูกพยุห์เต่ากระโคงหักหมด กับคนไล่เชอ มอกข่าวว่า ในเมืองสิงคโปร์เรือถูกพยุห์ ยับเยิน เสียต่าง ๆ เข้ามาที่เมืองสิงคโปร์ ๒๕ ถ้าเพื่อจะซ่อมแปลงเสียใหม่

บางกอกวิกอเคอ เป็น ภาษาไทย

๑ ข้าพเจ้า ผู้เป็น เจ้า ของ จะแจ้ง ความแก่ท่าน ทั้งปวงที่ได้ ชื่อ หนังสือ พิมพ์ว่า คนที่ชื่อหนังสือบางกอก วิกอเคอ เป็น ภาษาไทย น้อยนัก ไม่ถึง ๓๕๐ คน มีผู้รับแต่เพียง นั้น ชาค ท่านจะ ทำต่อไปไม่ได้ เมื่อเล่มที่สอง

นี้ อีก ต้อง ยก จะ ครบ แล้ว ข้าพเจ้า จะ ต้อง ออก เลียกว่า จะมีคน ศัก งาม ร้อย คน ขอ ชื่อ เป็น ยี่จึ่ง จะ ทำได้ต่อไป

เรื่อง แม่ ล้อ

๑ หนึ่ง ข้าพเจ้าได้ ยิน ชาว ล้อ กัน ว่า ยังมีคน ๆ หนึ่ง ชื่อ ยาย แถม บ้าน อยู่แขวง ถนน วัด มหรรณพาราม, คือ ถนน บ้าน ตะ นาว, แถ ยาย แถม คน นี้ เป็น คน เทียว ซัก เมีย ซัก ผัว อยู่ทุกวัน, แถ เทียว ล้อ ไป ทุก บ้าน ทุก เรือ น. ถ้า แม่น บ้าน โทน ล้อ ทย เป็น แม่ หม้อย, ก็ ไป ภา เอา ผู้ ชาย มา ให้ เป็น ล้อ แล้ว ก็ได้ นาย นำ กิน ทุก ครั้ง, แถ ยาย แถม คน นี้ เป็น คน กวาง ทัวย, แถ มี คน ู้ จัก มาก ทัวย แถ ยาย แถม คน นี้ ทากิน ด้วย แม่ ล้อ หง ตา ยี่, แม่ ได้ ทากิน ด้วย ล้อ ื่น เลย.

๑ ทำนา ขึ้นน้ำลง ทำหนดที่ กวง เทพ ๆ เมื่อ น้ำ เอ้อ ภาวะ

๑ ธรรมเนียม อังกฤษ นับ วัน ตั้งแต่ เวลาเที่ยงคืนวันหน้า, ไปจนเวลาเที่ยงวัน, เรียกว่าเวลาเช้า. ตั้งแต่เที่ยงวันจนถึงเที่ยงคืน เรียกว่าเวลาบ่าย. ทั้ง สอง นี้ เรียกวันหนึ่ง, เป็น ๒๔ ชั่วโมง. น้ำขึ้นที่ บางกอก ชักกว่าที่ ปาก น้ำ ๒ ชั่วโมง ๔๕ นาที.

เดือน ยี่ข้าง ขึ้น

วัน ะไร	กั คำ	ขึ้น เมื่อไร	ลง เมื่อไร	ขึ้น บ่าย เมื่อไร	ลง บ่าย เมื่อไร
เดือน ยี่	ขึ้น				
วันอาทิตย์	คำ หนึ่ง	ขึ้น ๘ ทม ๔๕ นาที	ลงเช้า ๓ โมง ๔๕ นาที	ขึ้น บ่าย ๒ โมง ๑๕ นาที	ลง บ่าย ๕ โมง
วันจันทร์	๒ คำ	ขึ้น ๙ ทม ๔๕ นาที	ลงเช้า ๓ โมง ๔๕ นาที	ขึ้น บ่าย ๓ โมง ๑๕ นาที	ลง บ่าย ๕ โมง ๓๐ นาที
วันอังคาร	๓ คำ	ขึ้น ๑๐ ทม	ลงเช้า ๔ โมง ๔๕ นาที	ขึ้น บ่าย ๓ โมง ๓๐ นาที	ลง บ่าย คำ ๓๐ นาที
วันพุธ	๔ คำ	ขึ้น ๑๐ ทม ๓๐ นาที	ลงเช้า ๔ โมง ๔๕ นาที	ขึ้น บ่าย ๔ โมง ๑๕ นาที	ลง ทม หนึ่ง ๓๐ นาที
วันพฤหัสบดี	๕ คำ	ขึ้น ๑๐ ทม ๑๕ นาที	ลงเช้า ๔ โมง ๓๐ นาที	ขึ้น บ่าย ๔ โมง	ลง ๒ ทม ๑๕ นาที
วันศุกร์	๖ คำ	ขึ้น ๑๐ ทม ๑๕ นาที	ลงเช้า ๔ โมง ๔๕ นาที	ขึ้น บ่าย ๔ โมง ๔๐ นาที	ลง ๓ ทม
วันเสาร์	๗ คำ	ขึ้น ๑๐ ทม ๒๐ นาที	ลงเช้า ๔ โมง ๓๐ นาที	ขึ้น บ่าย ๕ โมง ๓๐ นาที	ลง ๔ ทม
วันอาทิตย์	๘ คำ	ขึ้น ๑๐ ทม ๓๐ นาที	ลงเช้า ๔ โมง ๔๕ นาที	ขึ้น บ่าย คำ ๔๕ นาที	ลง ๕ ทม
วันจันทร์	๙ คำ		ลงเช้า ๔ โมง ๓๐ นาที	ขึ้น ทม หนึ่ง	
วันอังคาร	๑๐ คำ		ลงเช้า ๓ โมง ๓๐ นาที	ขึ้น ๒ ทม ๑๕ นาที	
วันพุธ	๑๑ คำ		ลงเช้า ๓ โมง	ขึ้น ๓ ทม ๓๐ นาที	
วันพฤหัสบดี	๑๒ คำ		ลงเช้า ๒ โมง หนึ่ง ๓๐ นาที	ขึ้น ๕ ทม ๑๕ นาที	
วันศุกร์	๑๓ คำ		ลงเช้า ๒ โมง		
วันเสาร์	๑๔ คำ	ขึ้น ๖ ทม ๒๐ นาที	ลงเช้า ๒ โมง ๔๕ นาที		
วันอาทิตย์	๑๕ คำ	ขึ้น ๗ ทม ๕๐	ลงเช้า ๓ โมง ๓๐ นาที	ขึ้น ๒ โมง ๓๐ นาที	ลง บ่าย ๓ โมง ๔๕ นาที

๑ หนังสือจดหมายเหตุนาน

THE BANGKOK RECORDER.

เล่มที่ ๒๐ เดือน ยี่สิบ ๑๕ ค่ำ ปีชาน อัฐศก จตุศักราช ๑๒๒๗ เดือน เมษายน วันที่ ๒๐ ฤกษ์ ศักราช ๑๘๖๗, ปีที่ ๒๓๓๓

พงษาวดาร อังกฤษ ต่อไป

๑ แต่ไล่ส่งไปให้อยู่ในประเทศอเมริกาพันคน. ครั้นพวกไทรี่กระจัดพริตพรายไปสิ้นแล้ว, เยเมซี สทวค จึงมาถึงประเทศสกอตแลนด์, ไม่พบพวกไทรี่ที่ จะเป็นกำลัง, ก็เสด็จกลับไปประเทศฝรั่งเศส.

๑ ในศตศักราช ๑๗๒๗ ปี. ยอดเจ้าแผ่นดินอังกฤษเสด็จไปเมืองแอนโวนอ, เสด็จไปถึงเมืองเล็กน้อยปลายเขตรประเทศเยอรมนี. ก็ทรงพระประชวร. แต่มิได้หยุดประทับ, ให้อริบขับรถไปถึงเมืองออกซ์เน็ค, ที่พระเจ้าแห่งเฮออยู่. ประทับรถแทบพระทวารวัง. ข้าราชการจึงทราบบว่า, พระเจ้าแผ่นดินสิ้นพระชนม์. ยอดเจ้าแผ่นดินอังกฤษสวรรคตในศตศักราช ๑๗๒๗ ปี. พระชนม์ ๖๘ พรรษา, อยู่ในราชสมบัติ ๑๓ ปี, มีพระราชบุตรองค์หนึ่ง, พระราชธิดาองค์หนึ่ง.

๑ ฝ่ายขุนนางในกรุงลอนดอน ทราบบว่า, พระเจ้าแผ่นดินสิ้นพระชนม์เสียแล้ว, ก็ราชภิเศกพระราชบุตรเป็นเจ้าแผ่นดิน, ทรงพระนามว่ายอดที่สอง. พระชนม์ ๕๕ พรรษา. ได้ปกครองราชสมบัติสืบมา.

๑ ครั้นศตศักราช ๑๗๓๖ ปี. ปวินซ์ออฟเวลล์พระราชบุตรองค์ใหญ่, ได้รับความเจริญในประเทศเยอรมนีมาเป็นพระชายา, ในศตศักราช ๑๗๓๗ ปี. พระมเหสีสิ้นพระชนม์. แต่สิ้นมาสักสองปีเกิดรบกันมากนัก, เพราะออสเตรียเยอรมนีสิ้นพระชนม์, มีแต่พระราชธิดาพระนามว่ามาระยาทรีชา. ฝ่ายเจ้าที่เป็นอิตัลกอดของเมืองบเวริช, เห็นว่าสมบัติควรจะได้แก่พระองค์. เหตุฉนี้เจ้าแผ่นดินทั้งปวงในประเทศยุโรปนั้นก็เป็นสองฝ่าย. ฝ่ายหนึ่งเข้ากับอิตัลกอด, ฝ่ายหนึ่งเข้ากับมาระยาทรีชา. แต่เจ้าแผ่นดินฝรั่งเศสนั้นก็เข้ากับอิตัลกอด. ส่วนเจ้าแผ่นดินอังกฤษนั้นก็เข้ากับฝ่ายมาระยาทรีชา. เจ้าแผ่นดินอังกฤษ

ให้ยกกองทัพหมื่นหกพันคนไปช่วยมาระยาทรีชา, แล้วพระองค์กับพระราชบุตรที่สอง, ก็ยกกองทัพเสด็จไปภายหลัง.

๑ ฝ่ายเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศสก็ยกกองทัพไปช่วยอิตัลกอด. เหตุฉนี้เจ้าแผ่นดินทั้งสองฝ่าย, จึงเป็นปฏิปักษ์รบพุ่งกัน, กองทัพอังกฤษก็รบรุกล่วงเข้าไปในเขตรแดนฝรั่งเศส. ฝ่ายฝรั่งเศสก็ข้ามมารบกวานประเทศอังกฤษอยู่เมือง ๆ. ส่วนพระราชบุตรของเยเมซีที่ตองนฤเทศไปอยู่เมืองฝรั่งเศสนั้น, ทราบบว่าเจ้าแผ่นดินอังกฤษยกกองทัพไปทำศึกอยู่กับฝรั่งเศส, จึงให้ข้าลี้ช้บุตรของพระองค์ไปประเทศสกอตแลนด์, ทวยเห็นว่าจะมีผู้เข้าเป็นพรรคพวกด้วยมาก. แล้วจะคืนเอาราชสมบัติได้โดยสะดวก. ครั้นช้านั้นทราบบมาถึงกรุงลอนดอน, ชาวกรุงลอนดอนบ่นอยู่. เพราะเจ้าแผ่นดินหาอยู่ไม่. ขุนนางทั้งปวงที่อยู่รักษาพระนคร, จึงบอกไปให้กราบบทูลพระเจ้าแผ่นดิน, แล้วประกาศว่าผู้ใดอาสาจับข้าลี้ช้ได้ จะให้เงินสามหมื่นปอนด์.

๑ ฝ่ายข้าลี้ช้ล่วงเข้ามาถึงเมืองเช็ดคินเบชค, เป็นเมืองหลวงในสกอตแลนด์. ใต้เมืองนั้นยังมีค่ายในเมืองนั้น. นายทหารในค่ายไม่ยอม. ขณะนั้นก็มีกองทัพของเจ้าแผ่นดินยกมาช่วยเมืองนั้น. ข้าลี้ช้ออกไปต่อสู้ได้ไชยชนะ, แล้วล้อมค่ายในเมืองนั้นไว้, นายทหารในค่ายจึงร้องออกมาว่า, ถ้าขึ้นจะล้อมไว้จะเอาไฟเผาค่ายนี้เสีย. ไม่ยอมให้ชาวสกอตแลนด์เสียค่ายค่ายนั้น, ก็พากันขึ้นรอนข้าลี้ช้มิให้ล้อมไว้. ข้าลี้ช้หวังจะเอาใจคนเหล่านี้, ก็ให้เลิกเสียมิให้ล้อมไว้. ฝ่ายเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศสทราบบว่าข้าลี้ช้จะไ้การ, ก็จัดเครื่องอาวุธกับนายทหารส่งไปให้ข้าลี้ช้, แล้วสัญญานัดหมายว่าจะให้กองทัพยกไปช่วย. ข้าลี้ช้ได้เครื่องอาวุธกับนายทหาร

แล้ว, ก็ยกถ่วงเข้าไปใน แคน อังกฤษ, ยังทาง อีก สัก สาม วาตรี จะ ถึง กรุง ลอนดอน.

๑ ฝ่ายเจ้าแผ่นดิน อังกฤษ ทราบ ความใน หนังสือ บอก นั้น แล้ว, ก็รีบเสด็จ กลับ มา กรุง ลอนดอน. แล้ว จัก กอง ทัพ ยก ไป กำจัด ซาลิสซ์, พระองค์เสด็จ นำหน้า ทหาร. ฝ่าย กอง ทัพ ซาลิสซ์มิได้ เห็น กอง ทัพ ฝรั่งเศสยกมาช่วย ตาม สัญญา ก็ ตกใจ กลับ ไป เสียมากคน. ซาลิสซ์เห็นฉนั้น ก็เสียดพระ ไทย กลับ ไป เมือง สกอตแลนด์. กอง ทัพ อังกฤษ ตาม ไป ทน ได้รบสู้. ซาลิสซ์เสียที่ชัยม้า ทนไม่ไหว, เที้ยวซุ่มซ่อน อยู่ที่เขา ใน ประเทศ สกอตแลนด์ทำเคื่อน, ก็ลงเรือหนี ไปเมืองฝรั่งเศสได้. พวกอังกฤษที่เปน ขบถเข้า กับ ซาลิสซ์ นั้น, พระเจ้าแผ่นดิน ให้ ประหาร ชีวิตเสีย บ้าง, ไล่ส่ง ไปให้ อยู่ใน ประเทศ อเมริกา บ้าง.

ความ พ้อง

๑ ท้าย มี พระ บรมราชวงศา โปรด, เกณฑให้ข้า ทูลของ ทูลี พระบาทผู้น้อยผู้นใหญ่, กระทำ รูป สัตว์ การ พระ สัพ ใน พระ บรมราชวัง. ผู้ซึ่ง ถูก เกณฑนั้น บริบูรณ์อยู่, ก็ได้ จ้าง เหมาะ กับ ผู้รับจ้าง, ที่มีช่างได้เคยทำ ซึ่ง ถูก เกณฑ แต่ ครั้ง งาน ก่อน ๆ, ได้ทดลอง พระ เศษ พระ คุณ มา ก็ มิได้ จ้าง กระทำ ของ ตัวเอง. บุคคล แล เกียว ซึ่ง ตั้ง บน หลัง รูป สัตว์นั้น. กระทำ ลายอังกฤษ เคน เม็ด. แต่ ครั้ง กรม ทมหนักนวงบริรักษ์ เปน แม่ กอง นั้น, ได้เอาช่าง หลวง มา พูก ลายแล้ว ก็ลง ชุด กระดาษ เคน แจก ตาม ประคา ผู้ ที่ ถูก เกณฑ. แล้ว ก็ บัด ลาย อังกฤษ บุษบก แล เกียว ตั้ง ไว้ เปน ตัว อย่าง สิ่ง ละ หลัง, ผู้ ที่ ถูก เกณฑ ก็ ได้ ฑู ตัว อย่าง.

๑ ครั้งนี้ อ้ายแวง ลูก อ้าย เฉยระบาท หม่อม ไกรสร เปน ข้าใน กรม, เปน คน สุขสันต์ วัน ละ สอง สิ่ง ๆ เพื่อ ทุก วัน มิได้ขาด, เปน นาย-ข้าง ผูก ลาย อังกฤษ บุษบก แล เกียว, เปน แม่ กอง ควย คุม ฑู แล สิทธิ ขาค อยู่ใน นั้น. ผู้ที่ ต้อง เกณฑซึ่ง ขอ ลาย แบบ กระดาษ เคน, จะ ลง แบบอังกฤษ เคน เม็ด, ก็หา ให้แบบ กระดาษ เคนไม่. ผู้เลี้ยง จะ เอา เงิน, ผู้ที่ ต้อง ทำ ก็ พา

กัน ว่าแต่ ครั้ง กรมทมนวงบริรักษ์ เปน แม่ กอง, ท่าน แจก แบบ ลาย กระดาษ เคน ทุกคน. อ้ายแวง จึง ว่า กรมทมนวง แจก ก็ ภาทิน ไป เอา ที่ กรมทมนวง เดิม, ข้ามิใช่ข้า ของ เจ้า จะ ได้มาหนึ่ง ชุด ลาย กระดาษ เคน แจกเจ้า, ทำไม่เหมือน ขอ ข้าที่ ข้า รับ จ้าง เจ้า ข้า จะ เลิกเสีย. จะ เเกาะ เอา ตัว ขวี่ ครวง จะ ปรับ เอา, ผู้ที่ ต้อง ทำ ก็ เปน จนใจ อยู่, แบบ อย่าง ก็ มิได้ เห็น, การ ก็ จวน เข้า ครั้น จะ ทำ เอา ตั้งงาม แต่ ความใจ ของตัว, ก็กลัวว่า จะ ติ จะ แะ เลิกเสีย, จะ เเกาะ เอา ขัง ครวง จะ หา ทน ราชการ ซึ่ง จะ แต่ไม่. จึง ภาทิน ซื่อ แบบ กระดาษ เคน ไป ลง อังกฤษ เคน เม็ด คิด เขา ลาย บุษบก บาทหนึ่ง ลาย เกียว บาทหนึ่ง เอา เรียง หลัง ตาม ประคา ที่ ผู้ ต้อง เกณฑ ทำ เอง นั้น หลวง ยุกสารเสกดิ์, หลวง มณเฑียร บริบาล, ใน พระ บรมราชวัง เปน ตัว ได้เสียเงิน คลมบาท ซื่อ แบบ ลาย กระดาษ เคน จากอ้ายแวง. แลผู้ ที่ ต้อง เกณฑ ทำ เอง นั้น ก็ ซื่อ ลาย กระดาษ เคน ตาม กัน เปน หลายคน. หมั้น ปราย ไภยวีร์ ปลัด กรม, เปน แม่ กอง ฑู ตัว รูป สัตว์. กับ อ้ายแวง เปน กลม เกลี่ยว กัน อ้ายแวง ว่า อย่าง ไร ก็ กระทำ ตาม อ้ายแวง. ผู้ที่ ถูก เกณฑ จ้าง เหมาะ กับ ตัว ก็ เปน ติ, ที่ ทำเอง นั้น ก็ คอย ตะแคง ตะแฉง เปน เชิง, ติให้ รือเสีย เขา ทำได้ อย่าง แล้ว, ก็ไม่ เขา แกลง ติ จะ เขา ขวาน ฟัน. แล้ว ให้ เเกาะ เอา ขัง ครวง เอา ข้า เเกาะ อีก, แต่ แรก เเกาะ ให้ มา ลง มือ ทำ ครั้ง หนึ่ง. ติ ตัว รูป สัตว์ ว่า ไม่ ติ เเกาะ อีก เขา คำ พูก คอ อีก, ผู้ที่ ทำ ก็ ได้ ความ เดือด ร้อน นึก, ต้อง เสียเงิน ให้ เปน ค่า ติ. หลวง ณเรนชาติสังหาร ทำ รูป สัตว์ สามรูป เสียเงิน ค่า ติ ให้ รูป ละ สามสิบ บาท, สอง รูป เปน เงิน ทกลีบ บาท, รูป หนึ่ง เสียสี่สิบ บาท, เข้ากัน สามรูป เปน เงิน ร้อย บาท, จึง ได้ ทำ เปน ปรกติ. อ้ายแวงหมั้น ปราย ไภยวีร์ นาย โผผู้คุม กระทำ ครั้ง นี้ เหมือน ยัง หม่อม ไกรสร แจก เบี้ยวัด รวม ซัก ค่า ปาก ถุง, แต่ ยัง เปน กรมหลวง อยู่ นั้น ได้คำ คภา บน หลัง รูป สัตว์ ที่ หนึ่ง. การ ครั้ง นี้ สมเด็จ พระ เจ้า น้อย ยา เอิ เจ้า ฟ้ามหามาลา พระเจ้า ลูก ยา เอิ กรมทมน มเทศกลศิววิลาศ ทราบ อยู่ เตน พระ ทวง หงสอง พระองค์ แล้ว.

๑ ข้อความข้าง บน นี้ ไม่ใช่ ความ เด็ดที่ออร์, เปน คำ ไทยผู้มีชื่อให้ ลง. เจ้า ของ ขอให้ ลง, ข้าพเจ้า จึง ลง ตาม.

ข่าว มา ทาง เทลิกราฟ คดี ออกจาก จดหมายเหตุ สิงคโปร์

๑ ลอนดอน เดือน ๑๒ ขึ้น ๒ ค่ำ, ข่าวว่า ปรีนเซสแตก มา ลูก เจ้า เมือง เคนหมาก ได้ ตั้ง เป็น ภรรยา ซิซาร์วิท อิน เป็น บุตร ที่ หนึ่ง ของ เฮมบริอ เมือง รัสเซีย.

๒ ลอนดอน เดือน ๑๒ ขึ้น ๓ ค่ำ, ข่าวว่า เกิด พายุ ใหญ่ นำ กลัว, ที่ ตำบล นิคชอ แขวง เมือง เขอมะนี. ซึ่ง การ ขบถ ที่ เกาะ แคนเคียม มี การ ประกาศ ว่า จะ อยุค เสีย เพื่อ จะ ได้ เป็น ประโยชน์ แก่ พวก ขบถ.

๓ ลอนดอน เดือน ๑๒ ขึ้น ๑๐ ค่ำ, ข่าวว่า คอเวอแมนท์ เมือง อังกฤษ แล อเมริกา ยัง กำลัง ขำระ ความ, ที่ เรือ อากะ มา มา ที่ เป็น ไพรเวทียของ พวก ขบถ เมือง อเมริกา ไป ทำ ลาย เรือ ค้า ชาย นั้น, ดู เหมือน อังกฤษ จะ ยอม ใช้ ราคา เรือ แล ทรัพย์สิน สิ่ง ของ ที่ ได้ ทำลาย นั้น ทมก.

๔ ลอนดอน เดือน ๑๒ ขึ้น ๑๒ ค่ำ, ข่าวว่า เซนนิรล เซอมัน จะ ค้าง อยู่ใน เมือง เมกสิโก, กว่า ยอริค เจ้าเมือง รัสเซีย นั้น จะ ตั้ง มั่นคง ขึ้น. ซึ่ง เมือง ปรอศเซีย, ยัง ไม่ ยอม เพื่อ จะ เป็น ไมตรี ใน การ ซื้อ ขาย กับ เมือง ฮอตเคียว.

๕ ซึ่ง ปรีนซิกแตกมานั้น, ลูก เจ้า เคนหมาก ยัง ประชวร อยู่ การ วิชาจะ ต้อง เลื่อน ผัก ไป.

๖ ลอนดอน เดือน ๑๒ ขึ้น ๑๔ ค่ำ, ข่าวว่า มิสเตอร์เฮค, ฟักเคอร์ลด์, ได้ ตั้ง เป็น เจ้า เมือง บาบ.

๗ ชาว เมือง อังกฤษ ประชุม กัน มาก มาย ที่ เมือง มินเจส เทอเลียงไทร์ กัน, ว่า กลัว กัน ว่า คอเวอแมนท์ จำ เป็น ยอม ให้ ผู้ราษฎร เข้า ใน การ เลือก ชุณนาง.

๘ ลอนดอน เดือน ๑๒ ขึ้น ค่ำ หนึ่ง. ข่าวว่า เกิด การ ขบถ ใน เมือง สะเปน. ซึ่ง เฮมบริอแมนเคียม เจ้า เมือง เมกสิโก, จะ ละ ตั้ง เมือง เมกสิโก กลับ มา ยัง ประเทศ ยุโรป.

๙ ลอนดอน เดือน ๑๒ แรม ๒ ค่ำ, ข่าวว่า ปาเลเมนท์ เมือง เขอมะนี จะ ประชุม กัน เดือน ยี่ แรม ๑๒ ค่ำ.

๑๐ ซึ่ง เมือง เทอเก ยัง กำลัง ทำ จดหมาย คอนสติตชัน เพื่อ จะ ได้ ทรง เมือง ตาม คอนสติตชัน นั้น. ซึ่ง เคอโรเนล ขอด อวค ได้ ตั้ง เป็น เจ้า เมือง สิงคโปร์ แล เมือง มะละกา, แล เมือง บันหง.

๑๑ ลอนดอน เดือน ๑๒ แรม ๕ ค่ำ, ข่าวว่า พวก ขบถ ซื้อ พันเงิน ที่ เมือง ไอยะแลนด์, นำ กลัว ว่า จะ เกิด ขบถ, คอ เวอแมนคอังกฤษ จึง ยก ทัพ ไป ดู, ยก ไป ถึง ประเทศ ไอยะ แลนด์ ไป คอย ระวัง ดู.

๑๒ ลอนดอน เดือน ๑๒ แรม ๗ ค่ำ, ข่าวว่า เซนนิรล เซอ มัน, ไป เมือง เมกสิโก แล้วย คง มี ทัพ อเมริกา ยก ไป ช่วย รัสเซีย เมือง เมกสิโก.

๑๓ ซึ่ง พวก ทัพ เมือง เมกสิโก ก็ ได้ เมือง มัคคะมอริค แล้วย.

๑๔ ซึ่ง ข่าวว่า แมกคมิเลียน เจ้า เมือง เมกสิโก ยัง กำลัง โดยสาร มา ประเทศ ยุโรป.

๑๕ ลอนดอน เดือน ๑๒ แรม ๑๒ ค่ำ, ข่าวว่า เปร์คเคนต์ ยอนชัน, มี ราชกำหนด ออก มา แล้วย ตาม ขอรมนิยม ปี ละ หนึ่ง. เป็น ใจ ความ ว่า, ที่ เปร์คเคนต์ ยอนชัน ได้ เคย คิด ราชการ มา แต่ ก่อน นั้น เหนือ อยู่ แล้วย, ควร ที่ คอนเทรท จะ ยอม ตาม. ซึ่ง บานูชัย เมือง ยูนิ ติศเตศ ใน ปี ๑๘๖๖ นั้น, เงิน เหลือ ใช้ เป็น พัน ๕๘๐ แสน เหรียญ. ซึ่ง เมือง ใน ประเทศ ยุโรป ใน ปี นั้น สำแดง อธิญา ไตรยนิย ก็ เมือง อเมริกา มาก ยิ่ง กว่า แต่ ก่อน. ซึ่ง เมือง ฝรั่งเศส การ ที่ จะ เลิก ทัพ กลับ มา จาก เมือง เมกสิโก มา ยัง ประเทศ ยุโรป นั้น, ฝรั่งเศส ยาก จะ ผิด ไป ต่อ เดือน ๕ เดือน ๖ ปี น้. แต่ เมือง ยูนิ ติศเตศ ไม่ ยอม. ซึ่ง เมือง อังกฤษ ยอม ปลูกษา กัน ด้วย จะ รับ ใช้ ราคา เรือ ที่ ค้า ชาย กับ ทั้ง ทัพ สิ่ง ของ, ซึ่ง เรือ ไพรเวทีย ฮาลมา มา ได้ ทำลาย นั้น. ดู เหมือน จะ ใช้ ราคา เรือ นั้น ทมก.

๑๖ ลอนดอน เดือน ๑๒ แรม ๑๔ ค่ำ, อังกฤษ ยก กอง ทัพ ไป ยัง เมือง ไอยะแลนด์ อีก สอง กอง. ซึ่ง พวก พันเงิน ขบถ กำรวิง ขึ้น. ซึ่ง มีศมากผู้ ส่ว เร็ว ราชการ เมือง ปรอศเซีย หายโรค ตี แล้วย. คอเวอแมนค ฝรั่งเศส มี หนังสือ ส่ง ให้ กอง ทัพ ที่ เมือง เมกสิโก ให้ กลับ มา ยัง เมือง รัสเซีย ได้ ได้.

ข่าว มา โดย หนังสือ จดหมายเหตุ ปารีติ

๑ ว่า เฮมบริอ นาโปเลียน, ได้ ทำ ขึ้น ใหม่ ได้ อีก ขึ้น ทาง กัน เรียกว่า ไวเท็ค, เป็น ขึ้น เขา นัก มี รับ ส่ง ให้ ทำ ขึ้น นั้น มาก มาย เพื่อ จะ ได้ ทัพ ฝรั่งเศส ได้ ไป ทัว ทุก คน. ข่าว

ว่าจะให้ทหารม้าโต บั้น นั้น ทุกตัว คน. ชาวว่า ถ้า ทหาร ถือ บั้น นี้ ไป, ทัพ ฝรั่งเสศ จะ มี กำลัง มาก มายกว่า พวก ปวอศ เชีย ที่ ชนะ เมือง ฮอดเครีย นั้น อีก.

ข่าว พม่า

๐ ว่าเกิด เป็น ความ สุข แล้ว, เมือง พม่า ยอม ทำ ไมตรี ใหม่ แก่ อังกฤษ. ชาวว่า ข้อ ไมตรี นั้น จะ เป็น ประโยชน์ แก่ อังกฤษ นึก, แล้ว เมือง พม่า จะ ให้ความ สุข มาก ด้วย.

ข่าว กรุงเทพฯ

๐ เรือ เจ้า พระยา ออก จาก เมือง สิงคโปร์, เตือน อ้าย แรม ๑๔ ค่า เวลา ๔ ทุ่ม ครึ่ง, ถึง หลัง เค้า เตือน ยี่ ขึ้น ๕ ค่า เวลา ๔ ทุ่ม เข้า ไป เพราะ ทวน ลม กลา ใน ทล จีน. มา ถึง อ่าว ทล ไทย, เรือ ก็ แล่น สบาย ถึง บางกอก ขึ้น ๖ ค่า เวลา สี่ โมง เข้า. คน ซาติโย ไป โดย สาว มา ๑๐ คน. คือ เจ้า ฝรั่งเสศ องค์ หนึ่ง, ชื่อ ตุกอเฟเป็นเตอา คน หนึ่ง, คอนตี โย วัว คน หนึ่ง, มนเซียพันวน คน หนึ่ง, มะดำแกรนปรี หมิง คน หนึ่ง, คน ใช้ สอย ของ มะดำแกรนปรี คน หนึ่ง, ภรรยา ของ หมอ แกรม ยอ กับ ลูก สอง คน. แล มี คน ขอ เยเมก เกลน คน หนึ่ง, ลูก ผู้ ชาย ของ มนเซียละมาศ คน หนึ่ง, นอก นี้ มี คน โดย สาว อีก ๓๐ คน เป็น ซาติ ต่าง ๆ.

เรือ รบ อเมริกา

๐ ชื่อ ซินนิโคตา, มา ถึง ที่ ทล หลัง เค้า เตือน ยี่ ขึ้น ๘ ค่า กับ ทิน ชื่อ เขอร์ โคลซัน บอโร. เรือ ลำ นั้น ค่อ ที่ เมือง พิละเตล เพี้ย ศฤศศคักวาซ ๑๘๖๒. คอเวอแมนต์ ลง ๑๕๐ แสน เทรียน นัย ทหาร ทั้ง ทัว นาย ทมด ด้วย กัน เป็น ๒๕๐ คน, มี บั้น ใหญ่ ๑๐ บอก. มีไม้ ที่ ทัว เรือ เรียกว่า แรม สำหรับ โคน เรือ แห่ง พวก ซ่าคัก. ไม้ นั้น ยาว ๓๐ ฟิต เป็น ไม้ ทั้ง แห่ง แล เหล็ก ลำ เรือ นั้น หุ้ม ด้วย เหล็กหนา ๔ นิ้ว อังกฤษ, ประมาณ ๕ นิ้ว ไทย. แต่ หา ได้ หุ้ม ทลอก ไม่. เรือ นั้น เป็น เรือ แล่น ด้วย ไฟ ได้ โมง ละ ๑๓ ไมล์ ครึ่ง. กิน ถ่าน ใน ๔ ชั่วโมง, น้ำหนัก ๔๖ ตอน เรือ ลำ นั้น แล่น ออก จาก เมือง อเมริกา ประมาณ ๑๔ เดือน แล้ว, เพื่อ จะ แล่น รอบ โลก

ได้ แวะ เข้า เมือง ๑๔ แห่ง แล้ว. เรือ ลำ นั้น ได้ เข้า ใน การ รบ เมือง ฝ่าย ซบถ ที่ เมือง อเมริกา คือ บ้อม พิตเชอ, แล เมือง วิลมิงตอก, เป็น กาน รบ สาคัก ได้ ชนะ มา สอง ครั้ง.

การ รับ บั้นทุก เรือ ไป นอก

- ๐ เรือ อ่าเบิก ชื่อ โตโรเทีย จะ ไป ของกง, บั้นทุก เข้า ได้ ๘ พัน ๕๐๐ ทาย. บั้นทุก ใน จะ เอา ทาย ละ ๔๒ เซนต์ ครึ่ง, บั้นทุก ข้าง นอก ทาย ละ ๓๗ เซนต์ ครึ่ง.
- ๐ เรือ แชนโนเวธ. ชื่อ เซลล์ จะ ไป ของกง. บั้นทุก เข้า ได้ ๗ พัน ๕ ร้อย ทาย, บั้นทุก ใน ทาย ละ ๔๕ เซนต์.
- ๐ เรือ ตัซ ชื่อ เบงคาเลน จะ ไป ของกง, บั้นทุก เข้า ได้ หก พัน ๕ ร้อย ทาย, บั้นทุก นอก ทาย ละ ๔๐ เซนต์.
- ๐ เรือ อังกฤษ ชื่อ เจ้าฟ้า จะ ไป เมือง สิงคโปร์, บั้นทุก เข้า ได้ ๔ พัน ๘ ร้อย ทาย, บั้นทุก ใน ทาย ละ ๒๗ เซนต์ ครึ่ง.
- ๐ เรือ อังกฤษ ชื่อ ซี่ซาวะ, จะ ไป เมือง สิงคโปร์, บั้นทุก เข้า ได้ ๗ พัน ๒ ร้อย ทาย, บั้นทุก ใน ทาย ละ ๒๕ เซนต์.
- ๐ เรือ ปวอศเชีย. ชื่อ คาละวิลเซม จะ ไป สิงคโปร์, บั้นทุก เข้า ได้ ๔ พัน ๖ ร้อย ทาย, บั้นทุก ใน ทาย ละ ๒๘ เซนต์.
- ๐ เรือ อ่าเบิก. ชื่อ อาลิศ ไป สิงคโปร์, บั้นทุก เข้า ได้ ห้า พัน ทาย, บั้นทุก ใน ทาย ละ ๒๕ เซนต์.
- ๐ เรือ ตัซ ชื่อ แอคมิลล์ตันเคอ จะ ไป นิงโป. บั้นทุก เข้า ได้ ห้า พัน ทาย, บั้นทุก ใน ทาย ละ ๕๐ เซนต์. ข้าง นอก ทาย ละ ๔๔ เซนต์.
- ๐ เรือ อเมริกัน ชื่อ บังเกอร์. จะ ไป เมือง ของกง. บั้นทุก เข้า ได้ สองหมื่น ห้า พัน ทาย, บั้นทุก ใน ๓๐ เซนต์. ข้าง นอก ๒๔ เซนต์.
- ๐ เรือ อังกฤษ ชื่อ แกบซิงมูล จะ ไป ของกง. บั้นทุก เข้า ได้ ห้า พัน ทาย, บั้นทุก ใน ทาย ละ ๔๐ เซนต์. บั้นทุก พริกไทย แล ฝ่าย ทาย ละ ๕๐ เซนต์.
- ๐ เรือ อังกฤษ ชื่อ นรธา จะ ไป ของกง. บั้นทุก เข้า ได้ ๘ พัน ๕ ร้อย ทาย, บั้นทุก ใน นอก เทมา กัน ทาย ละ ๔๐ เซนต์.
- ๐ เรือ อังกฤษ ชื่อ เอมบ์รอ จะ ไป ของกง. บั้นทุก เข้า

ได้ ๘ พัน ๕ ร้อย, ช้าง ใน ช้าง นอก เหมือน กัน ทาบละ ๔๐ เซนต์.

๑ เรือ อังกฤช ชื่อ อิศเทินสะทา ไป ของกง. บันทุก เข้า ได้ ๘ พัน ห้าร้อย ทาบ, ช้าง ใน ช้าง นอก เหมือน กัน ทาบละ ๔๐ เซนต์.

๑ เรือ อังกฤช ชื่อ วิลละโร จะ ไป ของกง. บันทุก เข้า ได้ หมื่น ทาบ, บันทุก ใน ๔๐ เซนต์, บันทุก นอก ๓๗ เซนต์ ครึ่ง.

๑ เรือ อังกฤช ชื่อ มาซิคอน จะ ไป ของกง. บันทุก เข้า ได้ หมื่น ๕๐๐ ทาบ, ช้าง ใน ทาบ ละ ๔๐ เซนต์, ช้าง นอก ทาบละ ๓๗ เซนต์ ครึ่ง.

๑ เรือ อังกฤช ชื่อ เซซิฟอว์เตคคิว. จะ ไป ของกง, บันทุก เข้า ได้ หมื่น สอง พัน ทาบ, ช้าง ใน ทาบ ละ ๔๐ เซนต์, ช้าง นอก ทาบละ ๓๒ เซนต์ ครึ่ง.

๑ เรือ อังกฤช ชื่อ อามิคัส จะ ไป ของกง. บันทุก เข้า ได้ หมื่น ๓ พัน ทาบ, เหมือนเป็นเงิน ๔ พัน ๗๐๐ เหรียญ,

๑ เรือ อามิก ไป ของกง. บันทุก เข้า ได้ ๔ พัน ๒๕๐ ทาบ, บันทุก ใน ทาบละ ๔๕ เซนต์.

๑ เรือ ปรอดเซีย ชื่อ เมติลละเต ไป ของกง. บันทุก เข้า ได้ ๗ พัน ๕๐๐ ทาบ, บันทุก ใน นอก เหมือน กัน ทาบละ ๔๔ เซนต์.

๑ เรือ อังกฤช ชื่อ เอเซโกรฟี. ไป ของกง บันทุก เข้า ได้ หมื่น ทาบ, บันทุก ใน ทาบละ ๓๗ เซนต์ ครึ่ง, ช้าง นอก ทาบละ ๓๒ เซนต์ ครึ่ง.

๑ เรือ อังกฤช ชื่อ เซนทิวิน ไป ของกง. บันทุก เข้า ได้ หมื่น ๔ พัน ทาบ, บันทุก ใน ทาบละ ๓๕ เซนต์, ช้าง นอก ทาบละ ๓๐ เซนต์.

ราคา สิ้นค้า ของกง

๑ ของกง เก็อน อ้าย ซิน ๗ คำ. การ ค้า ชาย ที่ ของกง ไม่สู้ดี มาก, เพราะ ชาว ที่ มา แต่ ประเทศ ยุโรป, เป็น ชาว ไม่ ดี แต่ การ ค้า ชาย.

๑ ราคา เข้า ใน ๑๕ วัน นั้น ไม่ ยั่งยืน, ราคา เข้า ถูก อยู่.

๑ เจ้า ยังกล่า, ทาบละ ๒ เหรียญ ๓๐ เซนต์ แล ๒ เหรียญ ๖๐ เซนต์. เจ้า รากัง ทาบละ เหรียญ ๘๕ เซนต์, แล สอง เหรียญ ๑๐ เซนต์. เจ้า อาระกัน ทาบละ เหรียญ ๘๕ เซนต์, แล ๒ เหรียญ ๑๐ เซนต์. เจ้า สยาม ทาบละ สอง เหรียญ แล สอง เหรียญ ๕ เซนต์. เจ้า ไซ่งอน ทาบละ สอง เหรียญ แล ๒ เหรียญ ๒๐ เซนต์.

๑ พริก ไทย คำ ทาบละ ๖ เหรียญ ๕๐ เซนต์, แล ๖ เหรียญ ๗๐ เซนต์.

๑ ทนาก แห้ง ทาบละ ๒ เหรียญ ๘๐ เซนต์, แล ๔ เหรียญ ๖๐ เซนต์.

๑ ตะกั่ว นม ทาบละ ๖ เหรียญ ๑๐ เซนต์, แล ๖ เหรียญ ๖๐ เซนต์.

๑ ตะกั่ว เทียบ ทาบละ ๒๐ เหรียญ, แล ๒๑ เหรียญ ๕๐ เซนต์.

๑ เหล็ก วิลลาศ ทาบละ ๖ เหรียญ แล ๖ เหรียญ ๒๐ เซนต์.

๑ ปรอด ทาบละ ๖๗ เหรียญ แล ๖๘ เหรียญ.

๑ ถ่าน หิน อังกฤช ทาบ ละ ๑๒ เหรียญ แล ๑๓ เหรียญ ๕๐ เซนต์.

๑ ถ่าน อดศควาเลี่ยน ทาบละ ๘ เหรียญ แล ๘ เหรียญ ๕๐ เซนต์.

คำให้พร ใน หลวง

๑ ข้าพเจ้า ผู้ เจ้า ของ จกหมาย เหตุ, ด้ รับ ทนัง สือ ใน หลวง สำหรับ อวยพร ผู้ใหญ่ ผู้ น้อย ต่าง ประเทศ, ที่ ท่าน ด้ ทรง โปรด เขา ไว้ เป็น ชอบ กัน, เป็น ความ อวยพร แก่ ท่าน ทั้งหลาย สำหรับ ปี ใหม่. เป็นใจ ความว่า ขอ ด้ ทำน ทั้งหลาย เป็น สุข ตลอด ปี นี้, แล อีก หลาย ปี ต่อ ไป ช้าง นำ. ทนัง สือ นี้ มี พระราช ทรรถ เลขา ลง ชื่อ ข้าพเจ้า, ที่ ใน หลวง ด้ ทรง โปรด ตั้ง นี้. ข้าพเจ้า คิด ถึง พระเดช พระคุณ. จึง ขอ พระเจ้า ด้ ทรง โปรด ใน หลวง แล พระเจ้า ลูก เชอ ทุก ๆ พระองค์ แล พระ สมม ทุก ๆ คน, ด้ มีความ สุข ตลอด ปี ใหม่ นี้, แล ตลอด ไป ช้าง นำ อีก หลาย สิบ ปี, เป็น ความ จริง ในใจ ข้าพเจ้า.

การ ตำแดง ของ ปลาด ที่ เมือง ปารีศ

๑ เรา ด้ ยิน ชาว ว่า ใน หลวง ด้ ตั้ง พระยาสุริยวงษ วัยวิคม, ไป เมือง ปารีศ ไป ทู ของ ปลาด ๆ ที่ เมือง ปารีศ ต่าง ประเทศ

พระยาสุริยวงษ์วิวัฒน์ ได้ ลง กำป็น เจ้า พระยา, ณวัน ธาติศย
เดือนยี่ ขึ้น ๑๕ ค่ำ. เมื่อใหญ่ ของ ท่าน ก็ ไป ด้วย คน หนึ่ง, กับ
หญิง คน ใช้หลาย คน. แล ครุ แทว ชื่อ มีศ.เทอ ชิวเอศขัน เป็น
เสมียนไป ด้วย. จะ ไป ถึง เมือง สิงคโปร์ แล้ว, จะ ลง เรือ กลไฟ
อังกฤษ ฤา ฝรั่งเศส ไป ยัง กรุง ปารีซ.

การ วิถี เขตร แตน สยาม กับ เขตร แตน พม่า

๑ เราได้ ยิน ชาวว่า, กับคน เอเซย์ แยก เป็น นาย
พวกอินชระเนียบ หลวง ฝ่าย อังกฤษ. ออก จาก กรุง เทพ ฯ ใน
เดือน ยี่ ขึ้น ๑๕ ค่ำ. แล้ว จะ ไป ยัง แตน
ต่อแดน. มี ขุนนาง ฝ่าย สยาม ไป ด้วย สอง คน สาม คน,
ถึง เมือง เพชรบุรี แล้ว. คอเวอแมนต์ สยาม จัดแจง ให้ มี ข้าง
หลายตัว มา รับ. กับคน แยก ยัง หา พร้อม ที่ จะ ขึ้น ขี่ข้าง
ไป, คอย สอง วัน สาม วัน ข้าง ก็ หาย ไป หมก. กับคน
ต้อง คอย อีก ๗ วัน ไม่ สบายใจ นึก กว่าข้าง กลับมา, แล้ว ก็
ไป เดือน ยี่ ขึ้น สี่ ค่ำ.

รถไฟ สยาม ใหม่

๑ เราได้ ยิน ชาวว่า, คงมีรถไฟ ชื่อ สะทิมเมอ สยาม
อีกลำ หนึ่งเป็น เรือ ใหม่, แทพ เรือที่มีชื่อ นั้น, ที่เสียไป ที่
ทาง จะ ออก จาก มะแหมน ไป กาะกะตา เมื่อ ปี กลายนี้.

รถไฟ ชื่อ ขาเย็น

๑ หนึ่งรถไฟ ชื่อ ขาเย็น, ที่มีข่าว มา บอกว่า จะ
มาถึง กรุงเทพ ฯ เดือน ยี่ ขึ้น ๑๐ ค่ำ, จะ เคน ทาง สิงคโปร์
มา กรุงเทพ ฯ รับ ส่ง สิ้นค้า แล คน โดยสาร นั้น. ข่าว ว่าผิด
ไป ถึง เดือน สาม กลาง เดือน แล้ว จะ มา รับ การ นั้น.

ความ กงสุล ฝรั่งเศส กับ หมอ ปรีทเต

๑ ก็ควร ที่เราผู้ เจ้า ของ จดหมายเหตาคือ จะ ให้ คน ทั้งปวง
รู้ว่า, มนเชี้ยชอวเว กงสุล ฝรั่งเศส, ขอให้ กงสุล อเมริกา

วิก นึก ว่า ความ กัน. หนังสือ กงสุล มา ถึง ข้าพเจ้า.ณเดือน
ยี่ ขึ้น ๑๕ ค่ำ, ใน หนังสือ นั้น สั่ง ให้ หมอ มา ต่อ นำ กงสุลอเมริกา
วิภาณวิน พุทธิศ.เคอช อัย แรม ๑๒ ค่ำ เวลาเช้า ๔ โมง, เพื่อ จะ
ชำระ ความ นั้น. ใน วัน นั้น กงสุล ฝรั่งเศส แล ข้าพเจ้า, ก็ ไป ต่อ
นำ กงสุลอเมริกา. กงสุล ฝรั่งเศส จะ เอา เงิน ปรียบ โทมแก่ข้าพ
เจ้า พัน ๕๐๐ เหรียญ, เพราะ ว่า ข้าพเจ้า ได้ ลง พิมพ์ อังกฤษ เป็น
ใจ ความ ว่า, มนเชี้ยชอวเว ใน วันที่ ผู้นำ พระอินทร์ สุกขยว
นั้น, กงสุล อียิป หนังสือ ฉบับ หนึ่ง จาก กะเข้า เสือถวาย ใน
หลวง, แล้วยุค ขยาย คายว่า เจ้า พระยา ศรีสุริยวงษ์ ต่าง ๆ.
เป็น เนื้อ ความว่า เมื่อ เจ้า พระยา ศรีสุริยวงษ์ ยัง ได้ ไปรบ ตั้ง อยู่
ที่ ของ ท่าน, เมือง ฝรั่งเศส กับ เมือง สยาม จะ อยู่เป็น สุข
กัน มิได้. ต้อง บังคับ ให้ ท่าน เจ้า พระยา ศรีสุริยวงษ์ ถ่อม ตัว
ลง, ถ้า มิฉะนั้น จะ เกิด ความ นำ กลัว นึก. มี คน บอก
ว่า มนเชี้ยชอวเว องอาจ ว่า, ถ้า ใน หลวง จะ ไปรบ มนเชี้ยชอวา
เว ๆ จะ บอก ขี่คน ที่ ควรร จะ ยก ขึ้น แทน, มีคำ พ้อง แต่เท่า
นั้น. ใน วัน เดือน ยี่ ขึ้น ๑๒ ค่ำ นั้น, ก็ ยัง หา ได้ ตัก
สิ้น ความไม่, เพราะ หมอ ปรีทเต ผิดไป ว่า พยาน ยัง หา พร้อม
ไม่. กงสุล อเมริกา จึง ให้ ผิด ไป ถึง ฌวัน จันทร เดือน ยี่ ขึ้น
ค้ำ หนึ่ง.

คลอง ขุดใหม่ ถึง แม่น้ำท่าจีน

๑ เราได้ ยิน ชาวว่า คลอง นั้น ขุด ทะลุแล้ว, เรือ แจ
เรือ ภาย ก็ ไป มา ได้. เขา ฤกกัน ว่าท่านเจ้า พระยา ศรีสุริยวงษ์
ได้ ลง เรือ ไป ทลอค คลอง ทาง ๔ ชั่วโมง แล้ว กลับมา ๔ ชั่วโมง,
แต่ จะ เรือ แจ ฤก ภาย ไม่ ทราบ, จึง เข้าใจ ว่า
ผู้ใด ๆ ปราบณา จะ ไป เทียว เล่น, จะ ภา ลก เมื่อยไป ด้วย.
ออก จาก กรุงเทพ ฯ เช้า ๆ, จะ ไป ถึง แม่น้ำท่าจีน ที่ โรง
หีบ อ้อย จักร กลไฟ, แลค ยัง ไม่ ออก กล้า พัก อยู่ นั้น ๔ ชั่วโมง
๕ ชั่วโมง, แล้ว กลับมา เวลา เชน สบาย, ทุ่น้ำ ที่
เรา จะ ไป เทียว เล่น ตาม ทาง นั้น. เรา มี ใจ รัน รม ปราบณา
จะให้ คอเวอแมนต์กรุงเทพ ฯ ทำ ทาง ฌนา วิม คลอง ฟาด หนึ่ง
ภอ ที่ จะ ขี่รถ ได้ สบาย, ตาม ที่ ให้ หมาย การ ไว้ แต่ ก่อน จะ
ได้ เป็น ทาง เจริญแก่ กรุงเทพ ฯ อีก ทาง หนึ่ง แท.

ว่า ส่วนที่ ๓ นี้ เขาก็ จะเอาด้วย, พวกเรา ไม่ชอบ ก็มาสู้กัน
ดู ใคร จะห้ำเราได้.

๑ ใน ความนี้ สอนใจ ว่า คนที่ ตี ฎ บ้าน เมือง ก็ ที่ ที่ มี
กำลัง มาก ก็ มัก คิดว่า, ถ้า เรา มี กำลัง กอ ที่ จะ ตี ฎ
จะ จึง ได้ ก็ ควร ที่ จะ เอา. คิด อย่าง นี้ ผิด ที่ เดียว.

เกาะ บอนเนียว

๑ บอนเนียว นั้น เป็น เกาะใหญ่, ถ้า จะ ไป ทิศ ทวัน ออก
เมือง สิงคโปร์ ประมาณ ๗๐ ไมล์ จะ ถึง เกาะ บอนเนียว. ยาว ๗๕๐
ไมล์ กว้าง ๓๕๐ ไมล์. มี คน อยู่ เป็น ชาติ มลายู มาก ชาติ
แขก ทาง ๆ ประมาณ อยู่ใน ระหว่าง ๓๐๐ หนึ่ง สี่ ร้อย หนึ่ง คน.
มี ภูเขา สูง มี แม่น้ำ มาก. ป่า คง ก็ ขรุขระ ด้วยไม้ ตึไม้
สูง. แผ่นดิน รวย เสมอ ทำ ไร่ ทำ นา มี ผล มาก ง่าย นึก, เกิด
ทัน อ้อย, ส้าย, ข้าว, พริกไทย คำ พริกไทย ชาว, ยาแดง สารพัด
แทบ จะ ทุก สิ่ง ที่ เกิด ใน กรุง เทพ ฯ. ดิน นั้น มี แร่ ตะกั่ว ด้วย
ทองแดง, พลวง, เพชร พลอย, เงิน ทอง ขรุขระ. สัตว์ เตี้ย
ฉาน ก็มี วัว ป่า หมู ช้าง. ที่ ริม ทะเล มี ปลิง ทะเล มาก. ที่
เกาะ นั้น มี รั้ง นก แล ยาง ไม้ ต่าง ๆ มาก มาย. อากาศ ที่ นั้น
ก็ สบาย เขา สรรเสริญ ว่า, ที่ นั้น อยู่ สบาย เพราะ มี ภูเขา สูง
คน อยู่ บน ภูเขา ก็ สบาย ไม่ ร้อน นึก. เขา อมมี มี เทอ สลัก
วัด ร้อน เวลา รุ่งเช้า อยู่ ที่ ๕๖ คีกรี่, เวลาเที่ยง ๕๗ คีกรี่,
เวลา ทวัน ตก อยู่ ๖๓ คีกรี่.

๑ ก่อน ฤกษ์ ศักราช ๑๘๓๗ คือ ๒๔ ปี แล้ว, อังกฤษ
ก็ไม่ใคร่ จะ รู้ เกาะ นั้น. ใน ปี นั้น เซอเยมชิบรูด แล่น เรือ เข้า
ไป ถึง, แลก็ ตั้ง บ้าน อยู่ ที่ สาราวิก. เซอเยมชิบรูด ซึบ ได้
พวก สลัด ที่ อาศัย ใน เกาะ นั้น ได้ การ ใหญ่. อยู่ มา เจ้า
เมือง บอนเนียว นั้น, ก็ ยก ที่ ที่ ตำบล ซาราวิก เป็น ที่ กว้าง
ขวาง ให้ เซอเยมชิบรูด ๆ จึง เป็น ที่ เจ้าเมือง ซาราวิก. ครั้น
ถึง ฤกษ์ ศักราช ๑๘๖๓ เมือง อังกฤษ กับ เมือง อะเมริกา ก็ รั้ง
เมือง นั้น ไว้ ว่า เป็น เมือง ใหญ่ ไม่ ได้ ขึ้น แก่ เมือง อื่น.

๑ การ บูน อย่าง ตึ นึก ก็ เกิด ที่ เมือง บอนเนียว, ภาคา
ระ บูน บอนเนียว มาก กว่า การ บูน เมือง จีน, เมื่อ การ บูน เมือง
จีน ชาย หาย ละ ๒๐ เหยียน. การ บูน ที่ เมือง บอนเนียว ชาย
ชั่ง ละ ๓๖ เหยียน. มี ชน ชาว ๆ ใส ๆ ที่ ยัง เกิด ที่ นั้น. เกิด

ยาง ไม้ อีก อย่าง หนึ่ง เรียก ว่า คีตาปะชา, เขา ทำ เป็น เครื่อง
ภาชนะ ใช้ สอย หลาย อย่าง, ใช้ ได้ นาน ไม่ เสื่อม. เกิด อื่น เคียง
รั้ง เป็น ยาง ไม่ คล้าย กับ คีตาปะชา, เกิด กำยาน แล สากู,
เครื่อง เพชร ต่าง ๆ มาก มาย.

๑ ถ้า มี คน ไป อยู่ ที่ นั้น เป็น คน หนึ่ง เหมือน ชาติ ยูโรป.
เกาะ บอนเนียว จะ เป็น ตึ ชน, จะ เป็น ที่ คำ ชาย ตึ กว่า เมือง
จีน มาก.

๑ คำ แก่ ความ มนเขี้ยวอบาว

๑ คำ นี้ เป็น หนังสือ ที่ เรา ได้ ผูก ถึง มนเขี้ยวอบาว กง
สุล ฝรั่งเศส. ฅวัน พุทธ เดือน อ้าย แรม ๑๑ คำ.

๑ หนังสือ ตึ. ปี. บริดเด, มา ถึง มนเขี้ยวอบาว กงสุลฝรั่งเศส
เซอ. ข้าพเจ้า ขอ มี หนังสือ มา ด้วย มี เอ. เอ็ม. ฮุกเฮค
โควเออ กงสุล อะเมริกา มา ถึง ท่าน กงสุล ฝรั่งเศส, เพื่อ จะ ได้ แก่
ความ ที่ ลง พิมพ์ นั้น บ้าง, แล เพื่อ จะ ได้ ให้ เร่ง กัน ใน การ ที่
ท่าน พ้อง ข้าพเจ้า ต่อ กงสุล อะเมริกา นั้น. ข้าพเจ้า ได้ สบาย
แล้ว, จึง นึก ว่า เหน ที่ ลง พิมพ์ ฅวัน พุทธ เดือน อ้าย ชน ๑๓
คำ นั้น จะ มี ผิด บ้าง, เพราะ คน ที่ พัง จะ พัง ไม่ ถูก ใน คำ ที่
ท่าน ทูล ถึง เจ้า พระยา กระลาโหม ใน วัน นั้น. เพราะ คอเวอ
แมนที่ กรุง เทพ ฯ ได้ ว่า ไว้ ว่า, มีความ ผิด ใหญ่ ใน ข้อ นั้น.
มี พยาน อื่น บ้าง ที่ ได้ ว่า ไว้ ว่า เป็น ความ ผิด จริง. เขา ว่า ท่าน
กงสุล ไม่ ได้ ขอ ให้ ท่าน เจ้า พระยา กระลาโหม, ออก จาก ที่ กระ
ลาโหม, แต่ ได้ ขอ ให้ ท่าน เจ้า พระยา กระลาโหม ออก จาก ที่
คัมมิชชันเนอ ใหญ่ ใน การ ที่ ทำ ไม้ ตึ ใหม่ เมือง เซเมน นั้น. ถ้า
ท่าน เหน ข้อ อื่น ๆ ที่ ลง พิมพ์ นั้น ไม่ ถูก ท่าน จึง ไม่ สบาย, แล
ที่ ผู้ อื่น ได้ มา เล่า ให้ ข้าพเจ้า ฟัง ผิด ไป นั้น, ข้าพเจ้า มี น้ำใจ จะ
ลง พิมพ์ แก่ ความ ผิด นั้น ทุก สิ่ง ทุก อย่าง ตาม ที่ สม ควร. ขอ
ท่าน ได้ ยอม ให้ ข้าพเจ้า กล่าว ต่อ ไป อีก ข้อ หนึ่ง ว่า, ข้าพเจ้า ลง
พิมพ์ ตาม เรื่อง ที่ เขา ฎ กัน นั้น, ด้วย ปรารถนา จะ ทำ การ เอ็ด คอ
ให้ เป็น ความ สัก ตาม ขวมนิยม ตาม ที่ สม ควร แต่ เท่านั้น.

การ เหน ถึง ทาเคือ

ข้าพเจ้า ขอ แจ้ง ความ มา ยัง ท่าน พ่อ คำ แล ตก
คำ ทั้ง หดหาย ใน กรุง เทพ ฯ นี้ ด้วย ข้าพเจ้า แมศ

เทอโถมาคิน แอนกัมปนี ได้แต่ง การ เลหลัง ทุก
เดือนให้ เปน ตำรับ แก่ พ่อ ค้า แล ลูก ค้า ใน กวง
เทพ ๖ นี้ จะ ได้ ข้อ ขาย กัน เปน การ ง่าย แต่
เปน เงิน สก การ เลหลัง นี้ ท่าน ทั้ง หลาย ก็ แจ้ง
อยู่เอง ด้วยการ นี้ ข้าพเจ้า ได้ คิด จะ ตั้ง ที่ ถนน
ศาลเจ้าโรงเกือก ข้าพเจ้า จะ ตั้ง การ เลหลัง นี้
ตั้ง แต่ เดือน ฝรั่ง คือ เดือน ยี่ นยฺวาว แด่ วัน ขึ้น
๒ ค่ำ ข้าง ฝรั่ง ก่อน ข้าพเจ้า จะ เลหลัง ข้าพเจ้า
จึง จะ มี จุดหมาย ปน ราย สิ่ง ของ ซึ่ง ข้าพเจ้า มี
จ เลหลัง นี้ ให้ ทราบ เสีย ก่อน สาม วัน แลแล้ว ข้า
พเจ้า จะ ทำ ทั้ง ต้น เดือน ปลาย เดือน เสมอ อี ก ทวา
ทั้ง ๖ ปี หนังสือ เขียน เมื่อ วัน เสาร์ ขึ้น ค่ำ หนึ่ง
เดือน อ้าย ถ้า ผู้ใด จะ มี ของ ฝาก ให้ เลหลัง
ก็ ข้าพเจ้า จะ รับ แต่ จะ ต้อง เสีย ให้ ค่า ธรรมเนียม ร้อย
ละ ๒ ครั้ง

๑ ประ กาศ ด้วย น้ำ ไซ ตะ

๑ ผู้มี ชื่อ ได้ นี้ ขอ แจ้ง แก่ ท่าน ทั้ง ปวง ทั้ง
หญิง ทั้ง ชาย ที่ ใน กวง เทพ ๖ ว่า พวก เรา ได้
ซื้อ เครื่อง ทำ น้ำ ไซ ตะ แด่ น้ำ มนว แต่ มี ศ
เทอ กะไตโร แด่ ทำ น้ำ ไซ ตะ แด่ น้ำ มนว ที่
ห้าง ของ เรา ที่ ริม บ้าน กงตุล ฝรั่ง เสศ ลง พิมพ์
ณ วัน พฤศัษบตี เดือน อ้าย ขึ้น ๑๓ ค่ำ ชื่อ พวน
เรา มี ริเมตี่มนตี่นี้

ท่าน ที่มี ไซ ของ

๑ มี คน ๗ หนึ่ง มี ท่าน ไซ เปน ของ วัน ละ โย, คน นั้น
นึก ว่า ไซ ใน ท้อง ท่าน คง มี มาก, จะ คอย ให้ ท่าน ไซ วัน ละ โย
จะ ไซ ไป ออก จะ ได้ เรว ๗ จึง จีบ ท่าน ฆ่า เสีย. ถ้า ท้อง ท่าน
ดู เทน ว่า ไม่มี ไซ ของ ก็ เสียใจ นึก. ถ้า ไม่ ได้ ฆ่า ท่าน เสีย ก็

จะ ได้ ไซ ของ วัน ละ โย. ใน ความ ใน คำ เปรียบ นี้ ว่า เมื่อ มี
ความ สุข กอ ก็ อยู่ แลแล้ว ควร ที่ จะ สบายใจ ด้วย ความ สุข, ขย่า
ได้ มี ความ ปราจุน่า กำ เรม ไป.

คน ๓ ระ หนึ่ง ใหญ่ กับ เพื่อน บ้าน ของ ตัว

๑ กาล ก่อน มี คน ๓ ระ หนึ่ง ใหญ่. มี เงิน มาก ปราจุน่า จะ
ซ่อน เงิน ไว้ ไม่ ได้ ผู้ใด รู้ เว้น ไว้ แต่ เพื่อน บ้าน ของ ตัว คน ๓ ที่ ไว้
ใจ ได้, วัน หนึ่ง วัน เพื่อน บ้าน ไป ช่วย ชุก หลุม, แลแล้ว เขา เงิน
ไล่ ลง ไว้ เขา คิน กลย เสีย, ครั้น หลาย อาทิตย ล่วง ไป แลแล้ว,
คน ๓ ระ หนึ่ง ใหญ่, ปราจุน่า จะ ไป ดู เงิน สัก ที่ ก็ ไป เบ็ด หลุม
ดู เงิน ที่ ส่อน ไว้ นั้น ก็ หาย ไป. จึง นึก ใน ใจ ว่า เงิน เขา ไว้ ที่ นี้
ไม่ มี ใคร รู้ เว้น ไว้ แต่ เพื่อน บ้าน ของ เรา, แลแล้ว เขาก็ เบ็ด หลุม
ไว้ ตั้ง เก่า แลแล้ว ไป หา เพื่อน บ้าน บอก ว่า, เรา มี เงิน ที่ จะ
ฝัง ไว้ อีก. พรง นี้ มา ช่วย ชุก หลุม ให้ ไท ไท ใหญ่ เรา จะ ฝัง เงิน อีก.
เพื่อน บ้าน นึก ว่า จริง, แลแล้ว ออก ได้ เงิน ที่ เขา จะ ฝัง ใหม่ ด้วย
จึง เขา เงิน ที่ จะ โมย ไป แต่ ก่อน นั้น คั้น มา ไว้ ตั้ง เก่า. แลแล้ว
กลย ไป บ้าน คอย เวลา ไกล รุ่ง, ยัง ไม่ ถึง เวลา รุ่ง ๓ ระ หนึ่ง ใหญ่
ก็ ลง ไป ผู้เดียว, ดู ว่า ความ อบาย ของ ตัว นั้น จะ สม ตั้ง ใจ ฤ
ไม่ เบ็ด หลุม ขึ้น ดู ก็ เหนเงิน ที่ หาย ไป นั้น, อยู่ ใน หลุม แลแล้ว,
ก็ เก็บ เขา ไป เสีย แต่ ยัง ไม่ ทน รุ่ง, แลแล้ว ตั้ง ใจ ว่า ต่อ ไป ข้าง
หน้า จะ ไม่ ประสม เงิน ไว้ อีก จะ ได้ เขา ไป ได้ มี ความ สบาย นึก.

หมาย การ นาย ห้าง

มี ศเทอ มา เลียบ บิยฺยูเลียน แอนกัมปนี ขอ แจ้ง ความ
แก่ ท่าน ทั้ง ปวง ว่า ได้ ตั้ง ที่ ขาย ของ ขึ้น ใหม่
ที่ เรือน ซึ่ง มี ศเทอ เซฟ เปลก เอก ไคว เอก อยู่ แต่
ก่อน ริม กงตุล พุกเทศ ข้าพเจ้า ได้ แยก ออก
ขาย อีก แห่ง หนึ่ง แด่ ที่ เก่า ของ ข้าพเจ้า ก็ ยัง
ขาย อยู่ มี ของ มา ใหม่ หลาย สิ่ง มา เมื่อ เรว ๗
นี้ แทย จะ ทุก สิ่ง ที่ ท่าน ทั้ง ปวง จะ ต้อง ทวา
ชื่อ เซียว ท่าน มา ชม ดูเถิด

จุดหมายเหตุคือ บางกอก รีกอเคอ

กำปั่น ไว้ มากรุง เทพ ฯ

เข้า มาเมื่อไร	กำปั่น ชื่อไร	กับต้นชื่อไร	กั ทอน	เรือ อไร	มาแต่ไหน
เดือน อ้าย แรม ๑๔ ค่ำ	เบอชะโครฟ	วิคมัน	๕๑๘	ปาก อังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน อ้าย แรม ๑๔ ค่ำ	เรละเว	เยศเซน	๒๒๒๐	บรียกสยาม	จีนตบร
เดือน ยี่ ชน ค่ำ หนึ่ง	เคตคัลเทอ	ยอนซัน	๓๗๗๒	ปาก อังกฤษ	ไซ่งอน
เดือน ยี่ ชน ค่ำ หนึ่ง	ฟเวคซี	ทิวเตม	๑๘๐	สกุนอฮำเบ็ก	สิงคโปร์
เดือน ยี่ ชน ๖ ค่ำ	อิมมานเอล	ลัลแลธา	๓๒๐	ปาก ฝรั่งเศส	ฮ่องกง
เดือน ยี่ ชน ๖ ค่ำ	เจ้าพระยา	อระตัน	๓๕๓	กลไฟสยาม	สิงคโปร์
เดือน ยี่ ชน ๖ ค่ำ	เวซีชอศ	ซินซัน	๓๘๗	ชิบสยาม	ฮ่องกง
เดือน ยี่ ชน ๖ ค่ำ	ไทมันต์ ซิตี	ลิวก บก	๒๖๖๒	ปาก สยาม	ฮ่องกง
เดือน ยี่ ชน ๙ ค่ำ	ซินันโตวา	โลด์ โปโร	๑๕๐๐	เรือรบอเมริกา	สิงคโปร์
เดือน ยี่ ชน ๙ ค่ำ	อัลเลนเคลลี	เคิร์	๔๔๘	ปาก อังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน ยี่ ชน ๑๐ ค่ำ	ไฟโค	ลอมเวเซน	๒๒๗๒	ปาก ฮำเบ็ก	ฮ่องกง
เดือน ยี่ ชน ๑๑ ค่ำ	ดิออร์คัลสัน	วิลเลียมซี	๔๔๗	ปากอังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน ยี่ ชน ๑๒ ค่ำ	นียวอก	มันนิก	๕๓๖	ปากอังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน ยี่ แรม ค่ำ หนึ่ง	อินเตียโอลา	บัตเตียม	๑๗๖	บรียกสยาม	ฮ่องกง

ออกไปเมื่อไร

กำปั่น ออก จาก กรุง เทพ ฯ

จะไป ไหน

เดือน อ้าย แรม ๑๔ ค่ำ	เบอลิงทอน	ไซทิ	๔๘๕	ปากอังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน อ้าย แรม ๑๔ ค่ำ	เอมไซโมนีตา	ชอฟมัน	๔๘๘	ปากดีชะ	ฮ่องกง
เดือน ยี่ ชน ค่ำ หนึ่ง	เนอบัตคา	นักโกคา	๓๐๐	ปากอังกฤษ	บำเบ
เดือน ยี่ ชน ๖ ค่ำ	เคลินโซ	ริง	๓๐๖	ปากอเมริกา	ฮ่องกง
เดือน ยี่ ชน ๖ ค่ำ	เซนเนทอร์	วิเซอซี	๓๘๒	ปากสยาม	สิงคโปร์
เดือน ยี่ ชน ๗ ค่ำ	เอมเทอโปรซี	ซิมเพลศ	๔๘๘	ปากสยาม	สิงคโปร์
เดือน ยี่ ชน ๑๑ ค่ำ	แกบซิงมูน	วัตซัน	๔๖๔	สกุนอังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน ยี่ ชน ๑๑ ค่ำ	นวิฮ่า	เซนเทอซัน	๓๓๓	ปากอังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน ยี่ ชน ๑๒ ค่ำ	บันเกอฮิล	ทาวิต	๘๘๘	ชิบอเมริกา	นิงโป
เดือน ยี่ ชน ๑๒ ค่ำ	เซนตันแมคณิศ	เฮก	๒๓๐	ปากบริแมน	ฮ่องกง
เดือน ยี่ ชน ๑๒ ค่ำ	ยูบีเตอ	ลี	๑๐๘	บรียกสยาม	สิงคโปร์
เดือน ยี่ ชน ๑๔ ค่ำ	เคศเทร์	ฮาดิง	๔๘๖	ปากอังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน ยี่ ชน ๑๕ ค่ำ	วิชาตะคอบเคน	บิตซอพ	๔๔๐	ปากบริแมน	ฮ่องกง
เดือน ยี่ ชน ๑๕ ค่ำ	เจ้าพระยา	อระตัน	๓๕๓	กลไฟสยาม	สิงคโปร์
เดือน ยี่ แรม ค่ำ หนึ่ง	ฮอคคี	บุด	๔๑๒	ปากสยาม	สิงคโปร์

๑ ปฏิทิน ขอกโมง แล ท่มใน ข้าง แรม เดือน ยี่ นี.

๗๕

คำอังกฤษ	คำไทย	คำจีน	อาทิตย์ขึ้น กี่โมง	อาทิตย์ตก กี่โมง	อาทิตย์เที่ยง กี่โมง	จันทร์ขึ้น
เดือนยี่นยฮาเว	เดือน ยี่	เดือน ๑๒				
วัน จันทร์ ๒๑ คำ	แรม คำ หนึ่ง	๑๖ คำ	ย่ำรุ่ง ๒๑ นาที	๕ โมง ๓๙ นาที	๕ โมง ๔๘ นาที	๑ ท่ม ๓๗ นาที
วัน อังคาร ๒๒ คำ	๒ คำ	๑๗ คำ	ย่ำรุ่ง ๒๑ นาที	๕ โมง ๓๙ นาที	๕ โมง ๔๘ นาที	๒ ท่ม ๒๗ นาที
วัน พุธ ๒๓ คำ	๓ คำ	๑๘ คำ	ย่ำรุ่ง ๒๑ นาที	๕ โมง ๓๙ นาที	๕ โมง ๔๘ นาที	๓ ท่ม ๑๗ นาที
วัน พฤหัส ๒๔ คำ	๔ คำ	๑๙ คำ	ย่ำรุ่ง ๒๐ นาที	๕ โมง ๔๐ นาที	๕ โมง ๔๘ นาที	๓ ท่ม ๕๙ นาที
วัน ศุกร์ ๒๕ คำ	๕ คำ	๒๐ คำ	ย่ำรุ่ง ๒๐ นาที	๕ โมง ๔๐ นาที	๕ โมง ๔๗ นาที	๔ ท่ม ๔๙ นาที
วัน เสาร์ ๒๖ คำ	๖ คำ	๒๑ คำ	ย่ำรุ่ง ๒๐ นาที	๕ โมง ๔๐ นาที	๕ โมง ๔๗ นาที	๕ ท่ม ๓๙ นาที
วัน อาทิตย์ ๒๗ คำ	๗ คำ	๒๒ คำ	ย่ำรุ่ง ๒๐ นาที	๕ โมง ๔๐ นาที	๕ โมง ๔๗ นาที	
วัน จันทร์ ๒๘ คำ	๘ คำ	๒๓ คำ	ย่ำรุ่ง ๒๐ นาที	๕ โมง ๔๐ นาที	๕ โมง ๔๗ นาที	๗ ท่ม ๑๔ นาที
วัน อังคาร ๒๙ คำ	๙ คำ	๒๔ คำ	ย่ำรุ่ง ๑๙ นาที	๕ โมง ๔๑ นาที	๕ โมง ๔๖ นาที	๘ ท่ม นาที ๑
วัน พุธ ๓๐ คำ	๑๐ คำ	๒๕ คำ	ย่ำรุ่ง ๑๙ นาที	๕ โมง ๔๑ นาที	๕ โมง ๔๖ นาที	๘ ท่ม ๕๐ นาที
วัน พฤหัส ๓๑ คำ	๑๑ คำ	๒๖ คำ	ย่ำรุ่ง ๑๙ นาที	๕ โมง ๔๑ นาที	๕ โมง ๔๖ นาที	๙ ท่ม ๓๘ นาที
เดือน เพบยเฮวี						
วัน ศุกร์ ๑ คำ	๑๒ คำ	๒๗ คำ	ย่ำรุ่ง ๑๘ นาที	๕ โมง ๔๒ นาที	๕ โมง ๔๖ นาที	๑๐ ท่ม ๒๖ นาที
วัน เสาร์ ๒ คำ	๑๓ คำ	๒๘ คำ	ย่ำรุ่ง ๑๘ นาที	๕ โมง ๔๒ นาที	๕ โมง ๔๖ นาที	๑๑ ท่ม ๑๓ นาที
วัน อาทิตย์ ๓ คำ	๑๔ คำ	๒๙ คำ	ย่ำรุ่ง ๑๗ นาที	๕ โมง ๔๓ นาที	๕ โมง ๔๖ นาที	๑๑ ท่ม ๕๙ นาที
วัน จันทร์ ๔ คำ	๑๕ คำ	๓๐ คำ	ย่ำรุ่ง ๑๗ นาที	๕ โมง ๔๓ นาที	๕ โมง ๔๖ นาที	

๑ ถ้ามีหีบถูกทุกทุกระ เป็นไม้งามมีเงาอยู่ใต้, ถ้าแลของนั้นไป ถูกน้ำร้อนถูกควันเตา ขี้คัสเสียศรีไป, จะทำอย่างไร จึงจะให้กลับดังงามขึ้นดังเก่า. ตอบว่า เขาผ่าซุบน้ำมัน มะพร้าว กล้วยให้หนัก ๆ ที่ ขาวซิดไปนั้น, แล้วเอาหน้าอกคัสโลน กล้วย แผลโลกซอสันนิท หน้อย เทลงที่ไม้ขาวซิดนั้น, เอาผ้าสะอาด กล้วยที่นั้น ก็ คงกลับดังงามดังเก่า. ถ้าเสฉา ควันเตาที่ไม้ นั้น เสีย งามไป, ให้เอาผ้าซุบ ควันเตา กล้วยที่นั้น ก็ จะดีดังเก่า, ลองดูเถิดจะได้เห็น.

๑ หนึ่ง ชาว มาแต่เมือง อเมริกา ว่า, เซนนิวัน แครนคัพ นี จะไปเที่ยวที่ ประเทศยุโรป หลายเดือน, แล้ว จะกลับ ไปยัง วัตซิงตันค.

๑ หนึ่ง ทองคำที่ได้ ทำ ที่เมือง กาลิฟอร์เนีย ในปี กลาย ปีเดียว, แลฝาก ไป ถึง เมือง นิวยอก ก็ เป็น สองร้อย ๕ แสน ๖ หมื่น ๔ พัน ๘๙๕ เหรียญ.

๑ ชาวใหม่ มาแต่ เมือง จีน

๑ มี ชาว มาว่า, ฝรั่งเศส ที่ที่ ตำบล ชื่อ ลูต เก็บ ได้ หนังสือ โศก เรียบ มากนัก เป็น หนังสือ หลวง, มากหลาย เล่มนัก, ฝรั่งเศส จะ เขาไป ไว้เมือง ปาร์ต. ฝรั่งเศส เห็น ชาวเมือง โศก เรียบ เป็น คนฉลาด มีความรู้มาก. หนึ่ง ชาว ว่า ที่ แขวงเมือง เชียงไฮ้ นั้น เกิดพายุใหญ่. หนึ่ง ปลัด เมือง จีน ได้ กลับ มา ยัง เมือง เชียงไฮ้, ชาว ว่า ได้ ที่ พวก ขบถ เมือง จีน ชื่อ เนียนไฟ ได้ชนะใหญ่. หนึ่ง เทรียนใหม่ ที่ เมือง ช้องกง เจ้าเมือง ช้องกง มีหมาย ประกาศว่า, เงิน เทรียน ซึ่ง ทำใหม่ ที่ เมือง ช้องกง, คอวอแมน ได้รับไว้, ว่า ใช้ คัส ใช้ ได้ เทรียน ละร้อยเซนต์.

๑ ชาว มาแต่ เมือง ยี่ ปูน

เกิดไฟไหม้ใหญ่ ที่ เมือง โยโกฮามา เดือน ๑๒ แรม ๔ คำ, ศึก เรือรบ ทรัพย์ สิ่ง ของ สูญไป, ศึก ราคา เป็น ๔๐ แสน เทรียน.

มีอินชุนชู้ด้วยทวีปที่ หาย นั้น, ถึง ๒๕ แส่น เทรียน, คัก พวก ซาคูโยบ เลี้ย ๖๕ หลัง, คัก กองสลุททั้ง ปวง เลี้ย ไป หมก, ไฟเกิด ที่ บ้าน ชาว โยโกะมา, หา ได้ เกิด ที่ บ้าน ชาว ยูโรบไม่.

๑) อึ้ง เตือน ช้าย แรม ๒ คำ, เกิด แผ่นดินไหว ที่ เมือง โยโกะมา, แต่ บ้าน เมือง หา ได้ เป็น อัน ทวายไม่.

๑) อึ้ง ช่าว ว่า คน นุ่ม ๆ ชาว ยี่ปุ่น หลาย คน โดย สาร จะ ไป ประเทศ ยูโรบ, คอเวอแมน ยี่ปุ่น ไซ้ ให้ ไป เรียน กทหมาย แล วิชา ต่าง ๆ ที่ ประเทศ ยูโรบ.

๑) อึ้ง ทหาร ยี่ปุ่น กลับมา แต่ ที่ เป็น คัก กัน เอง ได้ เลิก ทัพ เลี้ย แล้ว, แต่ ช่าว ว่า ผู้ใหญ่ หลาย คน เลี้ยใจไป,

เพราะ มีกกาโต ได้ เลิก ทัพ มา ทั้ง นี้. อึ้ง คน ชาว ยูโรบ ชวย เรือ กลไฟ ล่า ทั้ง ชือ โกร มินเคด, แก่ คอเวอแมน ยี่ปุ่น เป็น เงิน แส่น เทรียน, ชาย เรือ โบ ลำหนึ่ง ชือ โอวารี่ เป็น เงิน ๓ หมัน เทรียน.

๑) ผู้ที่เป็นใหญ่แก่คนทั้งปวง, คือคนที่ได้เลือกเขาทางประพฤติกี่องไม่ได้แะ หิน ออกจากทางนั้น. ผู้ที่ขัดขวางความสันะสุทให้หลงให้ผิดไม่ยอมทาม. ผู้ที่เมื่อเกิด ความทุกข์ใจปรกฏไม่สละวณ, ผู้ที่ได้วางใจลงกับ ความซื่อสัตย์สุจริตแลบนคำพระเจ้า, ไม่หวากหวินไหว. ผู้ นั้น แล เป็น ใหญ่กว่า คน ทั้งปวง, มีใช้ คน ที่มี ทัพพมาก มี วาสนามาก จะ เป็น ใหญ่. แต่ คน ที่ได้ ถือ เขา บุญ คุณ ของ พระเจ้า มัน คง กว่า ผู้อื่น ทั้งปวง, นั้น แล เป็น ผู้ใหญ่ จริง.

๑) ทำวาน้ำขึ้นน้ำลง กำหนดที่ กุงรเทพ ฯ เมื่อ น้ำเข้า ทะ

๑) ธรรมเนียม อังกฤช นัย วัน ทั้ง แต่ เวลาเที่ยงคืนวันนำ, ไป จน เวลาเที่ยงวัน, เรียกว่า เวลาเข้า. ทั้ง แต่ เที่ยงวัน จนถึง เที่ยงคืน เรียกว่า เวลาบ่าย. ทั้ง สอง นี้ เรียกวันหนึ่ง, เป็น ๒๔ ชั่วโมง. น้ำขึ้นที่ บางกอก ช้ากว่า ที่ ปากน้ำ ๒ ชั่วโมง ๔๕ นาที.

เดือน ยี่ข้างแรม

วัน ะไร	กั คำ	ขึ้น เมื่อไร	ลง เมื่อไร	ขึ้น บ่าย เมื่อไร	ลง บ่าย เมื่อไร
เดือน ยี่	แรม				
วันจันทร์	คำ หนึ่ง	ขึ้น ๗ ทุ่ม ๓๐ นาที	ลง เข้า ๓ โมง ๓๐ นาที	ขึ้น บ่าย ๓ โมง	ลง บ่าย ๔ โมง ๓๐ นาที
วันอังคาร	๒ คำ	ขึ้น ๗ ทุ่ม ๑๕ นาที	ลง เข้า ๓ โมง ๓๐ นาที	ขึ้น บ่าย ๒ โมง ๔๕ นาที	ลง บ่าย ๖ โมง
วันพุธ	๓ คำ	ขึ้น ๗ ทุ่ม ๔๕ นาที	ลง เข้า ๔ โมง	ขึ้น บ่าย ๓ โมง ๔๕ นาที	ลง ทุ่ม หนึ่ง ๓๐ นาที
วันพฤหัสบดี	๔ คำ	ขึ้น ๑๐ ทุ่ม ๗ นาที	ลง เข้า ๔ โมง	ขึ้น บ่าย ๔ โมง ๑๕ นาที	ลง ๒ ทุ่ม
วันศุกร์	๕ คำ	ขึ้น ๑๐ ทุ่ม ๒๐ นาที	ลง เข้า ๔ โมง	ขึ้น บ่าย ๕ โมง ๑๕ นาที	ลง ๓ ทุ่ม ๔๕ นาที
วันเสาร์	๖ คำ	ขึ้น ๑๐ ทุ่ม ๕๐ นาที	ลง เข้า ๔ โมง ๓๐ นาที	ขึ้น บ่าย ๕ โมง ๔๐ นาที	ลง ๔ ทุ่ม ๑๕ นาที
วันอาทิตย์	๗ คำ	ขึ้น ๑๐ ทุ่ม ๔๕ นาที	ลง เข้า ๔ โมง	ขึ้น บ่าย ๕ โมง ๕๐ นาที	ลง ๕ ทุ่ม ๑๕ นาที
วันจันทร์	๘ คำ	ขึ้น ๑๐ ทุ่ม ๓๑ นาที	ลง เข้า ๔ โมง	ขึ้น ทุ่ม หนึ่ง	
วันอังคาร	๙ คำ		ลง เข้า ๓ โมง ๕๐ นาที	ขึ้น ๒ ทุ่ม ๓๐ นาที	
วันพุธ	๑๐ คำ		ลง เข้า ๒ โมง ๑๐ นาที	ขึ้น ๓ ทุ่ม ๔๕ นาที	
วันพฤหัสบดี	๑๑ คำ		ลง เข้า ๑ โมง หนึ่ง ๔๕ นาที	ขึ้น ๕ ทุ่ม ๔๕ นาที	
วันศุกร์	๑๒ คำ		ลง เข้า ๑ โมง หนึ่ง ๔๕ นาที		
วันเสาร์	๑๓ คำ	ขึ้น ๖ ทุ่ม ๕๐ นาที	ลง เข้า ๒ โมง	ขึ้น บ่าย ๒ โมง	ลง บ่าย ๔ โมง
วันอาทิตย์	๑๔ คำ	ขึ้น ๗ ทุ่ม ๓๐ นาที	ลง เข้า ๒ โมง ๓๕ นาที	ขึ้น บ่าย ๒ โมง ๓๐ นาที	ลง บ่าย ๕ โมง ๒๐ นาที
วันจันทร์	๑๕ คำ	ขึ้น ๘ ทุ่ม ๒๕ นาที	ลง เข้า ๒ โมง ๕๐ นาที	ขึ้น บ่าย ๒ โมง ๕๐ นาที	ลง บ่าย ๖ โมง

๑หนังสือจดหมายเหตุ

THE BANGKOK RECORDER.

เล่มที่ ๒ เดือน ๓ ปี ๑๒๓๔ ค่ำ ขาน อัฐ ศก จุลศักราช ๑๒๓๔ เดือน พฤษภาคม วันที่ ๑๖ ฤกษ์ ศักราช ๑๘๖๗, ปีที่ ๒๔

เรื่อง รบ อเมริกา

๑ เราได้ข่าวไว้แต่ยกก่อนว่า ด้วยเรือชื่อ สิ้นนิโควา, เป็นเรือรบอเมริกา มาถึง หลวงเท่า แต่เดือน ๒ ขึ้น ๘ ค่ำ, ณวัน ๔ เดือน ๒ ขึ้น ๑๓ ค่ำ. กับกันชื่อ โคลซ์เบอโร กับนาย รอง ๑๐ คนกว่า. โดยสารเรือ กลไฟ หลวง มาถึง กรุงเทพฯ ๖ เวลา กลางคืน. กับกัน โคลซ์เบอโร กับ นาย รอง ไปพักอยู่ที่ กองสุล อเมริกาข้าง, ขอนเนียว กัมปะนีข้าง, หมอ ดินข้าง, มีศเทศ เคอเว อินชเนนีย อเมริกาข้าง, อยู่ในโฮเตลข้าง, เขาได้เที่ยวไป ดูอะไร ๆ เล่น ทุกวัน, ถึงวันอาทิตย์แล้วก็มา ประชุมกัน ที่ตึก สวค, ที่เรียกชื่อ โปเรตตั้น จัมเปส, ที่ไม่ได้ไป ประชุมกัน ฟังเทศ ก็มีข้าง.

๒ ถึงวัน ๒ เดือน ๒ แรม ค่ำหนึ่งเวลาเช้า, เย. เอ็ม. สุลต กงสุล อเมริกา, ก็นำกับกัน โคลซ์เบอโร กับ นาย รอง ทั้งปวงไปเที่ยวเล่น สะ ประชุมวัน. พวกชาว อเมริกา ที่อยู่ใน กรุงเทพฯ นี้, กับทั้ง ลูกเมียก็ไป ด้วย ประมาณ ๒๐ คน. แล้ว จัก แจง เข้าเข้าที่ สะ ประชุมวัน, คอยอยู่จน บ่ายโมงหนึ่ง ก็กิน เข้าอีกที่หนึ่ง ที่นั้น. กงสุล อเมริกา แจงให้กิน เข้าที่นั้น พร้อมกัน เพื่อจะได้ พุด จารู้จัก กัน, เพราะแต่ก่อน มาไม่รู้ จัก กัน. ถึง มาแต่เมือง อเมริกา ด้วย กัน ก็ไม่รู้ จัก กัน. มา กิน เข้าด้วย กัน ๒ คน, พุดจา กัน หลาย ชั่วโมง จึงได้ รู้จัก กัน, กิน เข้า บ่ายแล้ว ก็กลับ ไป บ้าน.

๓ ถึง เวลาเย็นใน หลวง ก็ยอมให้กับกัน โคลซ์เบอโร กับ นาย รอง เข้าไปเฝ้า. ได้ยินกับกัน โคลซ์เบอโร กับ นาย รอง ทั้งปวงว่า, เป็น ความ สนุกนัก ที่ใน พระบรม มหา ราชวัง. ใน หลวง ได้ไปรดให้ ดูอะไร เล่น มาก. เวลา ตึก วัน นั้น นาย รอง พวก นั้น, ก็โดยสารเรือ กลไฟ หลวง ออกไป ยัง กำปั่นนอก ที่ หลวง เท่า เปลี่ยนกัน แล้ว, ก็รับเอา กับกัน ยอค็อบส์แนบ เป็น นายเรือ รบ ที่ ๒ กับ ด้วย นาย รอง อีก ๘ คน ๑๐ คน มาถึง กรุงเทพฯ ณ วัน ๓ แรม ๒ ค่ำ. ณวัน แรม ๓ ค่ำ ๔ ค่ำ ๕ ค่ำ

กับกัน ทั้ง ๒ คน ก็เที่ยว ไปใน กรุงเทพฯ ๖ ดูพระ เมรุข้าง, ดูข้าง หลวงข้าง, ไปดูวัดข้าง, ไปหลายแห่ง นักหนาแล้ว เที่ยว ไป เยี่ยม พวก อเมริกา ทุก บ้าน. วัน พุธที่ ๒ ค่ำ, กับกัน โคลซ์เบอโร กับ กงสุล อเมริกา ก็ มา กินโต๊ะ กลางวัน ที่ บ้าน ข้างเจ้า วันศุกร์ แรม ๕ ค่ำ, กับกัน เบลแนบก็ มา กินโต๊ะ กลางวัน ด้วย, กับกัน โคลซ์เบอโร ได้เชิญ พวก อเมริกา ให้ไป ชมเรือ รบ สิ้นนิโควา ด้วยกัน, ใน วันเสาร์ เวลาเช้า พวก อเมริกา ก็โดยสาร ไป ด้วยเรือ กลไฟ หลวง. นึก กันว่า จะ ไปซัก โมงหนึ่ง ได้พร้อม ในเวลานั้น, พวก อเมริกา ที่ไป ด้วย ครั้ง นั้น นับได้ ๒๑ คน, ที่ไม่ไปก็ หลาย คน เพราะไม่สบาย ก็มี, เพราะไม่เปล่านั้น มี, เพราะ จะ ละ การ ไม่ได้ก็มี. ครั้น คนพร้อมแล้วก็ชวนกัน ลงเรือไฟ. ขณะนั้น เรือไฟ ก็ยัง หาได้ติดไฟไม่, เพราะไม่มีใคร สั่งใคร บอกว่า จะพร้อมกัน เมื่อไร จะไปกันเมื่อไรแน่. เมื่อคนลงพร้อมแล้ว, สั่งให้ไปเขาก็ บอกว่า ยังไปไม่ได้ ยังไม่มีไฟ ต้อง อยู่จนเวลา ๒ โมงเช้า จึงได้ไป. ด้วยความ สบาย สนุกนัก, กิน เข้าเข้า บนเรือพร้อมกัน. กับ เข้าของกิน นั้น, ต่างคน ต่าง ก็ หาเตรียมไปกิน ด้วยกัน ทุกคน, จึงมีเข้า ของกิน บริบูรณ์ มาก. กำลัง ไป นั้น ก็พุดจา กัน, ต่างคน ต่างก็ ถาม ถึง บ้าน แล บิคา มาราตา ญาติพี่น้อง, ได้รู้ จัก กัน แล้วพุด ถึง การ สงคราม ที่มีใน เมือง อเมริกา, แล เหตุการณ์ใหญ่ ๆ ซึ่ง ยังเกิดแล้ว ใน เมือง อเมริกา. พวก อเมริกา ที่ใน กรุงเทพฯ ได้เห็น คนที่ เข้าใน การ รบ, ช่วยใน การ นั้น ก็มีใจผูกพันรักใคร่ คนนั้นนัก. ๔ ครั้น บ่าย ครึ่ง โมง ก็ถึงเรือ รบ, เมื่อเกือบ จะถึง ก็มีเรือ กะเจียง ๔ ลำ ใหญ่ ๆ ทา ศรีต่าง ๆ มา รับ. เรือ ที่ ทา ศรี ชาว เป็นเรือ สำรับ กับกัน โคลซ์เบอโร, ท่านก็ได้พา กงสุล อเมริกา กับ ทั้ง ภรรยา กงสุล, กับ ภรรยา พวก อเมริกา ลงเรือ ด้วยกัน. เรือ อีก ๓ ลำ นั้นก็ มา รับ นาย รอง แล พวก อเมริกา ที่ เหลือ นั้น ไป ขึ้น บนเรือรบ. นายรอง ที่ เรือ รบ นั้น, ก็ จักแจง ใส่ เสื้อ เครื่องยศ สำรับ ตัว ก็

พร้อมทุกคน, เชื้อ จะได้รับ กับคืน แล พวก อเมริกา ตาม ขรรณ
 เนียม. ทหาร บน เรือได้ ใส่ เสื้อ สอาด ทุกคน. เครื่อง ส้วมพิศ
 ทั้งปวง ในเรือ ก็คงงามอันยิ่ง. เมื่อ พวกเรา ขึ้น ไป ถึง เรือ
 เยี่ยม ตาคฟ้า, ก็ เข้าใจ ว่า นี่แล เป็น แผ่น ดิน ของเรา, เรือ
 วน นี้ เป็น ของเรา, ๆ เข้าส่วน ด้วย กัน กับ ทหาร ใน เรือ เป็น
 ของ พวกเรา, ทั้ง เรือ ทั้ง นาย ทั้ง ทหาร ได้ วน กัน ใน การ คึก
 นั้น ได้ ชัยชนะใหญ่, จึง เกิดใจ รัก เมือง เรา มาก ขึ้น. แล กับ
 คินโคลซ์เบอโร ได้ นาย รอง พาพวกเรา ไป ดู ใน ลำ เรือ, ตาค
 ฟ้ายัน บน ชัน ต่าง แล ห้อง ส้วม นาย เรือ ทุกคน. กับ คิน แล
 นาย รอง ก็ เอา รูป ของ ลูก เมีย ญาติ พี่ น้อง, ที่ ชัก มา แต่ บ้าน
 นั้น เขา มา ให้ ดู. คน หมู ๆ ก็ เอา รูป บิคา มารคา มา ให้ ดู ด้วย.
 รูป ชัก แล จะ เหมือน ไค เหน คิวจริง ๆ. แล ก็ ขึ้น บน ตาค
 ฟ้ายัน บน, กับ คินโคลซ์เบอโร ก็ สั่ง ให้ จัด ขึ้นใหญ่ บอกหนึ่ง,
 ช้อ คัด เวน ยิง ลูก แตก, พร้อม แล กับ คิน ก็ ให้ พวกเรา ขึ้น
 ขึ้น อยู่ บน ตาคฟ้า ท้าย เรือ เป็น ที่ สูง, เพื่อ จะ ไค เหน ถนัด.
 แล ก็ สั่ง ให้ ยิง บน. ๆ นั้น หนานัก เสียง จึง ไม่ สู้ ตั้ง, ลูก บน
 ไป คัด ๕ ไมล์ ๕ ไมล์ ก็ ไค ยิง เสียง ลูก บน แตก มี ควนไฟ, ลูก
 บน เช่น นั้น เมื่อ ยิง ไป ใน เมือง แล ย้อม, ก็ แตก เกิด ไฟ ใหม่.
 แล ทาง ๕ ไมล์ นั้น ประมาณ ๒๐๐ เส้น. ครั้น ยิง แล ก็ ลาก
 บน กลับ มา ไว้ ที่ เก่า, จึง เชิญ ให้ พวกเรา กิน ไช้ บน ตาคฟ้า
 ชัน บน. มี ผ้า ตาคกัน แตก. ครั้น พวกเรา นั่ง ลง แล, พวก
 นาย รอง เหล่านั้น, ก็ มา เป็น ย้อย คอย เลียง ดู. การ ที่ ทำ นั้น
 มิใช่ นายเรือ บังคับ ให้ ทำ, เขา ทำ เอง ด้วย มีใจ รัก ไคร่ นัยก็
 กัน. กิน ไช้ แล นายรอง พวก นั้น จึง ไค กิน ไช้ ที่ ๒, มี ของ
 กิน ช้อย มากมาย. แต่ หน้า บันได ฎุหน้า เหล่า ที่ เข้ม ก็ ไม่มี.
 ไค ยิง กับ คิน ว่า ไม่ ยอม ให้ คน ใน ลำ เรือ กิน, แต่ กับ คิน นึก
 เห็น ว่า พวก อเมริกา ที่ กรุง เทพฯ จะ กิน บ้าง, จึง จักแจง หน้า
 ช้อย อ่อน ๆ สั่ง ให้ กิน, ก็ ไคร่ ไคร่ จะมี ใคร รับ กิน เลย.

๑ เวลา ย้าย สัก ๔ โมง พวกเรา ก็ ลา กับ คิน, แล นายรอง
 จะ มา เรือ, กับ คิน กับ นาย รอง ขึ้น อยู่ บน ตาคฟ้า เขา ผ้า เขท
 หน้า เช่น ผ้าขาว โยก ๆ เป็น สำคัญ. บอก ว่า ให้ สบาย มีความ
 สุข ห่อ ไป ช้าง หน้า. พวก อเมริกา กรุง เทพฯ เขา ผ้าขาว โยก
 วน. แล พวกเรา ก็ ลง เรือ กะเชียง มา เรือ กลไฟ หลวง. ขึ้น
 ขึ้น อยู่ บน ตาคฟ้า ท้าย เรือ. พวก เรือ วน กับ คิน แล นาย รอง
 ก็ ขึ้น อยู่ บน ตาคฟ้า ที่ สูง; แล เขา ผ้า โยก กัน ทั้ง

๒ ฝ่าย, แล พวก เรา ก็ ได้ พร ตาม ขรรณเนียม ว่า
 ทียบ ๆ โยว ๓ คน. ที่ บน เรือ วน กับ คิน แล นาย รอง ก็ ได้
 พร ว่า ทียบ ๆ โยว ๓ คน. แล กับ คิน ก็ ได้ ลูก เรือ ชัน ยัน บน
 เพธาโย ทั้ง ๓ เสา. คน ประมาณ ๑๐๐ คน ร้อง ให้ พร ว่า ทียบ ๆ
 โยว ๓ คน ดังนี้ เข้าใจ ว่า ให้ พร อัน ยิ่ง ที่ สุข. แล พวกเรา ก็
 ก็ ใจ นึก แล เรือ เรา ก็ กลับ เข้า มา, เรือ วน ก็ จักแจง ไป. ใน
 ขณะ นั้น จะ ไป เมือง ของ กง แต่ จะ แวะ เมือง ช่างอน ก่อน, ใน
 ๔ วัน จะ ถึง ช่างอน, จะ ไป เขา ถ่าน ที่ นั้น, จอด อยู่ ที่ นั้น สัก
 ๓ วัน ๔ วัน จะ ไป ของ กง.

๑ เรือ กลไฟ สยาม เมื่อ แล่น มา ถึง ปาก น้ำ เวลา สัก
 ทุ่ม หนึ่ง, จอด อยู่ ที่ นั้น. แล จะ ถึง ๒ ชั่วโมง
 นายเรือ ให้ คน ไป หา พัน, พวกเรา ก็ เสีย คาย เวลา นึก, พวก
 เรา จึง ไป เข้า เรือ กลไฟ อังกฤษ, ตาคง กัน ว่า ให้ ๖ เรือน,
 นายเรือ หลวง ตกใจ ก็ ห้าม ไว้ ว่า อย่า เลย, เขา จะ นำ ไป ไค
 ถึง โดย เรว, ไฟ ก็ดับ นายก็ให้ก่อไฟใหม่ เรว, เขาก็ ถึง กง สล
 อเมริกา ประมาณ ๖ ทุ่ม.

กรุง เทพ เทียบ เมือง พม่า

๑ จด หมาย เหตุ บาง กง แล คม, ไค เปรียบ เทียบ เมือง พม่า
 กับ กรุง สยาม เป็น ใจ ความ ว่า, คน ทั้งปวง ได้ รั้ แล ว่า กรุง
 สยาม ไม่ ไค เสีย แผ่น ดิน แก่ เมือง อื่น. เพราะ ไค ย้อม เป็น ไค
 ครี่ กัน กับ เมือง อังกฤษ แล เมือง อเมริกา. แล ฝรั่งเศส แล,
 พทเกก, แล เมือง เคน ทมาก, แล เมือง ชันเสียบฮัก ทิศเขต แล
 เมือง คีระ, แต่ พม่า ไค เสีย ที่ แผ่น ดิน มาก, เพราะ ไม่ ย้อม
 เป็น ไค ครี่ กัน กับ เมือง อื่น ที่ เป็น ใหญ่ กว่า ตัว. ไค เสีย เมือง
 ฮา ซ่า แล เมือง ฮา ระกัน, แล เมือง มะระแมน, แล เมือง เขียบ แล
 เมือง ทวาย, แล เมือง มะเคว. ใน คฤสศตวรรษ ๑๘๕๒ เสีย
 เมือง มตะบาน, เมือง ตะแลม คิว เมือง บิว ทัง ทมด แล บัน คา
 เมือง เหล่า นั้น, แต่ ก่อน ไม่ ไค ชัน แก่ เมือง อื่น เป็น เมือง ใหญ่
 แก่ ตัว. อยู่มา เจ้า เมือง พม่า ก็ ไค เขา ไว้ เป็น เมือง ชัน แก่ ตัว
 ที่ หลัง ก็ จำ เป็น เสีย ที่ ละ เมือง ๆ ชัน แก่ อังกฤษ. ไคร่ จะ
 เชอะชะไม่ เข้าใจ ว่า, พม่า ไม่ ไค เสีย เมือง ชัน เพราะ ไม่ เป็น
 ครี่ กัน แก่ อังกฤษ เล่า. ถ้า ไค เป็น ไค วิ กับ ก็ ไม่ คอง เสีย.
 ไค ยัน เมือง อังกฤษ, ก็ มา ถึง เมือง พม่า, มี ใจ จะ เป็น ย้อม

สนิทกัน, ขอเมืองพม่าให้ยอมผูกตกลงกันเป็นไมตรีกัน จึงจะมีความสุขทั้ง ๒ ฝ่าย. ตกลงกันแล้ว, จะเขียนหนังสือ นั้นลงเป็นพยานเพื่อจะได้ยั่งยืนเป็นนิตย์. แต่ในหลวงเมืองพม่าไม่ยอมเป็นไมตรีกันด้วยเมืองอังกฤษ, เพราะมีที่ปลุกญามากมายที่มีลึกลับไป, ไม่คิดการที่จะบำรุงเมืองพม่าแท้ ๆ, คิดแต่ที่จะซุกหรือรากแผ่นดินให้ถึงกั.

๑๑ เจ้าที่อยากจะขึ้นเสวยราชสมบัติในเมืองพม่ามีในระหว่าง ๒๕ และ ๓๐ องค์. ในหลวงจะระวังเจ้าเหล่านั้น, เหนจะไม่ได้ไม่มีอำนาจที่จะทำให้สำเร็จ. ถ้าท่านยอมให้เป็นไมตรีกันก็ขอสัตย์กับอังกฤษ, เมืองอังกฤษก็คงจะรักษาเจ้าองค์นั้นไว้ให้ดี, ไม่ทำอันตรายที่เมืองพม่าได้เลย. ถึงจะมีเจ้าร้อยองค์ที่เมืองพม่า, เหมือนที่บังกล่า ๑๐ ปีแล้วนั้นเมืองอังกฤษอาจให้ร้ายลงหมด.

๑๒ เหตุไฉนเมืองสยามที่มีกำลังน้อย, ทุกวันนี้แต่มีความสุขเจริญมาก. แลเมืองพม่าที่แต่ก่อนมีกำลังมากทุกวันนี้ก็เสื่อมลง ๆ เล่า. เมืองทั้ง ๒ เมืองผิดกันดังนี้, เพราะเมืองสยาม, ยอมรับว่ามีกำลังน้อยจึงได้พึ่งอาศัยรักษาจากเมืองใหญ่ต่าง ๆ ยอมเป็นไมตรีกันด้วยเมืองนั้น. ถ้าอังกฤษปราจนาจะทำสงครามกับกรุงเทพฯ มาที่ซึ่งเขาเมือง, ฝรั่งเศสแลเมืองอยู่ในทิศทิศคงจะห้ามไว้. เมืองอังกฤษคงจะรอไว้หลายเดือนไม่อาจลงมือทำ. ถ้าเมืองอยู่ในทิศทิศจะมาถึงกรุงเทพฯ ฝรั่งเศสแลอังกฤษคงจะอุส่าห์เพื่อจะไ้ห้าม.

๑๓ การที่เมืองเป็นไมตรีกันดังนี้ก็เป็นประโยชน์ทั้ง ๒ ฝ่าย. ๆ ที่มีกำลังน้อยได้ชูกำลังขึ้นเพราะเมืองใหญ่เป็นไมตรีกัน. เมื่อเมืองใหญ่เมืองน้อยอยู่ใกล้เคียงกันถ้าไม่มีไมตรีกันก็จะเกิดวุ่นวายย่อย ๆ. เมืองน้อยก็จะเสื่อมไปดังนี้เป็นตามทำกรรมตา. ถ้าเป็นข้อไมตรีกันเมืองเล็กก็จะขึ้นพร้อมด้วยเมืองใหญ่.

๑๔ ที่ต้องการในเมืองพม่าทุกวันนี้, คือจะให้เจ้าแผ่นดินพม่าเป็นเจ้าแผ่นดินแท้ ๆ ไม่ให้เป็นพ่อค้าด้วย. ต้องการให้ในหลวงพม่ารู้เรื่องราวเจ้าเมืองอื่น ๆ. ถ้าแทนเจ้าเมืองอื่นที่เป็นเจ้าแผ่นดินแท้ ๆ, ยอมเป็นพ่อค้าด้วยเมื่อใดเมืองพม่าควรจะเอาเยี่ยงอย่างเขาเมืองนั้น.

๑๕ ครั้งก่อนเมืองอังกฤษ, แลฝรั่งเศสเป็นศึกกับเมืองจีนเพราะเมืองจีนยอมเป็นพ่อค้าด้วย. เมืองจีนจำยอมแพ้ถ้าเมืองพม่าประพฤติดังนี้ต่อไปอีกหนอยจำเป็นยอมแพ้เมืองอังกฤษ. ที่เมืองพม่าจะยอมเป็นไมตรีกันกับเมืองอังกฤษ ๆ จะรบกัน, เสียคนในสงครามเป็นหนักเป็นหนาแล้วต้องยอมแพ้ข้างไหนจะดีกว่ากัน. เรายังไว้ใจได้ว่าเจ้าเมืองพม่า, จะได้ตกลงตรงใจในการที่จะเป็นไมตรีกันกับเมืองอังกฤษ. แลไม่ช้าไม่นานจะยอมทำข้อสัญญากันใหม่, ด้วยใจกว้างขวางโอบอ้อมอารี. ถ้าท่านปราจนาจะรักษาชีวิตราชวเมืองพม่า, ปราจนาจะรักษาความสุขได้เจริญในระหว่างเมืองต่อเมืองทั้ง ๒ ฝ่าย, ก็ให้การค้าขายสะดวกให้ฝูงราษฎรทั้งปวงเกิดความสุขขึ้น, คราวนี้ก็เป็นเวลาที่ควรจะทำการที่ต่าง ๆ นั้นให้สำเร็จ.

รถไฟ เมืองพม่า

๑๖ ยางกุ้งแถมที่ลงพิมพ์เดือนธันวาคม ๑๑ คำนั้นว่า, คณะเทศอังกฤษได้ยอมแล้ว. ว่าจะจ้างคนไปวัดที่จะทำทางรถไฟ, ไปจากเมืองย่างกุ้งไปถึงเมืองยิว. ไปจากเมืองยิวขึ้นไปฝ่ายเหนือถึงแม่น้ำสีตัง, ไปจากที่นั่นถึงแดนเมืองพม่าขึ้นอังกฤษ, ฝ่ายเหนือที่สุดการที่วัดนั้น, จะแล้วในบัดนี้. ถ้าเจ้าแผ่นดินพม่ายอมก็จะวัดทั้งแต่เมืองพม่าตลอดถึงแดนเมืองจีน.

ข่าว มาแต่ ร้างกุ้ง

๑๗ เดือนธันวาคม ๙ คำ, เป็นใจความว่าบัดนี้เจ้าที่เมืองฮาร์กันดีเป็นแท้, จะมีเจ้ามากบริษณทั่วในแคว้นนั้น. บัดนี้ไม่มีน้ำท่วมเกินประมาณไม่ได้เกิดเหตุอะไรที่จะให้เจ้าเสีย. ที่ทันบัดนี้ในเดือน ๗ เดือน ๘ เกิดโรคโคกระบะบ้ตาย. เว้นไว้แต่บัดนี้, บัดนี้ชาวเขามีความสุขมากเกิดเจ้าบริษณ. เจ้าผู้ก่อนเกษจะหมดที่เดี๋ยว. เจ้าผู้ก่อนขายก็ชาวเขาได้เงินมาก.

ข่าว มาแต่ เมือง มะระแมน

๑๘ เดือนธันวาคม ๑๔ คำ, ข่าวว่าเกิดเจ้าแพงที่เมืองซี้ลอนคั้นเกาะลังกา, ฝูงราษฎรก็มาประชุมกันทำวุ่นวายที่

เมือง คอสต์ แล เมือง โคโลราโด, น่ากลัวว่า จะเป็น อันตราย มาก. อังกฤษ ต้อง เรียก ทပ် ออก มา ห้ามปราม การ วุ่นวาย จึง ออก. คอเวอเมนต์ จึง จัดแจง เรียก ราย เงิน. พวก อังกฤษ ที่ มั่ง มี บันทก ทั้ง อยู่ ที่ เกาะ ซิดอน, เขา เงิน ซื่อ เข้า ให้ ทาน แก่ พวก คน ยก คน จน, จัดแจง เพื่อ จะ จำหน่าย เข้า แก่ คน ทั้งปวง ตาม ที่ จะ ต้องการ ทุก วัน. เกิด เข้า แพง คราว นี้ เพราะ ว่า ใน เดือน ๕ เดือน ๖ เข้า ที่ มา ชาย ที่ เมือง ซิดอน นั้น น้อย กว่า แต่ ก่อน นึก. แต่ ก่อน ก็ เคย มี เดือน ละ ๓ แส่น หาย, แต่ บัด นี้ เดือน ละ ๖ หมื่น หาย. ครั้น มา ถึง เดือน ๘ เดือน ๙ เข้า มา ชาย ที่ นั้น มาก เกือบ จะ ถึง เดือน ละ ๓ แส่น หมื่น หาย, แต่ เดือน ๑๐ เข้า ก็ ขาด ไป ซีก, มี แต่ เดือน ละ แส่น ๘ หมื่น หาย. ครั้น ถึง เดือน ๑๑ เข้า แพง นิด ซึ้น, คอเวอเมนต์ อังกฤษ จึง สั่ง ให้ ซื่อ เข้า มา แคน นอก, ภา ที่ ทหาร แล คน โโรค คน ไทย แล คน อื่น, ที่ อยู่ใน คอเวอเมนต์ จะ ภา กิน ได้ ๓ เดือน, นอก นั้น คอเวอเมนต์ ไม่ ได้ ซื่อ เข้า จำหน่าย, หมายถึง เป็น การ ที่ พ่อค้า แล ฝูง ราษฎร ทั้งปวง จะ ซื่อ ได้ เอง. ตั้งแต่ นั้น มา การ ที่ เข้า แพง นั้น ก็ ค่อย ยั้ง ชั้ว ชั้ว.

คำสัญญา ที่ อังกฤษ ปรารุณา จะ ทำ แก่ พม่า

๑. ชาว ภา แล เอลเนล แล เฟอซ ราชทูต อังกฤษ ที่ ได้ ชั้ว ไป เมือง หลวง พม่า, เพื่อ จะ ได้ ทำ ข้อสัญญา ใหม่ ด้วย คอเวอเมนต์ พม่า, ทำ ก็ ไม่ สำเร็จ บัวย การ ไป, เจ้า แผ่นดิน พม่า ไม่ ยอม, คำสัญญา ที่ คอเวอเมนต์ อังกฤษ จะ ทำ นั้น, จะ ได้ การ คำ ขาย ทั้ง ๒ ฝ่าย สดวก ชั้ว. เรา คือ พวก อังกฤษ ที่ เมือง พม่า, ก็ คิด เสีย คาย เพราะ เจ้า เมือง พม่า, ไม่ ยอม การ ที่ สม ควร จะ ทำ นั้น. เหตุ ไร ที่ ท่าน เจ้า เมือง ไม่ ยอม ก็ ทา ทราบ ไม่ ตู ปรุลาต นึก. เสน เมือง ทั้งปวง เมื่อ ได้ ยิน ชาว ว่า ไม่ ยอม นั้น จะ ไม่ เห็น ชอบ บัวย. เจ้า เมือง อื่น ทั้งปวง ก็ ปรารุณา จะ เบ็ด การ คำ ขาย ให้ ชั้ว. แต่ เจ้า เมือง พม่า ไม่ คิด จะ เบ็ด ออก อีก คิด แต่ จะ บิด ไว้, บัวย หมายถึง การ ที่ เกีย ภา บั ตาม ขวรม เนียม เก้า จะ ได้ เงิน มาก กว่า ที่ อย่าง ใหม่. เสน ที่ เมือง พม่า คราว นี้ ได้ เสีย ที่ ใหญ่ ๆ. จึง

ข่าว มา ทง เทลิ แคร พ

๑. ลอน คอน เค็อน ฮัย ชั้ว ๔ คำ ชาว ว่า, คอเวอเมนต์ อังกฤษ. กำลัง จัย พวก ขบถ ที่ เรียก ว่า พิเนียน เมือง คับลิน ปรุ

เทศ โยย ลันต์.

๑. ลอน คอน เค็อน ฮัย ชั้ว ๖ คำ. ชาว ว่า เกิด เหตุ ที่ บั อ่า น เมือง อังกฤษ, ทำ บล บ้าน สะเล ไฟ คิค ลม ที่ นั้น แดก ภา กัคน คาย กว่า ๓๐๐ คน. ๑. ชั้ว ทับ ฝรั่ง เสก ออก จาก เมือง โยย เมือ ชั้ว ๕ คำ แลไว้. ๑. ชั้ว ชาว ว่า ทับ ฝรั่ง เสก จะ จัด แจง ใหม่ ให้ มี ก่า ลัง มาก กว่า แต่ ก่อน, ก่า จะ มี ทหาร ๑๖ แส่น ๕ หมื่น คน. ๑. ลอนคอน เค็อน ฮัย ชั้ว ๑๐ คำ ชาว มา แต่ เมือง อเมริกา ว่า, เปเรคเคนต์ ยอนชั้ว ได้ ว่า ไว้ ว่า พวก พิเนียน ที่ คิค แคน เมือง อังกฤษ, ดู เมื่อน จะ ทำ การ ขบถ ใหญ่, จะ เข้า ไป ที่ เมือง คานิกา, ๑. ชั้ว คอนเคเรค ใหม่ ได้ ปรุชุม กัน แลไว้. แล ได้ ทำ กตหมาย ให้ พวก ซา คิอ พิวก, ซึ่ง อยู่ วิมวัก ชั้ว นั้น ให้ เข้า ใน การ เลือคน นาง ได้ เหมือน คน ซา คิอ ชาว. ๑. ชั้ว คอนเคเรค ไม่ เข้า ด้วย เปเรคเคนต์ ยอนชั้ว เลย. ก่า ลัง ขวรม กัน โกรธ เปเรคเคนต์ ยอนชั้ว นึก. ชั้ว คอนเคเรค ตก ลง กัน ว่า จะ ได้ เมือง ฝ่าย ใด ที่ แต่ ก่อน เป็น ขบถ, จะ ได้ ครอบ จา ไว้ ตาม อย่าง ที่ เป็น เทริ โทเร ก่อน, ยัง ทา ยอม เป็น สะเทศ ก่อน ไม่.

๑. ลอนคอน เค็อน ฮัย ชั้ว ๑๑ คำ ชาว ว่า มี ศเทอชีว ฮาตะ ชุน นาง ใหญ่ ที่ เมือง อยู่ใน คิคเทศ, ได้ ว่า ไว้ ว่า, เมือง อเมริกา ไม่ ยอก จะ ได้ ชั้ว ณะ เมือง เมกสิโก, แล ไม่ ยอก จะ ซื่อ บัวย ปรารุณา แต่ จะ ให้ เมือง เมกสิโก, พัน ผู้ ครอบ ครอบ มา แต่ ทาง ปรุเทศ. ชั้ว ชาว ว่า อังกฤษ ทั้ง แซคมิลกับทะเล เป็น แม่ ทับ เรือ สำ รบ อยู่ เมือง อื่น เกีย แล เมือง จั้ว.

๑. ลอนคอน เค็อน ฮัย ชั้ว ๑๒ คำ ชาว ว่า เมกคมิ เลียน เอม บัวย เมือง เมกสิโก จะ ไม่ หัง เมือง เมกสิโก, จะ ต้อง อยู่ ที่ นั้น. ชั้ว คอน เคเรค เมือง อยู่ใน คิคเทศ, ได้ ทำ กตหมาย ห้าม ทวี เมือง ทั้งปวง ที่ ได้ เข้า ใน การ ขบถ ครั้ง ก่อน, ซึ่ง ยัง ไม่ ยอม ตาม คอนเคเรค, ห้าม ไม่ เข้า ราช การ ใน คอนเคเรค เลย ก่า จะ กลัย ใจ เสีย ใหม่ ยอม ตาม คอนเคเรค. ชั้ว คอนเคเรค เครา นี้ มี ก่า ลัง มาก กว่า ครั้ง ก่อน นึก, เปเรคเคนต์ จะ ห้าม ปราม มิ ได้.

ข่าว มา แต่ เมือง ปรุคเซ็ย

๑. ว่า ผู้ ที่ แวก คิค บั้น อย่าง ใหม่ ของ เมือง ปรุคเซ็ย, ที่ เรียก ว่า นิเคลิคิน นั้น, ผู้ แวก คิค ชั้ว เซออิว ไครชิ, ได้ คิค บั้น อย่าง ใหม่ ที่ ชั้ว กว่า แต่ ก่อน อีกร, คิค เป็น หลาย อย่าง. อย่าง

หนึ่ง เขาว่า นีเกิดกัน ๓ เปนัน, ยิง ถูก คนได้ ๔๕๑ วา, ยิง
ได้ ๔ นกใน นาท ที่เดียว. อีก อย่างหนึ่ง เรียกว่า ไรเฟน ยิง ถูก
คนได้ ไกล ๖๕๐ วา. กระสุนปืน นั้น ถ้า ยิง ไป ถูก สิ่งใด เขาก็
แตก ออกไป เปน ๔ กระสุน, ถูก ที่ไหน ก็ เกิด อันตราย มาก.
ยิง ถูก ที่ ไร่ดิน ๆ นั้น ก็ จะ แตก ไป. ปืน อย่าง นี้ คน ก็ ถือ ได้
ไม่สู้ หนักนัก.

๑ ข่าวกมาแต่เมืองฮอกเคียว

๑ ข่าวกว่าเมืองฮอกเคียวพร้อมใจกันว่า, จะใช้ราชทูต
ออกไปทำราชไมตรีกับเมืองต่าง ๆ, ในทวีปเอเชียใต้
ตั้งแอสเมร็ด เทกคิชอบ, ให้เป็นราชทูตใหญ่, ได้สั่งให้จัด
แฉงเรือรบ เรียกว่า ฟริกเคต ลำหนึ่ง. แลเรือรบอีก ลำหนึ่ง
เรียกว่า คอรวะด ๒ ลำด้วยกัน. จะแล่นจากเมืองฮอกเคียว
ในเดือน ๓ ปีชาน อัฐจก. ข่าวกว่าเอมบิวเมืองฮอกเคียวจะ
ฝากเครื่องราชบรรณาการมาถึงพระเจ้าแผ่นดินสยาม. แล
เจ้าแผ่นดินมีบุญเป็นของมีราคาแพง. แลจะมีรูปเอมบิว
รอ, ทำด้วยหินมาถวายในหลวงกรุงสยามรูปหนึ่ง. ข่าวกว่า
เมืองยี่ปุ่นรูปหนึ่ง. แลจะมีหนังสือใหญ่เป็นหลายเล่มมี
ราคาแพงทั้งรูปภาพเก็บมาแต่ในหลวงเอมบิว. แลจะมี
มีรูปมเหสี, แลรูปลูกหลานเอมบิวมาถวายด้วย. แลจะมี
ของที่เกิดในเมืองฮอกเคียวที่เป็นสำคัญมาถวายด้วย.

ข่าวกมาแต่เมืองกะละพอนี

๑ ว่ากำปั่นกลไฟเมืองอะเมริกาเป็นใหญ่, ชื่อโคลระวา
ได้ออกจากเมืองซานปรันซีสโกจะไปเมืองยี่ปุ่นแลฮ่องกง, จะมี
เดือนละลำๆใหญ่ๆของได้ ๔๐๐๐ คนเช่นทางใหม่ที่ตน
จะโดยสารไป, จากเมืองนิวยอร์กถึงเมืองปะนะมาเมืองยี่ปุ่น
เมืองฮ่องกง, เป็นทางที่จะไปเร็วกว่าทางเก่าได้ ๑๕ วัน.
เรือจะออกจากเมืองฮ่องกงเพื่อจะไปนิวยอร์กทุกเดือน. ทาง
เก่านี้, คือไปจากเมืองนิวยอร์กไปเมืองลิเวอไปลอนดอน, ไป
จากลอนดอนถึงเมืองมะเซอล, ไปจากเมืองมะเซอลไปถึงเมือง
โอคุบิตถึงเมืองยี่ไบแลชี่ลอน, แลเมืองยี่แวงแลเมืองสิง
คโปร์แลฮ่องกง.

ข่าวกมาแต่เมืองจีน

๑ ว่า, ขุนนางจีนผู้สำเร็จราชการใหญ่ฝ่ายต่างประเทศ.
ขุนนางคนนั้นชื่อไล, มีหนังสือถึงกงสุลต่างประเทศที่
เมืองจีนทุกคน. ใจความว่า คอเวอแมนตี่จีนได้ห้ามชาว
เมืองจีนทั้งปวง, ที่เคยได้ลงพิมพ์อังกฤษที่เทียนชุนนางใน
เมืองจีน, ว่าให้จับตัวคนนั้นให้ได้. เพราะคงจะเป็นชาว
เมืองจีนเป็นคนไม่มีชื่อเป็นคนเท็จ, เป็นคนที่เก็บเอา
ความไม่จริงมาลงพิมพ์ใส่ไทยชุนนางจีนเปล่าๆ. หนังสือ
นี้ไม่ได้ห้ามการลงพิมพ์ที่ชุนนางที่ควรจะตี. ห้ามแต่คนที่
แกล้งเก็บความเท็จลงพิมพ์. ขอให้กงสุลอังกฤษเมืองจีน,
บอกเจ้าของพิมพ์ชื่อ นอคไซเนเซเรสต์ที่เซียงไฮ้, แลเจ้าของ
พิมพ์อื่นต่างๆที่เป็นเช่นนั้น, เพื่อเขาจะได้รู้หมายประกาศ
เจ้าเมืองจีน, แลกงสุลอื่นทั้งปวงก็ได้รับหนังสือข้าง
นี้ทุกคน.

๑ เจ้าของหนังสือ นอคไซเนเซเรสต์ ลงพิมพ์ กระเด็น
ชัยแรม ๑๔ คำ, ใจความว่า, เรากำลังทรมานด้วยยศกตักดี
แลความเสียใจด้วยเพราะปากกาของเราอันเป็นที่ต่ำ, ได้
เขียนหนังสือที่เจ้านายองค์ใหญ่ในเมืองจีนภพอพระไทยทอด
พระเนตรดู, แลให้เกิดความคิดในใจเจ้าองค์นั้นแลชุน
นางทั้งปวงที่เป็นชุนนางรองท่าน. แต่ข้าพเจ้าแยกความ
ทุกข์มากนักจนตัวข้าพเจ้ากตลงถึงฝังคดีดิน, เพราะเรา
องค์อาจก็เทียบเจ้าแลชุนนางผู้ใหญ่ในแผ่นดินจีนนั้น. เจ้า
แลชุนนางเหล่านั้นมียศศักดิ์อันใหญ่ยิ่ง, จำเป็นประ
ดักประเดิดก้อมใจลงที่ข้าพเจ้า, เพราะข้าพเจ้าได้ลงพิมพ์
เป็นภาษาจีนที่เทียบชุนนางเมืองจีนเป็นคำเท็จ, เป็นคำไม่
ควรจะตีนั้น. ที่คอเวอแมนตี่เมืองจีนก้อมใจลงห้ามข้าพ
เจ้าขอบคุณแล้ว, เพราะข้าพเจ้าได้รู้ดีคิดว่าตัวข้าพเจ้าผิด
แล้ว, แลข้าพเจ้าเป็นทุกข์นักเพราะความผิดนั้น. ถึงข้า
พเจ้าเป็นชาวอังกฤษไม่ใช่จีน, ไม่ใช่คนที่ไม่ชื่อที่เขาว่า
นั้น, ถึงกระนั้นข้าพเจ้าจำกลัวความพิโรธของคอเวอแมนตี่
เมืองจีน, แลข้าพเจ้าจะขอโทษเสียเพราะตัวข้าพเจ้าเป็นคน
ต่ำทินชาติ. ที่คอเวอแมนตี่เมืองจีนคิดผิดไปว่า, คนที่
ลงพิมพ์ที่ชุนนางเมืองจีนนั้นจะเป็นชาติจีน, ความที่คิดผิด
ไปนั้นจะเอามาแก้โทษของข้าพเจ้ามิได้. เพราะข้าพเจ้าเป็น

เจ้าของ พิมพ์ ที่ เป็น ภาษา จีน แล เจ้าของ พิมพ์ ที่ เป็น ภาษา อังกฤษ ทั้งสอง ฝ่าย. เมื่อ คอเวอแมนต์ จีน อ่าน หนังสือ ที่ เป็น ภาษา อังกฤษ, คง มี ผู้ ล่าม ส่ง ภาษา เข้าใจ ได้ เหมือน ที่ เป็น ภาษา จีน. แต่ ที่ จริง หนังสือ จดหมาย เหตุ ทั้งสอง ฝ่าย นี้ เป็น ของ ชาติ อังกฤษ. ถ้า คอเวอแมนต์ จีน จะ ทัก สิ้น ความ ที่ ลง พิมพ์ ไปเล่า ๆ นั้น, ทั้ง ทัก สิ้น ตาม กตหมาย อังกฤษ.

๑ เรา มีความ สบายใจ เพราะ หมาย ประกาศ คอเวอแมนต์ จีน ยอม ให้ เรา ลง พิมพ์ ที่ ขุนนาง จีน ตาม ที่ สมควร จะ ตี, แต่ เสียหาย ที่ คอเวอแมนต์ จีน ไม่ ได้ บอกว่า, ยังไร จะ ควร ยังไร จะ ไม่ ควร. ที่ ควร นั้น คน เป็น ยังไร, ปลาย เป็น ยังไร, ไป ถึง ไหน จะ ควร, จะ ไม่ ควร เพียง ไหน. ต้น ปลาย ความ ควร จะ อยู่ ที่ ไหน, เมือง ทั้งปวง ก็ ไม่ เห็น พร้อมใจ กัน. เมือง จีน คง เห็น อย่าง หนึ่ง, ฝรั่งเศส คง เห็น อย่าง หนึ่ง. อังกฤษ คง เห็น อย่าง หนึ่ง, ไม่ เหมือน กัน ทั้งสาม เมือง. ฝ่าย อังกฤษ คอเวอแมนต์ คง จะ สรรเสริญ หนังสือ พิมพ์, ที่ คือ ผู้ พิพากษา รับ สิ้นบล, ฤกษ์ ที่ เป็น แม่ทัพ ที่ ช่ม ชี้ ทหาร ต่าง ๆ, เพื่อ จะ ได้ เงิน ของ เขา เอา ไว้ เป็น ของ ตัว, ฤกษ์ ที่ เกือบ ภาษี เกิน พิถีท แล รับ สิ้นบล ต่าง ๆ. ฤกษ์ ที่ เป็น เจ้า เมือง มี เงิน เดือน ๖๐๐ ที่ จะ เลี้ยง บุตรภรรยา ด้วย ที่ แม่ เท่านั้น, แต่ เมื่อ กาลัง เป็น เจ้า เมือง ก็ กลับ เป็น คน มั่ง มี เรว เป็น ชัยวรย์. หนังสือ จดหมาย เหตุ ที่ จะ แจ้ง ความ ผิดใด ๆ, ใน พวก ขุนนาง ก็ จะ ได้ ที่ สรรเสริญ ฝ่าย อังกฤษ. เรา ปราชูณา จะ รู้ ว่า คอเวอแมนต์ จีน จะ สรรเสริญ จดหมาย เหตุ เช่น ว่า มา นี้ ฤกษ์ ไม่. เรา ยอม ว่า หนังสือ จดหมาย เหตุ เป็น เครื่อง ที่ ให้ คอเวอแมนต์ ที่ ไม่ อาไศรย ความ สักคี่ มีความ ไม่ สบายใจ ต่าง ๆ. แล เมื่อ หนังสือ จดหมาย เหตุ เกิด ขึ้น ใหม่ ๆ นม นานู แล นั้น, คอเวอแมนต์ ทั้ง ปวง ที่ ประเทศ ยุโรป ท้า กตหมาย ห้าม ปวาม หนังสือ พิมพ์ ทนิก ทนา, กลับ จะ เป็น อินคราย แก่ คอเวอแมนต์. แต่ ครั้น อยู่ มา มี สว่าง ขึ้น ในใจ คน ทั้งปวง กลับ เข้าใจ ว่า, คอเวอแมนต์ ทั้งปวง เป็น สำรับ ที่ จะ ยำรุง ฝูง ราษฎร, ใช้ ว่า ราษฎร สำรับ จะ ยำรุง คอเวอแมนต์. เหตุ ฉนั้น คน ทั้งปวง จึง เข้าใจ ว่า, หนังสือ จดหมาย เหตุ เป็น เครื่อง สำรับ ฝูง ราษฎร สรรค คอเวอแมนต์ แล ขุนนาง ทั้งปวง ที่ อยู่ใน คอเวอแมนต. เจ้า เมือง จีน ได้ ชื่อ ว่า เป็น บิดา ของ ราษฎร ทั้งปวง. ขุนนาง ทั้งปวง ก็ ต่าง พะ เนตร เพื่อ จะ ได้ ช่วย เจ้า เมือง ฝูง ราษฎร ให้ อยู่ เป็น สุข. เหตุ

ฉนั้น สม ควร ที่ เจ้า เมือง จีน, จะ ได้ ชอบใจ พวกเรา ที่ ลง พิมพ์ ที่ ขุนนาง ทั้งปวง ที่ ได้ ทำ อาสัค อาธรรม ให้ ฝูง ราษฎร เด็ด ครั้น นั้น. แล เมื่อ ข้าพเจ้า จะ ยอม รับ ด้วยใจ ถ่อม ลง ตาม ที่ สมควร, แล ว่า หนังสือ จดหมาย เหตุ ต่าง ๆ จำ เป็น มีความ ผิด บ้าง, เรา จะ ต้อง ทำ หนังสือ จดหมาย เหตุ ต่อ ไป, แล ลาง ที่ จะ มีความ ผิด เตียนถูก ต้อง ขุนนาง ผู้ใหญ่ ผู้ น้อย บ้าง เหมือน แต่ ก่อน ตาม ที่ สมควร, แต่ จะ ไม่ แกล้ง ตี ไปเล่า ๆ เลย.

๑ กฎหมาย อังกฤษ ใจความว่า, ถ้า ไม่ ได้ แกล้ง เกีย ความ เต้ง แล ใจ ไม่ ตไม่ ร้าย ไม่ โกรษ แก่ คน ที่ ได้ ลง พิมพ์ ฉนั้น, จะ โทษ เอา ก็ ไม่ ได้.

ราคา สิ้นคี่ เมือง ยองกง

๑ เดือน ยี่ ขึ้น ๓๐ ค่ำ เข้า ใน เดือน ช้าย ชาย ไม่ ไคร่ จะ ตี ครั้น ถึง ต้น เดือน ยี่ ราคา ค่อย ตี ขึ้น เพราะ เขา ต้องการ เขา ไป ขาย ที่ เมีย ยี่ ปุ่น ที่ เข้า พง ราคา ใน วัน ขึ้น ๓๕ ค่ำ นั้น แวง ขึ้น เขา วาง กุ้ง หาบ ตะ เหยียน ๗๐ เซนต์ แล ๒ เหยียน ๕๕ เซนต์ เข้า อาวระกัน หาบ ตะ เหยียน ๗๕ เซนต์ แล ๒ เหยียน ๓๕ เซนต์ เข้า สยาม หาบ ตะ เหยียน ๗๐ เซนต์ แล ๒ เหยียน ๓๕ เซนต์ เข้า ไซ่ง่อน หาบ ตะ เหยียน ๕๕ เซนต์ แล ๒ เหยียน ๒๕ เซนต์ ๑ พริกไทย ชาว หาบ ตะ ๓๐ เหยียน ๕๐ เซนต์ แล ๓๐ เหยียน พริกไทย คำ หาบ ตะ ๒ เหยียน ๕๐ เซนต์ แล ๒ เหยียน ๗๐ เซนต์ ๑ หมากแห้ง หาบ ตะ ๓๐ เหยียน ๗๐ เซนต์ แล ๔ เหยียน ๖๐ เซนต์ ๑ ตกัว เหยียบ หาบ ตะ ๒๓ เหยียน แล ๒๒ เหยียน ๕๐ เซนต์ ตกัว นม หาบ ตะ ๒ เหยียน ๓๐ เซนต์ แล ๒ เหยียน ๖๐ เซนต์ ๑ เหล็ก วิลาด หาบ ตะ ๖ เหยียน ๒๕ เซนต์ แล ๗ เหยียน ๕๐ เซนต์ ๑ ปวอด หาบ ตะ ๖๗ เหยียน แล ๖๘ เหยียน

พวก ขบถ เมือง จีน

๑ ข่าว ว่า พวก ขบถ ที่ เรียก ว่า เนียนไฟ, กลับ เข้า มา ใน แขวง ชางเฮาแล้ว. เข้า มา ได้ มีน คน อยู่ ที่ ตำบล ของ ไป โกล จาก เมือง ชางเฮา ใน ระ ทว่าง ๓๕ ไมล์, ๑๑๔๐ ไมล์. ทหาร ของ มนเซีย คือ เหวลระ ได้ ออก ไป รับ แล้ว, เห็น ความ นี้ จะ ได้ ขณะ พวก ขบถ ง่าย, ขุน นาง เมือง จีน มีความ ไว้ ใจ มีน คง.

ฝูง ร่ายฎฐ หนีออกจาก พวก ขบถ, มาเข้า เมือง ฮางฮา มาก
ทุก วัน ๆ. เมื่อ ก่า ลังลง พิมพ์ จด หมายเหตุ นี้, มีข่าว มา แต่
เมือง ของ ไปว่า. พวก ขบถ เหน จะ ทำน ทาน มิได้ ก็ หนี ไป เลี้ย
แล้ว.

เรือ เจ้าพระยา

๑ มา ถึง กรุง เทพ ฯ ณ วัน อังคาร เดือน ๓ ขึ้น ๒ ค่ำ ขา
ยุโรป โดย สาร์ มา มีศ เทอ ลิสเต ๑ มีศ เทอ ออกแมน ๑ มีศ เทอ
รชเบอ ๑ มะค้ำรชเบอ ๑ กับ คันเช บอ กอส ๑ มะค้ำเช บอ กอส ๑

๑ ข่าว มา ว่า เรือ กรุง เทพ ฯ ชื่อ ชอก ล่า หนึ่ง เลี้ย ที่ ทะเล
วิม เเกาะ บอ เนียว ฝ่าย เหนือ. กับ คัน แล ลู กเรือ ทาย หลาย คน
วัน ไว้ แต่ ทัพ หนึ่ง คน หนึ่ง ลู กเรือ ๓ คน.

๑ เรือ ไป มา แต่ เมือง ของ กง มี ข่าว ว่า, เกิด เหตุ ที่
เมือง ชอง กง. วัน พฤหัส เดือน ๒ ขึ้น ๑๒ ค่ำ เรือ สำรับ ไว้ ทัพ
นั้น มี คิน มาก ของ เมือง บริเมน ทิด ไฟ แดก, แล เรือ รบ ของ
บริเวน ชื่อ ที่มีศ อยู่ ใกล้ กัน ก็ พลอย แดก ด้วย. คน ขา ติ ยุโรป
ตาย ๑๖ คน จีน ๓๐ คน. ขณะ นั้น กับ ทัพ เรือ รบ ไม่, อยู่ ไป
อยู่ ล่า ชอง ทัพ รอต ทัพ. เสียง ทัพ นั้น แดก นั้น ตั้ง นึก แผ่น ทัพ
กะเทือน ตึก ไว้ แก้ว สำรับ ใส น้ำ ทัพ ตึก แดก ไป.

ข่าว ที่ กรุง เทพ ฯ

๑ เดือน ๓ ขึ้น ๗ ค่ำ เรือ กล ไฟ ชื่อ ชะ บัน มา ถึง กรุง
เทพ ฯ เรือ นั้น จะ เดินทาง สิงคโปร์ กับ กรุง เทพ ฯ เหมือน
เรือ เจ้า พยา. ชาว อังกฤ ทัพ ปวง ที่ ไป เปน พระ ยาน ใน การ
ที่ ชำระ ความ มีศ เทอ สกอต, ที่ เมือง สิงคโปร์ ก็ โดย สาร์ เรือ
นั้น กลับ มา แล้ว. ข่าว ว่า มีศ เทอ สกอต แพ้ คอเวอแมน อังกฤ.
ศาล ที่ เมือง สิงคโปร์ พิจารณา เปน สัตย ว่า, มีศ เทอ สกอต เปน
คน แดก ได้ สกเนออิริน จม น้ำ, เพื่อ จะ ได้ เงิน อินชุนรช แล้ว
ทัก สิ้น กับ ทัพ เรือ อีริน เปน โทษ ด้วย ทัพ จาง มีศ เทอ สกอต, ให้
สกเนออิริน จม น้ำ. ทัพ หนึ่ง คน หนึ่ง ก็ เปน โทษ ด้วย. ข่าว ว่า มีศ
เทอ สกอต แล กับ ทัพ นั้น ต้อง ขับ ไล่ ไป อยู่ เมือง อื่น, เปน เมือง
สำรับ คน โทษ อยู่ ใช้ ให้ ทำ ราชการ ไป อยู่ จน สิ้น ชีวิต. ทัพ หนึ่ง
นั้น ต้อง ขับ ไล่ ไป อยู่ เมือง อื่น. ที่ สำรับ คน โทษ ๕ ทัพ แล้ว จะ
ให้ ทัพ โทษ.

ข่าว ทาย

๑ ณ วัน เดือน ๒ แรม หก ค่ำ กรม หมื่น อุดม รัตนราชสิริน พระ
ชนม์ จะ เปน โรค ไข้ เวราก็ ทา ทราบ ไม่, ณ เดือน ๓ ขึ้น ๔ ค่ำ
พระยาจุลา ถึง อาลัย กัม.

คดี สิ้น ความ กง สุต ฝรั่งเศส แล หมอ ปรีทเด

๑ ณ วัน เสาร์ เดือน ๒ แรม ๑๓ ค่ำ, กง สุต อเมริกา พัง พาน
ความ กง สุต ฝรั่งเศส กับ ข่าพเจ้า, มี ๓ คน เปน ผู้ ช่วย คดี สิ้น
คือ หมอ คิน ๑. หมอ เช่า ๑. มีศ เทอ กอเวอเนอริเนอ ที่ โรง มี ไฟ อะ
เมริกา ๑. เมื่อ แรก จะ พัง ค้ำพยาน นั้น. ฝ่าย จำ เลอ ยก็ เข้า ใจ
ว่า, อย่าง กด ทนาย อเมริกา จะ ให้ ผู้ โจททสา ยาน ทัพ ก่อน ว่า
คำ ที่ จด หมายเหตุ, ที่ ได้ ลง พิมพ์ ว่า ด้วย กง สุต ฝรั่งเศส นั้น
เปน คำ เท็จ, แล คำ นั้น จะ ให้ ชื่อ ของ ท่าน เลี้ย ไป ยัง ไว. แต่
กง สุต อเมริกา ผู้ พิพากษา ว่า, ไม่ ต้อง การ ให้ โจททศ ฤ
มิพยาน อะไร ๆ ก่อน. ครว ที่ ผู้ จำ เลอ ย จะ แก่ ทัพ เลี้ย ก่อน.
ผู้ จำ เลอ ย จึง ต้อง ยอม ตาม ได้ การ เปน ใจ ความ ว่า, คำ ที่
ลง พิมพ์ ว่า ด้วย กง สุต ฝรั่งเศส นั้น, เปน คำ ที่ กด ทนาย อัง
กฤษ, กด ทนาย อเมริกา ไม่ เรียก ว่า, เปน คำ สัตย ชรวม เนียม
จด หมายเหตุ. เพราะ กด ทนาย นั้น ยอม ให้ เจ้า ของ จด หมายเหตุ
คดี การ ชุน นาง ทั้ง ปวง ได้, เพื่อ จะ ได้ เปน ประโยชน์ แก่ บ้าน
เมือง, ถ้า ไม่ ได้ แก่ ลง ตกลง พิมพ์ เปน คำ เท็จ, แล ไม่ ได้ คัด อิจ
หา ไม่ ไกรธ ผู้ โจททศ นั้น, กด ทนาย ยอม ให้ ลง พิมพ์ ได้, จะ โทษ
เขาก็ ไม่ ได้. ผู้ จำ เลอ ย ก็ คัด เขา กด ทนาย อังกฤษ, แล กด
ทนาย อเมริกา ออก มา สำแดง ให้, ผู้ พิพากษา แล คน ทั้ง
ปวง พัง ให้ เข้า ใจ ว่า, ชรวม เนียม กด ทนาย เปน ดัง นั้น จริง.
แล้ว จำ เลอ ย ก็ แก่ ทัพ ว่า, ไม่มี ใจ อิจจาดุชญา แล ไม่ ได้ เปน
อะไร ไกรธ กับ กง สุต ฝรั่งเศส. เมื่อ ทัพ กลับ มา จาก เมือง
ฝรั่งเศส ผู้ จำ เลอ ย ก็ ได้ ลง พิมพ์ ขอ เชิญ ท่าน ว่า, กลับ มา อยู่
ใน กรุง เทพ ฯ เปน สุข เกิด. นั้น เปน เดือน แปร ทัพ ที่ หนึ่ง. ตั้ง
แต่ นั้น มา ถึง ได้ ยิน ข่าว บ่อย ๆ, ว่า กง สุต ฝรั่งเศส กับ คอ
เวอแมน กรุง เทพ ฯ ทำ การ ไม่ สมาย กัน ทัพ ๆ นา ๆ, ก็
ไม่ได้ ลง พิมพ์ ทัพ การ กง สุต เพราะ ได้ ใจ ไว้ ว่า, จะ ไม่ ให้
เลี้ย ไม ทัพ กับ ท่าน. ครั้น มา ถึง เดือน ๑๑ ขึ้น ๓ ใน หนึ่ง
สี่ จด หมายเหตุ มา แต่ เมือง ลอน ดอน, ได้ ทัพ กง สุต ฝรั่งเศส

ทาง ๆ. มีผู้เป็นสำคัญ บอกว่า, เขาฝากหนังสือ นั้น มาเพื่อจะให้ลงพิมพ์ บาง กอก รีกอเคอ, คนที่ จะ ลง จะ เป็น คน เป็น ประโยชน์แก่กรุง เทพ ๆ เขา จึง ยอม ลงพิมพ์, ด้วยใจไม่ อยาก ตี, เพราะ เหนแก่กรุง เทพ ๆ จึง จำใจลง. ตั้งแต่ นั้น มา ถึง เดือน อ้าย ซีน ก็ ไม่ได้ ลงพิมพ์, ทีเอา กงสุล ฝรั่งเศส ลัก คำ เคียว, ถึง ได้ ยินข่าวว่า คอเวอ เมนต์ กรุง เทพ ๆ เป็น ทุก ต่าง ๆ เพราะ คำ กงสุล ฝรั่งเศส ก็ ทำได้ ลงพิมพ์ ดี การ นั้น ไม่ ครั้น ถึง เดือน อ้าย ซีน ๔ คำ, คน ทั้งปวง เป็น อันมาก ฎกั ก็น่า เกิด วุ่นวาย ที่ นำ พระอินทร์ สุทธิ สวรรย, เวา พิจาวณา ฎกั จะ จริง ฎกั ไม่ ก็ เหน ว่า มี สำคัญ พยาน เหน ว่า เป็น ความ, จริง จึง อาจ ลง พิมพ์. นึก ว่า ถ้า ไม่ได้ ลงพิมพ์ คน ทั้งปวง ก็ จะ ว่า คีซาลาค ไม่ ตาม ขรรมนิยม จดหมายเหตุ, ไม่ รีกกรุง เทพ ๆ แต่ ๆ. จึง ลง พิมพ์ ตามที่เขา ฎกั ก็น่า เป็น อันมาก. ใน หนังสือ ที่ ลง พิมพ์ นั้น, หา ได้ ว่า คำ ที่ เรา ลงพิมพ์ นั้น เป็น การ จริง ไม่. ได้ ว่า แต่ เพียง นี้ ว่า ดู เหมือน จะ เป็น คำ จริง มาก, ว่า แต่ เท่านั้น. อยู่สัก ๔ วัน. เมื่อ ได้ ยิน ว่า คอเวอ เมนต์ กรุง เทพ ๆ แจ้ง ความ ว่า คำ ที่ ลงพิมพ์ ใน หนังสือ บางกอก รีกอเคอ ว่า, กงสุล ฝรั่งเศส ทูล ขอให้ ถอด ท่าน เจ้าพระยา ศรี สุวี วัช จาก ที่ สมุท พระก ลลา โหม นั้น เป็น คำ ไม่ จริง, เป็น แต่ กงสุล ทูล ขอให้ เปลี่ยน ท่าน เจ้า พระยา กลา โหม, ออก จาก เป็น คำ มิซซันเนอ ใหญ่ ใน หนังสือ สัญญา เมือง เขมร กรุง เทพ ๆ. เวา พิจาวณา การ นั้น เหน จะ ผิด จริง, จึง เขียน หนังสือ ไป ถึง กงสุล ฝรั่งเศส ยอม รับ ว่า เหน จะ เป็น ความ ลงพิมพ์ ผิด ไป แต่ หา ได้ แก่ ลง ผิด ไม่. จึง ว่า ท่อ ไปว่า ท่าน กงสุล เหน ข้อ โดอื่น ไม่ จริง, เวา เข้มใจ จะ ลง พิมพ์ แก่ ตามใจ ท่าน.

๑ เราผู้จำเลยแก่ตัว เป็นใจ ความ มา เพียงนี้, ผู้พิพากษา จึงว่า, ถ้า จำเลย จะ เรียกพยาน ไต ๆ มา แก่ตัว ก็ ควร ที่ จะ เรียก เคียว นี้. เราผู้จำเลย จึง บอก ว่า มี พยาน ๒ คน ๓ คน ที่ จะ ให้การ ว่า, เกิด วุ่นวาย เพราะ กงสุล ฝรั่งเศส ใน วัน นั้น, นำ พระอินทร์ สุทธิ สวรรย จริง. ตั้งแต่ วัน นั้น มา ประตุก็ บัด เสีย, คน ชาติ ยุโรป ที่ เคย เข้า ไป โดย สดวก ก็ เข้า ไป ไม่ได้. เราเรียก พยาน มา ให้การ ดังนี้, เพราะ นึก เหน ว่า กงสุล ฝรั่งเศส จะ ไม่ ยอม รับ ว่า เกิด วุ่นวาย เพราะ ตัว ท่าน ใน วัน นั้น. เรา จึง เรียก เซนเร อลระบาศเตอ เอคไควเออ เป็น ที่ ๒ ใน กงสุล อังกฤษ สาบาน ตัว แล้ว, ถาม ท่าน ว่า, ท่าน รู้ อะไร ถึง การ นั้น บ้าง. ท่าน

ตอบเป็นใจ ความ ว่า, วัน ก่อน เหตุ นั้น ได้ เข้า ไป ทาง ประตุ นั้น สบาย ไม่ได้ บัด บัด วัน นั้น มา, ได้ พา นาย เรือ ๒ คน จะ เข้า ไป ตู ซ้าง ผ็อก แล อะไร ๆ เล่น ใน ที่ นั้น, เหน ประตุ บัด บัด อยู่ ขอ ให้ บัด ก็ ไม่ มี ใคร รับ. ถาม ว่า เหตุ อะไร จึง บัด. ท่าน ตอบว่า ไม่ มี ใคร บอก เจ็บ ที่ เคียว. แล้ว พบ เสมียน ทรา บอก ว่า เข้า ไป ทาง นั้น ไม่ได้. จึง อ้อนวอน ให้ พา เข้า ไป ได้ ได้. เสมียน ทรา จึง พา ไป ประตุ อื่น ที่ ไม่ได้ เคย เข้า ไป. จึง ถาม เสมียน ทรา ว่า ประตุ บัด เพราะ เหตุ อะไร ฎกั. ตอบ ว่า ได้ ถาม แต่ ท่าน หา ได้ บอก เหตุ ไม่. มี ศเทศ อลระบาศเตอ ให้ การ แล้ว ปล่อย เสีย.

๑ จึงเรียก พระราช รอง เมือง เป็น ที่ ๒, ผู้ โจทก์ จำเลย ไม่ คิดใจ ให้ สาบาน ตาม ขรรมนิยม ไทย, ขณะ นั้น ผู้ จำเลย ก็ บอก ว่า พระราช รอง เมือง คน นี้, ไม่ ได้ อยู่ใน พวก เจ้า นาย ขุน นาง ที่ บางกอก รีกอเคอ ได้ ลง เอา ครั้ง ก่อน นั้น, ว่า จะ เป็น พยาน ใน การ ที่ กงสุล ฝรั่งเศส ทำ วุ่นวาย นั้น. แล้ว ถาม พระราช รอง เมือง ว่า, ท่าน ได้ รู้ อะไร ใน การ ที่ กงสุล ฝรั่งเศส ทำ วุ่นวาย ที่ นำ พระอินทร์ สุทธิ สวรรย บ้าง ฎกั. เมื่อ ท่าน ยัง หา ได้ ตอบ ไม่, กงสุล ฝรั่งเศส ก็ ยอม รับ เป็นใจ ความ ว่า, เรา ได้ เกิด ล่า บาด วุ่นวาย ต่าง ๆ เพราะ คอเวอ เมนต์ กรุง เทพ ๆ มากมาย. จึง ถาม ว่า ได้ ความ ล่า บาด วุ่นวาย ใน วัน นั้น ฎกั. ท่าน ก็ ยอม รับ ว่า เกิด จริง, เกิด เพราะ เรา ขอให้ เปลี่ยน ท่าน เจ้า พระยา กลา โหม ออก จาก ที่ คำ มิซซันเนอ ใหญ่ ใน การ ไมตรี เมือง เขมร.

๑ แล้วก็เรียก พยาน ที่ ๓ ชื่อ เสมียน ทรา ผู้ โจทก์ จำเลย ไม่ คิดใจ สาบาน ตาม ขรรมนิยม ไทย. ถาม เสมียน ทรา ว่า ท่าน พา มี ศเทศ อลระบาศเตอ เข้า ไป ใน พระ บรมมหา ราชา วัจ ใน วัน นั้น, ตาม ประตุ ที่ ชาติ ยุโรป เคย เข้า ไป ฎกั ไม่. ท่าน ตอบ ว่า เรา ได้ นำ อัครไป เข้า ทาง ประตุ วิเสศ ไชยศรี. ถาม ว่า ประตุ นั้น เป็น ประตุ ชาติ ยุโรป เคย เข้า ไป ฎกั. ท่าน ตอบ ว่า หลย ปี แล้ว, คน ชาติ ยุโรป ไม่ เคย เข้า ไป ทาง ประตุ นี้. จึง ถาม ท่าน ว่า เหตุไร ไม่ได้ พา มี ศเทศ อลระบาศเตอ เข้า ไป ทาง ประตุ ที่ ชาติ ยุโรป เคย เข้า ไป. ท่าน ตอบ ว่า เพราะ นาย ประตุ ไม่ ยอม ให้ เข้า ไป. ถาม ว่า ทำไม เขา บัด ประตุ ไม่ ให้ ชาติ ยุโรป เข้า ไป เล่า. ท่าน ตอบ ว่า ไม่ รู้, ถาม ว่า นาย ประตุ ไม่ได้ ออก เหตุ ฎกั, ท่าน ตอบ ว่า ไม่ได้ บอก เสมียน ทรา ให้ การ แต่ เท่านั้น ก็ ให้ ปล่อย เสีย.

๑ แล้วเรียกพยานที่ ๔ ชื่อ, คปยู. ซี. พิชเชอ, ได้สา
 ยานตัวว่า จะพูด ตาม ความ จริง. ถามว่า ทุกวันนี้เจ้า
 ได้รับจ้างในโรงพิมพ์หลวงฤ. เขาตอบว่าได้รับจ้าง. ถาม
 ว่าเจ้าเคยเข้าไปทำการในโรงพิมพ์นั้นทุกวันฤ. เขาตอบ
 ว่าเคยเข้าไปทุกวัน. ถามว่า ตั้งแต่ วันที่เกิดวุ่นวายนั้น, เจ้า
 เข้าไปโดยสะดวกฤ. ล้ายาก. เขาตอบว่าข้าพเจ้าไม่ได้ลำบาก
 ถามว่าเจ้าไม่ได้บอกคนอื่นว่าเรา จะเข้าไปที่โรงพิมพ์โดย
 สบายมิได้อีกฤ. เขาตอบว่าไม่ได้บอก. ถามว่าเจ้าไม่รู้ว่า
 ประตูนั้น บล็อกไม่ให้เข้าฤ. เขาตอบว่าไม่ได้รับรู้,
 แต่ได้ยินเขาว่า บล็อกเสียแล้ว. ถามว่าเจ้าได้บอกเหตุเพราะ
 ที่ได้เข้าฤ. เขาว่าไม่ได้บอก. ถามว่าเป็นผู้ใดบอกเจ้าว่า ประ
 ตุนั้น บล็อกเสียแล้ว. เขาบิตพลัวไปไม่ตอบ. ถามเขาว่าเจ้า
 ไม่ได้รับรู้ฤ. ว่า มนชัย โอเบเรีย เกิดวุ่นวาย กับในหลวงในวัน
 นั้นฤ. เขาตอบว่าได้แต่หนังสือ บางกอกกรีกอกเคอ บอก, แล
 คีย์คั้น อรรถัน ใน เรือ กลไฟเจ้า พระยา บอกได้รับรู้. ถามเขา
 ว่า ประตูนั้น หลวงนั้น ยังกำลัง บล็อกอยู่ฤ. เขาตอบว่าข้าพเจ้า
 ไม่ได้เห็น บล็อก. ให้การแต่เพียง นี้แล้ว ปล่อยเสีย.

๑ กงสุลอเมริกา จึงว่า ถึงเวลาที่ควร จะเลิกการพิพาค
 ษา, จะเลิกไป ถึง วัน อังคาร เดือน ๓ ขึ้น ค่ำ หนึ่ง, แล้ว จะมาประ
 ชุมกัน อีกเวลาเช้า ๔ โมง, ในระหว่าง ๔ โมง จนบ่าย ๖ โมง
 จ ตักสิน ความ นั้น ได้แล้ว, จะแจ้งให้ปรากฏว่าผู้ใด ๆ จะมา
 ฟัง ก็มาได้, ผู้ใดจะฟ้องร้อง จะไม่มากก็ได้ แล้วก็เลิกกัน.

๑ เมื่อถึง วัน อังคาร เดือน ๓ ขึ้น ค่ำ หนึ่ง, ผู้ช่วย กงสุล
 ก็ ประชุม กัน ที่ กงสุล ตาม นึก กัน, แล้ว ตักสิน ตาม คำพยาน
 ที่ได้ การ ครั้ง ก่อน, เพราะ จำเลย ไม่ได้เรียกพยาน ที่ได้ ยิน
 เองได้ เห็น เอง, ในเวลา ที่ เกิด วุ่นวาย นั้น, จึง ตักสิน ให้ จำเลย
 เสียเงิน ๑๐๐ เรี่ยนแก่ผู้ โจทก์, แล ให้ จำเลย เสีย ค่า ขรรณ
 เนียม ต่าง ๆ เป็นเงิน ๑๐๐๗ เรี่ยน ๗๕ เซนต์. ศรี ด้วย กัน เป็น
 เงิน ๑๐๐๗ เรี่ยน ๗๕ เซนต์. จำเลยหา พยาน ฎเกาะจะให้ ปรากฏ
 ว่า ได้เกิด วุ่นวาย ใน วัน นั้น เพราะ กงสุล ฝรั่งเศส จริง. ตั้ง แต่
 นั้น ประตูนั้น พระชินัง สุชัย สวรรย จึง ได้ บล็อก, ไม่ได้ คน ซาคิ
 ญู ไป เข้าไป. เพราะ จำเลย นึก เห็น ว่า ถ้า มี พยาน สืบ ได้ ความ
 แต่ เพียง นั้น, ผู้พิพากษา คง พิจารณา เห็น เป็น แน่นนอน, ว่า คำที่
 ลง พิมพ์ นั้น เป็น คำ จริง มาก, ภา ที่ จะ ให้ จำเลย ได้ ชนะ กงสุล
 ฝรั่งเศส ได้, ไม่ ต้อง การ ด้วย พยาน อีก ต่อ ไป.

๑ ผู้ จำเลย ไม่ได้ เรียก พยาน ที่ได้ ยิน แก่ หู ที่ได้ รับ แก่
 คา, เพราะ เห็น แก่ แผ่นดิน กลัว จะ เกิด วุ่นวาย ต่าง ๆ มากมาย
 ไป. แล จะ เป็น อันตราย แก่ พยาน นั้น ด้วย, จึง ตั้ง ใจ ว่า ถึง
 จะ แพ้ กงสุล ลง, เรา จะ ยอม เสีย เงิน ๑๕๐๐ เหยี่ยน ตาม ที่
 กงสุล จะ เอา แต่ เดิม.

๑ เราผู้ จำเลย ลง พิมพ์ เป็น ภาษาไทย ครั้ง นี้ ด้วย ปวารณา
 จะ ให้ ท่าน ทั้ง ปวง ที่ได้ อ่าน หนังสือ จกหมายเหตุ นี้, พิจารณา ข้อ
 ความ ตาม บัญญัติ ของ ทวี ว่า ช่าง ไท ไท ควร จะ แพ้ ช่าง ไท ไท ควร
 จะ ชนะ ๑ เรา ได้ ยิน ช่าว ว่า กงสุล ฝรั่งเศส ชอบ ใจ ด้วย กงสุล
 อเมริกา ตักสิน ให้ ได้ ชนะ. แล ท่าน กงสุล ฝรั่งเศส จึง ว่า เพราะ
 เรา ไม่ ต้อง การ เงิน ร้อย เหยี่ยน ที่ ประย หมาย นั้น, เรา จะ ยก ให้
 แก่ ผู้ จำเลย, เพราะ ท่าน ผู้ จำเลย เป็น คน ยาก จน มี ครอบครัว
 ครัวใหญ่. ข้าพเจ้า ผู้ จำเลย เห็น ไม่ ควร ที่ จะ รับ เงิน ที่ กง
 สุล ฝรั่งเศส ยก ให้ นั้น, เพราะ เป็น เงิน ที่ เรา เห็น ว่า ไม่ ควร ที่
 กงสุล จะ ได้. ถ้า เรา ได้ รับ ไว้ แล้ว, ดู เหมือน จะ เป็น การ
 ยอม รับ ว่า, การ ที่ ตักสิน นั้น ถูก ต้อง กตหมาย แล ขรรณ เนียม
 จกหมายเหตุ ที่ เมือง อเมริกา อยู่ แล้ว. แต่ ที่ จริง เรา เห็น ว่า
 ผิด กตหมาย ผิด ขรรณ เนียม นั้น หลาย อย่าง นึก.

๑ อนึ่ง ผู้ พินาศา ความ ทั้ง สี่ คน นั้น, ก็ คิด เมตตา เรา ผู้
 จำเลย ด้วย, จึง พร้อ ม ใจ กัน จะ ยก ค่า ฤชา เสีย ๕๐ เหยี่ยน, จะ
 เอา แต่ ๔๘ เหยี่ยน ๗๕ เซนต์.

๑ ผู้ จำเลย เห็น ว่า ไม่ ควร จะ รับ. ครั้น รับ เข้า คน ทั้ง
 ปวง ก็ จะ เข้า ใจ ว่า, ยอม แพ้ ความ แก่ กงสุล ฝรั่งเศส.

การ บรม ทัพ

ณ วัน อาทิตย์ เดือน ๓ ขึ้น ๖ ค่ำ, คืน วัน นั้น ชัก พระ ลง
 ลง มา ลอย อยู่ ที่ หน้า พระ ราช วัง เดิม, เพราะ เป็น ที่ ประสูติ
 องค์ ท่าน, แล มี การ เล่น ต่าง ๆ. ณ วัน จันทร์ ขึ้น ๗ ค่ำ, เวลา
 เข้า ๕ โมง เสด, ชัก พระ สฟ ไป เข้า พระ เมรุ. มี กำหนด ว่า วัน ๑๓
 ค่ำ จะ ถวาย พระ เพลิง วัน ๑๕ ค่ำ จะ เลิก การ.

แอกแดนติก เทลลิแคرف

๑ ช่าว มา แต่ เมือง อเมริกา ว่า, แอกแดนติก เทลลิแคرف
 ได้ การ คำนึก. เขา บอก ช่าว ตาม ทาง นั้น คำนึก เป็น แผ่น
 ย่า. เจ้า ของ ทาง นั้น ไว้ ใจ ได้, ว่า การ นั้น คง จะ คำนึก,
 แล จะ ขอ เคา เวอ เมนต์ อังกฤช ยอม ให้ กับ ประนี้ นั้น, ให้ ใช้ เงิน

ในการนั้น, ในระหว่าง ๒๐ แส่น แด ๕๐ แส่นเงิน สะเทอลิง, เงิน สะเทอลิง อื่น ที่ประมาณ สัก ๕ เหรียญ เมกสิกัน. ถ้า คอเวอ เมนต์ อังกฤช ยอม ตั้ง นั้น, เขา คง จะ ทำ ทาง อื่น, ค่า ธรรมเนี่ยม ที่ จะ บอกร ใน ทาง นั้น จะ น้อย ลง ครั้ง หนึ่ง. ทั้ง แต่ เดือน ๔ แรม ค่า หนึ่ง จน ถึง เดือน ๑๐ ขึ้น ๑๒ ค่า, กับ ประเด็น นี้ ได้ กำไร ๔๖๐.๔๘ เปนี่ สะเทอลิง, คิด เปน เงิน เหรียญ ประมาณ ๒ แส่น ๓๐ เหรียญ. กำไร นี้ ได้ ใน ๕๕ วัน เท่า นั้น, คือ วัน ละ ๔ พัน ๕๕๐ เหรียญ.

ผี พุง ใต้

๑) ชาว มาแต่ เมือง เคอรา ก็ ว่า เมื่อ เดือน ๑๒ ขึ้น ค่า หนึ่ง คืน วัน นั้น มี ผี พุง ใต้ ตั้ง แต่ ตึก ตอ ตอ รุ่ง มี มาก กว่า มาก นึก ทัว บ้าน ทัว เมือง แสง สว่าง ไป ทิ้ง อากาศ ภาว ที่ จะ ผ่าน หนึ่ง ลือ ได้ สว่าง ยิ่ง กว่า แสง เดือน ดาว ที่ เปน เหมือน สาย พัว แดบ แดบ ไป ใน อากาศ คืด ๆ กัน ไป ไม่ มี ะหว่าง อยุค แต่ ไม่ มี เสียง ร้อง ถึง ภาว นั้น คน ที่ ตื่น ตกใจ กลัว นึก ดาว คน ที่ คิด ว่า ถึง วันที่ จะ ลึน โดยก เข้า แด้ว ดาว คน ที่ คิด กลัว จน ลัดไป ดาว คน ที่ กลัว ก็ ตก เข้า ลง อ่อน อ่อน พระเจ้า กลัว ว่า จะ ถึง วันที่ พิพากษา โดยก แด้ว คน เปน อื่น มาก ที่ จึง เข้า ไป ล้อ นตัว ใน ห้อง ปราศ ณา ไค มี คี กลัว จะ พบ พระภักตร์ พระเจ้า ๆ จะ มา สำแดง ไม่ อาย หนใด ครั้น โดก รุ่ง ที่ อยุค คน ทั้ง ปวง ที่ เทียว ไป ก ว่า จะ เกิด เหตุ ยัง ไบ บาง ที่ ไม่ หน อะไร หนึ่ง คือ จากหมาย เหตุ ชื่อ โมง พัก แดก ที่ เมือง อื่น บอกร ว่า ใน คืน วัน นั้น เกิด ผี พุง ใต้ ตั้ง แต่ ๖ ห่ม จน รุ่ง อากาศ นั้น ก็ สว่าง เหมือน คอก ไม่ ไฟ ที่ แดก นึก รุกา ทำ บ่อย ๆ ให้ มาก ๆ แด หนึ่ง ลือ จากหมาย เหตุ ชื่อ เซน แทรด อิน เดีย แดม บอกร ว่า เกิด เหตุ เช่น ว่า มา นี้ ที่ นั้น คัวย ใน คืน วัน นั้น พร้อม กัน เหตุ นี้ เกิด ตาม ที่ นัก ปราช ไค คิด ได้ ก่อน คิด ได้ เพราะ แผ่นดิน ลอย หมุน ไป ถึง ที่ ๆ เกิด ตั้ง นี้ เสมอ แผ่นดิน จะ ถึง ที่ นั้น เมื่อ ไค นัก ปราช ที่ คิด ได้ เหมือน ที่ คิด สุจ จันทร

น้ำ มัน ดิน

๑) ใน คฤทศ ศักราช ๑๘๖๕ เขา เก็บ ได้ น้ำ มัน ดิน ที่ เมือง อะเมรिका, ได้ ถึง ๒๑ แส่น ๘ ห่ม ๕ พัน ๘๐๐. คือ วัน ละ ๖

พัน ๕ ร้อย บารต์ ๆ หนึ่ง ๆ น้ำ ได้ ประมาณ ๘ ถึง ๑๐ แส่น. ใน คฤทศ ศักราช ๑๘๖๖ เขา เก็บ ได้ วัน ละ ห่ม บารต์. น้ำ มัน มาก เขา ใช้ ใน เมือง อยู่ใน ศิเทศ สัก ครั้ง หนึ่ง, เขา ไป ขาย เมือง ต่าง ๆ สัก ครั้ง หนึ่ง.

๑) ชาว มาแต่ เมือง ยี่ ปุ่น

๑) เดือน อ้าย แรม ๘ ค่า เซอ ทาริ บัก ชี ชี มา ไป เทียว ที่ คา บล ไซ นาคา วา, พวกร ชาว ยี่ ปุ่น เรียก ว่า ยา โณ นิน ทิก ตาม ไป ด้วย เปน พวกร สำ รับ เซอ ทาริ บัก ๆ. ชี มา ไป ก็ พบ ทวาร ยี่ ปุ่น คน ๑ มา ยืน ท่อ นำ ชัก กระบี่ ออก ทาม เซอ ทาริ บัก ไม่ ให้ ไป. เซอ ทาริ บัก จึง สั่ง ให้ พวกร ยา โณ นิน ที่ ตาม ไป นั้น, ไป จับ ทวาร ยี่ ปุ่น ไล่. เขา ไม่ อาย ทำ ทวาร คน นั้น ก็ กลับ หนี ไป. เซอ ทาริ บัก ก็ ควบ มา ติค ตาม จะ ไป จับ เอง, มี เอย ทวาร คน หนึ่ง ของ เซอ ทาริ บัก คิด ตาม เซอ ทาริ บัก ไป ด้วย เพื่อ จะ จับ ทวาร ยี่ ปุ่น ทวาร ยี่ ปุ่น หน เซอ ทาริ บัก ควบ มา มา ก็ วิ่ง หนี เทยม กำ ลัง, บัด เทียว หนึ่ง, เซอ ทาริ ก็ มา ถึง จับ ทัว สั่ง ให้ พวกร ยา โณ นิน ถอด กระ บี่ ออก เสย จาก คน นั้น. มี ๒ เล่ม ทวาร นั้น ก็ ยอม ปล้ำ กัน แต่ ลู พวกร ยา โณ นิน ไม่ ได้. ยา โณ นิน ก็ จับ ทัว ไล่ นำ มา ให้ เซอ ทาริ บัก ๆ ก็ พา ไป ถึง ที่ เซอ ทาริ บัก ว่า ราช การ ฝ่าย อังกฤช. แล วั คอเวอ เมนต์ ยี่ ปุ่น ก็ ใช้ คน มา รับ เอา คน โทย นั้น, จะ ทำ โทย ตาม ที่ สม ควร.

๑) อื่น ชาว ว่า การ คืด กัน ของ ที่ เมือง ยี่ ปุ่น ก็ เสรี แล วั ผู้ ที่ ได้ ตั้ง ขึ้น เปน ไค กุน ใหม่ ชื่อ สะตคบา ซี, ได้ ประชุม ผู้ ว่า ราช การ. ผู้ ใหญ่ ทั้ง ปวง เพื่อ จะ ให้ ปลูก ษา การ แผ่นดิน ยี่ ปุ่น ชาว ว่า ได้ ปลูก ษา กัน แล วั พรอ มใจ กัน ว่า, จะ รั กษา ทาง พระราช ไร ทวี ที่ ทำ ไว้ แด่ ทาง ประเทศ โดย ตี. ท่าน สะตคบา ซี ดู เหมือน จะ เทยม ใจ, จะ ให้ การ ค้า ขาย ที่ เมือง ยี่ ปุ่น นั้น สวกร ต่ วั น, แล วั ขอบ ใจ จะ ให้ ชาว ยี่ ปุ่น รั วั ษา แล ภาษา ประเทศ ยู โรป มาก ขึ้น. มี สำ คัญ พยาน มาก หลาย อย่าง, ว่า คอเวอ เมนต์ ยี่ ปุ่น ชอบ วั ย คน ต่าง ประเทศ มากกว่า แต่ ก่อน เปน แต้.

๑) อื่น ที่ เมือง อะ โท แขวง เมือง ยี่ ปุ่น เกิด ไฟ ใหม่ หลาย ครั้ง, กลาง คืน วัน ศุกร เดือน อ้าย ขึ้น ๘ ค่า เกิด ไฟ ใหม่ ใหญ่ บ้าน ที่ คืด กัน ประมาณ ๔ ไมล์ ตึก เรือน ใหม่ เสย ห่ม ท. หน จะ เปน เพราะ คน ตั้ง ไฟ. ที่ ไฟ ใหม่ ใหญ่ ที่ เมือง โย โท มา ครั้ง ก่อน นั้น, เทียว นี้ ชาว บ้าน กำ ลัง ทำ เรือน ทำ ตึก เรว วั น.

๑ ปฏิทิน บอก โมง แด่ ท่ม ใน ช้าง ขึ้น ๑๒ ค่ำ เดือน ๓ นี้ จนถึง แรม ๑๑ ค่ำ

คำอังกฤษ	คำไทย	คำจีน	อาทิตย์ขึ้น กี่โมง	อาทิตย์ตก กี่โมง	อาทิตย์เที่ยง กี่โมง	จันทร์ ตก
เดือน เพ็ญยวารี	เดือน ๓	เดือน ๑				
วัน เสาร์ ๑๖ ค่ำ	๑๒ ค่ำ	๑๑ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๑๓ นาที	๕ โมง ๔๗ นาที	๕ โมง ๔๕ นาที	๑๐ ท่ม
วัน อาทิตย์ ๑๗ ค่ำ	๑๓ ค่ำ	๑๒ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๑๒ นาที	๕ โมง ๔๘ นาที	๕ โมง ๔๕ นาที	๑๐ ท่ม ๕๘ นาที
วัน จันทร์ ๑๘ ค่ำ	๑๔ ค่ำ	๑๓ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๑๒ นาที	๕ โมง ๔๘ นาที	๕ โมง ๔๕ นาที	๑๑ ท่ม ๕๘ นาที
วัน อังคาร ๑๙ ค่ำ	๑๕ ค่ำ	๑๔ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๑๒ นาที	๕ โมง ๔๘ นาที	๕ โมง ๔๕ นาที	ขึ้น
วัน พุธ ๒๐ ค่ำ	แรม ค่ำ หนึ่ง	๑๕ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๑๑ นาที	๕ โมง ๔๙ นาที	๕ โมง ๔๖ นาที	ท่ม หนึ่ง ๔๗ นาที
วัน พฤหัสบดี ๒๑ ค่ำ	๒ ค่ำ	๑๖ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๑๑ นาที	๕ โมง ๔๙ นาที	๕ โมง ๔๖ นาที	๒ ท่ม ๓๘ นาที
วัน ศุกร์ ๒๒ ค่ำ	๓ ค่ำ	๑๗ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๑๑ นาที	๕ โมง ๔๙ นาที	๕ โมง ๔๖ นาที	๓ ท่ม ๒๘ นาที
วัน เสาร์ ๒๓ ค่ำ	๔ ค่ำ	๑๘ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๑๐ นาที	๕ โมง ๕๐ นาที	๕ โมง ๔๖ นาที	๔ ท่ม ๑๘ นาที
วัน อาทิตย์ ๒๔ ค่ำ	๕ ค่ำ	๑๙ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๑๐ นาที	๕ โมง ๕๐ นาที	๕ โมง ๔๖ นาที	๕ ท่ม ๖ นาที
วัน จันทร์ ๒๕ ค่ำ	๖ ค่ำ	๒๐ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๑๐ นาที	๕ โมง ๕๐ นาที	๕ โมง ๔๖ นาที	๕ ท่ม ๕๕ นาที
วัน อังคาร ๒๖ ค่ำ	๗ ค่ำ	๒๑ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๙ นาที	๕ โมง ๕๑ นาที	๕ โมง ๔๗ นาที	
วัน พุธ ๒๗ ค่ำ	๘ ค่ำ	๒๒ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๙ นาที	๕ โมง ๕๑ นาที	๕ โมง ๔๗ นาที	๗ ท่ม ๓๐ นาที
วัน พฤหัสบดี ๒๘ ค่ำ	๙ ค่ำ	๒๓ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๙ นาที	๕ โมง ๕๑ นาที	๕ โมง ๔๗ นาที	๘ ท่ม ๑๗ นาที
วัน ศุกร์ เดือน มาศ ค่ำ	๑๐ ค่ำ	๒๔ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๘ นาที	๕ โมง ๕๒ นาที	๕ โมง ๔๗ นาที	๘ ท่ม ๕ นาที
วัน เสาร์ ๒ ค่ำ	๑๑ ค่ำ	๒๕ ค่ำ	ย่ำรุ่ง ๘ นาที	๕ โมง ๕๒ นาที	๕ โมง ๔๗ นาที	๘ ท่ม ๕๑ นาที

เมือง จีน

๑ ระกหวาน บัน, ที่ฝ่ายเหนือเมืองจีนก็สบายมากว่า ขวรมหาไม้ สู้ทหวาน. ๑ อื่นก็เกิดไฟไหม้ที่เมืองฟูเจา, เรือชนคึกเสียบ ประมาณ ๔๐๐ หลัง. แลเกิดไฟไหม้ใหญ่ที่เมืองเทียนสินด้วย. ๑ อื่นที่เมืองฟูเจาเกิดการ วนวายใหญ่, เพราะนายทัพให้จับ นักปราชญ์คนหนึ่ง, ให้เขียน คอ หน้า คน ทังปวง ๆ เสียบใจ นัก จะ ทำ การ ก็คิดแค่นั้น.

ตำรา ปฏิทิน แลตำรา น้ำ ขึ้น น้ำ ลง

๑ ข้าพเจ้า หมาย จะ ทำ ตำรา ปฏิทิน แล ตำรา บอก น้ำ ขึ้น น้ำ ลง ใน ปี เถาะ นพศก. ตลอด ปี. จะ ทำ เป็น ภาษาไทย ตาม มีเหมือนอย่าง ใน จดหมายเหตุ มา. แล จะ ทำ เป็น เล่มใหญ่ คล้าย ปฏิทิน อังกฤษ ถ้าได้ ๒๐๐ คน สง จะ ซื้อ จะ ขาย เล่ม ละ ๓ บาท. ถ้าได้ ๕๐๐ คน จะ ซื้อ, จะ ขาย เล่ม ละ กึ่ง ตำลึง. ถ้าผู้ใด จะ ซื้อ ขอ ให้ มา ลง ชื่อ โดยเร็ว, จะ ได้ รู้ ว่า กอ จะ ทำ ได้ ฤๅไม่ได้.

จดหมายเหตุ บางกอกกรีกอเคอ

๑ จดหมายเหตุใบนี้เป็นที่สนุกเล่ม ๒, จะไม่ทำต่อไปอีก, เพราะขาดทุนมากเป็นการลำบากใจเราเหลือทน. ข้าพเจ้าเห็นว่าคอเวอเมนต์ไทยไม่สู้ชอบใน การ ที่ ส่ง พิมพ์ จดหมายเหตุ. ถ้าคอเวอเมนต์ชอบ แล โปรด การ นี้, เหมือนที่คอเวอเมนต์อะเมริกาได้โปรด การ ส่ง พิมพ์ จด หมายเหตุ นั้น, เหนที่คนทั้งปวง จะ พอใจ ซื่อ, คง เป็น ประโยชน์แก่ บ้าน เมือง มาก, เมื่อเรา แรก ทำ คอเวอเมนต์กรุงเทพฯ ก็ชอบ, คน ทั้งปวง จึง ใจ รับ จะ เอา จดหมายเหตุ, แล ได้ สรรเสริญว่า มี คุณ มี ประโยชน์แก่ บ้าน เมือง หลาย อย่าง นึก. แล คน ขอ ก็ มาก ทวี ขึ้น ทุก เดือน. ข้าพเจ้า จึง ใจ ด้วย ใจ รัก กรุงเทพฯ ปรมาจุณ แต่ที่ จะ ให้ กรุงเทพฯ ๑ ที่ ขึ้น ทุก อย่าง. ที่ ข้าพเจ้า จะ ทำ ไม่ได้ ต่อไปก็เสียใจไป. ตั้งแต่ นี้ จะ ลา ท่าน ทั้งปวง ออกจาก ที่ เอ ก็ควร ขอ ให้ ท่าน ทั้งหลาย อยู่ เป็น คู่ชก เลิก.

จดหมายเหตุคือ บางกอก วิกอเคอ

กำปั่นเข้า มากรุง เทพ ฯ

เข้า มา เมื่อไร	กำปั่น ชื่อไร	กัปตันชื่อไร	ที่ ทอน	เรือ อไร	มาแต่ไหน
เดือน ยี่ แรม ๒ คำ	มาละวิทล	โฮเกอ	๕๖๐	ซิบอำเบิก	ฮ่องกง
เดือน ยี่ แรม ๔ คำ	ฟรอนบีโร	จีน	๒๓๖	บรึกสยาม	ไซ่งอน
เดือน ยี่ แรม ๘ คำ	สะเฮเวโน	ไทย	๑๕๐	กลไฟสยาม	ชายทะเล
เดือน ยี่ แรม ๘ คำ	มีร์เตียน	เวเนอคะ	๒๘๔	สกูเนอสยาม	ฮ่องกง
เดือน ยี่ แรม ๘ คำ	โซคะพีต	มัลลอส	๕๗๕	ซิบสยาม	ฮ่องกง
เดือน ยี่ แรม ๑๐ คำ	เซนดัยออก	คาวิก	๒๑๖	บาก สยาม	อ้ายม่วย
เดือน ยี่ แรม ๑๐ คำ	ไทวก	ฉิวฉิก	๕๗๖	บาก สยาม	ฮ่องกง
เดือน ยี่ แรม ๑๑ คำ	ไทลง	ทิมซิกโก	๔๗๒	บาก สยาม	ฮ่องกง
เดือน ยี่ แรม ๑๑ คำ	กรอกสปาริ.ค	บิเกอซัน	๖๐๔	ซิบ สยาม	ฮ่องกง
เดือน ยี่ แรม ๑๒ คำ	เพงควอน	วิเซอเล	๓๓๕	บรึก แซมเบิก	สิงคโปร์
เดือน ๓ ขัน คำ หนึ่ง	เจ้าพระยา	ชวทัน	๓๕๓	กลไฟ สยาม	สิงคโปร์
เดือน ๓ ขัน ๔ คำ	มีตีอ	เปคนทอซัน	๓๘๖	บาก สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๓ ขัน ๕ คำ	รูบิกอน	โฮเซี่ยซัน	๑๘๘	สกูเนอ อังกฤษ	อ้ายม่วย
เดือน ๓ ขัน ๖ คำ	บิโรค ฮอฟ แอลมา	วิตซาค์	๕๕๗	ซิบ อังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน ๓ ขัน ๗ คำ	ยะป็น	ซัทฟลัค	๓๖๘	กลไฟ อังกฤษ	สิงคโปร์
เดือน ๓ ขัน ๗ คำ	เยม ซิรัคเซล์	คฤคพีค	๗๖๘	ซิบ อังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน ๓ ขัน ๗ คำ	ทึบเซง	สตา	๓๗๔	บาก สยาม	สิงคโปร์
เดือน ๓ ขัน ๘ คำ	ไวคอนค์คันนิง	คอกลึบ	๕๓๒	กลไฟ สยาม	ไซ่งอน
เดือน ๓ ขัน ๘ คำ	เซนตี่เมรี	ครอส	๓๘๐	บาก สยาม	ฮ่องกง
เดือน ๓ ขัน ๘ คำ	เวร์ตีค	คาร	๖๓๒	ซิบ อังกฤษ	ฮ่องกง
เดือน ๓ ขัน ๘ คำ	มุลโลค	ยอร์โคเซชน	๖๔๗	ซิบ สยาม	ฮ่องกง

คำ หนึ่งสือ จด หมายเหตุ

๑. คำ หนึ่งสือ จดหมายเหตุ ยัง ค้าง อยู่. ใน ๑๐ วัน นี้ ข้าพเจ้า จะ ให้ มิศเคอ เควแฮม ซึ่ง เป็นผู้ช่วย การ ของ ข้าพเจ้า ไป ทวง. ขอ ท่าน ทั้งหลาย ที่ ยัง ไม่ได้ ใช้ เงิน คำ จดหมายเหตุ จง ให้ เงิน มา แก่ มิศเคอ เควแฮม เกิด.

ตาม ก๊ก เล่ม ๓

ข้าพเจ้า ขอ แจ้ง ความ แก่ ท่าน ผู้ที่ ต้องการ หนึ่งสือ สามก๊ก, ว่า สามก๊ก เล่ม ๓ นั้น, ข้าไป กว่า ทศ เล่ม นั้น, เพราะ เหตุ หลาย อย่าง. เหตุ ใหญ่ คือว่า เพราะ เงิน น้อย ไป, ใน เล่ม ๓ นั้น แล้ว ๓ ส่วน, ยัง สัก ส่วน เดียว. ทั้ง นี้ ไป จะ เร่ง ให้ เร็ว ได้ เพราะ การ อื่น ใน โรงพิมพ์ นี้ ผู้ จะมี.

หมาย การ นาย ห้าง

มิศเคอ มา เลียบ บิเยเลียน แอนท่าปะนี้ ขอ แจ้ง ความ แก่ ท่าน ทั้ง ปวง ว่า ได้ ตั้ง ที่ ขาย ของ ขึ้น ใหม่ ที่ เรือน ซึ่ง มิศเคอ เอฟ เปลก เอสโคว เออ อยู่ แต่ ก่อน ริม กงสุล พุดเกศ ข้าพเจ้า ได้ แยก ออก ขาย อีก แห่ง หนึ่ง แต่ ที่ เก่า ของ ข้าพเจ้า ก็ ยัง ขาย อยู่ มี ของ มา ใหม่ ทหลาย สิ่ง มา เมื่อ เรวๆ นี้ แทบ จะ ทุก สิ่ง ที่ ท่าน ทั้ง ปวง จะ ต้อง การ ซื้อ เชิญ ท่าน มา ชม ดู เกิด